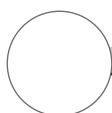
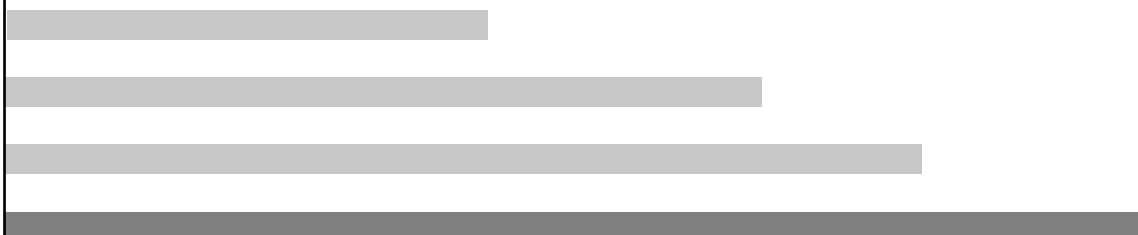

รายงานการดำเนินงาน

คณะกรรมการเยียวยา ฟันฟู และป้องกัน ความรุนแรง (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓)

รายงานการดำเนินงาน

คณะกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓)

หนังสือ : รายงานการดำเนินงาน

คณะกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง
(เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓)

บรรณาธิการ : คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง
เพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.)

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กันยายน ๒๕๕๕

จัดพิมพ์โดย : คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง
เพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.)

พิมพ์ที่ : บริษัท พี เอส พรินติ้ง แอนด์ ดีไซน์ จำกัด
๓๕/๓๕ ถนนช่างอากาศอุทิศ แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐
โทร./แฟกซ์. ๐-๒๕๖๕-๒๘๒๒, ๐-๒๕๖๕-๒๘๔๔
E-mail : ps_printing1@hotmail.com

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

รายงานการดำเนินงาน คณะกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง
(เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓).-- กรุงเทพฯ : คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง
เพื่อการปรองดองแห่งชาติ, ๒๕๕๖. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง
เพื่อการปรองดองแห่งชาติ, ๒๕๕๖. ๔๐๐ หน้า. -- (รายงานการดำเนินงาน คณะกรรมการเยียวยา
ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓)).

๑. คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ--การตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดอง. I. ชื่อเรื่อง.

ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๗๗๖๓-๑๙-๔

เมื่อรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้ทาบทามให้ข้าพเจ้ารับหน้าที่ตรวจสอบการตายที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมทางการเมืองเมื่อเดือนเมษายนและพฤษภาคม ๒๕๕๓ นั้น ข้าพเจ้าได้คิดทบทวนอยู่นานตามสมควรว่าจะรับภาระอันหนักหน่วงนี้หรือไม่ เพราะข้าพเจ้าเคยจำต้องยอมรับเป็นกรรมการผู้หนึ่งในการตรวจสอบเกี่ยวกับความรุนแรงทำนองนี้มาก่อน คือ เมื่อครั้งเกิดเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕ และเมื่อครั้งเหตุการณ์เกี่ยวกับการเสียชีวิตของคนจำนวนมากจากนโยบายปราบปรามยาเสพติดในสมัยรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร โดยรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้แต่งตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๕๐ แต่ในที่สุดด้วยเหตุผลนานาประการ ข้าพเจ้าก็ต้องยอมรับทำหน้าที่อันสำคัญยิ่งสำหรับประเทศชาติดังกล่าวนี้

ในการหาผู้ร่วมงานที่เป็นบุคคลที่เป็นกลางนั้น ข้าพเจ้ามีความยากลำบากไม่น้อยเพราะหลายคนปฏิเสธที่จะร่วมทำงานกับข้าพเจ้าด้วยเหตุผลต่างๆ ซึ่งข้าพเจ้าก็เข้าใจ แต่ในที่สุดด้วยผลบุญที่ข้าพเจ้าได้สั่งสมมาในอดีตทำให้ข้าพเจ้าได้ผู้ร่วมงานที่ล้วนแต่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวมทั้งสิ้นจนครบจำนวนตามที่ข้าพเจ้าตั้งใจไว้ และข้าพเจ้าขอกล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วยว่าทุกคนที่ร่วมในการทำงานครั้งนี้รวมตลอดทั้งเพื่อนผู้ร่วมงานที่ทำงานประจำ ณ สำนักงาน คอป. ต่างก็เป็นผู้ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวมทั้งสิ้น

ในการชุมนุมทางการเมืองครั้งนี้ มีการสูญเสียชีวิต การบาดเจ็บทางร่างกายและจิตใจ ความเสียหายของทรัพย์สิน และความเสียหายในรูปแบบอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา คอป. จึงมีเป้าหมายที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและการเยียวยาในระยะสั้น และป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงและความเสียหายซ้ำอีก ทั้งนี้ ต้องมุ่งเน้นการใช้มาตรการเชิงสมานฉันท์ รวมถึงความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และความยุติธรรมทางสังคม การฟื้นฟูและเยียวยาเหยื่อและผู้เสียหาย เพื่อสมานบาดแผลทางสังคมและเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ถ้อยทีถ้อยอาศัย และยอมรับความแตกต่างทางความคิดเพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองในประเทศไทยระยะยาวต่อไป

ดังนั้น คอป. จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานโดยได้วางยุทธศาสตร์ กรอบการดำเนินงานใน ๔ มิติหลัก ดังนี้

- (๑) การตรวจสอบและค้นหาความจริง (truth seeking)
- (๒) การเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง ประกอบด้วยการฟื้นฟูและการเยียวยา (Restoration) ซึ่งได้แก่ การฟื้นฟูและเยียวยาสังคมไทย องค์กร สถาบันและบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง
- (๓) การศึกษาวิจัยรากเหง้าปัญหาของความขัดแย้ง
- (๔) การสร้างความปรองดองและป้องกันมิให้ความรุนแรงเกิดขึ้นอีก

เพื่อบรรลุยุทธศาสตร์ข้อที่ ๒ จึงได้มีการตั้ง “คณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง” โดยมี ศาสตราจารย์นายแพทย์ธรรณชัย คงสกนธ์ ซึ่งเป็น หนึ่งในคณะกรรมการ คอป. ให้เป็นประธานรับผิดชอบในยุทธศาสตร์นี้ ดำเนินการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งการกำหนดแนวทางการเยียวยาและฟื้นฟูตามแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และความยุติธรรมทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสมานฉันท์ รวมทั้ง จัดให้มีช่องทางการสื่อสารต่อสาธารณชนเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบทั้งบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันต่างๆ มีโอกาสร่วมพุดคุย แสดงความรู้สึก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบปัญหา และหาทางเยียวยาและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

จากการที่ดำเนินงานมา ได้มีการเดินทางลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อรับฟังสภาพปัญหา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาพัฒนาแนวทางการเยียวยาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุบลราชธานี ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง และภาคใต้ที่จังหวัดสงขลา จัดให้มีเวทีสาธารณะสำหรับเปิดพื้นที่รับฟังสำหรับเหยื่อ (victim hearing) ผ่านโครงการเวทีประชาคมระดมความเห็นเพื่อเยียวยาผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์ รวมทั้ง มีโครงการดำเนินการหลายโครงการ ภายใต้คณะกรรมการเยียวยา พิณฟู และป้องกันความรุนแรง ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของ คอป.

การจัดทำรายงานการดำเนินงานฉบับนี้ของคณะกรรมการเยียวยา พิณฟู และป้องกันความรุนแรง ในครั้งนี้ นับว่าเป็นการบันทึกการทำงานที่จะเป็นประโยชน์ ซึ่งจะมีแนวทาง ข้อเสนอแนะ ต่อการดำเนินงานที่ผ่านมา จึงต้องแสดงความชื่นชมต่อการทำงานของคณะกรรมการเยียวยา พิณฟู และป้องกันความรุนแรง ที่ได้ให้ความช่วยเหลืองาน คอป. ตลอดช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา และต้องขอขอบคุณที่ได้ช่วยกันจัดทำรายงานฉบับนี้ขึ้น ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร

ประธานกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง
เพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.)

ตามที่ได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองจากการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในช่วงเดือน มีนาคม-พฤษภาคม ๒๕๕๓ จนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต บาดเจ็บ และได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในครั้งนั้น

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ หรือ คอป. ซึ่งมี ศาสตราจารย์ คณิต ญ นกร เป็นประธานกรรมการ และท่านได้ทำการเสนอตั้งกรรมการร่วมทำงานกับท่าน คือ ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ศาสตราจารย์นายแพทย์ธนชัย คงสฤษดิ์, รองศาสตราจารย์จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, รองศาสตราจารย์ เตชะ สังขวรรณ, นายมานิจ สุขสมจิตร, นายสมชาย หอมลออ, นายสรรพสิทธิ์ คุมพ์ประพันธ์, ศาสตราจารย์ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และแต่งตั้งนายวิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ เป็นเลขานุการ, นายวิทยา สุริยะวงศ์ และ นายพิริยธรรม วรรณพฤษ เป็นผู้ช่วยเลขานุการ คณะกรรมการฯ ชุดนี้ ได้มีการดำเนินการตามแนวทาง ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบและค้นหาความจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ รวมตลอดถึงประเด็นที่เป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งและเหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

(๒) เยียวยาและฟื้นฟูบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวตามแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และความยุติธรรมทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองในประเทศต่อไป

(๓) วางมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมไทย และป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีกในอนาคต

ตัวกระผมเองที่ได้มาร่วมทำงานคณะนี้ต้องขอกล่าวขอบคุณที่ท่านประธานได้ให้โอกาสกับตัวผมให้มาร่วมทำงาน ครั้งแรกที่ได้รับการทาบทามจากทีมเลขาท่าน ประโยคแรกที่ผมถามไปก็คือ ตัวกระผมเป็นจิตแพทย์ ไม่ได้มีความรู้ในทางการเมืองใดใดเลย การเข้าร่วมจะมีส่วนช่วยเหลือ คอป.ได้อย่างไร ประกอบกับตัวเองก็มีภาระหน้าที่ประจำอยู่ที่ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีอยู่แล้ว ยังไม่สามารถจัดสรรเวลามาทำงานได้อย่างเต็มที่ หลังจากที่ทางทีมเลขาทราบทราบประเด็นไปแจ้งท่าน แต่ท่านประธานเองก็กรุณาโทรมาชวนด้วยตัวเอง ในเย็นวันนั้น แล้วบอกว่า “อยากได้ตัวหมอมาช่วย เพื่อทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติด้วยกัน” ซึ่งผมสัมผัสถึงความจริงใจ และความตั้งใจในน้ำเสียงของท่าน จึงตอบตกลง รับปากกับท่านมาทำงาน โดยขอท่านเพียงช่วยขออนุญาตจากท่านคณบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ให้อนุญาตมาทำงาน เพราะผมมีภารกิจประจำที่มีหน้าที่เป็นรองคณบดีฝ่ายการพัสดุอยู่ ซึ่งมีภาระงานประจำอยู่แล้ว ด้วยความกรุณาจากคณบดี ท่านอนุญาตตามคำขอ ผมจึงมาร่วมทำงานใน คอป.ได้

ตลอดช่วง ๒ ปีที่ทำงานร่วมกับท่านประธานและคณะกรรมการ ผมสามารถกล่าว ณ ที่นี้อย่างชัดเจนว่า ผมตัดสินใจไม่ผิดที่รับปากเข้าร่วมทำงาน เพราะได้สัมผัสบุคคลที่ทำงานร่วมกันทุกคน ที่มีความตั้งใจ ทำงานอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการใช้อคติในการทำงาน และทำงานด้วยวิชาการอย่างแท้จริง แม้บางครั้งมีอุปสรรค แต่ด้วยความเข้มแข็ง และตรงไปตรงมาของ ดร.คณิต ญ นกร ก็ทำให้เราสามารถผ่านประเด็นต่างๆ มาได้

แม้ระยะเวลาการทำงานเพียง ๒ ปี แต่ตัวผมเองกล่าวว่า ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากทีเดียว ทั้งกระบวนการหาข้อเท็จจริง การกำหนดประเด็นแจ้งต่อสังคมให้รับรู้ และการพร้อมจะให้สื่อตรวจสอบและที่สำคัญ ต่อประเด็นข้อสงสัยของบางฝ่ายในสังคมว่า คอป.จะไม่เป็นกลาง เพราะตั้งโดยรัฐบาล แต่ด้วยการทำงานที่ชัดเจนตรงไปตรงมา

บนหลักวิชา ก็ทำให้สังคมให้ความยอมรับ และให้เครดิตต่อข้อเสนอของคอป. มากกว่านั้น ในระดับนานาชาติก็ให้การยอมรับ ตัวแทนของทูตหลายประเทศได้มาขอรับทราบความก้าวหน้าของงานและให้กำลังใจ กระทั่ง ระดับบุคคลสำคัญของโลก เช่น อดีตเลขาธิการใหญ่สหประชาชาติ และอดีตประธานาธิบดีของประเทศฟินแลนด์ ก็ยังมาให้กำลังใจ รับรู้การทำงานของ คอป. ถึงประเทศไทย ในส่วนของผมจากการที่ท่านประธานให้เกียรติตั้งผมเป็นประธานอนุกรรมการเยียวยา พิณฟู และป้องกันความรุนแรง ก็ได้มีโอกาสสัมผัสกับผู้ที่ถูกกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในครั้งนี้ รับทราบถึงปัญหาทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งปัญหาทางครอบครัว เศรษฐกิจ ที่ตามมาของบุคคลเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายไหน ทำให้เกิดความรู้สึกว่า ผมสามารถใช้ความรู้ความเข้าใจทางด้านจิตวิทยาที่ตัวเองมีอยู่ มาดำเนินการมาช่วยในครั้งนี้ได้ กิจกรรมหลายอย่างที่ได้นำไปดำเนินการไป ต้องขอขอบคุณที่สังคมให้การยอมรับ และติดตามการดำเนินการเยียวยาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งรัฐบาลใหม่ ก็ได้อ้างอิงถึงข้อเสนอการเยียวยา นำไปสู่การเยียวยาอย่างเป็นรูปธรรม ถึงแม้จะไม่ตรงนักกับข้อเสนอของ คอป. ในเชิงขนาดของตัวเงิน และวิธีการ แต่หลักการเยียวยาก็ได้ใช้ข้อเสนอของ คอป. เป็นตัวตั้ง

เนื่องจากการทำงานจะครบตามกำหนดการที่รัฐบาลเดิมตั้งไว้ คือ ๒ ปี ทางคณะกรรมการ คอป. มีความเห็นว่า ควรจะจัดทำรายงานของคณะอนุกรรมการแต่ละชุดไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป ผมจึงรับหน้าที่จากที่ประชุมมาดำเนินการจัดทำรายงานของ “คณะอนุกรรมการเยียวยา พิณฟู และป้องกันความรุนแรง” ขึ้น โดยพยายามบันทึกแนวคิด ทฤษฎีของการเยียวยา ตลอดจนรวบรวมกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไป และสรุปสิ่งที่ได้จากการจัดทำโครงการหลายโครงการขึ้น เพื่อเสริมสร้างความปรองดองของประเทศ รวมทั้งมีการวิจัยบางเรื่องเพื่อให้เกิดความชัดเจนทางวิชาการต่อการเยียวยา การทำรายงานในครั้งนี้ได้รับการช่วยเหลือจากอนุกรรมการทุกท่าน โดยเฉพาะมีคณะทำงานจัดทำรายงานขึ้น โดยใช้เวลาในการจัดทำ ๔ เดือน จนสำเร็จลุล่วงเป็นรายงานฉบับนี้ ซึ่งผมเองต้องขอแสดงความขอบคุณต่ออนุกรรมการทุกท่านที่ร่วมทำงานมาตลอด ๒ ปี และคณะทำงานจัดทำรายงาน ดังปรากฏรายชื่อในภาคผนวกของรายงานฉบับนี้ที่ช่วยเหลือจนทำให้รายงานนี้สำเร็จลงได้

ท้ายนี้ ใคร่ขอขอบคุณ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีที่ให้การสนับสนุน อนุมัติให้มาร่วมทำงานใน คอป. ในครั้งนี้ และโดยเฉพาะท่านประธานที่ให้เกียรติให้มาร่วมการทำงาน และท่านกรรมการที่ร่วมทำงาน ตลอดจนบุคลากร เจ้าหน้าที่ ฝ่ายธุรการของ คอป. ที่ร่วมให้การช่วยเหลือจนทำให้สามารถดำเนินโครงการนี้สำเร็จได้อย่างเรียบร้อย และหวังว่า เอกสารเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อไป หากมีข้อบกพร่องใดใดในรายงานฉบับนี้ กระผมใคร่ขออน้อมรับต่อความผิดพลาดที่เกิดขึ้น

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ รัชชัย คงสกนธ์
ประธานคณะอนุกรรมการเยียวยา พิณฟู
และป้องกันความรุนแรง

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

ตามที่ได้มีเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงในประเทศ โดยเฉพาะเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ อันนำมาซึ่งความสูญเสียและความเสียหายอย่างประมาณค่ามิได้สู่ทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อให้มีการตรวจสอบและค้นหาความจริงและข้อเท็จจริงที่เป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งและเหตุการณ์ความรุนแรงให้เป็นที่ประจักษ์ รัฐบาลได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ กำหนดให้มีคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ คอป. เพื่อดำเนินการตามกรอบการดำเนินงานใน ๔ มิติหลัก คือ การตรวจสอบและค้นหาความจริง (truth seeking) การเยียวยา พ้นฟูและป้องกันความรุนแรง (restoration) การศึกษาวิจัยรากเหง้าของปัญหาของความขัดแย้ง และการสร้างความปรองดองและป้องกันมิให้ความรุนแรงเกิดขึ้นอีก

ทั้งนี้ ภายหลัง คอป. ได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อรับผิดชอบภารกิจการดำเนินการตามแนวทางที่ระบุไว้ ในส่วนของการเยียวยา พ้นฟูและป้องกันความรุนแรงได้มีการตั้งคณะอนุกรรมการเยียวยา พ้นฟู และป้องกันความรุนแรง (restoration sub-committee) มีภารกิจช่วยเหลือและพ้นฟูเหยื่อ (victim support) การส่งเสริมให้มีการใช้แนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) และการจัดเวทีสาธารณะสำหรับเหยื่อ (victim hearing) และต่อมาภายหลังได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเยียวยา พ้นฟู และป้องกันความรุนแรงเฉพาะกรณีเป็นการเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในภารกิจดังกล่าว

ในการทำงานคณะอนุกรรมการเยียวยา พ้นฟูและป้องกันความรุนแรงได้ดำเนินการทบทวนทฤษฎีและแนวคิดการดำเนินการ โดยได้ทำการศึกษาถึงความหมายและแนวคิดของการเยียวยา หลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาตรการทางกฎหมายของประเทศที่มีประสบการณ์นำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการเยียวยาของตนเอง รวมถึงแนวคิดว่าด้วยเรื่องปฏิกิริยาทางจิตใจหลังเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานของคณะอนุกรรมการฯ และได้กำหนดเป็นโครงการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย การดำเนินการช่วยเหลือ พ้นฟู เหยื่อ (victim support) โดยทำการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดอุดรธานี ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูนและจังหวัดลำปาง การจัดเวทีสาธารณะสำหรับเปิดพื้นที่รับฟังสำหรับเหยื่อ (victim hearing) ผ่านโครงการเวทีประชาคมระดมความเห็นเพื่อเยียวยาผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน ๕๐ เขต รวมถึงจังหวัดลำปาง จังหวัดสงขลาและจังหวัดอุดรธานี การเข้าพบสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) และนายอาศิส พิทักษ์คุมพล จุฬาราชมนตรี การลงพื้นที่ช่วยเหลือเยียวยาผู้ต้องขังร่วมกับกรมสุขภาพจิตในพื้นที่ภาคกลาง จำนวน ๕ เรือนจำ ภาคเหนือ จำนวน ๑ เรือนจำ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๖ เรือนจำ รวมถึงการจัดทำโครงการเพื่อสนับสนุนการเยียวยา อาทิ โครงการเยี่ยมเยียนผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง โครงการเยียวยา...สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ โครงการติดตามการเยียวยา พ้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมือง ในพื้นที่ชุมชนบ่อนไก่ ชุมชนซอยพระเจน ชุมชนซอยกุหลาบแดง และชุมชนซอยโปลี โครงการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงและการจัดตั้งศูนย์

ประสานงานเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง

สำหรับผลการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง พบว่า รอบแรกได้รับข้อมูลของผู้ขอรับการเยียวยา ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๔ รวมจำนวน ๖๑๔ ราย โดยแบ่งประเภทตามความต้องการขอรับการเยียวยา ประกอบด้วยด้านร่างกาย จำนวน ๑๘ ราย ด้านจิตใจ/อารมณ์ จำนวน ๒๔ ราย ด้านทรัพย์สิน/รายได้/เศรษฐกิจ จำนวน ๖๐๘ ราย ด้านสังคม จำนวน ๓ ราย และด้านอื่นๆ จำนวน ๒๓ ราย รอบที่สอง ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๕๔ ถึงปัจจุบัน รวมจำนวน ๓๑๖ ราย โดยแบ่งประเภทตามความต้องการขอรับการเยียวยา ประกอบด้วยด้านร่างกาย จำนวน ๑๐๘ ราย ด้านจิตใจ/อารมณ์ จำนวน ๑๒ ราย ด้านทรัพย์สิน/รายได้/เศรษฐกิจ จำนวน ๒๐๘ ราย และด้านอื่นๆ จำนวน ๑๐ ราย

สำหรับข้อเสนอแนะต่อแนวทางการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรง พบว่า รัฐบาลได้ให้การช่วยเหลือ สนับสนุนและส่งเสริมการเยียวยาและฟื้นฟูในระดับหนึ่งแล้ว อย่างไรก็ตาม ในเบื้องต้น “รัฐ” ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ชุมชนโดยอ้อมมีหน้าที่รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ความรุนแรงในด้านการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การเยียวยาและฟื้นฟูดังกล่าวได้ดำเนินการต่อไปอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้รวมถึงมีมาตรการต่างๆ ที่จำเป็นในการป้องกันความรุนแรงไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำ โดยควรมีการจัดตั้ง “องค์กรเฉพาะกิจ” เป็นศูนย์กลางในการประสานงานความช่วยเหลือด้านงบประมาณอย่างเป็นระบบ ทั่วถึง และต่อเนื่อง รวมทั้งควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ข้อเท็จจริง ได้รับการให้อภัยหรือแสดงความเห็นอกเห็นใจทั้งในการแสดงออกและในเชิงสัญลักษณ์จากฝ่ายที่รับผิดชอบ นอกจากนั้น ควรดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามที่กฎหมายได้กำหนดแนวทางต่อผู้ต้องขังในคดีความผิดต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ และควรมีการบูรณาการและประสานความร่วมมือระหว่างองค์กร หน่วยงาน และภาคส่วนต่างๆ ในการจัดตั้งหน่วยงานหลัก ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการช่วยเหลือ ประสานงานในกรณีเกิดการพิพาททางการเมืองและความขัดแย้งในอนาคต ขึ้นอีก

ข้อเสนอแนะคณะกรรมการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรง

การเยียวยาและฟื้นฟูเป็นแนวทางที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยลดความขัดแย้งและเป็นหนทางอันจะนำไปสู่การปรองดองในสังคมได้ จากการที่ทางคณะกรรมการ ได้ดำเนินโครงการต่างๆ และได้มีโอกาสรับฟังความเห็น และข้อเสนอแนะจากกลุ่มบุคคล สังคม องค์กร ผู้ได้รับผลกระทบ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคส่วนต่างๆ จึงมีข้อสรุป ในเบื้องต้นว่า “รัฐ” ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลชุดใดก็ตามมีหน้าที่รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ความรุนแรงในด้านการเยียวยา และฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การเยียวยาและฟื้นฟูดังกล่าวเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั่วถึง เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ รวมถึงควรมีมาตรการต่างๆ ในการป้องกันความรุนแรงไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำ ทั้งนี้ อาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. ควรมีระบบการเยียวยา และฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งในระยะแรก และต่อเนื่องในระยะยาว เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความหวังในชีวิตให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบและครอบครัวอันจะนำไปสู่การสร้าง ความสมานฉันท์ ลดความขัดแย้งในสังคม ก่อให้เกิดการปรองดอง

๒. ควรจัดตั้ง “องค์กรเฉพาะกิจ” เป็นศูนย์กลางในการประสานงานความช่วยเหลือด้านงบประมาณ อย่างเป็นระบบ ทั่วถึง และต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกรณีครอบครัวของผู้เสียชีวิตหรือผู้ทุพพลภาพที่ยังคงประสบ ปัญหาอยู่ ทั้งนี้มาตรการช่วยเหลือเยียวยาควรครอบคลุมทั้งที่เป็นตัวเงินและที่ไม่เป็นตัวเงิน โดยเน้นการชดเชย

ความเสียหาย (restitution) โดยกำหนดมาตรการการฟื้นฟูเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงให้กลับคืนสู่สภาวะปกติ ก่อนเกิดเหตุการณ์ การจ่ายค่าตอบแทนความเสียหาย (compensation) ตามสัดส่วนและสถานการณ์การละเมิด แล้วแต่กรณี การฟื้นฟู (rehabilitation) ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ได้รับความเสียหาย รวมไปถึง ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการช่วยเหลือทางสังคม การสร้างความพึงพอใจ (satisfaction) ได้แก่ กำหนด มาตรการต่างๆ เพื่อยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการล่วงละเมิดอื่นๆ รวมถึงการแสวงหาความจริง

๓. การประเมินความสูญเสียในทางเศรษฐกิจและโอกาสของผู้ที่ได้รับผลกระทบ ควรครอบคลุมทั้ง ความสูญเสีย ความทุกข์ทรมาน และความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความรุนแรง การสูญเสียทางด้านอัตลักษณ์ การประกอบอาชีพ ที่อยู่อาศัย หน้าที่การงาน โอกาสและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้น

๔. รัฐบาลควรขยายขอบเขตการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบในระดับพื้นที่ ชุมชน รวมทั้ง สังคมในภาพรวมด้วย โดยเฉพาะแหล่งที่อยู่อาศัยและย่านการค้าที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมและเหตุการณ์ ความรุนแรง

๕. ที่ผ่านมามาประเทศไทยเน้นการช่วยเหลือ ดูแลประชาชนโดยการสงเคราะห์ ควรมีการพิจารณา “มิตการยกย่อง” เพิ่มขึ้นอีกมิติหนึ่ง การชุมนุมทางการเมือง บางครั้งอาจนำไปสู่ความไม่สงบและกลายเป็น ความรุนแรงขึ้นได้ และเมื่อเกิดความเสียหายจากความรุนแรงขึ้นก็ต้องถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดูแลและเยียวยา ประชาชนที่ถูกกระทบนั้น และหากรัฐต้องจัดการกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น หรือความไม่สงบดังกล่าว รัฐต้องให้ หลักประกันความปลอดภัยแก่ประชาชนในการจัดการกับความไม่สงบนั้นด้วย การที่รัฐไม่สามารถให้หลักประกัน ความปลอดภัยแก่ประชาชนตามภารกิจของรัฐได้ จนทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้น ย่อมเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดูแลและเยียวยาประชาชนผู้ถูกกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงนั้นอย่างไม่อาจ หลีกเลี่ยงได้ แต่การดูแลและเยียวยาประชาชนผู้ถูกกระทบจะต้องไม่เป็นการกระทำที่เป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของบุคคล กล่าวคือ ต้องเป็นการกระทำใน “มิตการขอโทษ” จึงจะถูกต้อง และการดูแลและเยียวยาในมิตของการ ขอโทษที่ถูกต่อนั้น คอป. เห็นว่าจะต้องไม่เป็นการดูแลและเยียวยาที่กระทำไปในทางที่อาจส่งเสริมให้บุคคล เกิดความโลภอันเป็นกิเลสของมนุษย์ ดังนั้น การเยียวยาด้วยเงินจำนวนมากเพียงครั้งเดียวนั้น อาจเป็นการปลุกการ ะให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบต้องดูแลตนเองและจัดการกับเงินจำนวนนั้นอย่างไม่มีความยั่งยืนได้

ด้วยเหตุนี้ คอป. จึงเห็นว่าในการดูแลและเยียวยาผู้ถูกกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงน่าจะเป็น การดูแลและเยียวยาเป็นรายเดือนทำนองเดียวกับ “มิตการยกย่อง” ที่กระทำกับศิลปินแห่งชาติ เพราะการดูแลเยียวยา ในมิตดังกล่าวนี้เป็นการดูแลเยียวยาที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเป็นการเยียวยาที่มีความยั่งยืน ทั้งจะ เป็นการขจัดกิเลสของผู้ที่มีความคิดที่จะเสี่ยงกับความปลอดภัยของตนเองอันส่อไปในทางการแสวงหาประโยชน์ ในทางที่มีขอบอีกด้วย อีกทั้งยังเป็นการก่อให้เกิดความเข้าใจของคนในสังคมและมีมุมมองต่อการเยียวยาที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการนำไปสู่ความปรองดองมากกว่าเป็นการสร้างเงื่อนไขความขัดแย้งในความเห็นต่อ การเยียวยาด้วยปริมาณเงินจำนวนที่สูงในครั้งเดียว

๖. ควรพิจารณาให้ผู้ได้รับผลกระทบและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ ได้รับการให้อภัย หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจทั้งในการแสดงออกและในเชิงสัญลักษณ์ รวมทั้งสนับสนุนการจัด กิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการรำลึกต่อความสูญเสียของผู้ที่ได้รับผลกระทบ

๗. ควรมีการบูรณาการและประสานความร่วมมือระหว่างองค์กร หน่วยงาน และภาคส่วนต่างๆ เพื่อ จัดตั้งเป็นหน่วยงานหลักเพื่อรับมือกรณีเกิดการพิพาททางการเมืองและความขัดแย้งในอนาคตขึ้นอีก

ข้อเสนอในการสร้างกลไกเพื่อป้องกันความรุนแรงในอนาคต

๑) การสร้างบรรยากาศการพูดคุยเพื่อขับเคลื่อนการอยู่ร่วมกันในอนาคต

กระบวนการพูดคุยเป็นการเตรียมการที่สำคัญมากในการสร้างบรรยากาศแห่งการยอมรับความเห็นที่แตกต่างของสมาชิกในสังคม และสร้างทัศนคติว่าความแตกต่างเป็นเรื่องธรรมชาติ แต่ความแตกต่างต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งความไม่ขัดแย้ง และการเคารพความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางความคิด ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งต้องอาศัยการรับฟังและเข้าใจผู้อื่นภายใต้กระบวนการคิด การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นร่วมกัน

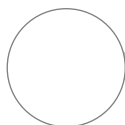
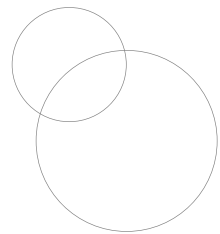
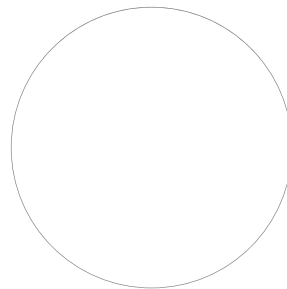
๒) การสร้างความเท่าเทียมในสังคม

การสร้างความเท่าเทียมในสังคมถือเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งอีกหนึ่งประการ ไม่ว่าจะเป็นความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ความเท่าเทียมทางสังคม หรือความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากการจัดเวทีประชาคมระดมความเห็นเพื่อเฝ้าระวังผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ จะเห็นว่าประเด็นที่มักถูกหยิบยกขึ้นมามากที่สุด คือ ประเด็นความไม่เท่าเทียมในสังคม ซึ่งหากจะมีการป้องกันความขัดแย้งในอนาคต ปัจจัยดังกล่าวถือว่าเป็นปัจจัยที่ควรนำมาวิเคราะห์และหาทางแก้ไข เพื่อให้ลดความรุนแรงของปัญหาหรือขจัดความไม่เท่าเทียมเหล่านั้นให้หมดสิ้นไป ซึ่งหนึ่งในแนวทางการแก้ไขที่ง่ายแต่เป็นประโยชน์อย่างมาก คือ การสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การร่วมคิด ร่วมวางแผนบริหารจัดการบ้านเมือง และการร่วมค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม เป็นต้น

๓) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) กับ การสร้างความปรองดองและการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) เป็นกระบวนการยุติธรรมที่มีเป้าหมายในการฟื้นฟูความเสียหายด้านความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เกิดจากการกระทำผิดซึ่งขัดต่อหลักกฎหมาย ทั้งนี้ผู้เสียหายยังมีโอกาสในการบอกเล่าหรือสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึกอันเกิดจากความเสียหายที่ตนได้รับ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทั้งในทางร่างกาย จิตใจ เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำ ซึ่งการรับผิดชอบอาจอยู่ในลักษณะของการชดเชย เยียวยา หรือการขอโทษอันเกิดจากการสำนึกผิดแก่ผู้เสียหายหรือผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การสร้างความรัก การให้อภัย และการสร้างความไว้วางใจต่อกัน อันจะเป็นหนทางหนึ่งในการนำไปสู่การปรองดองในสังคมต่อไป

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

คำปรารภ

หน้า

III

คำนำ

V

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

VII

บทที่ ๑ บทนำ คณะอนุกรรมการเยียวยา พิณฟูและป้องกันความรุนแรง

๑

- ๑.๑ ความเป็นมา ๓
- ๑.๒ อำนาจหน้าที่ ๙
- ๑.๓ กิจกรรมที่สำคัญ ๑๑

บทที่ ๒ การทบทวนทฤษฎี แนวคิดทางการดำเนินการเยียวยา พิณฟู และป้องกันความรุนแรง กรณีมีเหตุการณ์ไม่สงบทางการเมือง

๑๓

- ๒.๑ ทฤษฎีว่าด้วยแนวคิดของการชดเชย (Reparation) ๑๕
- ๒.๒ ทฤษฎีว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ๒๑
- ๒.๓ การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวทาง และหลักเกณฑ์การเยียวยา ๓๕
- ๒.๔ ทฤษฎีว่าด้วยสภาวะจิตใจของผู้เสียหาย ภายหลังจากเหตุการณ์รุนแรง ๔๖

บทที่ ๓ การติดตามความคืบหน้าผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรงทางการเมือง

๕๕

- ๓.๑ ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือและเยียวยา ๕๗
- ๓.๒ ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการ ๕๙
- ๓.๓ ข้อมูลการดำเนินคดีผู้ก่อความไม่สงบทางการเมืองและคดีที่เกี่ยวข้อง ๖๑
- ๓.๔ ข้อเสนอแนะ ๖๓

บทที่ ๔ การเยียวยาจิตใจผู้ได้รับผลกระทบฯ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

๘๑

- ๔.๑ ข้อมูลเบื้องต้น ๘๓
- ๔.๒ ผลการดำเนินงาน ๘๔

๔.๓ ผลการดำเนินงานรายภาค	๘๙
๔.๓.๑ การดำเนินงานเขต กทม.....	๘๙
๔.๓.๒ การดำเนินงาน ณ โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์.....	๙๕
๔.๓.๓ การดำเนินงาน ณ โรงพยาบาลสวนปรุง	๙๖
๔.๓.๔ การดำเนินงาน ณ โรงพยาบาลลำพูน	๙๗
๔.๓.๕ การดำเนินงาน ณ โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์	๙๗
๔.๓.๖ การดำเนินการเฝ้าระวังสุขภาพจิตผู้ต้องขัง	๙๘
๔.๔ ข้อเสนอแนะจากการปฏิบัติงาน	๙๙

บทที่ ๕ รายงานศูนย์ประสานงานเฝ้าระวังและฟื้นฟู

๑๐๑

๕.๑ ข้อมูลเบื้องต้น	๑๐๓
๕.๒ ขั้นตอนการดำเนินงานของศูนย์ฯ.....	๑๐๕
๕.๓ ผลการดำเนินงาน	๑๐๖

บทที่ ๖ การเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบฯ ของประธานคอป. และคณะกรรมการเฝ้าระวัง ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรง

๑๑๑

๖.๑ ข้อมูลเบื้องต้น	๑๑๓
๖.๒ ผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ	๑๑๓
๖.๒.๑ การเข้าพบผู้นำศาสนา	๑๑๓
๖.๒.๒ การเข้าพบผู้บริหารของกรมสุขภาพจิต	๑๑๕
๖.๒.๓ การเข้าพบผู้นำชุมชน	๑๑๕
๖.๒.๔ การเข้าพบเจ้าหน้าที่กองสร้างเสริมสุขภาพ สำนักอนามัย	๑๑๖
๖.๒.๕ การเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบ จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดอุดรธานี	๑๑๙
๖.๒.๖ การเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน	๑๒๘

บทที่ ๗ รายงานการดำเนินงานเวทีประชาคมระดับความเห็น เพื่อเฝ้าระวังผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ

๑๓๕

๗.๑ ข้อมูลเบื้องต้น	๑๓๗
๗.๒ ผลการรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะ	๑๔๑
๗.๒.๑ การจัดเวทีเสวนาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต	๑๔๑
๗.๒.๒ การจัดเวทีเสวนาในพื้นที่ภาคอีสาน จังหวัดอุดรธานี	๑๔๔

๗.๒.๓ การจัดเวทีเสวนาในพื้นที่ภาคเหนือ จังหวัดลำปาง	๑๔๙
๗.๒.๔ การจัดเวทีเสวนาในพื้นที่ภาคใต้ จังหวัดสงขลา	๑๕๐
๗.๓ ความเห็นและข้อเสนอแนะจากการจัดเวทีเสวนาในภาพรวม	๑๕๒
๗.๔ อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๕๖

บทที่ ๘ รายงานการวิจัยผลการเยี่ยมเยียนผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบ ในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง

๑๖๕

๘.๑ ข้อมูลเบื้องต้น	๑๖๗
๘.๒ หลักทฤษฎีในการเยียวยาทางสุขภาพจิตในภาวะวิกฤต	๑๖๘
๘.๒.๑ ปัญหาสุขภาพจิตในภาวะวิกฤต	๑๖๘
๘.๒.๒ การดูแลปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดจากความไม่สงบทางการเมือง	๑๗๑
๘.๒.๓ สุขภาพจิตของผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบ	๑๗๙
๘.๓ ผลการดำเนินงาน	๑๘๑
๘.๔ ข้อเสนอแนะ	๑๘๓
๘.๕ เอกสารโครงการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย	๑๘๓

บทที่ ๙ รายงานการดำเนินงานโครงการ: เยียวยา...สู่การพัฒนา เพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ

๑๙๑

๙.๑ ข้อมูลเบื้องต้น	๑๙๓
๙.๒ ผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะโครงการฯ จังหวัดอุบลราชธานี	๑๙๔
๙.๓ ผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะโครงการฯ จังหวัดศรีสะเกษ	๒๐๒
๙.๔ ผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะโครงการฯ จังหวัดเลย	๒๐๘
๙.๕ สรุปข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาความรุนแรง	๒๑๖
๙.๖ สรุปผลการดำเนินโครงการและข้อเสนอแนะ	๒๒๑

บทที่ ๑๐ รายงานโครงการติดตามผลการเยียวยา พี่นุ ผู้ที่ได้รับผลกระทบ จากเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมือง

๒๓๑

๑๐.๑ ข้อมูลเบื้องต้น	๒๓๓
๑๐.๒ ผลการดำเนินงาน: ปัญหาและวิธีจัดการ	๒๓๖
๑. การจัดประชุมภาคีเครือข่าย	๒๓๖
๒. การประเมินสุขภาวะจิตเป็นรายบุคคล	๒๓๗
๓. การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและเยียวยาจิตใจเป็นกรณีพิเศษ	๒๔๓

๔. การจัดกลุ่มระดับประคอง (Support Group)	๒๔๕
๑๐.๓ วิเคราะห์ผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ	๒๔๙

บทที่ ๑๑ การกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยา ๒๖๗

๑๑.๑ มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับกำหนดแนวทาง และหลักเกณฑ์การเยียวยาของประเทศไทย	๒๗๐
๑. การเยียวยาในลักษณะที่ไม่เป็นตัวเงิน	๒๗๒
๒. การเยียวยาในลักษณะที่เป็นตัวเงิน	๒๗๖
๑๑.๒ มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดแนวทาง และหลักเกณฑ์การเยียวยาตามหลักสากล	๓๐๓
๑๑.๓ บทวิเคราะห์แนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยาความเสียหาย แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง	๓๐๕

บทที่ ๑๒ ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของคณะกรรมการเยียวยา พี่นุๆ ๓๓๓

๑๒.๑ อุปสรรคจากการทำงานในภาพรวม	๓๓๗
๑๒.๒ อุปสรรคจากการทำงานระดับพื้นที่ของโครงการ	๓๓๘

บทที่ ๑๓ บทสรุปและข้อเสนอจากการดำเนินงาน ๓๔๑

๑๓.๑ ข้อเสนอแนะคณะกรรมการเยียวยา พี่นุๆและป้องกันความรุนแรง	๓๔๙
๑๓.๒ ข้อเสนอแนะต่อการเยียวยา พี่นุๆ	๓๕๐
๑๓.๓ ข้อเสนอแนะต่อมาตรการป้องกันความรุนแรง	๓๕๔

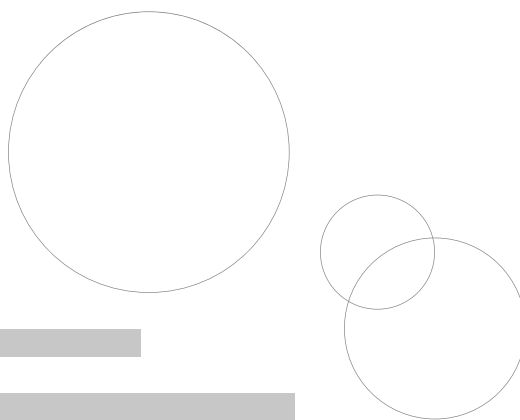
ภาคผนวก	๓๖๓

คำสั่งแต่งตั้ง	๓๖๙

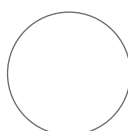
รายนามผู้ร่วมจัดทำ	๓๗๗

รูปภาพกิจกรรม	๓๗๘

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

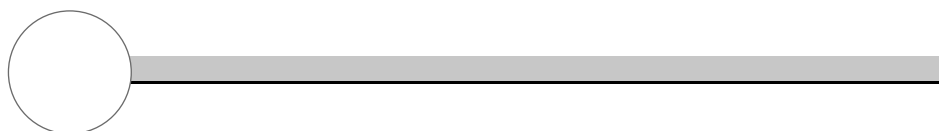
บทที่

บทนำ

คณะกรรมการเยียวยา ฟันฟูและป้องกันความรุนแรง

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

คณะกรรมการเยียวยา ฟันฟูและป้องกันความรุนแรง

๑.๑ ความเป็นมา

ตามที่ได้มีเหตุการณ์ความไม่สงบ และความรุนแรงในประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ อันนำมาซึ่งความสูญเสียและความเสียหายอย่างประมาณค่ามิได้สู่สังคมไทยและประเทศไทย รวมทั้งส่งผลกระทบในทางลบต่อทุกภาคส่วนของสังคม โดยยังมีประเด็นข้อสงสัยที่ยังไม่สามารถ ค้นหาและทำความเข้าใจให้ปรากฏเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ให้เป็นที่ยอมรับของผู้คนในสังคมไทยและนานาชาติได้ จึงต้องมีการตรวจสอบและค้นหาความจริงและข้อเท็จจริงที่เป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้ง และเหตุการณ์ ความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงในการชุมนุมทางการเมือง การละเมิดสิทธิมนุษยชน การสูญเสียชีวิต การบาดเจ็บทางร่างกายและจิตใจ ความเสียหายของทรัพย์สิน และความเสียหายในรูปแบบอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงที่ ผ่านมา ให้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ถึงสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งที่สั่งสมจนทำให้เกิดความแตกแยกในสังคม ความตึงเครียดและขัดแย้งทางการเมือง โดยมีเป้าหมายที่จะให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและการเยียวยาในระยะสั้น และป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงและความเสียหายซ้ำอีกในอนาคต ทั้งนี้ ต้องมุ่งเน้นการใช้มาตรการ เชิงสมานฉันท์ รวมถึงความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และความยุติธรรมทางสังคม การฟันฟู เยียวยาเหยื่อและผู้เสียหาย เพื่อสมานบาดแผลทางสังคมและเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ถ้อยทีถ้อยอาศัย และ ยอมรับความแตกต่างทางความคิดเพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองในประเทศไทยระยะยาวต่อไปนั้น คณะรัฐมนตรี จึงมีมติเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๓ เห็นชอบในหลักการให้มีคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหา ความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) หรือ Truth for Reconciliation Commission of Thailand (TRCT) และแต่งตั้งศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฐ นคร ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะประธานกรรมการดังกล่าว เพื่อดำเนินการ ตรวจสอบและค้นหาข้อเท็จจริงที่เป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งและเหตุการณ์รุนแรง โดยมีเป้าหมายที่จะให้ เกิดความเข้าใจร่วมกัน เยียวยา และป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงและความเสียหายซ้ำอีกในอนาคต รวมทั้งสมควร ให้คณะกรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความอิสระและความเป็นกลางเป็นผู้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ แนวทาง และระยะเวลาที่กำหนด โดยระเบียบนี้

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๖) และ (๘) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ เรียกว่า “ระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓”

กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อ การปรองดองแห่งชาติ” เรียกโดยย่อว่า “คอป.” เพื่อทำการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ โดยให้คณะกรรมการดำเนินการตามแนวทาง ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบและค้นหาความจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนถึง เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ รวมตลอดถึงประเด็นที่เป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งและเหตุการณ์ความรุนแรง ในประเทศ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

(๒) เยียวยาและฟื้นฟูบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ตามแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และความยุติธรรมทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองในประเทศต่อไป

(๓) วางมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมไทย และป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีกในอนาคต

และเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว จึงกำหนดให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำรายงานความคืบหน้าของการทำงานในรอบหกเดือน รวมทั้งรายงานสรุปผลและข้อเสนอแนะเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและสาธารณชน จัดให้มีการศึกษาวิจัยถึงรากเหง้าของปัญหาทั้งในทางกฎหมาย การเมืองและประวัติศาสตร์ที่ส่งผลให้เกิดความแตกแยกและความรุนแรง จัดให้มีเวทีสาธารณะ การประชุม เพื่อรับฟังข้อมูลและความเห็น เสนอผลการตรวจสอบ และให้การศึกษากับสังคมเป็นระยะๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสาธารณชน เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อคุ้มครองบุคคลผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งเยียวยาและชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น เชิญผู้แทนหน่วยงานของรัฐและผู้เกี่ยวข้อง มาชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้จัดส่งเอกสาร วัตถุ หรือข้อมูลมาเพื่อประกอบการพิจารณา และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน มอบหมายหรือจ้างองค์กร คณะบุคคลหรือบุคคลให้ดำเนินการตามที่คณะกรรมการฯ มอบหมาย โดยให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๒ ปี

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้รับมอบหมายดังกล่าวแล้ว คอป. ได้มีการปรึกษาหารือและระดมความคิดร่วมกับนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศได้ข้อสรุปว่า แนวทางที่ คอป. จะดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำสังคมไทยก้าวข้ามความขัดแย้งและส่งเสริมให้เกิดความปรองดองได้นั้น คอป. จำเป็นต้องนำแนวทางเรื่องความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาปรับใช้ สำหรับในประเทศไทยแม้ความขัดแย้งอาจไม่รุนแรงเท่าบางประเทศและความขัดแย้งยังไม่สิ้นสุดซึ่งทำให้สถานการณ์ต่างจากประเทศส่วนใหญ่ที่นำเรื่องนี้มาใช้ แต่การนำประสบการณ์ต่างประเทศมาปรับใช้อย่างเหมาะสมก็เป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์ และเนื่องจากแนวคิดในเรื่องนี้ยังเป็นเรื่องใหม่จึงต้องใช้เวลาในการสื่อสารให้สังคมได้รับทราบและเรียนรู้ร่วมกันต่อไป

เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นกลางของคณะกรรมการ อาศัยอำนาจตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ญ นคร ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะประธานคณะกรรมการดังกล่าว เป็นผู้พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการจำนวน ๘ คน จากบุคคลที่มีผลงาน มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เกี่ยวกับการตรวจสอบและค้นหาความจริง การเยียวยาฟื้นฟู การลดความขัดแย้ง หรือการป้องกันความรุนแรงและความสูญเสีย ซึ่งในขั้นตอนการทบทวนและสรรหากรรมการนั้น ได้รับเกียรติอย่างสูงจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถในการเรื่องดังกล่าว โดยมาจากหลากหลายสาขาวิชาซึ่งได้แสดงออกถึงความเสียสละที่จะเข้าร่วมปฏิบัติภารกิจในตำแหน่งกรรมการเพิ่มจากภาระหน้าที่ประจำของตน

ทั้งนี้ คอป.ได้ยึดหลักการ ปรัชญา และแนวคิดสำคัญ ในการปฏิบัติภารกิจ ดังนี้

๑. มีความอิสระและความเป็นกลาง คอป. ยึดหลักความเป็นอิสระและความเป็นกลางเป็นหลักการสำคัญในการทำงาน คือ

๑.๑ ให้ความสำคัญกับดำเนินการตรวจสอบค้นหาความจริง และนำเสนอโดยปราศจากอคติ ไม่นำเสนอเฉพาะมุมมองที่ได้รับความนิยมมากที่สุด หรือเพราะมีอำนาจสนับสนุนและไม่ยืนยันว่ามุมมองที่อยู่ระหว่างกลางของมุมมองต่างๆ เป็นมุมมองที่ถูกต้อง

๑.๒ คำนึงถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในสังคมไทยที่ผูกโยงกับบริบททางสังคม และภูมิหลังความเป็นมาของแต่ละฝ่ายประกอบการทำงาน

๑.๓ กรณีที่พบข้อเท็จจริงซึ่งอาจเป็นประเด็นการถกเถียงโต้แย้งระหว่างฝ่ายต่างๆ คอป. จะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการโต้แย้งกับคู่กรณีหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเหล่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากข้อเท็จจริงนั้นมีความเป็นกลางโดยตัวเองแล้ว

๑.๔ คอป.จะพิจารณาเปิดเผยความจริงเป็นระยะๆ ในช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงบรรยากาศความปรองดองทางสังคมเป็นสำคัญ

๒. รับฟังข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ รวมทั้งแสวงหาแนวร่วมที่พร้อมจะให้การสนับสนุนการดำเนินงานของ คอป. โดยที่ คอป. ตระหนักดีว่าการแสวงหาทางออกที่เหมาะสมในการแก้ไขวิกฤตปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่มีความสำคัญยิ่ง จึงควรเปิดพื้นที่ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอเกี่ยวกับทางออกที่เป็นไปได้ภายใต้เงื่อนไข และในมุมมองของกลุ่มต่างๆ ทั้งที่มีความเหมือนและแตกต่างกัน ทั้งนี้ คอป. จะทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลาง เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเปิดเผยข้อเท็จจริง เสนอแนะแนวทางอันจะนำไปสู่การปรองดองทางสังคม รวมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ใช้พื้นที่ในการแสดงอารมณ์ ความรู้สึก ความประสงค์ ความคาดหวัง ตลอดจนเสนอข้อเรียกร้องของแต่ละฝ่าย โดยมี คอป. ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการดำเนินการหาข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลความต้องการของทุกฝ่าย และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การสร้างความปรองดองของประเทศต่อไป

๓. ยืนยันให้ประชาคมโลกเชื่อมั่นในศักยภาพของประเทศไทย ว่าแม้จะมีสถานการณ์ความขัดแย้งระดับรุนแรงเกิดขึ้น แต่ประเทศสามารถพัฒนากลไกการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยคนกลางในรูปของ “คณะกรรมการอิสระ” เพื่อดำเนินภารกิจสำคัญและสามารถรับมือกับการจัดการความขัดแย้งดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับนานาชาติอารยประเทศ ขณะเดียวกันก็ไม่ปฏิเสธความร่วมมือรูปแบบต่างๆ ของมิตรประเทศภายใต้ขอบเขตที่เหมาะสมจำเป็น โดยเฉพาะความร่วมมือทางวิชาการ

๔. ให้ความสำคัญกับระบบ “การตรวจสอบโดยประชาชน” (public accountability) โดย คอป. ตระหนักถึงความสนใจต่อเหตุการณ์ความไม่สงบและสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศทั้งของประชาชนในประเทศและประชาคมระหว่างประเทศ และโดยตระหนักถึงการเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลางที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาล จึงให้ความสำคัญกับระบบ “การตรวจสอบโดยประชาชน” เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนในประเทศและของประชาคมระหว่างประเทศ กล่าวคือ ในการทำงานของ คอป. นั้น นอกจาก คอป. จะต้องรายงานต่อรัฐบาลแล้ว ยังต้องรายงานต่อประชาชนและประชาคมระหว่างประเทศด้วย ทั้งนี้ คอป. ยึดมั่นใน “การตรวจสอบโดยประชาชน” ตลอดระยะเวลาในการทำงาน

๕. ให้ความสำคัญระมัดระวังต่อกรณีที่น่าจะก้าวล่วงต่อหลักการพิจารณาดีของศาลยุติธรรม ขณะเดียวกัน คอป. ไม่ละเลยโอกาสที่จะเสนอแนะข้อเสนอนี้เป็นประโยชน์สูงสุดเพื่อการปรองดองของสังคม ทั้งนี้ คอป. ตระหนักดีว่า คอป. ไม่ใช่องค์กรด้านตุลาการหรือกระบวนการยุติธรรมที่ถูกแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อตัดสินคดีหรือชี้ว่าใครถูก ใครผิด

สมควรต้องถูกลงโทษทางกฎหมายหรือไม่ แต่จะมุ่งเน้นหลักความเป็นอิสระและความเป็นกลางเป็นหลัก

๖. นำหลักความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (transitional justice) มาปรับใช้ในการดำเนินงาน โดยศึกษาจากนานาประเทศที่มีประสบการณ์ความขัดแย้งระดับรุนแรงเกิดขึ้น ซึ่งไม่สามารถใช้กระบวนการยุติธรรมตามปกติในการแก้ไขปัญหาได้ และมีการนำหลักการเรื่องความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้ในการดำเนินงาน โดยจะมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อตรวจสอบค้นหาความจริงและดำเนินการให้เกิดความปรองดองที่เรียกว่า Truth and Reconciliation Commissions (TRC) ซึ่งโดยทั่วไปจะได้รับมอบอำนาจจากรัฐอธิปไตย และมีอำนาจดำเนินการเพื่อให้เกิดการปรองดองอย่างเต็มที่ รวมตลอดถึงอำนาจในการหาผู้รับผิดชอบในการสอบสวนตามกระบวนการยุติธรรม แต่จากอำนาจหน้าที่ตามภารกิจของ คอป. นั้น มีข้อจำกัดที่ไม่ได้ให้ คอป. มีอำนาจลักษณะเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เหมือน TRC และอาจมีข้อจำกัดที่เป็นองค์กรซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งอาจถูกมองได้ว่าเป็นกลไกหนึ่งของฝ่ายบริหาร

คอป. ได้กำหนดยุทธศาสตร์และกรอบการดำเนินงานใน ๔ มิติหลัก ดังนี้

(๑) การตรวจสอบและค้นหาความจริง (truth seeking) ซึ่งได้แก่ การตรวจสอบและค้นหาความจริงและข้อเท็จจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ รวมตลอดถึงประเด็นที่เป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งและเหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

(๒) การเยียวยา พ้นฟู และป้องกันความรุนแรง ประกอบด้วย การฟื้นฟูและการเยียวยา (restoration) ซึ่งได้แก่ การฟื้นฟูและเยียวยาสังคมไทย องค์กร สถาบันและบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) และความยุติธรรมทางสังคม (social justice) เพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองของประเทศไทยในระยะยาวต่อไป และการป้องกันความขัดแย้ง (conflict prevention) ซึ่งได้แก่ การสร้างความเข้าใจและการเยียวยาในระยะสั้นแก่บรรดาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงกลุ่มต่างๆ เพื่อการป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีก

(๓) การศึกษาวิจัยรากเหง้าปัญหาของความขัดแย้ง ดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อทำให้เกิดความกระจ่างกับรากเหง้าของปัญหาทั้งในทางกฎหมาย การเมือง และประวัติศาสตร์ที่ส่งผลให้เกิดความแตกแยกและความรุนแรงในสังคมในช่วงที่ผ่านมา

(๔) การสร้างความปรองดองและป้องกันมิให้ความรุนแรงเกิดขึ้นอีก

ทั้งนี้ภายหลัง คอป. ได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อรับผิดชอบภารกิจการดำเนินการตามแนวทางที่ได้ระบุไว้ รวมทั้งการจัดทำวิจัยและรายงานตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการรวมทั้งหมด ๔ คณะ ดังนี้

๑. คณะอนุกรรมการตรวจสอบและค้นหาความจริง (Truth-Seeking Sub-Committee) มีภารกิจ

(๑) การตรวจสอบความจริง (investigation) – การลงพื้นที่สืบสวน สอบสวน และตรวจพิสูจน์หลักฐานที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ความรุนแรงในช่วงเดือนเมษายน – พฤษภาคม ๒๕๕๓ โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านการสืบสวน สอบสวน และด้านนิติวิทยาศาสตร์

(๒) การบันทึกคำให้การ (statement-taking) – การลงพื้นที่สัมภาษณ์และบันทึกคำให้การของเหยื่อ พยาน ผู้รอดชีวิต และผู้รู้เห็นเหตุการณ์ความรุนแรงในช่วงเดือนเมษายน – พฤษภาคม ๒๕๕๓ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary information)

(๓) ฐานข้อมูลและการวิเคราะห์ (database & analysis) – การรวบรวมข้อมูล หลักฐานที่ได้มาจากการตรวจสอบความจริง และการบันทึกคำให้การจำนวนมหาศาลมาจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูล รวมทั้งการขอรับข้อมูลเกี่ยวกับการสอบสวน การทำคดี และอื่นๆ จากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และการที่ประชาชนให้ข้อมูลกับ คอป. โดยตรง รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว

(๔) การคุ้มครองพยาน (witness protection) – การดำเนินงานเพื่อให้มีการคุ้มครองแก่พยานหรือเหยื่อที่เป็นพยาน ซึ่งมีความรู้สึกหวาดกลัว หรือถูกคุกคามความปลอดภัย อันเป็นผลจากการให้ปากคำเกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อทีมงาน คอป. โดยอิงแนวทางตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฯ

๒. คณะอนุกรรมการฟื้นฟูและเยียวยา (Restoration Sub-Committee) มีภารกิจ

(๑) การช่วยเหลือและฟื้นฟูเหยื่อ (victim support) – การเข้าถึงเหยื่อและชุมชนที่เป็นเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยตรงหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย สังคม จิตวิทยา การรักษาพยาบาล และเสนอแนะมาตรการชดเชยเยียวยาเหยื่อ (reparations) โดยอิงตาม พ.ร.บ. ในเรื่องดังกล่าว

(๒) ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) – การส่งเสริมให้มีการใช้แนวทางและมาตรการความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ระหว่างคู่กรณีในเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยตรง และ/หรือเหตุการณ์ในห้วงเวลาที่เกี่ยวข้องที่เป็นสาเหตุของปัญหาความขัดแย้ง โดยให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและเยียวยาเหยื่อ และการลดจำนวนคดีและความรู้สึกเป็นปรีchyต่อกัน

(๓) การจัดเวทีสาธารณะสำหรับเหยื่อ (victim hearing) – การจัดเวทีสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้เหยื่อได้บอกเล่าเหตุการณ์ในมุมมองของตน ตลอดจนระบายออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความเจ็บปวด และความรู้สึกคับแค้นใจ ฯลฯ (airing of grievances) ซึ่งถือเป็นกระบวนการเยียวยาในเชิงจิตวิทยา (healing process) ไปในตัว ทั้งนี้ โดยมีการถ่ายทอดทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุ

๓. คณะอนุกรรมการป้องกันความขัดแย้ง (Conflict Prevention Sub-Committee) มีภารกิจ

(๑) การทำความเข้าใจกับสาธารณชน (public outreach) – การลงพื้นที่ต่างจังหวัดของ คอป. เพื่อแนะนำและอธิบายบทบาทภารกิจของ คอป. และเปิดช่องในการรับข้อร้องเรียนของประชาชน ส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ การพัฒนาเครือข่ายองค์กร ชุมชน ภาควิชาความร่วมมือ NGOs เพื่อมุ่งเน้นการเข้าถึงและการรับฟังปัญหา รวบรวมและประเมินความต้องการของประชาชน รวมทั้งเสนอแนะมาตรการสร้างความไว้วางใจกับกลุ่มต่างๆ และการปูพื้นฐานไปสู่การปรองดอง

(๒) การส่งเสริมการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (access to justice) – การจัดทำแผน/กิจกรรมในการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยการให้ความรู้ทางกฎหมาย / รัฐธรรมนูญ และการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย โครงการรณรงค์เสริมสร้างความตระหนักในเรื่องดังกล่าวในพื้นที่โดยเฉพาะในต่างจังหวัด การให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการให้บริการของรัฐในด้านต่างๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น

(๓) การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนศึกษา (human rights education) – การจัดทำแผน/กิจกรรมในการส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้กับสาธารณชน และสถาบันศึกษาในทุกระดับ รวมทั้งโรงเรียนนายร้อย จปร. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ รวมทั้งการจัดการสัมมนาในเรื่องดังกล่าวในกลุ่มเป้าหมาย (ทหาร ตำรวจ ชุมชน ฯลฯ) โดยอาจมีโครงการรณรงค์สาธารณะเพื่อเผยแพร่แนวคิดดังกล่าว

(๔) การจัดเวทีสาธารณะตามหัวข้อหลัก (thematic hearings) – การจัดเวทีสาธารณะในหัวข้อหลักที่เป็นประเด็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น อาทิ (เป็นเพียงข้อเสนอแนะ) การวางมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมไทย และป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีกในอนาคต

(๕) การพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า (early warning capabilities) – การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลและแนวโน้มของการเกิดความขัดแย้ง และความรุนแรงในช่วงระหว่างการปฏิบัติงานของ คอป. เพื่อเป็นการเตือนภัยแห่งความขัดแย้งล่วงหน้า โดยอาจใช้วิธีการ

(๑) แสดงข้อคิดเห็นของ คอป. ในเรื่องนั้นๆ ผ่านสื่อมวลชน เพื่อให้เกิดความตื่นตัวของสังคม

(๒) อาศัยแนวร่วม / ภาคีตามที่กล่าวถึงในข้อ ๓.๓ (๑) ในการสื่อข้อมูล / ช่วยกันหาทางป้องกัน

(๓) เสนอแนะมาตรการในการป้องกันความขัดแย้งต่อรัฐบาล

๔. คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์ (Strategy Sub-Committee) มีภารกิจ

(๑) การกำหนดยุทธศาสตร์ คอป. (strategy) – การกำหนด ประเมินและทบทวนยุทธศาสตร์และแผนงานของคอป. ในภาพรวม การประสานงานการดำเนินงาน ข้อมูล/ความคืบหน้าของคณะอนุกรรมการด้านต่างๆ การประสานงานด้านต่างประเทศ รวมทั้งการกำหนดยุทธศาสตร์การแถลงข่าว/การออกแถลงการณ์ (press release) ของ คอป.

(๒) การวิจัยประเด็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้ง (truth research) – ได้แก่ การจัดทำวิจัย และการวิเคราะห์ความจริงในส่วนที่เป็นรากเหง้าของปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ปัญหาของการชุมนุม และการสลายการชุมนุมบนหลักการของสังคมประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน นิติรัฐ (เป็นเพียงข้อเสนอแนะ)

(๓) การจัดทำรายงาน คอป. (reporting) – การจัดทำระหว่างการดำเนินงาน (interim reports) คือ “รายงานผลการตรวจสอบและค้นหาความจริงเหตุการณ์ความรุนแรงในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓” และข้อเสนอแนะซึ่งกำหนดจะเสนอต่อรัฐบาล และเผยแพร่ต่อสาธารณะภายใน ๖ เดือน ภายหลังจากการจัดตั้ง คอป. อย่างเป็นทางการ (วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๔) และรายงานสุดท้าย (final report) คือ “รายงานผลการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อสังคมประชาธิปไตยและความปรองดองแห่งชาติ” และข้อเสนอแนะซึ่งจะผนวกประเด็นจากรายงาน interim report และพัฒนาการที่เกี่ยวข้องที่เกิดขึ้นหลังจากนั้นเพื่อเสนอต่อรัฐบาล และเผยแพร่ต่อสาธารณะ

(๔) การเผยแพร่รายงาน คอป. (public dissemination) – การจัดทำ popular, children, comic book version ของรายงาน คอป. การจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะของ คอป. การจัดตั้งห้องสมุด (archive) ของ คอป. เพื่อส่งเสริมความทรงจำเชิงประวัติศาสตร์ (historical memory) เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ขึ้นอีกในอนาคต

โดยการแบ่งหน้าที่ของกรรมการและเครือข่าย จะยึดหลัก equality, synergy, interoperability ทั้งนี้ได้กำหนดให้กรรมการและเครือข่ายแต่ละท่านรับผิดชอบงานในคณะอนุกรรมการต่างๆ ท่านละ ๒ คณะ เพื่อให้เห็นภาพการดำเนินงานที่มีความหลากหลาย อันจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายของ คอป. ในภาพรวม ทั้งนี้ ได้มีการตั้งสำนักงานเลขานุการคอป. และมีฝ่าย“ฝ่ายประสานงาน/สำนักเลขานุการ” ในแต่ละชุด

สำหรับรายละเอียดคณะกรรมการเยียวยา ฟันฟูและป้องกันความรุนแรง ตามคำสั่งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติที่ ๔/๒๕๕๓, ๕/๒๕๕๓ และ ๑๔/๒๕๕๔ มีองค์ประกอบ ดังนี้

๑. ศาสตราจารย์ นายแพทย์รณชัย คงสกนธ์	ประธานอนุกรรมการ
๒. รองศาสตราจารย์เดชา สังขวรรณ	รองประธานอนุกรรมการ
๓. นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์	อนุกรรมการ
๔. รองศาสตราจารย์จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย	อนุกรรมการ
๕. นายแพทย์ไตรยฤทธิ์ เตมหิวงศ์	อนุกรรมการ
๖. นางเมทินี พงษ์เวช	อนุกรรมการ
๗. นายวิทยา สุริยะวงศ์	อนุกรรมการ
๘. นายสรรพสิทธิ์ คุ้มประพันธ์	อนุกรรมการ
๙. นางอมรรัตน์ วงศ์วิวัฒน์	อนุกรรมการ
๑๐. ผู้แทนกรมสุขภาพจิต	อนุกรรมการ
๑๑. ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์	อนุกรรมการ
๑๒. นายพิริยต์ วรรณพุกษ์	อนุกรรมการ
๑๓. นางสาวจริญทิพย์ เกษรกุลลาบ	อนุกรรมการ
๑๔. นางกมลพร กัลยาณมิตร	อนุกรรมการ
๑๕. นางนิมิต รัตนะรัต	อนุกรรมการ
๑๖. นายสมณ พรหมรส	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๗. นายชาติรี จันทรเพ็ญ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘. นายวงศ์เทพ อรรถไกรวัลยที	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๒ อำนาจหน้าที่

๑. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งประสานหน่วยงานของรัฐ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำสังคมและผู้เกี่ยวข้องมาให้ข้อเท็จจริงหรือเสนอข้อคิดเห็นต่างๆ

๒. กำหนดแนวทางการเยียวยาและฟื้นฟูตามแนวทางการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และความยุติธรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสมานฉันท์ รวมทั้งวางมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นในอนาคต

๓. ดำเนินการหรือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ เพื่อสนับสนุนการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งลดความขัดแย้งในสังคมและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๔. จัดให้มีช่องทางการสื่อสารต่อสาธารณชนเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบทั้งบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันต่างๆ มีโอกาสร่วมพูดคุย แสดงความรู้สึก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบปัญหา และหาทางเยียวยาและป้องกันให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๕. รายงานความคืบหน้าการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งเสนอแนะทั้งในเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งให้คณะกรรมการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติพิจารณาต่อไป

๖. แต่งตั้งบุคคลหรือคณะทำงาน หรือจัดจ้างบุคคลหรือองค์กร เพื่อดำเนินการตามที่คณะอนุกรรมการมอบหมาย

ทั้งนี้ฝ่ายประสานงานคณะอนุกรรมการฟื้นฟูและเยียวยา – รับผิดชอบในการประสานงาน และสนับสนุนการดำเนินงานในกรอบ/แนวทางของคณะอนุกรรมการดังกล่าว มีทีมงานเจ้าหน้าที่ประกอบไปด้วย ผู้ประสานงานคณะอนุกรรมการฟื้นฟูและเยียวยา (Sub-Committee Coordinator) ๑ คน และทีมงานเจ้าหน้าที่ แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ จิตแพทย์ เจ้าหน้าที่คุ้มครองพละตึงเจ้าหน้าที่รับข้อร้องเรียน

ต่อมาภายหลังเพื่อให้การดำเนินงานด้านการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงในห้วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ เป็นรูปธรรม ทัวถึง สามารถสนับสนุนและประสานการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐและเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามข้อ ๙ (๖) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ คอป. จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรงเฉพาะกรณี โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

๑. ศาสตราจารย์นายแพทย์รณชัย คงสกนธ์	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายแพทย์ไตรยฤทธิ์ เตมทิวังค์	รองประธานอนุกรรมการ
๓. นางทัศนีย์ ตันทวิวงศ์	อนุกรรมการ
๔. นางนพเก้า ลิ้มปิติริ	อนุกรรมการ
๕. นางสาวพรศิริ พฤกษชาติ	อนุกรรมการ
๖. นางพวงทอง เครือมังกร	อนุกรรมการ
๗. นายพิสิฐ พูลพิพัฒน์	อนุกรรมการ
๘. นางสาวเพียงใจ ทองพวง	อนุกรรมการ
๙. แพทย์หญิงมธุรดา สุวรรณโพธิ์	อนุกรรมการ
๑๐. ดร.สดีไสย์ คุ่มทรัพย์อนันต์	อนุกรรมการ
๑๑. นายอวยชัย โรจนนิรันดร์กิจ	อนุกรรมการ
๑๒. พันโทนายแพทย์อิศรา รักษ์กุล	อนุกรรมการ
๑๓. นางอุไร บุรณพิเชษฐ	อนุกรรมการ
๑๔. นายอุดมการ วโรตม์สิกขิตต์	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๕. นางสาวศุภกานดา สุขศรีวงศ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖. นางสาวสุพิชฌาย์ ญาณวรสิทธิ์เดช	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งประสานหน่วยงานของรัฐ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำทางสังคม

และผู้เกี่ยวข้องมาให้ข้อเท็จจริงหรือเสนอข้อคิดเห็นต่างๆ

๒. ดำเนินการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นตามแนวทางที่กำหนดไว้เพื่อสนับสนุนการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งลดความขัดแย้งในสังคมและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๓. สื่อสารต่อสาธารณชนเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบทั้งบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันต่างๆ มีโอกาสมาร่วมพูดคุย แสดงความรู้สึก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบปัญหาและหาทางเยียวยาและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๔. รายงานผลการดำเนินงานการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งเสนอแนะทั้งในเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งให้คณะกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรงพิจารณาต่อไป

๕. ดำเนินการอื่นตามที่ คอป. หรือคณะกรรมการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรงมอบหมาย

๑.๓ กิจกรรมที่สำคัญ

ทั้งนี้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาคณะกรรมการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรง ได้มีกิจกรรมการดำเนินงานดังต่อไปนี้

๑. การประชุม มีการจัดประชุมทั้งสิ้น ๑๒ ครั้ง โดยแบ่งเป็นการประชุมคณะกรรมการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรง จำนวน ๕ ครั้ง และการประชุมคณะกรรมการเพื่อดำเนินการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรง เฉพาะกรณี จำนวน ๗ ครั้ง

๒. ดำเนินการช่วยเหลือ ฟื้นฟู เยียวยา (victim support) โดยเดินทางลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อรับฟังสภาพปัญหา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาพัฒนาแนวทางการเยียวยา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุบลราชธานี ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง

๓. จัดเวทีสาธารณะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยา โดยได้จัดเวทีสาธารณะสำหรับเปิดพื้นที่รับฟังสำหรับเหยื่อ (victim hearing) ผ่านโครงการเวทีประชาคมระดมความเห็นเพื่อเยียวยาผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ และได้จัดให้มีเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็น แนวคิด ข้อเสนอแนะ และหลักการเยียวยาอย่างเหมาะสมต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่ผ่านมา

๔. ประสานหน่วยงานภาครัฐ และพหุผู้นำทางศาสนาในการหาแนวทางร่วมกันเพื่อการปรองดอง โดยได้เข้าพบสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) และนายอาศิส พิทักษ์คุมพล จุฬาราชมนตรี

๕. การลงพื้นที่ช่วยเหลือ เยียวยาผู้ถูกคุมขังร่วมกับกรมสุขภาพจิต ในพื้นที่ภาคกลางจำนวน ๕ เรือนจำ ภาคเหนือ จำนวน ๑ เรือนจำ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๖ เรือนจำ

๖. จัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อสนับสนุนการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบ ดังต่อไปนี้

(๑) โครงการเยี่ยมเยียนผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง โครงการนี้เป็นกรวิจัยเชิงสำรวจเพื่อเยี่ยมเยียนและศึกษาภาวะสุขภาพจิตและผลกระทบทางจิตใจ รวมทั้งศึกษาผลการดูแลสุขภาพจิตผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง ช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นทหารผู้ปฏิบัติงานในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง ซึ่งปัจจุบันยังคงปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงาน สังกัดกองทัพเรือ จำนวน ๑๗๐ คน และสังกัดกองทัพบก จำนวน ๑๕๖ คน รวม ๓๒๖ คน

(๒) โครงการเยียวยา...สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังข้อมูล ปัญหา ความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยกระบวนการเข้าถึง เข้าใจ เยียวยา ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาของสังคม สนับสนุน ส่งเสริมกลไกที่มีอยู่เดิมในระดับครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการแก้ปัญหาและป้องกันความรุนแรงในรูปของการส่งเสริมให้เกิดอาสาสมัคร เยียวยาเพื่อความสมานฉันท์ (อยส.)

(๓) โครงการติดตามการเยียวยา พันธุ์ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมือง ชุมชนบ่อนไก่ และชุมชนพระเจดีย์ โดยได้ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและประเมินสุขภาวะจิตเป็นรายบุคคล ในพื้นที่ชุมชนเคหะบ่อนไก่ ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ ชุมชนซอยพระเจดีย์ ชุมชนซอยกุหลาบแดง ชุมชนซอยโปลี พร้อมทั้งจัดกลุ่มระดับประคอง (group support) ในพื้นที่ชุมชนดังกล่าว จัดประชุมระหว่างเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ประมวลผลสภาพปัญหา อุปสรรค หรือข้อขัดข้องในการเข้ารับบริการและความต้องการที่จะขอรับการช่วยเหลือ พร้อมข้อเสนอแนะให้แก่หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือต่อไป

(๔) โครงการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง ซึ่งวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ คือ เพื่อกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่มีมาตรฐาน ครอบคลุมและสอดคล้องตามหลักการ เยียวยาสากล สร้างความพึงพอใจให้กับผู้เสียหาย ผู้ที่ได้รับผลกระทบ และเหมาะสมกับบริบทในประเทศไทย โดยจัดทำเป็นคู่มือภาคปฏิบัติ

๗. การจัดตั้งศูนย์ประสานงานเยียวยาและพันธุ์ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง คอป. ได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานเยียวยาและพันธุ์ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ โดยทำหน้าที่

(๑) รับเรื่องและแยกประเภทความต้องการของผู้ขอรับการเยียวยา

(๒) ประสานหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการช่วยเหลือเยียวยา เพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือ เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ

(๓) ติดตามความคืบหน้า

(๔) แจ้งผลให้ผู้ขอรับการเยียวยาทราบ

โดยข้อมูลผู้ขอรับการเยียวยา ทางศูนย์ฯ ได้ประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการช่วยเหลือ เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งกรมสุขภาพจิต กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานเขตปทุมวัน สำนักงานกฤษฎามนตรี และคณะกรรมการประสานและติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบ และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (ปคอป.)

บทที่

การทบทวนทฤษฎี แนวคิดทางการดำเนินการเยียวยา
ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง
กรณีมีเหตุการณ์ไม่สงบทางการเมือง

๒

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

การทบทวนทฤษฎี แนวคิดทางการดำเนินการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง กรณีมีเหตุการณ์ไม่สงบทางการเมือง

ตามที่ได้มีเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงในประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ อันนำมาซึ่งความสูญเสียและความเสียหายอย่างมากต่อประเทศไทย รวมทั้งส่งผลกระทบในทางลบต่อทุกภาคส่วนในหลายประเด็น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ จึงได้กำหนดให้มีคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) โดยให้ คอป. ดำเนินการตรวจสอบและค้นหาข้อเท็จจริงที่เป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งและเหตุการณ์รุนแรง โดยมีเป้าหมายที่จะให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน เยียวยา และป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงและความเสียหายซ้ำอีกในอนาคต

และเพื่อให้การดำเนินงานด้านการเยียวยา ฟื้นฟูเห็นผลเป็นรูปธรรม คอป. จึงได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรงขึ้น เพื่อดำเนินการเยียวยาและฟื้นฟูบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ตามแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และความยุติธรรมทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองและป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีกในอนาคตอย่างเป็นรูปธรรม

ในการนี้ คณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรงจึงได้ดำเนินการทบทวนทฤษฎีและแนวคิดทางการดำเนินการ โดยได้ศึกษาความหมายและแนวคิดของการเยียวยา หลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาตรการทางกฎหมายจากประเทศซึ่งมีประสบการณ์ รวมถึงแนวคิดว่าด้วยเรื่องปฏิกิริยาทางจิตใจหลังเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานของคณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรงในลำดับถัดไป

๒.๑ ทฤษฎีว่าด้วยแนวคิดของการชดเชย

นิยาม ความหมายของการชดเชย (reparation)

ความหมายของการชดเชยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการตีความในหลักยุติธรรมของยุคสมัยและกาลเวลา แต่มีความเข้าใจในวงกว้าง คือ ค่าตอบแทนและมาตรการชดเชยอื่นๆ ที่จัดให้แก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงต่อการถูกล่วงละเมิดตามสิทธิมนุษยชนจากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสิทธิของเหยื่อผู้ที่ได้รับบาดเจ็บภายใต้การดูแลของสหประชาชาติ

ด้วยกลไกของกระบวนการยุติธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การชดเชยจึงมีรูปแบบเฉพาะที่ไม่ซ้ำรอยกัน โดยปรับตามสถานที่และสถานการณ์ของผู้ที่เป็นเหยื่อในเหตุการณ์ความรุนแรง อีกทั้งการชดเชยในปัจจุบันไม่ได้มีความหมายเฉพาะการมีค่าตอบแทนและมาตรการชดเชยทางด้านอื่นๆ แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเสมือนสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้สาธารณชนรับรู้ถึง “คำขอโทษ” ต่อเหตุการณ์ที่ผ่านมา และยังสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของรัฐและสังคมในการตอบสนองต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ การทำให้การชดเชยเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องนอกจากเรื่องค่าตอบแทนและมาตรการชดเชยด้านอื่นๆ แล้ว ยังจำเป็นต้องมีการแสวงหาความจริง มีการปฏิรูป

สถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ เพื่อให้สังคมมีความมั่นใจว่ามาตรการการชดเชยไม่ได้เป็นเพียงสัญญาที่ว่างเปล่าหรือความพยายามปิดปากผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้เสียหายเท่านั้น

ความสำคัญของการชดเชย

การศึกษาถึงความสำคัญของการชดเชย เยียวยาเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ปฏิบัติงานได้กำหนดมาตรการ และแผนการปฏิบัติงานได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ จากการศึกษาได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการชดเชยในประเด็นหลักๆ ดังนี้

การชดเชย เยียวยา ถือเป็นกลไกที่สำคัญของหลักความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน การช่วยเหลือ ชดเชย เยียวยาเป็นการให้ความสำคัญโดยตรงและแสดงให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของผู้เสียหายและมุ่งชดเชยต่อสิทธิที่ถูกละเมิด มุ่งแก้ไขความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นและมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีของบุคคล ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า การชดเชย เยียวยาที่สัมฤทธิ์ผลควรมุ่งยืนยันสถานภาพของผู้เสียหายในฐานะผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยา นอกจากนั้นควรทำหน้าที่เป็นกลไกที่นำไปสู่สภาพการยอมรับต่อการละเมิดที่เกิดขึ้นรวมถึงความรับผิดชอบของรัฐที่มีต่อความเสียหาย และพันธกิจของสังคมที่จะหาทางแก้ปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการรวบรวมข้อมูลทั้งในและต่างประเทศพบว่า ผู้เสียหายเห็นการยอมรับของสังคมต่อการละเมิดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสูงสุดของการเยียวยา แต่ในตรงข้ามเรื่องนี้มักถูกละเลยจากรัฐและสังคมเสมอ

การชดเชย เยียวยามีบทบาทที่สำคัญต่อยุทธศาสตร์การฟื้นฟู

จากการศึกษา พบว่า การช่วยเหลือ ชดเชย เยียวยามีความสัมพันธ์กับมาตรการฟื้นฟูเยียวยาอื่นๆ ทั้งในเชิงแนวคิดและการปฏิบัติ ทั้งนี้ ในหลายกรณีแม้ว่าจะมีการตอบสนองสิทธิทางเศรษฐกิจ-สังคมขั้นพื้นฐานให้กับผู้เสียหายไปแล้ว แต่ก็มีความจำเป็นที่จะต้องฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน สิทธิพลเรือนรวมถึงสิทธิทางการเมืองให้กลับคืนมา โดยในทางปฏิบัติอาจต้องมีการปฏิรูปสถาบันต่างๆ หรือมีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นมาเพื่อกำกับดูแลและบังคับใช้ตามสิทธิเหล่านี้ ด้วยปัจจัยแวดล้อมเหล่านี้ทำให้กลไกการเยียวยาจำเป็นต้องสอดคล้องและเสริมกับกลไกหรือมาตรการอื่นๆ เป็นอย่างดีจึงจะทำให้การทำงานสัมฤทธิ์ผล

ลักษณะและประเภทของการชดเชย

แนวคิดทางกฎหมายของการชดเชยมีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาอยู่ ๒ องค์ประกอบด้วยกัน คือ สิทธิของเหยื่อผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ และหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งนี้สหประชาชาติได้ให้หลักการพื้นฐานและแนวทางเกี่ยวกับสิทธิในการเยียวยาและชดเชยสำหรับกฎหมายสากลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นต้น และกฎหมายระหว่างประเทศต่อการละเมิดมนุษยธรรมขั้นร้ายแรง โดยสามารถอธิบายการชดเชยได้ ๕ รูปแบบ ได้แก่

๑. การชดเชยความเสียหาย (restitution) โดยกำหนดมาตรการการฟื้นฟูเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงให้กลับคืนสู่สภาวะปกติทั้งในด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพของบุคคล ชีวิตครอบครัว สิทธิการเป็นพลเมือง การคืนสู่ถิ่นฐานบ้านเกิดที่อยู่อาศัย สิทธิการจ้างงาน และการคืนทรัพย์สิน

๒. ค่าตอบแทนความเสียหาย (compensation) การจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นให้จ่ายตามความเหมาะสม ตามสัดส่วนและสถานการณ์การละเมิดแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ความเสียหายดังกล่าวรวมถึงการบาดเจ็บทางร่างกายหรือทางจิตใจ การสูญเสียโอกาส ความเสียหายต่อทรัพย์สิน และการสูญเสียรายได้ ค่าใช้จ่ายทางกฎหมาย ค่าบริการทางการแพทย์ ค่าเยียวยาจิตใจ และค่าบริการทางสังคม

๓. การฟื้นฟู (rehabilitation) เป็นการบำบัดและฟื้นฟูทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ได้รับความเสียหาย รวมไปถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายและการช่วยเหลือทางสังคมด้วย

๔. การสร้างความพึงพอใจ (satisfaction) กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการล่วงละเมิดอื่นๆ การแสวงหาความจริง การค้นหาผู้สูญหาย การกู้และฝังซากศพที่หลงเหลือ การพิจารณาคดีและการลงโทษ การขอโทษประชาชน การสร้างอนุสรณ์สถานและอนุสาวรีย์

๕. การให้หลักประกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำรอย (guarantees of non-recurrence) โดยการปฏิรูปเพื่อสร้างความมั่นใจว่าสามารถป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนในอนาคตได้ รวมถึงการควบคุมทหารและกองกำลังรักษาความปลอดภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรตุลาการให้เป็นอิสระ การคุ้มครองข้าราชการพลเรือนและผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งหมายรวมถึงมาตรฐานสิทธิมนุษยชนทั้งหมด และการจัดตั้งกลไกเพื่อป้องกัน ตรวจสอบ และแก้ไขความขัดแย้งทางสังคม

ทั้งนี้ จากรายงานการศึกษาในหลายประเทศ พบว่า การชดเชยเยียวยาที่สัมฤทธิ์ผลนั้น จะมีองค์ประกอบของรูปแบบที่กล่าวข้างต้นอย่างครบถ้วนและสอดคล้องกันเป็นอย่างดี กล่าวคือ จะครอบคลุมตั้งแต่มาตรการที่ให้ประโยชน์ในเชิงวัตถุไปจนถึงมาตรการในเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งมาตรการในเชิงสัญลักษณ์ ได้แก่ การแถลงการณ์เพื่อขอโทษ การตั้งชื่อถนนให้เป็นเกียรติกับผู้เสียหาย การค้นหาซากศพของบุคคลอันเป็นที่รัก การจัดทำที่ฝังศพให้สมเกียรติ การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูและศูนย์ชุมชน การให้เงินกู้ยืมหรือการให้ทุนสนับสนุนโดยตรงต่อชุมชนตามโครงการเยียวยา มาตรการเหล่านี้อยู่ในรูปแบบของการฟื้นฟู การสร้างความพึงพอใจและการให้หลักประกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำรอย

บุคคลที่เข้าข่ายได้รับการชดเชย

โดยหลักการเบื้องต้น ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือเหยื่อที่ถูกล่วงละเมิดตามสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศหรือกฎหมายมนุษยธรรมมีสิทธิโดยชอบธรรมในการได้รับการชดเชยเยียวยาอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ การถูกล่วงละเมิดดังกล่าวหมายถึงการบาดเจ็บทางร่างกาย จิตใจ ความทุกข์ทรมานทางอารมณ์ การสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจหรือการสูญเสียสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการกระทำหรือการละเว้นที่เป็นการละเมิดกฎหมายสิทธิมนุษยชนขั้นต้น หรือเป็นการละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศอย่างร้ายแรงต่อครอบครัว หรือบุคคลที่อยู่ในการดูแลอุปการะของเหยื่อโดยตรง และบุคคลผู้ได้รับความเดือดร้อนอันตรายจากการแทรกแซงช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ หรือจากการป้องกันผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ โดยสามารถแบ่งมาตรการการเยียวยาได้เป็น ๒ แบบ คือ

๑. มาตรการการเยียวยาแบบรายบุคคล

มาตรการแบบรายบุคคลจะต้องอาศัยการจำแนกบุคคลอย่างแม่นยำ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้เข้าถึงความช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม มาตรการรายบุคคลมีความสำคัญเนื่องจากมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศมักจะกำหนดการเยียวยารายบุคคลเป็นหลัก เนื่องจากเป็นการเน้นย้ำถึงคุณค่าของมนุษย์แต่ละคนและสถานภาพของความเป็นผู้ทรงสิทธิ หลีกเลี่ยงการมองอย่างเหมารวมต่อผู้เสียหายที่อาจเป็นการลดทอนคุณค่าของการเยียวยาแต่ในอีกแง่หนึ่ง เนื่องจากสภาพการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละกรณีและแนวทางการปฏิบัติที่ไม่เหมือนกัน มาตรการรายบุคคลอาจทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติได้ เป็นเหตุให้ผู้เสียหายบางกลุ่มหรือบางชุมชนอาจได้รับการเยียวยา ในขณะที่ผู้เสียหายหรือสมาชิกชุมชนคนอื่นๆ อาจไม่ได้รับการเยียวยา ซึ่งอาจทำให้เกิดความตึงเครียดในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

๒. มาตรการการเยียวยาแบบกลุ่ม

มาตรการแบบกลุ่มมุ่งให้ประโยชน์ต่อบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนในข้อจำกัดที่ไม่สามารถพิสูจน์ตัวบุคคลได้ชัดเจนหรือมีจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น มาตรการเยียวยาแบบกลุ่มอาจมุ่งแก้ปัญหาเชิงอัตลักษณ์อันเนื่องมาจากการละเมิดของบุคคล หรือการละเมิดบางประเภทที่ไม่สามารถตีมูลค่าความเสียหายเป็นตัวบุคคลได้ เช่น มีการทำลายกลุ่ม องค์กรหรือหมู่บ้าน ในบริบทเช่นนี้ การเยียวยาแบบกลุ่มอาจเป็นการแก้ปัญหาที่ดีต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ในลักษณะของการคืนโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การฟื้นคืนความเสียหายที่มีต่ออัตลักษณ์และความเชื่อมั่น อย่างไรก็ตาม การเยียวยาแบบกลุ่ม พบว่ามีปัญหาในหลายกรณี เพราะไม่สามารถตอบสนองความต้องการภายในอันเป็นผลมาจากการละเมิดและความทุกข์ที่เกิดขึ้น และบ่อยครั้งไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะจำแนกว่าชุมชนใดจะได้รับประโยชน์ หรือจะหาเหตุผลที่เลือกให้บางชุมชนแต่ไม่ให้ชุมชนอื่น นอกจากนี้ วิธีการเยียวยาเช่นนี้ยังอาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ในด้านกลับกัน ในบางกรณีของการเยียวยาแบบกลุ่มอาจช่วยส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนและลดความตึงเครียดลงได้

จากการศึกษา พบว่า การผสมผสานมาตรการเยียวยาทั้งแบบรายบุคคลและแบบกลุ่มตามสถานการณ์เป็นกรณีไปจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุดภายใต้สถานการณ์ที่หลากหลายและงบประมาณในการเยียวยาที่มีอยู่จำกัด

ผู้ที่รับผิดชอบในการให้การชดเชย

จากการศึกษาหลายๆ กรณีที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ พบว่า โดยทั่วไปแล้วรัฐมีความรับผิดชอบในการประกันให้พลเมืองทุกคนในเขตแดนของตนเข้าถึงสิทธิมนุษยชน และประกันว่าผู้ที่ถูกละเมิดทุกคนจะได้รับความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียม หน้าที่ดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากทั้งตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้หรือเป็นผลมาจากความเป็นธรรมขั้นพื้นฐานที่มีต่อผู้เสียหายซึ่งควรได้รับการปฏิบัติเสมอเหมือนกันไม่ว่าผู้กระทำผิดจะเป็นใคร ทั้งนี้จุดประสงค์อย่างหนึ่งของการเยียวยา คือ การช่วยให้ผู้เสียหายกลับเข้าไปอยู่ในสังคมได้ ทำให้พวกเขารู้สึกว่าสังคมโดยรวมใส่ใจต่อความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับพวกเขาและให้ความช่วยเหลือ ทั้งยังเป็นการกระจายภาระการเยียวยาต่อความเสียหายให้กับสังคมโดยรวมด้วย ในการทำเช่นนี้ รัฐจะสามารถให้การเยียวยาไม่ใช่เพราะมีส่วนรับผิดชอบต่อความผิดที่เกิดขึ้น แต่เพราะมีหน้าที่ต้องทำประโยชน์เพื่อสังคมโดยรวม และช่วยให้ผู้เสียหายกลับเข้าไปอยู่ในสังคมได้โดยไม่คำนึงถึงว่าใครเป็นผู้กระทำความผิด

อย่างไรก็ตาม ในหลายๆ กรณีที่รัฐต้องแบกรับความรับผิดชอบมากมาย การได้รับความสนับสนุนจากประชาคมนานาชาติสามารถเป็นสิ่งที่ทำได้ แม้ในกรณีที่หน่วยงานระหว่างประเทศมีบทบาทในความขัดแย้ง และจะไม่เข้ามาให้การเยียวยาโดยตรง แต่หน่วยงานสากลเหล่านี้อาจประสงค์ที่จะช่วยเหลือในด้านอื่นๆ ซึ่งจะทำให้รัฐมีทรัพยากรเพื่อการเยียวยามากขึ้น แต่แม้ความช่วยเหลือเหล่านั้นจะเป็นการแก้ปัญหาในเชิงวัตถุเนื่องจากการละเมิด แต่ก็ขาดองค์ประกอบในเชิงสัญลักษณ์ในแง่ของการที่สังคมตระหนักถึงความผิดที่เกิดขึ้น

การออกแบบโปรแกรมการเยียวยา

ในทางปฏิบัติ การออกแบบมาตรการต่างๆ ในการเยียวยาเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลนั้น มีสิ่งที่ต้องพิจารณาดังนี้

๑. ขอบเขต (scope)

จากประสบการณ์ในหลายประเทศ พบว่า การกำหนดนโยบายการเยียวยานั้น จะต้องมีการทำความเข้าใจภาพรวมของผู้ได้รับผลกระทบทั้งหมดจากเหตุการณ์ความรุนแรงในช่วงเวลานั้นๆ โดยจำนวนผู้ได้รับผลกระทบที่ต้องได้รับการเยียวยาจะใช้เป็นเกณฑ์ขั้นต้นในการกำหนดโปรแกรมการเยียวยาที่เหมาะสม

๒. ความสมบูรณ์ (completeness)

จากประสบการณ์ในหลายประเทศ การจัดโปรแกรมการเยียวยาจะต้องสามารถเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุมกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งการเยียวยาที่มีศักยภาพนั้นจะต้องเริ่มต้นจากการจัดประเภทของการละเมิดสิทธิเพื่อนำไปสู่การเยียวยาที่เหมาะสม และมีข้อพิจารณาสองประการที่อาจส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของการจัดโปรแกรมการเยียวยาได้แก่

๑. การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของพยานหลักฐาน ถ้ากำหนดเกณฑ์มาตรฐานของพยานหลักฐานไว้สูงจนเกินไป อาจจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการร้องขอการเยียวยาของประชาชนได้

๒. การกำหนดโครงสร้าง วิธีการในร้องขอการเยียวยา เนื่องจากต้องใช้ผู้ปฏิบัติการจำนวนมากในการเยียวยา ดังนั้น การร้องขอการเยียวยาควรมีระยะเวลาในการร้องขอที่จำกัด คำร้องขอการเยียวยาต้องมีข้อมูลส่วนบุคคลที่จำเป็น และต้องปกปิดรายชื่อผู้ร้องขอการเยียวยาไว้เป็นความลับ ประกอบกับมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อพิจารณาการจ่ายเงินเยียวาดังกล่าวด้วย

๓. ความครอบคลุม (comprehensiveness)

การจัดโปรแกรมการเยียวยาจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของประเภทอาชญากรรมและวิธีการในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งในทางกฎหมายระหว่างประเทศจะมีการเยียวยาในกรณีสูญหายและตาย การจับที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การทรมาน ในแต่ละกรณีจะมีวิธีการเยียวยาที่แตกต่างกัน

๔. ความซับซ้อน (complexity)

การจัดโปรแกรมการเยียวยาจะต้องคำนึงถึงความซับซ้อนของวิธีการในการเยียวยา ซึ่งการเยียวยา มีหลายรูปแบบ ทั้งการชดเชยความเสียหาย การจ่ายค่าตอบแทนความเสียหาย การฟื้นฟูความเสียหาย การสร้างความพึงพอใจและการสร้างหลักประกัน โดยในแต่ละรูปแบบมีหลายวิธีการ การวางโปรแกรมการเยียวยาต่างๆ ให้ทำงานสอดคล้องและเสริมกันเป็นสิ่งสำคัญ

๕. ความเชื่อมโยงกัน (coherence)

การจัดโปรแกรมการเยียวยาที่มีความเชื่อมโยงกันนั้นสามารถพิจารณาได้ในสองมิติ ได้แก่ ระดับภายในและระดับภายนอก ความเชื่อมโยงกันระดับภายใน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมการเยียวยาที่มีความหลากหลาย ซึ่งประกอบไปด้วยการเยียวยาที่เป็นวัตถุและการเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์ รวมไปถึงการเยียวยาในระดับบุคคลและการเยียวยาในระดับกลุ่มด้วย

ความเชื่อมโยงกันระดับภายนอก คือ การสร้างความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน ซึ่งแสดงออกในรูปแบบของการดำเนินกระบวนการยุติธรรม การรายงานข้อเท็จจริง และการปฏิรูปสถาบัน ในประเทศชิลี มีการกำหนดนโยบายทางการเมืองในการสร้างความปรองดอง

๖. จุดมุ่งหมายในท้ายที่สุด (finality)

การจัดโปรแกรมการเยียวยานอกจากจะมีจุดมุ่งหมายในการเยียวยาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้นแล้ว ยังมีจุดมุ่งหมายอื่นๆ อีก ได้แก่ การให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรม การที่รัฐบาลสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนในการสร้างระบบงานเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการเยียวยา และการออกกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเยียวยาด้วย

๗. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (munificence)

การจัดโปรแกรมการเยียวยาต้องคำนึงถึงขนาดจำนวนเงินช่วยเหลือที่จะต้องได้สัดส่วนกับผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์

งบประมาณและการดำเนินงาน

๑. การวางแผนเพื่อความเป็นไปได้ของโครงการ

จากการศึกษาหลายกรณีในต่างประเทศ สังคมได้แสดงถึงความเข้าใจอย่างชัดเจนต่อพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศและเริ่มกำหนดนโยบายการเยียวยาที่สร้างสรรค์และชาญฉลาดขึ้น อย่างไรก็ตาม ในช่วงของการดำเนินการตามข้อเสนอแนะเหล่านั้นมักจะเกิดปัญหขึ้นเสมอ ทั้งในกรณีที่มีและไม่มีคณะกรรมการค้นหาความจริง ดังนั้น จึงเป็นที่ชัดเจนว่าในช่วงเริ่มต้นการออกแบบโครงการเยียวยาต้องมีการคำนึงถึงข้อจำกัดและโอกาสที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงาน ในบางพื้นที่การให้เงินชดเชยดูเหมือนจะเป็นการทำงานที่ง่ายที่สุดที่จะทำได้ แต่ก็อาจไม่สามารถแก้ปัญหาความต้องการด้านที่ดินหรือวัตถุหรือบริการอื่นๆ ในขณะที่บางพื้นที่มีความพร้อมในด้านที่ดินและวัตถุ แต่ขาดเงินชดเชยที่เพียงพอก็มีส่วนทำให้โครงการเยียวยาไม่สัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมาย

๒. ปฏิบัติการเฉพาะหน้ายุทธศาสตร์ระยะยาว

การเยียวยาเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ไม่สามารถรอได้ หากต้องการส่งเสริมให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการสร้างอนาคตของประเทศในบางบริบท เช่น แอฟริกาใต้ ติโมร์ตะวันออกและแคนาดา มีการกำหนดมาตรการชั่วคราวเพื่อตอบสนองกับความต้องการเร่งด่วน อย่างไรก็ตาม การเยียวยาแบบชั่วคราวเช่นนี้อาจมีความเสี่ยงอยู่บ้างและมีลักษณะเป็นการกระทำโดยพลการ เนื่องจากเป็นมาตรการที่เกิดขึ้นในช่วงที่ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เสียหายและสถานการณ์ยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงว่าการเยียวยาแบบชั่วคราวอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของโครงการเยียวยาในระยะยาวในเวลาต่อมา

การเยียวยามักเป็นประเด็นในระยะยาว ต้องการความสนับสนุนทางการเมืองไม่ใช่จากแค่รัฐบาลเดียว และต้องมีกรอบของกฎหมายเพื่อประกันให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การให้ความรู้กับภาคการเมืองและสังคมเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับการเยียวยาจึงอาจเป็นเรื่องสำคัญในการดำเนินงานทั้งในเบื้องต้นและระยะยาว กฎหมายเป็นมาตรการหนึ่งเพื่อประกันว่านโยบายการเยียวยาจะไม่เปลี่ยนแปลงไปง่ายๆ เมื่อบรรยากาศทางการเมืองเปลี่ยนไป ยุทธศาสตร์ระยะยาวควรประกอบด้วย แนวปฏิบัติในเบื้องต้นเพื่อให้การเยียวยาไม่ได้เป็นเพียงพลาสเตอร์ปิดแผลชั่วคราวสำหรับปัญหาที่ร้ายแรงต่อประชาชน หากเป็นก้าวย่างที่มั่นคง มีความสำคัญอย่างชอบด้วยเหตุผลและเป็นธรรม และมุ่งให้การเยียวยาอย่างเป็นองค์รวม

งบประมาณการเยียวยา

ความขัดแย้งในสังคมปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนทำให้การเยียวยาเป็นไปด้วยความยากลำบาก จากการศึกษาพบว่า มาตรการเยียวยาที่ประสบความสำเร็จนั้น ภาครัฐต้องมีเจตจำนงที่แน่วแน่ที่จะสะท้อนถึงพันธกิจของรัฐที่มีต่อการเยียวยา ทั้งนี้ การให้ความรู้กับสังคม การสร้างพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ มีส่วนช่วยเปิดโอกาสให้สามารถรับความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากประชาคมต่างประเทศ และในบางประเทศมีแนวโน้มว่ารัฐบาลเลือกสนับสนุนโครงการเยียวยาที่ตอบสนองเป้าประสงค์หลายประการในเวลาเดียวกัน อย่างเช่น การจัดทำเป็นโครงการพัฒนาสังคม อย่างไรก็ตาม โครงการเยียวยาในลักษณะดังกล่าวต้องมีการพิจารณาถึงคุณค่าของการเยียวยาต่อผู้เสียหายไม่ให้ผิดเจตนารมณ์ไป

จากทฤษฎีและแนวคิดเบื้องต้นทางการชดเชยเยียวยา คณะอนุกรรมการฯ ได้ทำการศึกษาทบทวนถึงความสัมพันธ์ของการชดเชยเยียวยากับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับมาจาก คอป. ดังนี้

๒.๒ ทฤษฎีว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)

คำว่า **restorative justice (กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์)** เป็นคำที่สหประชาชาติกำหนดให้ใช้สำหรับกิจกรรมและโครงการในลักษณะนี้และกำหนดความหมายว่า คือ การอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม อันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม อันเป็นเป้าหมายสุดท้าย

ในทัศนะของ Susan Sharpe (1998) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นแนวความคิดที่มีรากฐานแตกต่างจากการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเชิงแก้แค้นทดแทน โดยมุ่งให้ความสำคัญกับสิ่งซึ่งจำเป็นต้องได้รับการเยียวยา (สำหรับเหยื่ออาชญากรรม) สิ่งซึ่งควรแก้ไขปรับปรุง (สำหรับผู้กระทำผิด) และสิ่งซึ่งควรเรียนรู้เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นในสังคม (สำหรับชุมชน) แนวคิดนี้ทำให้ ‘เหยื่ออาชญากรรม’ เป็นศูนย์กลางของกระบวนการให้คำนิยามเกี่ยวกับอันตรายและการชดเชยเยียวยา กล่าวคือ เหยื่ออาชญากรรมเป็นผู้กำหนดว่าอันตรายที่ตนได้รับคืออะไร และการชดเชยเยียวยาที่เหมาะสมสำหรับตนจะมีขนาดเท่าใด ขณะที่ ‘ชุมชน’ สามารถเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการเรียกร้องความรับผิดชอบจากผู้กระทำผิด ให้การสนับสนุนเหยื่ออาชญากรรม และประกันโอกาสในการแก้ไขฟื้นฟูตนเองของผู้กระทำผิด

นอกจากนี้ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้สะท้อนความเชื่อที่ว่า “ความยุติธรรม” เป็นสิ่งที่เข้าถึงได้และบรรลุถึงได้มากที่สุดหากสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่ว่า

๑. มีการเห็นพ้องต้องกันเกิดขึ้นระหว่าง “เหยื่ออาชญากรรม-ผู้กระทำผิด-ชุมชน” ในเวทีที่จัดให้ทุกฝ่ายได้แสดงการมีส่วนร่วมกันต่อ “อาชญากรรม” ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง
๒. สิ่งที่ได้กร้าว สะเทือนใจได้รับการเยียวยา
๓. ได้บรรลุถึงการแสดงความรับผิดชอบและสำนึกผิดต่อการกระทำผิดที่เกิดขึ้น
๔. โยงยึดผูกพันสิ่งที่แตกแยกให้กลับคืนสมานฉันท์กันอีกครั้งและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในครั้งต่อไป

John Braithwaite (1998: 323-344) อธิบายว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หมายถึง การบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมให้กลับสู่สภาพดีดังเดิม ทำให้เหยื่ออาชญากรรมเป็นศูนย์กลางของกระบวนการยุติธรรม ขณะเดียวกันก็บูรณาการผู้กระทำผิดและสังคมเข้าด้วยกัน โดยสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นประการแรก คือ การบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม ซึ่งหมายถึงการที่เหยื่ออาชญากรรมได้รับการชดเชย ทดแทนมูลค่าของทรัพย์สินที่เสียหายรวมทั้งความเสียหายส่วนบุคคลอื่นๆ กลับคืน (ดูตารางที่ ๑) ซึ่งโดยรวมแล้วหมายถึง การเยียวยาสมานฉันท์ การสร้างความรู้สึกร่วมกันปลอดภัยให้กลับคืนมาอีกครั้ง ความรู้สึกของเหยื่ออาชญากรรมที่ถูกโจรกรรมบ้านเรือนทรัพย์สินจะต้องทุกข์ทรมานเมื่อความเป็นส่วนตัวถูกล่วงละเมิดและรู้สึกไม่ปลอดภัย

ตารางที่ ๑ แสดงความหมายของการบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม

การบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม หมายถึง

- การบรรเทาความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่สูญหายไป
- การบรรเทาความเสียหายด้วยการเยียวยาอาการบาดเจ็บ
- การบรรเทาความเสียหายด้วยการทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย
- การบรรเทาความเสียหายแก่เกียรติยศศักดิ์ศรี
- การบรรเทาความเสียหายด้วยการทำให้เกิดความรู้สึกมีพลังอำนาจกลับคืนมา
- การบรรเทาความเสียหายด้วยวิธีการแบบประชาธิปไตยที่รอบคอบ (deliberative democracy)
- การบรรเทาความเสียหายด้วยการทำให้เกิดความรู้สึกว่าได้บรรลุถึงความยุติธรรมแล้ว
- การบรรเทาความเสียหายด้วยแรงส่งเสริมสนับสนุนจากสังคม

Braithwaite อธิบายต่อไปว่า วิธีการที่ระบบกฎหมายตะวันตกรับมือกับอาชญากรรมนั้น ประกอบด้วยวิธีการที่ทำให้เหยื่ออาชญากรรมมีความรู้สึกสูญเสียอำนาจ ครั้งแรกก็เสียอำนาจให้กับผู้กระทำผิด และต่อมาก็เสียอำนาจให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมโดยพวกเหยื่ออาชญากรรมต้องพยายามอดกลั้นความรู้สึกต่ำต้อยเหล่านี้ไว้ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงเป็นการยังให้เกิดความยุติธรรมที่รอบคอบ (deliberative justice) เป็นวิธีการที่ผู้คนใช้ความสุ่มโนมนวลที่เหนือกว่าจัดการกับผลที่เกิดตามมาจากอาชญากรรม และป้องกันตนเองจากอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในภายภาคหน้า

อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของผู้ศึกษามองว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) มีลักษณะที่เป็นทั้งปรัชญาแนวคิดและกระบวนการปฏิบัติต่อความขัดแย้ง พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และอาชญากรรมด้วยการคำนึงถึงเหยื่ออาชญากรรมและชุมชนผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นศูนย์กลาง โดยกระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์จะสร้างความตระหนักต่อความขัดแย้งหรือความเสียหาย เยียวยาความเสียหายทั้งทางร่างกาย ทรัพย์สินและความสัมพันธ์ รวมทั้งสร้างแผนความรับผิดชอบหรือข้อตกลงเชิงป้องกันที่เป็นไปได้อันนำไปสู่ผลลัพธ์แห่งความสมานฉันท์ของสังคม โดยเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้หลายระดับ รวมทั้งระดับที่มีการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นขั้นที่มีระดับความขัดแย้งสูงสุดในสังคม

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวสันติวิธี (peacemaking criminology)

Pepinsky & Quinney (1991) และ John R. Fuller (1998:41) เป็นนักอาชญาวิทยาที่สนใจแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้สร้างอาชญาวิทยาแนวสันติวิธี (peacemaking criminology) ขึ้น อาชญาวิทยาแนวสันติวิธีเป็นแนวคิดทางเลือกแทนการมองปัญหาอาชญากรรมแบบคู่สงครามและความขัดแย้ง โดยเชื่อว่าการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การแก้ไขฟื้นฟูและการร่วมมือกันของสถาบันต่างๆ จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนา

ความหมายและความสันติสุขของชุมชน ซึ่งต้องกระทำร่วมกันในหลายระดับ คือ

๑) **ระดับนานาชาติ/ระดับโลก (international/global level)** ซึ่งมีญาณทัศน์เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายระหว่างสรรพชีวิตทั้งหลาย อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและร่วมต่อต้านสงคราม

๒) **ระดับสถาบัน/สังคม (institutional/societal level)** แนวทางสันติวิธีสันใจระบบของรัฐบาล (ทั้งประชาธิปไตยและเผด็จการ) ระบบเศรษฐกิจ (ทั้งทุนนิยมและคอมมิวนิสต์) และระบบศาสนา (คริสต์ อิสลาม ฯลฯ) โดยสนใจว่าสถาบันทั้งหลายของเราจะสามารถพัฒนาและสร้างกฎเกณฑ์ทางการเมืองและบรรทัดฐานซึ่งเป็นโครงสร้างปฏิสัมพันธ์ท่ามกลางบรรดาพลเมืองทั้งหลายได้อย่างไร

๓) **ระดับระหว่างบุคคล (interpersonal level)** แนวทางสันติวิธีสันใจว่าในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลนั้น แต่ละคนปฏิบัติต่อกันให้อ่านใจแก่กัน และยกย่องให้เกียรติกันอย่างไร

๔) **ระดับภายในตัวตน (intrapersonal level)** สนใจว่าเราปฏิบัติต่อตนเองอย่างไร แนวทางสันติวิธีได้ส่งเสริมให้เราอ่อนโยนต่อตนเอง ให้อภัยต่อการกระทำผิดของตนเอง และเรียนรู้ที่จะสร้างความสันติสุขแก่จิตใจของเราอย่างไร

แม้ว่าอาชญาวิทยาแนวสันติวิธีจะดูเหมือนเข้าใจได้ยาก และดูนุ่มนวลอ่อนโยนเกินไปสำหรับอาชญากรรมก็ตาม แต่ Fuller แย้งว่า วิธีนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและจิตใจอาชญากรแต่ละคน และเปลี่ยนแปลงสถาบันที่ผลิตซ้ำผู้ที่มีลักษณะเช่นนี้ไปพร้อมกัน เพราะปัญหาส่วนใหญ่ของสังคมเกิดจากสถาบันทางสังคมของเรา รวมทั้งระบบงานยุติธรรมในฐานะสถาบันหนึ่งที่เน้นชายเป็นใหญ่ เหยียดผิว และมีอคติทางชนชั้นเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังที่ปรากฏว่าอาชญากรรมประเภท street crime ถูกลงโทษมากกว่า white-collar crime เนื่องจากอาชญากรรมประเภทหลังสามารถจ่ายค่าความส่วนตัวที่ช่วยให้ได้รับโทษน้อยที่สุดซึ่งคนยากจนไม่สามารถกระทำได้ ขณะที่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักมีการใช้ความรุนแรงในการปราบปรามอาชญากรรม และลงโทษด้วยการจำคุกและประหารชีวิตอาชญากรเหล่านี้ตลอดมา แต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาอาชญากรรมได้ ดังนั้น อาชญาวิทยาแนวสันติวิธีจึงตั้งคำถามต่อผู้คนในสังคมว่า เหตุใดเราจึงฆ่าคนให้ตายเพื่อสอนคนอื่น ๆ ว่าการฆ่าคนตายนั้นเป็นความผิด (Fuller, 1998: 202)

หลักการสำคัญ

หลักการสำคัญของ “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (Martin Wright, 1999: 188-189; Michael Tonry, 1998: 5-7; John Braithwaite, 1998: 323-344; กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ๒๕๔๕: ๘-๑๑) คือ

๑) อาชญากรรมไม่เป็นเพียงแต่การฝ่าฝืนกฎหมายและละเมิดบรรทัดฐานสังคม ซึ่งต้องลงโทษผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่อาชญากรรมทำให้เกิดความเสียหาย (harm) ต่อผู้เสียหาย เพราะการกระทำความผิดทางอาญาเป็นการทำลายสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบุคคลและความสมานฉันท์ในสังคมไปพร้อมๆ กัน

๒) กระบวนการยุติธรรมไม่ควรมุ่งเน้นเพียงแต่จับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยมุ่งผลของการแก้แค้นทดแทน (retribution) สร้างการข่มขู่ยับยั้ง (deterrent) และตัดโอกาสเขาไม่ให้เกิดความผิดอีก (incapacitation) แต่ควรจะเน้นการบรรเทาความเสียหายให้ทุกฝ่ายกลับคืนสู่สภาพดีดังเดิม (restoration) อีกด้วย อันเป็นที่มาของแนวคิดเรื่อง Restorative Justice คือ ต้องการฟื้นฟูความเสียหายหรือผลกระทบจากการกระทำ ความผิดให้สังคม

๓) รัฐไม่ควรผูกขาดการดำเนินการที่มุ่งเน้นเรื่องการลงโทษเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยเพียงอย่างเดียว แต่ควรเปิดโอกาสให้เหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำความผิด และชุมชนได้มีโอกาสหาทางออกในการแก้ปัญหาเหล่านี้ร่วมกัน

๔) บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมตามแนวคิดแบบดั้งเดิม เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจะมีคำถามพื้นฐาน ๓ ประการ คือ ๑) การกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดต่อกฎหมายเรื่องใด มาตราใด ๒) ใครเป็นผู้กระทำ และ ๓) จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างไร

ส่วนแนวคิดแบบ restorative justice คำถามพื้นฐานจะเปลี่ยนไปเป็น ๑) ความเสียหายหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นในเรื่องนี้คืออะไร ๒) จะแก้ไขเยียวยาให้ทุกคนคืนสู่สภาพเดิมได้อย่างไร และ ๓) ใครจะเป็นผู้แก้ไขเยียวยา และด้วยวิธีอย่างไร

ขั้นตอนการทำงานของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการปฏิบัตินั้น Ron Claassen (2000) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาสันติวิธีและความขัดแย้ง มหาวิทยาลัยเพรสโน แปะซิฟิก แคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ได้เสนอขั้นตอนการทำงานของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งเรียกว่า กระบวนการสร้างความสมานฉันท์ (a peacemaking process) ไว้ ๖ ขั้นตอน ดังนี้

๑) **การเชิญชวน (invitation/safety)** การเชิญหรือแนะนำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่เหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิด และผู้สนับสนุนของทั้งสองฝ่ายให้ตกลงใจที่จะเข้าร่วมการประชุม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เข้าร่วมในกระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์ที่ผู้ประสานงานจัดขึ้น โดยใช้ให้เห็นความสำคัญของการที่ทั้งสองฝ่ายจะได้ใช้เวทีนี้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ทำความเข้าใจถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นและแสดงความรับผิดชอบ เยียวยา ชดเชยความเสียหายดังกล่าว

๒) **รับทราบกฎเกณฑ์พื้นฐาน (ground rules)** ผู้เข้าร่วมประชุมพึงตระหนักว่ามีกฎเกณฑ์พื้นฐานที่สำคัญๆ บางประการซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมในการดำเนินกระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์ ได้แก่ การดำเนินการที่เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนด การแสดงสิทธิในการตอบปฏิเสธได้ตลอดเวลาเมื่อรู้สึกว่ากระบวนการที่ดำเนินนั้นไม่ยุติธรรมสำหรับตน การไม่พูดสอดแทรกในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งกำลังพูด และเต็มใจที่จะดำเนินกระบวนการวิธีไปสู่ข้อสรุป

๓) **บรรยายความรู้สึก การสรุป และการตระหนัก (describe, summarize, and recognize)** ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการวิธีทางจิตวิทยาที่ผลัดกันเป็นผู้พูดและผู้ฟังโดยผู้ฟังจะเป็นผู้สรุปความภายหลังจากที่จบการฟัง ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงตระหนัก ซึ่งมีรูปแบบของการสนทนา ดังนี้

- คนแรก: บรรยายเกี่ยวกับปัญหา ความขัดแย้ง หรือความไม่ยุติธรรมที่ประสบ

- คนที่สอง: สรุปความ

- คนที่สอง: บรรยายเกี่ยวกับปัญหา ความขัดแย้ง หรือความไม่ยุติธรรมที่ประสบ

- คนแรก: สรุปความ

- จากนั้นพิจารณาว่า จากประสบการณ์ดังกล่าวต่างตระหนักถึงคุณค่า ความหมาย ความรู้สึก ความเสียหายที่อีกฝ่ายประสบหรือไม่ อย่างไร ถ้ายังไม่เป็นที่ประจักษ์ให้ย้อนกลับมาดำเนินกระบวนการในขั้นตอนนี้ซ้ำอีกครั้ง

๔) **แสวงหาความลงตัวในข้อตกลง (search for agreement)**

- บูรณาการหลักความยุติธรรม (restore equity) เป็นขั้นตอนที่ทำการสอบถามว่าจะสามารถแก้ไขเยียวยาความเสียหายได้อย่างไรในขณะนี้ ในวิธีทางที่เป็นไปได้

- แสดงเจตนาให้ความมั่นใจในอนาคต (clarify future intentions) เป็นขั้นตอนที่สอบถามว่าจะสามารถป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้อีกในอนาคตได้อย่างไร

๕) **สรุปข้อตกลงและแสดงความยินดี (summarize agreement and congratulate)** เป็นขั้นตอนที่เขียนสรุปข้อตกลง (ถ้าบรรลุถึงข้อตกลง) กำหนดนัดประชุมเพื่อติดตามผลและแสดงความยินดีที่ทุกฝ่าย

ให้ความร่วมมือ แต่ถ้ายังไม่สามารถบรรลุถึงข้อตกลงให้ย้อนกลับไปเริ่มที่ขั้นตอนแรกอีกครั้ง

๖) **ติดตามผล (follow-up)** เป็นขั้นตอนที่ติดตาม ตรวจสอบดูว่ามีการรักษาสัญญาด้วยการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ตกลงกันไว้หรือไม่ ถ้าได้รับรายงานว่ามีปัญหาเกิดขึ้นให้ย้อนกลับไปเริ่มกระบวนการใหม่อีกครั้ง

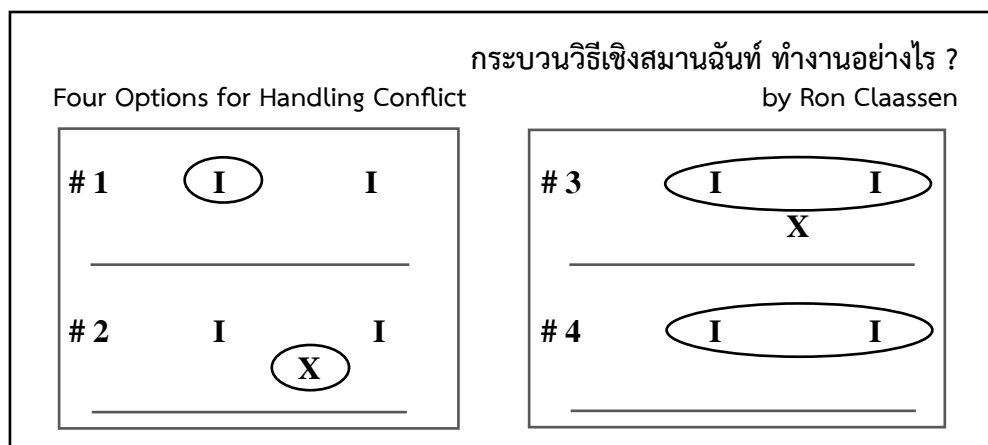
มีข้อสังเกตว่าขั้นตอนการทำงานของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ดังกล่าว เป็นการนำความรู้เชิงสหวิทยาการ (interdisciplinary) มาใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ความไม่ยุติธรรมอันเกิดจากอาชญากรรม โดยมีการนำทฤษฎีทางจิตวิทยาการให้คำปรึกษา (counseling psychology) ของ Roger ซึ่งเป็นทฤษฎีในระดับปฏิบัติที่ใช้ปฏิบัติอยู่ในโรงเรียน และในวงการจิตบำบัดมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์อาชญากรรมที่เกิดขึ้นจริง ด้วยการจัดให้มีการเผชิญหน้ากันในกลุ่มภายใต้การประสานงานและกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมโดยมีขอบเขตความเหมาะสมตามกฎหมายเป็นเกณฑ์ประกอบการพิจารณาขณะเดียวกันทั้งเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดต่างก็มี “ทางเลือก” ที่จะกลับไปใช้การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นวิธีการเชิงสมานฉันท์มาใช้ในขั้นตอนใดของกระบวนการยุติธรรมก็ตาม

กระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์ (restorative process)

กระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์ (restorative process) หมายถึง กระบวนการใดๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องอาชญากรรม ผู้กระทำผิดและ/หรือปัจเจกบุคคล/สมาชิกชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมได้แสดงความกระตือรือร้นที่จะรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม โดยอาจได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลที่สามที่มีความเป็นกลาง โดยกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หมายรวมถึงการไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง (mediation) การประชุมปรึกษาหารือ (conferencing) และการพิพากษาแบบล้อมวง (sentencing circles) ด้วย (Economic and Social Council, United Nations, 20 April 2000)

สำหรับการทำงานของกระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์นี้ Ron Claassen (2000) ได้เสนอ ทางเลือก ๔ วิธี ในการจัดการความขัดแย้ง (four options for handling conflict) โดยรวมถึงกระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

ภาพที่ ๑ แสดงทางเลือก ๔ วิธี ในการจัดการความขัดแย้งของ Ron Claassen

หมายเหตุ: วงกลมที่ปรากฏในทางเลือกต่างๆ นั้น แสดงขอบเขต อำนาจ ของฝ่ายที่ใช้อำนาจ

ทางเลือกที่ ๑ เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลสองฝ่าย โดยมีเพียงฝ่ายหนึ่งฝ่ายเดียวเป็นผู้มีอำนาจ และใช้อำนาจนั้น ตัวอย่างในกรณีนี้ ได้แก่ การแก้ปัญหาความขัดแย้งบางกรณีระหว่างตำรวจกับอาชญากร โดยตำรวจแสดงอำนาจเพื่อหยุดยั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของอาชญากร

ทางเลือกที่ ๒ เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลสองฝ่าย โดยบุคคลที่สามหรือฝ่ายที่สาม (X) ที่วางตัวเป็นกลางเป็นผู้มีอำนาจ และใช้อำนาจนั้นในการตัดสินชี้ขาดความถูกต้องของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ตัวอย่างในกรณีนี้ ได้แก่ การตัดสินคดีของศาลยุติธรรม หรืออนุญาโตตุลาการ

ทางเลือกที่ ๓ เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลสองฝ่าย โดยบุคคลที่สามหรือฝ่ายที่สาม (X) ประสานการจัดการให้เกิดเวทีที่บุคคลทั้งสองฝ่ายซึ่งขัดแย้งกันได้มีโอกาสพบปะกันเพื่อเจรจาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกันเอง โดยทั้งสองฝ่ายเป็นผู้มีอำนาจ และใช้อำนาจในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างกัน ตัวอย่างในกรณีนี้ ได้แก่ การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ทางเลือกที่ ๔ เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลสองฝ่าย โดยทั้งสองฝ่ายเป็นผู้มีอำนาจ และใช้อำนาจในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างกันและกัน โดยไม่มีบุคคลที่สามมาเกี่ยวข้องด้วย ตัวอย่างในกรณีนี้ ได้แก่ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเล็กๆ น้อยๆ ระหว่างสามีภรรยา หรือเพื่อนฝูง

Ron Claassen (2000) อธิบายว่าทางเลือกแบบที่ ๓ และแบบที่ ๔ เป็นทางเลือกสำคัญในการแก้ไขปัญหความขัดแย้งที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยเรียกทางเลือกที่ ๓ นี้ว่า กระบวนการวิधिเชิงสมานฉันท์ (restorative process) Claassen อธิบายต่อไปว่า กระบวนการวิधिเชิงสมานฉันท์นี้สามารถใช้แก้ไขปัญหความขัดแย้งได้ในทุกที่และทุกขั้นตอนที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น ทั้งในโรงเรียน สถานที่ทำงาน ในขั้นตอนก่อนที่คดีความจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อยู่ระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี รวมทั้งขั้นตอนภายหลังการพิจารณาคดี ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการใช้วิธีการดังกล่าวอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในคดีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซึ่งมีพนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ หรือครู ทำหน้าที่เป็น “ผู้ประสานงาน” (facilitator) แล้วแต่กรณี

รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ในทางปฏิบัติ ประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบต่างๆ กัน ขึ้นกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ จำแนกได้เป็น ๔ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่หนึ่ง การไกล่เกลี่ยเหยื่ออาชญากรรมกับผู้กระทำผิด (victim-offender mediation หรือ VOM)

วิธีการไกล่เกลี่ยเหยื่ออาชญากรรม-ผู้กระทำผิดประกอบด้วย การเผชิญหน้าระหว่างเหยื่ออาชญากรรมซึ่งเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมและอาสาสมัครอาจทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน โดยมีข้อสังเกตสำคัญว่าทั้งเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดต้องพูดคุยทำความเข้าใจกันในโลกของความเป็นจริงและบนพื้นฐานของเหตุผลของสองฝ่าย โดยความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจะต้องไม่เป็นผลจากการไกล่เกลี่ย หลังจากเป้าหมายของการไกล่เกลี่ย (Bazemore and Umbreit, 1999: 33) วิธีการนี้สนับสนุนให้มีการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมโดยการจัดเวทีที่ปลอดภัยและควบคุมได้ ให้พวกเขาได้พบปะพูดคุยกับผู้กระทำผิดบนพื้นฐานของความสมัครใจ การให้ผู้กระทำผิดได้เรียนรู้ผลกระทบของอาชญากรรมที่มีต่อเหยื่ออาชญากรรม และเข้ามาแสดงความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของเขาที่กระทำไปจัดหาโอกาสให้เหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดได้ร่วมกันพัฒนาและยอมรับแผนการเยียวยาชดเชยความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมนั้น victim-offender-mediation เป็นวิธีการที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในทวีปยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี สหราชอาณาจักร ทวีปอเมริกาเหนือ และออสเตรเลีย

รูปแบบที่สอง การประชุมกลุ่มครอบครัว (family group conferences หรือ FGCs)

การประชุมกลุ่มครอบครัวอาจใช้ในโรงเรียน โบสถ์ หรือกลุ่มสมาชิกอื่นๆ โดยกระบวนการนี้มีการย้ำถึงความเอาใจจริงเอาใจของชุมชนต่ออาชญากรรมและความเต็มใจของชุมชนที่จะยอมรับผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่ชุมชนอีกครั้ง

การประชุมกลุ่มครอบครัว หรือ conference programmers (Roche, 2003: 66) เริ่มขึ้นในประเทศนิวซีแลนด์และได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในอเมริกาและแคนาดา ตัวอย่างเช่น ที่มินนิโซตา เพนซิลเวเนีย และมอนทานา รัฐอื่นๆ ก็ให้ความสนใจมากขึ้น ในประเทศนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย การประชุมเป็นนโยบายรัฐที่มีกฎหมายรองรับ เช่น โครงการแว็กก้า แวกก้า (Wagga Wagga project) ที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ โดยใช้การประชุมเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับคดีเด็กและเยาวชน แต่บางครั้งก็ใช้หลังจากมีคำสั่งศาลแล้ว การประชุมกลุ่มครอบครัวประกอบด้วยเหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำความผิด และสมาชิกครอบครัว ผู้มีความสำคัญหรือเพื่อนของทั้งสองฝ่าย โดยมีเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง ส่วนใหญ่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจ

รูปแบบที่สาม การพิจารณาแบบล้อมวง (sentencing circles)

การพิจารณาแบบล้อมวงเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นวงกลมแห่งสันติวิธี ใช้กันอย่างแพร่หลายในกลุ่มชาวพื้นเมืองของทวีปอเมริกาเหนือโบราณ โดยเฉพาะชาวอะบอริจินแคนาเดียน และประชากรทางตะวันตกเฉียงใต้ของอเมริกา (Bazemore, 1997; Stuart, 1995; Melton, 1995) โดยผู้เข้าร่วมในการพิจารณาแบบล้อมวง ได้แก่ สมาชิกของชุมชน ผู้ที่เคยทำงานเป็นผู้พิพากษา ตำรวจ และอื่นๆ มาแล้วเป็นเวลาหลายปี รวมทั้งที่เคยรับผิดชอบงานการพิจารณาคดีและการควบคุมสอดส่องมาแล้ว (Stuart, 2001; Bazemore, 1997)

การล้อมวงมีลักษณะพิเศษ คือ ใช้ชนนเป็นสัญลักษณ์ส่งผ่านไปรอบๆ วง ผู้ที่ถือชนน คือ ผู้ที่ได้รับโอกาสเป็นผู้พูดในขณะนั้นโดยไม่มีการขัดจังหวะ กระบวนการนี้อาจมีการล้อมวงเพียงวงเดียวหรือหลายวง ซึ่งแต่ละคนมีโอกาสนำเสนอเรื่องราวของตนแตกต่างกันไป

รูปแบบที่สี่ คณะกรรมการบูรณาการชุมชน (community reparative boards)

คณะกรรมการบูรณาการชุมชน เป็นวิธีการเชิงสมานฉันท์ในชุมชนที่หวนกลับคืนมาใหม่ เป็นต้นแบบใหม่ที่ชุมชนแสดงความรับผิดชอบต่อเด็กเยาวชนกระทำความผิดอย่างกว้างขวาง รู้จักกันในนามของคณะกรรมการเยาวชน คณะกรรมการเพื่อนบ้านหรือคณะกรรมการยุติธรรมทางเลือกชุมชน (youth panels, neighborhood boards or community diversion boards) (Bazemore and Umbreit, 1999: 4) คณะกรรมการนี้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเบี่ยงเบนคดีหรือการคุมประพฤติ คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้คนในชุมชน ผู้กระทำความผิด เหยื่ออาชญากรรม ผู้แทนจากกระบวนการยุติธรรม และบางครั้งก็มีสมาชิกครอบครัวของผู้กระทำความผิดรวมอยู่ด้วย ใช้กับผู้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง และดำเนินการเช่นเดียวกับรูปแบบอื่นๆ คือ มีการพูดคุยกันด้วยความเคารพก่อนที่คณะกรรมการจะพิจารณาโทษ คณะกรรมการเหล่านี้มีความสำคัญต่อสมาชิกชุมชนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในขั้นตอนที่อยู่ระหว่างชุมชนกับระบบงานยุติธรรมทางอาญา

อย่างไรก็ตาม Roche (2002: 68) พบว่า บางแห่งมีการใช้โปรแกรมที่มีรูปแบบผสมผสาน (multi-form programs) คือ มีการใช้รูปแบบทุกรูปแบบดังกล่าวข้างต้น คือทั้ง mediation (ทั้งทางตรง (direct) และทางอ้อม (indirect), conference หรือ circle โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และตัวแปรอื่นๆ ที่เข้ามาแทรกซ้อนในขณะนั้น

ประเภทคดีที่สามารถใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (๒๕๔๕: ๑๕-๑๖) ระบุว่าอันที่จริงแล้วไม่ได้มีกฎเกณฑ์กติกาว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ใช้ได้กับความผิดเล็กน้อยเท่านั้น ดังเช่น ในราวันดา Bishop Rismond TuTu ให้สัมภาษณ์ว่าได้นำเอาเรื่อง restorative justice ไปใช้เพื่อสร้างสมานฉันท์ในระหว่างเผ่าพันธุ์ในราวันดา ในแคนาดาได้มีการใช้ในการกรณีการประพดมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในเท็กซัสได้ใช้ในคดีฆาตกรรมเพื่อให้เหยื่อที่มีชีวิตอยู่หรือญาติได้มีโอกาสพบกับผู้กระทำความผิด เพื่อสร้างความรู้สึที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในสังคมโลกส่วนใหญ่เน้นกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับประเภทความผิดดังต่อไปนี้

๑. ความผิดที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำ (juvenile delinquents)

ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์มีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดโดยระบบกฎหมายกำหนดไว้ ในหลายๆ ประเทศแถบยุโรป เช่น อังกฤษ เยอรมนี ออสเตรีย ฯลฯ รวมทั้งแคนาดา และสหรัฐอเมริกาที่ใช้เป็นวิธีนี้เป็นหลักเพิ่มมากขึ้น ส่วนรูปแบบที่ใช้จะมีลักษณะเช่นเดียวกัน คือใช้รูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัว (family group conferences หรือ FGCs) ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดของรูปแบบต่างๆ ในช่วงต่อไป

๒. ความผิดจากความรุนแรงในครอบครัว (domestic violence)

กรณีความรุนแรงในครอบครัวนี้เป็นปัญหาสังคมกึ่งอาชญากรรมที่ต้องใช้ช่องทางพิเศษของกระบวนการยุติธรรม หรือใช้กระบวนการยุติธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ เพื่อให้ความสำคัญกับเหยื่อหรือผู้เสียหายในฐานะประธานของปัญหามากยิ่งขึ้นกว่าเดิมโดยคำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เสียหายและแสวงหาวิธีการที่จะให้ผู้กระทำความผิดเยียวยาชดใช้และปรับปรุงนิสัยความประพฤติอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำมาใช้กับเรื่องนี้ได้

๓. ความผิดอาญาต่อส่วนตัวหรือความผิดอาญาที่ยอมความกันได้

คดีอาญาประเภทนี้เป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะให้เป็นความผิดอันยอมความกันได้ ซึ่งโดยปกติจะมีลักษณะที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคล มิได้กระทบกระเทือนสาธารณชน กฎหมายจึงยินยอมให้ถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความกันได้ และเมื่อยอมความกันได้แล้ว ผู้เสียหายจะนำคดีมาฟ้องร้องอีกไม่ได้ คดีอาญาประเภทความผิดที่ยอมความกันได้ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ได้แก่ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา (มาตรา ๒๗๖ วรรค ๑) ความผิดฐานอนาจาร (มาตรา ๒๗๘ และ มาตรา ๒๘๔) ความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ (มาตรา ๓๐๙ วรรค ๑) ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่น (มาตรา ๓๑๐ วรรค ๑ และ มาตรา ๓๑๑ วรรค ๑) ความผิดฐานหมิ่นประมาท (มาตรา ๓๒๖-๓๒๘) ความผิดฐานฉ้อโกง (มาตรา ๓๔๑-๓๔๒, ๓๔๔-๓๔๖ และ มาตรา ๓๔๙-๓๕๐) ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ (มาตรา ๓๕๒-๓๕๕) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ (มาตรา ๓๕๘-๓๕๙) ความผิดฐานบุกรุก (มาตรา ๓๖๒-๓๖๔) ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีความผิดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้นอกจากที่กล่าวมาแล้ว เมื่อเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำความผิดเป็นญาติกันตามมาตรา ๗๑ ได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ (มาตรา ๓๓๔-๓๓๕) ความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ (มาตรา ๓๓๖ วรรค ๑) ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน (มาตรา ๓๔๓) ความผิดฐานรับของโจร (มาตรา ๓๕๗) ความผิดฐานทำให้ทรัพย์ที่มีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์เสียหาย (มาตรา ๓๖๐)

๔. ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวเนื่องทางอาญา

การกระทำความผิดบางอย่างผู้กระทำความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา เนื่องจากการกระทำนั้นเข้าองค์ประกอบความผิดทางอาญา ในขณะเดียวกันยังทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายด้วย ลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิด

ทางแพ่งเกี่ยวเนื่องทางอาญา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานั้น ผู้กระทำผิดต้องรับผิดชอบตามกฎหมายอาญาและยังต้องชดเชยค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายอีกด้วย เพราะฉะนั้นข้อพิพาทในลักษณะนี้จะระงับลงได้ก็ต่อเมื่อคู่พิพาทตกลงประนีประนอมกันทั้งคดีอาญาและคดีแพ่งด้วย

๕. ความผิดเล็กๆ น้อยๆ อื่นๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุกระยะสั้น

คดีอาญาประเภทนี้เป็นความผิดประเภทที่แม้จะมีโทษเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่กฎหมายมิได้บัญญัติให้เป็นคดีความผิดอันยอมความกันได้ เพราะถือว่าเป็นความผิดต่อแผ่นดิน ทำให้ต้องมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีไปตามลำดับขั้นตอน แต่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมแต่ละลำดับ ได้แก่ ตำรวจ อัยการ และศาลอาจใช้ดุลพินิจเพื่อเบี่ยงเบนคดีประเภทนี้ออกนอกกระบวนการตามอำนาจที่กฎหมายกำหนดไว้ได้เช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกระยะสั้นอันก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้กระทำผิดและสังคมมากกว่า รวมทั้งลดความแออัดในเรือนจำได้ทางหนึ่ง ความผิดคดีอาญาเล็กๆ น้อยๆ ประเภทนี้ ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี

ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่สามารถใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นมาตรการที่สามารถใช้ได้ในทุกขั้นตอน ทั้งก่อนพิจารณาคดี ระหว่างการพิจารณา และภายหลังจากการพิพากษาคดี ดังนี้

๑. ขั้นตอนก่อนคดีความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม มีการใช้วิธีการเชิงสมานฉันท์โดยชุมชนสำหรับคดีความอาญาบางประเภทที่ไม่ร้ายแรง ก่อนมีการร้องทุกข์กล่าวโทษต่อเจ้าพนักงานสอบสวน เช่น ประเทศฝรั่งเศสจะใช้รูปแบบที่เรียกว่า คณะกรรมการบูรณาการชุมชน (community reparative boards) เป็นจำนวนมาก

๒. ขั้นตอนเมื่อคดีความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและก่อนพิพากษาคดี มีการใช้วิธีการเชิงสมานฉันท์ในชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ กรณีมีความเห็นสมควรสั่งฟ้อง (อาจใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ การชะลอการฟ้อง ฯลฯ) และชั้นพิจารณาคดีของศาลก่อนที่จะมีคำพิพากษาอย่างหนึ่งอย่างใด โดยในประเทศตะวันตกส่วนใหญ่ใช้พนักงานคุมประพฤติหรือนักสังคมสงเคราะห์ดำเนินกระบวนการวิธีการสมานฉันท์โดยใช้รูปแบบการพิจารณาแบบล้อมวง (sentencing circles) สำหรับกรณีผู้กระทำผิดเป็นชนพื้นเมือง ในประเทศแคนาดาและสหรัฐอเมริกาบางมณฑล และใช้รูปแบบการไกล่เกลี่ยเหยื่อ-ผู้กระทำผิด (victim-offenders mediation หรือ VOM) อย่างกว้างขวางสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ทั้งในยุโรปและอเมริกา

๓. ขั้นตอนหลังการพิจารณาคดี ในยุโรป ทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปออสเตรเลียมีการใช้วิธีการเชิงสมานฉันท์ในชั้นราชทัณฑ์อย่างกว้างขวางเช่นกัน โดยใช้เมื่อมีการจำคุกผู้กระทำผิดไประยะหนึ่งแล้ว เมื่อผู้กระทำผิดได้รับการพักการลงโทษ และในช่วงก่อนที่ผู้กระทำผิดจะสิ้นสุดการรับโทษจำคุกกลับคืนสู่ชุมชน โดยใช้รูปแบบการไกล่เกลี่ยเหยื่อ-ผู้กระทำผิด (victim-offenders mediation หรือ VOM) เช่นกัน

ผลการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในสังคมโลก

จากผลการวิจัยการประเมินความพึงพอใจในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้จากการศึกษาโปรแกรมการสมานฉันท์เหยื่ออาชญากรรม-ผู้กระทำผิด ที่มินนิโซตา โดย Umbreit and Fercello (1999; Cannon, 2002: 54-61) แสดงให้เห็นว่า เหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดซึ่งมีส่วนร่วมในกระบวนการมีความพึงพอใจต่อกระบวนการ (๑๐๐% ของเหยื่ออาชญากรรมและ ๘๘.๔% ของผู้กระทำผิด) มากกว่าเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ย (๘๘% ของเหยื่ออาชญากรรมและ ๖๑.๕% ของผู้กระทำผิด) โดยระบุว่า เขามีความพึงพอใจกระบวนการวิธีการเชิงสมานฉันท์มากที่สุด ในประเด็นที่เหยื่ออาชญากรรมรู้สึก ว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้กระทำผิดควรเข้าร่วมและได้มาเข้าร่วมการประชุมและเรียนรู้

บางสิ่งบางอย่างจากประสบการณ์ครั้งนั้น และเป็นโอกาสดีที่เหยื่ออาชญากรรมได้พูดบางอย่างออกมาเกี่ยวกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้น (๑๙๙๙: ๙)

งานวิจัยเกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวส่วนใหญ่ในประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในระดับสูง ดังเช่น Hayes et al., 1998; Cannon, 2002, 54-61) ได้ทำการประเมินผลทันทีที่เสร็จการประชุม พบว่า ๙๘.๒% ของผู้กระทำผิด ๙๗.๘% ของเหยื่ออาชญากรรม และ ๑๐๐% ของพ่อแม่/ผู้ปกครองรายงานว่า รู้สึกว่าได้รับความยุติธรรมจากกระบวนการนี้ ในทำนองเดียวกัน ๙๙.๑% ของผู้กระทำผิด ๙๖.๗% ของเหยื่ออาชญากรรม และ ๙๘.๖% ของพ่อแม่/ผู้ปกครองรายงานว่า รู้สึกพึงพอใจกับการตกลงที่เกิดจากการประชุม

การนำโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในสังคมไทย

แม้ว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะเกิดขึ้นในเวทีโลกในยุคร่วมสมัยเมื่อประมาณ ๓๐ ปีที่แล้ว คือ ค.ศ. ๑๙๗๔ (พ.ศ. ๒๕๑๗) และถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลกในเวลาต่อมา แต่สำหรับสังคมไทยแล้ว กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กลายเป็นแนวคิดใหม่ที่คนในสังคมไทยยังไม่เคยรู้จักมาก่อน จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๓๘ วชิรากรของไทยเริ่มรู้จักกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นครั้งแรกจากผู้นำการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการยุติธรรมที่รับแนวคิดนี้ผ่านมาจากเวทีการประชุมสหประชาชาติและนำมาเผยแพร่ในเวทีทางวิชาการต่างๆ ประปราย แต่เนื่องจากสภาพปัญหาของกระบวนการยุติธรรมยังอยู่ในสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยประกอบกับประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและความไม่มั่นคงทางการเมือง ทั้งอยู่ระหว่างการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ แนวคิดดังกล่าวจึงไม่เป็นที่สนใจมากนัก ต่อมา ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ อธิบดีกรมคุมประพฤติ ได้จัดให้มีเวทีสัมมนาวิชาการในนามของกระทรวงยุติธรรมร่วมกับโครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งเป็นการเปิดตัวกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างเป็นทางการครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๔๕ โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เสด็จเข้าร่วมการสัมมนา เรื่อง “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย” ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล จากนั้นแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ใช้เวลาเพียงประมาณ ๒ ปี ในการขยายผลทำให้เป็นที่รู้จักในวงกรกฎหมายและงานยุติธรรมรวมทั้งสังคมไทยทั่วไป ต่อมาในปีเดียวกันได้มีการจัดการเสวนา เรื่อง “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สำหรับคดีความรุนแรงในครอบครัว: ความเป็นไปได้ของโครงการ ร้องขอสามมี ในสังคมไทย” เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ ณ โรงแรมเจ้าพระยา ปาร์ค กรุงเทพมหานคร โดยโครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับสมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีแห่งประเทศไทยฯ ซึ่งได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนในการเสนอข่าวการเสวนาครั้งนี้ เช่น

...เรา อยากเห็นผู้หญิงที่ถูกทำร้ายหรือใช้ความรุนแรงมีสิทธิเลือกให้สามมีเข้าสู่ ระบบปรับปรุงพฤติกรรม โดยไม่ต้องส่งฟ้องศาลหากการกระทำนั้นไม่รุนแรงถึงชาย ต้องโทษคดีอาญา...

...กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นแนวคิดที่ดีที่จะสร้างความสงบสุขได้โดยเฉพาะเรื่องครอบครัว ถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและโลกปัจจุบันเราทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน การใช้บทลงโทษทางกฎหมายที่ต้องแก้แค้นทดแทนแก่ผู้กระทำผิดไม่ใช่หนทางที่ดีที่สุด การเยียวยาบำบัดให้สามารถกลับคืนสู่ครอบครัว โดยผลลัพธ์คือความสงบสุขและทุกฝ่ายพึงพอใจเป็นเรื่องดีที่เหมาะสม...(มติชน ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๕; กรุงเทพธุรกิจ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕)

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ กระทรวงยุติธรรมจัดการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ ๑ เรื่อง กระบวนทัศน์ใหม่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (The 1st National Symposium of Justice Administration) เมื่อวันที่ ๑๗-๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๖ ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี ปากเกร็ด นนทบุรี มีผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมร่วมการประชุมครั้งนี้ ประมาณ ๑,๕๐๐ คน นับเป็นครั้งแรกที่ กระทรวงยุติธรรมจัดการสัมมนาทางวิชาการเชิงรุกในฐานะผู้รับนโยบายอาญาของรัฐมาบริหารจัดการในภาพรวม ซึ่งหนึ่งในหัวข้อการประชุมกลุ่มย่อยครั้งนั้น คือ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จัดทำ concept paper โดยจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ [๑] และนำเสนอในนามของสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม และในปีเดียวกันนี้ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนร่วมกับสำนักกิจการยุติธรรม ได้จัดให้มีโครงการบรรยายพิเศษเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สำหรับเด็กและเยาวชนโดยผู้เชี่ยวชาญ จากต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๔๖ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ กรุงเทพมหานคร

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ มีการจัดการสัมมนาทางวิชาการในเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อีก ๓ ครั้ง คือ โครงการบรรยายพิเศษโดยวิทยากรต่างประเทศเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ครั้งที่ ๑ เรื่อง Restorative Justice: Practices in Restorative Conference (กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: แนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการประชุมกลุ่มเพื่อความสมานฉันท์ระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิด) วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๗ โครงการบรรยายพิเศษโดยวิทยากรต่างประเทศเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ครั้งที่ ๒ เรื่อง Restorative Justice Practices in Canada and Selected Countries in Asia (แนวทางการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในระบบงานยุติธรรมของประเทศแคนาดาและบางประเทศในเอเชีย) วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๔๗ และโครงการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในงานคุมประพฤติ วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๗ ซึ่งทั้ง ๓ ครั้ง จัดที่โรงแรมเดอะแกรนด์ กรุงเทพมหานคร โดยโครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จัดร่วมกับกรมคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ และสำนักงานกิจการยุติธรรม

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้รับความสนใจอีกครั้ง เมื่อพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี [๒] ประกาศว่า วันที่ ๑๘-๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘ ศกนี้ ประเทศไทยรับเป็นเจ้าภาพในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา ครั้งที่ ๑๑ (The 11th United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice) ชื่อหัวข้อหลักในการประชุม คือ การผนึกกำลังและการโต้ตอบ: การดำเนินกลยุทธ์ร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา (Synergies and Responses: Strategic Alliances in Crime Prevention and Criminal Justice) ซึ่งหัวข้ออภิปรายสำหรับการประชุมเชิงปฏิบัติการหัวข้อหนึ่ง คือ เรื่องความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: การมีส่วนร่วมของชุมชน การเบี่ยงเบนและมาตรการทางเลือกอื่นๆ (Restorative Justice: Community Involvement, Diversion, and Other Alternative Measures) ซึ่งมีผลทำให้กิจกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมไทยในช่วงเวลาต่อมาปรากฏเรื่องของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เกี่ยวข้องอยู่ด้วย

กล่าวได้ว่า ภายหลังจากที่มีการเคลื่อนไหวทางสังคมในเรื่องแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กับสังคมไทยและความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด โดยพูดคุยกันในเวทีทางวิชาการ ทุกระยะหนึ่งเป็นเวลาประมาณหนึ่งปีเศษ (มกราคม ๒๕๔๕ ถึงพฤษภาคม ๒๕๔๖) พร้อมทั้งมีการเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันให้นำโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์บรรจุไว้ในแผนแม่บทกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๙) และแผนดังกล่าวได้รับการเห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรี ในวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ นั้น หน่วยปฏิบัติที่มีความพร้อมก็ได้เริ่มต้นดำเนินการนำโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะโครงการนำร่อง และโครงการทดลองตามความพร้อมของแต่ละหน่วยงาน และตามแต่กฎหมาย

จะเปิดช่องทางให้สามารถดำเนินการได้เพียงใด ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกที่มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในประเทศไทย

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน : ภาคปฏิบัติ

เช่นเดียวกับกรมราชทัณฑ์ที่ประสบปัญหาคนล้นคุก กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ประสบปัญหาจากการที่มีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดถูกส่งเข้าสู่สถานพินิจเป็นจำนวนมากจนมีสภาพแออัดคับคั่ง โดยเพิ่มขึ้นจาก ๓๑,๔๔๘ ราย ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นจำนวน ๓๕,๒๘๕ ราย ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ คิดเป็นอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๒.๒ (ที่มา: กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน) ประกอบกับตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สังคมมีทางเลือกในเชิงของมาตรการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนค่อนข้างน้อย จึงทำให้เกิดภาวะคดีล้นสถานพินิจเช่นเดียวกับเรือนจำหรือคุกผู้ใหญ่ คือ มีเด็กและเยาวชนจำนวนมากที่ต้องเข้ารับการอบรมในศูนย์ฝึกอบรมของกรมพินิจฯ เกินกว่าที่จะสามารถแก้ไขฟื้นฟูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๖ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจึงได้เริ่มนำการประชุมกลุ่มครอบครัว (family, community group conferencing) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเป็นครั้งแรก โดยใช้วิธีการตามแบบอย่างประเทศออสเตรเลียซึ่งรูปแบบของประเทศออสเตรเลียโดยปรับปรุงข้อผิดพลาดของประเทศนิวซีแลนด์ และใช้ในช่วงขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๖๓ ระบุว่า

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจฯ พิจารณาโดยคำนึงถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้วเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องและเด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจฯ ด้วยแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ แจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วย ให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด การควบคุมเด็กหรือเยาวชนในสถานพินิจฯ ตามวรรคหนึ่งให้มีกำหนดเวลาตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินสองปี บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินกว่าห้าปีขึ้นไป

นายวันชัย รุจนวงศ์ อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ข้อมูลการสัมมนามาตรฐานของ UN: ห้ามตีของ การสร้างมาตรฐานในการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา ซึ่งจัดโดยสำนักงานอัยการสูงสุด เมื่อวันที่ ๒๔-๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๗ ว่า การให้โอกาสแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดโดยการสั่งไม่ฟ้องนั้น ไม่ใช่เพียงการให้อภัยแก่ความผิดพลาดเพียงอย่างเดียว ยังมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นคนดี มิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เพื่อประคับประคองให้เด็กหรือเยาวชนที่มีปัญหาได้ผ่านพ้นภาวะวิกฤตแห่งชีวิตไปได้

หลักการดังกล่าวได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๔ คือ ในมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๔๙๔ ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ พิจารณาโดยคำนึงถึงสภาวะต่างๆ แล้วเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องก็ให้เสนอความเห็นดังกล่าวไปยังพนักงานอัยการ และถ้าพนักงานอัยการเห็นด้วยก็ให้มีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ แม้กฎหมายดังกล่าวถูกยกเลิกและมาใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ หลักการแห่งกฎหมายดังกล่าวยังคงมีบัญญัติในมาตรา ๖๓

ข้อมูลจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนระบุต่อไปว่า บทบัญญัติดังกล่าวแม้จะเป็นหลักการที่ดี แต่ก็มีปัญหาไม่อาจนำไปปฏิบัติได้ในช่วงแรก เพราะยังไม่มีกระบวนการใดที่จะทำให้แน่ใจได้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้น กลับตนเป็นคนดีได้จริง จนกระทั่งเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ความรู้เรื่องกระบวนการยุติธรรมทางเลือกและการประชุมกลุ่มครอบครัวเริ่มเป็นที่รู้จัก ซึ่งผู้ปฏิบัติงานก็เห็นว่าหากได้นำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ร่วมกับการเสนอความเห็น เด็กหรือเยาวชนสามารถกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องแล้ว น่าจะเป็นการแก้ไขเด็กหรือเยาวชนได้ระดับหนึ่ง รวมทั้งสามารถป้องกันมิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ดังนั้น กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จึงได้แจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจทุกแห่งเริ่มดำเนินการเพื่อเสนอความเห็นตามมาตรา ๖๓ แห่งพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๓๔ แต่กำหนดให้ดำเนินการ ในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทก่อน (ต่อมาปรับปรุงเป็น โทษจำคุก ไม่เกินห้าปี)

วิธีดำเนินการเพื่อเสนอความเห็นตามมาตรา ๖๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยสรุป คือ เมื่อพนักงานคุมประพฤติสอบปากคำแล้วเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนยอมรับว่าตนกระทำความผิดจริงซึ่งความผิดนั้นมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปี โดยเด็กหรือเยาวชน มีความประพฤติยังไม่เสียหายหรือเสียหายอยู่บ้างแต่ยังพอแก้ไขได้ก็จะจัดให้มีการตรวจทางจิตวิทยาเพื่อวิเคราะห์ ความเสี่ยงที่อาจกระทำความผิดซ้ำ หากพบว่าไม่อยู่ในภาวะเสี่ยง หรือเสี่ยงอยู่บ้างแต่ไม่มากก็จะจัดให้มีการประชุม กลุ่มครอบครัวและชุมชนขึ้น ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย เด็กหรือเยาวชน บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก หรือเยาวชน ผู้เสียหาย (บิดามารดาหรือผู้ปกครองผู้เสียหาย กรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์) ครูอาจารย์ หรือนายจ้าง ของเด็กหรือเยาวชน ผู้นำชุมชนที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ผู้อำนวยการ สถานพินิจฯ ผู้ประสานการประชุม พนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พนักงานอัยการ พนักงาน สอบสวน รวมทั้งอาจเชิญบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการประชุมและมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนเข้าร่วมประชุมด้วย

ในการประชุมจะต้องให้เด็กหรือเยาวชนรับสารภาพด้วยความสมัครใจ ขอโทษต่อผู้เสียหายอย่างจริงใจ ชดใช้ความเสียหายที่ตนได้ก่อขึ้น หรือยอมกระทำการใดเพื่อเป็นการชดเชยความผิดนั้น ยอมกระทำการเพื่อแก้ไข ตามที่กำหนดโดยผลการประชุม และจะต้องอยู่ในความดูแลของสถานพินิจฯ เพื่อติดตามความประพฤติอีกเป็นเวลา ไม่เกินสองปี

ผลการดำเนินงานโครงการทดลองของสถานพินิจฯ

เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๗ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เปิดแถลงผลการดำเนินการ เพื่อหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยใช้ระบบการประชุมกลุ่มครอบครัวซึ่งเป็นหนึ่งในการนำ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในคดีเด็กและเยาวชนว่า ผลการดำเนินงานในรอบ ๑ ปี มีการจำแนกเด็ก ออกมาดำเนินการตามมาตรา ๖๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ จำนวน ๓,๐๙๙ ราย จากจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกส่งตัวมาดำเนินคดีทั้งสิ้น ๓๐,๐๓๓ ราย โดยสถานพินิจฯ จัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ๑,๙๗๒ ราย ต่อมาพนักงานอัยการ เห็นชอบกับผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ส่งไม่ฟ้องคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชน ๑,๑๖๐ ราย มีเด็กและเยาวชนเพียง ๓๐ ราย เท่านั้นที่พนักงานอัยการสั่งฟ้อง นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจฯ ยังได้ติดตามเพื่อประเมินผลเด็ก และเยาวชนที่อัยการสั่งไม่ฟ้องภายหลังการประชุมกลุ่มครอบครัว พบว่า มีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ เพียง ๑๙ รายเท่านั้น แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้นำร่องกับ

คดีที่มีผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชน ดังนั้น กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ตั้งเป้าหมายว่าภายใน ปี ๒๕๔๘ จะสามารถหันเหคดีออกจากศาลให้ได้มากกว่า ๓,๐๐๐ คดีขึ้นไป (หนังสือพิมพ์มติชน วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๗)

ขณะเดียวกัน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอยู่ระหว่างการดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้ง และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเพื่อนำวิธีการเชิงสมานฉันท์มาใช้กับเด็กและเยาวชนได้อย่างกว้างขวาง ยิ่งขึ้นต่อไป

จากผลการดำเนินงานโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของกรมพินิจฯ ในระยะเวลา ๑ ปี ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั้งสิ้น ๓๐,๐๓๓ ราย มีคดีที่เข้าข่ายใช้กระบวนการ ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ คือ เป็นความผิดซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปี จำนวน ๓,๐๔๔ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๐ ของปริมาณคดีทั้งหมด และกรมพินิจฯ จัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ๑,๙๗๒ ราย คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๖ ของปริมาณคดีที่เข้าหลักเกณฑ์เรื่องอัตราโทษ แต่บางส่วนอาจมีความไม่เหมาะสมบางประการที่จะใช้วิธี การนี้ จึงมีการดำเนินการเพียงร้อยละ ๖๓.๖ แต่ที่น่าสนใจคือ พนักงานอัยการเห็นชอบกับผู้อำนวยการสถาน พินิจฯ ส่งไม่ฟ้องคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชน ๑,๑๖๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๔ และสั่งฟ้องเพียง ๓๐ ราย คิดเป็น ร้อยละ ๒.๖ เท่านั้น จากผลการดำเนินการดังกล่าวทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ได้ช่วยหันเหคดีออกจากศาลเยาวชนและครอบครัวอย่างน้อยร้อยละ ๑๐ ของคดีที่เข้าสู่กระบวนการนี้ โดยคดีระงับ ไปในชั้นของพนักงานอัยการด้วยความพอใจของผู้เสียหาย ด้วยการแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำผิดของเด็ก และเยาวชนและด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน สมตามเจตนารมณ์ของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาใช้ อย่างไรก็ตาม จะต้องมีการติดตามประเมินผลงาน และผลกระทบต่อทุกฝ่ายในระยะยาวต่อไป

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการคุมประพฤติผู้กระทำผิด: ภาคปฏิบัติ

กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการคุมความประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่และผู้ที่ได้รับการพักโทษจำคุก ได้กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติประจำปี งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๗ และกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มภารกิจให้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาใช้ โดย นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์ อธิบดีกรมคุมประพฤติ ได้มีคำสั่งกรมคุมประพฤติที่ ๒๔๗/๒๕๒๗ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๗ แต่งตั้งคณะทำงานโครงการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ใช้ในงานคุมประพฤติ เพื่อดำเนินการกำหนดขอบเขต แนวทางการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการคุมประพฤติ ติดตาม ประเมินผลดำเนินการอื่นใดเพื่อการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และดำเนินการกิจกรรมอื่นๆ ที่จะทำให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

ในขั้นเริ่มต้น คณะทำงานเห็นว่า ควรให้ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานสืบเสาะและพินิจก่อน เพื่อจะได้นำผลจากการประชุมของคู่กรณีในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เสนอให้ศาลทราบในรายงาน การสืบเสาะและพินิจต่อไป ซึ่งหากศาลเห็นชอบด้วยจะช่วยลดปริมาณคดีที่อาจต้องโทษจำคุกได้ทางหนึ่ง

ต่อมาคณะทำงานโครงการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ใช้ในงานคุมประพฤติได้มีคำสั่งที่ ๑/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๗ แต่งตั้งคณะอนุทำงานจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ และคำสั่งที่ ๒/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๗ แต่งตั้งคณะอนุทำงานจัดทำ หลักสูตรการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ และได้ทำการฝึกอบรม พนักงานคุมประพฤติที่จะทำหน้าที่นี้ในสำนักงานคุมประพฤติที่อยู่ในโครงการนำร่อง ๑๑ แห่ง จำนวน ๔๐ คน เมื่อวันที่ ๑๐-๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๗ ซึ่งได้จัดให้มีนักวิชาการจากหน่วยงานภายนอกมาทำการประเมินผล

การดำเนินโครงการนำร่องดังกล่าวไปพร้อมๆ กัน ทั้งด้านการฝึกอบรมผู้ประสานงานกระบวนการทำงานและผลสัมฤทธิ์ และในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๗ สำนักงานคุมประพฤติ ๑๑ แห่ง ซึ่งเป็นตัวแทนจาก ๙ ภูมิภาค คือ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ระยอง นครราชสีมา (ศาลจังหวัดสีคิ้ว) มหาสารคาม ลำพูน กำแพงเพชร เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี และพัทลุง รวมทั้งสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลแขวงพระนครเหนือ และสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลแขวง ตลิ่งชันได้เริ่มดำเนินโครงการทดลองดังกล่าวขึ้นพร้อมๆ กับที่มีการดำเนินโครงการวิจัยประเมินผลโดยนักวิชาการ ภายนอกด้วยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ไปพร้อมๆ กัน

อนึ่ง รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่นำมาใช้ในงานคุมประพฤตินี้ใช้รูปแบบ victim-offender mediation ในการทำงานและเรียกชื่อเป็นภาษาไทยว่า “การประชุมฟื้นฟูสัมพันธ์ภาพ” ซึ่ง ดร.อังคณา บุญสิทธิ์ เลขาธิการคณะทำงานโครงการฯ ระบุว่า เหตุผลที่เลือกรูปแบบนี้เพราะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพ คดีที่เข้ามาสู่งานคุมประพฤติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของงานสืบเสาะและพินิจมากที่สุด กล่าวคือ มีผู้เข้าร่วมประชุม กลุ่มอย่างน้อย ๒ ฝ่าย คือ ผู้เสียหายและเครือข่าย (victims network) และผู้กระทำผิดและเครือข่าย (offenders network) สำหรับชุมชนนั้นสามารถเข้าร่วมประชุมกลุ่มได้ในฐานะ indirect victim

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หรือแนวคิดการใช้เยียวยาเหยื่อ อาชญากรรมโดยผู้กระทำผิดร่วมสมัยเริ่มแพร่กระจายเข้าสู่การอาชญาวิทยาและงานยุติธรรมไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๘ ภายหลังจากการประชุม UN Crime Congress ครั้งที่ ๙ เมื่อ ค.ศ. ๑๙๙๕ จากนั้นระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๖ ได้มีการจัดประชุมและสัมมนาทางวิชาการหลายครั้ง หลายรูปแบบเกี่ยวกับเรื่องนี้ และมีการเตรียมการเพื่อนำ ประเทศไทยไปสู่การประชุม UN Crime Congress ครั้งที่ ๑๑ ในระหว่างวันที่ ๑๘-๒๕ เมษายน ๒๕๔๘ ซึ่ง ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมครั้งนี้ และมีประเด็นของการอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานว่าด้วย กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งเป็นพัฒนาการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในสังคมไทยร่วมสมัย และแนวคิดดังกล่าวกำลังมีอิทธิพลในการปรับเปลี่ยนกรอบทัศน์ของกระบวนการยุติธรรมผ่านทางนโยบาย อาญาแห่งรัฐและดำเนินการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ

จากการศึกษาเรื่องความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทางคณะอนุกรรมการฯ ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบ มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยาใน ๕ ประเทศได้แก่ เยอรมนี ซิลี แอฟริกาใต้ สหรัฐอเมริกาและอาร์เจนตินา ซึ่งล้วนแล้วแต่ผ่านสถานการณ์ความรุนแรงทางสังคม โดยใช้กระบวนการ ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และมีรูปแบบของการเยียวยาเป็นมาตรการที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้คณะอนุกรรมการฯ ได้ทำ การรวบรวมมาตรการที่สำคัญและสามารถเป็นประโยชน์ในการกำหนดรูปแบบและหลักเกณฑ์ในการเยียวยา สำหรับประเทศไทย ดังนี้

๒.๓ การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดแนวทาง และ หลักเกณฑ์การเยียวยา

รายละเอียดตามตารางในหน้า ๓๖

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
เหตุการณ์	การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ค.ศ. ๑๙๕๒	การละเมิดสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๗๖	การละเมิดสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘	วินาศกรรม ค.ศ. ๒๐๐๑	เหตุการณ์ความรุนแรง ค.ศ. ๑๙๗๔
กฎหมายที่ใช้บังคับ	1. Federal Compensation Law 2. Luxembourg Agreement	1. Law 19.123, Establishes the National Corporation for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated 2. Legal and Administrative Recommendations, Report of the Chilean National Commission on Truth and Reconciliation.	1. Promotion of National Unity and Reconciliation Act 34 of 1995. (excepts) 2. Regulation 1660 Promotion of National Unity and Reconciliation Act, 1995 Act 34/95) 3. Truth and Reconciliation Commission of South Africa Report	1. Federal Compensation Law 2. Air Transportation Safety and System Stabilization Act 3. Code of Federal, title 28	1. Law 23.466 Pensions for Relatives of Disappeared persons 2. National Decree 403/95 Decree Regulating The Law On Absence Due to Forced Disappearance 3. Law 24.411 Absence due to Forced Disappearance 4. National Decree of Necessity and Urgency on Benefits for Detainees under the Control

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
					of the National Executive Branch During The State of Siege
ผู้สืบทอดคำขอเยียวยา	๑. ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทรัพย์สิน	๑. ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทรัพย์สิน	๑. ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทรัพย์สิน	๑. ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทรัพย์สิน	๑. ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทรัพย์สิน
	๒. ผู้เสียหายโดยอ้อม ได้แก่ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายที่ถึงแก่ความตายก่อนได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาให้ ทายาทของบุคคลนั้น มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาแทนผู้ตายด้วย และหากทายาทนั้นยังเป็นผู้เยาว์ ให้บุคคลที่รับอุปถัมภ์เลี้ยงดูของผู้ได้รับความเสียหายที่ถึงแก่ความตายนั้น	๒. ผู้เสียหายโดยอ้อม ได้แก่ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายที่ถึงแก่ความตายก่อนได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาให้ ทายาทของบุคคลนั้น มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาแทนผู้ตายด้วย และหากทายาทนั้นยังเป็นผู้เยาว์ ให้บุคคลที่รับอุปถัมภ์เลี้ยงดูของผู้ได้รับความเสียหายที่ถึงแก่ความตายนั้น	๒. ผู้เสียหายโดยอ้อม ได้แก่ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายที่ถึงแก่ความตายก่อนได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาให้ ทายาทของบุคคลนั้น มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาแทนผู้ตายด้วย และหากทายาทนั้นยังเป็นผู้เยาว์ ให้บุคคลที่รับอุปถัมภ์เลี้ยงดูของผู้ได้รับความเสียหายที่ถึงแก่ความตายนั้น	๒. ผู้เสียหายโดยอ้อม ได้แก่ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายที่ถึงแก่ความตายก่อนได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาให้ ทายาทของบุคคลนั้น มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาแทนผู้ตายด้วย และหากทายาทนั้นยังเป็นผู้เยาว์ ให้บุคคลที่รับอุปถัมภ์เลี้ยงดูของผู้ได้รับความเสียหายที่ถึงแก่ความตายนั้น	๒. ผู้เสียหายโดยอ้อม ได้แก่ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายที่ถึงแก่ความตายก่อนได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาให้ ทายาทของบุคคลนั้น มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาแทนผู้ตายด้วย และหากทายาทนั้นยังเป็นผู้เยาว์ ให้บุคคลที่รับอุปถัมภ์เลี้ยงดูของผู้ได้รับความเสียหายที่ถึงแก่ความตายนั้น

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
	(Article 1,13,14 Federal Compensation Law)	(Article 20, Law 19.123, Establishes the National Corporation for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated)	“victims”, Promotion of National Unity and Reconciliation Act 34 of 1995. (excepts)	Section 1 Federal Compensation Law Air Transportation)	(Article 2 Law 23.466 Pensions for Relatives of Disappeared persons)
วิธีการยื่นคำขอ เยียวยา	กำหนดให้ผู้ได้รับ ความเสียหายมีสิทธิยื่น เอกสารหลักฐานต่อ เจ้าหน้าที่เยียวยา (Article 189 Federal Compensation Law)	กำหนดให้ผู้ได้รับ ความเสียหายมีสิทธิยื่น เอกสารหลักฐานต่อ คณะกรรมการเยียวยา (2 (a)-(c), Legal and Administrative Recommendations, Report of the Chilean National Commission on Truth and Reconciliation)	กำหนดให้ผู้ได้รับ ความเสียหายมีสิทธิยื่น เอกสารหลักฐานต่อ คณะกรรมการเยียวยา (Article 26, 27, Promotion of the National Unity and Reconciliation Act 34 of 1995)	กำหนดให้ผู้ได้รับ ความเสียหายมีสิทธิยื่น เอกสารหลักฐานต่อ ผู้ควบคุมพิเศษ (Special Master) ที่ แต่งตั้งโดยสำนักงาน อัยการสูงสุด (Article 405, Air Transportation Safety and System Stabilization Act)	กำหนดให้ผู้ได้รับ ความเสียหายมีสิทธิ ยื่นเอกสารหลักฐาน ต่อสำนักงานเลขาธิการ สิทธิมนุษยชนโดย สังกัดรัฐมนตรี ความมั่นคง (Article 1-11, National Decree 403/95 Decree Regulating The Law On Absence Due to Forced Disappearance)

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
หลักเกณฑ์การยื่นคำขอเยียวยา	๑. ต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากมีเจตนาฆ่าหรือประมาท เลินเล่อ ทำให้ถูกฆ่า ๒. เป็นการกระทำเกี่ยวกับการต่อสู้ในระบอบเผด็จการ ๓. ถูกกดขี่โดยถูกมองว่าผิดแปลกไปจากกลุ่ม (Article 3 Federal Compensation Law)	๑. ต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากเหตุ-เหตุการณ์ ความรุนแรงโดยได้รับความเสียหายทางชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ และทรัพย์สิน ๒. ต้องเป็นทายาทหรือผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง ข้อ ๑. (2 (a)-(c), Legal and Administrative Recommendations, Report of the Chilean National Commission on Truth and Reconciliation)	๑. ต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากเหตุการณ์ ความรุนแรงโดยได้รับความเสียหายทางชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ และทรัพย์สิน ๒. ต้องเป็นทายาทหรือผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง ในข้อ ๑. (Article 26, 27, Promotion of the National Unity and Reconciliation Act 34 of 1995)	๑. ต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากเหตุการณ์ ความรุนแรงโดยได้รับความเสียหายทางชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ และทรัพย์สิน ๒. ต้องเป็นทายาทหรือผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง (Article 405, Air Transportation Safety and System Stabilization Act)	๑. ต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากเหตุการณ์ ความรุนแรงโดยได้รับความเสียหายทางชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ และทรัพย์สิน ๒. ต้องเป็นทายาทหรือผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง (Article 1-11, National Decree 407/95 Decree Regulating The Law On Absence Due to Forced Disappearance)
หลักฐานประกอบ การยื่นคำขอเยียวยา	๑. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือทางเศรษฐกิจ ๒. คำรับรองข้อเท็จจริง	๑. แบบฟอร์มคำขอเยียวยาความเสียหาย ๒. คำสั่งศาลที่ประกาศ	๑. แบบฟอร์มคำขอเยียวยาความเสียหาย ๒. หลักฐานอื่นๆ ที่	๑. แบบฟอร์มคำขอเยียวยาความเสียหาย ๒. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ	๑. แบบฟอร์มคำขอเยียวยาความเสียหาย ๒. สำเนาคำสั่งศาล

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
	ที่ได้กล่าวอ้าง ๓. แจกแจงหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ๔. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเภทและจำนวนที่กล่าวอ้าง ๕. คำรับรองอื่นๆ (ถ้ามี) ตามที่คำร้องได้อ้างไว้ ๖. คำรับรองที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินหรือการเยียวยาที่มาจากกองทุน ๗. คำรับรองที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเยียวยาอื่นๆ (Article 190 Federal Compensation Law)	บุคคลสูญหาย ๓. ข้อมูลสุดท้ายที่ระบุถึงการมีชีวิตอยู่ ๔. เอกสารความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ครั้งสุดท้าย (2 (a)-(c), Legal and Administrative Recommendations, Report of the Chilean National Commission on Truth and Reconciliation)	เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือแบบฟอร์มคำขอตามข้อ ๑. (Article 26, 27, Promotion of the National Unity and Reconciliation Act 34 of 1995)	อันตรายทางร่างกาย ๓. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทางด้านเศรษฐกิจและไม่ใช่ว่าเศรษฐกิจ ๔. คำร้องถึงแหล่งข้อมูลประกอบที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้น (Article 405, Air Transportation Safety and System Stabilization Act)	ที่ประกาศบุคคลสูญหาย ๓. คำรับรองของสำนักงานเลขาธิการสิทธิมนุษยชนและสิทธิทางสังคมภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีความมั่นคง (Article 1-11, National Decree 407/95 Decree Regulating The Law On Absence Due to Forced Disappearance)
กำหนดเวลาในการยื่นคำขอเยียวยา	ก่อน ๑ ต.ค.๑๙๕๗ (Article 189 Federal Compensation Law)	๖ เดือนนับแต่วันที่คณะกรรมการการเยียวยาได้ประกาศ (Article 22 : Law 19.123, Establishes the National Corporation	—	๒ ปีนับจากระเบียบใช้บังคับ (Article 405, Air Transportation Safety and System Stabilization Act)	๓๐ วันภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่ง (Article 4 bis: Law 24.823 Forced Appearance of Persons)

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
		for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated)			
รูปแบบการเยียวยา	มาตรการเยียวยาฉุกเฉิน (ได้แก่ การส่งกลับถิ่นที่อยู่เดิม), มาตรการระยะสั้น (ได้แก่ การจ่ายเงินก้อนหรือเงินค่าสินไหมทดแทน หรือเงินปฏิกรรม) และมาตรการระยะยาว (ได้แก่ การจ่ายเบี้ยรายปี) (Article 16, 29,141 Federal Compensation Law)	มาตรการระยะสั้น (ได้แก่ การจ่ายเงินก้อน หรือเงินค่าสินไหมทดแทน) และระยะยาว (ได้แก่ การจ่ายเงินรายเดือน) (Article 17-27 Law 19.123, Establishes the National Corporation for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated)	มาตรการเยียวยาฉุกเฉิน (ได้แก่ การจ่ายเงินก้อนเป็นจำนวนไม่เกิน R5,705), และมาตรการระยะยาว (ได้แก่ การจ่ายเงินเป็นรายปี) (Article 54-74 Truth and Reconciliation Commission of South Africa Report)	มาตรการเยียวยาฉุกเฉิน (ได้แก่ การให้ประโยชน์ล่วงหน้า สำหรับผู้แทนบุคคล จำนวน \$๕,๐๐๐ และสำหรับผู้อ้างอรับสิทธิ จำนวน \$๒๕,๐๐๐), มาตรการระยะสั้น (ได้แก่ การจ่ายเงินก้อน) และมาตรการระยะยาว (ได้แก่ การจ่ายเงินในกรณีพิพลาพอย่างต่อเนื่อง) (Article 104.22, 104.41 Code of Federal)	มาตรการระยะยาว ได้แก่ การจ่ายเงินชดเชยต่อเดือน (Article 6 National Decree of Necessity and Urgency on Benefits for Detainees under the Control of the National Executive Branch During The State of Siege)

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
วิธีการ รับเงินเยียวยา	รัฐบาลกลางเป็นผู้มอบ ให้โดยมาจากกองทุน (Article 10 Federal Compensation Law)	คณะรัฐมนตรีฝ่าย ความมั่นคงเป็นผู้มอบให้ (Article 25, Law 19.123, Establishes the National Corporation for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated)	ผู้บริหารกองทุนเป็นผู้มอบให้ โดยวิธีการโอน ทางบัญชีหรือเช็ค (Article 6 Regulation 1660 Promotion of National Unity and Reconciliation Act, 1995 Act 34/95)	ไม่น้อยกว่า ๑๒ วัน ภายหลังจากที่ผู้ควบคุม พิเศษได้มีคำวินิจฉัย, ผู้ควบคุมพิเศษเป็นผู้มอบให้ (Article 104.51: Code of Federal , title 28)	คณะรัฐมนตรีฝ่าย ความมั่นคง เป็นผู้มอบให้ (Article 1-11, National Decree 403/95 Decree Regulating The Law On Absence Due to Forced Disappearance)
การยื่นอุทธรณ์ การพิจารณา การเยียวยา	-	-	-	-	๑๐ วันนับแต่วันได้รับแจ้ง ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ศาลอุทธรณ์แห่งชาติ (Article 6 : Law 24.411 Absence due to Forced Disappearance)
Per capita GDP		\$๕,๑๗๙	\$๓,๖๕๐	\$๓๕,๘๔๐	\$๗,๔๘๗

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
เสียชีวิต	๒๐๐ ดอยซ์มาร์ก ต่อเดือน (เบี้ยรายปี) แต่ต้องไม่เกินเงินบำนาญ อุบัติเหตุที่จ่ายให้ข้าราชการพลเรือน	\$๑๐๐,๐๐๐ (เท่า)	กรณีในเมือง สูงสุด ไม่เกิน \$ ๒๒,๔๖๔ ต่อปี กรณีชนบท สูงสุด ไม่เกิน \$ ๒๓,๐๒๓ ต่อปี (เป็นระยะเวลา ๖ ปี)	กรณีไม่มีคู่สมรสหรือ ทายาท \$๓๐๐,๐๐๐ กรณีมีคู่สมรส หรือทายาท \$๕๐๐,๐๐๐ (เท่า)	๑/๓ ของเงินบำนาญ ต่อเดือน
ค่าปลงศพ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	จ่ายตามจริง	ไม่มี
ทุพพลภาพ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	จ่ายตามจริง	ไม่มี
ร่างกายได้รับ บาดเจ็บและค่ารักษาพยาบาล	๑๐๐-๒๕๐ ดอยซ์มาร์ก ต่อเดือน (เบี้ยรายปี) โดยพิจารณาจากรายได้	กำหนดเป็นค่ารักษาพยาบาลเป็นรายเดือน ไม่เกิน \$๑๔๐,๐๐๐	กรณีในเมือง สูงสุด ไม่เกิน \$ ๒๒,๔๖๔ ต่อปี กรณีชนบท สูงสุด ไม่เกิน \$ ๒๓,๐๒๓ ต่อปี (เป็นระยะเวลา ๖ ปี)	จ่ายตามจริง	๑/๓ ของเงินบำนาญ ต่อเดือน
จิตใจ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
ทรัพย์สิน	ราคาทรัพย์สิน (วันที่ถูกทำลาย)	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
สูญเสีย การครอบครอง	ไม่เกิน ๕,๐๐๐ ดอยซ์มาร์ก	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
ขาดรายได้	เงินชดเชยไม่เกิน ๖๐๐ ดอยซ์มาร์ก ต่อเดือน	ไม่มี	ไม่มี	จ่ายตามจริง	ไม่มี
การเยียวยาอื่นๆ	การเยียวยาโดยได้รับ เงินกู้ไม่มีดอกเบี้ย หรือดอกเบี้ยต่ำ (Article 69 Federal Compensation Law)	การเยียวยาทางชุมชน ได้แก่ ทางการแพทย์, การศึกษา, ทางการทหาร,และ ทางการคลัง (Article 28-34: 19.123, Establishes the National Corporation for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated)	การเยียวยาใน เชิงสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวบุคคล (เช่น การรับรอง การตาย, จัดหลุมฝังศพ, การลบล้างประวัติ อาชญากรรม), ชุมชน (เช่น การกำหนด ชื่อถนนและสิ่งอำนวยความสะดวก, การสร้างอนุสาวรีย์), ระดับประเทศ (เช่น การตั้งชื่อสิ่งอำนวยความสะดวก, ความสะอาดสาธารณะ, วันที่ระลึก) (Article 38-93: Truth and Reconciliation	การเยียวยาทางชุมชน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย, อาหาร, เสื้อผ้า, การจัดตั้ง มูลนิธิ, การลดภาษี (Article 104.47 (b) Code of Federal	การเยียวยาโดย การยกเว้นภาษี (Article 1 Law 23.466 Pensions for Relatives of Disappeared persons)

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
			Commission of South Africa Report) มาตรการเยียวยาชุมชน ได้แก่ การบริการ สุขอนามัยและ ทางสังคม, การบริการ ทางการแพทย์, การศึกษา, ที่อยู่อาศัย, การปฏิรูป สถาบันทางสังคม (Article 94-115 Truth and Reconciliation Commission of South Africa Report)		

๒.๔ ทฤษฎีว่าด้วยสภาวะจิตใจของผู้เสียหาย ภายหลังจากเหตุการณ์รุนแรง

เพื่อให้มีข้อมูลเพียงพอในการวางแผนกำหนดรูปแบบการเยียวยาที่เป็นรูปธรรมสำหรับสังคมไทย ทางคณะกรรมการฯ ได้ทำการทบทวนเพิ่มเติมในเรื่องของผลกระทบทางด้านจิตใจของผู้เสียหายในสถานการณ์ช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยบททบทวนด้านภาวะทางจิตใจของผู้เสียหายมีดังนี้

ปฏิกิริยาทางจิตใจหลังเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน

ประเทศไทยเผชิญกับเหตุการณ์วิกฤตในหลายรูปแบบ ทั้งจากภัยพิบัติธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ รวมทั้งเหตุรุนแรงจากความขัดแย้งทางการเมือง เหตุการณ์เหล่านี้มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและขยายวงกว้าง ส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน สุขภาพกาย สุขภาพจิต สภาวะทางสังคมของประชาชน เหตุการณ์เหล่านี้เรียกว่า สถานการณ์ฉุกเฉิน

ปัญหาด้านสุขภาพจิตเป็นปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อผู้ประสบภัยทั้งในระยะหลังประสบภัยใหม่ๆ ตลอดจนระยะยาว เพราะผู้คนส่วนใหญ่ในระยะแรกหลังจากเผชิญกับเหตุการณ์รุนแรงจะเกิดปฏิกิริยาด้านจิตใจต่างๆ ได้แก่ ภาวะช็อก มึนงง ตกใจ หวาดผวา ซึมเศร้า วิตกกังวล หวาดกลัว ไม่มีสมาธิ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการประเมินและช่วยเหลือเยียวยาจิตใจเบื้องต้น บางรายที่มีความเสี่ยงอาจต้องมีแผนการติดตามต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพจิตในระยะยาว

ทั้งนี้ผู้ที่ประสบภาวะวิกฤตไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจิตใจอย่างเหมาะสมอาจก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตในระยะยาวได้ เช่น โรคเครียดแบบเฉียบพลัน (Acute Stress Disorder) โรคเครียดหลังเกิดเหตุการณ์รุนแรง (Post Traumatic Stress Disorder: PTSD) และโรคซึมเศร้า เป็นต้น จากการเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินภัยพิบัติทั้งธรรมชาติและจากมนุษย์ เช่น เหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ พื้นที่ชายฝั่งภาคใต้ตะวันตก พ.ศ. ๒๕๔๔ พบภาวะเครียดภายหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (Post Traumatic Stress Disorder : PTSD) ร้อยละ ๙.๕ มีภาวะซึมเศร้า ร้อยละ ๒๕.๗ ผู้ประสบภาวะวิกฤตที่มีปัญหาสุขภาพจิตถึงร้อยละ ๓๐.๒ เหตุการณ์โคลนถล่ม จ.อุตรดิตถ์ พ.ศ. ๒๕๔๙ พบว่า ผู้ประสบภาวะวิกฤตที่มีปัญหาสุขภาพจิตถึงร้อยละ ๒๙.๓ โดยมีภาวะเครียดภายหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (Post Traumatic Stress Disorder : PTSD) ร้อยละ ๑๐.๗ มีภาวะซึมเศร้า ร้อยละ ๓.๓ และภาวะการติดสุรา ร้อยละ ๑๑.๖ (รายงานกรมสุขภาพจิต, ๒๕๔๙) และจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ พบผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิต ร้อยละ ๑๗.๓ โดยมีภาวะเครียดภายหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (Post Traumatic Stress Disorder : PTSD) ร้อยละ ๗.๓ มีภาวะซึมเศร้า ร้อยละ ๓.๗ และภาวะการติดสุรา ร้อยละ ๑ (ระบบฐานข้อมูลเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพจิตสำหรับผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้ (VMS), ๒๕๕๔)

สำหรับประเภทของสถานการณ์ฉุกเฉินภัยพิบัตินั้นมีความแตกต่างกันระหว่างภัยพิบัติธรรมชาติและภัยพิบัติจากน้ำมือมนุษย์ ซึ่งได้รวมถึงภัยจากความขัดแย้งทางการเมืองด้วย ซึ่งจะมีประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ความรู้สึกแบบเจตนากระทำ (intentional purpose) เนื่องจากการใช้ความรุนแรงจากความขัดแย้งหรือภัยพิบัติจากน้ำมือมนุษย์จะทำให้เกิดความรู้สึกจากผู้ประสบภัยว่า อาจเกิดจากการกระทำที่น่าจะควบคุมความเสี่ยงได้หรือเกิดการจงใจกระทำจึงทำให้เกิดความรู้สึกหวาดระแวงกันเอง โกรธแค้น และอาจพุ่งเป้าไปในการหาคนรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้น

๒. ความรู้สึกสูญเสียร่วมในระดับชาติ ถ้าเป็นความรุนแรงจากน้ำมือมนุษย์ที่มีขนาดใหญ่ ความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย จะเกิดขึ้นในระหว่างประชาชนในชาตินั้น และแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วกว่าภัยพิบัติจากธรรมชาติ

๓. ผลกระทบทางจิตใจจะใช้เวลายาวนานกว่าภัยพิบัติธรรมชาติและต้องใช้ความพยายามมากกว่าในการทำให้กลับเป็นปกติเหมือนเดิม

๔. การบั่นทอนความเชื่อมั่นในหน่วยงานระดับบริหารพื้นที่หรือภาครัฐจะมีมากกว่าและส่งผลต่อความไม่เชื่อมั่นต่อการทำงานของผู้บริหารและรัฐได้ในระยะยาว

๕. การเลียนแบบ (copycat) ในบางสถานการณ์ เช่น การก่อการร้าย อาจเกิดขึ้นได้

ปฏิกิริยาและความต้องการทางจิตใจของผู้ประสบภัยพิบัติ

จะมีความแตกต่างไปตามระยะเวลาหลังเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ได้แก่

ระยะวิกฤต (๗๒ ชั่วโมงแรกหลังเกิดเหตุ)

ระยะนี้ผู้ประสบภาวะวิกฤตจะเกิดปฏิกิริยาทางจิตใจซึ่งถือว่าเป็นปฏิกิริยาปกติในสถานการณ์ไม่ปกติ (normal reaction at abnormal situation) ดังนี้

๑. ผลกระทบต่อสรีระวิทยาที่พบได้บ่อยมากที่สุด คือ นอนไม่หลับ กินไม่ได้ ปวดตึงศีรษะ อ่อนเพลีย ไม่มีแรงจากการตื่นตัวของระบบประสาท

๒. ผลกระทบต่ออารมณ์ ความรู้สึก ได้แก่ ภาวะช็อก มึนงง หวาดผวาหรือหวาดกลัวง่าย เมื่อได้ยินเสียงหรือสัญญาณที่กระตุ้นให้นึกถึงสถานการณ์เหล่านั้น บางครั้งอาจมีอาการวิตกกังวลหรือเศร้าซึม

๓. ผลกระทบต่อความคิด ได้แก่ สับสน คิดไม่ออก หลงลืมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หลีกเลียงสถานการณ์ที่ทำให้นึกถึงเหตุร้ายนั้น ยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้

๔. ผลกระทบต่อพฤติกรรม มีพลังอย่างมากเพื่อให้รอดชีวิต ผู้ประสบภาวะวิกฤตจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และจะมีผู้คนจำนวนมากจากภายนอกพื้นที่เกิดเหตุเข้ามาให้การช่วยเหลืออย่างไม่มีระบบ/ระเบียบ

ระยะฉุกเฉิน (๗๒ ชั่วโมง - ๒ สัปดาห์)

ระยะนี้ผู้ประสบภาวะวิกฤตทั้งผู้สูญเสียหรือผู้รอดชีวิตจะมองโลกในแง่ดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนอาจจะไม่ได้กินนอนตามปกติ เราเรียกระยะนี้ว่า ระยะฮีโร่ (heroic phase) หลังจากนั้นจะมีความช่วยเหลือจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ หลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก ได้รับความสนใจจากผู้บริหารระดับประเทศ และสื่อมวลชน ผู้ประสบภาวะวิกฤตเกิดกำลังใจว่าครอบครัวและชุมชนจะสามารถฟื้นตัวได้

ระยะหลังได้รับผลกระทบ (๒ สัปดาห์ - ๓ เดือน)

เป็นระยะที่ผู้ประสบภาวะวิกฤตเริ่มเผชิญกับความเป็นจริงมากขึ้น พล่งกำลังเรี่ยวแรงเริ่มถดถอย อ่อนล้า หงุดหงิด และมีความหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากทางผู้ปกครองหรือภาครัฐ ขณะเดียวกันเริ่มไม่แน่ใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือจริงหรือไม่ เพราะการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ในพื้นที่เริ่มน้อยลง ผู้ประสบภาวะวิกฤตเริ่มมีความเครียด วิตกกังวล ท้อแท้ ซึมเศร้า ไม่แน่ใจในอนาคตของตนเองว่าจะเป็นอย่างไร จะอยู่อย่างไร ไม่ว่าจะเป็นด้านที่อยู่อาศัยหรือการประกอบอาชีพ

ระยะนี้ทางจิตวิทยาเรียกว่า ระยะภาพลวงตาสลาย (disillusionment phase) ระยะนี้จะพบว่ากลุ่มผู้ประสบภัยที่เป็นกลุ่มเสี่ยงจะมีแนวโน้มพัฒนาปัญหาพฤติกรรมหรือโรคจิตเวชที่เกิดจากภาวะภัยพิบัติ

กลุ่มเสี่ยง/ปัจจัยเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต

- **เพศ** ความชุกของการเกิดโรคซึมเศร้า วิตกกังวล รวมถึงโรคเครียดหลังเกิดเหตุการณ์รุนแรง (Post Traumatic Stress Disorder: PTSD) จะเกิดได้ในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

- **กลุ่มอายุ** หลายการศึกษาสรุปว่า กลุ่มเยาวชนในวัยเด็กและวัยรุ่นตอนต้นอาจมีความเสี่ยงต่อการปรับตัวต่อวิกฤตที่เกิดขึ้น ระดับความเครียดจะขึ้นอยู่กับผลกระทบของสถานการณ์ที่มีต่อการใช้ชีวิต ได้แก่ ประสบการณ์ที่คุกคามชีวิต การใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไปของครอบครัวที่ได้รับผลกระทบ การเพิ่มภาระในความรับผิดชอบ ข้อเสนอแนะในกลุ่มเด็ก คือ การติดตามระดับความเครียดและให้ความรู้ สนับสนุนให้เกิดการปรับตัวต่อภัยพิบัติ

- **ประสบการณ์การเผชิญหน้าภัยพิบัติ** การเผชิญหน้าภัยพิบัติปัจจุบันอาจทำให้ผู้ประสบภัยที่เคยมีประวัติการเผชิญหน้ากลับนึกถึงอดีตอีกครั้ง ซึ่งขึ้นอยู่กับให้ความหมายด้านบวกหรือลบของประสบการณ์ในอดีตนั้นด้วย

- **ประวัติการเจ็บป่วยทางจิต** ผู้มีประวัติการป่วยทางจิตเวชอาจมีการกำเริบซ้ำจากการขาดการรักษา และผลกระทบจากความเครียดที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องติดตามต่อเนื่อง

- **ระดับความรุนแรงต่อชีวิตกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น (severity of exposure)** ในที่นี้ ได้แก่ การบาดเจ็บถึงชีวิต การสูญเสียชีวิต การได้รับบาดเจ็บรุนแรง การเผชิญหน้ากับการทำลายล้างหรือตายเป็นจำนวนมาก ความรู้สึกหวาดกลัวในการเผชิญต่ออันตรายที่เกิดขึ้น ยิ่งมีความสัมพันธ์มากขึ้นกับปัญหาสุขภาพจิต

- **ภาวะความเครียดจากผลกระทบจากภัยพิบัติ** การจัดการทางด้านจิตใจ การจัดการกับชุมชนอพยพ ปัญหาค่าเช่าเสีย การตกงานและการขาดเงินในการดูแลครอบครัว เหล่านี้ต้องเชื่อมโยงไปสู่การดูแลร่วมกันโดยทีมสหวิชาชีพและประสานกับหน่วยงานพัฒนาสังคมที่รับผิดชอบในพื้นที่

- **ปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการระยะประสปภัยเบื้องต้น** ได้แก่ การขาดการจัดการปัญหาพื้นฐาน เช่น อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม การขาดความช่วยเหลือทางอารมณ์ การขาดข้อมูลที่ต้องรู้หรือข่าวลือแง่ลบเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ การทำให้เกิดการพึ่งพาผู้อื่นโดยไม่เน้นการดูแลตนเอง การให้ความช่วยเหลือโดยไม่คำนึงความต้องการของผู้ประสบภัย การขาดการดูแลทางจิตใจที่เหมาะสมในระยะแรกของการประสปภัย ถือเป็นปัจจัยด้านลบที่ต้องจัดการในเบื้องต้น

ในกลุ่มของสถานการณ์ฉุกเฉินภัยพิบัติมนุษยและ ความขัดแย้งทางการเมืองนั้น พบว่า ผู้ประสปภัยกลุ่มเสี่ยงมีทั้งที่รู้สึกความขมขื่น โกรธแค้น โดยกลุ่มเสี่ยงหลักที่หน้าเป็นห่วงและให้ความสำคัญมาก คือ กลุ่มของญาติผู้เสียชีวิต รองลงมา คือ กลุ่มผู้บาดเจ็บและเสียโอกาสในการทำมาหากิน มีความโกรธแค้น ขมขื่น เครียดรุนแรงจากทัศนคติของการถูกกระทำเพราะพบว่าต้องใช้เวลาเวลานานในการทำงานดูแลจิตใจและอาจจะเป็กลุ่มที่ทำให้เกิดความแตกแยกทางความคิดของชุมชนได้

จากการทำงานเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทางการเมืองของทีมวิกฤตสุขภาพจิตของกรมสุขภาพจิต พบว่า ผลกระทบของปฏิกิริยาทางจิตใจจากความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นนั้น

- ผู้ที่มีความคิด ทัศนคติที่รุนแรงในทางใดทางหนึ่งจะมีความรู้สึกโกรธแค้น รู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม และไม่คอยให้ความไว้วางใจและความร่วมมือกับทีมผู้เยียวยา

- ความรุนแรงของการบาดเจ็บมีผลต่อปฏิกิริยาทางจิตใจน้อยกว่าทัศนคติว่าตนเป็นผู้ถูกกระทำ
- ชุมชนแตกแยกและกล่าวหากันเอง
- สังคมแบ่งเป็นฝ่าย
- กลุ่มผู้ประสปภัยมองและคาดว่า ต้องใช้เวลายาวนานกว่าจะทำใจหรือกลับเป็นปกติ
- ปัจจัยด้านบวกต่อสุขภาพจิต

การรับรู้ปัจจัยด้านบวกอาจเป็นประเด็นในการส่งเสริมหรือลดปัญหาสุขภาพจิตในระยะยาว ในประเด็นดังต่อไปนี้

- ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่มีทัศนคติเป็นกลางอยู่เดิม พบว่า มีผลกระทบทางจิตใจน้อย สามารถยอมรับผลที่เกิดขึ้นและปรับตัวได้ดี

- การให้ข้อมูลเกี่ยวกับภัยพิบัติในด้านสถานการณ์ ความช่วยเหลือและการมีบริการฟื้นฟูในระยะยาว
- การที่เคยมีประสบการณ์จัดการกับสถานการณ์แบบเดียวกันมาก่อนและประสบความสำเร็จในการจัดการ
- ความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก และสามารถมีท่าทีในการดูแลจิตใจของผู้ช่วยเหลือ
- การรวมกลุ่มทางสังคม เพื่อให้เกิดการดูแลโดยชุมชนด้วยตนเอง
- การให้ความหวังที่ถูกต้องแก่ผู้ประสบภัย

ปัญหาทางสุขภาพจิตที่อาจจะพบ ได้แก่

๑. ปัญหาทางพฤติกรรม ได้แก่

- พฤติกรรมใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้น ได้แก่ การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา เป็นต้น
- การมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ ได้แก่ การกินมาก ออกกำลังกายน้อยลง ในเด็กอาจจะพบพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่เรียนหนังสือ มีปัญหากับเพื่อน

- การอพยพออกจากพื้นที่ที่เกิดเหตุและไม่สามารถกลับมาได้อีก
- การเปลี่ยนพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษา เช่น การกินยารักษาโรคไม่สม่ำเสมอ
- ภาวะการณืใช้ความรุนแรงเพิ่มขึ้นในครอบครัว

๒. โรคทางจิตเวช ได้แก่

- ความผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย (Post-Traumatic Stress Disorder)
- ปฏิกิริยาเฉียบพลันต่อความเครียด (Acute Stress Disorder)
- โรคซึมเศร้า (Major Depression)
- โรคจากการใช้สารเสพติด (Substance Use Disorders)
- โรควิตกกังวล (Generalized Anxiety Disorder)
- ภาวะการณืปรับตัวผิดปกติ (Adjustment Disorder)
- กลุ่มอาการทางจิตเวชที่เกิดจากผลกระทบทางกายของสถานการณ์ฉุกเฉิน (Organic Mental Disorders Secondary to Physical Exposure) เช่น การบาดเจ็บที่ศีรษะ สารพิษ เป็นต้น

ระยะฟื้นฟู (หลังเกิดเหตุการณ์ ๓ เดือนขึ้นไป)

ระยะนี้เป็นระยะที่ปฏิกิริยาทางจิตใจรุนแรงและโรคทางจิตเวชจะมีแนวโน้มลดลง คนส่วนใหญ่จะมีการปรับตัวกับความเป็นอยู่และสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ระดับหนึ่งและเริ่มยอมรับสภาพที่เกิดขึ้น เรียกว่า ระยะฟื้นฟู (maintenance phase)

ในสถานการณ์ฉุกเฉินภัยพิบัตินี้มีมนุษยและ ความขัดแย้งทางการเมืองนั้น อาจจะมีบุคคลที่ยังรู้สึกขมขื่น โกรธแค้นหรือรู้สึกไม่ยุติธรรมกับการปรับตัว ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะต้องดูแล โดยในการปฏิบัตินั้นจะเน้นการส่งเสริม ป้องกัน บำบัด ฟื้นฟูสุขภาพจิต การเฝ้าระวังและค้นหาโรคระยะเริ่มแรกเพื่อป้องกันความพิการทางจิตใจ (early detection and early intervention) รวมถึงภาวะต่อไปนี้

๑. ภาวะโกรธแค้น (Anger)
๒. ปมขัดแย้งจากความรู้สึกไม่เท่าเทียมหรือด้อยกว่าผู้อื่นในชุมชน (Inferiority Conflict)
๓. กลุ่มที่เกิดความรู้สึกว่า ยังไม่ได้รับการชดเชย หรือสวัสดิการที่เท่าเทียมจากชุมชน/รัฐ

๔. กลุ่มที่ผิดหวังรุนแรงจากการไม่ได้รับการตอบสนองทางอุดมคติของตนเอง

กลุ่มที่ได้กล่าวนั้นจะต้องได้รับการค้นหาและดูแลเป็นพิเศษ ไม่น้อยไปกว่ากลุ่มเสี่ยงทางพฤติกรรมหรือโรคจิตเวช เพราะความขมขื่น ความโกรธแค้น ความผิดหวังอาจนำไปสู่ผลแทรกซ้อนทางจิตใจระยะยาว ได้แก่ โรคซึมเศร้า ภาวะหมดความมั่นใจหรือศรัทธาต่อการดำเนินชีวิต (Demoralization) พฤติกรรมทำร้ายตนเอง พฤติกรรมรุนแรงอื่นๆ ได้

ในส่วนของกลุ่มเสี่ยงนี้ การจัดทีมให้การช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภาวะวิกฤตที่เป็นคนในพื้นที่ร่วมกับนโยบายจากภาครัฐ และต้องมีการเฝ้าระวัง ติดตาม ให้การบำบัดอย่างต่อเนื่องตามสภาพปัญหา ข้อควรคำนึงคือ นโยบายการให้ความช่วยเหลือควรมีแผนการที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าชุมชนสามารถดูแลกันเองและเกิดความเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะเป็นส่วนสำคัญที่สุด

บริบทการฟื้นฟูที่ดีที่สุด คือ การเยียวยาโดยชุมชนเพื่อชุมชน ให้เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน (collective efficacy) และให้เกิดการติดต่อช่วยเหลือในชุมชน (social connectedness) แม้มีข้อขัดแย้งทางความคิด เพื่อลดความหวาดระแวงระหว่างคนที่มีความเห็นไม่เหมือนกันและให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน โดยเน้นบริบทของสังคม วัฒนธรรมที่ชุมชนนั้นคุ้นเคย

จากประสบการณ์ของทีมเยียวยาจิตใจในระยะฟื้นฟูของกรมสุขภาพจิตนั้น ได้ข้อสรุปว่า

- ผู้เสียชีวิต ต้องรีบเยียวยาในระยะแรกทันที
- การเยียวยาที่ดีสามารถช่วยให้ผู้ประสบภัยได้ระบายความรู้สึกโกรธแค้น ขมขื่น และจัดการปัญหาได้ดีขึ้น ช่วยลดความแตกแยกทางความคิด แต่จำเป็นต้องมีการเยียวยาชุมชน สังคมด้วย
- ถ้าสังคมขาดการรวมตัว (cohesiveness) การฟื้นฟูจะไม่เกิดขึ้น
- ต้องตระหนักเสมอว่า ทีมผู้เยียวยาอาจมีความขัดแย้งในจิตใจ และมีอคติต่อผู้ป่วย ควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องนี้ เป็นอย่างดี
- ทีมเน้นในประเด็นดังกล่าวเป็นพิเศษ

๑. การจัดการกับปมด้อยหรือความไม่เท่าเทียม (inferiority conflict)

๒. การเยียวยาครอบครัวผู้เสียชีวิตให้ทันเหตุการณ์

๓. การใช้โอกาสเพื่อการประชาสัมพันธ์และการเยี่ยมเยียนของตัวแทนรัฐบาล

๔. การมีช่องทางช่วยเหลือแบบเบ็ดเสร็จทีเดียว (one-stop service) เพื่อลดภาระในการจัดการเรื่องค่าชดเชยของญาติ

ความต้องการของผู้ประสบภัยในแต่ละระยะของสถานการณ์และการเยียวยาทางจิตใจ

ในช่วงเกิดภัยพิบัติ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจะมีความต้องการทางสุขภาพจิตแตกต่างกันในแต่ละระยะ สำหรับในประเทศไทยนั้น จากรายงานการช่วยเหลือผู้ประสบภัย จะแบ่งการทำงานเป็นช่วงเวลา ๓ ระยะ ดังนี้

ตารางแสดงความต้องการของผู้ประสบภัย ในแต่ละช่วงเวลา

ช่วงเวลา	ความต้องการของผู้ประสบภัย
สัปดาห์ที่ ๑ - ๖	- ที่อยู่อาศัย, รายได้ - อาชีพ การงาน - ปัญหาทางกาย - ปัญหาสุขภาพจิต

ช่วงเวลา	ความต้องการของผู้ประสบภัย
สัปดาห์ที่ ๗	- ปัญหาทางกาย - ปัญหาสุขภาพจิต - ที่อยู่อาศัย, รายได้ - อาชีพ การงาน
สัปดาห์ที่ ๘ ขึ้นไป	- ปัญหาสุขภาพจิต - อาชีพ การงาน - ที่อยู่อาศัย, รายได้ - ปัญหาทางกาย

ที่มา: Chakrabhand, S.; Panyayong B.; Sirivech P., “Mental health and psychosocial support after the tsunami in Thailand.”, Int. Review of Psychiatry, 2006, 18(6): 599-605

๑. ระยะแรก (๑-๒ สัปดาห์ หลังเกิดภัยพิบัติ) ความต้องการด้านปัจจัยพื้นฐาน (basic needs) ตั้งแต่การช่วยเหลือจากภาวะบาดเจ็บ ภาวะคุกคามชีวิต ความต้องการทางกายภาพ (น้ำ อาหาร สุขอนามัย ยารักษาโรค ที่พักอาศัย) จะมีความสำคัญเป็นลำดับแรก การช่วยเหลือทางสุขภาพจิตจะเป็นลักษณะบูรณาการไปกับบริการทางกาย ทางสังคม บทบาทของบุคลากรจะทำหน้าที่สนับสนุนให้ผู้ประสบภัยเกิดความเข้าใจและสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้น การให้คำปรึกษาเพื่อจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน และการเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยงโดยใช้กระบวนการเยียวยาจิตใจเบื้องต้น เพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิตระยะยาว

กระบวนการทำงานระยะแรก จึงประกอบด้วย

- ประเมินทางกาย ได้แก่ สัญญาณชีพ บาดแผลภายนอก ความเสี่ยงต่ออันตรายที่ถึงแก่ชีวิต
- ประเมินทางจิตใจ ได้แก่ การหาข้อมูลที่ถูกต้อง การกระจายข่าวที่ได้รับการยืนยันแล้ว การปลอมโยนเพื่อให้สงบลง การหาที่พักพิงให้กับผู้คน
- ประเมินทางสังคม ได้แก่ การค้นหาผู้สูญหาย การสร้างขอบเขตและชุมชนให้อยู่ด้วยกัน

เทคนิคการเยียวยาทางจิตใจระยะแรก ได้แก่ การปฐมพยาบาลด้านจิตใจ (Psychological First Aid: PFA) หรือการให้การปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตอย่างเร่งด่วน (Crisis Counseling)

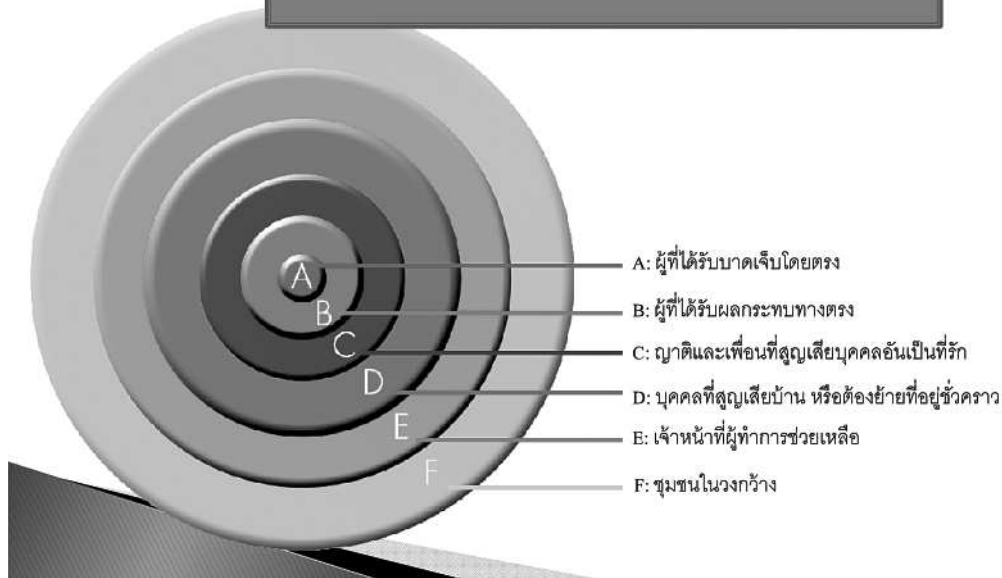
๒. ระยะหลังเกิดภัยพิบัติ (๖ สัปดาห์ หลังเกิดภัยพิบัติ) ความต้องการด้านสุขภาพจิตจะมีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ บทบาทของทีมสุขภาพจิตจะทำงานเชิงลึก ได้แก่ การคัดกรองและประเมินกลุ่มเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตในระยะยาว การเยียวยาจิตใจเบื้องต้น การให้คำปรึกษา และการรักษาโรคทางสุขภาพจิตที่เกิดขึ้น ซึ่งต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการดูแลติดตามต่อเนื่อง บทบาทของบุคลากร คือ คัดกรองปัญหาสุขภาพจิตในชุมชน และเชื่อมโยงสู่ระบบการรักษาทางจิตเวชต่างๆ ที่มีอยู่

แนวทางการคัดกรองและค้นหาผู้ที่ต้องให้ความช่วยเหลือ

หากจำเป็นต้องช่วยเหลือคนเป็นจำนวนมากอาจเริ่มคัดกรองกลุ่มที่มีความเสี่ยงตามลักษณะของการประสบภัยก่อน ได้แก่ กลุ่มที่มีลักษณะต่างๆ ดังรูปต่อไปนี้

กลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบ

การกระจายตัวของปัญหาสุขภาพจิตจะแปรผันตามระยะทางถึงพื้นที่เกิดเหตุ

การประเมินกลุ่มเสี่ยงทางสุขภาพจิต ทำโดยการพิจารณาจากลักษณะทั่วไป เช่น กลุ่มที่มีประวัติรักษาอาการทางจิตมาก่อน กลุ่มที่บาดเจ็บหรือเสียญาติจากภัยพิบัติ เป็นต้น

การใช้แบบประเมินสุขภาพจิต โดยทั่วไปจะเริ่มใช้แบบประเมินประมาณ ๒ อาทิตย์หลังจากเกิดสถานการณ์เนื่องจากการเป็นการระงับการใช้ข้อคำถามที่มากเกินไปและสอบถามในขณะที่ผู้ประสบภัยยังไม่พร้อมอาจเป็นสาเหตุให้เกิดการคุกคามทางจิตใจ (traumatization) ได้ ซึ่งอาจไม่เป็นผลดี

เทคนิคการเยียวยาจิตใจ ประกอบด้วย การปฐมพยาบาลด้านจิตใจ (Psychological First Aid: PFA) หรือการให้การปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตอย่างเร่งด่วน (Crisis Counseling) และเพิ่มเติมในเรื่องของการนำผู้ที่ยังมีปัญหาสุขภาพจิตรุนแรงและเป็นยาวนานมาเข้ากระบวนการรักษาและติดตามต่อเนื่อง

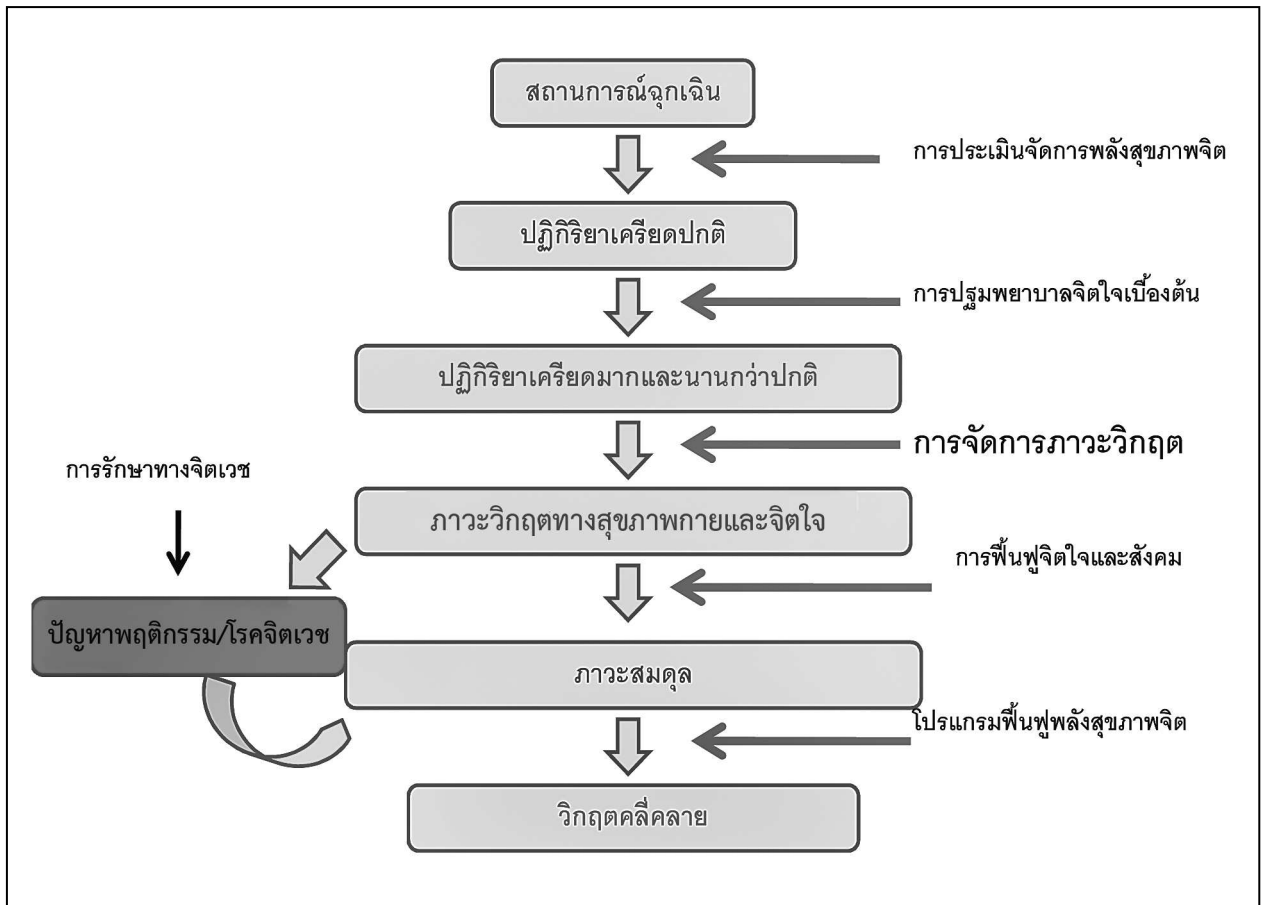
- การสร้างระบบส่งต่อเพื่อรักษาทางจิตเวชและส่งกลับเพื่อติดตามต่อเนื่อง
- การเฝ้าระวังและจัดการกลุ่มที่มีปัญหาพฤติกรรม
- การรักษาโรคทางจิตเวชที่เกิดขึ้นข้างต้น รวมทั้งการติดตามต่อเนื่องในพื้นที่ เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อน

๓. ระยะฟื้นฟูชุมชน (๓-๖ เดือน หลังเกิดภัยพิบัติ) ภายหลังเกิดภัยพิบัติมีผู้ได้รับผลกระทบจำนวนมาก โดยเฉพาะชุมชนภายหลังเหตุการณ์มักจะมีปัญหาการปรับตัวทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสูญเสียชุมชนและสังคมที่ตนเคยใช้ชีวิตอยู่มักจะนำไปสู่ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาครอบครัว ยาเสพติด อาชญากรรม เป็นต้น กระบวนการสุขภาพจิตยังมีความสำคัญในการติดตามปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขและฟื้นฟูความเข้มแข็งของชุมชนให้กลับสู่ภาวะปกติ ในระยะนี้จึงควรติดตามประเมินภาวะสุขภาพจิตของผู้ประสบภัย โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิตระยะยาวของผู้ประสบภัย โดยมีแนวทางดังต่อไปนี้

๑. ใช้ทุนสังคมที่มีอยู่ให้มากที่สุดในการช่วยเหลือ
๒. เปลี่ยนสถานภาพจากเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายเป็นผู้ร่วมกอบกู้วิกฤต
๓. ฟื้นฟูจิตใจของครอบครัวและชุมชนโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญเมื่อจำเป็น
๔. ประสานการฟื้นฟูจิตใจของบุคคลเข้ากับการฟื้นฟูชุมชน

เทคนิคการเยียวยาจิตใจอาจใช้กระบวนการของพลังสุขภาพจิต (resilience intervention) เพื่อเสริมสร้างความอดทนต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การหาวิธีการจัดการปัญหาที่เหมาะสม และกำลังใจสนับสนุนจากตนเอง และภายนอกที่จะผ่านไปด้วยดี

เทคนิคการทำงานเยียวยาจิตใจในระยะต่างๆ ของสถานการณ์ฉุกเฉิน
สามารถสรุปได้ดัง รูปภาพด้านล่าง ต่อไปนี้

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

บทที่

การติดตามความคืบหน้า
ผลกระทบจากเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง

๓

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

ภายหลังที่คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ หรือ คอป. ได้จัดตั้ง “คณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเยียวยา พื้นที่ และป้องกันความรุนแรงเฉพาะกรณี” โดยเป็นชุดทำงาน สนับสนุนการทำงานของ คอป. ให้สามารถดำเนินงานเยียวยา พื้นที่ และป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงและความสูญเสีย ขึ้นอีกในอนาคตอย่างเป็นรูปธรรมนั้น คณะอนุกรรมการฯ ได้ติดตามความคืบหน้า ผลกระทบจากเหตุการณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือและเยียวยา

ทางคณะอนุกรรมการฯ ได้มีการติดตามความคืบหน้าเหตุการณ์ความไม่สงบของการชุมนุมทางการเมือง ระหว่างเดือนเมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓ พบว่า มีประชาชนเสียชีวิตรวม ๙๒ ราย มีการช่วยเหลือและเยียวยา เป็นจำนวนเงิน ๓๖,๘๐๐,๐๐๐ บาท, มีผู้ทุพพลภาพ จำนวน ๔ ราย ให้การช่วยเหลือรวมทั้งสิ้น ๑,๓๐๐,๐๐๐ บาท, ผู้บาดเจ็บสาหัส ๘๖ ราย ให้การช่วยเหลือรวม ๘,๖๐๐,๐๐๐ บาท, ผู้บาดเจ็บธรรมดา ๕๙๙ ราย ได้ช่วยเหลือ รวม ๓๕,๙๔๐,๐๐๐ บาท, ผู้บาดเจ็บเล็กน้อย ๙๘๔ ราย ได้ช่วยเหลือรวม ๑๙,๖๘๐,๐๐๐ บาท และมีผู้รักษาต่อเนื่อง จำนวน ๑ ราย ที่ให้การช่วยค่ารักษาพยาบาลเป็นกรณีพิเศษ เป็นจำนวนเงิน ๔๒๓,๒๐๙ บาท เป็นต้น

ทั้งนี้ ผู้มายื่นคำร้องขอรับความช่วยเหลือและเยียวยาทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดกับภาครัฐ รวมทั้งสิ้น ๑,๘๖๗ ราย โดยศูนย์เยียวยาฯ ได้ให้การช่วยเหลือไปแล้วเป็นจำนวน ๑,๗๖๖ ราย คิดเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๐๒,๗๔๓,๒๐๙ บาท (ตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือและเยียวยา
ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง
ระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓

ลักษณะ	จำนวน (ราย)	เงินช่วยเหลือ (ต่อราย)	รวมเงินช่วยเหลือ (บาท)
๑. ผู้เสียชีวิต	๙๒	๔๐๐,๐๐๐	๓๖,๘๐๐,๐๐๐
๒. ผู้ทุพพลภาพ	๔	๓๒๕,๐๐๐	๑,๓๐๐,๐๐๐
๓. ผู้บาดเจ็บสาหัส	๘๖	๑๐๐,๐๐๐	๘,๖๐๐,๐๐๐
๔. ผู้บาดเจ็บธรรมดา	๕๙๙	๖๐,๐๐๐	๓๕,๙๔๐,๐๐๐
๕. ผู้บาดเจ็บเล็กน้อย	๙๘๔	๒๐,๐๐๐	๑๙,๖๘๐,๐๐๐

ลักษณะ	จำนวน (ราย)	เงินช่วยเหลือ (ต่อราย)	รวมเงินช่วยเหลือ (บาท)
๖. ช่วยค่ารักษาพยาบาล เป็นกรณีพิเศษ	๑	๔๒๓,๒๐๙	๔๒๓,๒๐๙
รวม	๑,๗๖๖		๑๐๒,๗๔๓,๒๐๙

นอกจากนี้ยังสามารถรวบรวมและสรุปรายงานทหารที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองจากเหตุการณ์ดังกล่าวได้รวม ๗๘๒ ราย ประกอบด้วยทหารที่เสียชีวิตรวม ๔ ราย, ทหารที่บาดเจ็บธรรมดา ๓๕๓ ราย, บาดเจ็บเล็กน้อยรวม ๔๒๑ ราย และมีทหารที่ยังคงนอนรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลอีก ๔ ราย (ตารางที่ ๒)

**ตารางที่ ๒ ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือและเยียวยา
ทหารที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง
ระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม ๒๕๕๓**

ลักษณะ	จำนวน (ราย)
๑. ผู้เสียชีวิต	๔
๒. ผู้บาดเจ็บธรรมดา	๓๕๓
๓. ผู้บาดเจ็บเล็กน้อย	๔๒๑
๓. นอนรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล	๔
รวม	๗๘๒

ในขณะเดียวกัน คณะอนุกรรมการฯ ยังได้ประสานงานกับกรมสุขภาพจิตอย่างใกล้ชิดในการเข้าร่วมดูแล เยียวยา และฟื้นฟูจิตใจผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมืองทั่วประเทศ โดยกรมสุขภาพจิตได้จัดทีมหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ และเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขด้านการเยียวยาจิตใจ จำนวน ๕๗,๗๑๘ คน เข้าเยี่ยมเยียน พบปะ พูดคุยครอบครัวเพื่อประเมินสภาพจิตใจของประชาชนทั่วไปภายหลังเกิดเหตุการณ์ฯ จำนวน ๔๑๒,๘๖๓ ครั้งเรือน ใน ๒,๖๐๒ ตำบล จากพื้นที่ ๔๒ จังหวัด โดยมีกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการเยียวยาและฟื้นฟูจิตใจรวม ๓,๒๕๐ โครงการ

ผลของการเข้าเฝ้าฯ พ้นฟู และป้องกันความรุนแรงในเบื้องต้นพบปัญหาที่เกิดขึ้นทางกายภาพ และทางจิตใจ โดยเป็นปัญหาด้านกายภาพรวม ๒๔,๐๒๑ ราย และเป็นปัญหาด้านจิตใจรวม ๖๘,๙๒๖ ราย (ตารางที่ ๓)

ตารางที่ ๓ ข้อมูลปัญหาด้านกายภาพและจิตใจจากผลกระทบบการชุมนุมทางการเมือง
ระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓

การตรวจทางกาย		การตรวจทางจิตใจ	
รายละเอียด	รวม (ราย)	รายละเอียด	รวม (ราย)
ตรวจทางกาย	๒๔,๐๒๑	ตรวจทางจิตใจ	๖๘,๙๒๖
พบปัญหาทางกาย	๙๗๓	พบปัญหาสุขภาพจิต	๔,๕๓๗
พบบาดเจ็บ	๖๑	โรคซึมเศร้า	๑,๓๘๒
พบพิการ	๙๗	เสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย	๒๓๑
พบอาการดีขึ้น	๕๗๕	โรค PTSD	๖๗
พบอื่นๆ	๒๔๐	โรควิตกกังวล	๒,๗๓๖
ไม่พบปัญหาทางกาย	๒๓,๐๔๘	อื่นๆ	๑๒๑
ให้การรักษา/การปรึกษา	๘,๖๔๖	ไม่พบปัญหาทางจิตใจ	๖๔,๓๘๙
		ให้การรักษา /การปรึกษา	๑๕,๕๓๖

ที่มา: คณะอนุกรรมการอำนวยการ ดูแลและฟื้นฟู ระดับกระทรวง ข้อมูล ณ วันที่ ๑ ก.ย. ๒๕๕๓

การติดตามยังครอบคลุมถึงกลุ่มที่ถูกผลกระทบจาก พรก.ฉุกเฉิน เนื่องจากทางกรมสุขภาพจิตได้ดำเนินการติดตามโครงการและได้รับงบประมาณพิเศษที่ทาง กรม.อนุมัติให้ ซึ่งสิ้นสุดการดำเนินงานในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๓

๓.๒ ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการ

ในส่วนของผู้ประกอบการที่ได้รับความเสียหายด้านทรัพย์สินอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองดังกล่าว พบว่า มีผู้ประกอบการเสียหายรวมทั้งสิ้น ๓,๐๙๖ ราย ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นจำนวนเงิน ๑๕๔,๘๐๐,๐๐๐ บาท (ตารางที่ ๔)

**ตารางที่ ๔ ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง
ระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม ๒๕๕๓**

การจ่ายเงิน	วันที่	จำนวน (ราย)	เป็นเงิน (บาท)
ครั้งที่ ๑	๒ มิ.ย.๕๓	๗๖๙	๓๘,๔๕๐,๐๐๐
ครั้งที่ ๒	๗ มิ.ย.๕๓	๑๘๙	๙,๔๕๐,๐๐๐
ครั้งที่ ๓	๙ มิ.ย.๕๓	๑๗๖	๘,๘๐๐,๐๐๐
ครั้งที่ ๔	๑๑ มิ.ย.๕๓	๑๐๒	๕,๑๐๐,๐๐๐
ครั้งที่ ๕	๒๐ มิ.ย.๕๓	๗๗๓	๓๘,๖๕๐,๐๐๐
ครั้งที่ ๖	๒๐ ก.ค.๕๓	๙๖๑	๔๘,๐๕๐,๐๐๐
ครั้งที่ ๗	กำหนดจ่ายตั้งแต่วันที่ ๑๑ ส.ค.๕๓ เป็นต้นไป	๑๒๖	๖,๓๐๐,๐๐๐
รวมทั้งสิ้น		๓,๐๙๖	๑๕๔,๘๐๐,๐๐๐

นอกจากนี้ ยังมีการติดตามความคืบหน้าผลกระทบจาก พรก.ฉุกเฉิน พบผู้กระทำความผิดและถูกจับกุมจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม ๒๕๕๓ และถูกควบคุมตัวในคดีที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยกับเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองและคดีที่เกี่ยวข้องตามเรือนจำต่างๆ ทั่วประเทศรวม ๒๕๒ ราย (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๓)

สรุปจำนวนผู้กระทำความผิดในคดีก่อความไม่สงบทางการเมืองและคดีที่เกี่ยวข้อง (แยกตามประเภทคดี) ประกอบด้วย

๑. ร่วมกันหรือใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิด หรือสนับสนุนให้มีการกระทำความผิดฐานก่อการร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๕/๑, ๑๓๕/๒, ๑๓๕/๓

๒. มั่วสุมตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ใช้กำลังประทุษร้ายฯ หรือกระทำการให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองโดยมีอาวุธ โดยเป็นหัวหน้าหรือผู้มีหน้าที่สั่งการ, ต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานโดยใช้กำลังประทุษร้าย

๓. หมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

๔. ฝ่าฝืนพ.ร.ก.บริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ, ฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจฯ หรือกระทำการใดอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่ที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง

๕. ลักทรัพย์หรือรับของโจร, บุกรุก, ร่วมกันลักทรัพย์ในเวลากลางคืน โดยผ่านสิ่งกีดกันโดยใช้ยานพาหนะ, ปล้นทรัพย์, ทำให้เสียทรัพย์

๖. ร่วมกันทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจามิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดินฯ

๗. ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน

๘. พ.ร.บ.อาวุธปืน เครื่องกระสุน วัตถุระเบิด

- วางเพลิงเผาทรัพย์

- ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ

- ฆ่าผู้อื่น

- คดีอื่นๆ เช่น พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์, พ.ร.บ.ยาเสพติดฯ, พ.ร.บ.จราจร

ทางบก, พ.ร.บ.คนเข้าเมือง, มีเครื่องสื่อสารโทรคมนาคมโดยไม่ได้รับอนุญาต

(หมายเหตุ : บางรายกระทำผิดในหลายคดี)

๓.๓ ข้อมูลการดำเนินคดีกับผู้ก่อความไม่สงบทางการเมืองและคดีที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินคดีกับผู้ก่อความไม่สงบทางการเมือง และคดีที่เกี่ยวข้องนั้น มีคดีที่ศาลตัดสินแล้วดังนี้(ตารางที่ ๕)

ตารางที่ ๕ ผลการดำเนินคดีผู้ก่อความไม่สงบทางการเมืองและคดีที่เกี่ยวข้องที่ศาลตัดสินแล้ว

คดี	กำหนดโทษ	จำนวน (คน)
๑. พ.ร.ก.บริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน	จำคุก ๖ เดือน ถึง ๑ ปี	๕
	กักขัง ๓ เดือน แทนโทษจำคุก	๒
๒. ฝ่าฝืนคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน	จำคุก ๒ ปี ๖ เดือน	๑
๓. พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ, พ.ร.บ.จราจรทางบก, พ.ร.ก.บริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน	กักขัง ๑๓๕ วัน แทนค่าปรับ ๒๗,๐๐๐ บาท	๑
๔. พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ, พ.ร.ก.บริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน	กักขัง ๘๕ วัน แทนค่าปรับ ๑๗,๐๐๐ บาท	๑
๕. พ.ร.ก.บริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน, พ.ร.บ.อาวุธปืน	จำคุก ๑ ปี	๑
๖. พ.ร.บ.อื่นๆ , ก่อความวุ่นวายในบ้านเมือง	จำคุก ๒ ปี	๑
๗. ฆ่าผู้อื่น	จำคุก ๒๐ ปี	๑

สำหรับข้อมูลผู้ถูกคุมขังในคดีความผิดต่อพระกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ และคดีที่เกี่ยวข้อง ที่มีปัญหาสุขภาพจิต* (ยังถูกคุมขัง) มีดังนี้

ข้อมูลผู้ต้องขังในคดีความผิดต่อพ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ

- ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนพิจารณา จำนวน ๖๔ คน
  - ผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์ฎีกา จำนวน ๒๑ คน
  - ผู้ต้องขังคดีเด็ดขาด จำนวน ๒๐ คน
  - ผู้ต้องขังปล่อยตัว จำนวน ๔ คน
- คงเหลือรวมทั้งสิ้น   จำนวน ๑๐๕ คน
- (ยอดรวมใน ๑๔ เรือนจำและทัณฑสถานถึงวันที่ ๒๒ ก.ค. ๕๕)

ข้อมูลผู้ต้องขังในคดีความผิดต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ และคดีที่เกี่ยวข้องที่มีปัญหาสุขภาพจิต* (ยังถูกคุมขัง)

ระดับความเครียด

- ผู้ต้องขังมีความเครียดระดับมากที่สุด จำนวน ๑๐ ราย
- ผู้ต้องขังมีความเครียดระดับมาก จำนวน ๖ ราย

ภาวะซึมเศร้า

ผู้ต้องขังมีภาวะซึมเศร้า จำนวน ๑๕ ราย

แนวโน้มการฆ่าตัวตาย

- ผู้ต้องขังมีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายระดับรุนแรงจำนวน ๑ ราย
- ผู้ต้องขังมีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายระดับปานกลางจำนวน ๑ ราย

จำนวนผู้ต้องขังในคดีความผิดต่อพระราชกำหนดการฯ ที่มีปัญหาสุขภาพจิต รวม ๑๖ ราย

(ข้อมูลการประเมินภาวะสุขภาพจิตโดยหน่วยงานในสังกัดกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ณ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๕)

๓.๔ ข้อเสนอแนะ

ผลจากการติดตาม เยาวยา และฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองระหว่าง เดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ จากทุกภาคส่วนทั่วประเทศ คณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกัน และป้องกันความรุนแรงเฉพาะกรณี ขอเสนอแนะแนวทางเพื่อการปรองดองและยุติความรุนแรงจากเหตุการณ์ ความไม่สงบทางการเมืองของไทย ดังนี้

๑. รัฐควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมการเฝ้าระวัง และฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง ทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายประชาชน ทหาร ตำรวจ ฯลฯ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในด้านผลกระทบ ทางร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ความมั่นใจ และความหวังในชีวิตให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบ จากเหตุการณ์ความรุนแรง รวมทั้งสร้างความสมานฉันท์ และลดความขัดแย้งในสังคม

๒. รัฐควรมีมาตรการการเฝ้าระวัง และฟื้นฟูผู้พลผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง อย่างต่อเนื่อง โดยให้การช่วยเหลือในการรักษาทางด้านร่างกาย จิตใจ และการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีพต่อไปได้ ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความห่วงใยและเอาใจใส่ในการช่วยเหลืออย่างจริงจัง

๓. รัฐควรจัดตั้ง “องค์กรเฉพาะกิจ” เป็นศูนย์กลางในการประสานงานความช่วยเหลือด้านงบประมาณ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรงเป็นไปอย่างทั่วถึง และป้องกันการ แอบอ้างการขอใช้สิทธิ์รับความช่วยเหลือ รวมถึงการลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อนจากหลายหน่วยงานที่ขาด การประสานงานด้านข้อมูล

๔. บูรณาการและประสานความร่วมมือระหว่างองค์กร หน่วยงาน และภาคส่วนต่างๆ เพื่อจัดตั้ง เป็นหน่วยงานหลักเพื่อเตรียมการกรณีเกิดข้อพิพาททางการเมือง และความขัดแย้งรุนแรงในสังคมที่อาจเกิดขึ้น ในอนาคตต่อไป เพื่อมิให้เกิดการลุกลามจนเกิดการสูญเสียเหมือนเช่นที่ผ่านมา

๕. รัฐควรเร่งหามาตรการการปลูกจิตสำนึกที่ดีแก่ประชาชนและกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อสร้าง ความสามัคคี ลดปัญหาความแตกแยกในสังคมไทย และยอมรับความแตกต่างทางความคิด เพื่อป้องกันการ ใช้ ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

สรุปรายงานการเฝ้าระวังผู้ต้องขัง ๓๑ มกราคม ๒๕๕๔ จำนวน ๕๕ คน

เรือนจำ (จำนวนผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง			ผลการเยี่ยมเยียน			การช่วยเหลือจากทีมสุขภาพจิต	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะจากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	คดี	ช	ความคิด/ความรู้สึก		ปัญหาสุขภาพจิต			
				การถูกต้องโทษ	ขณะอยู่ในเรือนจำ				
เรือนจำอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี (ชาย ๒ คน)	✓	พ.ร.บ.อาวุธปืน	- รู้สึกว่าเป็นแพะรับบาป - เหมือนถูกกลั่นแกล้ง	- เข้าใจและยอมรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ - มีความหวังว่าจะได้รับอิสรภาพ เพราะมั่นใจว่าตนเองไม่ได้ทำอะไรผิด - บางช่วงที่รู้สึกท้อ ก็จะได้รับกำลังใจจากเพื่อนผู้ต้องขังด้วยกัน	ไม่พบปัญหาสุขภาพจิต	ให้คำปรึกษาในการดูแลจิตใจ	- โรงพยาบาลศรีธัญญา - ศูนย์สุขภาพจิต ที่ ๑	- มีการประชุมชี้แจงแก่ผู้ปฏิบัติงานก่อนลงปฏิบัติงาน เพราะเป็นพื้นที่ที่ยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน - มีการวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ต้องขัง ทั้งระยะสั้น ระยะยาว และการดำเนินงานต่อเนื่องสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่และเจ้าหน้าที่สถาน	
	✓	พ.ร.ก.สถานการณ์ฉุกเฉินฯ และพ.ร.บ.อาวุธปืน	- ผู้ต้องหาเป็นการ์ด นปช. - รู้สึกว่ารัฐบาลมีการดำเนินการในการแก้ไขปัญหามาตรฐาน และมองเห็นว่าทหารยิงผู้บริสุทธิ์ คือคนแก่ และเด็ก	รู้สึกเหมือนตนเองอยู่คนเดียว ไม่มีใคร	- พบปัญหาสุขภาพจิต - นอนไม่หลับ ท้อแท้ เบื่ออาหาร ซึม แยกตนเอง และมีความคิดอยากตาย	ให้ความรู้สุขภาพจิตและให้คำปรึกษา			
	๕ ST ๑	๒ Q ๑	๘ Q ๑						

เรือนจำ (จำนวน ผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง		ผลการเยี่ยมเยียน			การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	คดี	ความผิด/ความรู้สึ	ปัญหาสุขภาพจิต				
				การถูกต้องโทษ	เครียด/ซึมเศร้า/ เสี่ยงฆ่าตัวตาย			
เรือนจำ จังหวัด นนทบุรี (ชาย ๓ คน)	✓	พ.ร.ก. สถานการณ์ ฉุกเฉินฯ	ไม่มี	• อายากให้มีความเครียด การประกันตัวน้อย ออกไปนอนไม่ค่อยหลับ แต่สามารถปรับตัวได้	• มีความเครียดน้อย • ไม่มีภาวะซึมเศร้า • ไม่มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย	• ให้คำปรึกษาในการดูแลจิตใจ	• โรงพยาบาลศรีธัญญา • ศูนย์สุขภาพจิตที่ ๑	• มีการประชุมชี้แจงแก่ผู้ปฏิบัติงานก่อนลงปฏิบัติงาน เพราะเป็นพื้นที่ที่ยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน • มีการวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ต้องขัง ทั้งระยะสั้น ระยะยาว และการดำเนินงานต่อเนื่องสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่และเจ้าหน้าที่หน่วยงาน
	✓	พ.ร.ก. สถานการณ์ ฉุกเฉินฯ และพร.บ. อาวุโส	ไม่มี	• ยอมรับและปรับตัวได้ สามารถที่จะอยู่ในที่คุมขังไปได้จนกว่าจะพ้นคดี	• ไม่มีความเครียด • ไม่มีภาวะซึมเศร้า • ไม่มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย	• ให้ความรู้สุขภาพจิตและให้คำปรึกษาในการดูแลจิตใจ		
	✓	อื่นๆ	ไม่มี	• รู้สึกไม่มีความสุข ท้อแท้ ไม่มีหวัง มีความคิดอยากตาย	• มีความเครียดมากที่สุด • มีภาวะซึมเศร้า • มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย	• ให้คำปรึกษาในการดูแลจิตใจ • ส่งพบจิตแพทย์		
ปัญหา สุขภาพจิต	๕ ST ๒							
	๒ Q ๑							
	๘ Q ๑							

เรือนจำ (จำนวน ผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง		ผลการเยี่ยมเยียน			การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	คดี	ความคิด/ความรู้สึก		ปัญหาสุขภาพจิต			
			การถูกต้องโทษ	ขณะอยู่ในเรือนจำ				
เรือนจำ กลาง คลองเปรม (ชาย ๗ คน)	✓	พ.ร.ก. สถาน การณ์ ฉุกเฉินฯ	ไม่มี	ไม่เครียดทำใจได้	มีความเครียด ระดับน้อย ไม่มีภาวะซึมเศร้า	ให้ความรู้ สุขภาพจิตและ ให้คำปรึกษา	สถาบันกัลยาณิ ราชนครินทร์	ไม่มีข้อเสนอแนะ
	✓	พ.ร.ก. สถาน การณ์ ฉุกเฉินฯ	ไม่มี	ต้องการการดูแล และกำลังใจจาก กลุ่มบุคคลที่ผู้ต้อง ขังให้การสนับสนุน	มีความเครียด ระดับน้อย ไม่มีภาวะซึมเศร้า	ให้ความรู้ สุขภาพจิตและ ให้คำปรึกษา		
ปัญหา สุขภาพจิต	✓	พ.ร.ก. สถาน การณ์ ฉุกเฉินฯ	ไม่มี	ไม่มี	มีความเครียด ระดับน้อย ไม่มีภาวะซึมเศร้า	ให้ความรู้ สุขภาพจิตและ ให้คำปรึกษา		
	๕ ST	๗						
	๒ Q	๐	ไม่มี	ทำได้คิดว่าโชคดี ที่ถูกจับกุม หากไม่ได้ ถูกจับอาจจะ เสียชีวิตไปแล้วก็ได้	มีความเครียด ระดับน้อย ไม่มีภาวะซึมเศร้า	ให้ความรู้ สุขภาพจิตและ ให้คำปรึกษา		
	๘ Q	๐	ไม่มี	ไม่มี	มีความเครียด ระดับน้อย ไม่มีภาวะซึมเศร้า	ให้ความรู้ สุขภาพจิตและ ให้คำปรึกษา		
	✓	พ.ร.ก. สถาน การณ์ ฉุกเฉินฯ	ไม่มี	ไม่มี	มีความเครียด ระดับน้อย ไม่มีภาวะซึมเศร้า	ให้ความรู้ สุขภาพจิตและ ให้คำปรึกษา		

เรือนจำ (จำนวน ผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง		ผลการเยี่ยมเยียน			การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	คดี	ความคิด/ความรู้สึก		ปัญหาสุขภาพจิต			
			การถูกต้องโทษ	ขณะอยู่ในเรือนจำ				
เรือนจำ กลาง คลองเปรม	✓	พ.ร.ก. สถาน การณ์ ฉุกเฉินฯ	ไม่มี	• รู้สึกท้อแท้และวิตกกังวล • รู้สึก				

เรือนจำ (จำนวน ผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง			ผลการเยี่ยมเยียน			การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต	
	เพศ	คดี	การถูกต้องโทษ	ความคิด/ความรู้สึ		ปัญหาสุขภาพจิต				
				ขณะอยู่ในเรือนจำ	เครียด/ซึมเศร้า/ เสี่ยงฆ่าตัวตาย					
ทัณฑสถาน หญิงกลาง	ช	ญ	✓	พ.ร.บ. อาวุธปืน	ไม่มี	• ต้นทุนชีวิตหมด • รู้สึกท้อแท้ แต่ไม่มีความคิด อยากฆ่าตัวตาย	• ไม่มีภาวะซึมเศร้า • ไม่พบโรคทาง จิตเวช	• ให้ความรู้ สุขภาพจิตและ ให้คำปรึกษา	• สถาบันกัลยาณ์ ราชนครินทร์	• ไม่มีข้อเสนอแนะ
			✓	ลักทรัพย์ รับ ของโจร	ไม่มี	ไม่มี	• มีภาวะซึมเศร้า ระดับน้อย	• ให้ความรู้ สุขภาพจิตและ ให้คำปรึกษา		
			✓	พ.ร.บ. อาวุธปืน	ไม่มี	• รู้สึกเครียดมาก นอนไม่ค่อยหลับ	• มีความเครียด ระดับมากที่สุด (๑๕ คะแนน) • มีภาวะซึมเศร้า ระดับปานกลาง และควรประเมิน ๘Q ซ้ำ อีกครั้ง	• ให้ความรู้ สุขภาพจิต • ให้คำปรึกษา • ส่งพบ จิตแพทย์		

เรือนจำ (จำนวน ผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง		ผลการเยี่ยมเยียน		การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต	
	เพศ	คดี	ความคิด/ความรู้สึก	ปัญหาสุขภาพจิต				
								ความวิต/ความรู้สึก
เรือนจำกลาง จังหวัด ขอนแก่น (ชาย ๔ คน)	✓	ทำให้เสียทรัพย์สิน, ทำให้เกิดเพลิงไหม้	การถูกต้องโทษขณะอยู่ในเรือนจำ	ถูกยัดข้อหา ไม่มีสิทธิประกันตัว รัฐบาลมีส่วนเข้ามาแทรกแซง หนังสือเพิ่มขึ้นเพราะไม่มีรายได้ต้องขายทรัพย์สินเพื่อต่อสู้คดี เกิดปัญหาครอบครัว	ไม่มีความเครียด ไม่มีการซึมเศร้าฆ่าตัวตาย	• ทำกลุ่มจิตบำบัด • การให้กำลังใจ • ฝึกปฏิบัติผ่อนคลาย ความเครียด ฝึกหายใจและผ่อนคลายกล้ามเนื้อ • ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางดูแลต่อเนื่อง	• โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ • ศูนย์สุขภาพจิตที่ ๖	• การเยี่ยมในครั้งนี้จะต่างจากการเยี่ยมเยียนจากเหตุการณ์ความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีเหตุผลชี้แจงว่าผู้ได้รับผลกระทบได้เสียสละชีวิตเพื่อตัวของชาติ แต่การเยี่ยมผู้ต้องขังที่มียุติธรรมจากผู้รับผิดชอบงานสุขภาพจิตของจังหวัดให้ข้อเสนอแนะว่า ไม่ทราบเหตุว่า ไปเยี่ยมเพราะอะไร และเพราะอะไรจึงเยี่ยมคนๆ นี้ ในขณะที่รายอื่นๆ ที่มียุติธรรมเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ถูกเยี่ยมดูแลจิตใจเหมือนกัน
	ปัญหา สุขภาพจิต	✓	ทำให้เสียทรัพย์สิน, ทำให้เกิดเพลิงไหม้		มีความเครียดระดับปานกลาง ไม่มีการซึมเศร้าฆ่าตัวตาย			
		๕ST	๓	ทำให้เสียทรัพย์สิน, เกิดเพลิงไหม้, ร่วมกันชุมนุมมั่วสุมทำให้เกิดความไม่สงบ, บุกรุก		มีความเครียดระดับมาก มีการซึมเศร้าแต่ไม่คิดฆ่าตัวตาย		
๒Q		๒						
๘Q	๐							

เรือนจำ (จำนวน ผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง			ผลการเยี่ยมเยียน		การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	คดี	ความคิด/ความรู้สึก	ปัญหาสุขภาพจิต				
				การถูกต้องโทษ ขณะอยู่ในเรือนจำ	เครียด/ซึมเศร้า/ เสี่ยงฆ่าตัวตาย			
เรือนจำ จังหวัด มหาสารคาม (ชาย ๙ คน)	✓	ออกนอก เคหะสถาน	- ถูกยัดข้อหา - ไม่มีสิทธิประกันตัว - รัฐบาลมีส่วนเข้ามา แทรกแซง - หนี้สินเพิ่มขึ้นเพราะไม่มี รายได้ต้องขายทรัพย์สิน เพื่อต่อสู้คดี - เกิดปัญหาครอบครัว	- มีความเครียดในระดับ มากที่สุด - มีภาวะซึมเศร้า แต่ไม่คิดฆ่าตัวตาย	- ทำกลุ่มจิตบำบัด - การให้กำลังใจ - ฝึกปฏิบัติผ่อนคลาย ความเครียด - ฝึกหายใจ และ ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ - ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ เรือนจำกลางดูแล ต่อเนื่อง	- โรงพยาบาล จิตเวชขอนแก่น ราชนครินทร์ - ศูนย์สุขภาพ จิตที่ ๖	เรือนจำกลางร้อยเอ็ด ไม่พร้อมที่จะให้เยี่ยม ในครั้งนี้	
	✓	ออกนอก เคหะสถาน		- มีความเครียดใน ระดับน้อย - มีภาวะซึมเศร้า แต่ไม่คิดฆ่าตัวตาย				
	✓	วางเพลิง, ออกนอก เคหะสถาน		- มีความเครียดในระดับ มากที่สุด - มีภาวะซึมเศร้าและ มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย ในปัจจุบันระดับน้อย				
	✓	ออกนอก เคหะสถาน		- มีความเครียดในระดับ มากที่สุด - มีภาวะซึมเศร้าและ มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย ในปัจจุบันระดับน้อย				
ปัญหา สุขภาพจิต								
	๕ST	๙						
	๒Q	๘						
	๘Q	๔						

เรือนจำ (จำนวน ผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง		ผลการเยี่ยมเยียน		การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	คดี	ความคิด/ความรู้สึก	ปัญหาสุขภาพจิต			
เรือนจำ จังหวัด มหาสารคาม	✓	ออกนอก เคหะสถาน	การถูกต้องโทษ ขณะอยู่ในเรือนจำ	เครียด/ซึมเศร้า/ เสี่ยงฆ่าตัวตาย	• ทำกลุ่มจิตบำบัด • การให้กำลังใจ • ฝึกปฏิบัติผ่อนคลายความเครียด ฝึกหายใจ และ ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ • ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ เรือนจำกลางดูแล ต่อเนื่อง	• โรงพยาบาล จิตเวชขอนแก่น ราชนครินทร์ • ศูนย์สุขภาพ จิตที่ ๖	• เรือนจำกลาง ร้อยเอ็ดไม่พร้อมที่จะให้ เยี่ยมในครั้งนี้
			• ถูกยัดข้อหา • ไม่มีสิทธิประกันตัว • รัฐบาลมีส่วนเข้ามา แทรกแซง • หนี้สินเพิ่มขึ้นเพราะไม่มี รายได้ต้องขายทรัพย์สิน เพื่อต่อสู้คดี • เกิดปัญหาครอบครัว	• มีความเครียดในระดับ มากที่สุด • มีภาวะซึมเศร้าและ มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย ในปัจจุบัน ระดับน้อย			
	✓	วางเพลิง, ออกนอก เคหะสถาน		• มีความเครียดในระดับ มากที่สุด • มีภาวะซึมเศร้าและ มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย ในปัจจุบัน ระดับน้อย			

รายงานการดำเนินงานคณะอนุกรรมการเยี่ยมเยียน ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง
(มาชานัน พฤษภาทมิฬ ๒๕๕๓)

๗๑

เรือนจำ (จำนวน ผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง			ผลการเยี่ยมเยียน		การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต	
	เพศ	คดี		ความผิด/ความรู้สึก	ปัญหาสุขภาพจิต				
		ช	ญ						การถูกต้องโทษ ขณะอยู่ในเรือนจำ
เรือนจำ จังหวัด มหาสารคาม (ต่อ)	✓	ออกนอก เคหะสถาน	ออกนอก เคหะสถาน	ถูกยัดข้อหา •ไม่มีสิทธิประกันตัว •รัฐบาลมีส่วนเข้ามา แทรกแซง •หนี้สินเพิ่มขึ้นเพราะไม่มี รายได้ต้องขายทรัพย์สิน เพื่อต่อสู้คดี •เกิดปัญหาครอบครัว	มีความเครียดในระดับ มากที่สุด •มีภาวะซึมเศร้าแต่ไม่ คิดฆ่าตัวตาย	•ทำกลุ่มจิตบำบัด •การให้กำลังใจ •ฝึกปฏิบัติผ่อนคลาย ความเครียด ฝึกหายใจ และ ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ •ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ เรือนจำกลางดูแล ต่อเนื่อง	•โรงพยาบาล จิตเวชขอนแก่น ราชนครินทร์ •ศูนย์สุขภาพจิต ที่ ๖	•เรือนจำกลางร้อยเอ็ด ไม่พร้อมที่จะให้เยี่ยมใน ครั้งนี้	
	✓								มีความเครียดในระดับ มากที่สุด •มีภาวะซึมเศร้าและมี แนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย ในปัจจุบันระดับน้อย
เรือนจำ จังหวัด มุกดาหาร (๑๒ คน) ชาย ๑๑ คน หญิง ๑ คน	✓	วางเพลิง เผาทรัพย์	วางเพลิง เผาทรัพย์	นอนไม่ค่อยหลับ บางครั้ง มีความคิดอยากทำร้าย ตัวเอง คิดถึงและเป็นห่วง ครอบครัว มีความกังวล เกี่ยวกับเรื่องคดีความมาก ไม่รู้ว่าจะออกมาอย่างไร	มีความเครียดระดับ มากที่สุด •มีภาวะซึมเศร้าและมี แนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย ในปัจจุบันระดับรุนแรง	•ทำจิตบำบัดราย บุคคล •ส่งพบจิตแพทย์ •ส่งต่อข้อมูลใน การฝากขัง การฆ่าตัวตาย หรือทำร้ายตนเอง •ประสาน นักสังคมสงเคราะห์ ในเรือนจำ ให้การช่วยเหลือ ครอบครัว	•โรงพยาบาล จิตเวช -นครพนม ราชนครินทร์	•เรือนจำจังหวัด สกลนคร ประกันตัวออกไปแล้ว (๑ คน)	
	✓								วางเพลิง เผาทรัพย์
ปัญหา สุขภาพจิต									
									๕ST ๑๒
									๒Q ๑๒
									๘Q ๑๒

เงื่อนไข (จำนวนผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง		ผลการเยี่ยมเยียน		การช่วยเหลือจากทีมสุขภาพจิต	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะจากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	ชื่อย	คดี	ความคิด/ความรู้สึก			
				การถูกต้องโทษขณะอยู่ในเรือนจำ			
เรือนจำจังหวัด Mukdahan (ต่อ)	✓		วางเพลิงเผาทรัพย์	นอนไม่หลับ เบื่อหน่าย ท้อแท้ ลึนหัว มีความคิดอยากทำร้ายตนเอง มีความกังวลเกี่ยวกับเรื่องคดีมาก	- มีความเครียดระดับมากที่สุด - มีภาวะซึมเศร้าและมีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายในปัจจุบันระดับรุนแรง	โรงพยาบาลจิตเวช-นครพนมราชนครินทร์	เรือนจำจังหวัดสกลนคร
	✓		วางเพลิงเผาทรัพย์	นอนไม่ค่อยหลับ มีความคิดอยากทำร้ายตนเอง เป็นห่วงครอบครัวมาก เป็นห่วงมารดาและบุตร ไม่มีผู้ดูแล	- มีความเครียดระดับมากที่สุด - มีภาวะซึมเศร้าและมีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายในปัจจุบันระดับรุนแรง		
	✓		วางเพลิงเผาทรัพย์, บุกรุก	รู้สึกเบื่อหน่าย ไม่อยากทำอะไร ท้อแท้ ลึนหัว ซึมเศร้า หงุดหงิดง่าย นอนไม่ค่อยหลับ มีความคิดอยากทำร้ายตัวเอง ร้องไห้คนเดียว กังวลเรื่องคดีความมาก	- มีความเครียดระดับมากที่สุด - มีภาวะซึมเศร้า - มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายในปัจจุบันระดับรุนแรง		

เรือนจำ (จำนวน ผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง			ผลการเยี่ยมเยียน		การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	คดี		ความคิด/ความรู้สึก	ปัญหาสุขภาพจิต			
		ช	ญ					
เรือนจำ จังหวัด สกลนคร (ประกันตัว ออกไปแล้ว ๑ คน)	✓	วางเพลิง เผาทรัพย์, บุกรุก	• เบื่อหน่าย นอนไม่ค่อยหลับ มีความคิดอยากทำร้ายตัวเอง เป็นห่วงบิดามารดา กังวล เรื่องคดีความมาก	• มีความเครียดระดับมากที่สุด • มีภาวะซึมเศร้าและมีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย ในปัจจุบันระดับรุนแรง	• ทำจิตบำบัดรายบุคคล • ส่งพบจิตแพทย์ • ส่งต่อข้อมูลในการเฝ้าระวังการฆ่าตัวตายหรือทำร้ายตนเอง • ประสานนักสังคมสงเคราะห์ในเรือนจำให้การช่วยเหลือครอบครัว	โรงพยาบาลจิตเวช –นครพนมราชนครินทร์	• แผนการดูแลต่อเนื่อง • ส่งต่อข้อมูลผู้เฝ้าระวังฆ่าตัวตายหรือทำร้ายตัวเอง ให้กับพยาบาลผู้รับผิดชอบงานสุขภาพจิตในเรือนจำมุกดาหาร เพื่อเฝ้าระวังและเยี่ยมเยียนให้การช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง • ส่งต่อข้อมูลผู้เฝ้าระวังฆ่าตัวตายหรือทำร้ายตัวเองเพื่อให้ได้รับการประเมินซ้ำ • ส่งต่อข้อมูลเรื่องยาเพื่อให้ได้รับประทานอย่างต่อเนื่อง	
	✓	วางเพลิง เผาทรัพย์	• นอนไม่ค่อยหลับ มีอาการปวดศีรษะ ไม่มีความคิดอยากทำร้ายตัวเอง • เป็นห่วงบิดามารดา และกังวลเรื่องคดีความมาก	• มีความเครียดระดับมากที่สุด • มีภาวะซึมเศร้าและมีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย ในปัจจุบันระดับรุนแรง				
	✓	วางเพลิง เผาทรัพย์	• นอนไม่หลับ มีความคิดอยากทำร้ายตัวเอง เป็นห่วงบุตรสาวและกังวลเรื่องคดีความมาก	• มีความเครียดระดับมากที่สุด • มีภาวะซึมเศร้าและมีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย ในปัจจุบันระดับน้อย				
	ปัญหาสุขภาพจิต							
๕ST	๑๒							
๒Q	๑๒							
๘Q	๑๒							

เรือนจำ (จำนวน ผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง		ผลการเยี่ยมเยียน			การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	คดี	ความคิด/ความรู้สึก	ปัญหาสุขภาพจิต				
				ช	ญ			
เรือนจำ อำเภอสีคิ้ว (ชาย ๑ คน)	✓	พ.ร.ก. สถาน การณ ฉุกเฉิน, ยาเสพติด ให้โทษ	การถูกต้องโทษ	• คิดว่าถูกยึดเยียด ข้อหา	• รู้สึกเบื่อ แต่ไม่ ท้อแท้ ไม่มีความคิด อยากทำร้ายตนเอง	• ให้ความรู้ สุขภาพจิต และ ให้คำปรึกษาใน การดูแลจิตใจ	• โรงพยาบาล จิตเวช นครราชสีมา ราชนครินทร์ • ศูนย์สุขภาพ จิตที่ ๕	• เรือนจำจังหวัดชัยภูมิ ไม่ได้เข้าเยี่ยม (๒ คน) เนื่องจากต้องโทษเฉพาะ คดี พ.ร.บ. ยาเสพติด ให้โทษเท่านั้น
ปัญหา สุขภาพจิต	✓	ฆ่าผู้อื่น	• คิดว่าการเมือง เป็นเรื่องของ ผลประโยชน์	• รู้สึกว่าตนไม่ได้รับ ความเป็นธรรมยังคง มีอยู่ตลอดเวลา สิ่ง ที่ต้องซังกวามาก คือ กังวลเรื่องแม่ที่แก่ ชราไม่มีใครเลี้ยงดู	• มีความเครียดน้อย • มีภาวะซึมเศร้า • ไม่มีแนวโน้มที่จะ ฆ่าตัวตายในปัจจุบัน	• ให้ความรู้ สุขภาพจิต และ ให้คำปรึกษาใน การดูแลจิตใจ	• ศูนย์สุขภาพ จิตที่ ๑๐	
ปัญหา สุขภาพจิต	✓	ฆ่าผู้อื่น, พยายาม ฆ่า	• ไม่มี	• คิดอยากฆ่าตัวตาย เพราะตนกับภรรยา เป็นคนใช้ผิดเชื่อ HIV กินยาต้านเชื้ออยู่ ปวดหัว ไม่อยากคุย กับใคร และมีความคิด จะฆ่าตัวตาย อยากจบๆ ชีวิตไป ไม่ต้องมาทุกข์	• มีความเครียดน้อย • มีภาวะซึมเศร้า • มีแนวโน้มที่จะ ฆ่าตัวตายในปัจจุบัน ระดับรุนแรง	• ให้ความรู้ สุขภาพจิต และ ให้คำปรึกษาใน การดูแลจิตใจ • ประสานผู้คุม เรือนจำให้เฝ้าระวัง พฤติกรรมเสี่ยงที่ จะฆ่าตัวตาย เป็นกรณีพิเศษ		

เรือนจำ (จำนวน ผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง			ผลการเยี่ยมเยียน			การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	คดี	ช	ความผิด/ความรู้สึก	ปัญหาสุขภาพจิต				
					การถูกต้องโทษ	เครียด/ซึมเศร้า/ เสี่ยงฆ่าตัวตาย			
เรือนจำ กลาง เชียงใหม่ (ชาย ๗ คน)	✓		✓	จำผู้อื่น	มีความคิดผิดใจ และโกรธแค้น หน่วยงานของรัฐ ที่จับกุมตน เพราะ ความคิดเรื่อง การเมืองสามารถ คิดต่างได้ และ ยืนยันว่าสิ่งที่ทำไป เป็นสิ่งที่ดีแล้ว ไม่สามารถตัดสินว่า ผิดหรือถูก	• ลึกลับ ยากแก่ ตัวตาย แต่กลัวว่า ลูกเมียพ่อแม่ จะลำบากเพราะ เป็นเสาหลักของบ้าน น้อย	• มีความเครียดน้อย • ไม่มีภาวะซึมเศร้า • มีแนวโน้มที่จะฆ่า ตัวตายในปัจจุบัน น้อย	• ให้ความรู้ สุขภาพจิต และ ให้คำปรึกษา ในการดูแลจิตใจ	• ศูนย์สุขภาพ จิตที่ ๑๐
	✓			พ.ร.บ. อื่นๆ	ไม่มี	• ตนเองชินแล้วไม่ ทุกข์อะไร ทำหน้าที่ และไม่สร้าง ความเดือดร้อนก็อยู่ ได้อย่างไม่เป็นปัญหา	• มีความเครียดน้อย • มีภาวะซึมเศร้า • ไม่มีแนวโน้มที่จะ ฆ่าตัวตายในปัจจุบัน	• ให้ความรู้ สุขภาพจิต และ ให้คำปรึกษาใน การดูแลจิตใจ	
	✓			จำผู้อื่น, พยายาม ฆ่า	ไม่มี	• รู้สึกตัวเองไม่มี ความสุข เปื่อ นอนไม่หลับ	• มีความเครียด ปานกลาง • มีภาวะซึมเศร้า • ไม่มีแนวโน้มที่จะ ฆ่าตัวตายในปัจจุบัน	• ให้คำปรึกษา ในการดูแลจิตใจ	

เรือนจำ (จำนวนผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง		ผลการเยี่ยมเยียน			การช่วยเหลือจากทีมสุขภาพจิต	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะจากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	คดี	ความคิด/ความรู้สึก	ปัญหาสุขภาพจิต				
				การถูกต้องโทษ	เครียด/ซึมเศร้า/เสี่ยงฆ่าตัวตาย			
เรือนจำกลางเชียงใหม่ (ต่อ)	✓	ฆ่าผู้อื่น	• รู้สึกตัวเองไม่มีความสุข เบื่อ นอนไม่หลับ เคยพยายามฆ่าตัวตาย ๑ ครั้ง เมื่อหลายปีก่อน เนื่องจากมีปัญหาขัดแย้งกับภรรยา โดยใช้แทงแขน ในวันประณินคิดว่าตายไปจะดีกว่าหรือคิดอยากตาย เขากว่าก็มีแต่ไม่มีแผนในการทำร้ายตนเองแต่อย่างใด และบอกว่าตนเองดูเหว ร้อยเปอร์เซ็นต์ มีความหวังว่าจะอุทธรณ์ และสู้คดีถึงที่สุด	• สิ้นหวัง ยอยากฆ่าตัวตาย แต่กลัวว่าลูกเมียพ่อแม่จะลำบากเพราะเป็นเสาหลักของบ้าน	• มีความเครียดมาก • มีภาวะซึมเศร้า • มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายในปัจจุบัน ระดับน้อย	• ให้ความรู้สุขภาพจิต และให้คำปรึกษาในการดูแลจิตใจ • ประสานผู้คุมเรือนจำให้เฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงที่จะฆ่าตัวตาย เป็นกรณีพิเศษ	ศูนย์สุขภาพจิตที่ ๑๐	
	✓	ฆ่าผู้อื่น	ไม่มี	• ตนเองบริสุทธิ์ ไม่ได้ทำร้ายใคร มีความหวังว่าจะอุทธรณ์	• มีความเครียดน้อย • ไม่มีภาวะซึมเศร้า • ไม่มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายในปัจจุบัน	• ให้ความรู้สุขภาพจิต และให้คำปรึกษาในการดูแลจิตใจ		

รายงานการดำเนินงานคณะกรรมการเยี่ยมฯ พื้นฟู และป้องกันความรุนแรง
(มาตรฐาน พญยทกม ๒๕๕๓)

๗๗

เรือนจำ (จำนวน ผู้ต้องขัง)	รายละเอียดผู้ต้องขัง			ผลการเยี่ยมเยียน		การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	ช	ญ	คดี				
				ความผิด/ความรู้สึ				
เรือนจำ พิเศษ ธนบุรี (ชาย ๖ คน)	✓			ครอบครอง วัตถุระเบิด	ผู้ต้องขังมีปัญหาสุขภาพทั้งหมดและแจ้งว่า ไม่มีปัญหาใดๆ ในขณะคุมขัง	ผู้คุมซึ่งทุกคนได้มี โอกาสระบายและได้รับ การสนับสนุนให้กำลังใจ จากทีมเยียวยา	สถาบัน จิตเวชศาสตร์ สมเด็จพระเจ้าพทยา สมเด็จเจ้าพระยา	- อุปสรรคในการเข้าพบ คือ หนังสือมากะทันหัน ต้องใช้เวลา ในการประสานงาน ทำให้เกิดการล่าช้า - ไม่มีผลการใช้แบบ ประเมิน ๕ST , ๒Q , ๘Q
	✓			ครอบครอง วัตถุระเบิด	ขณะนี้มีความวิตกกังวลและจิตใจห่อเหี่ยวในขณะคุมขัง เนื่องจากไม่เคยถูกคุมขังมาก่อน มีอาการกินไม่ได้ นอนไม่หลับและมีโรคประจำตัวคือ เบาหวาน ไخمน์ ในเลือดสูงและความดันโลหิตสูง			
	✓			ครอบครอง วัตถุระเบิด	รู้สึกไม่ค่อยสบายใจเพราะไม่ค่อยถูกต้องคดีมาก่อน ทำให้ มีปัญหาการนอนหลับๆ ตื่นๆ รับประทานอาหารได้น้อย			
	✓			ครอบครอง วัตถุระเบิด	รู้สึกเครียดในบางครั้ง นอนไม่ค่อยหลับ มีโรคประจำตัว กระดูกทับเส้น			
	✓			มียาบ้าใน ช่วงประกาศ เคอร์ฟิว	ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต นอนหลับและ รับประทานอาหารได้ ไม่รู้สึกโกรธเคืองใคร อีกทั้งขณะคุมขังได้รับการฝึกอาชีพด้วย			
	✓			มียาบ้าใน ช่วงประกาศ เคอร์ฟิว	ไม่มีปัญหาสุขภาพจิตและเคยถูกจำคุกมาแล้ว ขณะนี้พยายามว่าจะได้ลดโทษเท่าไร			

เรือนจำ จำนวน ผู้ต้องขัง	รายละเอียดผู้ต้องขัง		ผลการเยี่ยมเยียนยา		การช่วยเหลือ จากทีม สุขภาพจิต	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ / ข้อเสนอแนะ จากทีมสุขภาพจิต
	เพศ	คดี	ปัญหาสุขภาพจิต				
			ช	เครียด / ซึมเศร้า / เสี่ยงฆ่าตัวตาย			
เรือนจำ พิเศษ พญา จังหวัด ชลบุรี (ชาย ๑ คน)	✓	พ.ร.ก. สถานการณ์ ฉุกเฉิน, ทำให้เสีย ทรัพย์สิน	- ไม่พบปัญหาสุขภาพกายและจิตใดๆ มีพฤติกรรมปกติ - ไม่มีภาวะซึมเศร้า วิตกกังวลและเครียด		ประสานขอที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ติดต่อหน่วยงานที่ส่งตัวไปควบคุมดูแลเพื่อติดตามการดูแลสุขภาพจิตของผู้ควบคุมรายนี้ในระยะยาวต่อไป	ศูนย์สุขภาพจิต ที่ ๓	- ผู้ถูกควบคุมประสงค์ที่จะขอย้ายกลับไปภูมิลำเนาเดิม เจ้าหน้าที่จึงดำเนินการติดต่อเรือนจำอำเภอวังทอง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อส่งตัวไปควบคุมต่อ - ไม่มีผลการใช้แบบประเมิน ๕ST , ๒Q , ๘Q

รายงานการดำเนินงานคณะกรรมการเยี่ยมเยียนฯ พื้นฟู และป้องกันความรุนแรง
(มาชายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓)

๗๙

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

บทที่

การเยียวยาจิตใจผู้ได้รับผลกระทบ
จากเหตุความรุนแรงทางการเมือง
กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

การเยียวยาจิตใจผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความรุนแรง ทางการเมือง กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

จากการที่คณะอนุกรรมการเยียวยา พ้นพวฯ ได้ดำเนินการทบทวนทฤษฎีและแนวคิดทางการดำเนินการ โดยหลักๆได้ทำการศึกษาถึงความหมายและแนวคิดของการเยียวยา หลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาตรการทางกฎหมายที่ประเทศที่มีประสบการณ์นำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการเยียวยาของตนเอง รวมถึงแนวคิดที่ว่าด้วยเรื่องปฏิกิริยาทางจิตใจหลังเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้เพื่อนำหลักการที่ได้มาวางแผนการดำเนินงานทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักทางทฤษฎีนั้น

การช่วยเหลือและฟื้นฟูเหยื่อ (victim support) โดยการเข้าถึงเหยื่อและชุมชนที่เป็นเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยตรงหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย สังคม จิตวิทยา การรักษาพยาบาลและเสนอแนะมาตรการชดเชยเยียวยาเหยื่อ (reparations) เป็นหนึ่งในหลักการที่สำคัญที่ทางคณะอนุกรรมการเยียวยา พ้นพวฯ ยึดเป็นแนวปฏิบัติและได้กำหนดเป็นกิจกรรมโดยทำการเข้าพบผู้บริหารของกรมสุขภาพจิต เพื่อรับทราบผลการดำเนินการเยียวยา ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนแนวทางที่เป็นข้อเสนอแนะในการวางแผนและปรับปรุงการทำงานดังนี้

๔.๑ ข้อมูลเบื้องต้น

ความสูญเสียที่เกิดจากการชุมนุมวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ที่ผ่านมามีผู้ได้รับผลกระทบ ๔ กลุ่ม คือ

- ๑) ญาติและครอบครัวผู้เสียชีวิต ๙๑ ครอบครัว
- ๒) ผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัวรวมทั้งสิ้น ๑,๙๐๒ คน
- ๓) ครอบครัวกลุ่มผู้ชุมนุมและครอบครัวที่มีความบอบช้ำทางจิตใจ ๓,๐๐๐ คน

๔) ครอบครัวที่กลับจากการชุมนุมเหตุการณ์วัดปทุม และกลุ่มผู้ไม่ได้ร่วมชุมนุมและครอบครัว แต่ได้รับผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจและจิตใจ ประกอบด้วยประชาชนทั่วไปที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร ๕๔ ชุมชนและ ๔๒ จังหวัดที่ได้รับผลกระทบ

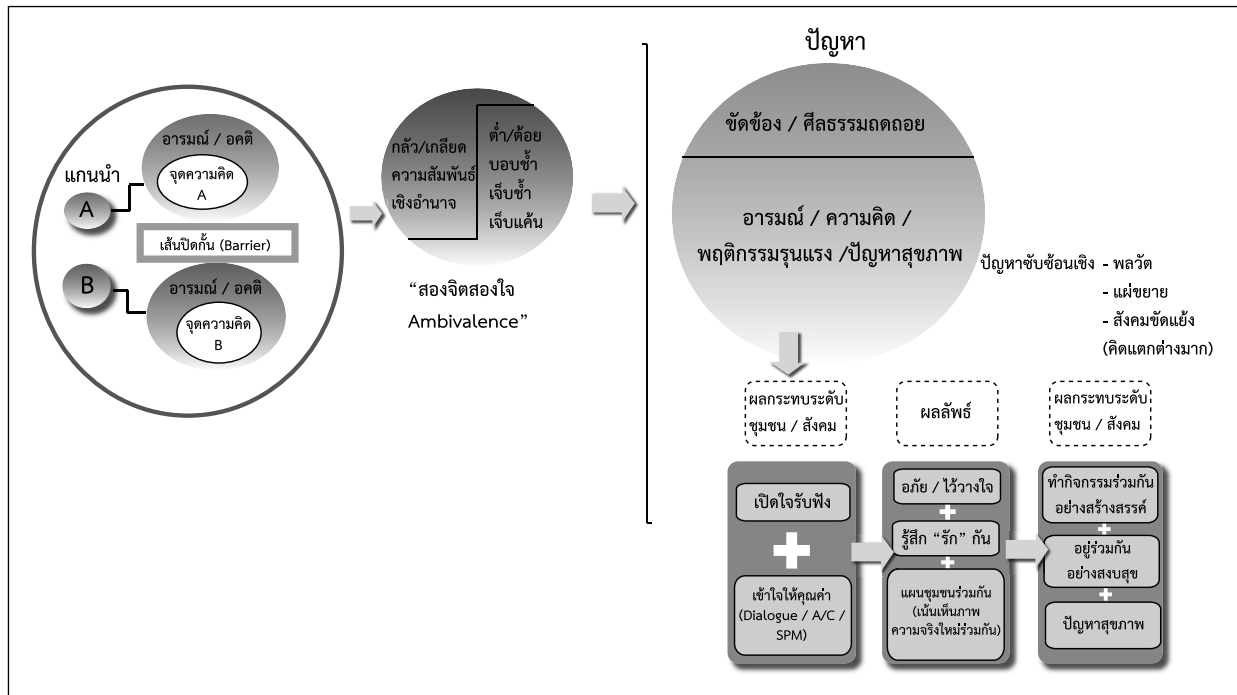
ในการนี้ทางกระทรวงสาธารณสุขได้เข้าไปดูแลการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบทางด้านสังคม โดยทำการจัดตั้งศูนย์ดูแลและฟื้นฟูสภาพจิตใจผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุม ทั้งนี้จากรายงานพบว่า การดูแลและฟื้นฟูจิตใจผู้ได้รับผลกระทบประกอบด้วย

- การฟื้นฟูสุขภาพกายและสุขภาพจิตผู้ได้รับผลกระทบ
- จัดทีมหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบในระดับอำเภอและจังหวัด
- สนับสนุนให้อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เผื่อระวังปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต
- การลดความขัดแย้งทางความคิดในชุมชน
- สนับสนุนให้อาสาสมัครสาธารณสุขจัดกิจกรรมฟื้นคืนสันติสุขในชุมชน
- สนับสนุนภาคีเครือข่ายวิทยุชุมชนในการเยียวยาจิตใจประชาชน
- สำรวจสภาวะอารมณ์ทางการเมือง

แนวคิดการเกิดพฤติกรรมรุนแรง

สมมติฐานความขัดแย้งทางความคิดของประชาชนผู้ตกเป็นเหยื่อความคิดถูกห้อมล้อมด้วยอคติและอารมณ์จากการเลือกรับข้อมูลข่าวสารด้านเดียว ทำให้เกิดพฤติกรรมรุนแรงดังแสดงในรูปที่ ๑

รูปที่ ๑ สมมติฐานการเกิดพฤติกรรมรุนแรง

องค์ประกอบการดูแลภาวะบาดแผลทางใจหมู่ ๕ ประการ ได้แก่ SCECH: Save, Calm, E empowerment, Connectedness, Hope

วิธีปฏิบัติประกอบด้วย

- การจัดอบรมสำหรับผู้บริหารกระทรวงสาธารณสุข พยาบาลจิตเวชใน ๔๒ จังหวัดจำนวน ๕๐๐ คน
- อาสาสมัครสาธารณสุข ๗๖,๗๖๘ คน นักจัดรายการวิทยุ ๒,๒๐๐ คน
- ประเมินอารมณ์ทางการเมืองในประชาชนทั่วประเทศจำนวน ๑๙,๐๐๐ คน
- การสำรวจปัญหาสุขภาพจิตทางโทรศัพท์ ๙๘๕ คน
- การเยี่ยมเยียนและเยียวยา ในระยะวิกฤต จำนวนทั้งสิ้น ๕๗,๖๙๓ คน
- หน่วยบริการทางการแพทย์เคลื่อนที่ จำนวน ๔,๘๐๔ ตำบล
- โครงการเสริมสร้างพลังชุมชน จำนวน ๒,๙๙๑ โครงการ

๔.๒ ผลการดำเนินงาน

จากรายงานกรมสุขภาพจิตได้ดำเนินการเยี่ยมเยียนและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ณ โรงพยาบาลขณะพัก รักษาตัว ครอบครัว และในชุมชน จำนวนทั้งสิ้น ๕๗,๖๙๓ คน พบปัญหาสุขภาพจิต ๔,๑๓๒ คน (ร้อยละ ๗) ผู้เสี่ยงต่อโรคจิตกึ่งวลจำนวน ๒,๓๔๘ คน (ร้อยละ ๕๗) โรคซึมเศร้า จำนวน ๑,๓๗๙ คน (ร้อยละ ๓๓) ผู้เสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายจำนวน ๒๒๙ คน (ร้อยละ ๑๘.๐๔) และ PTSD จำนวน ๖๘ คน (ร้อยละ ๐.๐๒)

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจัดทีมหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบในระดับตำบล อำเภอและจังหวัดที่มีความรุนแรงทางการเมือง ด้วยการบริการทางการแพทย์ครอบคลุมทั้งการตรวจบริการ ด้านร่างกาย ทันตกรรมและจิตใจ จำนวน ๔,๘๐๔ ตำบล ประชาชนเข้ารับบริการจำนวนทั้งสิ้น ๖๑๑,๘๐๓ คน และได้รับการดูแลทางจิตใจ ๕๗๙,๗๙๘ คน (ร้อยละ ๙๕) พบปัญหาสุขภาพจิตจำนวน ๑๒,๒๒๐ คน โรควิตกกังวล ร้อยละ ๖๖ โรคซึมเศร้า ร้อยละ ๓๒ โดยไม่พบ PTSD

จากการศึกษาการสำรวจปัญหาสุขภาพจิตทางโทรศัพท์ผู้ได้รับผลกระทบฯ ๓ กลุ่ม คือ ญาติผู้สูญเสีย ผู้เข้าร่วมชุมนุม และผู้ได้รับบาดเจ็บ จำนวน ๙๘๕ คน โดยใช้แบบสอบถามประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์รุนแรง PDS (Post-traumatic diagnosis scale) และแบบสอบถาม HSCL-๒๕ พบว่า ปัญหาสุขภาพจิต ได้แก่ ความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย (ร้อยละ ๑๑.๖๗) การติดเหล้า (ร้อยละ ๑๐.๔๖) ภาวะวิตกกังวล (ร้อยละ ๐.๘๑) PTSD (ร้อยละ ๐.๖๐) และภาวะซึมเศร้า (ร้อยละ ๐.๖๐) โดยพบปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มผู้บาดเจ็บมากที่สุด (ร้อยละ ๑๐.๔๖) ผู้ร่วมชุมนุม (ร้อยละ ๙.๒๔) และญาติผู้สูญเสีย (ร้อยละ ๕.๖๙)

สนับสนุนให้อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เฝ้าระวังปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต ใน ๔๔ จังหวัด และ ๑๐ เขตกรุงเทพมหานคร โดยอาสาสมัครสาธารณสุขดูแลประชาชนที่มีความบอบช้ำทางจิตใจด้วยเครื่องมือการปฐมพยาบาลจิตใจเบื้องต้น จำนวนทั้งสิ้น ๗๖,๗๖๘ คน เพื่อเฝ้าระวังความเสี่ยงการเกิดปัญหาสุขภาพจิตในประชาชนจำนวน ๓๕๘,๘๕๔ ครั้วเรือน และสนับสนุนให้อาสาสมัครสาธารณสุขจัดกิจกรรมฟื้นคืนสันติสุขในชุมชน โดยใช้เครื่องมือกระบวนการระดมแนวคิดที่สร้างสรรค์และมีส่วนร่วม เกิดกิจกรรมสร้างเสริมพลังในชุมชนจำนวน ๒,๙๙๑ โครงการ และเกิดอสม.ต้นกล้าแห่งความดี ๕,๐๐๐ คน เป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมสร้างเสริมพลังในชุมชน และการเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพจิตในชุมชน

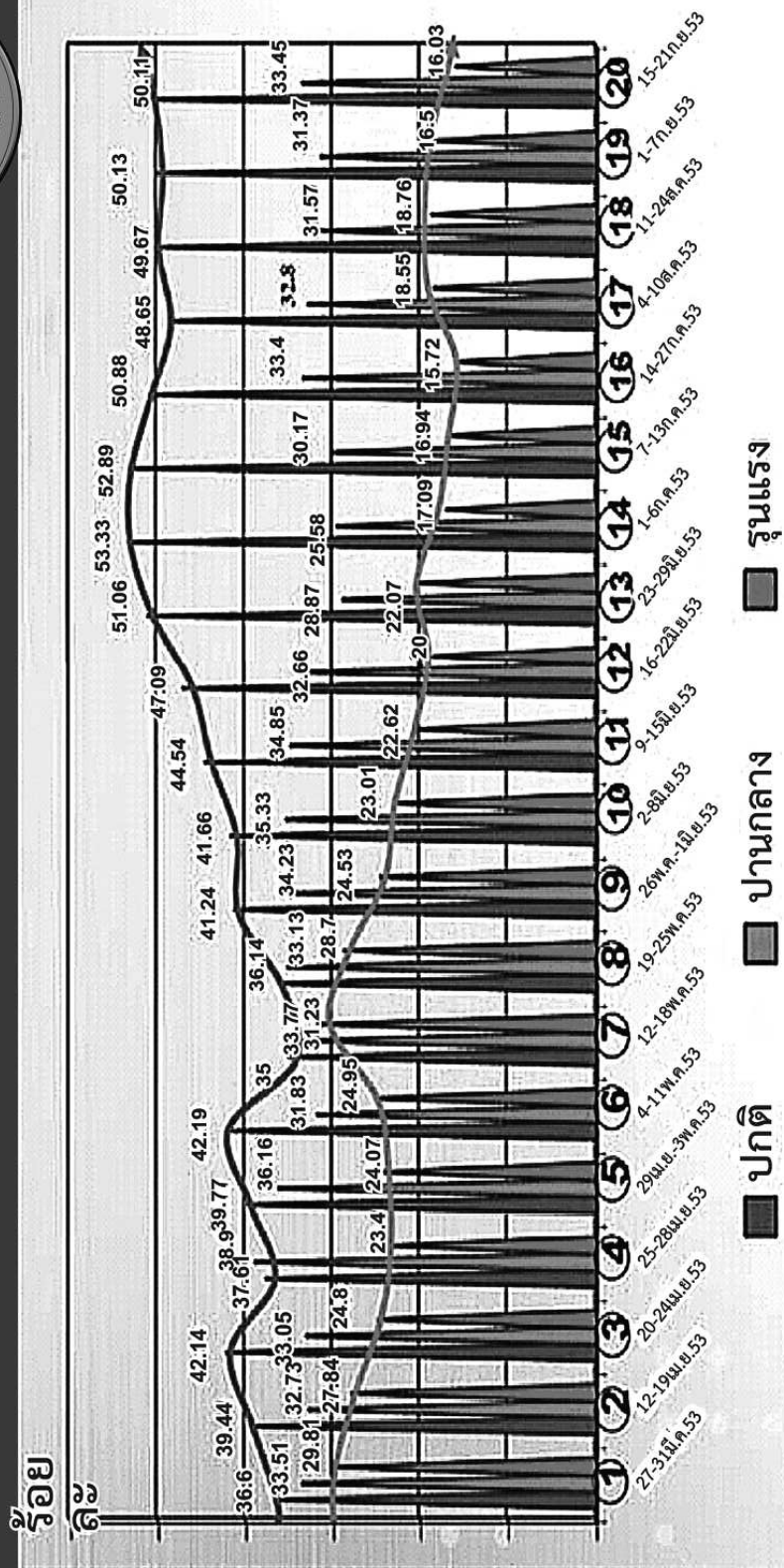
สนับสนุนภาคีเครือข่ายวิทยุชุมชนในการเยียวยาจิตใจประชาชน เกิดเครือข่ายนักจัดรายการวิทยุที่มีจิตสาธารณะ จำนวน ๒,๒๐๐ คน ใน ๔๒ จังหวัดเป้าหมายและกรุงเทพมหานคร

กรมสุขภาพจิตดำเนินการสำรวจสภาวะอารมณ์ทางการเมือง ๒๐ ครั้ง ตั้งแต่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๓ ถึง ๒๑ กันยายน ๒๕๕๓ พบว่าข้อมูลด้านบวกคือ ระดับอารมณ์ทางการเมืองกลับเข้าสู่ภาวะปกติในช่วงที่เลิกการชุมนุมใหม่ๆ และช่วงหลังเหตุการณ์สงบ ข้อมูลด้านลบ คือ ประชาชนมีอารมณ์รุนแรงทางการเมืองเป็นระยะๆ ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ทางการเมือง แสดงในรูปที่ ๒

รูปที่ ๒ ระดับอารมณ์ทางการเมืองของคนไทยระหว่างวันที่ ๒๗ มีนาคม - ๒๑ กันยายน ๒๕๕๓

ระดับอารมณ์ทางการเมืองของคนไทย 27 มีนาคม - 21 กันยายน 2553

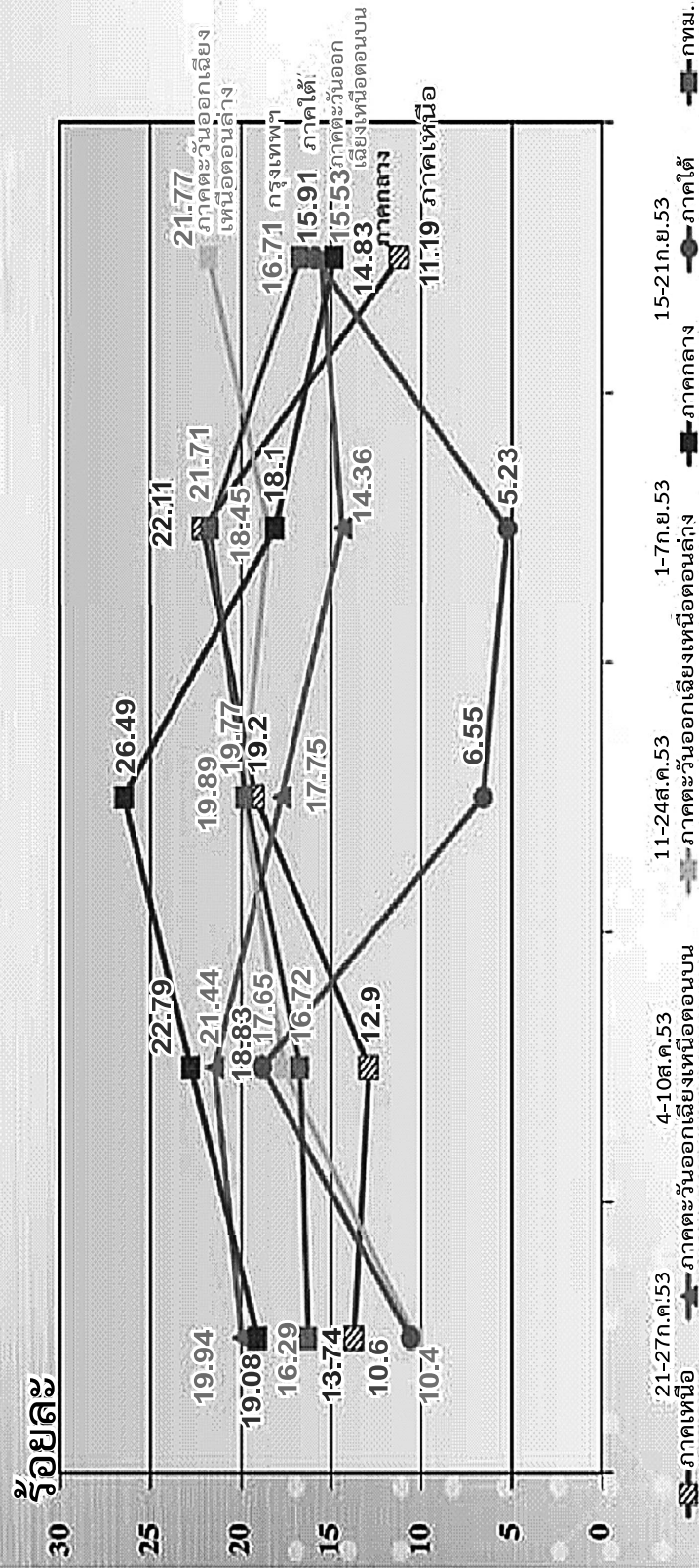

เมื่อวิเคราะห์รายภาคพบว่าภาคใต้และกรุงเทพมหานคร มีอารมณ์รุนแรงทางการเมืองสูงกว่าภาคอื่นๆ ผลกระทบสำคัญของผู้มีอารมณ์รุนแรงทางการเมืองในระดับสูง คือ การทำให้เกิดความเครียดสูงและส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น เมื่อมีข่าวและสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนทำให้สัดส่วนของผู้ที่มีความรู้สึกรุนแรง แสดงรูปที่ ๓

รูปที่ ๓ ระดับอาการทางการเมืองของคนไทยรายภาคระหว่างวันที่ ๑๕ - ๒๑ กันยายน ๒๕๕๓

รายงานการสำรวจอารมณ์ทางการเมืองของคนไทย ระดับรุนแรงจำแนกรายภาค 15-21 กันยายน 2553

๔.๓ ข้อมูลผลการดำเนินงานรายภาค

๔.๓.๑ การดำเนินงานเขตกทม.

กองสร้างเสริมสุขภาพ โดยกลุ่มงานสุขภาพจิตและเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุ่มพินิจ ได้ดำเนินการเฝ้าระวังจิตใจผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง ซึ่งมีการชุมนุมตั้งแต่วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ส่งผลให้เกิดความสูญเสียชีวิต บาดเจ็บ และทรัพย์สินจำนวนมาก นอกจากนี้ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงแล้ว ยังมีผู้ได้รับผลกระทบโดยทางอ้อม ซึ่งล้วนส่งผลให้เกิดความเครียด โกรธ สิ้นหวัง หวาดผวา วิตกกังวล หากไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา อาจทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต หรือโรคจิตเวชได้

การเฝ้าระวังจิตใจ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง โดยให้ความช่วยเหลืออย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อลดและบรรเทาอาการเจ็บปวดทางจิตใจ ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เสริมสร้างความรู้สึกลดภัยทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสิ่งแวดล้อม กองสร้างเสริมสุขภาพได้ประสานเครือข่ายทางสังคม หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมมือการเฝ้าระวังจิตใจผู้ได้รับผลกระทบ ญาติ โดยระบบการเฝ้าระวังจิตใจแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ

ระยะที่ ๑ เยี่ยมเยียนเยียวยา ผู้บาดเจ็บในโรงพยาบาล และเยี่ยมญาติผู้เสียชีวิตโดยด่วนภายใน ๗๒ ชั่วโมง – ๒ สัปดาห์

ระยะที่ ๒ เยี่ยมติดตามผู้ที่ได้รับผลกระทบและกลุ่มเสี่ยงจากการเฝ้าระวังครั้งที่ ๑ (ช่วง ๒ สัปดาห์ – ๓ เดือน)

ระยะที่ ๓ ฟันฟู (หลังเหตุการณ์ ๓ เดือนขึ้นไป) เยี่ยมเยียนผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง และผู้ที่สุขภาพจิตปกติ เพื่อยืนยันภาวะสุขภาพจิตจำนวนประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ต้องดูแลเฝ้าระวังสุขภาพจิตให้อยู่ในเกณฑ์ปกติสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามอัตภาพ

กลุ่มเป้าหมาย

๑. บุคคล ครอบครัว และชุมชน

๑.๑ ครอบครัวผู้เสียชีวิต จำนวน ๒๕ ครอบครัว

๑.๒ ประชาชนผู้ได้รับบาดเจ็บ, พิการ จำนวน ๑๐๘ คน

๑.๓ ประชาชนผู้อยู่ในเหตุการณ์ชุมนุม หรืออาศัยอยู่ในชุมชนหรือบริเวณที่ชุมนุมที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ ชุมชนในพื้นที่ภัยพิบัติ ๑๐ เขต ปทุมวัน วัฒนา สาทร บางรัก คลองเตย ราชเทวี ดินแดง ดุสิต บางซื่อ พญาไท

๒. ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และชุมชนนอกพื้นที่ภัยพิบัติ ๔๐ เขต

กิจกรรมการให้บริการ

การดูแลและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบ

๑. การเยี่ยมบ้านโดยทีมสหวิชาชีพจากศูนย์บริการสาธารณสุข, คลินิกสุขภาพจิต ๖ แห่ง, กลุ่มงานสุขภาพจิต กองสร้างเสริมสุขภาพ สำนักอนามัย

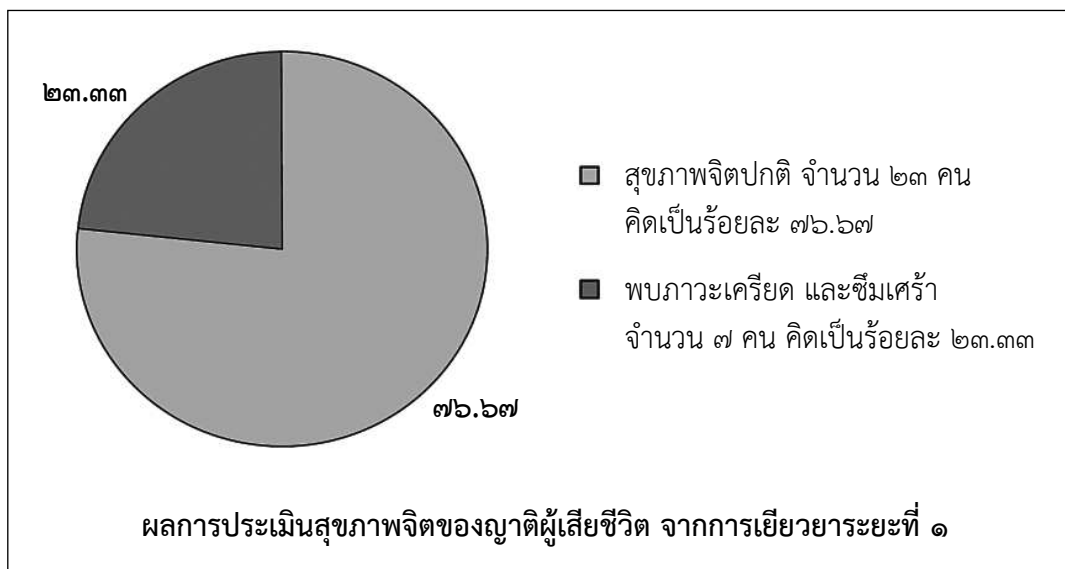
- ครอบครัวผู้เสียชีวิต
- ประชาชนผู้ได้รับบาดเจ็บ, พิการและครอบครัว
- ผู้ร่วมชุมนุม
- ประชาชนผู้อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือบริเวณที่ชุมนุมที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ

๒. บริการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่โดยศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย

ระดับบุคคล

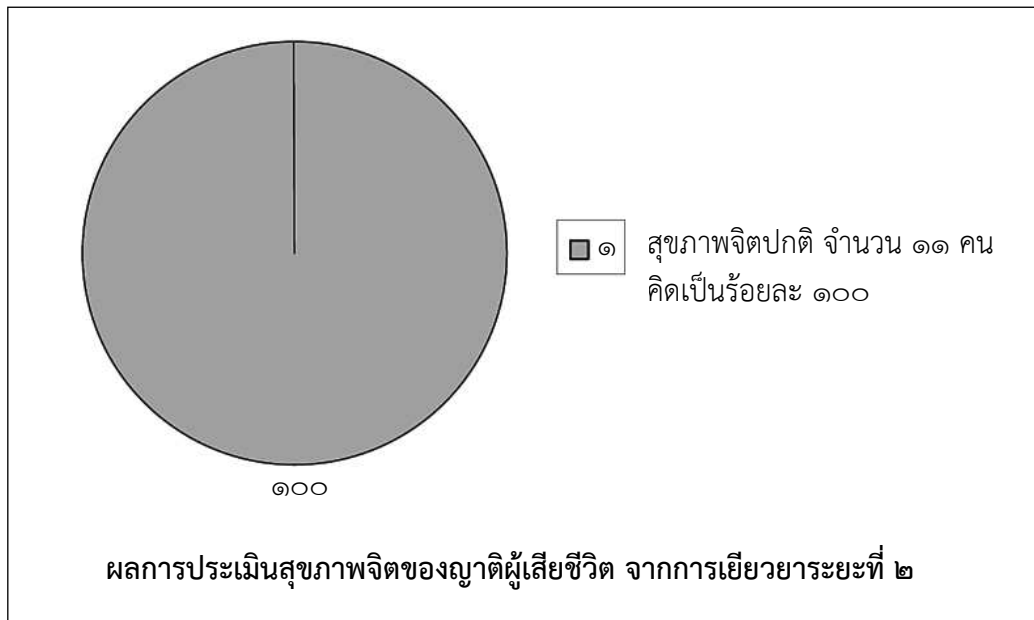
๑. ญาติผู้เสียชีวิต ทั้งสิ้น ๒๕ คน ปฏิเสธการเยี่ยม จำนวน ๑ ครอบครัว ย้ายที่อยู่ จำนวน ๑ ครอบครัวติดตามต่อไม่ได้ เนื่องจากข้อมูลไม่ครบถ้วน จำนวน ๑ ครอบครัว ดำเนินการเยียวยาจิตใจญาติผู้เสียชีวิต ระยะที่ ๑ จำนวน ๒๒ ครอบครัว ๓๐ คน เยี่ยมติดตามระยะที่ ๒ จำนวน ๔ ครอบครัว ๑๑ คน ไม่พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต เยี่ยมติดตามระยะที่ ๓ จำนวน ๓ ครอบครัว ๗ คน ไม่พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต สามารถดำเนินชีวิตประจำวันอย่างปกติสุข

ผลการเยียวยาระยะที่ ๑ ให้บริการประเมินสุขภาพจิต จำนวน ๓๐ คน พบว่าสุขภาพจิตปกติ จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๖๗ พบภาวะเครียดและภาวะซึมเศร้า จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓๓

ผลการติดตามเยี่ยมเยียนระยะที่ ๒ จำนวน ๑๑ ราย เป็นการติดตามผู้ที่พบภาวะเครียดและซึมเศร้าจากการเฝ้าระวังครั้งที่ ๑ จำนวน ๗ คน และติดตามผู้ที่สุขภาพจิตปกติ ๔ คน ผลการประเมินสุขภาพจิตจากการเฝ้าระวังครั้งที่ ๒ ไม่พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต

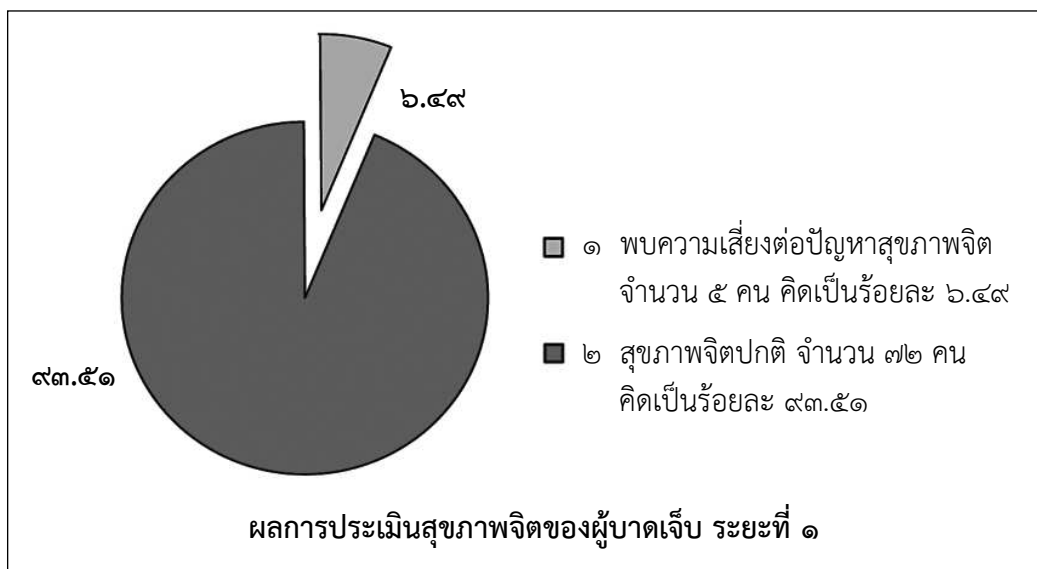

ผลการติดตามเยี่ยมเยียนระยะที่ ๓ จำนวน ๗ คน เป็นการติดตามผู้ที่พบภาวะเครียดและซึมเศร้าจากการเฝ้าระวังครั้งที่ ๑ จำนวน ๗ คน ผลการประเมินสุขภาพจิตเพื่อยืนยันความปกติของสุขภาพจิต ไม่พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต และสามารถดำรงชีวิตประจำวันอย่างปกติสุข

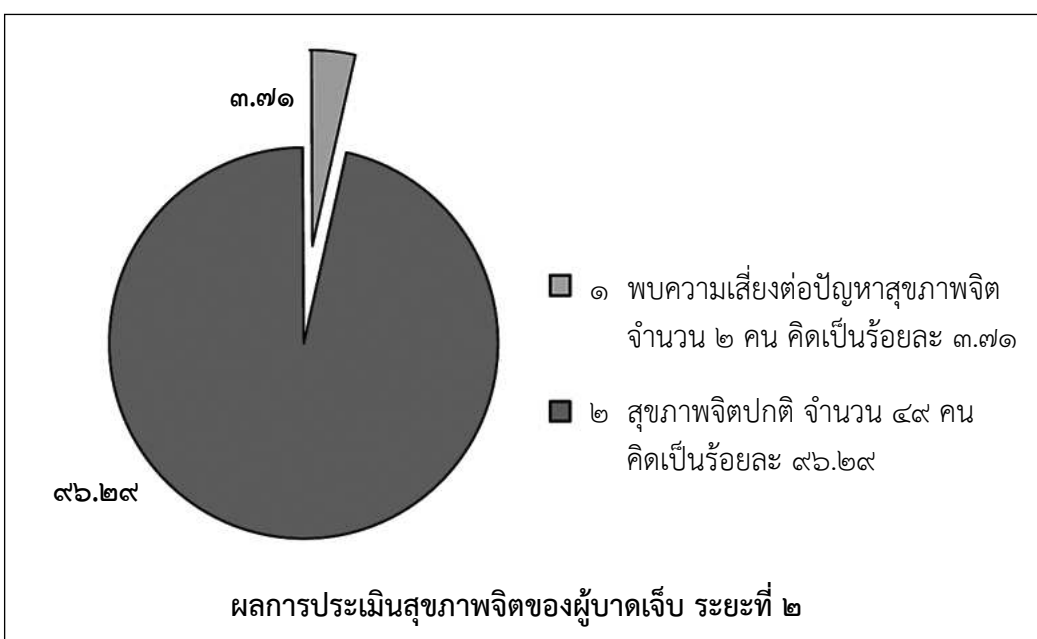

๒. ผู้ได้รับบาดเจ็บและพิการ ทั้งสิ้น ๑๐๘ คน ดำเนินการเยียวยาจิตใจทั้งสิ้น ๗๗ คน เยี่ยมติดตามระยะที่ ๒ จำนวน ๕๔ คน เยี่ยมติดตามระยะที่ ๓ จำนวน ๓๒ คน ปฏิเสธการเยี่ยม จำนวน ๗ คน และย้ายที่อยู่ จำนวน ๒๔ คน

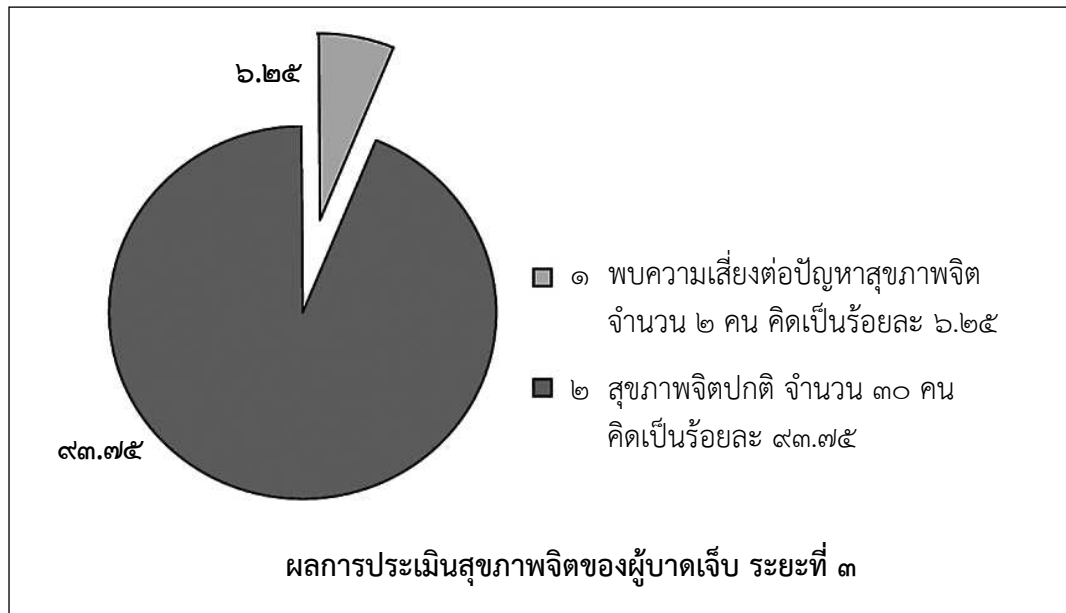
ผู้ที่ได้รับการเยียวยาระยะที่ ๑ ให้บริการประเมินสุขภาพจิต ๗๗ คน พบว่าสุขภาพจิตปกติ ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๕๑ พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๔๙ ของผู้บาดเจ็บที่ได้รับการเยียวยาทั้งหมด

ผู้ที่ได้รับการเยียวยาระยะที่ ๒ ให้บริการประเมินสุขภาพจิต ๕๔ คน เป็นการติดตามผู้ที่พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการเยียวยาครั้งที่ ๑ จำนวน ๕ คน และติดตามผู้ที่สุขภาพจิตปกติ ๔๙ คน พบว่าสุขภาพจิตปกติ ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๒๙ พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๑

ผู้ที่ได้รับการเยียวยาระยะที่ ๓ ให้บริการประเมินสุขภาพจิต ๓๒ คน เป็นการติดตามผู้ที่พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการเยียวยาครั้งที่ ๒ จำนวน ๒ คน และติดตามผู้ที่สุขภาพจิตปกติ ๓๐ คน พบว่าสุขภาพจิตปกติ ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๗๕ พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต ๒ คน (รายละเอียดกรณีศึกษาตามเอกสารแนบ) คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๕ ของผู้ที่ได้รับการติดตามครั้งที่ ๓ ทั้งหมด

ระดับชุมชน

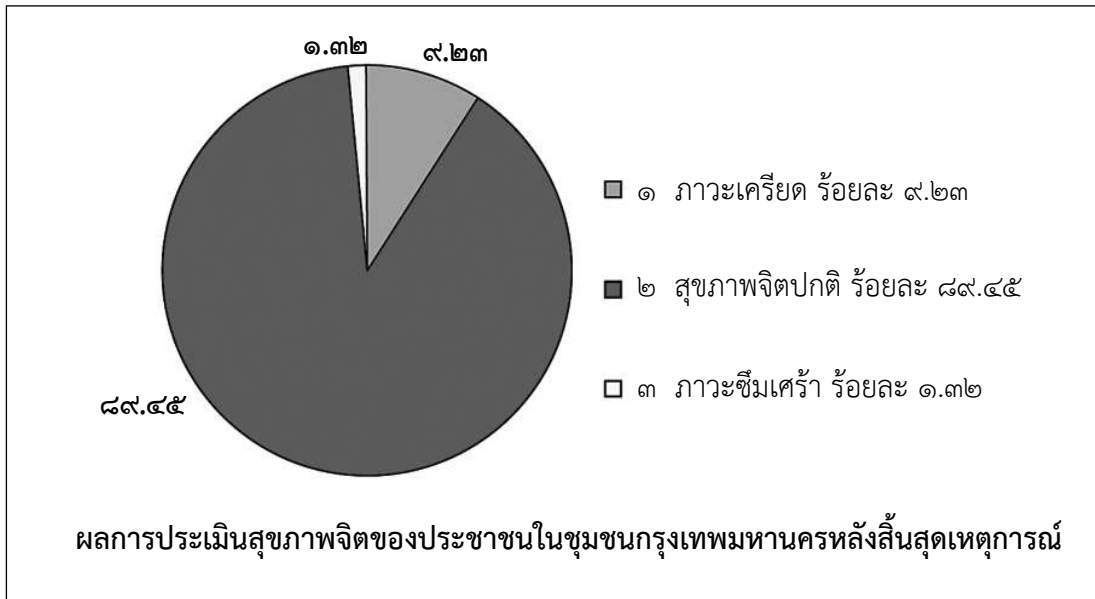
การดำเนินการ ในระยะที่ ๑ หลังสิ้นสุดเหตุการณ์ (๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓ – ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๓)

การให้บริการชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง ทั้งในพื้นที่ และนอกพื้นที่ภัยพิบัติ โดยการออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ และเยี่ยมบ้านเชิงรุกในชุมชน ดำเนินการในช่วงหลังเกิดเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง จนถึงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๓ มีผลการดำเนินงานดังต่อไปนี้

- ตรวจสุขภาพปรึกษาโรค ๓,๔๒๙ ราย
- พบโรคระบบทางเดินหายใจ, ความดันโลหิตสูง, โรคข้อเสื่อม, โรคระบบทางเดินอาหาร
- บริการเยี่ยมบ้าน ๔,๑๗๔ ครอบครัว / ๖,๐๕๒ คน
- บริการประเมินสุขภาพจิตประชาชน ทั้งสิ้น ๗,๔๓๔ ครั้ง
- พบภาวะเครียด ๖๘๗ ราย คิดเป็นร้อยละ ๙.๒๓ โดยมีอาการหวาดกลัว นอนไม่หลับ สะดุ้ง

ผวา ตกใจง่าย พบซึมเศร้า ๙๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๒

- บริการเยี่ยมติดตามต่อเนื่อง ๘ ราย พบภาวะเครียด ๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐
- ให้คำปรึกษาแนะนำ ๑,๘๐๒ ราย
- แจกเวชภัณฑ์, ยา, อาหารเสริม, นม ๖๘๔ ราย

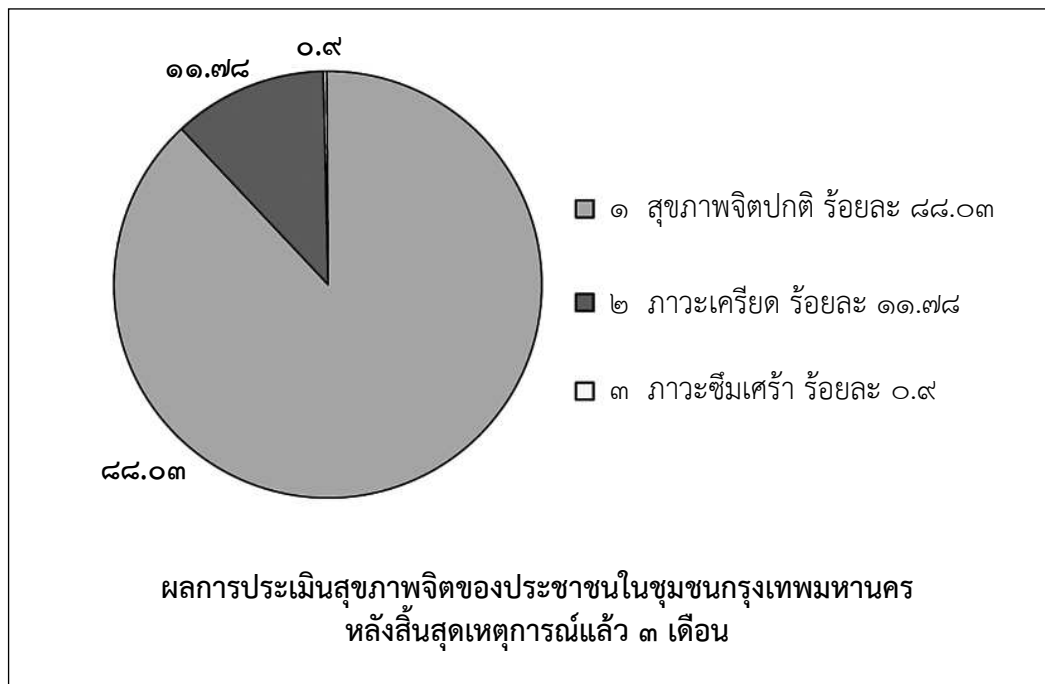
การดำเนินการในระยะที่ ๒ หลังสิ้นสุดเหตุการณ์แล้ว ๓ เดือน (๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ – ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๓)

การให้บริการชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง ทั้งในพื้นที่ และนอกพื้นที่ ภัยพิบัติ โดยการออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ และเยี่ยมบ้านเชิงรุกในชุมชน ดำเนินการหลังสิ้นสุดเหตุการณ์แล้ว ๓ เดือน ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ จนถึงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ มีผลการดำเนินงานดังต่อไปนี้

- ตรวจสุขภาพรักษาโรค ๒๑๔ ราย
- บริการเยี่ยมบ้าน ๒๒๙ ครอบครัว / ๓๐๗ คน

• บริการประเมินสุขภาพจิตประชาชน โดยใช้เครื่องมือ DisaM.๑ Version ๕ ทั้งสิ้น ๕๐๙ ครั้ง พบภาวะเครียด ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๘ เสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๙

- บริการเยี่ยมติดตามต่อเนื่อง ๑๘๖ ราย
- ให้คำปรึกษาแนะนำ ๑๕๘ คน
- ให้สุขภาพจิตศึกษา ๒๖๖ คน
- ส่งเสริมพลังสุขภาพจิต อีดี ฮีต สู้ ๑๓ ราย
- บริการพยาบาล ๒๕๙ คน
- ส่งต่อศูนย์บริการสาธารณสุข ๑ คน ส่งต่อคลินิกสุขภาพจิต ๑ คน

ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินการเยียวยาจิตใจผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง

- ๑ ด้านความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่หลังสิ้นสุดการชุมนุม เนื่องจากการลงพื้นที่เพื่อเยียวยาจิตใจ ควรจะลงพื้นที่ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งจะต้องมีการตรวจสอบความปลอดภัยในพื้นที่ก่อนสำหรับการชุมนุมทางการเมืองในปี ๒๕๕๓ ทหารเป็นผู้ตรวจสอบความปลอดภัยแล้วจึงคืนพื้นที่ให้กรุงเทพมหานคร หลังจากนั้น เจ้าหน้าที่จึงจะสามารถลงพื้นที่ได้
๒. การดำเนินการร่วมกันระหว่างหลายหน่วยงาน อาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนของการให้บริการในบางพื้นที่ และบริการไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะความช่วยเหลือประเภทสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค

ข้อเสนอแนะจากการดำเนินการเยียวยาจิตใจผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง

๑. ควรมีการประชุมและวางแผนร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน
๒. การลงพื้นที่จากหน่วยงานอื่นๆ ควรมีข้อตกลงให้ประสานงานมายังกรุงเทพมหานครก่อน เพื่อจัดสรรทรัพยากรให้ทั่วถึงกับผู้ได้รับผลกระทบ และป้องกันความซ้ำซ้อนของการให้บริการ

๔.๓.๒ การดำเนินงาน ณ โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ จังหวัดขอนแก่น

โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ได้รับนโยบายจากกรมสุขภาพจิต และได้จัดประชุมชี้แจงแผนการดำเนินงานเยียวยาจิตใจให้แก่ผู้บริหารทั้ง ๖ จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น อุดรธานี กาฬสินธุ์ มหาสารคาม หนองคาย และร้อยเอ็ด หลังจากนั้นได้มีการอบรมวิทยากรเพื่อถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ อสม. ในการพัฒนาพลังชุมชนเพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้กับประชาชน ใน ๖ จังหวัดดังกล่าว ตามนโยบายเชิงรุก จากผลการเยียวยาพบว่า

- ผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่มีสุขภาพจิตอยู่ในภาวะปกติ และมีความสามารถในการปรับตัวได้ดี เช่น หลีกเลี่ยงการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ อย่างไรก็ตามญาติผู้เสียชีวิตบางรายยังมีความหวาดระแวง มีอาการตื่นเต้น ตกใจ และผู้เข้าร่วมชุมนุมบางรายมีอาการทางจิตเวช และเป็นผู้ป่วยจิตเวช

- ผู้ได้รับผลกระทบฯ บางรายไม่พร้อมให้เจ้าหน้าที่เข้าไปเยี่ยมบ้าน โดยเฉพาะพื้นที่ที่กระทรวงมหาดไทยได้เข้าไปแล้ว ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชนด้วยวิธีการรูปแบบต่างๆ เช่น “กายนำใจ” โดยลงพื้นที่เพื่อติดตามการรักษาโรคทางกายควบคู่ไปกับการเยียวยาจิตใจ และใช้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นมาปรับใช้ในการลงพื้นที่ปฏิบัติงาน

- จากการสำรวจอารมณ์ทางการเมืองในจังหวัดขอนแก่น จากกลุ่มตัวอย่างในตลาด หมู่บ้าน และโรงพยาบาลทุก ๑ เดือน ตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม ๒๕๕๓ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่สำรวจในตลาด มีอารมณ์ทางการเมืองรุนแรงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างอื่นๆ โดยเฉพาะประเด็นการรับข่าวสารจากสื่อ ดังนั้นควรมีการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการรับสื่อต่างๆ ด้วย

- หลังจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ลงพื้นที่เยี่ยมยาแล้ว ได้มอบหมายให้อาสาสมัครสาธารณสุขที่ผ่านการอบรมแล้วเยี่ยมยาต่อไป

- ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่

๑) การเสริมสร้างผู้นำชุมชนให้เข้มแข็ง ด้วยวิธีการเสริมสร้างกำลังใจ การชื่นชม การให้ความรู้วิธีการที่ทำให้คนในชุมชนมีความสุข

๒) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้ปฏิบัติงานที่มีศักยภาพ

๓) ระบบการทำงานที่ชัดเจนและการให้ความสำคัญของผู้บริหารตั้งแต่ระดับกระทรวงจนถึงระดับพื้นที่

๔) บทบาทการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ชัดเจน เช่น การเสริมสร้างความคิดเชิงบวก การแนะนำและให้ปรึกษาของเจ้าหน้าที่เมื่อมีภาวะซึมเศร้า และการส่งต่อผู้ป่วยให้เข้ามารับการรักษาต่อในโรงพยาบาล กรณีมีอาการทางจิตเวช เป็นต้น

๕) การบูรณาการวิธีการปฏิบัติงานรูปแบบต่างๆ ในการดูแลชุมชนตามบริบทของความแตกต่าง

๖) การให้ความช่วยเหลือจากโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์และโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่นในการรับผู้ป่วยไปรักษาต่อเนื่อง

- ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

๑) ภาระงานประจำค่อนข้างมาก บุคลากรน้อย

๒) งบประมาณและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่รักษาโรคทางกายมีมากกว่าทางจิตใจ ทำให้เจ้าหน้าที่ขาดขวัญกำลังใจ

๓) การจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านเป็นช่วงฤดูเพาะปลูก

๔) การสนทนาต้องใช้ภาษาท้องถิ่น

๕) ผู้เข้าร่วมชุมชนไม่อยู่ในพื้นที่ และผู้ได้รับผลกระทบบางส่วนไม่ต้องการให้ไปเยี่ยมเยียน

๔.๓.๓ การดำเนินงาน ณ โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่

โรงพยาบาลสวนปรุงรายงานผลการเยียวยาผู้ต้องขังทางการเมือง โดยเดินทางไปเยี่ยมเยียนผู้ต้องขัง ณ เรือนจำกลางเชียงใหม่ และมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

๑. ติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์ และหนังสือราชการไปยังเรือนจำกลางเชียงใหม่

๒. เยี่ยมผู้ต้องขังในเรือนจำ (เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔)

๓. สรุปผลการดำเนินงานให้ศูนย์สุขภาพจิตที่ ๑๓

๔. ติดตามผู้ต้องขังในรายที่มีความเสี่ยง

ผู้ต้องขังที่ไปเยี่ยมเยียนทั้งหมดมีจำนวน ๘ ราย แยกเป็น ผู้ต้องขังในเรือนจำ จำนวน ๗ ราย ผู้ต้องขังที่ได้รับการประกันตัวแล้ว ๑ ราย โดยส่วนมากผู้ต้องขังต้องโทษในคดีต่อไปนี้ คดีความผิดต่อชีวิต (ฆ่าผู้อื่น) ความผิดต่อร่างกาย (ทำร้ายร่างกาย) ผิด พ.ร.บ.อื่นๆ (ก่อความวุ่นวาย) และฝ่าฝืน พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

สรุปผลการเยี่ยมเยียนผู้ต้องขังจำนวน ๘ ราย ได้ดังนี้ ไม่มีปัญหาสุขภาพจิต จำนวน ๔ ราย มีปัญหาสุขภาพจิต จำนวน ๔ ราย แยกเป็น มีภาวะซึมเศร้า ๑ ราย มีภาวะซึมเศร้าและคิดฆ่าตัวตาย ๑ ราย ติดสุรา ๑ ราย และมีปัญหา IQ ๑ ราย นอกจากนี้จากการลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยียนผู้ต้องขังทางการเมือง พบว่า ครอบครัวยุคใหม่ที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้ต้องขัง ควรมีการดูแลครอบครัวของผู้ต้องขัง ซึ่งจะช่วยลดความเครียดให้กับครอบครัวที่ขาดกำลังหลัก และช่วยลดแรงกดดันในใจของผู้ต้องขังที่มีต่อรัฐบาลด้วย

ปัญหาอุปสรรคในการลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยียนผู้ต้องขัง ได้แก่ มีระยะเวลาจำกัด และการส่งต่อผู้ต้องขังที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ

๔.๓.๔ การดำเนินการ ณ โรงพยาบาลลำพูน จังหวัดลำพูน

โรงพยาบาลลำพูนได้รับข้อมูลรายชื่อผู้เข้าร่วมชุมนุมที่เดินทางกลับบ้าน ระหว่างวันที่ ๑๙ – ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ของกระทรวงมหาดไทยผ่าน สสจ.ลำพูน พบว่าผู้เข้าร่วมชุมนุมมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอเมืองลำพูน จำนวน ๑๙ ราย เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุจากรถชน ๑ ราย ทำงานต่อที่ต่างจังหวัด ๕ ราย และมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่แต่พักอาศัยอยู่จริงที่ลำพูน ๑ ราย ดังนั้นสรุปจำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุมที่ได้รับการเยี่ยมเยียนรวมทั้งสิ้น ๑๓ ราย เยี่ยมโดยพยาบาลจิตเวช เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอาสาสมัครในพื้นที่

โรงพยาบาลลำพูนสรุปผลการดำเนินการดูแลและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง โดยจัดทีมเยี่ยมเยียนฯ ลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยียนและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมืองโดยตรง โดยได้รับรายชื่อจากกระทรวงมหาดไทยทั้งหมด ๙๐ ราย รวมทั้งสิ้นเยี่ยมเยียนกลุ่มเป้าหมายทั้งที่ได้รับรายชื่อมาและค้นหาผู้ได้รับผลกระทบที่ไม่มีรายชื่อเพิ่มเติมอีก รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๓๐ ราย

โรงพยาบาลลำพูนประเมินและคัดกรองสภาพจิตใจผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง รวมทั้งครอบครัวและเครือญาติจำนวน ๗๙๕ ราย พบมีปัญหสุขภาพจิต ๓๓ ราย เป็นโรคซึมเศร้า ๒ รายและโรควิตกกังวล ๒๗ ราย

รพท./รพช. ออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ครบทั้ง ๕๑ ตำบล ได้ตรวจคัดกรองสภาพจิตใจ ๔,๐๓๖ ราย พบปัญหาสุขภาพจิต ๒๒๘ ราย ป่วยเป็นโรคซึมเศร้า ๘๓ ราย เป็นโรคเครียด ๘๐ ราย ได้รับคำปรึกษาจำนวน ๕๓๐ ราย ได้รับการตรวจทางกาย ๔,๖๙๘ ราย พบมีปัญหสุขภาพ ๘๙๙ ราย

ได้ดำเนินการอบรม อสม./อสส. จำนวน ๕๙๒ คน โดย อสม./อสส. ได้ลงเยี่ยมประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชนจำนวน ๗,๒๔๐ ครัวเรือน และมีกิจกรรมสร้างพลังในชุมชน จำนวน ๙๒ โครงการ มีการประเมินความเครียดและอารมณ์ทางการเมืองของประชาชน จำนวน ๑๕,๐๐๐ ราย

๔.๓.๕ การดำเนินงาน ณ โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี

โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ได้สรุปผลการดำเนินงานเยี่ยมเยียนฟื้นฟูสภาพจิตใจผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ดังนี้

- (๑) จัดตั้งศูนย์ดูแลและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบทางการเมือง ๒ ระดับ : จังหวัด / อำเภอ
- (๒) จัดทีมสุขภาพจิต ระดับอำเภอ/จังหวัด ลงเยี่ยมให้การปฐมพยาบาลจิตใจเบื้องต้น
- (๓) จัดให้มีหน่วยบริการสุขภาพเคลื่อนที่/เยี่ยมบ้าน เพื่อดูแลสุขภาพกาย จิต ทันทกกรรม ฯลฯ เพื่อปฐมพยาบาลทางจิตใจเบื้องต้น ระดับ CUP อย่างน้อย ๑ ครั้ง / ชุมชนเป้าหมาย

(๔) จัดอบรม อสม. (ระดับตำบล/หมู่บ้าน)

สรุปจำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ดังนี้ ผู้เสียชีวิต จำนวน ๑๑ คน ผู้ได้รับบาดเจ็บ (กทม.) จำนวน ๑๔ คน ผู้ได้รับบาดเจ็บ (ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี) จำนวน ๖ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓)

ผอ.ศูนย์สุขภาพจิตที่ ๗ นำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการปรองดอง รวม ๖ ข้อ ดังนี้

- (๑) รัฐต้องมีความจริงจังในการแก้ปัญหา
- (๒) ต้องแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม เช่น ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นกลาง
- (๓) ควรนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากคณะทำงานต่างๆ ไปใช้แก้ปัญหา
- (๔) คณะกรรมการฯ ควรมีอำนาจต่อรอง
- (๕) ควรถอยกันคนละก้าวและคุยกัน
- (๖) นิรโทษกรรม

๔.๓.๖ การดำเนินการเยียวยาสุขภาพจิตผู้ต้องขังในคดีความรับผิดชอบต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ และคดีเกี่ยวเนื่อง เดือนมกราคม ๒๕๕๔

ตามที่กรมสุขภาพจิตได้ดำเนินการเยี่ยมเยียนและเยียวยาผู้ต้องขังในคดีความรับผิดชอบต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ และคดีเกี่ยวเนื่องนั้น กรมสุขภาพจิตโดยศูนย์สุขภาพจิตที่ ๑๓ ได้ดำเนินการประสานกับหน่วยงานในพื้นที่ โดยการประเมินความเครียด ประเมินภาวะซึมเศร้าและฆ่าตัวตาย ผู้ต้องขังฯ ในเรือนจำทั้งสิ้น ๑๒ แห่ง ดังนี้ (ผู้ต้องขังจำนวน ๕๕ คน แบ่งเป็นเพศชาย ๕๐ คน และเพศหญิง ๕ คน)

- ๑) เรือนจำกลางคลองเปรม
- ๒) เรือนจำพิเศษธนบุรี
- ๓) ทณฑสถานหญิงกลาง
- ๔) เรือนจำพิเศษพัทยา
- ๕) เรือนจำจังหวัดนนทบุรี
- ๖) เรือนจำอำเภอรัญบุรี
- ๗) เรือนจำอำเภอสี่คิ้ว
- ๘) เรือนจำกลางเชียงใหม่
- ๙) เรือนจำจังหวัดมุกดาหาร
- ๑๐) เรือนจำจังหวัดสกลนคร
- ๑๑) เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
- ๑๒) เรือนจำกลางขอนแก่น

ผลการดำเนินงาน พบว่า ผู้ต้องขังในคดีความรับผิดชอบต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และคดีเกี่ยวเนื่อง มีภาวะสุขภาพจิต ดังนี้

๑. จากการประเมินความเครียด พบว่า

- มีความเครียดในระดับน้อย ๔๙ คน
- มีความเครียดระดับปานกลาง ๓ คน
- มีความเครียดอยู่ในระดับมากที่สุด ๓ คน

ในผู้ต้องขังที่มีความเครียดระดับน้อยถึงปานกลางยังถือว่าอยู่ในภาวะปกติ เพราะทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการที่จะเผชิญกับปัญหา ส่วนผู้ต้องขังที่มีความเครียดในระดับมากที่สุด ทางทีมสุขภาพจิตได้ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการกับความเครียด ให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล และวางแผนการเยี่ยมติดตามต่อเนื่อง

๒. จากการประเมินภาวะซึมเศร้าและฆ่าตัวตาย พบว่า ผู้ต้องขังมีภาวะซึมเศร้าจำนวน ๓๐ คน และมีผู้ต้องขังที่มีความคิดอยากฆ่าตัวตาย จำนวน ๑๘ คน (เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี จำนวน ๑ คน, เรือนจำอำเภोधัญบุรี จำนวน ๑ คน, เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๔ คน และเรือนจำจังหวัดมุกดาหาร จำนวน ๑๒ คน) ทางทีมสุขภาพจิต ได้ประสานกับเจ้าหน้าที่ในเรือนจำให้สังเกตพฤติกรรมและดูแลอย่างใกล้ชิด รวมถึงการให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ในเรือนจำที่มีผู้ต้องขังอยู่ในภาวะเสี่ยง ตลอดจนได้ดำเนินการส่งต่อจิตแพทย์ในพื้นที่และวางแผนติดตามอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ควรมีการวางแผนการดำเนินงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ทัณฑสถาน/เรือนจำ

๔.๔ ข้อเสนอแนะจากการปฏิบัติงาน

• ด้านการเยี่ยมเยียนเยี่ยมเยียน

ผู้ปฏิบัติงานควรคำนึงถึงความปลอดภัยในการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนจิตใจ ขณะที่เหตุการณ์ยังดำเนินอยู่ เนื่องจากพบว่าประชาชนยังขาดความไว้วางใจเชื่อใจภาครัฐบาลและผู้ปฏิบัติงานควรมีการเตรียมความพร้อมรับมือกับภาวะวิกฤต โดยการบูรณาการหน่วยงานของรัฐก่อนลงพื้นที่เพื่อป้องกันความวิตกกังวลและระแวงของประชาชน ทั้งนี้การลงพื้นที่ร่วมกับบุคลากรในพื้นที่ทำให้เกิดการเข้าถึงชุมชนและเกิดการดูแลผู้ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง

• ด้านการบริหารจัดการ

ควรมีการจัดเตรียมงบประมาณกลางฉุกเฉินเพื่อการดำเนินการเยียวยาอย่างทันทีหลังเกิดเหตุการณ์ และควรมีการทบทวนการเตรียมความพร้อมของบุคลากรสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขอย่างสม่ำเสมอ

• ด้านเครื่องมือการประเมินประชาชน

หน่วยงานควรเลือกใช้เครื่องมือการประเมินผลกระทบที่ง่ายและควรสนับสนุนเครื่องมือให้เพียงพอ

• ด้านเครือข่ายทางสังคม

ควรสนับสนุนให้ภาคีต่างๆลงพื้นที่จัดเวทีพูดคุยเพื่อสรุปประเด็นความต้องการของประชาชน และสนับสนุนเครือข่ายทางสังคม เช่น ผู้สื่อข่าว นักจัดรายการวิทยุ อาสาสมัคร ในการนำความสงบสันติแก่ประเทศไทย

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

บทที่

รายงานศูนย์ประสานงานเฝ้าระวังและฟื้นฟู
ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

รายงานศูนย์ประสานงานเยาวยาและฟื้นฟู ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง

ภายหลังเหตุการณ์ความรุนแรงจากการชุมนุมระหว่างวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ที่ผ่านมา มีจำนวนและประเภทผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวอยู่หลายกลุ่ม ทั้งญาติและครอบครัวผู้เสียชีวิต ผู้ได้รับบาดเจ็บและครอบครัว ผู้เข้าร่วมชุมนุมและครอบครัวที่มีความบอบช้ำทางจิตใจ รวมไปถึงครอบครัวที่กลับจากการชุมนุมเหตุการณ์วัดบhumฯ และกลุ่มผู้ไม่ได้ร่วมชุมนุมและครอบครัวแต่ได้รับผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจและจิตใจ ทั้งนี้ในเวลาต่อมาได้มีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้เข้าไปเยาวยาเป็นการเฉพาะหน้า

๕.๑ ข้อมูลเบื้องต้น

การช่วยเหลือเยาวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นในช่วงแรกมีองค์กรต่างๆ ได้ให้ความช่วยเหลือโดยการตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนเพื่อรับแจ้งผู้สูญหาย ผู้บาดเจ็บและผู้เสียชีวิตโดยส่วนใหญ่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรการกุศลโดยองค์กรต่างๆ เหล่านี้ดำเนินการให้คำปรึกษา และช่วยเหลือเยาวยาในเบื้องต้น แต่ขาดความต่อเนื่องทำได้เพียงการช่วยเหลือเยาวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบฯ เฉพาะหน้าเท่านั้น ในขณะที่ผู้ถูกจับกุม และผู้ที่หลบหนีการจับกุมไม่สามารถได้รับการช่วยเหลือเยาวยาได้ทั้งที่กลุ่มคนเหล่านี้มีเป็นจำนวนมากที่ต้องการการช่วยเหลือเยาวยา

ในการนี้ทางคณะกรรมการเยาวยา ฟื้นฟูฯ ได้มีมติจากที่ประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ให้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเยาวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยให้มีภารกิจหน้าที่ ดังนี้ คือ

- (๑) คัดกรองคำร้อง (Screening)
- (๒) ส่งต่อคำร้องให้กับหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือ เยาวยา
- (๓) ติดตามผลความคืบหน้า
- (๔) แจ้งผลความคืบหน้าให้ผู้ขอรับการเยาวยาทราบ

โดยทั้งนี้ เห็นควรให้มีการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์ประสานงานฯ โดยแนบไปพร้อมกับจดหมายแจ้งผลความคืบหน้าถึงผู้ได้รับผลกระทบฯ

สำหรับช่องทางการส่งคำร้องของผู้ได้รับผลกระทบฯ เห็นควรให้มีช่องทางดังนี้ คือ

- (๑) เขียนคำร้องด้วยตนเองที่ศูนย์ประสานงานฯ
- (๒) ทางจดหมาย
- (๓) ทาง Website

(๔) ทางโทรศัพท์ ในการนี้ได้มีการดำเนินการจัดทำ Flow Chart ขั้นตอนการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานฯ เพื่อเป็นแนวทางการทำงานของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์และผู้ที่ต้องติดต่อศูนย์ประสานงานฯ

ทั้งนี้ได้กำหนดแนวทางการประชาสัมพันธ์ศูนย์ประสานงานให้เป็นที่รู้จักด้วยวิธีการดังนี้

๑. จัดทำข่าวประชาสัมพันธ์ส่งถึงหนังสือพิมพ์ต่างๆ
๒. ประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยและตัววิ่งทางสถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ
๓. Website ของ คอป.
๔. จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ต่อประชาชนที่มาเข้าร่วม

สำหรับข้อมูลในการประชาสัมพันธ์ศูนย์ประสานงานเยียวยาฯสู่สาธารณชน ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และการได้รับการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นดังนี้

๑. จุดยืนในการทำงานของศูนย์ประสานงานเยียวยาฯ และฟื้นฟูที่ชัดเจน คือความเป็นกลางในการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาแก่ทุกฝ่ายโดยไม่เลือกข้างเลือกฝ่าย โดยมีเป้าหมายหลัก เพื่อดำเนินการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีกในอนาคต หน้าที่ศูนย์ประสานงานเยียวยาฯ และฟื้นฟู ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง

๑.๑ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ในการประสานงานเพื่อให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือ ได้เข้าถึงองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือได้โดยตรงอย่างทั่วถึง โดยข้อมูลทุกอย่างจะเก็บเป็นความลับไม่เปิดเผย

๑.๒ ทำหน้าที่ประสานงานให้การช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือยังไม่ได้ติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอรับความช่วยเหลือเยียวยา

๑.๓ ทำหน้าที่ประสานงานให้ผู้ที่ต้องการเยียวยาจากหน่วยงานต่างๆ ไปแล้ว แต่การได้รับความช่วยเหลือเยียวยายังไม่เสร็จสมบูรณ์

๑.๔ ทำหน้าที่คัดกรองปัญหา ติดตามประสานงานหน่วยงานหลัก ที่รับเรื่องร้องเรียนนั้นๆ รวมถึงแจ้งผลความก้าวหน้าให้ผู้ขอรับการช่วยเหลือเยียวยารับทราบ

๒. ผู้มีสิทธิขอรับการเยียวยาได้แก่ ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ทรัพย์สิน สังคม หรือผลกระทบอื่นๆ ที่เกิดผลมาจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ในระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ๒๕๕๓ รวมไปถึงจนถึงผู้ประกอบการหรือนิติบุคคลตามกฎหมาย

๓. สำหรับแนวทางหลักที่ศูนย์ประสานงานเยียวยาฯ จะให้การช่วยเหลือกับผู้ติดต่อและช่องทางในการขอรับการเยียวยา คือ

๓.๑ เมื่อศูนย์ประสานงานเยียวยาฯ ได้รับเรื่องจะติดต่อกลับผู้ที่ทำการติดต่อว่ารับเรื่องแล้ว

๓.๒ ติดต่อประสานงานพร้อมแจ้งให้ทราบ ภายใน ๒ สัปดาห์ ว่าเรื่องถูกส่งไปที่หน่วยงานใด

๓.๓ ติดตามความก้าวหน้าพร้อมแจ้งให้ทราบเป็นระยะ

๓.๔ ภายใน ๓ เดือน ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองจากหน่วยงานที่ศูนย์ประสานงานเยียวยาฯ ส่งเรื่องไปทางศูนย์ฯ จะสรุปและแจ้งให้ผู้ยื่นความจำนงค์ทราบ

๓.๕ ศูนย์ประสานงานเยียวยาฯ จะดำเนินการแจ้งเรื่องที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือให้รัฐบาลทราบ

สำหรับช่องทางในการขอรับการเยียวยา ผู้ต้องการติดต่อสามารถปฏิบัติได้ตามรายละเอียดดังนี้

๑. ทางโทรศัพท์ ๐ ๒๑๔๒ ๓๖๙๑ โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๘๓๕๓, ๐ ๒๑๔๓ ๙๓๘๗ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา ๐๘.๓๐ – ๑๖.๐๐ น.

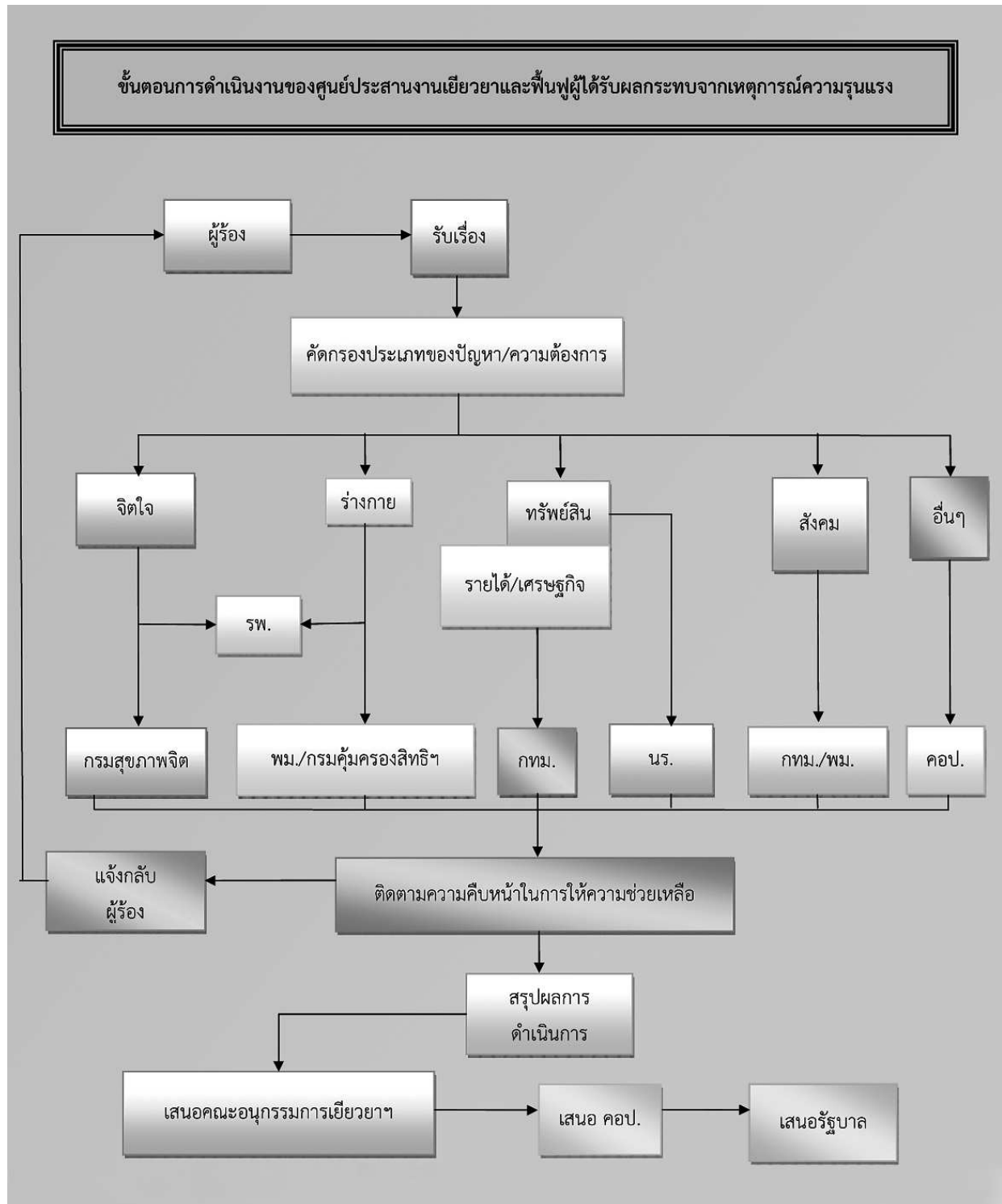
๒. ทางเว็บไซต์ของศูนย์ประสานงาน เยียวยาฯ www.thaitruthcommission.org

๓. ทางไปรษณีย์ ส่งมาที่ ศูนย์ประสานงานเยียวยาฯ (คอป.) อาคารจอดรถ ชั้น ๕ อาคารบี ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาฯ ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐

๔. เดินทางมาที่ศูนย์ประสานงานเยียวยาฯ ด้วยตนเอง

๕.๒ ขั้นตอนการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานเฝ้าระวัง

สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานของศูนย์มีรายละเอียดดังนี้

๕.๓ ผลการดำเนินงาน

ศูนย์ฯ ได้รับข้อมูลของผู้ขอรับการเยียวยารอบแรก ในช่วงเดือน ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงพฤษภาคม ๒๕๕๔ รวมจำนวน ๖๑๔ ราย โดยแบ่งประเภทความต้องการขอรับการเยียวยา ดังนี้

- ๑) ร่างกาย จำนวน ๑๘ ราย
- ๒) จิตใจ/อารมณ์ จำนวน ๒๔ ราย
- ๓) ทรัพย์สิน/รายได้/เศรษฐกิจ จำนวน ๖๐๘ ราย
- ๔) สังคม จำนวน ๓ ราย
- ๕) อื่นๆ จำนวน ๒๓ ราย

ในส่วนของผู้ได้รับผลกระทบทางด้านทรัพย์สิน/รายได้/เศรษฐกิจนั้น เป็นข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบที่รับจากการลงพื้นที่ของโครงการเยียวยา...สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ จำนวน ๕๒๙ ราย

ศูนย์ฯ ได้รับข้อมูลของผู้ขอรับการเยียวยารอบที่สอง ในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงปัจจุบัน รวมจำนวน ๓๑๖ ราย โดยแบ่งประเภทความต้องการขอรับการเยียวยา ดังนี้

- ๑) ร่างกาย จำนวน ๑๐๘ ราย
- ๒) จิตใจ/อารมณ์ จำนวน ๑๒ ราย
- ๓) ทรัพย์สิน/รายได้/เศรษฐกิจ จำนวน ๒๐๘ ราย
- ๔) สังคม จำนวน - ราย
- ๕) อื่นๆ จำนวน ๑๐ ราย

ทั้งนี้ ผู้ขอรับการเยียวยาบางรายอาจขอรับการเยียวยามากกว่าหนึ่งประเภท

สำหรับข้อมูลผู้ขอรับการเยียวยา รอบแรก รวมจำนวน ๖๑๔ ราย ศูนย์ฯ ได้ดำเนินการส่งหนังสือตอบรับเพื่อแจ้งยืนยันการรับเรื่องร้องเรียนให้กับผู้ขอรับการเยียวยาดังกล่าวแล้ว รวมทั้งได้ประสานไปยังหน่วยงานที่ได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบที่ขอรับการเยียวยาจากศูนย์ฯ โดยสรุปความคืบหน้าได้ดังนี้

๑) กรมสุขภาพจิต ได้สรุปผลการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบทางจิตใจที่ขอรับการเยียวยาจากศูนย์ฯ ภายใต้โครงการเยียวยาและฟื้นฟูจิตใจผู้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตทางการเมืองในระยะพื้นที่ตัวของสังคม ผลการดำเนินงาน พบว่า ผู้ได้รับผลกระทบทางจิตใจที่ศูนย์ฯ ส่งต่อมายังกรมสุขภาพจิต จำนวน ๒๘ ราย นั้น สามารถติดตามดูแลได้ ๑๙ คน ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลหมายเลขโทรศัพท์ไม่ถูกต้องและติดตามที่บ้านไม่พบ สำหรับผลการคัดกรองภาวะสุขภาพจิต พบว่า บางรายมีภาวะเครียด ซึมเศร้า คิดฆ่าตัวตาย และมีความสุขน้อยกว่าคนปกติ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่ติดตามดูแลได้จัดกิจกรรมให้ความรู้และทักษะการดูแลสุขภาพจิต รวมทั้งให้คำปรึกษากับผู้ได้รับผลกระทบทางจิตใจแล้ว

๒) กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้แจ้งผลการพิจารณาดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่ขอรับการเยียวยาจากศูนย์ฯ และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในกลุ่มผู้ที่ขอรับการเยียวยาจากศูนย์ฯ ปรากฏว่า

- ได้รับการช่วยเหลือจากการประสานคณะกรรมการช่วยเหลือผู้ประกอบการและลูกจ้างที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมแล้ว จำนวน ๔ ราย

- ได้รับการสนับสนุนเงินจากกองทุนยุติธรรมเพื่อใช้เป็นหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว ๑๔ ราย อยู่ระหว่างการพิจารณา ๒ ราย ไม่เข้าหลักเกณฑ์ ๖ ราย และไม่สามารถติดต่อได้ ๒ ราย รวมทั้งสิ้น ๒๔ ราย

- ได้รับการช่วยเหลือทางการเงินตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๔ จำนวน ๓ ราย

๓) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้แจ้งผลการดำเนินการสำรวจข้อมูลความต้องการ ของบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่ขอรับการเยียวยาจากศูนย์ฯ และพิจารณา ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบดังกล่าว ในพื้นที่จังหวัดต่างๆ จำนวน ๘๘ คน โดยมอบหมาย ให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการ ปรากฏว่า

- ได้รับการให้ความช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน จำนวน ๕ ราย

- ได้รับการให้ความช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ศรีสะเกษ จำนวน ๑๓ ราย

- ได้รับการให้ความช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด นนทบุรี จำนวน ๑ ราย

- ได้รับการให้ความช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๑ ราย

๔) กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานเขตปทุมวัน และสำนักนายกรัฐมนตรีย ขณะนี้อยู่ระหว่างการตอบรับ จากหน่วยงาน

ทั้งนี้จากการที่คณะรัฐมนตรี ได้เห็นชอบหลักเกณฑ์และวิธีการให้ความช่วยเหลือเยียวยาทางการเงิน ตามหลักมนุษยธรรมเพื่อเยียวยาความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ตามที่คณะกรรมการประสานและติดตามผล การดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (ปคอป.) เสนอและกำหนดให้ผู้ได้รับผลกระทบดังกล่าวดำเนินการยื่นคำร้องตามแบบที่กำหนด พร้อมทั้งแนบ เอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบคำร้อง เพื่อลงทะเบียนขอรับเงินเยียวยา ณ สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี ทางศูนย์ประสานงานเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง จึงได้ทำการส่งเอกสารและ หลักฐานต่างๆ ของผู้ได้รับผลกระทบทั้งหมดที่ได้ยื่นไว้กับทางศูนย์ฯทั้งสองรอบ ให้แก่คณะกรรมการประสานและ ติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดอง แห่งชาติ (ปคอป.) ในวันศุกร์ที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๕ เพื่อให้พิจารณาและดำเนินการให้ความช่วยเหลือชดเชย เยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบต่อไป

ตัวอย่างเอกสารประชาสัมพันธ์: ศูนย์ประสานงานเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ ความรุนแรง

ช่องทางในการขอรับความช่วยเหลือ หรือต้องการข้อมูล
เพิ่มเติม กรุณาติดต่อ

1. ทางโทรศัพท์ 0-2142-3691
โทรศัพท์ 0-2143-8353, 0-2143-9387
วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 08.30 น. - 16.00 น.
2. ทางเว็บไซต์ของศูนย์ประสานงาน เยาวชนฯ
www.thaibuddhismmission.org
3. ทางไปรษณีย์ ส่งมาที่ศูนย์ประสานงานเยาวชนฯ
(คอป.) อาคารจอร์จ ชั้น 5 อาคารบี ศูนย์ราชการ
เฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ถนนแจ้งวัฒนะ
เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
4. เดินทางมาที่ศูนย์ประสานงานเยาวชนฯ ด้วยตนเอง
แผนที่ศูนย์ประสานงานเยาวชนฯ อาคารจอร์จ ชั้น 5
อาคาร บี (ทางเข้า 3)
รายละเอียดประจำทาง สาย 52 104 150 356 166

การดำเนินงานที่ผ่านมาของคณะกรรมการเยาวชนฯ
พันธุ์ และป้องกันความรุนแรง

- องค์การเพื่อเยาวชนฯ ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง
- โครงการที่ปรึกษาคณะกรรมการคิดเห็นเพื่อเยาวชนฯ ผลกระทบจากวิกฤตการณ์ผู้ความปรองดองแห่งชาติในพื้นที่ กทม. และ 3 ภูมิภาค ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- หอรั้งกับชุมชนเพื่อหารือเรื่องข้อมูลที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงแต่ยังไม่ได้รับการเยียวยาจากหน่วยงาน
- โครงการเยาวชนและพันธุ์จิตใจผู้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตทางการเมือง ในระดับพื้นที่ของสังคม
- ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและเยาวชนผู้ต้องขังไม่คิดความผิดต่อพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๑ และคดีที่เกี่ยวข้อง
- จัดตั้งศูนย์ประสานงานเยาวชนและพันธุ์ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง
- โครงการเยี่ยมเยียนผู้ปฏิบัติงานรักษาดูแลความสงบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง
- โครงการเยาวชนสู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาพ

ศูนย์ประสานงานเยาวชนและพันธุ์
ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง

ติดต่อ คณะอนุกรรมการเยาวชนพันธุ์และป้องกันความรุนแรง
อาคารจอร์จ ชั้น 5 อาคารบี ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ
80 พรรษา ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทร 0-2142-3691 โทรศัพท์ 0-2143-8353, 0-2143-9387
(ทุกวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 08.30-16.00)

www.thaibuddhismmission.org
รถโดยสารประจำทาง สาย 52 104 150 356 166

ที่มาของศูนย์ประสานงานเยาวชน และพื้นที่ ผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) จัดตั้ง “ศูนย์ประสานงานเยาวชน และพื้นที่” ผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง” โดยมี ศาสตราจารย์นายแพทย์ รัชชชัย คงสมเกียรติ ประธานคณะอนุกรรมการเยาวชน พื้นที่ และป้องกันความรุนแรง เป็นผู้กำกับดูแล “ศูนย์ประสานงานเยาวชน” โดยตรง

จุดยืนที่ชัดเจนของ “ศูนย์ประสานงานเยาวชน” คือ ความเป็นกลางในการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาแก่ทุกฝ่ายโดยไม่เลือกข้างเลือกฝ่าย โดยมีเป้าหมายหลัก เพื่อดำเนินการเยียวยา พื้นที่ และป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีกในอนาคต

หน้าที่ที่ศูนย์ประสานงานเยาวชน และพื้นที่ ผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง

1. ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ในการประสานงานเพื่อให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือ ได้เข้าถึงองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง
...หมายเหตุ โดยข้อมูล ทุกอย่างจะเก็บเป็นความลับ ไม่เปิดเผย
2. ทำหน้าที่ประสานงาน ให้การช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง ไม่ส่งผลกระทบทางการเมือง ที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือยังไม่ได้ติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอรับความช่วยเหลือ

3. ทำหน้าที่ประสานงานให้ ผู้ที่ขอรับการเยียวยาจากหน่วยงานต่างๆ ไปแล้วแต่การได้รับความช่วยเหลือ เยาวชนยังไม่เสร็จสมบูรณ์
4. ทำหน้าที่คัดกรองปัญหา ติดตามประสานงานหน่วยงานหลัก ที่รับเรื่องร้องเรียนนั้นๆ รวมถึงแจ้งผลความก้าวหน้าให้ผู้ขอรับการช่วยเหลือเยียวยารับทราบ

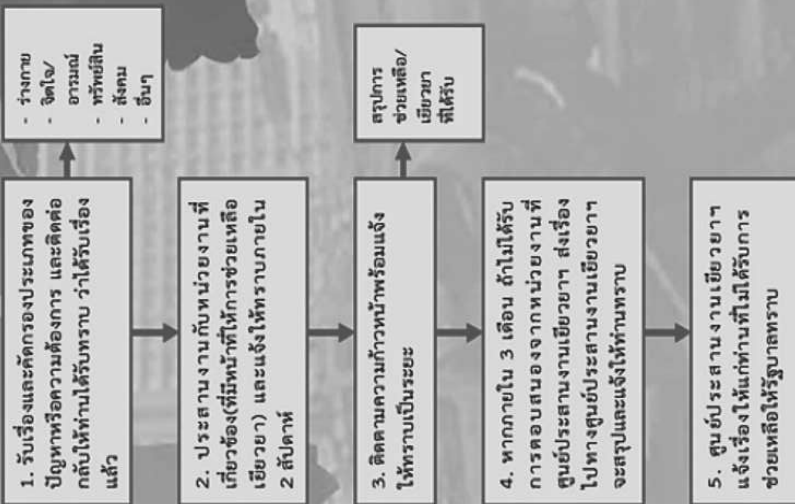
ผู้มีสิทธิขอรับการเยียวยา

ได้แก่ ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ หรือยี่สิบ สี่คน หรือ ผลกระทบอื่นที่เกิดผลมาจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางกายเมือง ในห้วงเดือน เมษายนถึงพฤษภาคม 2553 รวมไปถึงจนถึงผู้ประกอบการ หรือนิติบุคคลตามกฎหมาย
แนวทางหลักที่ศูนย์ประสานงานเยาวชน จะให้การช่วยเหลือท่าน

1. เมื่อศูนย์ประสานงานเยาวชน ได้รับเรื่อง จะติดต่อกลับให้ท่านได้รับทราบ ว่าได้รับเรื่องแล้ว
2. ติดต่อประสานงานพร้อมแจ้งให้ทราบ ภายใน 2 สัปดาห์ ว่าเรื่องของท่านส่งไปที่หน่วยงานใด
3. ติดตามความก้าวหน้าพร้อมแจ้งให้ทราบเป็นระยะ
4. ภายใน 3 เดือน ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองจากหน่วยงานที่ศูนย์ประสานงานเยาวชน ส่งเรื่องท่านไป ทางศูนย์ฯ จะสรุปและแจ้งให้ท่านทราบ
5. ศูนย์ประสานงานเยาวชน จะดำเนินการแจ้งเรื่องของท่านที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือ ให้รัฐบาลทราบ

... ศูนย์ประสานงานเยาวชน จะให้ความช่วยเหลือท่านอย่างดีที่สุด ตามอำนาจที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นตอนการดำเนินการของศูนย์ประสานงานเยาวชน และพื้นที่ ผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

บทที่

การเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบ
ของประธาน คอป. และคณะกรรมการเยียวยา
ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรง

๖

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

การเยียวยาเหยื่อผู้ได้รับผลกระทบ ของประธาน คอป. และคณะกรรมการเยียวยา ฟันฟู และป้องกันความรุนแรง

๖.๑ ข้อมูลเบื้องต้น

การช่วยเหลือและฟื้นฟูเหยื่อ (victim support) โดยการเข้าถึงเหยื่อและชุมชนที่เป็นเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยตรงหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย สังคม จิตวิทยา การรักษาพยาบาลและเสนอแนะมาตรการชดเชยเยียวยาเหยื่อ (reparations) เป็นหนึ่งในหลักการที่สำคัญที่ทางคณะกรรมการยึดเป็นแนวปฏิบัติ ในการนี้ทางประธานคอป.และคณะกรรมการได้กำหนดเป็นแผนงานในการเข้าพบเพื่อรับทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อมาตรการการเยียวยา

คณะกรรมการฯได้วางแผนการเข้าพบผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ทั้งผู้เสียหาย และผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการเยียวยา โดยได้มีการเข้าพบผู้นำศาสนา การเข้าพบผู้บริหารของกรมสุขภาพจิต ดำเนินการประชุมรับฟังความคิดเห็นร่วมกับผู้นำชุมชน การเข้าพบกับเจ้าหน้าที่กองสร้างเสริมสุขภาพ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ประธานคอป.ร่วมกับคณะกรรมการฯลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบภาคตะวันออก เชียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอุบลราชธานี ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน

๖.๒ ผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

๖.๒.๑ การเข้าพบผู้นำศาสนา

ทางคณะกรรมการประสานงานเยียวยา ฟันฟูฯ ได้ประสานหน่วยงานภาครัฐ และเข้าพบผู้นำทางศาสนา ในการหาแนวทางร่วมกันเพื่อการสร้างความปลอดภัยของชาติ โดยได้เข้าพบสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) และนายอาศิส พิทักษ์คุมพล จุฬาราชมนตรี

เข้าพบและสนทนาธรรมเกี่ยวกับแนวทางการสร้างความปรองดอง
ร่วมกับสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ)
เมื่อวันพุธที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ณ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร

พบนายอาคิส พิทักษ์कुมล จุฬาราชมนตรีคนปัจจุบัน
เมื่อวันจันทร์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔
ณ ศูนย์บริหารกิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติ เฉลิมพระเกียรติ

๖.๒.๒ การเข้าพบผู้บริหารของกรมสุขภาพจิต

การดำเนินงานเยียวยาฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองและการสำรวจอารมณ์รุนแรงทางการเมืองของกรมสุขภาพจิต ได้รับงบประมาณกลางกรณีฉุกเฉิน เป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องทั้งในระยะฉุกเฉินเร่งด่วนและระยะฟื้นฟู แต่การสนับสนุนงบประมาณดังกล่าวจะสิ้นสุดลงในเดือนธันวาคม ๒๕๕๓ ซึ่งที่ประชุมคอป.เห็นพ้องว่าการเยียวยาฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบเป็นเรื่องที่ต้องอย่างต่อเนื่อง ในระยะยาว และท้ายที่สุดควรจะต้องเป็นหน่วยงานประจำที่ดำเนินการ ซึ่งทางคณะกรรมการฯได้เสนอว่า ควรจะให้กรมสุขภาพจิตเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานเยียวยาฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยมีความเห็นว่าควรมีการสนับสนุนงานด้านเยียวยาฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบฯ ให้มีความต่อเนื่องในระยะยาว จึงมีข้อเสนอในการให้หน่วยงานที่จะดำเนินการเรื่องนี้จัดทำแผนงานหรือโครงการที่ชัดเจน ซึ่งทาง คอป. จะรับข้อเสนอแผนงานหรือโครงการดังกล่าวเพื่อที่จะทำหนังสือขออนุมัติงบประมาณจากคณะรัฐมนตรีต่อไป โดยกรมสุขภาพจิตจะรับข้อเสนอในการจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณการเยียวยาฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบฯ ในระยะยาว ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหาและป้องกันความรุนแรงอย่างแท้จริง โดยจะดำเนินการในส่วนที่รับผิดชอบพร้อมหารือกับประธานอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง ในพื้นที่ที่ดำเนินการอยู่ รวมทั้งนำข้อมูลการเยียวยาฟื้นฟูฯ จากพื้นที่ต่างๆ มากำหนดแผนการดำเนินงาน โครงการและงบประมาณที่ชัดเจน โดยมอบหมายให้ นายแพทย์เกียรติภูมิ วงศ์รจิต รองอธิบดีกรมสุขภาพจิต รับผิดชอบในเรื่องนี้ และมอบหมายให้ แพทย์หญิงมธุรดา สุวรรณโพธิ์ รับผิดชอบในการประสานงานกับศูนย์สุขภาพจิตต่างๆ เพื่อร่วมกันจัดทำข้อเสนอแผนการดำเนินงานโครงการและงบประมาณการเยียวยา ฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบฯ

นอกจากนี้กรมสุขภาพจิตยังมีรายงานว่า แพทย์หญิงมธุรดา สุวรรณโพธิ์ ได้เดินทางไปเยี่ยมเยียนผู้ต้องขังในคดีความรับผิดชอบต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ และคดีเกี่ยวเนื่องทั่วประเทศ โดย แพทย์หญิงมธุรดาฯ ได้สรุปผลการเยี่ยมเยียนฯ ให้ที่ประชุมทราบ มีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

- ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ต้องขังในเดือนมกราคม ๒๕๕๔ ประเมินภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงที่จะเกิดการฆ่าตัวตายซึ่งคณะทำงานที่ลงพื้นที่ประกอบด้วย จิตแพทย์ นักจิตวิทยา พยาบาล และนักสังคมสงเคราะห์
- ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ต้องขังในเรือนจำ ๑๒ แห่ง รวมจำนวนผู้ต้องขัง ๕๕ คน แบ่งออกเป็นเพศชาย ๕๐ คน และเพศหญิง ๕ คน โดยส่วนมากผู้ต้องขังมีความเครียดอยู่ในเกณฑ์ปกติ พบว่า ผู้ต้องขังมีภาวะซึมเศร้าจำนวน ๓๐ คน และมี ๑๐ คน ที่มีความคิดอยากฆ่าตัวตาย ซึ่งคณะทำงานได้อธิบายวิธีจัดการกับความเครียดให้กับผู้ต้องขังและแจ้งเจ้าหน้าที่ของเรือนจำให้ดูแลเป็นพิเศษ ทั้งนี้ได้มีการเสนอว่าควรมีแผนระยะยาวในการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ผู้ที่ออกจากคุกไปแล้วและยังมีความคิดอยากฆ่าตัวตาย

๖.๒.๓ การเข้าพบกับผู้นำชุมชน

ได้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้นำชุมชน วันอาทิตย์ที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๓ ณ ห้องประชุมสำนักงานกลางนักเรียนคริสเตียน กรุงเทพมหานคร โดยที่ประชุมได้รับทราบข้อเสนอที่สำคัญดังนี้

๑. สภาพปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการเยียวยาในระยะสั้น

ผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาด้านความเสียหายที่เกิดขึ้นกับอุปกรณ์ประกอบอาชีพ และขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพใหม่ภายหลังจากการเกิดเหตุการณ์ ทำให้ต้องมีการกู้ยืมเงินนอกระบบมาใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ

ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบซึ่งได้ลงทะเบียนต่อสำนักงานเขตในพื้นที่เพื่อขอรับความช่วยเหลือในด้านการเงิน ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือตามข้อเรียกร้องที่ยื่นไว้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่รัฐยังขาดความชัดเจนในการให้

ความช่วยเหลืออีกด้วย

หน่วยงานของรัฐที่ให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบมีความซ้ำซ้อนและขาดการเชื่อมโยงข้อมูลกัน ทำให้เกิดความสับสนในการขอรับความช่วยเหลือของผู้ได้รับผลกระทบ จนทำให้ความช่วยเหลือเยียวยาขาดความถูกต้องและไม่ครบถ้วนตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

การให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบ แต่ละอาชีพยังไม่มี ความชัดเจนในทางปฏิบัติ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่ได้รับความช่วยเหลือตามสภาพความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง

ผู้ได้รับผลกระทบไม่สามารถเข้าถึงช่องทางการช่วยเหลือทางการเงินที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นอย่างทั่วถึง เช่น การขอกู้ยืมเงินดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงิน เป็นต้น

๒. ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหในระยะยาว

- รัฐบาลต้องสร้างความเข้าใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ และแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่างๆ โดยอาศัยสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีอยู่หรือติดตั้งระบบประชาสัมพันธ์ให้สามารถเข้าถึงประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง เช่น การติดตั้งวิทยุกระจายเสียงในชุมชน การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชน เป็นต้น

- รัฐบาลต้องพยายามลดความเหลื่อมล้ำของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และไม่เลือกปฏิบัติกับกลุ่มคนหรือชุมชนที่มีความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างจากรัฐบาล โดยควรให้ความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน

๖.๒.๔ การพบกับเจ้าหน้าที่กองสร้างเสริมสุขภาพ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

คณะอนุกรรมการฯ พบกับเจ้าหน้าที่กองสร้างเสริมสุขภาพ ที่ห้องประชุมโรงพยาบาลรามาธิบดี โดยได้มีข้อสรุปการเยียวยาจิตใจบุคคล ครอบครัว และชุมชนที่ได้รับผลกระทบในชุมชน กทม. ดังนี้

กองสร้างเสริมสุขภาพ โดยกลุ่มงานสุขภาพจิตและเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี ได้ดำเนินการเยียวยาจิตใจ ผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง ซึ่งมีการชุมนุมตั้งแต่วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ส่งผลให้เกิดความสูญเสียชีวิต บาดเจ็บ และทรัพย์สินจำนวนมาก นอกจากผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงแล้ว ยังมีผู้ได้รับผลกระทบโดยทางอ้อม ซึ่งล้วนส่งผลให้เกิดความเครียด โกรธ สิ้นหวัง หวาดผวา วิตกกังวล หากไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา อาจทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต หรือโรคจิตเวชได้

การเยียวยาจิตใจ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง โดยให้ความช่วยเหลืออย่างเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อลดและบรรเทาอาการเจ็บปวดทางจิตใจ ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เสริมสร้างความรู้สึกลดภัยทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสิ่งแวดล้อม กองสร้างเสริมสุขภาพได้ประสานเครือข่ายทางสังคม หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมมือการเยียวยาจิตใจผู้ได้รับผลกระทบ ญาติ โดยระบบการเยียวยาจิตใจแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ

ระยะที่ ๑ เยี่ยมเยียนเยียวยา ผู้บาดเจ็บในโรงพยาบาล และเยี่ยมญาติผู้เสียชีวิตโดยด่วนภายใน ๗๒ ชั่วโมง – ๒ สัปดาห์

ระยะที่ ๒ เยี่ยมติดตามผู้ที่ได้รับผลกระทบและกลุ่มเสี่ยงจากการเยี่ยมครั้งที่ ๑ (ช่วง ๒ สัปดาห์ – ๓ เดือน)

ระยะที่ ๓ พันฟู (หลังเหตุการณ์ ๓ เดือนขึ้นไป) เยี่ยมเยียนผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง และผู้ที่สุขภาพจิตปกติ เพื่อยืนยันภาวะสุขภาพจิตจำนวนประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ต้องดูแลเฝ้าระวังสุขภาพจิต ให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม อย่างมีความสุขตามอัตภาพ

กลุ่มเป้าหมาย

๑. บุคคล ครอบครัว และชุมชน

๑.๑ ครอบครัวผู้เสียชีวิต จำนวน ๒๕ ครอบครัว

๑.๒ ประชาชนผู้ได้รับบาดเจ็บ, พิการ จำนวน ๑๐๘ คน

๑.๓ ประชาชนผู้อยู่ในเหตุการณ์ชุมนุม หรืออาศัยอยู่ในชุมชนหรือบริเวณที่ชุมนุมที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ ชุมชนในพื้นที่ภัยพิบัติ ๑๐ เขตปทุมวัน วัฒนา สาทร บางรัก คลองเตย ราชเทวี ดินแดง ดุสิต บางซื่อ พญาไท

๒. ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และชุมชนนอกพื้นที่ภัยพิบัติ ๔๐ เขต

กิจกรรมการให้บริการ

การดูแลและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบ

๑. การเยี่ยมบ้านโดยทีมสหวิชาชีพจากศูนย์บริการสาธารณสุข, คลินิกสุขภาพจิต ๖ แห่ง, กลุ่มงานสุขภาพจิต กองสร้างเสริมสุขภาพ สำนักอนามัย

- ครอบครัวผู้เสียชีวิต
- ประชาชนผู้ได้รับบาดเจ็บ, พิการและครอบครัว
- ผู้ร่วมชุมนุม
- ประชาชนผู้อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือบริเวณที่ชุมนุมที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ

๒. บริการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่โดยศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย

ระดับบุคคล

• ญาติผู้เสียชีวิต

ผู้เสียชีวิต ทั้งสิ้น ๒๕ คน ปฏิเสธการเยี่ยม จำนวน ๑ ครอบครัว ย้ายที่อยู่ จำนวน ๑ ครอบครัว ติดตามต่อไม่ได้ เนื่องจากข้อมูลไม่ครบถ้วนจำนวน ๑ ครอบครัว ดำเนินการเยียวยาจิตใจญาติผู้เสียชีวิตระยะที่ ๑ จำนวน ๒๒ ครอบครัว ๓๐ คน เยี่ยมติดตามระยะที่ ๒ จำนวน ๔ ครอบครัว ๑๑ คน ไม่พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต เยี่ยมติดตามระยะที่ ๓ จำนวน ๓ ครอบครัว ๗ คน ไม่พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต สามารถดำเนินชีวิตประจำวันอย่างปกติสุข

ผลการเยียวยาระยะที่ ๑ ให้บริการประเมินสุขภาพจิต จำนวน ๓๐ คน พบว่าสุขภาพจิตปกติ จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๖๗ พบภาวะเครียดและภาวะซึมเศร้า จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓๓

ผลการติดตามเยี่ยมเยียนระยะที่ ๒ จำนวน ๑๑ ราย เป็นการติดตามผู้ที่พบภาวะเครียดและซึมเศร้าจากการเยียวยาครั้งที่ ๑ จำนวน ๗ คน และติดตามผู้ที่สุขภาพจิตปกติ ๔ คน ผลการประเมินสุขภาพจิตจากการเยียวยาครั้งที่ ๒ ไม่พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต

ผลการติดตามเยี่ยมเยียนระยะที่ ๓ จำนวน ๗ คน เป็นการติดตามผู้ที่พบภาวะเครียดและซึมเศร้าจากการเยียวยาครั้งที่ ๑ จำนวน ๗ คน ผลการประเมินสุขภาพจิตเพื่อยืนยันความปกติของสุขภาพจิต ไม่พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต และสามารถดำรงชีวิตประจำวันอย่างปกติสุข

• ผู้ได้รับบาดเจ็บและพิการ

ผู้ได้รับบาดเจ็บและพิการ ทั้งสิ้น ๑๐๘ คน ดำเนินการเยียวยาจิตใจทั้งสิ้น ๗๗ คน เยี่ยมติดตามระยะที่ ๒ จำนวน ๕๔ คน เยี่ยมติดตามระยะที่ ๓ จำนวน ๓๒ คน ปฏิเสธการเยี่ยม จำนวน ๗ คน และย้ายที่อยู่ จำนวน ๒๔ คน

ผู้ที่ได้รับการเยี่ยมวาระระยะที่ ๑ ให้บริการประเมินสุขภาพจิต ๗๗ คน พบว่าสุขภาพจิตปกติ ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๕๑ พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๔๙ ของผู้บาดเจ็บที่ได้รับการเยี่ยมยาวทั้งหมด

ผู้ที่ได้รับการเยี่ยมวาระระยะที่ ๒ ให้บริการประเมินสุขภาพจิต ๕๔ คน เป็นการติดตามผู้ที่พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการเยี่ยมวาระครั้งที่ ๑ จำนวน ๕ คน และติดตามผู้ที่สุขภาพจิตปกติ ๔๙ คน พบว่าสุขภาพจิตปกติ ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๒๙ พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๑

ผู้ที่ได้รับการเยี่ยมวาระระยะที่ ๓ ให้บริการประเมินสุขภาพจิต ๓๒ คน เป็นการติดตามผู้ที่พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการเยี่ยมวาระครั้งที่ ๒ จำนวน ๒ คน และติดตามผู้ที่สุขภาพจิตปกติ ๓๐ คน พบว่าสุขภาพจิตปกติ ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๗๕ พบความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต ๒ คน (รายละเอียดกรณีศึกษาตามเอกสารแนบ) คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๕ ของผู้ที่ได้รับการติดตามครั้งที่ ๓ ทั้งหมด

ระดับชุมชน

การดำเนินการในระยะที่ ๑ หลังสิ้นสุดเหตุการณ์ (๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓ – ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๓)

การให้บริการชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง ทั้งในพื้นที่ และนอกพื้นที่ภัยพิบัติ โดยการออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ และเยี่ยมบ้านเชิงรุกในชุมชน ดำเนินการในช่วงหลังเกิดเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง จนถึงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๓ มีผลการดำเนินงานดังต่อไปนี้

๑. ตรวจสุขภาพปรึกษาโรค ๓,๔๒๙ ราย
๒. พบโรคระบบทางเดินหายใจ, ความดันโลหิตสูง, โรคข้อเสื่อม, โรคระบบทางเดินอาหาร
๓. บริการเยี่ยมบ้าน ๔,๑๗๔ ครอบครัว/๖,๐๕๒ คน
๔. บริการประเมินสุขภาพจิตประชาชน ทั้งสิ้น ๗,๔๓๔ ครั้ง
๕. พบภาวะเครียด ๖๘๗ ราย คิดเป็นร้อยละ ๙.๒๓ โดยมีอาการหวาดกลัว นอนไม่หลับ สะดุ้งผวา ตกใจง่าย พบซึมเศร้า ๙๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๒
๖. บริการเยี่ยมติดตามต่อเนื่อง ๘ ราย พบภาวะเครียด ๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐
๗. ให้คำปรึกษาแนะนำ ๑,๘๐๒ ราย
๘. แจกเวชภัณฑ์, ยา, อาหารเสริม, นม ๖๘๔ ราย

การดำเนินการในระยะที่ ๒ หลังสิ้นสุดเหตุการณ์แล้ว ๓ เดือน (๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ – ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๓)

การให้บริการชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง ทั้งในพื้นที่ และนอกพื้นที่ภัยพิบัติ โดยการออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ และเยี่ยมบ้านเชิงรุกในชุมชน ดำเนินการหลังสิ้นสุดเหตุการณ์แล้ว ๓ เดือน ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ จนถึงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ มีผลการดำเนินงานดังต่อไปนี้

๑. ตรวจสุขภาพปรึกษาโรค ๒๑๔ ราย
๒. บริการเยี่ยมบ้าน ๒๒๙ ครอบครัว / ๓๐๗ คน
๓. บริการประเมินสุขภาพจิตประชาชน โดยใช้เครื่องมือ DisaM.๑ Version ๕ ทั้งสิ้น ๕๐๙ ครั้ง พบภาวะเครียด ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๘ เสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๙
๔. บริการเยี่ยมติดตามต่อเนื่อง ๑๘๖ ราย
๕. ให้คำปรึกษาแนะนำ ๑๕๘ คน

๖. ให้สุขภาพจิตศึกษา ๒๖๖ คน
๗. ส่งเสริมพลังสุขภาพจิต อีดี อีดี สู้ ๑๓ ราย
๘. บริการพยาบาล ๒๕๙ คน
๙. ส่งต่อศูนย์บริการสาธารณสุข ๑ คน ส่งต่อคลินิกสุขภาพจิต ๑ คน

๖.๒.๕ ประธาน คอป. และคณะอนุกรรมการฯ ได้มีการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประธานคอป. และคณะอนุกรรมการฯ ได้มีการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอุดรธาธานี เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓

การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบจังหวัดขอนแก่น

ประธานคอป. และคณะอนุกรรมการฯ เยี่ยมเยียน ฟันฟู และป้องกันความรุนแรงเฉพาะกรณี ได้จัดกิจกรรมลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองและหาหรือแนวทางการสร้างความปรองดองและเยียวยาฟันฟูผู้ได้รับผลกระทบฯ ณ โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ จังหวัดขอนแก่น และรับฟังการบรรยายสรุปการดำเนินงานเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ ของกระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดขอนแก่น (พมจ.) โดยมีผลการดำเนินงาน คือ

กระทรวงสาธารณสุข

- หน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุขในทุกจังหวัดได้ติดตามดูแลผู้ได้รับผลกระทบฯ จำนวน ๓ กลุ่ม ได้แก่ ผู้บาดเจ็บและครอบครัว ผู้เข้าร่วมชุมนุมและครอบครัว และครอบครัวผู้เสียชีวิต - กระทรวงสาธารณสุขได้จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ เข้าไปปฏิบัติงานทุกตำบล ใน ๔๒ จังหวัด เพิ่มเติมจากภาระงานปกติ
- มีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ๔๒ จังหวัด หมู่บ้านละ ๑ คน เพื่อติดตาม ดูแลผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่หมู่บ้านของตนเอง นอกจากนี้ ยังมีการจัดโครงการสร้างพลังในชุมชนในทุกตำบล เพื่อร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาในชุมชนซึ่งผลการดำเนินงานส่วนใหญ่ประสบผลสำเร็จ มีบางพื้นที่เท่านั้นที่ผู้เข้าร่วมชุมนุมไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ เช่น พื้นที่ในจังหวัดเชียงราย
- ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ ไม่สามารถติดต่อผู้ได้รับผลกระทบฯ บางรายได้ และในพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยเข้ามาแล้ว ผู้ได้รับผลกระทบฯ รู้สึกกลัวว่าเจ้าหน้าที่รัฐจะมาจับกุม เป็นต้น
- ผลการติดตาม ดูแลผู้ได้รับผลกระทบฯ ในภาพรวม พบว่า ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่งก็ดี ควรมีการดำเนินงานติดตาม ดูแลผู้ได้รับผลกระทบอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ได้รับนโยบายในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ จากกรมสุขภาพจิต และได้จัดประชุมชี้แจงแผนการดำเนินงานเยียวยาจิตใจให้แก่ผู้บริหารทั้ง ๖ จังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ขอนแก่น อุดรธาธานี กาฬสินธุ์ มหาสารคาม หนองคาย และร้อยเอ็ด หลังจากนั้นได้มีการอบรมวิทยากรเพื่อถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ อสม. ในการพัฒนาพลังชุมชนเพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้กับประชาชนใน ๖ จังหวัดดังกล่าว ตามนโยบายเชิงรุก ในการดำเนินงานหลังจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนแล้วได้มอบหมายให้อาสาสมัครสาธารณสุขที่ผ่านการอบรมแล้วเยียวยาต่อไป
- จากผลการเยียวยา พบว่า ผู้ได้รับผลกระทบฯ ส่วนใหญ่มีสุขภาพจิตอยู่ในภาวะปกติ และสามารถปรับตัวได้ดี เช่น หลีกเลี้ยงการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ อย่างไรก็ตามญาติผู้เสียชีวิตบางรายยังมีความหวาดระแวง มีอาการตื่นเต้น ตกใจ และผู้เข้าร่วมชุมนุมบางรายมีอาการทางจิตเวชหรือเป็นผู้ป่วยจิตเวช

- มีการสำรวจภาวะทางอารมณ์ ความรู้สึกเกี่ยวกับประเด็นการเมืองในจังหวัดขอนแก่น โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่มีที่พักอาศัยในเขตตลาด หมู่บ้าน และโรงพยาบาลทุก ๑ เดือน ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม - กรกฎาคม ๒๕๕๓ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีที่พักอาศัยในเขตตลาด มีอารมณ์ ความรู้สึกเกี่ยวกับประเด็นการเมืองรุนแรงมากกว่ากลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะประเด็นการรับข่าวสารจากสื่อ ดังนั้น ควรให้ความสำคัญในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ จากการรับสื่อต่างๆ ด้วย

- ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่

๑) การเสริมสร้างผู้นำชุมชนให้เข้มแข็ง ด้วยวิธีการเสริมสร้างกำลังใจ การชื่นชม และการให้ความรู้ในการพัฒนาสุขภาพจิต

๒) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้ปฏิบัติงานที่มีศักยภาพ

๓) ระบบการทำงานที่ชัดเจนและการให้ความสำคัญของผู้บริหารตั้งแต่ระดับกระทรวงจนถึงระดับพื้นที่

๔) บทบาทการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ชัดเจน เช่น การเสริมสร้างความคิดเชิงบวก การแนะนำ และให้ปรึกษาของเจ้าหน้าที่เมื่อพบผู้ได้รับผลกระทบฯ ที่มีภาวะซึมเศร้า และการส่งต่อผู้ป่วยเพื่อรับการรักษาในโรงพยาบาลกรณีที่มีอาการทางจิตเวช เป็นต้น

๕) การบูรณาการวิธีการปฏิบัติงานรูปแบบต่างๆ ในการดูแลชุมชนตามบริบทของชุมชนนั้น

๖) การให้ความช่วยเหลือจากโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์และโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่นในการรับผู้ป่วยไปรักษาต่อเนื่อง

- ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ

๑) ผู้ได้รับผลกระทบฯ บางรายไม่พร้อมให้เจ้าหน้าที่เข้าไปเยี่ยม โดยเฉพาะพื้นที่ที่กระทรวงมหาดไทยได้เข้าไปแล้ว ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น “กายนำใจ” คือ ลงพื้นที่เพื่อติดตาม ดูแลสุขภาพทางกายควบคู่ไปกับ การเยียวยาจิตใจ และนำวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นมาปรับใช้ในการลงพื้นที่ปฏิบัติงาน

๒) การจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านเป็นช่วงฤดูเพาะปลูก ทำให้บางครั้งไม่พบผู้ได้รับผลกระทบฯ

๓) ผู้เข้าร่วมชุมชนไม่อยู่ในพื้นที่

๔) การสนทนาต้องใช้ภาษาท้องถิ่น

๕) ภาระงานประจำของเจ้าหน้าที่มีมาก แต่จำนวนเจ้าหน้าที่มีน้อย

๖) งบประมาณและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่รักษาโรคทางกายมีมากกว่าทางจิตใจ ทำให้เจ้าหน้าที่ขาดขวัญกำลังใจ

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น

- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่นได้ดำเนินงานร่วมกับฝ่ายปกครองในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ได้แก่ ญาติผู้เสียชีวิตและผู้เจ็บป่วย ซึ่งในการเยียวยาทางพมจ.ได้ลงพื้นที่เช่นกันแต่เป็นรูปแบบการเยียวยาในทางสังคม ให้ผู้ได้รับผลกระทบสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ

- ผลการเยียวยา พบว่า ผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ซึ่งผู้ได้รับผลกระทบฯ มีอาการซึมเศร้า โดยสาเหตุส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากสภาพความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนหนึ่งเห็นว่าการกองทุนหมู่บ้านทำให้นิสินมีการหมุนเวียน แต่เมื่อกองทุนหยุดดำเนินการทำให้ประชาชนมีภาระหนี้สินมากขึ้น ประกอบกับเหตุการณ์และปัจจัยอื่นๆ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาภัยธรรมชาติต่างๆ ส่งผลกระทบให้

ประชาชนมีความเดือดร้อน

- พมจ. ได้มอบเงินช่วยเหลือ เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ ตามหลักเกณฑ์การช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ความไม่สงบ แต่ผู้ได้รับผลกระทบฯ บางส่วนไม่สามารถรับเงินช่วยเหลือเยียวยาฯ ได้เนื่องจากขาดเอกสารสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใบแจ้งความซึ่งผู้ได้รับผลกระทบฯ ไม่ได้ขอใบแจ้งความเนื่องจากกลัวเจ้าหน้าที่จับกุม ดังนั้นกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(พม.) ทำความเข้าใจกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติในประเด็นดังกล่าวเพื่อไม่ให้ผู้ได้รับผลกระทบฯ เสียสิทธิในการขอรับเงินช่วยเหลือจากพม.

การเยี่ยมเยียนครอบครัวของผู้เสียชีวิต

จากการสัมภาษณ์ครอบครัวของผู้เสียชีวิต พบว่า ผู้เสียชีวิตไม่ได้เป็นผู้เข้าร่วมชุมนุม แต่ผ่านไปยังบริเวณหน้าบ้านพักของนักการเมืองในจังหวัดขอนแก่น และถูกยิงเสียชีวิต หลังจากเหตุการณ์ ครอบครัวของผู้เสียชีวิตยังมีความรู้สึกโศกเศร้า นอกจากนั้นผู้เสียชีวิตเป็นเสาหลักของครอบครัว ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวแย่ลงกว่าเดิม แม้จะได้รับเงินช่วยเหลือ จำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท แต่ครอบครัวได้นำไปใช้หนี้หมดแล้ว อย่างไรก็ตาม ครอบครัวรู้สึกดีที่มีเจ้าหน้าที่มาเยี่ยมเยียน และต้องการให้หน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือทางการเงินเพิ่มเติม

การเยี่ยมเยียนผู้ต้องขังคดีความรับผิดชอบต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ และคดีที่เกี่ยวข้อง ณ เรือนจำจังหวัดขอนแก่น

มีผู้ต้องขังฯ เป็นกลุ่มผู้เข้าร่วมชุมนุมจำนวน ๔ ราย อายุเฉลี่ย ๔๐ ปีถูกจับกุมข้อหาวางเพลิงสถานที่ราชการ ผู้ต้องขังฯ ส่วนใหญ่ปรับตัวได้และมีความรู้สึกปลอดภัยมากกว่าอยู่ภายนอกเรือนจำ แต่บางรายกลัวว่าจะถูกจำคุกตลอดชีวิต เนื่องจากศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัว บางรายสงสัยในการตั้งข้อหา เนื่องจากได้รับโทษหนักเบาไม่เท่ากัน ผลกระทบจากการถูกจับกุมส่งผลต่อสุขภาพและครอบครัว ผู้ต้องขังต้องการได้รับการประกันตัว ต้องการกำลังใจในการดำเนินชีวิต และต้องการให้มีการเลือกตั้งใหม่ ผู้ต้องขังฯ รู้สึกดีเมื่อมีเจ้าหน้าที่มาเยี่ยม แต่บางส่วนไม่ต้องการให้ไปเยี่ยมบ้าน เนื่องจากกังวลเรื่องความปลอดภัยของครอบครัว

การเยี่ยมเยียนของ อสม. ซึ่งปฏิบัติงานในการดูแล เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ

อสม.ให้ข้อมูลว่า ผู้ได้รับผลกระทบฯ มีความรู้สึกที่ดีขึ้น ไม่รู้สึกหวาดกลัวเท่าช่วงที่เกิดเหตุการณ์ แต่ไม่ได้แจ้งความเนื่องจากเกรงถูกจับกุม ความเครียดในปัจจุบันจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาภัยธรรมชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ต้องการให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาหาเสถียรภาพ ช่วยเหลือค่าครองชีพ และต้องการให้มีการเลือกตั้งใหม่ รู้สึกชื่นชมเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปเยี่ยมเยียน ให้กำลังใจ

สรุปสาระสำคัญจากการประชุมและการลงพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

ประธานคอป.และคณะอนุกรรมการฯ ประชุมเพื่อหารือแนวทางการสร้างความปรองดอง ร่วมกับนักวิชาการที่ปฏิบัติงานด้านประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

- ผู้ได้รับผลกระทบฯ บางส่วนยังไม่ได้รับการเยียวยาอย่างทั่วถึงและครบถ้วน เนื่องจากไม่ทราบข้อมูลและเกรงว่าเจ้าหน้าที่จะจับกุม ในขณะที่บางส่วนควรได้รับดูแล ช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เช่น บาดเจ็บและยังไม่ได้รับการผ่าตัด เป็นต้น ดังนั้น ควรมีระบบการประสานข้อมูลเพื่อการเยียวยาเฉพาะราย จัดตั้งศูนย์ประสานงานการเยียวยาในระดับพื้นที่ และควรมีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริง สร้างความไว้วางใจให้แก่ประชาชน รวมทั้งประชาสัมพันธ์ช่องทางการขอรับการเยียวยาให้ผู้ได้รับผลกระทบฯ ได้รับทราบ

- ควรพัฒนาการให้บริการเยียวยา พื้นที่ผู้ได้รับผลกระทบฯ ผ่านระบบโทรศัพท์อัตโนมัติ (call center) ซึ่งเป็นบริการที่สะดวกรวดเร็ว ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงการบริการได้มากขึ้น เนื่องจากประชาชนบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงการเยียวยาในรูปแบบอื่นๆ ได้

- การเยียวยา พันฟูผู้ได้รับผลกระทบฯ ควรดำเนินการด้วยความระมัดระวังตามหลักวิชาการโดยในการปฏิบัติงาน ควรหลีกเลี่ยงการสนทนาในประเด็นทางการเมือง เนื่องจากเป็นเรื่องละเอียดอ่อน
- สื่อมีอิทธิพลและมีผลกระทบต่อความคิดของประชาชน ดังนั้น สื่อควรเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงและเสริมสร้างความสมานฉันท์ นอกจากนี้ ควรใช้สื่อท้องถิ่นในการเสริมสร้างความสมานฉันท์เพื่อให้เข้าถึงประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของประชาชนที่ไม่เปิดรับสื่อจากรัฐบาล
- แต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี ดังนั้น ควรเปิดโอกาสให้อาสาสมัครและนักศึกษาในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในชุมชน
- หน่วยงานภาครัฐในระดับพื้นที่ควรพัฒนาการให้บริการต่อประชาชน ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกประทับใจ พร้อมทั้งจะร่วมมือและรู้สึกไว้วางใจเจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้น
- ควรส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจถึงสิทธิ หน้าที่ และขอบเขตของสิทธิและหน้าที่ดังกล่าว ในระดับนโยบายควรมียุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตย และการสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ถูกต้อง
- ควรสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคม โดยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีและจิตสาธารณะให้กับเด็กและเยาวชนโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของบริบททางสังคม
- การแก้ปัญหาความรุนแรงทางการเมืองอย่างยั่งยืนควรแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรม รวมทั้งแก้ปัญหาโครงสร้างทางการเมือง
- กระบวนการยุติธรรมควรมีความเป็นกลางเพื่อสร้างความศรัทธาให้กับประชาชน ดังนั้น อาจสรุปได้ว่าความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองเกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้
  - ๑) ปัจจัยทางการเมือง เช่น การไม่ยุบสภาและเลือกตั้งใหม่ และนโยบายที่ไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม
  - ๒) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจให้ดีขึ้นได้
  - ๓) ปัจจัยทางสังคม เช่น ปัญหาสองมาตรฐาน ความไม่เป็นธรรม

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบและการประชุมเพื่อหารือแนวทางการฟื้นฟู เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ

การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบจังหวัดอุบลราชธานี

ประธาน คอป. และคณะอนุกรรมการฯ เข้าพบรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี (นายประวัติ รัฐิรัมย์) และรองผู้อำนวยการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร จังหวัดอุบลราชธานี (พ.อ.ปรีดา บุตรราช) เพื่อหารือแนวทางการสร้างความปรองดอง และป้องกันความรุนแรงในสังคม ณ ศาลากลางชั่วคราวจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีรายละเอียดคือ

- สาเหตุประการหนึ่งซึ่งเป็นที่มาของเหตุการณ์ความรุนแรงที่ผ่านมา เนื่องจากประชาชนคำนึงถึงแต่สิทธิของตนเอง ไม่มีการสอนเรื่องบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ รวมถึงการรักษา/เคารพสิทธิของผู้อื่น
- สำหรับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในจังหวัดอุบลราชธานีจนกระทั่งเกิดการเผาศาลากลางจังหวัดมีดังนี้

(๑) ความไม่ชัดเจนในเรื่องข้อกฎหมาย ระเบียบต่างๆ และผู้รับผิดชอบหลักในการประกาศบังคับใช้พระราชกำหนดฯ

(๒) อาวุธยุทโธปกรณ์มีจำกัด รวมทั้งอัตราการกำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เพียงพอ เนื่องจากส่วนมากปฏิบัติหน้าที่อยู่ ณ ส่วนกลาง

(๓) การเตรียมความพร้อมในการรับสถานการณ์ไม่เพียงพอ

- เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานีเกิดขึ้นในวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓ เนื่องจากในกรุงเทพมหานครมีการกระชัฟพื้นที่ ทำให้กลุ่มผู้ชุมนุมที่จังหวัดอุบลราชธานีประมาณ ๘๐๐ คนไม่พอใจ จึงพังรั้วเข้ามาในบริเวณศาลากลาง โดยกำลังทหารและเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถสกัดกั้นได้ รวมทั้งมีการกระจายข่าวว่ามีผู้ชุมนุมเสียชีวิต จำนวน ๒ ราย เกิดการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมกับตำรวจ ทหาร และขยายขอบเขตความรุนแรงไปจนเกิดเหตุเผาศาลากลางขึ้น มีผู้ได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรงฯ เป็นผู้ชุมนุม ๖ คน พลเรือน ๑ คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร ๙ คน

- ภายหลังจากเหตุการณ์สิ้นสุดแล้ว ได้มีการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ โดยมีการจัดทำพิธีบายศรีเรียกขวัญกำลังใจ รวมทั้งร่วมกันปรับปรุงทำความสะอาดพื้นที่

- ปัจจุบัน ภาพรวมบรรยากาศทางการเมืองระหว่างกลุ่มเสื้อแดงและเสื้อเหลืองดีขึ้น โดยทางจังหวัดอุบลราชธานี ได้พยายามสร้างกิจกรรมด้านการพัฒนาขึ้น เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายมีความคุ้นเคยกันมากขึ้น เช่น การทาสีทางเท้าขาว-เหลือง จะให้กลุ่มเสื้อแดงดำเนินการ การทาสีทางเท้าขาว-แดง จะให้กลุ่มเสื้อเหลืองดำเนินการ และการทาสีฟุตบอลสีขาว-ดำ จะให้ทั้งกลุ่มเสื้อแดงและกลุ่มเสื้อเหลืองร่วมกันทำกิจกรรม รวมทั้ง ได้มีเผยแพร่กิจกรรมสิ่งดีๆ ผ่านทางสื่อวิทยุชุมชน

การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบฯของโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ ศูนย์สุขภาพจิตที่ ๗ และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี

- โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ได้ดำเนินงานเยี่ยมเยียนฟื้นฟูสภาพจิตใจผู้ได้รับผลกระทบฯ ดังนี้

- (๑) จัดตั้งศูนย์ดูแลและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบทางการเมือง ๒ ระดับ คือระดับจังหวัดและระดับอำเภอ
- (๒) จัดทีมสุขภาพจิตระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ลงเยี่ยมให้การเยียวยาสุขภาพจิตใจเบื้องต้น
- (๓) จัดให้มีหน่วยบริการสุขภาพเคลื่อนที่/เยี่ยมบ้าน เพื่อดูแลสุขภาพกาย จิต ทัศนคติกรรม ฯลฯ

อย่างน้อย ๑ ครั้ง /ชุมชนเป้าหมาย

(๔) จัดอบรม อสม.(ระดับตำบล/หมู่บ้าน)

- จำนวนผู้ได้รับผลกระทบฯ ในพื้นที่ ประกอบด้วย ผู้เสียชีวิต จำนวน ๑๑ คน ผู้ได้รับบาดเจ็บ (กทม.) จำนวน ๑๔ คน ผู้ได้รับบาดเจ็บ (ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี) จำนวน ๖ คน (*ข้อมูล ณ วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓)

- ศูนย์สุขภาพจิตที่ ๗ ได้เสนอข้อเสนอแนะเพื่อการปรองดอง รวม ๖ ข้อ ประกอบด้วย
  - (๑) รัฐต้องมีความจริงใจในการแก้ปัญหา
  - (๒) ต้องแก้ปัญหาคือความไม่เป็นธรรมในสังคม เช่น ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นกลาง
  - (๓) ควรนำข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากคณะทำงานต่างๆ ไปใช้แก้ปัญหา
  - (๔) คณะกรรมการฯ ควรมีอำนาจต่อรอง
  - (๕) ควรถอยกันคนละก้าวและคุยกัน
  - (๖) ควรให้มีการนิรโทษกรรม

สรุปสาระสำคัญจากการประชุมและการลงพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ประธานคอป. และคณะอนุกรรมการฯ เข้าร่วมเวทีเสวนาร่วมกับนักวิชาการของจังหวัดอุบลราชธานี ณ โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี ได้ทราบว่า

- จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้ถูกจับกุมในคดีวางเพลิงศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี ๒๑ คน โดยบางรายที่เป็นแกนนำไม่ขอรับประกันตัว โดยต้องการให้ผู้ร่วมชุมนุมรายอื่นได้ประกันตัวออกไปก่อน สำหรับผู้ต้องขังที่ไม่ได้รับการประกันตัวนั้น ญาติของผู้ถูกคุมขังจะรู้สึกเดือดร้อนมากกว่าผู้ถูกคุมขัง เนื่องจาก คนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคนที่มียาได้น้อย ต้องหาเงินไปเยี่ยมผู้ถูกคุมขัง และใช้จ่ายในครอบครัว ส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และทางด้านจิตใจ

- กระบวนการพิจารณาคดีและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทางการเมือง พบว่ามีผู้ต้องขังหญิงในคดีความผิดต่อพระราชกำหนดการฯ ไม่ได้ได้รับการปฏิบัติในฐานะนักโทษการเมือง (นำไปขังรวมกับนักโทษอาชญากรรมอื่นๆ) และการสืบพยานจำเลย ซึ่งควรจะมาให้ปากคำที่เป็นประโยชน์แก่จำเลยส่วนใหญ่จะไม่มา เพราะกังวลเรื่องความปลอดภัย การพิจารณาคดี ศาลควรจะเร่งรัดคดีให้ได้เร็วที่สุด

- นอกจากนั้น ประธาน คอป. ได้ชี้แจงถึงบทบาทภารกิจในการเยียวยา ของ คอป. ว่า เน้นการเยียวยาทางด้านจิตใจ ส่วนการเยียวยาทางการเงิน ทางรัฐบาลได้ให้ดำเนินการแล้ว แต่อาจไม่เพียงพอ ซึ่งหาก คอป. มีข้อมูลจะนำเสนอรัฐบาลต่อไป

ประธาน คอป. และคณะอนุกรรมการฯ ร่วมหารือกับแกนนำ นปช. ผู้นำชุมชน (เทศบาลนครวารินทร์ไชยา) องค์กรพัฒนาเอกชนผู้ประสานงาน ผู้ได้รับบาดเจ็บ / ผู้ได้รับผลกระทบฯ (จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดศรีสะเกษ) ณ โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- ผู้ได้รับผลกระทบฯ ส่วนหนึ่ง เป็นญาติและภรรยาของผู้ต้องขังคดีความรับผิดชอบต่อพระราชกำหนดการฯ (เช่น เผาศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี เผา양หน้าบ้าน สส. เผา양บริเวณกองบิน ฯลฯ) ซึ่งจะประสบปัญหาขาดรายได้ ครอบครัวเกิดความหวาดกลัว ถูกตั้งข้อรังเกียจจากสังคม ถูกริบอุปการะในการทำมาหากิน (รถยนต์/รถจักรยานยนต์) ต้องการการเยียวยาทางเศรษฐกิจ และต้องการให้ญาติได้รับการประกันตัว อย่งไรก็ดี ผู้ต้องหาบางส่วนยังหลบหนีการจับกุมอยู่ เนื่องจากเกรงว่าหากถูกจับกุมแล้วจะไม่ได้ได้รับการประกันตัว

- ผู้ได้รับผลกระทบฯ บางส่วน เป็นผู้ได้รับบาดเจ็บ (ถูกยิง) จำนวน ๖ ราย ซึ่งทาง พมจ. อุบลราชธานี ภาคประชาสังคม และแกนนำ นปช. ได้ร่วมกันดำเนินการช่วยเหลือในเบื้องต้น

- รักษาการแกนนำกลุ่มเสื้อแดงจังหวัดอุบลราชธานี (นายจรูญศักดิ์) ประสานขอนำกลุ่มเสื้อแดง ๒๐ จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เข้าหารือแนวทางในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบร่วมกับ คอป. โดยจะโทรศัพท์ประสานขอวันนัดภายหลัง

- ประธาน คอป. ชี้แจงให้ทราบว่า คอป. ดำเนินงานด้วยความอิสระและเป็นกลาง รวมทั้งจะจัดพิมพ์รายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงทั้งหมด รวมทั้งข้อเสนอแนะในการสร้างความปรองดอง เป็นรูปเล่มและเผยแพร่

ต่อสาธารณชน โดยจะมีการจัดแปลเป็นฉบับภาษาอังกฤษด้วย เพื่อเผยแพร่ต่อสื่อต่างประเทศ สำหรับข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลส่วนหนึ่ง คือ เรียกร้องให้ยกเลิกพันธนาการผู้ต้องขังด้วยโซ่ตรวน และให้พิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวแก่นำกลุ่มเสื้อแดงบางส่วน อย่างไรก็ตามในส่วนของการพิจารณาให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับอำนาจของศาล

- ประธานอนุกรรมการฯ (ศ.นพ.รณชัย คงสกนธ์) แจ้งกับผู้ได้รับผลกระทบว่า คอป. ทำหน้าที่ประสานหน่วยงานเพื่อให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบฯ ผ่านทางศูนย์ประสานงานเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง

การเข้าร่วมเวทีเสวนารับฟังความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางสร้างความสมานฉันท์
ร่วมกับนักวิชาการของจังหวัดอุบลราชธานี
วันพุธที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ณ โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี

๖.๒.๖ ประธาน คอป. และคณะกรรมการฯ ได้มีการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบภาคเหนือ

การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบจังหวัดเชียงใหม่

ประธาน คอป. และคณะกรรมการฯ ได้ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน ในวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๔ และได้มีการประชุมเพื่อหารือแนวทางการเยียวยา ที่ ร.พ. สวนปรุง โดยมีสาระสำคัญดังนี้

การดำเนินการการเยียวยาผู้ต้องขัง มีขั้นตอน ดังนี้

(๑) ติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์ และหนังสือราชการไปยังเรือนจำกลางเชียงใหม่
(๒) เข้าเยี่ยมเยียนผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยให้คำปรึกษาปรึกษาประกอบด้านจิตใจ และปรับเปลี่ยนทัศนคติ เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

(๓) สรุปผลการดำเนินงานให้ศูนย์สุขภาพจิตที่ ๑๓

(๔) ติดตามผู้ต้องขังในรายชื่อที่มีความเสี่ยง

ผลการเยี่ยมเยียนผู้ต้องขัง มีดังนี้

(๑) เจ้าหน้าที่เข้าเยี่ยมเยียนผู้ต้องขัง จำนวนทั้งสิ้น ๘ ราย แบ่งเป็น ถูกคุมขังในเรือนจำจำนวน ๗ ราย และได้รับการประกันตัว จำนวน ๑ ราย โดยเป็นคดีความผิดต่อชีวิต (ฆ่าผู้อื่น) ความผิดต่อร่างกาย (ทำร้ายร่างกาย) ความผิดต่อ พ.ร.บ. อื่นๆ (ก่อความวุ่นวาย) และคดีความรับผิดชอบต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ และคดีที่เกี่ยวข้อง

(๒) ในการเยี่ยมเยียน ได้ทำการประเมินสุขภาพจิตโดยใช้แบบประเมินความเครียด (ST๕) แบบประเมินภาวะซึมเศร้า (DS๘) และแบบประเมินการฆ่าตัวตาย (Q๘) พบว่า ไม่มีปัญหาสุขภาพจิต จำนวน ๔ ราย มีปัญหาสุขภาพจิต จำนวน ๔ ราย โดยแบ่งเป็น มีภาวะซึมเศร้า ๑ ราย มีภาวะซึมเศร้าและมีความคิดอยากฆ่าตัวตาย จำนวน ๑ ราย มีปัญหาการติดสุรา จำนวน ๑ ราย และมีปัญหาด้านสติปัญญา (IQ) จำนวน ๑ ราย

ปัญหาอุปสรรคในการเยี่ยมเยียนผู้ต้องขัง ได้แก่ ระยะเวลาจำกัด และปัญหาการส่งต่อผู้ต้องขังที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ

ข้อเสนอแนะในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ คือ ควรมีการช่วยเหลือ เยียวยาครอบครัวผู้ต้องขัง เป็นการลดความเครียดของครอบครัวซึ่งขาดกำลังหลักในการหารายได้จุนเจือครอบครัว และช่วยลดความคับแค้นใจของผู้ต้องขังที่มีต่อรัฐบาล

การรับฟังผลการดำเนินการของนักจัดรายการวิทยุชุมชน (ดีเจ) ในการสื่อสารเพื่อเยียวยาและดูแลจิตใจคนในสังคมและชุมชน

- นักจัดรายการวิทยุ ก็เป็นวิชาชีพหนึ่งที่เป็นผู้นำทางความคิดของคนในชุมชนและสังคม มีบทบาทเป็นผู้สื่อสารข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมและชุมชน สามารถสื่อสารโน้มน้าวจิตใจ เพื่อนำความคิดและจิตใจของประชาชนในชุมชนได้

- จากสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นดังกล่าว ได้นำไปสู่ปัญหาความเครียดและการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว ชุมชน และสังคมเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้ นักจัดรายการวิทยุชุมชนสามารถเป็นผู้คลี่คลาย ลดอารมณ์ทางการเมืองของประชาชนในชุมชนลงได้ ด้วยการสื่อสารที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักการจิตวิทยา

- ข้อเสนอแนะ คือ รัฐควรกำหนดให้นักจัดรายการวิทยุต้องได้รับการอบรมทักษะการสื่อสาร และควรกำกับดูแลรายการวิทยุที่ออกอากาศให้มีเนื้อหา และรูปแบบที่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกของคนในสังคม

การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบจังหวัดลำพูน

จากข้อมูลที่ได้รับในการลงพื้นที่จังหวัดลำพูนพบว่า

- ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๕๔ ได้จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบในระดับจังหวัด และตั้งทีมเยียวยาฯ ระดับอำเภอและตำบล

- รายชื่อผู้เข้าร่วมชุมชนที่เดินทางกลับบ้านระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ของกระทรวงมหาดไทยผ่านสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน พบว่าผู้เข้าร่วมชุมชนมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอเมืองลำพูนจำนวน ๑๙ ราย เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุรถชน ๑ ราย ทำงานที่ต่างจังหวัด ๕ ราย และมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่แต่พักอาศัยอยู่จริงที่ลำพูน ๑ ราย ดังนั้น สรุปจำนวนผู้เข้าร่วมชุมชนที่ได้รับการเยี่ยมเยียนรวมทั้งสิ้น ๑๓ ราย เยี่ยมโดยพยาบาลจิตเวช เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอาสาสมัครในพื้นที่

- ต่อมาได้รับรายชื่อผู้ได้รับผลกระทบฯ จากกระทรวงมหาดไทยทั้งหมด ๙๐ ราย รวมทั้งสิ้นเยี่ยมเยียนกลุ่มเป้าหมายทั้งที่ได้รับรายชื่อมาและค้นหาผู้ที่ได้รับผลกระทบที่ไม่มีรายชื่อเพิ่มเติมอีกรวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๓๐ ราย

- ประเมินและคัดกรองสภาพจิตใจผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงรวมทั้งครอบครัวและเครือญาติจำนวน ๗๙๕ ราย พบมีปัญหาสภาพจิตใจ ๓๓ ราย เป็นโรคซึมเศร้า ๒ รายและโรควิตกกังวล ๒๗ ราย

- ออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ๕๑ ตำบล ตรวจคัดกรองสภาพจิตใจ ๔,๐๓๖ ราย พบปัญหาสภาพจิต ๒๒๘ ราย ป่วยเป็นโรคซึมเศร้า ๘๓ ราย เป็นโรคเครียด ๘๐ ราย ได้รับคำปรึกษา จำนวน ๕๓๐ ราย

- ได้ดำเนินการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน ๕๙๒ คน โดย อสม. ได้ลงเยี่ยมประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชนจำนวน ๗,๒๔๐ ครัวเรือน และมีกิจกรรมสร้างพลังในชุมชนจำนวน ๙๒ โครงการ มีการประเมินความเครียดและอารมณ์ทางการเมืองของประชาชนจำนวน ๑๕,๐๐๐ ราย

การเข้าหารือกับผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน (ดร.ดิเรก ก้อนกลีบ)

ประธานคอป. และคณะกรรมการได้มีการหารือกับผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน เพื่อขอทราบแนวทางในการป้องกันความรุนแรงจากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง ณ ศาลากลางจังหวัดลำพูน มีรายละเอียดดังนี้

- ในช่วงเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงฯ ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนได้เชิญแกนนำกลุ่มเสื้อแดงเข้ามาเจรจา และยอมให้กลุ่มเสื้อแดงสามารถถ่ายทอดเสียงผ่านทางวิทยุชุมชน โดยให้ออกอากาศในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงเท่านั้นและจะไม่ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ แต่ห้ามแกนนำกลุ่มเสื้อแดงนำผู้ชุมนุมเข้ามาในพื้นที่จังหวัดลำพูนเพิ่มเติม มิฉะนั้นจะประกาศใช้พระราชกำหนด

- การป้องกันพื้นที่บริเวณศาลากลางจังหวัด ใช้วิธีให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านแต่งเครื่องแบบในการปฏิบัติหน้าที่ ในช่วงเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงฯ มีอัตรากำลังในปฏิบัติหน้าที่ประมาณ ๕๐๐ - ๑,๐๐๐ คน ทั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนขอให้ปฏิบัติหน้าที่โดยมีจิตสำนึก ในความเป็นข้าราชการ และห้ามพกอาวุธ หลังจากเหตุการณ์ความรุนแรง จังหวัดลำพูนได้ดำเนินโครงการคนฮักหละปุนแทนคุณแผ่นดิน (Smile Lamphun Model) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหวังจะสร้างให้จังหวัดลำพูนเป็นเมืองน่าอยู่ ผู้คนอยู่เย็นเป็นสุข อยู่ดีมีสุข มั่งมีศรีสุข เป็นเมืองน่าท่องเที่ยว ทำให้ลำพูนเป็นเมืองแห่งความสุขของคนที่อยู่และผู้มาเยือน ให้ทุกคนมีรอยยิ้ม

- ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ อัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเครื่องมือในการป้องกันไม่เพียงพอ สาเหตุหลัก คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจของจังหวัดลำพูนประมาณร้อยละ ๗๐ ต้องเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่

ในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้งบประมาณค่าอาหารสำหรับผู้ปฏิบัติหน้าที่ของจังหวัดมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการ

- ข้อเสนอแนะและแนวคิดในการสร้างความปรองดองของประเทศ คือ ควรจะเริ่มจากความสัมพันธ์อันดีในระดับหมู่บ้าน หรือชุมชน โดยให้หมู่บ้านเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ เช่น วางแผนการปลูกพืชผัก ให้ตรงกับความต้องการของตลาด จัดสร้างเมืองสังคมสวัสดิการ โดยแยกทุนของหมู่บ้านไปรวมเป็นกองทุนสวัสดิการของตำบล เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น รวมทั้งมีโอกาสดำเนินการอุดหนุนจากรัฐบาลหรือแหล่งเงินอื่น ฯลฯ

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบและการประชุม เพื่อหารือแนวทางการฟื้นฟู เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ
วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๔ ณ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน

เข้ารับฟังผลการดำเนินการเยียวยา พื้นที่
ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองของโรงพยาบาลลำพูน

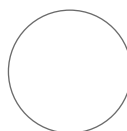

หารือกับผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน เพื่อขอทราบแนวทางในการป้องกันความรุนแรง
จากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง ณ ศาลากลางจังหวัดลำพูน

การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบและการประชุม
เพื่อหารือแนวทางการฟื้นฟู เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบ
ภาคเหนือ จังหวัดลำปาง

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

บทที่

รายงานการดำเนินงานเวทีประชาคม
ระดมความเห็น เพื่อเฝ้าระวังผลกระทบ
จากภาวะวิกฤตการณ์ สู่การปรองดองแห่งชาติ

๗

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

รายงานการดำเนินงานเวทีประชาคม ระดมความเห็น เพื่อเยียวยาผลกระทบ จากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ

จากการที่คณะอนุกรรมการเยียวยา พ้นฟูฯ ได้ดำเนินการทบทวนทฤษฎีและแนวคิดทางการดำเนินการ โดยหลักๆ ได้ทำการศึกษาถึงความหมายและแนวคิดของการเยียวยา หลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาตรการทางกฎหมายที่ประเทศที่มีประสบการณ์นำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการเยียวยาของตนเอง รวมถึงแนวคิดที่ว่าด้วยเรื่องปฏิกิริยาทางจิตใจหลังเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้เพื่อนำหลักการที่ได้มาวางแผนการดำเนินงานทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักทางทฤษฎีนั้น

ในการนี้เพื่อเป็นการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง และนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการเยียวยาและฟื้นฟูตามแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ลดความขัดแย้งในสังคม อีกทั้งยังเป็นการสื่อสารต่อสาธารณชนเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันต่างๆ มีโอกาสมาร่วมพูดคุย แสดงความรู้สึก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบปัญหาและหาทางเยียวยาและป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้นอีก ทางคณะอนุกรรมการฯ จึงได้มีการดำเนินงานเวทีประชาคมระดมความเห็นเพื่อเยียวยาผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ ในลักษณะของเวทีประชาคมทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด

๗.๑ ข้อมูลเบื้องต้น

จากข้อมูลข้างต้นทางคณะอนุกรรมการฯ ได้ดำเนินการจัดเวทีประชาคมเพื่อระดมความเห็น โดยผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย ครอบคลุมทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ และภาคประชาชน ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๕๐ เขตและเวทีประชาคมระดมความเห็นในระดับภูมิภาค ที่อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยยึดเอาแนวทางและหลักการของ คอป. มาใช้ในการดำเนินงาน คือ การยึดความเป็นอิสระและความเป็นกลาง การมุ่งเน้นการรับฟังความคิดเห็นอย่างอิสระ และปราศจากอคติ การเปิดโอกาสให้มีระบบการตรวจสอบการดำเนินงาน ความสัมพันธ์กับระบบความยุติธรรมของประเทศและหลักความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน ระยะเวลาดำเนินการ เดือนธันวาคม ๒๕๕๓ - กันยายน ๒๕๕๔ โดยมีรายละเอียดกำหนดการจัดเวทีเสวนาฯ ในเขตพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

การเปิดเวทีประชาคมระดมความเห็นฯ กรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต

เขต	วันที่	สถานที่
เปิดเวทีกรุงเทพฯ	วันอาทิตย์ที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๓	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
๑. เขตคลองเตย	วันอาทิตย์ที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๔	แฟลตคลองเตย
๒. เขตลาดกระบัง	วันเสาร์ที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๔	สำนักงานเขตลาดกระบัง
๓. เขตพระโขนง	วันอาทิตย์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๔	ร้านต้นแบบ
๔. เขตหนองจอก	วันอาทิตย์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๔	ชุมชนเจริญดำริ
๕. เขตพญาไท	วันศุกร์ที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๔	สำนักงานเขตพญาไท
๖. เขตประเวศ	วันเสาร์ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๔	ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน เขตประเวศ
๗. เขตราชวัตรบวรณะ	วันอาทิตย์ที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๔	วัดราชวัตรบวรณะ
๘. เขตทวีวัฒนา	วันอาทิตย์ที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๔	ห้องประชุมชุมชนหมู่บ้านร่วมก่อ
๙. เขตคลองสาน	วันอาทิตย์ที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๔	สำนักงานเขตคลองสาน
๑๐. เขตคันนายาว	วันอาทิตย์ที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๔	สำนักงานเขตคันนายาว
๑๑. เขตยานนาวา	วันเสาร์ที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔	สำนักงานเขตยานนาวา
๑๒. เขตบางเขน	วันเสาร์ที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๔	สำนักงานเขตบางเขน
๑๓. เขตทุ่งครุ	วันเสาร์ที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๔	สำนักงานเขตทุ่งครุ
๑๔. เขตหนองแขม	วันเสาร์ที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
๑๕. เขตบางนา	วันเสาร์ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔	ห้องประชุมวัดบางนา เขตบางนา
๑๖. เขตสายไหม	วันเสาร์ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๔	สำนักงานเขตสายไหม
๑๗. เขตบางซื่อ	วันพุธที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๔	สำนักงานเขตบางซื่อ
๑๘. เขตดุสิต	วันจันทร์ที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๔	สำนักงานเขตดุสิต
๑๙. เขตบางขุนเทียน	วันอาทิตย์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔	สำนักงานเขตบางขุนเทียน
๒๐. เขตภาษีเจริญ	วันอาทิตย์ที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๔	วัดจันทร์ประดิษฐาราม
๒๑. เขตธนบุรี	วันอาทิตย์ที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๔	สำนักงานเขตธนบุรี
๒๒. เขตสวนหลวง	วันพุธที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔	โรงเรียนอัสสุดา
๒๓. เขตคลองสามวา	วันเสาร์ที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๔	ที่ทำการสภาองค์กรชุมชน

เขต	วันที่	สถานที่
๒๔. เขตมีนบุรี	วันพฤหัสบดีที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๔	ชุมชนอับดุลลามาเลย์
๒๕. เขตสะพานสูง	วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๔	ชุมชนทับช้าง
๒๖. เขตพระนคร	วันพุธที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๔	สำนักงานเขตพระนคร
๒๗. เขตบางกอกน้อย	วันเสาร์ที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๔	สำนักงานเขตบางกอกน้อย
๒๘. เขตราชเทวี	วันพุธที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๔	สำนักงานเขตราชเทวี
๒๙. เขตบางรัก	วันพฤหัสบดีที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๔	สำนักงานเขตบางรัก
๓๐. เขตตลิ่งชัน	วันศุกร์ที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๔	สำนักงานเขตตลิ่งชัน
๓๑. เขตสัมพันธวงศ์	วันอังคารที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๔	สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์
๓๒. เขตสาทร	วันเสาร์ที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๔	สหกรณ์บ้านมั่นคง
๓๓. เขตปทุมวัน	วันพฤหัสบดีที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๔	สำนักงานเขตปทุมวัน
๓๔. เขตบางพลัด	วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๔	สำนักงานเขตบางพลัด
๓๕. เขตบึงกุ่ม	วันเสาร์ที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๔	สำนักงานเขตบึงกุ่ม
๓๖. เขตลาดพร้าว	วันพฤหัสบดี ๘ กันยายน ๒๕๕๔	สำนักงานเขตลาดพร้าว
๓๗. เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	วันพฤหัสบดี ๘ กันยายน ๒๕๕๔	สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
๓๘. เขตบางคอแหลม	วันพฤหัสบดีที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๔	สำนักงานเขตบางคอแหลม
๓๙. เขตบางบอน	วันอาทิตย์ที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๔	ชุมชนบ้านเอื้ออาทร ถนนเอกชัย
๔๐. เขตบางแค	วันอังคารที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔	สำนักงานเขตบางแค
๔๑. เขตจตุจักร	วันอาทิตย์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๔	โรงเรียนบางบัว
๔๒. เขตดินแดง	วันอาทิตย์ที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๔	โรงเรียนพิบูลย์อุปถัมภ์
๔๓. เขตห้วยขวาง	วันอังคารที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๔	สหกรณ์บริการศุภนิมิต
๔๔. เขตวัฒนา	วันอาทิตย์ที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๔	โรงเรียนวิจิตร
๔๕. เขตจอมทอง	วันอาทิตย์ที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๔	วัดบางขุนเทียนนอก
๔๖. เขตบางกอกใหญ่	วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕	โรงแรมหลุยส์ แทเวิร์น เขตดอนเมือง
๔๗. เขตหลักสี่	วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕	โรงแรมหลุยส์ แทเวิร์น เขตดอนเมือง
๔๘. เขตดอนเมือง	วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕	โรงแรมหลุยส์ แทเวิร์น เขตดอนเมือง
๔๙. เขตวังทองหลาง	วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕	โรงแรมหลุยส์ แทเวิร์น เขตดอนเมือง

เขต	วันที่	สถานที่
๕๐. เขตบางกะปิ	วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕	โรงแรมหลุยส์ เทเวรีน เขตดอนเมือง

เปิดเวทีประชาคมระดมความเห็นฯ ส่วนภูมิภาค ๓ จังหวัด

พื้นที่	วันที่	หมายเหตุ / สถานที่
พื้นที่ภาคเหนือ อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง	วันเสาร์ที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๔	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง
พื้นที่ภาคใต้ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	วันศุกร์ที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕	โรงแรม บี.พี.แกรนด์ ทาวเวอร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
พื้นที่ภาคตะวันออก เฉิงเหนือ อ.เมือง จ.อุดรธานี	วันศุกร์ที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๕	โรงแรมประจักษ์ตรา ดีไซน์ โฮเต็ล อ.เมือง จ.อุดรธานี

เวทีเสวนาเพื่อสรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการรับฟังความเห็นทั้งหมดในภาพรวม

พื้นที่	วันที่	หมายเหตุ / สถานที่
กรุงเทพมหานคร	วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕	โรมแรมรามการ์เด้นส์ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

๗.๒ ผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

๗.๒.๑ การจัดเวทีเสวนาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๕๐ เขต

จากผลการรับฟังความเห็นและร่วมเสวนาในประเด็น “แนวทางการเยียวยาฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบ การสร้างความปรองดองและป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต” จากผลการรับฟังความเห็น พบประเด็นต่างๆ โดยสรุปดังนี้ คือ

ที่มาของปัญหาความขัดแย้งและภาวะวิกฤตการณ์

จากการดำเนินการรับฟังความเห็นฯ พบว่ารากเหง้าของความขัดแย้งอันนำไปสู่ภาวะวิกฤตการณ์และความรุนแรงนั้น เป็นผลมาจาก

มิติในทางการเมือง

๑) ปัญหาเรื่องการเมือง และปัญหาของนักการเมือง ที่แย่งชิงในการจัดการผลประโยชน์และการไม่ลงตัวในการจัดสรรผลประโยชน์ อีกทั้งไม่ยอมไม่รับในกฎกติกาและความเป็นประชาธิปไตย ในขณะเดียวกันก็นำไปสู่การแตกแยกทางความคิด เกิดความขัดแย้งและความรุนแรง การจะสร้างความปรองดองได้นั้นจะต้องสร้างให้เกิดความเท่าเทียมกันทางสังคม เกิดการประสานประโยชน์ร่วมกัน ไม่ให้เกิดการเหลื่อมล้ำต่ำสูง นอกจากนี้จะต้องเร่งแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเป็นธรรม ต้องเร่งแก้ไขกฎหมายที่เปิดโอกาสให้คนบางกลุ่มได้ประโยชน์ และควรพัฒนามาตรฐานกฎหมายที่สร้างประโยชน์ให้กับประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

๒) กระบวนการต่างๆ ของภาครัฐ ขาดการตรวจสอบ ถ่วงดุลย์โดยประชาชน ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้นโยบายต่างๆ ของรัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน จึงควรมีมาตรการอันจะนำไปสู่ข้อเรียกร้องต่างๆ เพื่อสร้างนโยบายที่เกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ต่อประชาชนทั้งประเทศ

๓) รากเหง้าของความขัดแย้งเกิดจากการที่ประชาชนถูกนักการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในทางการเมือง โดยการดึงชาวบ้านดึงแกนนำชุมชนเข้าไปเป็นพวกเป็นฐานเสียง จนเกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เป็นกลุ่มเกิดความแตกแยกในชุมชนในท้องถิ่น และเกิดการแตกแยกทางความคิด โดยการนำเสนอภาพและข่าวที่สร้างความเกลียดชังให้แกกัน

๔) ความเหลื่อมล้ำในเรื่องของการเมือง สิทธิทางการเมือง โดยประชาชนขาดมิติของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาพื้นที่ เช่น กรณีมาบตาพุด การพัฒนาที่ไม่สมดุล ดังนั้นปัญหาของการเมืองในปัจจุบันจึงไม่ใช่แค่เพียงเรื่องของไพร่ อำมาตย์ แต่เป็นปัญหาเรื่องของการที่เข้ามาครอบงำอยู่ขณะนี้ โดยเฉพาะทุนอำนาจใหญ่ๆ ดังนั้น โครงสร้างอำนาจทางการเมืองจึงกลายเป็นเรื่องของการผูกขาดอำนาจกับผลประโยชน์โดยทุนกับนักการเมือง ที่เราเรียกว่า “กลุ่มอำนาจธุรกิจการเมือง” ซึ่งไม่ใช่แค่ส่วนกลาง แต่ได้ลงไปถึงระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะฉะนั้นจึงกลายเป็นเรื่องของธุรกิจการเมืองไปแล้ว

มิติในทางเศรษฐกิจ

๑) ระบบเศรษฐกิจมีลักษณะการกระจายความเป็นเจ้าของในทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน หรือที่เรียกว่า Resource Inequality Distribution โดยพบว่า มีกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มเป็นเจ้าของทรัพยากรในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในระดับท้องถิ่นกลับไม่มีสิทธิในการถือครองทรัพยากรหรือใช้ทรัพยากรได้อย่างเต็มที่ ซึ่งระบบดังกล่าวถูกเชื่อมโยงเข้ากับนายทุน นักการเมือง กลุ่มผู้มีอิทธิพลและข้าราชการ

๒) ธุรกิจที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจไทยมีลักษณะการผูกขาด หรือที่เรียกว่า Monopolized Economy ซึ่งลักษณะของธุรกิจดังกล่าวนี้ประกอบไปด้วย กลุ่มธุรกิจในภาคการเกษตรทั้งหมด ซึ่งล้วนแล้วแต่ผูกขาดอยู่กับ

นายทุน หรือผู้ประกอบการรายใหญ่

๓) ระบบเศรษฐกิจที่มีการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม (Unequal Income Distribution) กล่าวคือ ระบบการกระจายรายได้นั้น คือ การที่รายได้รวมของประเทศถูกจัดสรรไปยังประชาชนกลุ่มต่างๆ ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการลดช่องว่างของรายได้ในสังคม โดยใช้นโยบายการคลัง แต่ปัญหาที่ซับซ้อนในระบบเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดความสูงต่ำของรายได้คือ รัฐบาลไม่สามารถลดช่องว่างดังกล่าวนี้ได้ ทำให้เกิดกระบวนการการเอาเปรียบกัน เกิดการแบ่งแยกระหว่างคนจน คนรวย คนเมือง คนชนบท ซึ่งในท้ายที่สุด คือการแบ่งแยกและความไม่เท่าเทียมกันในรูปแบบต่างๆ ในสังคม

จากมิติในทางเศรษฐกิจนี้เองที่จะเห็นได้ว่ามีข้อเรียกร้องของกลุ่มคนต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มคนเสื้อแดง หรือ นปช. ที่ออกมาเรียกร้องถึงความเป็นธรรมทางสังคม และความเท่าเทียมกันในสังคม โดยเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกันดังกล่าวข้างต้น

มิติในทางสังคมและวัฒนธรรม

๑) ความขัดแย้งในปัจจุบันเกิดขึ้นมาจากการที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวเพียงแค่แง่มุมเดียว สื่อไม่ได้ทำหน้าที่ในการสร้างความรู้ให้กับประชาชน ในขณะเดียวกันสื่อมวลชนถูกควบคุมด้วยกลไกทางการเมืองและระบบทุน ทำให้ไม่สามารถหลุดกรอบในการนำเสนอข่าวที่ตรงไปตรงมาได้ อีกทั้งเรายังพบว่าสื่อในปัจจุบันมักจะสร้างให้สังคมเลื่อมล้า บิดเบือนความจริงกับสังคม

๒) ปัญหาเรื่องค่านิยมและวัฒนธรรมในทางการเมือง กล่าวคือ มีการตีความและใช้สิทธิและเสรีภาพเกินขอบเขตและตามที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งนักการเมืองเองไม่พยายามที่จะปฏิบัติตามกฎกติกาและไม่มีจิตสำนึกและจิตวิญญาณประชาธิปไตย

๓) เกิดจากปัญหาความยากจน และประชาชนฐานรากไม่สามารถเข้าสู่สิทธิขั้นพื้นฐานที่กลุ่มคนเหล่านี้พึงมีพึงได้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหลายสิบปี ปัญหาความยากจน ความไม่เป็นธรรมของประชาชนฐานรากไม่ได้รับการแก้ไข เยียวยา หรือทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น หากแต่ยังโดนเอาเปรียบและถูกขูดรีดทางสังคมอย่างไม่เป็นธรรม ดังนั้นแนวคิดเรื่อง “สองมาตรฐาน” จึงเป็นนัยหนึ่งถึงการเรียกร้องและการต่อสู้เพื่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงระบบที่ไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม

๔) ความไม่เป็นธรรมที่เกิดกับคนที่ด้อยโอกาส เช่น คนพื้นเมือง ชาวชนเผ่าต่างๆ มอญกะเหรี่ยง ชาวเล ชาวแม่อาย ชาวมอญ คนอพยพจากประเทศลาว กัมพูชา เวียดนาม ซึ่งมีมาแล้วเป็นร้อยๆ ปี แต่ยังไม่ได้รับการรับรองสถานภาพ หรือแม้กระทั่งปัญหาเรื่องคนจนในเมือง สลัม ปัญหาเด็กด้อยโอกาสที่ถูกระบบทุนอุตสาหกรรมเข้าไปละเมิด เป็นต้น

๕) ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในทางการเมืองเป็นเพราะความเชื่อทางการเมือง ซึ่งค่อนข้างที่จะซับซ้อน กล่าวคือ กลุ่มเหลืองหรือแดงปฏิเสธที่จะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับฝ่ายตรงข้ามหรือฝ่ายที่เห็นต่างจากกลุ่มของตน เนื่องจากมีชุดของความเชื่อที่แตกต่างกัน อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมือง

มิติในทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

มิติในทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ถูกกล่าวถึงอย่างมากในเวทีประชาคมฯ โดยสรุปคือ ปัญหาที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมไทยคือ ความไม่เป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมและผู้บังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้เพราะในสังคมไทยยังปรากฏให้เห็นว่า มีคนบางกลุ่มบางพวกอยู่นอกกฎหมาย หรือกระทำผิดแต่ไม่ได้รับการลงโทษ หรือถูกละเว้นการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่รัฐ อีกทั้งคนจนคนด้อยโอกาสมักถูกกฎหมายเอาเปรียบ ไม่ได้รับความเป็นธรรม เกิดแนวคิดสองมาตรฐานหรือหลายมาตรฐานในสังคมไทย

แนวทางในการแก้ไข ฟื้นฟู ผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ

การมุ่งพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาว อันประกอบไปด้วย

๑) ต้องมุ่งให้การศึกษาของประชาชนและสร้างโอกาสในการศึกษาให้เท่าเทียมกัน

๒) มุ่งเน้นกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองให้กับประชาชน ซึ่งการจะสร้างความปรองดองได้จะต้องทำให้ชาวบ้านรู้เท่าทันนักการเมืองและมุ่งเน้นให้ชาวบ้านให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

การมุ่งสร้างจิตสำนึกและจิตวิญญาณประชาธิปไตย และเร่งสร้างบรรยากาศของการปรองดอง
อันประกอบไปด้วย

๑) มุ่งสร้างจิตสำนึกและความหวงแหนในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าการห่วงใยในนักการเมืองที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ นอกจากนั้นต้องสร้างกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกร่วมให้เกิดแก่คนในชุมชนและในท้องถิ่น อีกทั้งควรมุ่งหามาตรการ และแนวทางในการสร้างการยอมรับในความแตกต่างหลากหลายและการอยู่ร่วมกันโดยปราศจากความรุนแรง

๒) ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และกระบวนการบริหารงานของภาครัฐและระบบราชการ โดยต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจัง มุ่งเน้นการพัฒนาที่ฐานราก และมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนสังคม ให้สามารถยืนหยัดและพึ่งพิง พึ่งพาตนเองได้ท่ามกลางสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง

๓) นักการเมือง พรรคการเมือง และรัฐบาล ควรเร่งปรับเปลี่ยนนโยบายที่มุ่งเน้นการสร้างคะแนนและประชานิยม แต่ควรหันกลับมาทำความเข้าใจปัญหาที่เป็นรากเหง้าของปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ และมุ่งสร้างนโยบายที่ตอบสนองประชาชนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

๔) รัฐควรยกเลิกการกระทำ พฤติกรรม หรือนโยบายที่สร้างความคับแค้นให้กับประชาชนที่เป็นคู่ตรงข้าม หรือยกเลิกกระบวนการไล่ล่า ล้างแค้นโดยใช้อำนาจนอกกฎหมาย หรือการข่มขู่ ซึ่งเป็นการสร้างรอยร้าวภายในจิตใจ อันจะไม่นำไปสู่การปรองดองได้

๕) รัฐควรมุ่งเน้นการเจรจากับคู่ขัดแย้งด้วยความสันติ และหันมาหาแนวทางที่สร้างประโยชน์ร่วมกันระหว่างคนในสังคม รัฐบาล และคู่ขัดแย้ง อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายได้อย่างปกติสุข เป็นต้นว่า การปลดปล่อยการคุมขังนักโทษการเมือง และการพยายามช่วยเหลือผู้ที่ถูกคุมขังทั้งทางตรงและทางอ้อม

๖) คู่ขัดแย้งที่ตรงข้ามกับรัฐบาลควรมุ่งสร้างความเข้าใจอันดีกับแนวร่วมและไม่ควรสร้างความเป็นศัตรูระหว่างรัฐบาลและประชาชน ในขณะเดียวกันหากมีการชุมนุมเรียกร้องก็ควรดำเนินการด้วยความสงบสันติและปราศจากอาวุธ และไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนในสังคมด้วย

๗) ไม่ควรมีการกล่าวโทษว่าเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะใคร หรือเป็นเพราะเหตุผลอะไร หากแต่ควรสร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันในอนาคตท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายและความขัดแย้งที่ปรากฏขึ้น ทั้งนี้เพราะในสังคมความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งที่ผิด แต่เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมเกิดดุลยภาพ และปรับเปลี่ยนเพื่อดำรงความเป็นเอกภาพ ดังนั้น จึงต้องเร่งหามาตรการและแนวทางการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างและความไม่เหมือนกัน เช่น มุ่งสร้างกิจกรรมทางวัฒนธรรม หรือกิจกรรมเพื่อสังคมในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น โดยจะต้องสร้างให้ภาวะวิกฤตการณ์ครั้งนี้เป็นปัญหาที่สังคมจะต้องมีการเรียนรู้ร่วมและเป็นบทเรียนในอนาคตเพื่อป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงและความเสียหายเช่นนี้อีก

**๗.๒.๒ การจัดเวทีเสวนาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี
ที่มาและสาเหตุของความขัดแย้ง
มิติในเรื่องของการเมือง นักการเมือง**

(๑) ที่มาของความขัดแย้งเกิดจากการที่รัฐบาลมีกระบวนการทำงานที่ไม่โปร่งใส ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทั้งนโยบายต่างๆ ของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนไม่มีการทำประชาพิจารณ์และการสอบถามถึงความเห็นที่แท้จริงของประชาชน เช่น การพัฒนาที่ดินหรือการก่อสร้างประตูน้ำรัฐบาลก็ไม่เคยเข้ามาพูดคุยหารือพยายามทำความเข้าใจกับชาวบ้าน จนทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนทั้งได้รับผลกระทบต่างๆ ดังนั้นรากเหง้าของปัญหาที่แท้จริงก็คือ การบริหารงานที่ไม่โปร่งใส การขาดการมีส่วนร่วมและการไม่เข้าถึงประชาชน

(๒) รัฐบาลไม่มีความจริงใจในการช่วยเหลือประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ใส่ใจในการแก้ไขปัญหของประเทศ อีกทั้งไม่สนใจในประเด็นปัญหาสังคมต่างๆ อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาความยากจน ปัญหาการโล่เรือที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบและการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม เป็นต้น

(๓) นักการเมืองเข้ามาครอบงำประชาชนและใช้ระบบอุปถัมภ์เพื่อควบคุมประชาชน ทำให้ประชาชนเป็นฐานอำนาจของตนเอง และใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจต่อรองในการแย่งชิงผลประโยชน์ทางการเมืองและการเข้าควบคุมอำนาจรัฐ

(๔) ความขัดแย้งที่ปรากฏขึ้นที่ผ่านมาเป็นเพราะเกิดการแย่งชิงผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างนักการเมืองด้วยกัน และนักการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ ในอดีตก็เป็นเช่นนั้น แต่ปัจจุบันมีความแตกต่างกันตรงที่ว่า ในอดีตความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองด้วยกันไม่ได้อาศัยประชาชนเป็นเครื่องมือในการต่อรองผลประโยชน์ แต่ปัจจุบันหรือการชุมนุมเรียกร้องที่ผ่านมาแล้วไม่ว่ากลุ่มไหนก็ตามอาศัยมวลชนเป็นเครื่องมือและเป็นตัวตัดสินว่าถ้าใครมีมวลชนมากกว่าก็จะเป็นผู้ชนะ ดังนั้น ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงมีที่มาจากนักการเมืองที่มุ่งหวังความเป็นใหญ่ มุ่งหวังผลประโยชน์ มุ่งหวังมีอำนาจในการจัดการทรัพยากร และกำจัดการเมืองหรือกลุ่มคนคู่ตรงข้าม โดยใช้วิธีการกล่าวหา เช่น ก่อการร้าย ไม่จงรักภักดี เป็นต้น นอกจากนั้นปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นจากที่ตัวระบบการเมืองพรรคการเมือง และนักการเมือง ที่ต่างมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนเอง สร้างระบบพวกพ้อง ซึ่งเป็นปัญหาที่นำมาสู่ความไม่เสมอภาคและความไม่เท่าเทียมกันในรูปแบบต่างๆ นอกจากนั้นยังพบว่า มีการใช้สิทธิของตนเองเกินขอบเขตโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวมและประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยหากจะปรองดองจะต้องมุ่งสร้างความหมายและความเข้าใจในสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความเป็นธรรม ตามหลักการของประชาธิปไตย

มิติในทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า

(๑) ปัญหาทางกฎหมายและกระบวนการทางกฎหมายที่ซับซ้อน ประชาชนเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรมและต้องถูกเลือกปฏิบัติจนนำไปสู่ข้อเรียกร้องในการปรับปรุงกระบวนการทางกฎหมาย

(๒) ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นเพราะนักการเมืองและผู้มีอำนาจไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายหรือพยายามที่จะใช้อำนาจของตนที่มีทำผิดกฎหมายอยู่บ่อยครั้ง

(๓) รากฐานของปัญหาความขัดแย้งในปัจจุบันเกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นธรรมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การมีระบบสองมาตรฐานในการบังคับใช้กฎหมาย กลุ่มคนที่มีเงินมีอำนาจหรือเป็นชนชั้นนำทางสังคมใช้กฎหมายเพื่อแสวงหาประโยชน์ หรือออกกฎหมายเพื่อให้ตนเองและพวกพ้องได้ประโยชน์ในขณะที่คนจนคนรากหญ้า หรือชาวบ้านโดยทั่วไปกลับไม่ได้ประโยชน์จากกฎหมายเหล่านั้น หรืออาจถูกกฎหมายลิดรอนสิทธิและเสรีภาพหรือประโยชน์ที่ประชาชนควรจะได้

(๔) ปัญหาการไม่เคารพกฎหมายและไม่ยอมรับในระบบ ระเบียบและกฎเกณฑ์ในสังคมประชาธิปไตย ในขณะเดียวกันก็มีความพยายามที่จะตีความหรือหาประโยชน์จากกฎหมายเพื่อให้การกระทำของตนเองนั้นมี

ความน่าเชื่อถือและถูกต้องและกล่าวอ้างถึงความชอบธรรมในการกระทำที่ผิดกฎหมายของตนเอง โดยการใช้สื่อและประชาชนเป็นเครื่องมือ

(๕) ปัญหาที่ระบบการเลือกตั้ง กล่าวคือ การที่ประชาชนไม่มีโอกาสได้เลือกผู้แทนด้วยตนเอง แต่ปัจจุบันการเมืองไทยต้องเลือกผู้แทนจากพรรคการเมือง เหมือนประชาชนถูกบังคับให้เลือก นักการเมืองส่วนใหญ่นั้นก็เป็นนักการเมืองหน้าเก่า ไม่ได้ทำประโยชน์ให้กับประชาชนมากนัก

(๖) ปัญหานักการเมืองเข้ามาในระบบรัฐสภาด้วยวิธีการซื้อเสียงและให้ประโยชน์คนในชุมชน เป็นต้นว่า พาไปเที่ยว ให้เงินหรือให้ข้าวของเครื่องใช้เพื่อหวังคะแนนเสียง และเป็นการทำให้ประชาชนต้องพึ่งพานักการเมืองโดยที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้ประชาชนอ่อนแอ และตกเป็นเครื่องมือของนักการเมือง

(๗) ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม และความไม่เท่าเทียมกันในทางกฎหมาย ตลอดจนปัญหาของหน่วยงานและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงผู้บังคับใช้กฎหมายแสวงหาประโยชน์จากกฎหมาย ชูคดีและลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของสองมาตรฐานที่กลุ่มเสื้อแดงเรียกร้อง

มิติในทางเศรษฐกิจ

(๑) ปัญหาความยากจนและปากท้องของชาวบ้านที่ยากจน ซึ่งไม่มีทางออกในการเรียกร้องและนำเสนอข้อเรียกร้องของตนเอง โดยการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงมีประเด็นความไม่เท่าเทียมกันและมีการกล่าวถึงปัญหาช่องว่างทางเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดชนชั้นต่างๆ ขึ้นในสังคม มีการแบ่งแยกและการเลือกปฏิบัติระหว่างคนรวยและคนจน

(๒) ความแตกต่างในรายได้และความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในการกระจายรายได้ อันเป็นผลมาจากการกระจายปัจจัยในการผลิตและการเข้าถึงปัจจัยทางการผลิตที่ไม่เท่าเทียมกัน ความแตกต่างในการกระจายรายได้นี้นำมาซึ่งปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสังคมในรูปแบบต่างๆ เป็นต้นว่า ปัญหาการเข้าถึงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ปัญหาการถูกละเมิดและลิดรอนสิทธิต่างๆ ด้วย

(๓) ปัญหาความยากจนและปากท้องของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ การชุมนุมของบางกลุ่มบางพวกใช้นโยบายเหล่านี้มาเป็นเครื่องมือเพื่อปลุกระดมชาวบ้านใช้ชื่อต่างๆ นานาเพื่อให้ชาวบ้านรู้สึกว่าเป็นการต่อสู้เพื่อตนเองและคนจน ดังนั้นควรจะเร่งแก้ปัญหาความยากจนและปากท้องของชาวบ้านให้คนได้กินอิ่มและพอมีพอกินเพื่อไม่ให้ตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ

มิติในทางสังคมและวัฒนธรรมทางการเมือง

(๑) สาเหตุของความขัดแย้งอีกประการหนึ่งคือ เกิดจากสื่อมวลชนที่นำเสนอและให้ข้อมูลที่เป็นเท็จบิดเบือนเพื่อสร้างและปลุกระดมมวลชน ชักจูงให้เข้าร่วมการชุมนุม โดยที่สื่อมวลชนไม่ได้สร้างข้อมูลและให้ข่าวสารที่เป็นการพัฒนาปัญญาของประชาชนในการแยกแยะวิเคราะห์ข้อเท็จจริงต่างๆ จนทำให้เกิดปัญหาและนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด

(๒) ปัญหาเรื่องการศึกษา โดยผู้เข้าร่วมเวทีฯ ได้นำเสนอว่า ความแตกแยก ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นเพราะระบบการศึกษา การรับรู้ และความเข้าใจ ที่แตกต่างกัน เพราะที่ผ่านมาประชาชนชาวไทย นักการเมือง นักกฎหมาย รู้จักประชาธิปไตยแค่เพียงเปลือก ไม่เข้าถึงแก่น ระบบการศึกษาเรียนรู้หลักการประชาธิปไตยแค่เปลือกเท่านั้น สิ่งที่ขาดหายไปคือ คุณธรรมและจริยธรรมแบบประชาธิปไตย นอกจากนั้นยังพบว่าสิ่งที่ขาดหายไปคือ การเปิดใจยอมรับ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมที่หลากหลายซึ่งเป็นแก่นแท้ของประชาธิปไตยก็ยังคงถูกพูดถึงกันน้อย หรืออาจจะสรุปได้ว่า เรายังไม่รู้จักรับรู้และเข้าใจการปกครองแบบประชาธิปไตยกันดีพอ จึงตกอยู่ในวังวนแห่งความขัดแย้งและความรุนแรงยังไม่สิ้นสุดแบบนี้เรื่อยไป

(๓) ปัญหาในเรื่องของความแตกต่างในความคิด ความเชื่อ และความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย ที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปความแตกต่างในเรื่องดังกล่าวนี้อาจไม่ใช่สิ่งที่ผิดเพราะในระบบสังคมประชาธิปไตย ความแตกต่างและความหลากหลายในทางความคิดถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ประชาธิปไตยสามารถพัฒนาและเดินหน้าไปได้อย่างมั่นคง หากแต่ในสังคมไทยยังไม่ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายเท่าที่ควร จนนำไปสู่ความขัดแย้ง และความรุนแรงดังกล่าว

(๔) ปัญหาจากสื่อมวลชนและสื่อสาธารณะ รวมถึงวิทยุชุมชนโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวด้วยความเอนเอียง ไม่เที่ยงตรง ปนเปื้อนไปด้วยอคติและข้อคิดเห็น อีกทั้งไม่ได้นำเสนอข่าวที่พัฒนาปัญหา หรือให้สติกับประชาชน ทั้งนี้เป็นเพราะสาเหตุมาจากการที่สื่อมวลชนอยู่ภายใต้อำนาจของระบบทุนและกลไกของการผลิตที่มุ่งเน้นกำไรและผลประโยชน์มากกว่าการสร้างปัญญาและพัฒนาคน

(๕) ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงเป็นเพราะมีการนำชาวบ้านและประชาชนเข้าไปท่ามกลางความขัดแย้งโดยแท้จริงแล้วปัญหาส่วนใหญ่ของการเมืองไทยเป็นเพราะนักการเมืองไม่มีคุณธรรมจริยธรรม และไม่มีจิตสำนึกต่อประชาชน ต้องการเพียงประโยชน์จากการเป็นผู้แทน เป็น สส. หรือเป็นรัฐมนตรี แต่ไม่มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาของประเทศ ถ้าจะแก้ไขและปรองดองควรจะให้ให้นักการเมืองปรับเปลี่ยนวิธีคิดซึ่งอาจเป็นเรื่องที่ยาก

(๖) ความขัดแย้งเป็นปัญหาเชิงระบบ ได้แก่ ความขัดแย้งของพรรคการเมืองฝ่ายค้านกับฝ่ายรัฐบาล ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ พรรคการเมืองกับกระบวนการยุติธรรม ระบบราชการกับประชาชนผู้ด้อยโอกาส ที่ถูกเลือกปฏิบัติ นักการเมืองไม่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนปวงชน แต่เป็นผู้แทนของพรรคการเมืองและกลุ่มอำนาจ ผลประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง แบ่งพวกแย่งชิงทำลายทำร้ายกัน ปลุกปั่นพาประชาชนเข้าร่วมในความขัดแย้ง จนกลายเป็นปัญหาของชาติ

(๗) ปัญหาความเข้าใจในการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยคนไทยในปัจจุบัน ส่วนใหญ่กำลังเกิดความขัดแย้งและหาทางออกด้วยความรุนแรง อีกทั้งปัญหาการไม่ยอมรับในระเบียบและกฎเกณฑ์ของประชาธิปไตย โดยตั้งแต่มีการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หรือกลุ่มเสื้อเหลือง กลุ่มนปช. กลุ่มเสื้อหลากสี กลุ่มเสื้อสีขาว เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการไม่ยอมรับในระเบียบ กฎเกณฑ์ ค่านิยมศีลธรรมในการอยู่ร่วมกัน ในขณะเดียวกัน นักการเมืองที่รวยก็ต้องการมีอำนาจ เพื่อใช้อำนาจในการกอบโกยผลประโยชน์ให้รวยยิ่งขึ้น เมื่อไม่สำเร็จก็นำเอาประชาชนมาต่อรองใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือ มุ่งทำร้ายกัน มุ่งฆ่ากัน โดยที่ไม่มีใครฟังกฎหมายไม่มีใครยึดศีลธรรมในการอยู่ร่วมกัน ความขัดแย้งและความรุนแรงเช่นนี้ก็จะมิต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด

แนวทางในการแก้ไข ฟื้นฟู ผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ

ในส่วนของประเด็นแนวทางการสร้างปรองดองขึ้นในสังคมไทย ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา ได้เสนอความเห็นที่ค่อนข้างหลาย ดังนี้ คือ

(๑) แนวทางการสร้างความปรองดองในระยะสั้น จะต้องมีการสร้างบรรยากาศของการปรองดอง โดยที่ไม่ไล่ล่าผู้ที่ชุมนุม หรือการโจมตีซึ่งกันและกัน โดยที่หากมีการกระทำผิดตามกฎหมายก็ควรที่จะให้กระบวนการยุติธรรมเป็นตัวตัดสินและจะต้องเคารพในกฎกติกาของสังคม ในขณะเดียวกันผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ทางการเมือง รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ควรเยียวยาและหาทางช่วยเหลือทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยจะต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจและต้องมุ่งเน้นสร้างบรรยากาศของการปรองดองอย่างแท้จริง อีกทั้งจะต้องมุ่งหามาตรการหรือมุ่งหาทางออกร่วมกัน โดยที่ประชาชนจะต้องเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และจะต้องมีการทบทวนระเบียบ ข้อบังคับที่จะเป็นอุปสรรคต่อการปรองดองและหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นเจ้าภาพในการสร้างแนวทางสู่การปรองดองและป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงเช่นนี้อีก โดยเริ่มต้นจากการให้อภัยและยอมรับในความแตกต่าง

หลากหลาย มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและแลกเปลี่ยนความเห็นพูดคุยกัน โดยจะต้องมีการปลูกจิตสำนึกสาธารณะให้กับประชาชนในชุมชนต่างๆ เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของตนเองและนักการเมือง อีกทั้งมุ่งสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และจะต้องมีการสร้างกิจกรรมและสร้างจิตสำนึกร่วมกันเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และใช้กระบวนการกลุ่มหล่อหลอมให้คนในชุมชนเข้มแข็ง และคนในชุมชนมีสติ มีปัญญาในการแยกแยะถูกผิด

(๒) จะต้องพยายามสร้างให้ประชาชนตระหนักและเข้าใจถึงปัญหาของความรุนแรงที่เกิดขึ้น โดยจะต้องมีการมุ่งให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนค่านิยมที่ถูกต้องในการปกครองแบบประชาธิปไตย

(๓) รัฐบาลจะต้องมีการทบทวนและนำข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุมไปแก้ไขหรือหาทางออกให้กับสังคม เป็นต้นว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในกระบวนการยุติธรรม ปัญหาความยากจน เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอันจะเป็นแนวทางการป้องกันความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

(๔) รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีกระบวนการที่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และตรงไปตรงมา อีกทั้งยังต้องมุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม นอกจากนั้นยังต้องเคารพกฎ กติกา ระบียบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้นว่า หากมีการเลือกตั้งพรรคใดที่ชนะการเลือกตั้งก็ควรจะให้สิทธิ์ในการปกครองและมีอำนาจในการบริหารประเทศและจัดตั้งรัฐบาล โดยต้องไม่มีการแทรกแซงอำนาจทางการเมืองหรือใช้อำนาจอื่นใดที่ไม่มีกฎหมายรองรับ

(๕) รัฐบาลควรที่จะมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงบนหลักการพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม ต้องไม่มีการบิดเบือนและใส่ร้ายหรือแสดงท่าทีที่แข็งกร้าวเพื่อสร้างความเกลียดชัง

(๖) จะต้องมีมาตรการทางกฎหมาย หรือนโยบายที่ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในรูปแบบต่างๆ และจะต้องสร้างแนวทางในการเข้าถึงความเป็นธรรมทางสังคมด้วย ตัวอย่างเช่น มุ่งสร้างรัฐสวัสดิการ มุ่งสร้างกระบวนการยุติธรรมที่คนจนและคนรากหญ้าสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย

(๗) จะต้องมุ่งสร้างความปรองดองในระดับสังคม โดยผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมฯ ได้นำเสนอถึงวิธีการสร้างความปรองดองในระดับสังคมว่า จะต้องมีการพัฒนาระบบวินัยและหน้าที่ของตนเอง มีการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักและเคารพในระบียบ กฎหมายและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งยอมรับในความแตกต่างหลากหลายและอยู่ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายได้ โดยที่ไม่ใช้ความรุนแรง นอกจากนั้นยังพบว่า มีความเห็นอื่นๆ ในการสร้างความปรองดองด้วย เป็นต้นว่า ให้มีการยกเลิกพรรคการเมือง มุ่งเน้นการปกครองโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการทุกระบวนการ ทั้งในเรื่องของการบริหาร การตรวจสอบด้วย

(๘) การสร้างความปรองดองในระดับชาติ โดยได้มีการนำเสนอให้มีการยึดมั่นในรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในศาสนา และความเป็นชาติไทย รวมถึงนักการเมืองจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เคารพสิทธิของผู้อื่น นอกจากนั้นยังพบว่า มีข้อเสนออื่นๆ ที่น่าสนใจ ดังนี้ คือ ให้ยกเลิกพรรคการเมือง หรือให้นักการเมืองไม่มีเงินเดือน เพื่อสร้างนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์และเสียสละจริงๆ ให้เข้ามาบริหารประเทศ อีกทั้งบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัดและมาตรการต่างๆ ที่สามารถจัดคนโกงและนักการเมืองที่ไม่ดีออกไปจากระบบการเมืองไทย

แนวทางการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ในประเด็นแนวทางการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจากเวทีเสวนา ปรากฏผลการรับฟังความเห็นดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ควรมุ่งสร้างสำนึกพลเมือง สร้างประชาธิปไตยชุมชนให้ประชาชนรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง และสร้างให้ประชาชนมีจิตอาสาเสียสละเพื่อส่วนรวม

(๒) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการเปิดเวทีให้ประชาชนได้มีพื้นที่ในการแสดงออกในการร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหาของบ้านเมือง โดยที่รัฐบาล หรือนักการเมืองจะต้องเป็นผู้ให้การสนับสนุนในทุกวิถีทาง

(๓) รัฐควรจะต้องจัดให้มีการรวมตัวของชาวบ้านและคนในชุมชนและประชาชนเพื่อลดความขัดแย้ง กล่าวคือ การรวมตัวของชาวบ้านจะเป็นกระบวนการแรกที่ทำให้ชาวบ้านได้มีการรวมกลุ่มกัน ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนได้มีการพูดคุย เกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นยังต้องมีการสร้างกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ชาวบ้านได้ผูกพันและให้เกิดความสามัคคีกัน เช่น โครงการวัฒนธรรม โครงการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยนอกจากจะทำให้ชาวบ้านอยู่รอดแล้วยังทำให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาวด้วย นอกจากนั้นควรจะต้องมีการเสนอกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองแบบประชาธิปไตย ในลักษณะของผู้แทน โดยแทนที่ประชาชนจะมีโอกาสเลือกผู้แทนเพื่อไปทำหน้าที่ในรัฐสภาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรจะมีการออกแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วมที่นอกเหนือไปกว่านั้นด้วย เพื่อเพิ่มอำนาจให้ประชาชน และลดอำนาจของนักการเมือง

(๔) จะต้องพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้เกิดความรู้จริงมีเหตุมีผลจริง และปลูกฝังให้รู้ถึงแก่นแท้ โดยจะต้องให้มีคนที่มีคุณภาพออกไปสู่สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องมีความรู้เรื่องประชาธิปไตยควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาการเมืองและความขัดแย้งที่ฐานรากอย่างแท้จริง

(๕) รัฐบาลจะต้องมุ่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชาวบ้าน เป็นต้นว่า ปัญหาปากท้อง ข้าวของราคาแพง การเข้าถึงแหล่งเงินทุนประกอบอาชีพ เงินออม ราคาพืชผลการเกษตร ซึ่งเป็นเรื่องของยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยให้ดีขึ้น และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำต่ำสูงของเมืองและชนบท คนจนและคนรวย เป็นต้น อันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกัน ความเสมอภาค และการพัฒนาประชาธิปไตยในระยะยาวได้อีกด้วย

(๖) สร้างมาตรการและกฎหมายที่จะเป็นกรอบกำหนดทิศทางในการป้องกันความรุนแรงที่อาจเกิดจากการชุมนุมเรียกร้องของประชาชน โดยมีการถอดบทเรียนจากการเหตุการณ์ครั้งนี้เพื่อนำไปพัฒนาหรือเป็นแบบเรียนสำหรับสร้างเป็นบทเรียนและจิตสำนึกให้กับประชาชนในชาติ

(๗) มุ่งแก้ไขในปัญหาสังคมของชาติ โดยที่ให้ความสำคัญกับประชาชน ทั้งในเรื่องของปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ปัญหาความเหลื่อมล้ำของเมืองและชนบท ปัญหาความยากจน และปัญหาการไม่เข้าถึงในกระบวนการยุติธรรมและกฎหมายของชาวบ้านและคนจน โดยจะต้องมุ่งพัฒนากฎหมาย หน่วยงานและองค์กรในกระบวนการยุติธรรมเพื่อรองรับปัญหาดังกล่าวนี้

(๘) รัฐควรที่จะหามาตรการเพื่อลดความเข้มข้นของระบบอุปถัมภ์และจิตสำนึกของการพึ่งพิงและแทนที่ด้วยจิตสำนึกของพลเมือง และหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องรับผิดชอบต่อส่วนรวม หรือมุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกสาธารณะ

(๙) รัฐควรจะต้องมีการพัฒนากระบวนการยุติธรรม หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และการเรียนการสอนในวิชากฎหมาย เพื่อให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของกฎหมายและเพื่อคุ้มครอง ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนมากกว่าหาผลประโยชน์จากประชาชน

๗.๒.๓ การจัดเวทีเสวนาในพื้นที่ภาคเหนือ จังหวัดลำปาง

ที่มาและสาเหตุของความขัดแย้ง

(๑) เป็นเพราะปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม และความไม่เท่าเทียมกันในทางกฎหมาย ซึ่งกฎหมายโดยเนื้อแท้อาจมีความเท่าเทียมแต่การบังคับใช้กฎหมายยังมีหลายมาตรฐานและยังเป็นปัญหาที่กระบวนการยุติธรรมของสังคมไทยทั้งระบบ

(๒) ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นเพราะสื่อมวลชนที่สร้างกระแสและปลุกระดมมวลชนให้ใช้ความรุนแรงในขณะเดียวกันก็เพื่อหวังผลในทางการเมืองโดยใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือในการต่อรองกับรัฐบาล รวมถึงสื่อบุคคลด้วย

(๓) ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในทางการเมืองเป็นเพราะความเชื่อทางการเมือง ซึ่งค่อนข้างที่จะซับซ้อน กล่าวคือ ความเชื่อของกลุ่มเหลืองหรือแดงนั้นพอเห็นอีกฝ่ายหนึ่งหรือคนที่อยู่ฝ่ายต่างๆ ที่เห็นต่างกันเราปฏิเสธที่จะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์เพราะเรารู้ว่าจนถึงที่สุดแล้วว่า ความจริงที่สองคนมีมันคนละชุดแล้วมันก็จะเกิดความขัดแย้ง ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเพราะชุดของความเชื่อที่แตกต่างกันนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงตามมา

(๔) เป็นเพราะนักการเมืองและกลุ่มคนบางกลุ่มที่ไม่ยอมเสียผลประโยชน์ทางการเมืองและพยายามที่จะใช้ข้ออ้างของของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยสร้างความน่าเชื่อถือในการเคลื่อนไหวทางการเมือง นอกจากนั้นยังพบว่า ปัญหาที่รากฐานคือ การที่ได้นักการเมืองที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมมาเป็นผู้นำ หรือเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย โดยที่ประชาชนไม่เท่าทันในเล่ห์เหลี่ยมและกลอุบายของนักการเมือง โดยถ้าแก้หรือสามารถกำจัดนักการเมืองเหล่านี้ไปได้จะสามารถสร้างบรรยากาศของการปรองดองได้ในสังคมไทย

แนวทางการปรองดองและการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

(๑) จะต้องสร้างรากฐานให้แข็งแกร่ง นั่นก็คือสร้างการเมืองที่เรียกว่า ประชาธิปไตยชุมชนให้แข็งแกร่ง หรืออาจเรียกว่าการสร้างการเมืองภาคพลเมือง หรือว่าการสร้างการเมืองท้องถิ่นที่เข้มแข็งกว่านี้ น่าจะเป็นโจทย์ให้ประเทศไทยเกิดความเข้มแข็งในอนาคตได้ โดยการที่จะสร้างการเมืองสู่ความเข้มแข็งนั้น การคืนอำนาจให้กับชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เป็ทางออกและในวันนี้การกระจายอำนาจก็จะได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงมากนัก ถ้ามองว่าเราสามารถให้ชุมชน สามารถจัดการตัวเองในเรื่องของการเลือกผู้นำท้องถิ่นหรือว่านักการเมืองที่มีคุณภาพมาตั้งแต่ระดับรากฐานนั่นก็คือ ระดับท้องถิ่นเองก็จะส่งผลให้เขารู้จักในเรื่องของการปกครองที่เรียกว่าชุมชนท้องถิ่นปกครองตัวเอง ก็จะเกิดการเรียนรู้ในเรื่องของการเมืองระดับชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเลือกตั้งนักการเมืองที่มีคุณภาพเข้าไปทำหน้าที่แทนได้อย่างมีคุณภาพ แต่ในสังคมไทยปัจจุบันระบบอุปถัมภ์และในเรื่องของระบบการที่เรียกว่าวงจรอุบาทว์เกิดขึ้นในสังคมไทย เพราะฉะนั้นการที่ยอมรับในเรื่องของระบบทางลบได้ เราก็ต้องให้ท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทในเรื่องของการเมืองระดับท้องถิ่นที่เข้มแข็ง จะเกิดขึ้นได้นั่นก็คือ จะต้องเร่งสร้างความเข้มแข็งของภาคพลเมืองน่าจะเป็นทางออกที่สำคัญ

(๒) นักการเมืองควรจะยอมรับกติกาและผลกระทบที่เกิดขึ้นและก็จะอยากให้เผยแพร่ความรู้เรื่องประชาธิปไตย เรื่องสิทธิของแต่ละคน ปัจจุบันนี้นักมีสิทธิเสรีภาพอาจจะมากเกินไปก็อยากจะให้ทุกคนรู้สิทธิของตนเองมากกว่านี้ และไม่ควรถือเอาเสรีภาพของตัวเองเป็นที่ตั้งแต่ควรถือเอาประโยชน์และความสงบสุขของประเทศชาติเป็นที่ตั้ง

(๓) ประชาชนเองต้องวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น มีการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดโดยจะต้องการสร้างในเรื่องหลักสูตรท้องถิ่นหรือว่าในเรื่องของการสร้างประชาธิปไตยในชุมชนกับพรรคการเมืองท้องถิ่นให้เกิดขึ้นและเปิดเวทีให้มีการแสดงออกทางความคิดของประชาชนเกิดขึ้นทุกพื้นที่ ตั้งแต่ท้องถิ่นตั้งแต่ระดับชาติ โดยจะต้อง

มุ่งให้ท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวสร้างพื้นที่ให้ประชาชนได้เรียนรู้ในเรื่องของการเมืองที่ใกล้ชิด เนื่องจากว่าท้องถิ่นเองใกล้ชิดกับประชาชน ถ้าเกิดว่าทุกท้องถิ่นสามารถเปิดเวทีให้ประชาชนรับฟังปัญหา เราจะรู้ปัญหาจากต้นเลยว่าพื้นที่เรามีปัญหาอะไร เราจะช่วยกันแก้ไขปัญหายังไงบ้าง รวมถึงในเรื่องของการสร้างสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สังคมสมานฉันท์ที่เราว่าเป็นสังคมที่เป็นครอบครัวเดียวกัน และในการสร้างความสมานฉันท์สร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นได้นั้นเราต้องสร้างความรู้ให้กับประชาชน โดยถ้าประชาชนมีความรู้ที่ถูกต้องแล้ว จะเกิดการเลือกนักการเมืองที่มีคุณภาพ และประชาชนจะสามารถเลือกนักการเมืองที่มีคุณภาพมีจริยธรรมเข้าไป ตั้งแต่ระดับเริ่มต้นก็จะส่งผลให้ประเทศชาติเดินหน้าต่อไปได้

(๔) จะต้องมีการปฏิรูปสื่อให้สื่อมีจิตวิญญาณในการนำเสนอข่าวที่ให้ปัญญาแก่ประชาชนและต้องวางกรอบการทำงาน สื่อต้องให้ความรู้ และต้องทำให้ความจริงเกิดขึ้นในสังคม ปัญหาที่เกิดขึ้นคือสื่อหรือผู้ผลิตสื่ออย่างมุ่งหวังเพียงเพื่อขายสินค้า หรือขายโฆษณาชวนเชื่อเท่านั้น ดังนั้น สื่อควรที่จะปรับบทบาทของตนเองเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่รับผิดชอบต่อสังคม และจะต้องนำเสนอภาพที่จะสามารถสร้างความปรองดองได้ภายในสังคม อีกทั้งยุติบทบาทที่เอนเอียง เลือクข้าง หรือนำเสนอเหตุการณ์ความรุนแรงที่เป็นการตอกย้ำความรู้สึกคับแค้นหรือความรู้สึกแปลกแยกให้กับสังคม โดยจะต้องพิจารณาว่าถ้านำเสนอออกไปแล้วส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไร หรือนัยหนึ่ง สื่อเองจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและต่อวิชาชีพของตนเองด้วย

(๕) รัฐและสังคมควรมุ่งหามาตรการเพื่อลดความเข้มข้นของระบบอุปถัมภ์และจิตสำนึกของการพึ่งพิงและแทนที่ด้วยจิตสำนึกของพลเมือง และหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องรับผิดชอบต่อส่วนรวม หรือมุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกสาธารณะด้วย

๗.๒.๔ การจัดเวทีเสวนาในพื้นที่ภาคใต้ จังหวัดสงขลา

ที่มาและสาเหตุของความขัดแย้ง

(๑) ความไม่เป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจ ความแตกต่างในการกระจายได้รายได้ ปัญหาความยากจน และปัญหาปากท้องของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบทและผู้ที่มีอาชีพอาชีพเกษตรกร รับจ้างทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มคน อันนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันทั้งในทางสังคม และกระบวนการยุติธรรม

(๒) ปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มการเมืองสองกลุ่ม และใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือในการต่อรองอำนาจเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์และอำนาจในการบริหารประเทศ

(๓) ปัญหาที่ฝังรากลึกของวิกฤตการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยอีกประการหนึ่งคือ ปัญหากระบวนการต่างๆ ของภาครัฐ ขาดการตรวจสอบ การบริหารงานของนักการเมืองทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นเป็นไปในลักษณะของธุรกิจการเมือง กล่าวคือ มุ่งต่อรองผลประโยชน์ระหว่างกันมากกว่าการทำเพื่อประโยชน์ของประชาชน ดังนั้นจึงนำไปสู่ความขัดแย้งต่างๆ ตามมาด้วย

(๔) ความไม่เป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมและผู้บังคับใช้กฎหมายประเทศไทย ทั้งนี้เพราะในสังคมไทยยังปรากฏให้เห็นว่า มีคนบางกลุ่มบางพวกอยู่นอกกฎหมาย หรือ กระทำผิดและไม่ได้รับการลงโทษ หรือ ถูกละเว้นการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่รัฐ อีกทั้งคนจนคนด้อยโอกาสมักถูกกฎหมายเอารัดเอาเปรียบไม่ได้รับความเป็นธรรม เกิดสองมาตรฐานหรือหลายมาตรฐานในสังคมไทย

(๕) วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม ที่ผ่านมาเป็นเพราะสื่อมวลชนและการนำเสนอข่าวในลักษณะของการบิดเบือนข้อเท็จจริง สร้างความแตกแยกและใช้ข้อมูลข่าวสารในทางที่ผิดเพื่อปลุกระดมคนให้มีการชุมนุมและเรียกร้องในสิ่งที่ตนเป็นปัญหาของตนเอง อันนำไปสู่การต่อรองทางการเมืองของนักการเมือง โดยใช้ปัญหาของประชาชนเป็นข้อเรียกร้องให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง และใช้สื่อเป็นเครื่องมือ ดังนั้น

จึงพบว่า สื่อไม่ทำหน้าที่ในการสร้างปัญหาและสร้างข้อเท็จจริงให้กับประชาชน อีกทั้งยังขาดจิตวิญญาณของการทำหน้าที่สื่อสารมวลชน อันนำไปสู่วิกฤตการณ์ต่างๆ ตามมา

(๖) เกิดจากปัญหาความยากจนและประชาชนฐานรากไม่สามารถเข้าสู่สิทธิขั้นพื้นฐานของตนเอง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ประชาชนไม่ได้รับการแก้ไข เยียวยา หรือทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น นอกจากนั้นยังถูกเอารัดเอาเปรียบ และถูกขูดรีดทางสังคมอย่างไม่เป็นธรรม อันนำไปสู่ปรากฏการณ์ “สองมาตรฐาน” ซึ่งเป็นภัยหนึ่งถึงการเรียกร้อง และการต่อสู้เพื่อให้เกิดกระแสการปรับเปลี่ยนระบบที่ไม่เป็นธรรมในสังคม

แนวทางในการแก้ไข ฟื้นฟู เยียวยา

(๑) ควรมุ่งเยียวยาฟื้นฟู บุคคลสังคมและองค์กรต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบ ทั้งผู้ที่ตกเป็นเหยื่อในเหตุการณ์ความรุนแรงทางตรง เป็นต้นว่า ผู้ที่สูญเสียชีวิต ผู้ที่บาดเจ็บ และผู้ที่ถูกทำร้าย ถูกไล่ล่า นอกจากนั้นยังควรให้ความสำคัญกับเหยื่อโดยปริยาย กล่าวคือ ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อโดยที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความรุนแรง โดยจะต้องมีนโยบายหรือมาตรการเร่งด่วนทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว และควรจะต้องมีการเยียวยาทั้งในรูปแบบของวัตถุและการเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อเป็นการบรรเทาความคับแค้นและความทุกข์ทรมานอันเกิดขึ้นมาจากเหตุการณ์ความรุนแรง

(๒) ควรจะต้องมีการเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์ เป็นต้นว่า ควรมีการกล่าวขอโทษหรือกล่าวไว้อาลัยให้กับผู้ที่สูญเสียและตกเป็นเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรง อีกทั้งควรที่จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นเจ้าภาพในการแสดงความรับผิดชอบต่อการสูญเสียด้วย

(๓) รัฐควรยกเลิกการกระทำ พหุติกรรม หรือนโยบายที่สร้างความคับแค้นให้กับประชาชนและควรเลิกพหุติกรรมที่แสดงถึงการแบ่งแยก และสร้างความขัดแย้ง และการแบ่งฝ่าย เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศของความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคม

(๔) รัฐควรมุ่งตรวจสอบและค้นหาความจริงต่อเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น เพื่อให้สังคมเข้าใจถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบได้รับความธรรมจากเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวนี้

(๕) ไม่ควรมีการกล่าวโทษ หรือสร้างบรรยากาศแห่งความขัดแย้งขึ้นมาอีก

แนวทางการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

(๑) ปรับเปลี่ยนกระบวนการยุติธรรมให้สามารถเข้าถึงประชาชน เพราะจากปรากฏการณ์ที่ผ่านมา กระแสการเรียกร้องในกระบวนการยุติธรรมเป็นสิ่งที่น่าท้อแท้และต้องมีการเปลี่ยนในกระบวนการและรายละเอียดในเรื่องกฎหมายที่จะต้องมุ่งสร้างความเป็นธรรมให้กับคนในสังคมมากกว่าการสร้างความคิดดีเสียของตัวบทและกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันผู้บังคับใช้กฎหมายควรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติและกระบวนการในการบริหารงานยุติธรรม เพื่อลดปัญหาสองมาตรฐานในสังคม

(๒) จะต้องมีการรวมตัวของชาวบ้านและคนในชุมชนและประชาชนเพื่อลดความขัดแย้ง กล่าวคือ การรวมตัวของชาวบ้านจะเป็นกระบวนการแรกที่ทำให้ชาวบ้านได้มีการรวมกลุ่มกัน ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนได้มีการพูดคุยเกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นยังต้องมีการสร้างกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้ชาวบ้านได้ผูกพันและร้อยรัดให้เกิดความสามัคคีกัน เป็นต้น โครงการวัฒนธรรม โครงการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยนอกจากจะทำให้ชาวบ้านอยู่รอดแล้วยังทำให้ชาวบ้านสามารถปรองดองกันได้ในระยะยาวด้วย

(๓) จะต้องพัฒนาคุณภาพของการศึกษาของประชาชนให้มีความเท่าเทียมกัน ทั้งการศึกษาในเรื่องของการเมืองการปกครอง ประชาธิปไตย หน้าที่ของพลเมือง มุ่งสร้างวัฒนธรรมความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง และควรมุ่งสร้างค่านิยม จิตวิญญาณแห่งความเป็นประชาธิปไตย การรู้จักเสียสละ การรู้จักให้อภัยและการรู้จักยอมรับในเหตุผลเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงในอนาคต

(๔) รัฐบาลจะต้องมุ่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชาวบ้าน เป็นต้นว่า ความแตกต่างในการกระจายรายได้ และผลผลิต ความแตกต่างในเรื่องของค่าแรงและค่าครองชีพ ความแตกต่างในราคาสินค้าและปัญหาความยากจน อันจะนำไปสู่การลดความแตกต่างทางเศรษฐกิจของคนในสังคม อันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันในหลายๆ เรื่อง ตามด้วย ซึ่งรัฐควรจะต้องมุ่งหามาตรการเร่งด่วนในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ก้าวข้ามความยากจน และการไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้

๗.๓ สรุปความเห็นและข้อเสนอแนะจากการจัดเวทีเสวนาในภาพรวม

การวิเคราะห์ข้อขัดแย้งที่นำไปสู่ความขัดแย้ง อันเป็นการทำความเข้าใจรากเหง้าของปัญหา เพื่อนำไปสู่การปรองดองในสังคมไทยในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอและสรุปผลการดำเนินโครงการเวทีประชาคมระดมความเห็นเพื่อเยียวยาผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ ในภาพรวมนั้น ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาส่วนใหญ่มีความเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติดังต่อไปนี้

ที่มาของปัญหาความขัดแย้งและภาวะวิกฤตการณ์

ในประการแรกผลการจากการดำเนินการรับฟังความเห็นฯ พบว่ารากเหง้าของความขัดแย้งอันนำไปสู่ภาวะวิกฤตการณ์และความรุนแรงนั้นเป็นผลมาจาก

ความแตกต่างกันในเรื่องของมิติทางเศรษฐกิจ

ความไม่เป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจเสรีทุนนิยม ทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ ความแตกต่างและความสูงต่ำของการกระจายรายได้ ในขณะเดียวกันเกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมา เป็นต้นว่า การเอารัดเอาเปรียบกัน การไม่เท่าเทียมกันในการปฏิบัติและการเข้าถึงความเป็นธรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น ความเป็นธรรมทางสังคม ความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

ความแตกต่างในเรื่องของความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง

๑) ปัญหาเรื่องการเมืองและปัญหาของนักการเมืองที่แย่งชิงอำนาจในการจัดการผลประโยชน์และความไม่ลงตัวในการจัดสรรผลประโยชน์ การไม่ยอมไม่รับในกฎกติกาและความเป็นประชาธิปไตย ในขณะเดียวกันก็นำไปสู่การแตกแยกทางความคิด เกิดความขัดแย้งและความรุนแรง การจะสร้างความปรองดองได้นั้น จะต้องสร้างให้เกิดความเท่าเทียมกันทางสังคม เกิดการประโยชน์ร่วมกัน ไม่ให้เกิดการเหลื่อมล้ำต่ำสูง นอกจากนั้นจะต้องเร่งแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเป็นธรรม ต้องเร่งแก้ไขกฎหมายที่ให้คนบางกลุ่มได้ประโยชน์ และควรพัฒนากฎหมายที่สร้างประโยชน์ให้กับประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

๒) กระบวนการต่างๆ ของภาครัฐ ขาดการตรวจสอบ ถ่วงดุลโดยประชาชน ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้นโยบายต่างๆ ของรัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน นำไปสู่ข้อเรียกร้องต่างๆ เพื่อสร้างนโยบายที่เกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ต่อประชาชนที่เป็นฐานรากของประเทศ

๓) รากเหง้าของความขัดแย้งเกิดจากนักการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในทางการเมือง โดยการดึงชาวบ้าน ดึงแกนนำชุมชนเข้าไปเป็นพวก เป็นฐานเสียง เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เกิดความแตกแยก ในชุมชนในท้องถิ่น และเกิดการแตกแยกทางความคิด โดยการนำเสนอภาพและข่าวที่สร้างความเกลียดชังให้แก่สังคม และคนในชุมชน

๔) ความขัดแย้งในระดับประเทศส่วนหนึ่งเกิดขึ้นมาจากการสร้างความขัดแย้งในระดับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกกรรมการชุมชน หรือเลือกประธานชุมชน ทั้งนี้เพราะมีการแบ่งกลุ่มแบ่งฝักแบ่งฝ่ายว่าใครพวกใคร พี่น้องใคร หากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ อีกกลุ่มก็จะไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ ความขัดแย้งจึงเริ่ม

เกิดขึ้น เกิดพรรคพวก ทั้งกลุ่มนักการเมือง ผู้มีอิทธิพลต่างหนุนหลัง ผู้นำชุมชนกลายเป็นเครือข่ายของนักการเมือง เวลาจะทำอะไรก็รายงานนักการเมือง ทำให้ชุมชนไม่เป็นอิสระ ตกเป็นเบี้ยล่างของนักการเมือง ดังนั้นถ้าเราสามารถแก้ไขตรงนี้ได้เราจะสามารถแก้ไขปัญหาการเมือง ความขัดแย้งนี้ได้เช่นกัน

ความแตกต่างในการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

ความไม่เป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมและผู้บังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย ทั้งนี้เพราะในสังคมไทยยังปรากฏให้เห็นว่า มีคนบางกลุ่มบางพวกอยู่นอกกฎหมาย หรือกระทำความผิดและไม่ได้รับการลงโทษ หรือถูกละเว้นการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่รัฐ อีกทั้งคนจนคนด้อยโอกาสมักถูกกฎหมายเอาผิดเอาเปรียบไม่ได้รับความเป็นธรรม เกิดสองมาตรฐาน หรือหลายมาตรฐานในสังคมไทย ดังความเห็นที่ได้รับผลกระทบจากชุมชนป้อมมหากาฬ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ประวัติศาสตร์ทางการเมืองของไทยมาตลอด ไม่ว่าจะเป็นปรากฏการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เป็นต้น ได้หยิบยกปรากฏการณ์ทางการเมืองในรูปแบบของการชุมนุมที่ผ่านมา โดยอธิบายให้ผู้เข้าร่วมเสวนาเห็นปรากฏการณ์การชุมนุมในรูปแบบใหม่ เนื่องจากแต่เดิมนั้น การชุมนุมไม่เคยมีปรากฏการณ์ของการค้นอาวุธ การตั้งฐานที่มั่นในการชุมนุมเกิดขึ้นเลย แต่วิวัฒนาการของการชุมนุมที่ผ่านมา ภายใต้อิทธิพลของการแทนกลุ่มของตน หรือ “สีแดง” เป็นเวลา ๑ เดือน ๔ วัน ในการนำเสนอประเด็นของการชุมนุม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการชุมนุมเพื่อ “การยุบสภา” สะพานผ่านฟ้าลีลาศ โดยในระยะแรกกลุ่มผู้ชุมนุมยังมีจำนวนไม่มากนัก (ไม่เกิน ๑,๐๐๐ คน) การประเมินสถานการณ์ดังกล่าวจากจำนวนผู้เข้าชุมนุม จะไม่สามารถสร้างแรงสั่นสะเทือนไปถึงรัฐบาลอย่างแน่นอน และเมื่อการชุมนุมดำเนินการไป ๓ อาทิตย์ มีปรากฏการณ์การเปลี่ยนประเด็น เป็น “อมาตย์กับไพร่” ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นคือ กลุ่มผู้ชุมนุมมีจำนวนมากขึ้นหลายเท่าตัว จนกลายเป็น “แดงทั้งแผ่นดิน” จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ชุมนุมจำนวนหนึ่งซึ่งมีทัศนคติต่อประเด็นดังกล่าว คือ “ผู้แทนจากเผ่าหนึ่งทางภาคเหนือ” ซึ่งมีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติ เดินทางเข้าร่วมชุมนุมจำนวน ๒๐ ท่าน ด้วยเหตุผลอื่นเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบจากความไม่เท่าเทียมในสิทธิทางกฎหมาย กล่าวคือ มีสมาชิกหญิงในเผ่าคนหนึ่งถูกข่มขืน และได้ร้องเรียนโดยการยื่นเรื่องผ่านผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อร้องขอความยุติธรรมให้แก่สมาชิกในเผ่าของตน แต่ปรากฏว่าเรื่องดังกล่าวได้เงียบหายไป จนกระทั่งมีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งบุกเข้ามาข่มขืนคนในชุมชน เนื่องจากไม่พอใจการร้องเรียนดังกล่าว

ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นประเด็นปัญหาโครงสร้างการกระจายอำนาจเกี่ยวกับ “การถ่ายโอนอำนาจระหว่างรัฐส่วนกลางมายังหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นหรือชุมชน” ที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม หรือเลือกปฏิบัติ จนเกิดเป็นปมปัญหาในท้องถิ่น เมื่อเราเทียบสัดส่วนระหว่างประชาชนในต่างจังหวัดกับประชาชนในกรุงเทพมหานครแน่นอนว่าจำนวนสัดส่วนย่อมแตกต่างกันอย่างมาก ดังนั้นเมื่อมีฝ่ายการเมืองหนึ่ง หยิบประเด็นที่เป็น “ปมในใจ” มาใช้เป็นเครื่องมือในการชุมนุม ทำให้คลื่นมหาชนจากต่างจังหวัดต่างพากันเข้ามาเรียกร้องในประเด็นดังกล่าวจนนำไปสู่ความรุนแรงและการสูญเสียในที่สุด

ความแตกต่างในเรื่องสังคมและวัฒนธรรม

๑) ความขัดแย้งในปัจจุบันเกิดขึ้นมาจากสื่อมวลชนและการนำเสนอข่าวในแง่ลบเดียวสื่อไม่ได้ทำหน้าที่ในการสร้างความรู้ให้กับประชาชน ในขณะที่ตัวกันสื่อมวลชนถูกควบคุมด้วยกลไกทางการเมืองและระบบทุน ทำให้ไม่สามารถนำเสนอข่าวที่ตรงไปตรงมาได้ อีกทั้งเรายังพบว่าสื่อในปัจจุบันมักจะสร้างให้สังคมเลือกข้าง บิดเบือนความจริงในสังคม

๒) เกิดความเข้าใจผิดในการตีความประชาธิปไตย สิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียมกันทางสังคม ทั้งนี้เพราะบทเรียนที่ผ่านมาปรากฏให้เห็นว่า บุคคลบางกลุ่ม บางพวกมุ่งเน้นการใช้คำว่าสิทธิและเสรีภาพเกินขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

๓) เกิดจากปัญหาความยากจน และประชาชนไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่กลุ่มคนเหล่านี้พึงมีพึงได้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหลายสิบปี ปัญหาความยากจน ความไม่เป็นธรรมของประชาชนฐานรากไม่ได้รับการแก้ไข เยียวยา หรือทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น หากแต่ยังโดนเอารัดเอาเปรียบและถูกขูดรีดทางสังคมอย่างไม่เป็นธรรม ดังนั้นแนวคิดเรื่อง “สองมาตรฐาน” จึงเป็นนัยหนึ่งถึงการเรียกร้องและการต่อสู้เพื่อให้เกิดกระแสการปรับเปลี่ยนระบบที่ไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม

แนวทางในการแก้ไข พื้นฟู ผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ

ในประเด็นแนวทางการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจากเวทีเสวนา ปรากฏผลการรับฟังความเห็นดังต่อไปนี้ คือ

๑) รัฐควรยกเลิกการกระทำ พวติกรรม หรือนโยบายที่สร้างความคับแค้นให้กับประชาชนที่เป็นคู่ตรงข้าม หรือยกเลิกกระบวนการไล่ล่า ตามล้างแค้นโดยอำนาจนอกกฎหมาย หรือการข่มขู่ ซึ่งเป็นการสร้างรอยร้าวภายในจิตใจ อันจะไม่นำไปสู่การปรองดองได้

๒) รัฐควรมุ่งสร้างแนวทางการเยียวยาฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงก็ดี ทั้งทางอ้อมก็ดี และผู้ได้รับผลกระทบจากการเป็นเหยื่อโดยบริสุทธิ์ก็ดี โดยรัฐจะต้องมีมาตรการเร่งด่วนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในการที่จะดูแลผู้ได้รับผลกระทบทั้งหมด เป็นต้นว่า ในกรณีของผู้เสียชีวิต ญาติ พี่น้อง และครอบครัวซึ่งได้รับผลกระทบในระยะยาว รัฐควรที่จะมีแนวทางในการช่วยเหลือครอบครัวคนเหล่านี้ เช่น ให้การศึกษาแก่บุตรหลานได้เรียนในระดับสูงโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือลดเว้นการเก็บค่ารักษาพยาบาลในทุกกรณีแก่ครอบครัวผู้สูญเสีย

๓) รัฐไม่ว่ารัฐบาลใดก็ตามควรจะออกมาขอโทษประชาชนที่สูญเสีย และได้รับผลกระทบควรมุ่งเน้นการเจรจากับคู่ขัดแย้งด้วยความสันติ และหันมาหาแนวทางที่สร้างประโยชน์ร่วมกันระหว่างคนในสังคม รัฐบาล และคู่ขัดแย้ง อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายได้อย่างปกติสุข เป็นต้นว่า การปลดปล่อยการคุมขัง และการพยายามช่วยเหลือผู้ที่ถูกคุมขังทั้งทางตรงและทางอ้อม

๔) รัฐ พรรคการเมือง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ไม่ควรมีการกล่าวโทษว่าเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะใคร หรือเป็นเพราะเหตุผลอะไร หากแต่ควรสร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันในอนาคตท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายและความขัดแย้งที่ปรากฏขึ้น ทั้งนี้เพราะในสังคมความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งที่ผิด แต่เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมเกิดคุณภาพและปรับเปลี่ยนเพื่อธำรงความเป็นเอกภาพ ดังนั้นจึงต้องเร่งหามาตรการและแนวทางการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างทางความคิด เช่น มุ่งสร้างกิจกรรมทางวัฒนธรรม กิจกรรมเพื่อสังคมในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น โดยจะต้องสร้างให้ภาวะวิกฤตการณ์ครั้งนี้เป็นปัญหาที่สังคมจะต้องมีการเรียนรู้ร่วมและเป็นบทเรียนในอนาคตเพื่อป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงและความเสียหายเช่นนี้อีก

แนวทางในการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต

ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาเกี่ยวกับแนวทางในการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรง ซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตต่างมีค่อนข้างหลากหลาย แต่มีประเด็นที่กล่าวถึงกันมากดังนี้ คือ ควรมุ่งสร้างความปรองดองในระยะยาว ทั้งนี้เพราะท่ามกลางสถานการณ์การเมืองปัจจุบัน เริ่มจะมีความขัดแย้งในรูปแบบใหม่ปรากฏขึ้น อีกทั้งยังมีแนวโน้มหรือนโยบายที่จะใช้การปรองดองเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งให้กับเฉพาะบางกลุ่ม หรือบางฝ่าย โดยอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในรูปแบบใหม่ ดังนั้น แนวทางในการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต ควรจะมุ่งสร้างความปรองดองในระยะยาว และควรมีแนวทางในการป้องกันดังนี้ คือ

๑) รัฐควรมีจุดยืน หรือแสดงท่าทีที่ชัดเจนในการมุ่งสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้น โดยควรจะแสดงให้เห็นทั้งในรูปแบบที่เป็นสัญลักษณ์ และทั้งในรูปแบบที่เป็นนโยบาย อีกทั้งรัฐควรมีท่าทีที่แสดงให้เห็นว่า รัฐมีนโยบายปฏิเสธความรุนแรง และเงื่อนไขที่นำไปสู่ความขัดแย้งในทุกรูปแบบ

๒) รัฐควรจะมีมติระงับในการแสดงออก หรือควรที่จะระงับมติในการกำหนดนโยบายที่จะกระทบต่อภาคส่วนต่างๆ รวมถึงไม่ควรสร้างประเด็นที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งใหม่ อีกทั้งไม่ควรนำการปฏิรูปหรือปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับหมวดพระมหากษัตริย์ ตลอดจนไม่ควรที่จะมีการออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการนิรโทษกรรมหรือความผิดให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ โดยรัฐจะต้องมีการวางตัวให้เป็นกลางและแสดงท่าทีที่ชัดเจนในประเด็นเหล่านี้

๓) รัฐควรมุ่งเน้นกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองให้กับประชาชน ซึ่งการจะสร้างความปรองดองได้จะต้องทำให้ชาวบ้านรู้เท่าทันนักการเมือง และมุ่งเน้นให้ชาวบ้านให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

๔) สื่อ วิทยุ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำเสนอข่าว ควรมุ่งเน้นที่จะสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้น โดยนำเสนอในประเด็นข้อเท็จจริง และนำเสนอประเด็นที่ไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งใหม่ อีกทั้งสื่อควรที่จะปรับบทบาทของตนเองเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่รับผิดชอบต่อสังคม และจะต้องนำเสนอภาพที่จะสามารถสร้างความปรองดองได้ภายในสังคม อีกทั้งยุติบทบาทที่เอนเอียง เลิกข้าง หรือนำเสนอเหตุการณ์ความรุนแรงที่เป็นการตอกย้ำความรู้สึกคับแค้น หรือความรู้สึกแปลกแยกให้กับสังคม โดยจะต้องพิจารณาว่าถ้านำเสนอออกไปแล้วส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไร หรือนัยหนึ่ง สื่อเองจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและต่อวิชาชีพของตนเองด้วย

๕) ควรสร้างรากฐานของประชาธิปไตยให้แข็งแกร่ง นั่นก็คือสร้างประชาธิปไตยชุมชน/การเมืองภาคพลเมือง/การเมืองท้องถิ่นให้เข้มแข็ง น่าจะเป็นโจทย์ให้ประเทศไทยเกิดความเข้มแข็งในอนาคตได้ โดยการที่จะสร้างการเมืองให้เข้มแข็งได้นั้น การคืนอำนาจให้กับชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เป็ทางออก อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการกระจายอำนาจไม่ได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงมากนัก หากชุมชนสามารถเลือกผู้นำท้องถิ่นหรือนักการเมืองที่มีคุณภาพตั้งแต่ระดับรากฐานนั่นก็คือ ระดับท้องถิ่นเองก็จะส่งผลให้เขารู้จักในเรื่องของการปกครองที่เรียกว่าชุมชนท้องถิ่นปกครองตัวเองก็จะเกิดการเรียนรู้ในเรื่องของการเมืองระดับชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเลือกตั้งนักการเมืองที่มีคุณภาพเข้าไปทำหน้าที่แทนได้อย่างมีคุณภาพ แต่ในสังคมไทยปัจจุบันระบบอุปถัมภ์และในเรื่องของระบบการที่เรียกว่าวงจรอุบาทว์เกิดขึ้นในสังคมไทย เพราะฉะนั้นการที่ยอมรับในเรื่องของระบบทางลบได้ เราก็ต้องให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในเรื่องของการเมืองระดับท้องถิ่นที่เข้มแข็ง จะเกิดขึ้นได้นั้นก็คือ จะต้องเร่งสร้างความเข้มแข็งของภาคพลเมืองน่าจะเป็นทางออกที่สำคัญ

๖) สังคมจะต้องสร้างบทเรียนกับปัญหาที่เกิดขึ้น และจะต้องร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา มีการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิด อีกทั้งควรเปิดเวทีให้มีการแสดงออกทางความคิดของประชาชนเกิดขึ้นทุกพื้นที่ ตั้งแต่ท้องถิ่นตั้งแต่ระดับชาติ โดยจะต้องมุ่งให้ท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวสร้างพื้นที่ให้ประชาชนได้เรียนรู้ในเรื่องของการเมืองที่ใกล้ชิดตัว เนื่องจากว่าท้องถิ่นเองใกล้ชิดกับประชาชน ถ้าเกิดว่าทุกท้องถิ่นสามารถเปิดเวทีให้ประชาชนรับฟังปัญหา เราจะรู้ปัญหาจากต้นเลยว่าพื้นที่เรามีปัญหาอะไร เราจะช่วยกันแก้ไขปัญหายังไงบ้าง รวมถึงในเรื่องของการสร้างสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สังคมสมานฉันท์ที่เราว่าเป็นสังคมที่เป็นครอบครัวเดียวกัน และในการสร้างความสมานฉันท์สร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นได้นั้นเราต้องสร้างความรู้ให้กับประชาชนเพื่อที่จะสามารถเลือกนักการเมืองที่มีคุณภาพ มีจริยธรรมเข้าไปบริหารประเทศและให้ความสำคัญกับประชาชนมากกว่าตนเองและพวกพ้อง

๗.๔ อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิเคราะห์หรือการค้นหามาตรการแห่งการปรองดองนั้น สิ่งหนึ่งที่ต้องทำความเข้าใจและจะต้องตระหนัก คือ ในปัจจุบันมีคู่ขัดแย้งใดบ้างในสังคมไทย อีกทั้งต้องวิเคราะห์ต่อไปอีกว่ามีมูลเหตุหรือรากเหง้าแห่งปัญหาใดที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคู่ขัดแย้งต่างๆ ซึ่งในบางครั้งความขัดแย้งอาจมีใช้สิ่งที่เลวร้าย หรือเป็นผลกระทบในเชิงลบไปเสียหมด หากแต่อาจเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการมีส่วนร่วมและการแสดงออกทางการเมืองของภาคประชาชน ซึ่งอาจมีรูปแบบของการแสดงออกแตกต่างกันไป อาทิ การแสดงความคิดเห็นในรูปแบบการจัดเวทีเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการประชุมทางการเมือง เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมและความโปร่งใสจากการดำเนินงานของรัฐบาล เป็นต้น อันเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นถึงปัญหาการดำเนินงานของภาครัฐมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง และกระทบต่อการดำเนินชีวิตของพวกเขาเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการสื่อสารหรือเผยแพร่ข่าวสารความจริงจากภาคสื่อมวลชน เป็นต้น

ทั้งนี้จากข้อสังเกตในการจัดเวทีประชาคมระดมความเห็นเพื่อเฝ้าระวังผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาตินั้น ประเด็นที่สำคัญอย่างมากอีกประการหนึ่งในการวางแผนการดำเนินงาน คือ การเลือกการจัดเวทีเสวนาในสถานที่ต่างๆ เนื่องจากสถานที่ที่มีผลอย่างมากในการเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของปัญหาและความต้องการของประชาชน กล่าวคือ ยิ่งบรรยากาศของการจัดเสวนามีความเป็นกันเอง จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจ ข้อเสนอแนะที่ได้รับก็จะสะท้อนให้เห็นปมปัญหาที่แท้จริงได้ ในขณะที่เดียวกันหากเป็นการจัดเวทีในสถานที่ราชการ พบว่า ประชาชนมีความรู้สึกไม่แสดงออกหรือเสนอแนะข้อเท็จจริงที่อาจกระทบ หรือเป็นลักษณะการเปิดโปงการกระทำความผิดอันเป็นประเด็นปัญหาของความขัดแย้งที่แท้จริงได้

นอกจากนั้นลักษณะของผู้เข้าร่วมการเสวนาก็มีผลไม่น้อยกับการเสนอแนะ หรือแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมการเสวนาฯ คนอื่นๆ เช่น ในการดำเนินการจัดเวทีที่มีผู้นำชุมชน หรือผู้นำทางความคิดในชุมชน อาทิ พระสงฆ์ อิหม่าม (ผู้นำทางศาสนาอิสลาม) เป็นต้น จะเห็นว่าความคิดหรือข้อเสนอแนะของผู้นำดังกล่าวจะมีผลต่อความเชื่อ หรือทัศนคติของประชาชนเป็นอย่างมาก

แม้ว่าการแสดงความเห็นในลักษณะการจัดเวทีประชาคมระดมความเห็นเพื่อเฝ้าระวังผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ จะมีอุปสรรคหรือข้อจำกัด หากแต่กระบวนการดังกล่าวถือเป็นกิจกรรมในการสร้างบรรยากาศการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจ ตระหนักถึงผลกระทบของปัญหาร่วมกันระหว่างคนที่มีความเห็นที่แตกต่างไม่ว่าความคิดที่แตกต่างเหล่านั้นจะมาจากฝ่ายใดก็ตาม ดังนั้นเมื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการจัดเวทีประชาคมดังกล่าวแล้ว จึงได้มีความพยายามในการลดอุปสรรคอันอาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อผู้เข้าร่วมและบรรยากาศโดยรวม ด้วยวิธีการเชิญตัวแทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนจากภาครัฐ ตัวแทนจากภาคราชการ ตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนภาคสื่อมวลชน ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง ตลอดจนตัวแทนนักวิชาการต่างๆ เพื่อค้นหาแนวทางมาตรการสร้างความปรองดอง เพื่อก้าวพ้นความขัดแย้ง อีกทั้งยังดำเนินการไปเพื่อการเยียวยาฟื้นฟูบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง โดยได้มีการจัดเวทีเสวนาและการรับฟังความเห็นทั้งในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งหมด ๕๐ เขต และในเขตพื้นที่ต่างๆ ประกอบด้วย ภาคเหนือ ณ จังหวัดลำปาง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ จังหวัดอุดรธานี, ภาคใต้ ณ จังหวัดสงขลา ซึ่งสามารถสรุปประเด็นข้อเสนอที่ได้รับ ดังต่อไปนี้

(๑) คู่ขัดแย้งในสังคมไทย

จากการจัดเวทีประชาคมระดมความเห็นเพื่อเฝ้าระวังผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ จากตัวแทนจากภาครัฐ ตัวแทนจากภาคราชการ ตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนภาคสื่อมวลชน ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง ตลอดจนตัวแทนนักวิชาการต่างๆ พบว่า คู่ขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย สามารถจำแนกและสรุปถึงปมแห่งความขัดแย้งได้ดังต่อไปนี้

๑) หน่วยงานราชการกับภาคประชาชน

หน่วยงานราชการที่ให้บริการประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานราชการที่ให้บริการเกี่ยวกับสิทธิของประชาชน มักพบว่า การดำเนินการเป็นไปอย่างไม่เป็นธรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นไปอย่างไม่เสมอภาค ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนผู้รับบริการและหน่วยงานราชการที่ต้องทำให้ที่ให้บริการแก่ประชาชน

ปรากฏการณ์ทางการเมืองในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ปรากฏการณ์การเลือกตั้ง” จะเห็นว่าการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งในระดับใดก็ตาม ประชาชนในสังคมไทย รวมทั้งสมาชิกในชุมชนต้องได้รับผลกระทบจากการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ผู้นำชุมชน” ซึ่งเป็น “หัวคะแนน” โดยมีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการคอร์รัปชันหลังการเลือกตั้งในลักษณะของการถอนทุนคืน รวมทั้งความขัดแย้งอันเกิดจากการไม่เป็นพวกพ้องเดียวกันกับพรรคการเมืองหรือหัวคะแนน ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในการเริ่มต้นและเป็นการจุดชนวนให้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในชุมชนในเวลาต่อมา

นอกจากนี้นักการเมืองยังมีอิทธิพลทางความคิดกับประชาชนอีกด้วย กล่าวคือ ประชาชนบางคนยังคงมีความเชื่อในตัวบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งความชื่นชอบในตัวบุคคล จนกลายเป็นการสร้างมวลชนในฝักในฝ่ายของตนเอง ทั้งนี้ไม่เพียงแต่นักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งเท่านั้นที่มีผลต่อความขัดแย้งทางสังคม แต่นักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้งแต่ยังคงเข้าแทรกแซงการเมือง เพราะฉะนั้นหากนักการเมืองเข้าใจบทบาทและใช้อำนาจหรืออิทธิพลทางความคิดของตนเองให้เป็นประโยชน์และถูกต้องตามครรลองครองธรรม ไม่ยั่วยุให้เกิดความขัดแย้งในบ้านเมือง ก็จะช่วยลดความขัดแย้งในสังคมไทยได้

๒) นายทุนกับภาคประชาชน

จากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในสังคมไทย ทำให้เกิดคู่ขัดแย้งขึ้นในชุมชนต่างๆ มากมาย โดยที่เห็นเด่นชัดมากขึ้นทุกที คือ คู่ขัดแย้งระหว่างนายทุนและคนในชุมชน เนื่องจากปัญหาการเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน อาทิ ที่ดิน แหล่งทำมาหากิน เป็นต้น อันเป็นสาเหตุของปมความขัดแย้ง และเกิดการต่อสู้ระหว่างคนสองกลุ่ม โดยมีผลประโยชน์ด้านความเป็นอยู่และปากท้องเป็นสำคัญ นอกจากนี้ความขัดแย้งระหว่างนายทุนกับภาคประชาชนยังมีความเชื่อมโยงหรือมีผลประโยชน์พัวพันกับกลุ่มนักการเมืองหรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ยิ่งเป็นการตอกย้ำและสร้างความคับแค้น ความกดดันให้ทั้งสองเพิ่มระดับความขัดแย้งที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น

๓) ผู้นำชุมชนกับภาคประชาชน

ผู้นำชุมชนในปัจจุบันนี้มีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของผู้นำที่มีธรรมาภิบาลสูง ในขณะเดียวกันพบว่า มีผู้นำชุมชนที่เอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้องมากกว่าการดำเนินงานเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง อันก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน ระหว่างกลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์กับกลุ่มผู้ที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ อันเป็นรากฐานในเรื่องของความไม่เท่าเทียมในสังคมไทย

๔) องค์การบริหารบ้านหรือองค์กรชุมชนกับการเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ

ในประเทศไทยมีองค์กรชาวบ้านหรือองค์กรชุมชนจำนวนมาก แต่ปัญหาที่พบ คือ การดำเนินงานในแต่ละองค์กรไม่มีการประสานงานกันภายในชุมชน รวมทั้งองค์กรชุมชนอื่นๆ ที่มีในประเทศไทย ซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่มีความเข้มแข็งเท่าที่ควร ประกอบกับการดำเนินงานในบางโครงการมีลักษณะวิ่งตามโครงการใหญ่ ซึ่งเป็นการขัดขวางการพัฒนาศักยภาพของชุมชน รวมทั้งขัดขวางการทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง

(๒) ศักยภาพและกิจกรรมชุมชน: เครื่องมือในการป้องกัน บรรเทาปัญหาความขัดแย้ง

จากการเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองในครัวเรือน หมู่บ้าน หรือชุมชนนั้นมิเกิดขึ้นบ้าง หากแต่ความขัดแย้งเหล่านั้นเป็นไปในลักษณะไม่รุนแรงมากนัก เนื่องด้วยในชุมชนมีกระบวนการจัดการและสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือของคนในชุมชน โดยหลีกเลี่ยงการสนทนาในเรื่องความคิดเห็นทางการเมือง แต่ทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกัน อาทิ กิจกรรมกีฬา หรือกิจกรรมทางศาสนา เทศกาล กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นว่าศักยภาพชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความปรองดอง และสะท้อนให้เห็นว่าในสังคมไทยกลไกเครือข่ายของชุมชนถือว่าเป็นกลไกที่มีความสำคัญมาก

นอกจากนั้นยังสะท้อนว่าชุมชนยังจะเห็นปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องใกล้เคียงกันเป็นประเด็นสำคัญ อาทิ ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาการทำมาหากิน เป็นต้น ดังนั้นความขัดแย้งในชุมชนจึงเป็นความขัดแย้งรองลงมา ไม่ใช่การขัดแย้งที่หนึ่งหรือเป็นประเด็นหลักสำคัญมากนัก

(๓) กลไกราชการ: ตัวขัดขวางความเข้มแข็งของชุมชน

ระบบของงบประมาณในกลไกการดำเนินงานทางราชการเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลในการขัดขวางการพัฒนา ศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน กล่าวคือ ในบางโครงการของราชการถูกคิด และดำเนินการไปอย่างไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เช่น ชาวบ้านต้องการศูนย์การเรียนรู้ สถานีอนามัย แต่กลับได้รับงบประมาณเพื่อมาสนับสนุนในการซื้อเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานของราชการที่คิดเองแบบเบ็ดเสร็จนั้น ทำให้ชุมชน ไม่มีโอกาสคิด วิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางการแก้ไข โดยมีราชการเป็นหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลืออย่างที่ควรจะเป็น ทำให้ชุมชนขาดการพัฒนาทักษะและกระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

(๔) สงครามสื่อทางการเมืองในสังคมไทย

จากสถานการณ์ความขัดแย้งที่แบ่งประชาชนออกเป็น ๒ กลุ่มอย่างชัดเจน คือ กลุ่มเสื้อเหลือง เสื้อแดง ทำให้เกิดความพยายามในการเผยแพร่แนวคิด ทศนคติทางการเมือง และจุดยืนของกลุ่ม เช่น ช่องเสื้อเหลือง ช่องเสื้อแดง และช่องเสื้อฟ้า เป็นต้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวมีผลอย่างมากในการปลุกเร้า และกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงมากขึ้น นอกจากการกระตุ้นระดับปัจเจกบุคคลแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกระแสของการสร้างความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคม

จากประสบการณ์ของการทำข่าวภาคสนามของนักข่าวท่านหนึ่ง พบว่า จุดเสี่ยงอันตรายที่ทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นในสังคมไทยนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการปิดกั้นสื่อมวลชนในการตั้งคำถาม ซึ่งบางครั้งเป็นการปิดกั้นสื่อทางการเมืองด้วย ดังนั้นสังคมต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยให้ตระหนักรู้ว่าการใช้สื่อในการโฆษณาชวนเชื่อ นั้นแตกต่างจากการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารอย่างไร วัตถุประสงค์รวมถึงวิธีการดำเนินการในลักษณะสื่อโฆษณาชวนเชื่อ นั้นขัดต่อหลักจริยธรรมและความรับผิดชอบของสื่อสารมวลชนอย่างไร เพื่อให้ประชาชนสามารถมีวิจารณญาณในการเลือกรับสื่อ อันจะเป็นการคัดกรองและลดทอนปัจจัยที่จะนำไปสู่การถูกชักจูงให้ปลุกเร้าทางความคิดและอารมณ์จากสื่อได้อีกด้วย

(๕) กระบวนการยุติธรรม: กลไกแห่งการปรองดอง

กระบวนการยุติธรรมควรให้ความเสมอภาคกับผู้ต้องหาในคดีการเมืองกับทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนของฝ่ายใดก็ตาม ซึ่งหากต้องการให้เป็นเช่นนั้น ประเทศไทยต้องยอมรับในความผิดพลาด และหาทางในการปฏิรูปแก้ไขให้มีความยุติธรรม และเสมอภาคอย่างแท้จริง ปราศจากการดำเนินงานแบบสองมาตรฐาน เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมนอกจากจะเป็นกลไกแห่งการปรองดองแล้ว ในขณะเดียวกัน กระบวนการยุติธรรมก็อาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดความขัดแย้งในสังคมได้ ดังนั้นหากกระบวนการยุติธรรมยังมีเรื่องของความไม่เท่าเทียม หรือการบังคับใช้กฎหมายสามารถทำได้กับคนบางกลุ่มเท่านั้น จะส่งผลทำให้เกิดความกดดันและอาจเป็นแรงบีบคั้นอย่างหนึ่งในการก่อให้เกิดความรุนแรงและความขัดแย้งขึ้นในสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

(๑) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการเยียวยา พ้นฟู และป้องกันความรุนแรง

ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการเยียวยา พ้นฟู และป้องกันความรุนแรงที่ผ่านมาเห็นว่า รัฐบาลได้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนและส่งเสริมการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงมาแล้วระดับหนึ่ง ซึ่งการเยียวยาและฟื้นฟูดังกล่าวเป็นแนวทางที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยลดความขัดแย้งและเป็นหนทางอันจะนำไปสู่การปรองดองในสังคมได้ในที่สุด ซึ่งในการนี้เอง ทางคณะผู้ดำเนินโครงการรับฟังความเห็น และรับฟังข้อเสนอแนะจากกลุ่มบุคคล สังคม องค์กร หน่วยงานต่างๆ ผู้ได้รับผลกระทบ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคส่วนต่างๆ มีความเห็นว่า “รัฐ” ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลชุดใดก็ตามมีหน้าที่รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ความรุนแรงในด้านการเยียวยา และฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การเยียวยาและฟื้นฟูดังกล่าวได้ดำเนินการต่อไปอย่างทั่วถึงเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

โดยในด้านการเยียวยาและการฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง เห็นว่า รัฐบาลควรขยายขอบเขตการให้การสนับสนุนและส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ทั้งถึง นอกจากผู้ที่ได้รับผลกระทบทางด้านชีวิตและร่างกาย ควรรวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบในทางทรัพย์สินให้ครอบคลุมในทุกมิติอย่างรอบด้านตามหลักการและแนวทางการเยียวยา และฟื้นฟูที่เหมาะสมดังต่อไปนี้

๑) การชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชีวิต ร่างกาย จิตใจ ตลอดจนทรัพย์สินของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง การชดเชยความเสียหาย ซึ่งรัฐได้ดำเนินการแก้ไขมาแล้วส่วนหนึ่ง รัฐควรต้องดำเนินการเยียวยา พ้นฟู ผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อไปเพื่อให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวได้รับการเยียวยาและฟื้นฟูให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีและครอบคลุมอย่างน้อยถึงระดับก่อนที่จะเกิดความเสียหาย โดยคำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงควรดำเนินการให้คืนมาซึ่งสถานภาพในทางเศรษฐกิจ และสังคม หน้าที่การทำงาน ตลอดจนสิ่งต่างๆ ที่เสียหายที่เกิดขึ้นมาจากเหตุการณ์ความรุนแรง

๒) การชดเชยและตอบแทนความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับชีวิต ร่างกาย จิตใจ และโอกาสอันมีผลมาจากเหตุการณ์ความรุนแรง การชดเชยและตอบแทนความเสียหายดังกล่าว รัฐควรดำเนินการโดยการประมาณการสูญเสียในทางเศรษฐกิจและโอกาสของผู้ที่ได้รับผลกระทบ ตั้งแต่การประเมินความสูญเสีย ความทุกข์ทรมาน และความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความรุนแรง การสูญเสียทางด้านอัตลักษณ์ การประกอบอาชีพที่อยู่อาศัย หน้าที่การงาน โอกาสและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการรักษาพยาบาลทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ เป็นต้นว่า ค่าทนายสำหรับการปรึกษาทางกฎหมายและการว่าความ ค่าใช้จ่ายในการบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น

๓) การฟื้นฟูสมรรถภาพภายหลังการเฝ้าระวัง ได้แก่ การติดตามดูแล ฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ ที่ผ่านการเฝ้าระวัง โดยควรจัดให้มีระบบการให้บริการติดตามดูแลที่เหมาะสมทั้งด้านการแพทย์ กฎหมาย รวมถึง การบริการสังคมด้านอื่นๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสมแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบในแต่ละราย และควรมีการ ติดตามอย่างต่อเนื่องไม่ใช่เฉพาะแค่เพียงหนึ่งปีหรือสองปีเท่านั้น แต่ควรจะมีการติดตามดูแลไปจนกว่าจะสามารถ เฝ้าระวังและฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสียหายได้ในระดับที่เหมาะสม จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามปกติ

๔) เนื่องจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนในสังคม นอกเหนือจาก ผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นรายบุคคลแล้ว รัฐบาลควรขยายขอบเขตการเฝ้าระวังและฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ ความรุนแรงในระดับพื้นที่ ชุมชน รวมทั้งสังคมในภาพรวมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่และชุมชนที่เป็นแหล่งที่ อยู่อาศัยและย่านการค้าที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุม และเหตุการณ์ความรุนแรง ซึ่งควรได้รับการเฝ้าระวังและ ฟื้นฟูสภาพภาพเช่นเดียวกันกับผู้ได้รับผลกระทบในรายบุคคลด้วย

๕) ควรจัดให้มีการเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความมั่นใจให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบให้เกิดความ รู้สึกปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของตนเองในอนาคต และเสริมสร้างเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าเหตุการณ์ ความรุนแรงเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นซ้ำรอยอีก อีกทั้งควรให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ข้อเท็จจริงใน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และต้องได้รับการขอภัยหรือแสดงความเห็นอกเห็นใจทั้งในการแสดงออกและในเชิงสัญลักษณ์ จากฝ่ายที่รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการรำลึกต่อความสูญเสีย ของผู้ที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งการสร้างอุทาหรณ์เพื่อเตือนสติให้แก่ทุกฝ่ายในการร่วมมือและร่วมใจกันป้องกันไม่ ให้เหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวเกิดซ้ำรอยขึ้นอีกในอนาคต

(๒) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการป้องกันความรุนแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต

๑) การสร้างบรรยากาศการพูดคุยกันเพื่อเป็นการขับเคลื่อนการอยู่ร่วมกันในอนาคต

กระบวนการพูดคุย เป็นการเตรียมการที่สำคัญมากในการสร้างบรรยากาศแห่งการยอมรับความเห็น ที่แตกต่างของสมาชิกในสังคม และสร้างทัศนคติว่าความแตกต่างเป็นเรื่องธรรมชาติ แต่ความแตกต่างต้องอยู่บน พื้นฐานแห่งความไม่ขัดแย้ง และการเคารพสิทธิของความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางความคิด ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ ความเชื่อ ค่านิยม โดยอาศัยความตั้งใจในการรับฟัง และเข้าใจผู้อื่น ภายใต้กระบวนการคิด การมีส่วนร่วม ในการเสนอความคิดเห็นร่วมกัน

๒) การสร้างความเท่าเทียมในสังคม

การสร้าง ความเท่าเทียมในสังคมถือเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งอีกหนึ่งประการ ไม่ว่าจะเป็นความ เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ความเท่าเทียมทางสังคม หรือความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากข้อมูลที่ได้ รับจากการจัดเวทีประชาคมระดมความเห็นเพื่อเฝ้าระวังผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ จะเห็นว่าประเด็นที่มักถูกหยิบยกขึ้นมามากที่สุด คือ ประเด็นความไม่เท่าเทียมในสังคม ซึ่งหากจะมีการป้องกัน ความขัดแย้งในอนาคต ปัจจัยดังกล่าวถือว่าเป็นปัจจัยที่ควรนำมาวิเคราะห์และหาทางแก้ไข เพื่อให้ลดทอนความ รุนแรงของปัญหา หรือจัดความไม่เท่าเทียมเหล่านั้นให้หมดสิ้นไป ซึ่งหนึ่งในแนวทางการแก้ไขที่ง่ายแต่สร้าง ประโยชน์ได้มาก คือ การสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การมีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด วางแผนการบริหารกิจการบ้านเมือง และการมีส่วนร่วมในการคิด เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม เป็นต้น

๓) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) กับ การสร้างความปรองดองและ การป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เป็นกระบวนการยุติธรรมที่มีเป้าหมายในการฟื้นฟูความเสียหายด้านความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เกิดจากการกระทำผิด ซึ่งขัดต่อหลักกฎหมาย ทั้งนี้ผู้เสียหายยังมีโอกาสในการบอกเล่าหรือสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึกอันเกิดจากความเสียหายที่ตนได้รับ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทั้งในทางร่างกาย จิตใจ เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำ ซึ่งการรับผิดชอบอาจอยู่ในลักษณะของการชดเชย เยียวยา หรือการขอโทษอันเกิดจากสำนึกผิด แก่ผู้เสียหายหรือผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงดังกล่าว โดยมีเป้าหมายหลักคือ การสร้างความรัก การให้อภัย และการสร้างความไว้วางใจต่อกัน อันจะเป็นหนทางหนึ่งในการนำไปสู่การปรองดองในสังคมต่อไป

โดยหลักการเบื้องต้น ในการนำความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาเป็นกลไกในการสร้างความปรองดองและการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตได้นั้น จะต้องเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแนวคิดและวิถีคิดที่มีต่ออาชญากรรม อาชญากร และผู้เสียหาย จากเดิมที่มองว่าผู้กระทำผิด ผู้ใช้ความรุนแรงเป็นอาชญากร และเป็นผู้ก่อการร้าย เป็นการกระทำที่ต่อต้านรัฐ และเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐ รัฐต้องเข้ามาดำเนินการ ผู้เสียหายไม่มีส่วนในกระบวนการ แต่ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้จะปรับฐานคติเดิม และมองว่าอาชญากรรมเป็นการทำลายสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ระหว่างผู้กระทำผิด และผู้เสียหาย ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงมุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยจะต้องมีการให้ผู้เสียหายก็ดี ผู้ได้รับผลกระทบในทางลบก็ดี ทหาร ตำรวจ รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็ดี ได้มีโอกาสบอกกล่าวความรู้สึกและความเสียหาย ตลอดจนผลกระทบที่ได้รับจากการกระทำผิดที่เกิดขึ้นให้ผู้กระทำผิดบอกต่อผู้เสียหายโดยตรง เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แล้ว คู่กรณีควรต้องรู้สึกว่ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ยุติลงแล้ว อย่างไรก็ตามการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่นำมาปรับใช้จะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยหลักการยอมรับ และแก้ไข ฟื้นฟูเขาให้กลับสู่ชุมชนด้วยการปรับพฤติกรรมให้เป็นผู้ที่เคารพต่อกฎหมาย ซึ่งนัยนี้เองที่มีความแตกต่างไปจากกระบวนการในการแก้แค้นทดแทน (Retributive Justice) กล่าวคือ ในขณะที่มาตรการเพื่อการแก้แค้นทดแทนให้ความสนใจกับการลงโทษแต่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้ความสำคัญกับความพร้อมรับผิด (Accountability) การปรองดอง (Healing) และการยุติข้อขัดแย้ง (Closure) โดยจะต้องให้ความสำคัญต่อผู้เสียหาย ผู้ได้รับผลกระทบ ดังนี้ คือ

๑. รัฐจะต้องให้ความสนใจในการฟื้นฟูแก่ผู้เสียหายและชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อมากกว่าการให้คุณค่าในเรื่องการลงโทษผู้กระทำผิด

๒. รัฐจะต้องยกระดับความสำคัญของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น ทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมและการให้บริการแก่ผู้เสียหาย

๓. รัฐจะต้องมีการเรียกร้องให้ผู้กระทำผิดในการใช้ความรุนแรงหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้ความรุนแรงแสดงความรับผิดชอบโดยตรงต่อบุคคล และหรือชุมชนที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำของเขา

๔. รัฐจะต้องกระตุ้นและสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการแสดงความรับผิดชอบต่อผู้กระทำผิดและให้การช่วยเหลือสนับสนุนในการตอบสนองความต้องการของผู้เสียหายและผู้กระทำผิด

๕. รัฐจะต้องให้ความสำคัญกับการที่ผู้กระทำผิดแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำ และการเยียวยาการบรรเทาผลร้ายจากการกระทำผิด มากกว่าการลงโทษอย่างเฉียบขาด

ดังนั้น การดำเนินการตามแนวคิดของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่นำมาปรับใช้ในการเยียวยา ฟื้นฟูผู้กระทำผิด การสร้างความปรองดอง และการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตนั้นรัฐจะต้องสร้างกระบวนการที่ทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และชุมชน

กล่าวโดยสรุป ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือ กระบวนการที่คู่ขัดแย้ง (ผู้กระทำผิด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการกระทำความผิดและเหยื่อจากการใช้ความรุนแรง) จะต้องร่วมกันแก้ไขปัญา โดยดูว่าจะทำอย่างไรกับผลที่ เกิดขึ้นจากอาชญากรรมและการดำเนินต่อไปในอนาคต เป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกมากกว่าการลงโทษ เพื่อให้เกิดความทุกข์ทรมาน

เป้าหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือ การสร้างความปรองดองในสังคม โดยให้ ผู้เสียหายได้รับความพึงพอใจและผู้กระทำผิดได้สำนึกในผลร้ายที่เกิดจากการกระทำของตนและแสดงความรับผิดชอบ โดยการบรรเทาผลร้ายจากการกระทำผิดนั้น ส่วนวิธีการในการสร้างความปรองดองโดยการนำผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการนั้นมีหลายวิธี ซึ่งสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพ สังคมวัฒนธรรม

สำหรับกรณีที่เกิดขึ้นในเรื่องของความขัดแย้งและความรุนแรงในทางการเมืองจนนำไปสู่การสูญเสีย ของชีวิต และทรัพย์สินต่างๆ นั้น จากรายงานพบว่า รัฐและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมควรนำรูปแบบ การระงับข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิด (Victim – Offender Mediation) ผู้ใช้ความรุนแรง และผู้ที่ เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน มาเป็นกลไกในการสร้างความปรองดอง กล่าวคือ “การระงับข้อพิพาท” (Mediation) ในความหมายของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีความแตกต่างจาก “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” (Mediation) ในกระบวนการยุติธรรมอาญา เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรมอาญา เป็นการตกลงกัน เพื่อหาทางประนีประนอมยอมความ (Compromise) ของคู่ความโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมีบทบาทในการดำเนินการ หาทางในการบรรเทาความรุนแรงของการลงโทษ และไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายหรือผู้เสียหายที่เกิดจาก อาชญากรรม แต่การระงับข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้ เป็นกระบวนการที่ให้ผู้เสียหายและ ผู้กระทำผิดมาพบกันในสถานที่ที่ปลอดภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบ (Accountability) โดยการช่วยเหลือและชดใช้ความเสียหายจากอาชญากรรมต่อผู้เสียหาย และการชดใช้ที่ไม่จำเป็นต้องตีค่าเป็น จำนวนเงินเสมอไป โดยอาจจะต้องมีคนกลาง (Mediator) เป็นผู้ช่วยในกระบวนการระงับข้อพิพาท

กระบวนการระงับข้อพิพาทเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้พูดหรือแสดงให้ผู้กระทำผิดรับรู้ว่ ผลจากการกระทำของเขาก่อให้เกิดผลร้ายอะไร / ต่อใครบ้าง ได้ถามผู้กระทำผิดได้ตามความต้องการ ได้มีส่วนใน การกำหนดหรือวางแผนเพื่อให้ผู้กระทำผิดชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น และเป็นโอกาสของผู้กระทำผิดในการแสดง ความรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาโดยตรง ตระหนักรู้ในผลร้ายที่เกิดจากการกระทำของเขา และมีส่วนในการวางแผน ในการชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น

การระงับข้อพิพาททำให้ผู้เสียหายมีบทบาทหลัก (Active Role) ในกระบวนการยุติธรรมโดยที่จะ ต้องได้รับข้อมูล สามารถถามทุกคำถามที่อยากรู้จากผู้กระทำผิดเอง สามารถแสดงความกังวล / ความห่วงใยต่อ ผลร้ายที่กระทบต่อชีวิตของเขา มีการเจรจาตกลง (Negotiate) กับผู้กระทำผิดและร่วมกันวางแผนในการชดใช้ แก่ไขผลร้ายที่เกิดจากเหตุการณ์ความรุนแรง

ในรูปแบบนี้เอง ผู้กระทำผิดมีโอกาที่จะขอโทษผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำผิดของเขาด้วย ตนเอง ทำให้ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดได้รู้จักและเข้าใจในตัวตนจริงๆ ไม่ใช่เป็นการรู้จักจากภาพประทับที่ถูกสร้าง ขึ้น หรือ Stereotype อย่างไรก็ตามการระงับข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นไม่ได้ทำเพื่อหาข้อสรุป ว่าผู้กระทำผิดกระทำผิดจริงหรือไม่ และจะบรรเทาความรุนแรงของการลงโทษอย่างไร แต่เริ่มด้วยการยอมรับกัน ทุกฝ่ายว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้น และทำความเข้าใจให้ตรงกันในเรื่องการตกเป็นผู้เสียหายของผู้เสียหาย ผลร้าย และ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิด การระงับข้อพิพาทจึงทำด้วยการสนทนากัน ซึ่งเน้นที่ความปรองดอง (Healing) ความพร้อมรับผิด (Accountability) ของผู้กระทำ

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่ารัฐควรนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มามุ่งแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งและความรุนแรงในทางการเมืองเมื่อเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ๒๕๕๓ นั้นจะต้องมุ่งเน้นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมและในชุมชน รวมถึงเพื่อลดปัญหาคความรุนแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยกระบวนการทศน์ดังกล่าวนี้เป็นการเปลี่ยนมุมมองหรือสร้างมุมมองใหม่ในการแก้ไขปัญหาค โดยเล็งว่าความขัดแย้งหรือการกระทำผิดในสังคมเป็นการละเมิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมิใช่การละเมิดกฎหมายหรือบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นก็มีใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับรัฐ แต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้กระทำผิดเอง ผู้เสียหาย ผู้เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย ชุมชน สังคม รัฐไม่ควรเข้ามาเป็นผู้ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาคให้กับผู้เสียหายและผู้กระทำผิด ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาคที่แท้จริงนั้นควรอยู่ที่ผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย รวมทั้งชุมชน สังคม ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกันมาโดยตลอด อีกทั้งทุกฝ่ายควรตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาคที่สนองตอบต่อความต้องการของทุกฝ่ายด้วย

๔) การสร้างฐานความคิดของความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) และการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างหลากหลาย

การสร้างฐานความคิดของความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน เป็นการสร้างหรือหาแนวทาง เพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมที่พึงปรารถนา สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสันติ ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นแนวทางในการดำเนินงานของ คอป. และคณะผู้ดำเนินโครงการก็ได้นำมาปรับใช้ในการจัดเวทีรับฟังความเห็น และประชาสัมพันธ์ถึงกระบวนการสร้างความปรองดองว่าจะอยู่บน “หลักความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน” (Transitional justice) เพื่อให้หลักความยุติธรรมเป็นไปและมีความสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสม

๕) การปฏิรูปสถาบันที่มีความรับผิดชอบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน

การปฏิรูปสถาบันเป็นกระบวนการที่เน้นการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีความรับผิดชอบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาคสื่อสารมวลชน หน่วยงานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น การปรับปรุงหรือปฏิรูปดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อป้องกันกระดุนความรุนแรงหรือความไม่พอใจ อันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ข้างต้น ซึ่งอาจทำให้เกิดการสะสมและประทุขึ้นเป็นความขัดแย้งในสังคมในอนาคตได้

นอกจากสถาบันต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงแล้ว นักการเมืองและผู้มีอิทธิพลในสังคมก็มีส่วนสำคัญต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ นักการเมืองบางกลุ่มยังใช้อำนาจครอบงำความคิดประชาชน รวมถึงการใช้ระบบอุปถัมภ์มาเป็นเครื่องมือในการสร้างฐานอำนาจให้ตนเอง จนกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่นๆ

๖) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือมิใช่เพียงการป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้เพียงเท่านั้น หากแต่การสร้างชุมชนที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือดูแลผู้กระทำความเสียหาย ก็เป็นกลไกหนึ่งในการสร้างบรรยากาศให้การปรองดองให้เกิดในชุมชนได้ ซึ่งถือเป็นรากฐานที่สำคัญในการขยายแนวคิดแห่งความปรองดองไปในทุกพื้นที่ของสังคมไทย

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

บทที่

รายงานการวิจัยผลการเยี่ยมเยียน
ผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบ
ในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

๘.๑ ข้อมูลเบื้องต้น

จากเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ที่ผ่านมา มีผู้ได้รับผลกระทบในหลากหลายกลุ่ม ในการนี้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในเหตุการณ์ช่วงดังกล่าวเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบ โดยมีทั้งผู้เสียชีวิต ผู้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายและผลกระทบทางจิตใจ ซึ่งไม่แตกต่างกับผู้ที่เกี่ยวข้องเหตุการณ์โดยตรง ในกรณีนี้รวมถึงผลกระทบทางจิตใจที่เกิดจากภาวะตึงเครียด กดดัน การสูญเสีย การเผชิญกับผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน การรักษากฎระเบียบและบทบาทหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่ในระยะเวลาอันยาวนาน แม้ว่าการปฏิบัติงานดังกล่าวจะเป็นหน้าที่รับผิดชอบก็ตาม แต่ผู้ปฏิบัติงานดังกล่าวก็นับเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาด้านสุขภาพจิตสูง

ภายหลังจากที่คณะกรรมการเยียวยา พ้นพู่ฯ ได้ดำเนินการทบทวนทฤษฎีและแนวคิดทางการดำเนินการ โดยหลักๆได้ทำการศึกษาถึงความหมายและแนวคิดของการเยียวยา หลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาตรการทางกฎหมายที่ประเทศที่มีประสบการณ์นำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการเยียวยาของตนเอง รวมถึงแนวคิดด้วยเรื่องปฏิกิริยาทางจิตใจหลังเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ เพื่อนำหลักการที่ได้มาวางแผนการดำเนินงานทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักทางทฤษฎีนั้น ทางคณะกรรมการฯได้ยึดแนวทางปฏิบัติจากการศึกษา โดยเฉพาะการช่วยเหลือและฟื้นฟูเหยื่อ (Victim Support) จากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยตรงหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง และได้กำหนดเป็นกิจกรรมเข้าเยี่ยมเยียนผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองในรูปแบบของการทำวิจัย เพื่อศึกษาภาวะสุขภาพจิต ผลกระทบทางจิตใจและผลการดูแลสุขภาพจิตของผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง

คณะกรรมการฯ ได้จัดทีมงานเข้าดำเนินการคัดกรอง ประเมินภาวะสุขภาพจิตและผลกระทบทางจิตใจของผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง ในช่วงเวลาดังกล่าว ที่ปัจจุบันยังคงประจำการอยู่ในหน่วยงานต่างๆ จำนวน ๓๒๖ คน ประกอบด้วย

- ๑) ผู้ปฏิบัติงานในสังกัดกองทัพอากาศ จำนวน ๑๗๐ คน แบ่งเป็น เจ้าหน้าที่จากฐานทัพเรือกรุงเทพ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ จำนวน ๑๐๕ คน เจ้าหน้าที่จากฐานทัพเรือสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน ๖๕ คน
- ๒) ผู้ปฏิบัติงานในสังกัดกองทัพบก จำนวน ๑๕๖ คน แบ่งเป็น ผู้ปฏิบัติงานจากกรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ จำนวน ๑๐๖ คน ผู้ปฏิบัติงานจากกองพันทหารปืนใหญ่ที่ ๑ รักษาพระองค์ ถนนประดิพัทธ์ เขตดุสิต กรุงเทพฯ จำนวน ๕๐ คน

โดยเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานประกอบด้วย

- ๑) แบบตรวจสอบรายการ (Checklist)
- ๒) ชุดแบบประเมินคัดกรองสุขภาพจิตผู้ใหญ่ เป็นเครื่องมือทฤษฎีภูมิซึ่งจัดทำและพัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วยเครื่องมือย่อย แบบประเมินผลกระทบทางจิตใจหลังเกิดเหตุการณ์วิกฤต แบบประเมินความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับผู้ประสบภัยหลังได้รับผลกระทบแบบรายงาน Peer Review

๓) แบบประเมินวิเคราะห์ความเครียดด้วยตนเอง ของกรมสุขภาพจิต

๘.๒ หลักทฤษฎีในการเยียวยาทางสุขภาพจิตในภาวะวิกฤต

ทั้งนี้หลักทางทฤษฎีในการเยียวยาทางสุขภาพจิตในภาวะวิกฤต มีดังนี้

๘.๒.๑. ปัญหาสุขภาพจิตในภาวะวิกฤต

เมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติจากธรรมชาติหรือจากน้ำมือมนุษย์ด้วยกันเอง ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือเหยื่อจะประสบปัญหาความยุ่งยากในการดำเนินชีวิต และปัญหาความยุ่งยากสับสน ทุกข์ทรมานภายในจิตใจ เหตุการณ์รุนแรงจากน้ำท่วม แผ่นดินไหว หรือการกระทำรุนแรงถึงแก่ชีวิตจากน้ำมือมนุษย์หรือแม้แต่ในภาวะสงคราม เหตุการณ์เหล่านี้ส่งผลให้ผู้ประสบเหตุการณ์มีความทุกข์ ในการจัดการกับผลกระทบด้านจิตใจ เช่น เปื่อหน่าย เศร้าโศก ท้อแท้ สิ้นหวัง ไม่มีความสุข หวาดกลัว กังวล ภาพเหตุการณ์ผุดขึ้นมาบ่อยๆทั้งหลับและตื่น คิดซ้ำๆ ถึงภาพเหตุการณ์นั้น หลีกเลียงสถานการณ์ เหตุการณ์ที่กระตุ้นให้นึกถึงภาพโหดร้ายนั้น และมีปัญหาทางพฤติกรรม เช่น มีอาการเมื่อยล้า ปวดเมื่อยตามส่วนต่างๆของร่างกาย อ่อนเพลีย ไม่มีแรง นอนหลับยาก ตื่นเต้นง่าย ใจสั่น และหัวใจเต้นผิดปกติ ฯลฯ ผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตต้องอยู่กับความทุกข์ทรมานเหล่านี้ตลอดไป เปรียบเสมือนถูกแช่แข็งความรู้สึกขัดแย้งและความโศกเศร้าไว้ในจิตใจ ผู้เกี่ยวข้องที่ทำหน้าที่ดูแลเยียวยาควรต้องหาทางดำเนินการแก้ไขโดยเร็วที่สุด เพื่อลดผลกระทบทางจิตใจที่จะเกิดมาภายหลัง

๑. ภาวะวิกฤตจากภัยพิบัติ (Adventitious Crisis)

โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ (๒๕๕๓) ให้ความหมายวิกฤตภัยพิบัติว่าคือภาวะวิกฤตที่ไม่ได้เกิดในกระบวนการของชีวิต แต่เป็นภาวะวิกฤตที่ไม่คาดฝัน สาเหตุมาจาก

- ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น พายุ น้ำท่วม ไฟป่า แผ่นดินไหว โคลนถล่มพังทลายบ้านเรือน
- ภัยพิบัติจากความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ ทำให้เกิดสงครามและการจลาจล การสู้รบกันระหว่างเผ่าระหว่างเชื้อชาติ การพลีชีพ

- อาชญากรรมและการละเมิดสิทธิบุคคล ได้แก่ การข่มขืน การฆ่า การทารุณกรรมเด็กและสตรี

พิทักษ์พลและคณะ (๒๕๕๐) กล่าวว่าภาวะวิกฤตทางจิตใจ (Psychological Crisis) หมายถึง ภาวะไม่สมดุลทางจิตใจซึ่งบุคคลไม่สามารถจัดการได้ เป็นการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น สถานการณ์ภัยพิบัติ ภาวะวิกฤตเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเผชิญกับอุปสรรคที่สำคัญในชีวิตซึ่งยากเกินกว่าที่จะเอาชนะได้ด้วยการใช้วิธีการแก้ไขปัญหาตามปกติ เกิดความสับสน ไม่มั่นคง รู้สึกผิดหวังมากเป็นเวลานาน แม้ระหว่างนั้นบุคคลนั้นจะได้อาศัยความพยายามในการแก้ปัญหาแล้ว แต่การแก้ปัญหาเหล่านั้นไร้ผล จนในที่สุดการปรับตัวบางอย่างสัมฤทธิ์ผล ซึ่งการปรับตัวนั้นอาจเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับบุคคลนั้นหรือผู้ที่อยู่รอบข้างหรือไม่ก็ได้ (Caplan, ๑๙๖๑ as cited in Pruett, & Brown, ๑๙๙๐)

อภิญญา (๒๕๕๓) กล่าวว่า ภาวะวิกฤตเป็นภาวะที่คนเราเผชิญกับปัญหาที่ไม่สามารถจัดการได้ และความพยายามใช้วิธีแก้ปัญหาที่คุ้นเคยไม่ประสบผล ทำให้ชีวิตเสียสมดุลไปชั่วขณะ คนเราทุกคนมีโอกาสเผชิญกับวิกฤตของชีวิตได้เสมอ โดยเฉพาะปัญหาในประเทศของเราที่คนไทยเราต้องเผชิญร่วมกัน ได้แก่ วิกฤตเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ครอบครัว รวมไปถึงเรื่องส่วนตัวของแต่ละคน

ระยะของภัยพิบัติเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านจิตใจ

๑. ระยะเตือนภัย (Warning) เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัยพิบัติ โดยเน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็ง (Resistance) ของจิตใจ

๒. ระยะเกิดเหตุการณ์ (Impact) เป็นระยะที่มีความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ระยะนี้จึงเน้นการให้ความช่วยเหลือทางด้านร่างกาย อาหาร ที่อยู่อาศัยและความปลอดภัย ซึ่ง (Galea, etal : 2002) เสนอว่าการปฏิบัติงานหลังเกิดภัยพิบัติจะต้องลงมือทำอย่างรวดเร็ว

๓. ระยะระดมความช่วยเหลือ (Heroic) เป็นระยะที่บุคคลและชุมชนเริ่มมาให้ความสนใจกับการช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การช่วยชีวิต การจัดหาที่พัก เป็นต้น มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือกับพื้นที่ประสบภัย สำหรับการช่วยเหลือด้านจิตใจ ระยะนี้เป็นระยะที่เน้นการสำรวจปัญหาและข้อมูล เพื่อให้การปฐมพยาบาลทางจิตใจ (Psychological first aid)

๔. ระยะกลับสู่สภาพความเป็นจริง (Disillusionment) เป็นระยะที่ความช่วยเหลือเยียวยาจากหน่วยงานต่างๆ ลดลง ผู้ประสบภัยหรือผู้ได้รับผลกระทบเริ่มรับรู้และเผชิญกับความเป็นจริงมากขึ้น การช่วยเหลือทางจิตใจแก่ผู้ประสบภัยในระยะนี้เน้นที่การค้นหาและช่วยเหลือทางจิตใจ และเป็นระยะที่ผู้ประสบภัยบางรายต้องการการบำบัดในภาวะวิกฤต (Crisis intervention)

๕. ระยะฟื้นฟู (Reconstruction) เป็นระยะที่โครงการต่างๆ ที่เข้ามาเริ่มเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น การให้ความช่วยเหลือจะเน้นการฟื้นฟูทางจิตใจให้กลับสู่สภาพเดิม

๒. ปัจจัยเสี่ยงหลังเกิดภัยพิบัติ

๑. ระดับของ Distress ในระยะแรก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงสัปดาห์และเดือน หลังเกิดภัยพิบัติมีผลต่อระดับการปรับตัวโดยความเข้มข้นของการตอบสนองทางอารมณ์ในช่วงแรกเป็นตัวทำนายความทุกข์ทรมานทางจิตใจ (psychological distress)

๒. เหตุการณ์ความเครียดในชีวิต ภัยพิบัติมักเป็นตัวขับเคลื่อนเหตุการณ์ความเครียดต่างๆ ในชีวิตในระยะต่อมา เช่น การสูญเสียงาน การเปลี่ยนที่อยู่ การพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก (Wortman & Silver ;1987) พบว่า การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เช่น คู่สมรส พ่อแม่ลูก พี่น้อง อย่างฉับพลันและไม่คาดฝัน มักสัมพันธ์กับความทุกข์ทรมานทางจิตใจในระยะยาว ความทุกข์ทรมานทางอารมณ์ (emotional distress) จากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก อาจคงอยู่สูงถึง ๗ ปี หลังจากประสบเหตุการณ์การสูญเสีย เมื่อเทียบกับบุคคลที่ไม่มีการสูญเสีย ปฏิกริยาการตอบสนอง ได้แก่ อาการซึมเศร้า วิตกกังวล อาการทางด้านร่างกาย และการทำหน้าที่ทางสังคมเกิดความบกพร่อง ยิ่งไปกว่านั้น ความรู้สึกของการสูญเสียที่เข้มข้นสามารถเกิดซ้ำได้อีกตลอดชีวิต โดยเฉพาะเมื่อถึงวันครบรอบเหตุการณ์และสิ่งอื่นๆ ที่ทำให้ระลึกถึงเหตุการณ์ นอกจากนี้การไม่สามารถคาดเดาหรือควบคุมการสูญเสียที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติได้ทำให้ความทุกข์ทรมานทางจิตใจแย่ลง

๓. การขาดแหล่งทรัพยากร (Conservation of Resources (COR) model) สามารถนำมาอธิบายเหตุการณ์ในชีวิตที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานทางจิตใจได้ (Hobfoll,1989 as cited in Freedy, Resnick, & Kilpatrick, 1992) COR model เน้นการที่บุคคลยังคงลักษณะทางสังคม เช่น บทบาททางครอบครัว บทบาททางการงาน และลักษณะทางบุคคล เช่น ความเป็นเจ้าของ (possessions) ความมีคุณค่าในตนเอง (self-esteem) ทรัพยากรทางการเงิน ซึ่งสามารถชดเชยความต้องการทางสิ่งแวดล้อมได้ โดยใช้แหล่งทรัพยากร ๔ ประเภท ได้แก่

๓.๑. วัตถุ (Objects) คือ แหล่งทรัพยากรภายนอกและเป็นเจ้าของ เช่น บ้าน รถ ทรัพย์สินอื่นๆ

๓.๒. เงื่อนไข (Condition) การผูกมัดและบทบาททางสังคมภายนอกที่ทำให้บุคคลได้ประโยชน์หรือมีภาระ เช่น การแต่งงาน ความเป็นพ่อแม่ การจ้างงาน เป็นต้น

๓.๓. ลักษณะส่วนบุคคล (Personal characteristics) เป็นทรัพยากรภายใน โดยมีพื้นฐานจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ในการพัฒนาทักษะและเจตคติ

๓.๔. พลังงาน (Energies) แหล่งทรัพยากรภายในหรือภายนอกที่ช่วยเพิ่มแหล่งทรัพยากรอื่นๆ เช่น เงิน เวลา ความรู้หรือทักษะ เป็นต้น โดยบุคคลที่มีการสูญเสียแหล่งทรัพยากร (วัตถุ เงินใจ ลักษณะส่วนบุคคล และพลังงาน) มากกว่า จะมีความทุกข์ทรมานทางจิตใจมากกว่า

๔. การสนับสนุนทางสังคม (Freedy, Resnick, & Kilpatrick, 1992) ทำการศึกษาพบว่า ลักษณะของเหยื่อจากเหตุการณ์ภัยพิบัติที่มีต่อลักษณะของสิ่งแวดล้อม เช่น เหตุการณ์ความเครียดในชีวิตหลัง ภัยพิบัติจะเป็นตัวบ่งบอกระดับของการปรับตัวหลังภัยพิบัติ และบุคคลที่มีการสนับสนุนทางสังคมต่ำนั้นจะมีระดับ ความทุกข์ทรมานทางจิตใจสูงกว่า

๓. ปัญหาสุขภาพจิตในภาวะวิกฤต

ผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤต ทั้งจากภัยธรรมชาติ ภัยจากน้ำมือมนุษย์ และภาวะสงคราม มักจะมีปัญหาสุขภาพจิตที่พบได้บ่อยๆ ดังนี้ (รณชัย คงสกนธ์, ๒๕๔๘)

๑. โรคเครียดแบบเฉียบพลัน (Acute Stress Disorder: ASD) หมายถึงความผิดปกติ ทางด้านจิตเวช ที่มีอาการเกิดขึ้นหลังจากที่ได้ประสบต่อภาวะที่เป็นภัยอันตรายและกระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรง ซึ่งจะมีอาการอย่างน้อยที่สุด ๒ วันแต่ไม่เกิน ๑ เดือน หลังเหตุการณ์ความเครียดที่รุนแรงเกิดขึ้นและเป็นเหตุให้มีความทุกข์ทรมานใจหรือมีความบกพร่องทางสังคม อาชีพ หรือด้านอื่นๆ ที่สำคัญ หรือทำให้ความสามารถ ในการประกอบกิจการงานที่จำเป็นลดลง (American Psychiatric Association, 1994)

๒. โรคเครียดจากผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรง (Post-traumatic Stress Disorder หรือ PTSD) หมายถึง ความผิดปกติทางด้านจิตเวช ที่มีอาการเกิดขึ้นหลังจากที่ได้ประสบเหตุการณ์อันเป็นภัยอันตราย และกระทบกระเทือนต่อจิตใจอย่างรุนแรง ผู้ป่วยมักหวาดผวาคิดและระลึกถึงเหตุการณ์นั้นบ่อยๆ มีความสนใจในสิ่งต่างๆ ลดน้อยลงหรือหมดไป รู้สึกห่างเหิน แยกตัวจากญาติ พี่น้อง มิตรและคนใกล้ชิด มีอารมณ์ซึมเศร้า เฉยเมย ไม่รื่นเริง ไม่แจ่มใส คิดอะไรไม่ค่อยออก ตื่นเต้น ตกใจง่าย ขาดสมาธิ นอนไม่ค่อยหลับ (มานิช หล่อตระกูล, ๒๕๔๙)

๓. โรคซึมเศร้า (Depressive Disorders) คือ การแสดงออกถึงความซึมเศร้าเป็นอารมณ์ ที่เกิดขึ้นตามปกติ เมื่อบุคคลเผชิญกับการสูญเสียบุคคลหรือสิ่งของอันเป็นที่รัก (love objects) บุคคลทั่วไป มักตอบสนองการสูญเสียด้วยการร้องไห้ เสียใจ ปลีกแยกตัว เป็นต้น แต่เมื่อเวลาผ่านไป ระยะ ๑ - ๓ วันหรือ หลายสัปดาห์ กระบวนการทางจิตจะปรับระดับอารมณ์ให้ลดน้อยลงหรือหมดไป ทำให้สภาพจิตใจกลับมาอยู่ใน ภาวะปกติตามเดิม แต่จะมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่สามารถปรับตัวยอมรับและก้าวผ่านความโศกเศร้านั้นไปได้ ก่อให้เกิดโรคของกลุ่มอาการซึมเศร้าตามมาในที่สุด กลุ่มอาการทางจิตที่เด่นชัดของโรคซึมเศร้า ได้แก่ มึนตึ๊ง นอนนิ่งๆ ไม่สนใจสิ่งรอบข้าง มีอคติทางลบ

๔. โรควิตกกังวล (Generalized Anxiety Disorders) โรคนี้ คือ การที่บุคคลมีความวิตก กังวลหรือหวาดหวั่นใจอย่างมาก มีความกังวลต่อเหตุการณ์รุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต อาการเหล่านี้ต้อง เกิดขึ้นอย่างน้อย ๖ เดือน โดยจะมีวันที่เกิดอาการเหล่านี้มากกว่าวันที่ไม่เกิดอาการ บุคคลเหล่านี้มักไม่สามารถ ดำเนินชีวิต ทำงาน ทำกิจกรรม ตลอดจนติดต่อกับผู้อื่นตามปกติได้ เนื่องจากไม่สามารถควบคุมความคิด และความกลัวของตัวเอง จนเกิดความเครียดและวิตกกังวลอย่างมาก ในเด็กวัยรุ่นนั้น อาการวิตกกังวลอาจจะ แสดงออกมา ในรูปแบบของการวิตกกังวลอย่างมากต่อความสามารถของตนเอง (Competence) เด็กและวัยรุ่น กลุ่มนี้มักมีปัญหาการพูดในที่สาธารณะ ตลอดจนการแสดงออกในด้านต่างๆ ท่ามกลางฝูงชน นอกเหนือไปจากนั้น โรควิตกกังวลทั่วไป ยังก่อให้เกิดอาการทางกายและทางจิตใจอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการนอน การตื่นตระหนก ท้องเสีย คลื่นไส้อาเจียน หรือแม้แต่กระทั่งการมีผื่นคันตามผิวหนัง (มานิช หล่อตระกูล และ

๕. การติดสารเสพติด (Substance Use Disorders) Johnson (อ้างใน รณชัย คงสกนธ์ , ๒๕๔๘)
กล่าวว่า บุคคลที่ประสบกับเหตุการณ์วิกฤต มักมีแนวโน้มที่จะมีปัญหการใช้สารเสพติด โดยเฉพาะเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรืที่ทำให้ง่าย และสังคมให้การยอมรับ โดยเฉพาะบุคคลที่มีประสบการณ์ถูกทำร้ายในวัยเด็กรูปแบบต่างๆ และบุคคลที่เคยถูกทำร้ายหรือเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ภัยพิบัติ สงคราม และเหตุการณ์สะเทือนขวัญอื่นๆ มักจะเสพยาเสพติดเป็นตัวช่วยจัดการกับความเจ็บปวดทางจิตใจตลอดจนประสบการณ์อันเลวร้าย ความรู้สึกผิดความอับอาย ความวิตกกังวล ความกลัว การใช้สารเสพติด เช่น เหล้า กัญชา โคเคน บุหรื เป็นการช่วยบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นทางจิตใจให้กับผู้ประสบเหตุการณ์รุนแรง อย่างไรก็ตาม การใช้สารเสพติดเป็นการบรรเทาทุกข์ในระยะสั้นเท่านั้น การใช้สารเสพติดทำให้ความสามารถในการตัดสินใจและมีสมาธิน้อยลง เมื่อใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน อาจทำให้อารมณ์แปรปรวน เกิดอาการแยกตัว ซึมเศร้า และรู้สึกวิตกกังวลได้ ทั้งนี้ผู้ที่เคยได้เสพยาเสพติดอยู่เป็นประจำก่อนหน้าที่จะเจอเหตุการณ์รุนแรงมีแนวโน้มที่จะป่วยเป็นโรคจิตกกังวล ซึมเศร้า มากกว่าผู้ที่ไม่ได้ใช้สารเสพติด

๘.๒.๒. การดูแลปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดจากความไม่สงบทางการเมือง

ผู้ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานจากความรุนแรงทางธรรมชาติ และจากน้ำมือมนุษย์และด้วยสาเหตุหลายๆ อย่าง ความเจ็บปวดอาจได้รับจากบ้าน ชุมชน การถูกทำร้าย หรือการถูกกระทำรุนแรงทางร่างกาย จิตใจ ถูกทอดทิ้งและทารุณกรรมทางเพศ ฯลฯ การกระทำรุนแรงให้เหยื่อได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ส่งผลกระทบให้ผู้ถูกกระทำตกอยู่ในภาวะถูกข่มขู่ ตระหนกตกใจตลอดเวลา บ่อยครั้งไม่สามารถจัดการกับเหตุการณ์ที่โชคร้ายเหล่านั้นได้ และส่งผลรุนแรงต่อความสามารถในการดำเนินชีวิตเยี่ยงคนปกติ และมีความยุ่งยากลำบากในการทำหน้าที่ในครอบครัวและสังคมได้

๑. ภาวะผิดปกติทางจิตใจจากเหตุการณ์วินาศภัย (Post Trauma Stress Disorder) (รณชัย คงสกนธ์, ๒๕๔๘) Posttraumatic Stress Disorder หรือชื่อย่อว่า PTSD เป็นความผิดปกติทางจิตเวชที่เกิดขึ้นกับบุคคลหลังจากเกิดเหตุการณ์ร้ายแรง หรือตกอยู่ในภาวะกดดันมากกว่าปกติที่พบในชีวิตประจำวัน ซึ่งเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นนั้น ไม่ว่าจะเกิดขึ้นกับใครก็ตาม สามารถทำให้เกิดความผิดปกติได้เช่นกัน โดยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมักจะเกี่ยวข้องกับความเปราะบางหรือความพลอดภัยของบุคคลนั้น เช่น การถูกข่มขืน หรืออุบัติเหตุร้ายแรงทั้งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ เช่น แผ่นดินไหว การช้ทำร้าย หรือการวางระเบิด เป็นต้น ซึ่งบุคคลอาจเป็นผู้เผชิญกับเหตุการณ์ด้วยตนเอง หรือเป็นพยานรู้เห็นเหตุการณ์นั้นๆ ก็ได้

จากการศึกษาอุบัติการณ์ของ PTSD แสดงให้เห็นว่าโรคนี้เป็นโรคทางจิตเวชที่พบได้บ่อยเป็นอันดับ ๔ โดยพบในผู้ชายถึงร้อยละ ๑๐.๓ และในผู้หญิงร้อยละ ๑๘.๓ ทั้งนี้อุบัติการณ์เกิด PTSD ที่สูงในกลุ่มประชากรทั่วไป มีสาเหตุมาจากอัตราความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน จากการประเมินเมื่อไม่นานมานี้พบว่าประชากรโดยทั่วไป มีโอกาสที่จะเผชิญกับเหตุการณ์สะเทือนใจรุนแรงอย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต และประมาณร้อยละ ๒๕ มีโอกาสที่จะเกิด PTSD

นอกจากจะได้รับความทุกข์ทรมานจาก PTSD แล้ว ผู้ที่รอดจากเหตุการณ์รุนแรงมีโอกาเสี่ยงสูงที่จะเกิดอาการผิดปกติทางจิตอื่นๆ ได้อีก เช่น อาการซึมเศร้า ความตื่นตระหนก ความกลัว ความวิตกกังวล และการพึ่งพาสารเสพติด เป็นต้น สำหรับบุคคลที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากเหตุการณ์รุนแรงในช่วงวัยเด็กและผู้ที่มีเผชิญกับเหตุการณ์ตึงเครียดอยู่เป็นประจำก็มีโอกาสเสี่ยงต่อการที่จะเกิดโรคทางร่างกายอย่างอื่นด้วยเช่น

โรคความดันโลหิตสูง โรคหอบหืด โรคทางกายที่เกิดจากความผิดปกติของจิตใจ เป็นต้น

โดยทั่วไปมนุษย์เราเมื่อตกอยู่ในภาวะอันตรายที่คุกคามชีวิตจะมีปฏิกิริยาตอบสนองออกมาเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ การต่อสู้หรือการถอยหนี แต่บุคคลนั้นจะเลือกแสดงออกในแบบใดนั้น ก็ขึ้นกับปัจจัยต่างๆ หลายด้าน ทั้งที่เกี่ยวกับตัวมนุษย์ สิ่งแวดล้อม หรือขึ้นกับประเภทของอันตรายที่เกิดขึ้น บุคคลอาจพยายามที่จะหลีกเลี่ยงจากเหตุการณ์ หรืออาจมีอาการลืมเหตุการณ์ที่สะเทือนใจ เพื่อเผชิญกับความกลัว ความทุกข์ทรมาน ความหมดหวังในชีวิต หรือบุคคลอาจจะหวนนึก จดจำเหตุการณ์ร้ายแรงเหล่านั้นไว้เป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งมักพบในกลุ่มของทหารที่ไปสู้รบในสงคราม แล้วรอดชีวิตกลับมาได้ การตอบสนองดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่เหมาะสมเฉพาะเจาะจง อาจเป็นสิ่งที่อื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ก็ได้

ความเข้าใจถึงรูปแบบการตอบสนองของมนุษย์ทำให้สามารถหาทางช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมทั้งด้านการรักษา การให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย หรือทางสังคมอื่นๆ ซึ่งบางครั้งแม้แต่แพทย์เอง ยังมีความสับสนและเข้าใจผิดบ่อยครั้งเกี่ยวกับโรคนี้ ทั้งในเรื่องของสาเหตุตัวกระตุ้น หรืออาการของโรค วิธีการศึกษาถึงผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรง ก็ยังไม่มีรูปแบบที่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างความเครียดอย่างฉับพลันของทหารที่ไปออกรบในสงครามกับความหวาดกลัวและช็อคลาดตาขาวได้ หรือความแตกต่างระหว่างเหตุการณ์ที่คุกคามถึงชีวิตกับการต่อสู้กับความกลัว หวาดผวา ชะงักงัน หรือการเกิด PTSD ที่ยังมีความสับสนคลุมเครืออยู่

ความหมายของ PTSD

DSM-IV พยายามให้คำจำกัดความของ PTSD โดยจำกัดเฉพาะเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือทำให้เกิดการบาดเจ็บรุนแรง และยังได้เน้นไปถึงลักษณะเด่นๆ ซึ่งได้แก่ความกลัว (fear) ความรู้สึกหมดหวัง (helplessness) และความหวาดกลัว (horror)

เหตุการณ์ที่อาจเป็นสาเหตุให้เกิด PTSD แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

๑. เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงระหว่างบุคคล (interpersonal violence)
๒. เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุหรือวินาศภัย ซึ่งเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต ทั้งที่เกิดจากมนุษย์หรือเกิดจากธรรมชาติ

DSM-IV ยอมรับว่า PTSD สามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคลซึ่งเห็นเหตุการณ์ (witness) หรือรับทราบเหตุการณ์รุนแรงเหล่านั้น ดังนั้นการได้เห็นเหตุการณ์ การบาดเจ็บที่รุนแรงหรือการเสียชีวิตที่ไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติ หรือแม้แต่การได้ทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่รักก็สามารถก่อให้เกิด PTSD ได้

สำหรับ Traumatic event ไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอนว่าหมายถึงอะไร แต่ลักษณะเฉพาะทางของ traumatic event จะขึ้นอยู่กับบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ซึ่งประกอบด้วย

๑. บุคคลต้องเผชิญต่อเหตุการณ์
๒. บุคคลที่รอดจากเหตุการณ์
๓. บุคคลสามารถนึกถึงประสบการณ์ได้ด้วยตนเอง
๔. ประสบการณ์เกิดขึ้นกับคนอื่นโดยที่บุคคลนั้นจะต้องเป็นพยานรู้เห็น

เหตุการณ์ที่จัดว่าเป็น Traumatic event ในความหมายของ DSM-IV

๑. การถูกทำร้าย (ทั้งทางร่างกาย ทางเพศ การถูกปล้น หรือชิงทรัพย์)
๒. การถูกลักพาตัว
๓. การถูกจับเป็นตัวประกัน
๔. การสู้รบในสงคราม
๕. การโจมตีของผู้ก่อการร้าย

๖. การทนทุกข์ทรมาน
๗. การเป็นนักโทษสงคราม หรืออยู่ในค่ายกักกัน
๘. การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือจากการกระทำของมนุษย์
๙. การเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ที่รุนแรง
๑๐. การป่วยด้วยโรคที่ร้ายแรงถึงชีวิต

ลักษณะอาการทางคลินิก

อาการที่เป็นลักษณะเฉพาะ ได้แก่ มีความรู้สึกเหมือนเหตุการณ์นั้นหวนกลับมาอีกซ้ำๆ หรืออาจอยู่ในรูปของฝันร้ายหรือมีความรู้สึกที่เป็นลักษณะฝัน ฆา อารมณ์เฉยเมย ไม่สนใจสิ่งต่างๆ รอบตัว และมักจะหลีกเลี่ยงกิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่ทำให้หวนระลึกถึงเรื่องนั้น ในบางครั้งอาจเกิดอารมณ์พลุ่งพล่าน หวาดกลัว หรือก้าวร้าว ขึ้นมาอย่างกะทันหันเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้นึกถึงเหตุการณ์นั้น

มักพบว่ามีความตื่นตัวมากกว่าปกติ เช่น ใจสั่น หายใจไม่สะดวก แขนงหน้าอก สะดุ้งตกใจง่าย นอนผวา หลับๆ ตื่นๆ และอาจเกิดความวิตกกังวลหรือมีอาการเศร้า ส่วนใหญ่จะเกิดอาการหลังประสบเหตุการณ์ทันที แต่ก็อาจเกิดอาการหลังจากนั้นได้เป็นสัปดาห์ถึงเดือนหรือปีก็ได้ อาการเหล่านี้จะคงอยู่นานเป็นเดือน แต่มักขึ้นๆ ลงๆ และส่งผลให้เกิดปัญหาในการทำงาน กิจกรรมที่เกี่ยวกับสังคมและหน้าที่การงานที่สำคัญอย่างอื่น โอกาสที่จะเป็นโรคนี้สูง ถ้าเหตุการณ์มีความรุนแรงมากและมีความใกล้ชิดกับเหตุการณ์นั้นเป็นเวลานาน

ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานจากความรุนแรงต่างๆ ส่งผลกระทบให้การรับรู้ (Cognitive) อารมณ์ ร่างกาย และพฤติกรรมของผู้ได้รับผลกระทบเปลี่ยนแปลงไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. การตอบสนองด้านการรับรู้ (Cognitive responses) รวมถึงความยากลำบากในด้านต่างๆ เช่น ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ การแยกแยะ และการไม่มีทางเลือก

๒. การตอบสนองด้านอารมณ์ (Emotional responses) รวมถึงความซึมเศร้า การแยกตัว ตื่นตระหนก มีภาพเหตุการณ์รุนแรงแทรกเข้ามาโดยไม่ตั้งใจ (flashbacks) หวาดกลัว รู้สึกไม่มีใครช่วยเหลือ ควบคุมตนเองไม่ได้ สูญเสียการเชื่อมโยงกับคนอื่นและการสื่อความหมาย กังวลทั่วๆ ไป กลัวเหตุการณ์นั้นจะกลับมาอีก

๓. การตอบสนองทางร่างกาย (Psychical responses) รวมถึงการปวดท้อง หัวใจเต้นเร็ว ผิดปกติ ปวดศีรษะ หายใจอึดอัด และมีความเจ็บป่วยทางกายที่มีสาเหตุจากจิตใจ (Psychosomatic complaints)

๔. การตอบสนองทางพฤติกรรม (Behavior responses) รวมถึงการกระสับกระส่าย การตื่นตระหนกง่ายๆ ตื่นเต้นเกินเหตุ (Hyper alertness) นอนไม่หลับ มีปัญหาการติดต่อสื่อสาร ติดบุหรี สุรา และสารเสพติด

บุคคลผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงจากภัยธรรมชาติ น้ำมีมนุษยและภาวะสงครามเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะรู้สึกว่า ตนเองไม่มีค่า ไม่มีศักดิ์ศรี ไม่มีคนช่วยเหลือ และมีชีวิตอยู่โดยปราศจากการควบคุมตนเอง

กล่าวโดยสรุป ผู้ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน จากผลกระทบหลังเกิดเหตุการณ์วิกฤต จะมีอาการแสดงออกทางพฤติกรรมด้านอารมณ์ ๓ ทาง ได้แก่

๑. ตื่นตระหนกอย่างมาก (Hyper-arousal) จะหวาดระแวง และระแวงระวังอยู่ตลอดเวลา
๒. มีความทรงจำที่เจ็บปวด ทุกข์ทรมาน และภาพความทุกข์ทรมานจะปรากฏอยู่บ่อยๆ โดยไม่ตั้งใจ (Flashbacks) และไม่สามารถลืมเหตุการณ์นั้นได้
๓. ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานของแต่ละบุคคล จะปรากฏอาการให้เห็นแตกต่างกันไป แต่ความรู้สึกไม่มีคุณค่าในตนเอง ขาดการช่วยเหลือ รู้สึกสิ้นหวัง จะปรากฏในอารมณ์และความรู้สึกของบุคคลที่ผ่านเหตุการณ์

เลวร้าย (Eric Brahm.<http://www.beyondintractability.org> สืบค้น ๑๙ ก.พ.๕๔)

ผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงของบุคคล มีอิทธิพลต่อการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น เช่น ขาดความไว้วางใจ ความคับข้องใจ การต้องการแก้แค้น สิ่งเหล่านี้เป็นวงจรของความรุนแรง และอยู่ในความรู้สึกของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ และจะเลือกอยู่ข้างของความขัดแย้ง การดูแลด้านจิตใจและช่วยเหลืออื่นๆ ต้องผสมผสานความทุกข์ยากเจ็บปวดให้ผู้ได้รับผลกระทบเกิดความรู้สึกว่า ผู้ดูแลมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันและมีความรู้สึกว่าเป็นพวกเราร่วมกับพวกเขา” นอกจากนี้ จะต้องสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นเพื่อจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การสร้างความปรองดอง หมายถึง การยอมรับความรู้สึกของฝ่ายหนึ่ง ที่มีความคิดแตกต่างกันและพัฒนาให้เกิดความร่วมมือ และเกิดความไว้วางใจ สิ่งเหล่านี้เป็นการให้อภัยซึ่งกันและกัน การปรองดองช่วยเสริมให้ผู้ได้รับผลกระทบ ยอมรับเหตุการณ์ในอดีตและไม่อยากรื้อฟื้นอีกเพื่อนำสู่อนาคตที่ยอมรับได้ บุคคลผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงจะเห็นความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน มองเห็นความเป็นไปได้หรือเส้นทางในการสร้างมิตรภาพที่ดีต่อกันได้

๒. การช่วยเหลือบุคคลในภาวะวิกฤต (Crisis Intervention)

การช่วยเหลือบุคคลในภาวะวิกฤต หมายถึง การที่บุคลากรด้านสุขภาพจิต เข้าไปข้องเกี่ยวในชีวิตของคนที่กำลังประสบความยุ่งยาก อันเนื่องมาจากภาวะวิกฤตทางอารมณ์ เพื่อช่วยเหลือเยียวยาโดยการนำพลังความสามารถที่หลงเหลืออยู่ในตัวของบุคคลนั้น ออกมาใช้แก้ไขสถานการณ์เครียด Crisis Intervention

Crisis Intervention มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ

๑. ช่วยลดผลกระทบที่เกิดจากภาวะวิกฤตการณ์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ช่วยลดความรุนแรงของความเครียดทางอารมณ์ที่มีสาเหตุมาจากเหตุการณ์วิกฤต

๒. ช่วยบุคคลให้มีพฤติกรรมปรับตัวที่เหมาะสม เป็นพฤติกรรมที่เกิดความผ่อนคลายความเคร่งเครียดของสถานการณ์ พฤติกรรม ลดความเครียดทางอารมณ์ ไม่ใช่พฤติกรรมหนีปัญหาหรือเลี่ยงปัญหาเพื่อผลขั้นสุดท้าย คือ ช่วยเหลือบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันและประกอบภารกิจต่อไปได้ในระดับที่เป็นไปได้ของแต่ละคน

การช่วยเหลือบุคคลในยามวิกฤตมีความแตกต่างจากการทำจิตบำบัด การทำจิตบำบัดนั้นจึงมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเปลี่ยนบุคลิกภาพของบุคคล และจัดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของบุคคล สำหรับการช่วยเหลือบุคคลในยามวิกฤตนั้นจะไม่มีจุดมุ่งหมายนี้ อีกทั้งการใช้เวลาของการทำจิตบำบัดก็ต้องใช้มากกว่า คือจะใช้เวลานานเป็นปีถึงหลายปี สำหรับการช่วยเหลือบุคคลในยามวิกฤตเราจะใช้เวลาประมาณ ๑ - ๖ ครั้ง ในระยะเวลา ๑ - ๖ สัปดาห์เพื่อบุคคลสามารถช่วยตัวเองได้ เมื่อดำเนินชีวิตได้ตามปกติก็ยุติการช่วยเหลือ

Jacobson และคณะ ได้แบ่งวิธีการช่วยเหลือบุคคลในยามวิกฤตออกเป็น ๒ วิธี เรียกว่า **Generic Approach** และ **Individual Approach** (Aguilera, ๑๙๗๐)

๑. Generic Approach เป็นวิธีช่วยเหลือบุคคลที่ประสบภาวะวิกฤต โดยคำนึงถึงชนิดของภาวะวิกฤตที่ประสบมากกว่าจะคำนึงถึงกระบวนการด้านจิตใจของผู้กำลังอยู่ในภาวะวิกฤต การช่วยเหลือมีจุดมุ่งหมายไปในด้านการแก้ไขสภาวะวิกฤต วิธีการช่วยเหลือที่ใช้นี้จะเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับคนส่วนใหญ่ที่กำลังประสบภาวะวิกฤต โดยไม่คำนึงว่าผู้ที่อยู่ในภาวะวิกฤตจะเป็นใครมีภูมิหลังแตกต่างกันอย่างไร หรือว่ามีความต้องการส่วนตัวที่แตกต่างจากคนอื่นหรือไม่

วิธีการที่ใช้ใน Generic Approach ซึ่ง Jacobson และคณะ ได้แนะนำประกอบด้วยวิธีต่างๆ ดังต่อไปนี้ (Aguilera, ๑๙๗๐ อ้างใน รณชัย คงสกนธ์, ๒๕๔๘)

- บอกแนะพฤติกรรมปรับตัวโดยตรง แนะนำพฤติกรรมที่เป็นไปได้ของบุคคล

- ให้การประคับประคองทั่วๆ ไป (General Support) เช่น การให้ที่อยู่แก่ผู้อพยพ ให้อาหาร ยารักษาโรค การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ

- การแก้ไขสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยลดภาวะวิกฤต

- การให้ความรู้และแนะแนวทางในเหตุการณ์ที่อาจเกิดภาวะวิกฤต (Anticipatory Guidance)

เช่น ให้คำปรึกษาผู้ที่กำลังจะแต่งงาน ให้คำปรึกษาแก่เด็กวัยรุ่น ให้คำปรึกษามารดาถึงวิธีการเลี้ยงดูบุตร วิธีการใน Approach นี้จะมุ่งไปที่เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตแก่คนส่วนใหญ่เป็นส่วนรวม การช่วยเหลือก็ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และผู้ที่ให้การช่วยเหลือนั้น ก็อาจเป็นบุคลากรอื่นๆ ที่ไม่ใช่บุคลากรทางสุขภาพจิต เพราะผู้ที่ช่วยเหลือนั้นไม่จำเป็นจะต้องมีความรู้อย่างลึกซึ้งในเรื่องกระบวนการภายในจิตใจ กระบวนการระหว่างบุคคล ดังนั้น แพทย์ พยาบาล ครู นักสังคมสงเคราะห์ หรือประชาชนทั่วไป ก็อาจจะให้การช่วยเหลือประเภทนี้ได้

๒. Individual Approach เป็นวิธีการช่วยเหลือบุคคลในภาวะวิกฤตที่จะต้องกระทำโดยบุคลากรทางด้านสุขภาพจิต เพราะจะต้องทำการประเมินกระบวนการภายในจิตใจของบุคคลที่เกิดวิกฤตทางอารมณ์ วิธีนี้จะใช้ช่วยเหลือบุคคลยามวิกฤตเป็นเฉพาะบางคนเท่านั้น โดยมากเป็นคนที่ไม่สามารถปรับตัวได้ แม้ว่าจะได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้นด้วยวิธีใน Generic Approach แล้ว การวางแผนช่วยเหลือจะต้องดูว่าบุคคลนั้นๆ มีความต้องการส่วนตัวอย่างไรบ้างและช่วยให้เขาได้รับในสิ่งที่เขาต้องการ ช่วยแก้ไขสาเหตุที่ก่อให้เกิดภาวะอารมณ์วิกฤต ผู้ที่จะให้การช่วยเหลือนั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของจิตใจและสังคม ซึ่งกระบวนการระหว่างบุคคล มีขั้นตอนการช่วยเหลือ ดังต่อไปนี้

๒.๑ การประเมิน (Assessment) ผู้ให้การช่วยเหลือประเมินดูว่าบุคคล ครอบครัว ประสบภาวะความเครียดอะไรบ้างหรือเมื่อมีเหตุการณ์เครียดเกิดขึ้นแล้วบุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะเกิดภาวะวิกฤตหรือไม่ โดยประเมินดูองค์ประกอบอื่นๆ ของบุคคลที่เรียกว่า balancing factor ได้แก่

- การรับรู้เหตุการณ์ของบุคคล บุคคลรับรู้เหตุการณ์หนึ่งๆ ว่าเป็นอย่างไร ถ้าเขารับรู้เหตุการณ์นั้นว่าเครียดรุนแรง บุคคลนั้นอาจเกิดวิกฤตทางอารมณ์ได้

- บุคคลมีระบบประคับประคองที่เพียงพอหรือไม่ ซึ่งได้แก่ ความเข้มแข็งของบุคลิกภาพ บุคคลในสภาพแวดล้อมที่จะให้ความช่วยเหลือองค์การการกุศลที่จะช่วยบุคคลยามวิกฤต เช่น กาชาด มูลนิธิที่ช่วยสงเคราะห์ ประชาสงเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งองค์กรหรือทรัพยากรเหล่านั้นเพียงพอหรือไม่

- กลไกการปรับสมดุลทางอารมณ์ที่บุคคลใช้ บุคคลใช้กลไกอย่างไร กลไกที่ใช้เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม (healthy or unhealthy) ถ้ากลไกที่ใช้ไม่เหมาะสม อาจทำให้บุคคลเกิดภาวะอารมณ์วิกฤตได้ เพราะปัญหาจะไม่ได้รับการแก้ไข และกลไกที่ไม่เหมาะสมอาจเป็นต้นเหตุทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ทำให้เกิดภาวะวิกฤตอื่นๆ ตามมาได้

ปัจจัยทั้งสามนี้ สามารถบ่งชี้ได้ว่าบุคคลจะเกิดภาวะวิกฤตหรือไม่ ถ้าปัจจัยหนึ่งในสามอย่างมีการบิดเบือนภาวะวิกฤตก็จะเกิดขึ้น

๒.๒ การวางแผน (Planning) เมื่อผู้ช่วยเหลือพบว่าบุคคลกำลังประสบเหตุการณ์เครียด ผู้ช่วยเหลือก็จะร่วมกับบุคคลวางแผนที่จะปรับสมดุลทางอารมณ์ใหม่ โดยวิเคราะห์ดูความเข้มแข็งของบุคคล และตัดสินใจว่าบุคคลนั้นจะดำเนินการต่อไปอย่างไร ควรประกอบภารกิจประจำวันหรือไม่ ช่วยหาวิธีการหลายๆ อย่าง ในการแก้ปัญหาและร่วมกับเขาเลือกสรรวิธีการที่ดีที่สุดตอนนั้น ที่จะแก้ปัญหาได้ ถ้าจำเป็นจะต้องอาศัยองค์กรในชุมชน ผู้ช่วยเหลือเป็นผู้ชี้แนะองค์กรให้ และช่วยติดต่อบุคลากรการช่วยเหลืออื่นๆ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

๒.๓ การนำแผนไปปฏิบัติและการประเมินผล (Intervention and Evaluation) หลังจากวางแผนแล้วและบุคคลได้ทดลองวิธีการต่างๆ ที่อยู่ในแผน ถ้าแผนการเหมาะสมดีก็จะทำให้ ภาวะวิกฤตก็จะบรรเทาลง บุคคลก็จะฟื้นคืนสู่สภาวะอารมณ์ปกติ เช่นเดียวกับก่อนเกิดภาวะวิกฤต สามารถปฏิบัติภารกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบตามปกติได้ หรือบุคคลนั้นอาจมีพัฒนาการที่สูงขึ้น มีความสามารถสูงขึ้นกว่าก่อนเกิดภาวะวิกฤต เมื่อประเมินและพบว่าแผนไม่ดีก็ต้องมีการวางแผนใหม่และลงมือปฏิบัติใหม่

วิธีสร้างพลังสุขภาพจิตง่ายๆ มีดังนี้ (อภิญา ปัญญาพร : ๒๕๕๓)

ปรับ ๔	เติม ๓
๑.ปรับอารมณ์	๑.เติมศรัทธา
๒.ปรับความคิด	๒.เติมมิตร
๓.ปรับการกระทำ	๓.เติมใจให้กว้าง
๔.ปรับเป้าหมายชีวิต	

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ปรับ ๔ ได้แก่

๑. ปรับอารมณ์ มีสติ ไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ ปัญหา ตัวอย่างเช่น ไม่โกรธเกลียดตัวเองและผู้อื่น รู้จักให้อภัย ไม่ท้อแท้สิ้นหวังต่อภาวะเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ ไม่โกรธแค้นหรือใช้อารมณ์เมื่อเกิดความคิดเห็นทางการเมืองที่ต่างกัน

๒. ปรับความคิด คิดเชิงบวก มองเห็นด้านดีของเหตุการณ์ อาทิ การมองหรือค้นหาด้านดีของคู่ชีวิตการมองด้านดีของความขัดแย้งทางการเมืองว่าช่วยให้สังคมตื่นตัวใส่ใจสนใจเกิดการใช้เหตุผลข้อเท็จจริงกันมากขึ้น

๓. ปรับการกระทำ เราทำให้เหตุการณ์ดีขึ้นได้แม้สิ่งที่ทำจะเป็นเพียงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ อาทิ การรู้จักขอโทษ หรือการหาวิธีในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ การติดตามข่าวสาร หรือเลือกใช้วิธีการสื่อสารด้านการเมืองที่เหมาะสมแสดงถึงความห่วงใยต่อสถานการณ์บ้านเมือง

๔. ปรับเป้าหมายชีวิต รู้จักยืดหยุ่นตามสถานการณ์ อาทิ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความสุขอย่างพอเพียง หรือการช่วยกันดูแลลูก เพราะไม่ใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง หรือการมองความขัดแย้งด้านความคิดทางการเมืองเป็นเรื่องปกติธรรมดา เพราะทุกฝ่ายต่างก็ห่วงใยบ้านเมือง

เติม ๓ คือ การใช้ต้นทุนเดิมที่มีอยู่แล้วเติม

๑. การเติมศรัทธา เชื่อว่าชีวิตมีคุณค่าและมีความหวังซึ่งอาจจะถูกทดสอบจากวิกฤตบ้าง แต่จะช่วยให้เราเข้มแข็งขึ้น

๒. การเติมมิตร ในสังคมมีคนที่มีพร้อมจะรับฟังและช่วยเหลือเรา เช่น การคุยกับคนที่รู้ใจปรึกษาคนในครอบครัวหรือการขอคำแนะนำจากผู้ใหญ่

๓. การเติมจิตใจให้กว้าง เข้าใจในความรู้สึกของอีกฝ่าย เช่น การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างซึ่งจะทำให้เรามีข้อมูลที่เพิ่มขึ้น

๓. การเยียวยาจิตใจ (Psychological Healing)

มธุรดา สุวรรณโพธิ์ (๒๕๕๔) กล่าวว่าวิกฤตและภัยพิบัติทั้งจากธรรมชาติ เช่น สึนามิหรือจากน้ำมือมนุษย์ เช่น วิกฤตการเมืองที่เกิดความรุนแรงจนมีผลกระทบต่อชุมชนต่างๆ เป็นต้น ย่อมมีผู้ได้รับผลกระทบเป็นวงกว้าง เริ่มตั้งแต่มีผู้บาดเจ็บ สูญเสีย และผู้ที่ได้รับผลกระทบทางจิตใจจากการอยู่ในเหตุการณ์ ขยายผลไปถึงประชาชนทั่วไปที่ได้รับข้อมูลข่าวสารดังกล่าว การเยียวยาด้วยวิธีการที่เหมาะสมทันทั้งที่สามารถป้องกันบาดแผลทางจิตใจของผู้ได้รับผลกระทบ

การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์วิกฤตต่างๆ นั้น สามารถแบ่งระยะการเยียวยาและความต้องการเยียวยาของผู้ได้รับผลกระทบ ดังนี้ ในระยะฉุกเฉิน เน้นกลุ่มผู้ได้รับบาดเจ็บต้องการความช่วยเหลือในการเยียวยาด้านร่างกายต่อเมื่อเจ้าหน้าที่สามารถควบคุมเหตุการณ์หรือ ภัยธรรมชาติสิ้นสุดลงแล้ว เข้าสู่ความปลอดภัยในระยะหลังระยะฉุกเฉิน เน้นเยียวยากลุ่มประชาชนในพื้นที่ซึ่งต้องสำรวจผลกระทบทางกาย จิตใจและสังคมทุกด้าน และหาวิธีการเพื่อตอบสนองความต้องการด้านต่างๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถกลับมาดำรงชีวิตอย่างรวดเร็วที่สุด และระยะฟื้นฟู เป็นการฟื้นคืนความปกติทางด้านสังคมและจิตใจผู้ได้รับผลกระทบให้คืนสู่ความปกติสุขระยะนี้เน้นสังคมเป็นสำคัญ

การปฐมพยาบาลทางจิตใจ (PFA : Psychological First Aid) บุคลากรทางการแพทย์หรืออาสาสมัครที่ได้รับการอบรม สามารถนำมาใช้สำหรับการเยียวยาจิตใจในทุกกลุ่มของผู้ได้รับผลกระทบ รวมทั้งกลุ่มที่ไม่บาดเจ็บทางกาย ด้วยหลักการที่ครอบคลุมการช่วยเหลือ ๔ ประการ คือ **EASE**

- **E: Engagement** การเข้าถึงผู้ได้รับผลกระทบด้วยการมีหัวใจบริการเพื่อการสร้างสัมพันธภาพ
- **A: Assessment** การประเมินที่ครอบคลุมกาย จิตสังคม โดยทางด้านจิตใจจะครอบคลุมทุกความเสี่ยงทางจิตเวช ที่พบหลังการพบเหตุการณ์วิกฤตหรือภัยพิบัติ ได้แก่ PTSD, Adjustment Disorder, Anxiety Disorder, Depressive Disorder
- **S: Skills** การมีทักษะในการลดวิกฤตทางอารมณ์โดยเรียกขวัญคืนสติ (เช่น การสัมผัส บอกภาวะปัจจุบัน) ลดความเจ็บปวด โดยการตั้งใจฟังและสะท้อนความรู้สึกอย่างมีอาชีพ (active listening) และเสริมสร้างทักษะการเผชิญและแก้ปัญหา (Coping Skills)
- **E: Education** การให้สุขภาพจิตศึกษาเพื่อให้กลับมาดำรงชีวิตตามปกติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและความช่วยเหลือต่างๆ เช่น คำชดเชย การงานอาชีพ เป็นต้น ประชาชนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจะได้รับบาดแผลทางใจจากเหตุการณ์ เช่น การบาดเจ็บ การเป็นพยานหรืออยู่ร่วมในการเห็นผู้อื่นถูกทำร้าย บาดเจ็บหรือทรัพย์สินเสียหาย เผชิญกับภาวะเพลิงไหม้ ชาติแคลนน้ำ ชาติอาหาร ล้วนมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชนในชุมชน ทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว

หลักการจัดการภาวะบาดแผลทางใจกลุ่มที่มีองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ **SCECH**

- **S: Safe** ให้ประชาชนของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงหรือจากการจลาจล เข้าสู่สถานที่ที่ปลอดภัย ให้ข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยงให้เข้าถึงความปลอดภัย โดยจะต้องเป็นข่าวสารที่เป็นจริง ไม่ใช่แค่การโฆษณาชวนเชื่อ
- **C: Calm** การทำความเข้าใจกับประชาชนของชุมชน ว่าเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่รุนแรง คนเราจะมีความรู้สึก เช่น กลัว กังวล โกรธ สับสน เป็นต้น อารมณ์ต่างๆ เหล่านี้มักจะเกิดขึ้นเสมอเป็นเรื่องปกติ แต่ก็ต้องตั้งสติ ทำใจให้สงบ โดยวิธีง่ายๆ เช่น หายใจเข้าออกลึกๆ สวดมนต์ อธิษฐานนึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพ รวมทั้งการปลอบใจซึ่งกันและกัน ควบคู่ไปกับการให้ข้อมูลข่าวสารตามความเป็นจริง ถึงความพยายามของฝ่ายต่างๆ

ในการเข้าไปช่วยเหลือ และจะต้องระมัดระวังข่าวลือที่เข้ามาสร้างความตระหนกตกใจโดยไม่มีรากฐานความเป็นจริง

- **E: Empowerment** การสร้างพลังในชุมชนด้วยการเสริมความเข้มแข็งทุกทางในชุมชน เพื่อดูแลความปลอดภัย สื่อสารกับคนในชุมชน และกับภายนอกในการนำความช่วยเหลือและข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง จุดสำคัญอยู่ที่การจัดกลุ่มภายในชุมชนที่มีอยู่ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เช่น กรรมการชุมชน อาสาสมัครในชุมชน รวมทั้งในระยะต่อไปที่จะต้องมีการระดมทรัพยากรและความช่วยเหลือในการฟื้นฟูชุมชน ทั้งด้านบ้านเรือน อาชีพ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

- **C: Connectedness** การสร้างความผูกพัน เชื่อมโยงกันในชุมชนจะช่วยให้ประชาชนเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น จากภัยพิบัติได้ดีขึ้น โดยอาศัยกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุมหารือ กิจกรรมของวัดและศาสนสถาน การจัดการอาสาสมัครมาช่วยดูแลครอบครัวที่มีความยากลำบาก เช่น มีเด็กเล็ก คนป่วย ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และหากอพยพออกนอกชุมชนก็คงความเป็นชุมชนเดียวกัน และกิจกรรมที่สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

- **H: Hope** การสร้างความหวังและการมองไปข้างหน้าที่จะทำให้ชีวิตกลับคืนสู่ภาวะปกติได้ โดยการให้ความช่วยเหลือที่เกี่ยวข้องกับการมีชีวิตปกติ เช่น ซ่อมบ้าน การฟื้นฟูอาชีพ เป็นต้น โดยต้องทำอย่างรวดเร็วและให้องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด

สำหรับประชาชนทั่วไปที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น มีผลต่อสภาพจิตใจที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในภัยพิบัติจากน้ำมีมนุษยธรรมจะมีความซับซ้อน อารมณ์ที่ตอบสนองแตกต่างจากภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เมื่อรับรู้ข่าวสารแล้วมักจะเห็นใจและยินดีสนับสนุนการช่วยเหลือด้านต่างๆ การเยียวยาประชาชนทั่วไปมักเป็นประเด็นสำคัญในภัยพิบัติจากน้ำมีมนุษยธรรมที่อาจมีความแตกต่างทางความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สำหรับหลักการดูแลจิตใจ จะแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน

ระดับบุคคล ควรมีหลักปฏิบัติที่สำคัญ คือ

๑. บริหารเวลาให้เหมาะสม โดยแบ่งเวลาในการติดตามข่าว การดูแลครอบครัว การทำงาน และการพักผ่อน สำหรับการติดตามข่าวไม่ควรติดตามต่อเนื่องนานเกิน ๒ ชั่วโมง

๒. ลดการรับข้อมูลข่าวสาร ควรรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อที่สะท้อนความคิดที่หลากหลาย และมุ่งเน้นการหาทางออก

๓. มีวิธีการลดความเครียด เช่น การออกกำลังกาย สวดมนต์ ทำสมาธิ

๔. มีความหวัง ด้วยการคิดบวก พูดบวกและทำบวก

ระดับครอบครัว บุคคลใกล้ชิดและสมาชิกในครอบครัวควรมีหลักปฏิบัติที่สำคัญ คือ

๑. รับฟัง ไม่ควรโต้แย้ง หรือหลีกเลี่ยงไม่พูดคุย เพราะไม่ได้ช่วยลดอารมณ์ลง ทางที่ดีที่สุดคือ การรับฟังด้วยความเห็นใจว่าเขามีความเครียด

๒. ชื่นชม ควรแสดงความชื่นชมในประเด็นที่ดีของเขา ก็จะทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน และนำไปสู่ความไว้วางใจ ช่วยให้เขาอารมณ์เย็นลงได้

๓. ห่วงใย การแสดงความเป็นห่วงใยต่อสุขภาพตนเองและคนใกล้ชิด

๔. การให้คำแนะนำ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดแต่ควรมาลำดับท้ายสุด ซึ่งเป็นภาวะที่สมาชิกครอบครัวเกิดการยอมรับจากการรับฟัง ชื่นชม และห่วงใยแล้ว

สำหรับครอบครัวที่มีเด็กและเยาวชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏภาพ ข้อมูลและเสียงของความรุนแรง จะมีผลต่อการเรียนรู้และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน จึงควรมีแนวทางที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย

กล่าวคือ

๑. ในเด็กเล็กก่อนวัยเรียน เด็กวัยนี้ยังไม่สามารถเข้าใจความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ จึงให้เขาทำกิจกรรมตามวัย เช่น วิ่งเล่น อ่านหนังสือ

๒. ในเด็กวัยเรียน เด็กกลุ่มนี้เป็นวัยที่สามารถเข้าใจเรื่องความรุนแรงได้ในระดับหนึ่งแล้ว ดังนั้นจึงสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้บ้างแต่ไม่เท่ากับผู้ใหญ่ เช่น อนุญาตได้วันละ ๑ ชั่วโมง ในเวลาที่เหลือก็สนับสนุนให้ไปทำกิจกรรมอื่นๆ ระหว่างรับรู้ก็ควรอธิบายให้เด็กฟังว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี เพราะคนเราแม้จะขัดแย้งกันก็ไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง

๓. ในเด็กวัยรุ่น สามารถมีวิจารณ์ญาณในการใช้เวลาและตีความข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง บทบาทพ่อแม่ก็ควรรับฟังความคิดเห็น เน้นการยอมรับความเห็นอีกฝ่ายและแก้ไขปัญหายอย่างสันติวิธี ซึ่งจะทำให้ผู้ใหญ่เป็นต้นแบบให้เยาวชน พัฒนาขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ

ระดับชุมชน ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนกันผ่านกระบวนการ A-I-C ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจร่วมกัน สร้างความเข้าใจในการดำเนินงาน สร้างการยอมรับความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่มีส่วนร่วมและนำพาชุมชนสมานฉันท์มุ่งสู่อนาคต

๘.๒.๓. สุขภาพจิตของผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบ

ผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบนั้น จะต้องเผชิญกับการปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูงทั้งทางด้านกายภาพ และความตึงเครียดทางด้านจิตใจจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและการเข้มงวดกดดันในกฎระเบียบที่เคร่งครัดของหน่วยงาน ซึ่งมีนักวิชาการและนักวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าวไว้

รอยเตอร์ เฮลท์ (<http://www.reuters.com/article/2011/05/02>) อ้างถึงการวิจัยของกองทัพบกสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดขึ้นก่อนของทหาร ที่มีผลต่อระดับ PTSD ของทหารหลังกลับจากการรบ พบว่า ทหารส่วนใหญ่มีภาวะซึมเศร้า มีอาการ Panic และมีปัญหาสุขภาพจิตอื่นๆ ตามมาด้วย นอกจากนี้ยังมีการศึกษาทหารที่ประจำการอยู่มากกว่า ๒๒,๐๐๐ นาย ซึ่งตอบคำถามด้านสุขภาพ หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจทางการทหารที่ประเทศอิรักและอัฟกานิสถาน พบว่า มากกว่าร้อยละ ๓ มีปัญหาสุขภาพจิต รวมถึง PTSD ตั้งแต่ในระยะแรกเริ่มจนกระทั่งกลับจากการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม การศึกษายังชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๘ มีอาการ PTSD ก่อนหน้าเข้าประจำการ และต้องมีการพัฒนาสภาพดังกล่าวอย่างน้อยสองครั้งหลังกลับบ้าน ทั้งนี้ รายงานฉบับนี้ได้กล่าวว่าการบาดเจ็บทางด้านร่างกายระหว่างออกรบส่วนใหญ่เกิดจากความเสี่ยงสูงในการปฏิบัติงาน แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่เกิดจากปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้

ฉันทนา ผดุงทศ (หมอบชวบ้าน เล่ม : ๒๘๖,๒๕๕๑) กล่าวถึง นิตยสารไทม์ (TIME) ฉบับประจำวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๑ สำหรับเนื้อหาบทความนั้น เปิดเผยผลการสำรวจแสดงให้เห็นว่าทหารอเมริกันทุกคนเกิดอาการเครียดเมื่อถูกส่งไปรบ แต่ประมาณร้อยละ ๗๐ จะสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่รบกวนจิตใจได้ จนกลับมาเป็นปกติ ขณะที่ร้อยละ ๒๐ จะเกิดอาการทางจิตที่กองทัพสหรัฐอเมริกาเรียกว่า “ความผิดปกติชั่วคราวทางใจ” (temporary stress injuries) ซึ่งจะกลับเป็นปกติได้ และอีกร้อยละ ๑๐ เป็นกลุ่มที่มีอาการทางจิตที่ต้องบำบัดรักษายาวนาน เรียกว่า “ป่วยจากความเครียด” (stress illnesses)

อาการที่พบบ่อยของโรคนี้ มีตั้งแต่เกิดความตื่นตระหนกเล็กน้อย (mild anxiety) รู้สึกหงุดหงิด (irritability) นอนไม่หลับ ไปจนถึงมีความรู้สึกไม่ยุติ ต่อสิ่งรอบตัวและมองโลกในแง่ร้ายมากขึ้นเรื่อยๆ ในระยะต่อมา ทหารจะมีอาการตกใจอย่างหวาดผวา อารมณ์เสียรุนแรง ตัวสั่นเทาอย่างควบคุมตัวเองไม่ได้หรือเป็นอัมพาต

ไปชั่วคราว แม้เมื่อกลับบ้านแล้วทหารที่ป่วยก็จะมีอาการเหล่านี้อยู่ ทำให้เป็นสาเหตุสำคัญของการหย่าร้าง การฆ่าตัวตายและโรคจิตประเภทอื่นๆ ผู้เขียนระบุว่าอาการเจ็บป่วยทางใจเช่นนี้ พบได้บ่อยในกลุ่มทหารผ่านศึก จนกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกา กำลังพิจารณาให้ กลุ่มอาการ Posttraumatic stress disorder (PTSD) เป็น เกณฑ์หนึ่งของการรับเหรียญกล้าหาญ (Purple Heart)

นอกจากตัวเลขแสดงร้อยละของทหารที่เจ็บป่วยทางจิตดังกล่าวมาแล้ว รายงานของผู้เชี่ยวชาญระบุว่า ทหารที่ไปรบในประเทศอิรักได้นอนพักเฉลี่ย คืนละ ๕ - ๖ ชั่วโมง ขณะที่จำนวนชั่วโมงการนอนที่ร่างกายต้องการเพื่อให้ร่างกายสมบูรณ์เพียงพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ คือ ๗ - ๘ ชั่วโมง และพบด้วยว่า ยังมีจำนวน ชั่วโมงนอนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มากเท่าใด ยิ่งมีโอกาสมีผลทดสอบทางจิตผิดปกติ (percentage screening positive for a mental-health problem) เพิ่มขึ้น ซึ่งตามหลักการของพิษวิทยาหรืออาชีวเวชศาสตร์แล้ว เรียกว่า จำนวน ชั่วโมงที่นอนน้อยสัมพันธ์กับความเจ็บป่วยทางจิตในลักษณะของ “dose response” กล่าวคือ นอนน้อย ป่วยมาก นอนมาก ป่วยน้อย

ตัวแปรหนึ่งที่น่าสนใจ คือ ผลการสำรวจทหารอเมริกันที่ไปรบในอัฟกานิสถาน พบว่าการไปรบ ครั้งแรกและครั้งต่อไปมีผลต่อความเจ็บป่วยทางจิต กล่าวคือ พบว่าร้อยละ ๑๒ ของทหารที่ไปรบครั้งแรกมีผล ทดสอบทางจิตผิดปกติ แต่เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๙ และ ๒๗ ในทหารที่ไปรบครั้งที่สองและสามตามลำดับ และอีก ตัวแปรที่ให้ผลคล้ายกับตัวแปรนี้ คือ การมีประสบการณ์ในการรบ (combat experience) โดยพบว่า ร้อยละ ๕ ของทหารที่มีประสบการณ์น้อยมีอาการของ posttraumatic stress disorder เทียบกับร้อยละ ๑๑ และ ๒๗ ของทหารที่มีประสบการณ์การรบปานกลางหรือมาก

ประเด็นหนึ่งที่มีระบุ ในรายงาน คือ ทหารโดยทั่วไปไม่ต้องการบอกผู้บังคับบัญชาว่าตนเองมี อาการผิดปกติทางจิต (PTSD) โดยผลสำรวจพบว่าสาเหตุที่ไม่บอก เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ “คนทั่วไป จะหาว่าอ่อนแอ” (I would be seen as weak) “เพื่อนร่วมทีมจะปฏิบัติต่อตนเองไม่เหมือนเดิม” (members of my unit might treat me differently) “หัวหน้าจะโทษว่าตนเองเป็นต้นเหตุของปัญหา” (my leaders would blame me for the problem) และ “มันเป็นเรื่องน่าอายมาก” (it would be too embarrassing) ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบระหว่างทหารที่ไปอิรักกับอัฟกานิสถานพบว่าตอบใกล้เคียงกันทุกสาเหตุ

การแถลงข่าวของกองทัพบกสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๑ ระบุว่าในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีทหารฆ่าตัวตายอย่างน้อย ๑๑๕ คน โดย ๓๖ คน ปฏิบัติงานในอิรักและอัฟกานิสถาน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวน การฆ่าตัวตายที่สูงที่สุดนับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ การวิเคราะห์เชิงลึกพบว่ากว่าร้อยละ ๔๐ ของทหารที่ฆ่าตัวตายในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๐ มีประวัติกินยาในกลุ่ม SSRI แต่กองทัพบกระบุว่าทหารเหล่านั้นฆ่าตัวตายจากเหตุ “ความสัมพันธ์ กับผู้อื่นล้มเหลว” เป็นหลัก ไม่ใช่จากยา ขณะที่นายแพทย์ Joseph Glenmullen อาจารย์คณะแพทย์ มหาวิทยาลัย ฮาร์วาร์ดกล่าวว่าทหารที่ฆ่าตัวตายหลังกินยาเหล่านี้ น่าจะเป็นสัญญาณอันตราย และไม่ควรรีไต่ถามในการรื้อให้ ทหารที่เจ็บป่วยต้องปฏิบัติงานต่อกรมสุขภาพจิต (<http://www.dmh.moph.go.th>) อ้างถึงบทความของ กิติกร มีทรัพย์ (มติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ ๒๕, ฉบับที่ ๑๒๗๑ วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๔๗ หน้า ๒๙) ซึ่งได้กล่าวถึง ภาวะสเตรสส์ อินเจอร์ เป็นปัญหาทางใจของทหารในสงครามที่รู้จักกันมาช้านานตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๑ แล้ว ครั้งนั้นเรียกว่า เชลล์ ช็อก (shell shock) ผู้ป่วยจะมีอาการหมดสติ หรือมีอาการงง สับสน ทางจิต เช่นเดียวกับ สมอญถูกฝังด้วยสะเก็ดระเบิดเป็นบาดแผลซ้ำวาม

นักจิตวิทยาประมวลสาเหตุของ สเตรสส์ อินเจอร์รี ว่ามีอย่างน้อยที่สุด ๗ ประการ คือ

๑. ความกลัวและวิตกกังวลของทหารเอง ซึ่งขึ้นอยู่กับความรุนแรงและความน่ากลัวของสงคราม ประกอบกับบุคลิกภาพทั่วไปของทหารด้วย ว่ามีความทนต่อสภาพการบาดเจ็บล้มตายไปต่อหน้าต่อตาของเพื่อนทหาร ได้เพียงใด

๒. ความไม่เป็นมิตรและการคาดเดาได้ยากว่าอะไรจะเกิดขึ้น สงครามในอิรัก ทหารอเมริกันและชาวอิรักต่างเป็นคนแปลกหน้าซึ่งกันและกัน อีกทั้งไม่รู้เลยว่าศัตรูจะมาจากไหน มาจากอะไร และเมื่อไรจะเกิดขึ้น ชาวบ้านหน้าตาซื่อๆ ธรรมดาอาจเป็นนักฆ่าทันทีถ้าพลอย รถยนต์ กระบองน้ำมันและซากสัตว์ ที่ข้าศึกใช้เป็นอาวุธลับที่อาจก่ออันตรายได้เสมอ

๓. ความจำเป็นต้องฆ่าเพราะถือว่าชาวอิรักเป็นศัตรู และอาจฆ่าเพราะความระแวง ฆ่าเพราะคนเหล่านั้นเหมือนสิ่งสกปรก พยายามสร้างความรู้สึกว่าฆ่าสัตว์หรือปีศาจ (เป็นกลไกทางจิตแบบหาเหตุผลเข้าข้างตน) ไม่ใช่ฆ่าคน ทำให้ฆ่าง่ายขึ้น ดังกรณีทรมานอย่างโหดเหี้ยมที่เรือนจำทหารใน อาบู เกลบ ฆ่าล้างหมู่บ้านที่ไม่ลาย ในเวียดนาม เป็นต้น ขณะที่ทำการฆ่าหรือทรมาน ผู้กระทำน่าจะมีอารมณ์ที่พุ่งจัด (mania) หรือ ระวังจัด บางคนบอกว่าการฆ่าเป็นว่าเล่นแบบนี้ เป็นสงครามไร้ความรู้สึก (Numbed Warfare)

๔. คิดถึงบ้าน คิดถึงครอบครัว กลัวว่าความโชคดีที่อยู่รอดปลอดภัยจะสูญหายและจะถูกโจมตี ความรู้สึกวิตกกังวลหวั่นจะตามมา ความเชื่อมั่นและการตัดสินใจที่ดีจะหายไป ในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ทหารแนวหน้าเครียดมากเพราะการสับเปลี่ยนมีน้อย ทหารส่วนใหญ่อยู่นานเกินไป ทหารอเมริกันแนวหน้าในอิรักเปลี่ยนเร็วมากภายใน ๖ - ๑๒ เดือน กระนั้นก็ดี สเตรสส์ อินเจอร์รี ก็ยังเยอะอยู่

๕. พื้นฐานเดิมๆ ของทหาร ทหารที่มีภูมิหลังสบายมาแต่เยาว์วัย ได้รับการปกป้องประคับประคองเกินไป หรือครอบครัวนักบวช มีแนวโน้มจะเครียดได้ง่าย

๖. ขวัญกำลังใจของกลุ่มหรือหน่วยต่อสู้ (Esprit de corps) ถ้ากลุ่มหรือหมู่มีกันแน่นแฟ้น เด็ดเดี่ยวเหนียวแน่น ไม่กลัวตาย ห่วงใยเอื้ออาทรกัน สเตรสส์ อินเจอร์รี ก็ไม่อาจโจมตีได้ง่ายๆ

๗. ภาพลักษณ์ของหัวหน้า หากเป็นภาพพ่อที่อบอุ่นหรือพี่ชายที่เข้มแข็ง ทหารย่อมกล้าแข็งและไม่รู้สึกเดียวดาย

๘.๓ ผลการดำเนินงาน

ความรู้สึก การจัดการต่อความรู้สึกและการต้องการความช่วยเหลือ

กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกตื่นเต้น โกรธ เศร้า เสียใจ สงสาร มากที่สุดร้อยละ ๖๖.๓ และเฉยๆ ทำตามหน้าที่ ร้อยละ ๓๓.๗ จัดการต่อความรู้สึกต่อเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง โดยวิธีเฉยๆ ทำตามหน้าที่ ร้อยละ ๓๓.๔ รองลงมาคือ เข้ากลุ่มเพื่อนสนทนาหรือสังสรรค์กับผู้อื่น ร้อยละ ๒๘.๒ กลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการความช่วยเหลือ ร้อยละ ๗.๔

ภาวะสุขภาพจิตและผลกระทบทางจิตใจ

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเครียดจากการปฏิบัติงานในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองในระดับปกติ (คะแนน ๖ - ๑๗) มากที่สุด ร้อยละ ๕๖.๔ ไม่นั่นใจคำถาม (คะแนน ๐ - ๕) ร้อยละ ๓๘ กลุ่มตัวอย่างได้รับการคัดกรองผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง อยู่ในระดับปกติ (คะแนน ๐ - ๓) ร้อยละ ๙๑.๗ และได้รับผลกระทบทางจิตใจหลังเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤต มีคะแนนในระดับปกติ (คะแนน < ๑๓) ร้อยละ ๙๖.๓ มีความทุกข์ทางใจมาก (คะแนน ๒๑ - ๒๗) ร้อยละ ๑.๕ ทุกข์ทางใจเล็กน้อย (คะแนน ๑๓ - ๒๐) ร้อยละ ๐.๙ ทุกข์ทางใจรุนแรง (คะแนน > ๒๘) ร้อยละ ๐.๖

ผลการดูแลสุขภาพจิต

ผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง มีปัญหาสุขภาพจิต (จากการประเมิน PTSD, Stress test, Pisces - ๑๘) จำนวน ๒๖ ราย เป็นทหารจากฐานทัพเรือกรุงเทพและสัตหีบ มากกว่าทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ และทหารกองพันปืนใหญ่รักษาพระองค์ที่ ๑

ลักษณะปัญหาที่ได้รับการปรึกษา ส่วนใหญ่เป็นปัญหาการเมือง (ขัดแย้ง ไม่เป็นธรรม กลัวมีอบ ฯลฯ) ร้อยละ ๓๘.๕ รองลงมาเป็นปัญหาการทำงาน (การเตรียมความพร้อม กลัวไปอยู่ชายแดนใต้ การจัดเวรยาม ขัดแย้งผู้บังคับบัญชา) ร้อยละ ๓๔.๖ นอกนั้นเป็นปัญหาส่วนตัว (หนี้สิน สุขภาพ อุบัติเหตุ) ปัญหาครอบครัว (ห่างครอบครัว รายได้ครอบครัวไม่พอ ห่วงไกลครอบครัว ไม่มีเวลาดูแลครอบครัว) และปัญหาสัมพันธภาพ (ไม่พูดกับคนรอบข้าง) เป็นปัญหาน้อยที่สุด

ผลการดูแลสุขภาพจิตโดยการให้การปรึกษา (Counseling) จากการวัดความเครียดหลังการให้การปรึกษากลุ่มตัวอย่างมีความเครียดระดับปกติมากที่สุด ร้อยละ ๘๘.๕ และความเครียดสูงกว่าปกติเล็กน้อย ร้อยละ ๑๑.๕

โดยภาพรวมผลการดูแลสุขภาพจิตผู้ปฏิบัติงาน พบว่า สามารถจัดการปัญหาความเครียดจนอยู่ในภาวะปกติได้ ร้อยละ ๘๘.๔ และพบว่ามีปัญหาความเครียดสูงกว่าปกติเล็กน้อย ร้อยละ ๑๑.๕ ที่มงาน คณะอนุกรรมการฯ ช่วยให้ปฏิบัติได้ระบายนปัญหาอารมณ์ความรู้สึกวิตกกังวล และหาแหล่งสนับสนุนทางสังคมอื่นๆ เช่น เพื่อนญาติ ครอบครัว หรือองค์กรที่สามารถช่วยเหลือได้ ให้เข้ามาช่วยดูแลซึ่งกันและกัน เช่น ในรายที่มีปัญหานี้สิน จากการกั้นอกระบบได้แนะนำให้กู้จากสหกรณ์หรือใช้ชีวิตที่ประหยัดมากขึ้น หรือในรายที่มีปัญหากับผู้บังคับบัญชา ให้ผู้ปฏิบัติงานปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่ว่า “การได้เผชิญปัญหาช่วยให้เข้มแข็งมากขึ้นและค้นหาสิ่งดีในตัวบุคคลที่ตนขัดแย้ง” ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อิศรา รักษ์กุล (๒๕๕๔) เรื่องภาวะสุขภาพจิตและทัศนคติ ของกำลังพลกองทัพบกที่ปฏิบัติภารกิจในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ในเดือนที่สามของการปฏิบัติภารกิจ ผลการสำรวจภาวะสุขภาพจิต พบว่า กำลังพลมีความรู้สึกเครียดจำนวน ๑๕๕ ราย (ร้อยละ ๖๑.๕๐) มีภาวะเสี่ยง ต่อการเกิดโรคซึมเศร้า จำนวน ๘๕ ราย (ร้อยละ ๓๔.๕๕) มีพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นจำนวน ๔๘ ราย (ร้อยละ ๑๙.๖๗) มีกำลังพลที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือจากปัญหาเรื่องเครียด จำนวน ๑๑ ราย (ร้อยละ ๔.๕๓) ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับสาเหตุของความเครียด ได้แก่ ปัญหาด้านการเงิน (ร้อยละ ๖๒.๒๐) ความปลอดภัยในชีวิต (ร้อยละ ๕๗.๙๓) ปัญหาครอบครัว (ร้อยละ ๔๖.๑๕) เป็นต้น

สำหรับลักษณะปัญหาของผู้ปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาการเมือง ซึ่งสถานการณ์ปัจจุบัน เหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ นั้น ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเครียด เนื่องจากมีความคิดเห็นขัดแย้ง หรือไม่ต้องการปฏิบัติหน้าที่ขัดแย้งกับประชาชน ไม่ต้องการใช้กำลัง บางรายมีความรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมทางการเมืองในอดีต และรู้สึกกลัวมีอบที่ใช้ความรุนแรง ส่วนปัญหาการทำงานส่งผลให้เกิดความเครียดเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานต้องตื่นตัวตลอดเวลา โดยเตรียมตัวให้พร้อมตลอดเวลา เมื่อมีคำสั่งให้ไปปฏิบัติราชการที่จังหวัดชายแดนใต้ เพราะอยู่เวรยามทำให้อนอนไม่หลับ และมีปัญหาความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชา ส่วนที่เหลือจะเป็นปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว และปัญหาสัมพันธภาพ ซึ่งเกิดได้กับทุกกลุ่มอาชีพ ซึ่งปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริณนา ชันทอง (๒๕๕๒) ที่ศึกษาปัญหาสุขภาพจิตของพลทหารใหม่กองประจำการในสังกัดกองร้อยพลเสนารักษ์ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า พบว่าปัญหาภาวะสุขภาพจิตส่วนใหญ่มาจากความสัมพันธ์กับเพื่อนหรือผู้บังคับบัญชาในหน่วยงาน นอกจากนี้ยังพบว่าเพื่อนทหารช่วยให้คำปรึกษาได้เมื่อมีปัญหา

๘.๔ ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของสาเหตุปัญหาที่มีผลต่อความเครียดของผู้ปฏิบัติงานในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาที่ส่งผลส่วนใหญ่เป็นปัญหารายบุคคล เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาหนี้สิน ปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น ส่วนปัญหาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมักปรากฏในระยะปฏิบัติงานและส่งผลน้อยเมื่อผ่านพ้นการปฏิบัติภารกิจแล้ว

๒. ควรขยายการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนี้ ไปสู่กลุ่มตัวอย่างอื่นๆที่ผู้ปฏิบัติงานในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง เช่น ตำรวจ ทหารอากาศ บุคลากรสาธารณสุข อาสาสมัคร เป็นต้น เพื่อครอบคลุมการดูแลสุขภาพจิตผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด

๓. ควรมีการเยี่ยมเยียนผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในประเทศไทย โดยการประเมินสุขภาพจิตและการจัดการอารมณ์ตนเองเมื่อมีความเครียด อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๔. ควรสนับสนุนให้เกิดการให้ความรู้ ในการจัดการปัญหาสุขภาพจิต และการดูแลสุขภาพจิตด้วยตนเอง แก่ผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบและหน่วยงานต้นสังกัด ในลักษณะเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง

๘.๕ เอกสารโครงการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เอกสารคำอธิบาย โครงการวิจัยแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ (Information Sheet) “การเยี่ยมเยียนผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง”

โครงการวิจัยเรื่อง “การเยี่ยมเยียนผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง” มีวัตถุประสงค์เพื่อเยี่ยมเยียนผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง ศึกษาภาวะสุขภาพจิตและผลกระทบทางจิตใจของผู้ปฏิบัติงานและการดูแลสุขภาพจิตผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง

โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถบอกยกเลิกการเข้าร่วมศึกษาวิจัยได้ตลอดช่วงดำเนินการวิจัย โดยไม่ต้องบอกเหตุผล รวมทั้งไม่สูญเสียผลประโยชน์ใดๆ และไม่มีผลต่อการเข้ารับการรักษาใดๆ ทั้งสิ้น ตลอดจนเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย สอบถามความสนใจในการเข้าร่วมวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนดำเนินการรวบรวมข้อมูล ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับและจะเปิดเผยเฉพาะในรูปของสรุปผลการวิจัยโดยไม่มีการระบุชื่อนามสกุลกลุ่มตัวอย่าง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างต่อหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จะกระทำด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

ในการวิจัยครั้งนี้ หากกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาด้านจิตใจหรือต้องการความช่วยเหลือและต้องการคำปรึกษา ผู้วิจัยยินดีจะให้คำปรึกษา หรือส่งต่อเพื่อรับความช่วยเหลือตามความเหมาะสม

ลักษณะเครื่องมือที่ทีมงานใช้ในการดำเนินงาน

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย (✓) ลงในข้อความหรือเติมคำตอบในช่องว่างที่กำหนดให้และโปรดตอบคำถามที่ตรงกับความจริงของท่านมากที่สุด

1. ปัจจุบันท่านอายุ (.....) ปี (นับเต็มปี)
2. เพศ   △ ชาย   △ หญิง
3. ระดับการศึกษา
   △ ประถมศึกษา   △ มัธยมศึกษา   △ ปริญญาตรี   △ อื่น ๆ ระบุ.....
4. ตำแหน่งงาน
.....
5. สถานที่ทำงาน
.....
6. ท่านเคยได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานด้านใด ที่ไหนในช่วงที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบ
   △ เคย ระบุ
.....
   △ ไม่เคย
7. ท่านรู้สึกอย่างไรต่อเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น
   △ รู้สึก ตื่นเต้น โกรธ เศร้า เสียใจ สงสาร   อื่น ๆ ระบุ.....
   △ เฉยๆ เพราะต้องทำตามหน้าที่ (ข้ามไปตอบข้อ ๘)
8. ท่านจัดการกับความรู้สึกนั้นโดย
   △ พูดคุยระบายกับคนใกล้ชิด
   △ เก็บความรู้สึกไว้คนเดียว
   △ เข้ากลุ่มเพื่อนสนทนา หรือสังสรรค์กับผู้อื่น
   △ อื่นๆ ระบุ
.....
9. ท่านต้องการความช่วยเหลือจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นหรือไม่อย่างไร
   △ ต้องการ ระบุ
.....
   △ ไม่ต้องการ

ส่วนที่ ๒ แบบประเมิน ความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับผู้ประสบภัย

หลังได้รับผลกระทบ (PTSD Screening Test)

ในระยะ ๑ เดือน ที่ผ่านมา มีเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นกับตัวท่านบ้างหรือไม่

๑. การรับรู้ต่อสิ่งรอบข้างของคุณลดลงใช่หรือไม่

☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

๒. คุณมักจะคิดถึงเหตุการณ์ภัยพิบัตินั้น ทั้งที่ไม่ได้ตั้งใจใช่หรือไม่

☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

๓. ภาพที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ภัยพิบัตินั้น มักจะผุดขึ้นมาในใจคุณ โดยที่คุณไม่ได้ต้องการใช่หรือไม่

☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

๔. คุณนอนหลับยากหรือหลับไม่สนิทเพราะเกิดภาพหรือความคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ภัยพิบัตินั้นผุดขึ้นมาในใจใช่หรือไม่

☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

๕. คุณพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งกระตุ้นที่ทำให้คิดถึงเหตุการณ์ภัยพิบัตินั้น ใช่หรือไม่

☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

๖. คุณรู้สึกกังวล กระวนกระวายและเครียดอยู่ตลอดเวลาใช่หรือไม่

☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

๗. คุณรู้สึกจิตหม่นหมองเกือบตลอดทั้งวันใช่หรือไม่

☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

๘. คุณรู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่าใช่หรือไม่

☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

มีข้อคำถาม ๘ ข้อ สอบถามถึงความคิดความรู้สึก พฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับผู้ประสบภัยพิบัติ ซึ่งเป็นปัญหาที่นำไปสู่อาการผิดปกติทางจิตใจ ที่พบในช่วง ๒ – ๓ สัปดาห์ที่ผ่านมา

PTSD มีตัวเลือก ๒ ตัวเลือก

ถ้าตอบ 'ไม่ใช่' = คะแนน ๐

ถ้าตอบ 'ใช่' = คะแนน ๑

คะแนนรวมสูงสุด ๘ คะแนน คะแนนรวม ๔ คะแนนขึ้นไปแสดงว่าอาจมีภาวะผิดปกติทางจิตใจ หลังประสบภัยพิบัติ

ส่วนที่ ๓ แบบประเมินและวิเคราะห์ความเครียดด้วยตนเอง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ในระยะเวลา ๒ เดือนที่ผ่านมา ท่านมีอาการ พฤติกรรมหรือความรู้สึกต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงระดับอาการที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน ตามความเป็นจริงมากที่สุด

อาการ พฤติกรรม หรือ ความรู้สึก	ระดับอาการ			
	๐	๑	๒	๓
	ไม่เคยเลย	เป็นครั้งคราว	เป็นบ่อย	เป็นประจำ
๑. นอนไม่หลับเพราะคิดมากหรือกังวลใจ				
๒. รู้สึกหงุดหงิด รำคาญใจ				
๓. ทำอะไรไม่ได้เลย เพราะประสาทตึงเครียด				
๔. มีความวุ่นวายใจ				
๕. ไม่อยากพบปะผู้คน				
๖. ปวดหัวข้างเดียว หรือปวดบริเวณขมับทั้ง ๒ ข้าง				
๗. รู้สึกไม่มีความสุขและเศร้าหมอง				
๘. รู้สึกหมดหวังในชีวิต				
๙. รู้สึกว่าชีวิตตนเองไม่มีคุณค่า				
๑๐. กระวนกระวายอยู่ตลอดเวลา				
๑๑. รู้สึกว่าตนเองไม่มีสมาธิ				
๑๒. รู้สึกพลัยไม่มีแรงที่จะทำอะไร				
๑๓. รู้สึกเหนื่อยไม่อยากทำอะไร				
๑๔. มีอาการหัวใจเต้นแรง				
๑๕. เสียงสั่น ปากสั่น หรือมือสั่นเวลาไม่พอใจ				
๑๖. รู้สึกกลัวผิดพลาดในการทำสิ่งต่างๆ				
๑๗. ปวด หรือเกร็งกล้ามเนื้อ บริเวณท้ายทอย หลัง หรือไหล่				
๑๘. ตื่นเต้นง่ายกับเหตุการณ์ที่ไม่คุ้นเคย				
๑๙. มึนงงหรือเวียนศีรษะ				
๒๐. ความสุขทางเพศลดลง				
รวม				

รวม.....คะแนน ผู้ประเมิน.....วัน/เดือน/ปีที่ประเมิน.....

ส่วนที่ ๔ แบบประเมินผลกระทบทางจิตใจหลังเกิดเหตุการณ์วิกฤต – ๑๘

The Psychological Impact Scale for Crisis Event – ๑๘ (Pisces-๑๘)

คำแนะนำ จากอาการต่อไปนี้ กรุณาวางกลมหมายเลขคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงในปัจจุบันของท่านมากที่สุด โดยพิจารณาตามเกณฑ์ต่อไปนี้

๐ = ไม่มีอาการเลย

๑ = มีอาการเล็กน้อย แต่ไม่รบกวนการดำเนินชีวิตตามปกติ

๒ = มีอาการมาก จนรบกวนการดำเนินชีวิตตามปกติ

๓ = มีอาการรุนแรง จนไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ (หรือเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการดำเนินชีวิต)

หมายเหตุ การดำเนินชีวิต ได้แก่ กิจกรรมด้านส่วนตัว ครอบครัว การเรียน การทำงาน หรือสังคม

		ไม่มีอาการ		อาการมาก	อาการรุนแรง
		อาการ	เล็กน้อย		
๑.	เซื่องซึมหน่าย ไม่อยากทำอะไร	๐	๑	๒	๓
๒.	โศกเศร้าต่อการสูญเสีย	๐	๑	๒	๓
๓.	ท้อใจ ท้อแท้ หาททางออกไม่ได้ รู้สึกสิ้นหวัง	๐	๑	๒	๓
๔.	ไม่มีความสุข ไม่ร่าเริง	๐	๑	๒	๓
๕.	กังวล/หวาดเสียว/เกรงว่าเหตุ-การณ์รุนแรงจะเกิดขึ้นอีก	๐	๑	๒	๓
๖.	คิดถึงเหตุการณ์หรือภาพเหตุการณ์ผู้คนขึ้นมาซ้ำๆทั้งคืนและหลับ(ฝันถึง)	๐	๑	๒	๓
๗.	วิตกกังวลคิดวนเวียนซ้ำๆ เรื่องเดิม	๐	๑	๒	๓
๘.	ขาดความมั่นใจ/ความเชื่อมั่นในตัวเอง ลดลง	๐	๑	๒	๓
๙.	ฝันร้ายถึงเหตุการณ์รุนแรงบ่อยๆ	๐	๑	๒	๓
๑๐.	ระแวงระวังไม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม	๐	๑	๒	๓
๑๑.	หลีกเลี่ยงสิ่งที่กระตุ้นให้คิดถึงเหตุการณ์นั้นๆ (เช่น สถานที่เกิดเหตุ ข้าว หรือสิ่งของของผู้ตาย)	๐	๑	๒	๓
๑๒.	หวาดกลัว หลีกเลี่ยงสถานที่เสี่ยง ที่จะเกิดเหตุร้าย	๐	๑	๒	๓
๑๓.	รู้สึกตนเองหรือสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป (ในเชิงพฤติกรรม)	๐	๑	๒	๓
๑๔.	เมื่อยล้า ปวดเมื่อยตามส่วนต่างๆของ	๐	๑	๒	๓

ร่างกาย

๑๕. อ่อนเพลีย ไม่มีเรี่ยวแรง	๐	๑	๒	๓
๑๖. มีปัญหาด้านการนอน เช่น หลับยาก นอนไม่หลับ หรือหลับๆตื่นๆ	๐	๑	๒	๓
๑๗. ใจสั่น หรือหัวใจเต้นผิดปกติ	๐	๑	๒	๓
๑๘. หายใจไม่อิ่ม หายใจติดขัด	๐	๑	๒	๓

รวมคะแนน

ส่วนที่ ๕ แบบรายงาน Peer Review

กรณีที่ต้องการเพิ่มเติมข้อมูลรายละเอียดของผู้ที่มีความเสี่ยงหรือมีปัญหาสุขภาพจิต
(ประวัติ อาการ ความช่วยเหลือ และอื่นๆ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้สรุปรายงาน.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

ประมวลภาพโครงการ

ประมวลภาพโครงการ

บทที่

รายงานการดำเนินงาน
โครงการ: เยียวยา...สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

๙.๑ ข้อมูลเบื้องต้น

ภายหลังจากที่คณะอนุกรรมการเยียวยา พิณฟูฯ ได้ดำเนินการทบทวนทฤษฎีและแนวคิดทางการดำเนินการ โดยหลักๆ ได้ทำการศึกษาถึงความหมายและแนวคิดของการเยียวยา หลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาตรการทางกฎหมายของประเทศที่มีประสบการณ์ นำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการเยียวยาของตนเอง รวมถึงแนวคิดที่ว่าด้วยเรื่องปฏิกิริยาทางจิตใจหลังเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินและได้นำหลักการที่ได้มาวางแผนการดำเนินงานทางปฏิบัติ โดยเฉพาะหลัก “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (Restorative Justice) ที่ให้ความสำคัญในเรื่องการเยียวยาเหยื่อหรือผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง และเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิด เหยื่อหรือผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้กระทำผิด เหยื่อหรือผู้เสียหาย ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ

ในการนี้ทางคณะอนุกรรมการเยียวยา พิณฟูฯ จึงเห็นควรให้มีโครงการนำร่องการเยียวยา: สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ โดยดำเนินการจัดเวทีแสดงความคิดเห็นเพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนของพหุภาคี ให้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา กำหนดความต้องการการตลอดจนแนวทางอื่นๆ ซึ่งจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเป็นการป้องกันปัญหาความรุนแรงอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต อันจะนำไปสู่ความสมานฉันท์และความปรองดองของสังคมต่อไป

โครงการนำร่องการเยียวยา : สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ เป็นโครงการวางแผนการดำเนินงานทางปฏิบัติตามหลัก “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (Restorative Justice) โดยดำเนินการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการรับฟังข้อมูล ปัญหา ความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบ และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาของสังคม พร้อมทั้งเป็นการสนับสนุน ส่งเสริมกลไกระดับครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่นให้มีบทบาทในการแก้ปัญหาและป้องกันความรุนแรง ในรูปของการส่งเสริมให้เกิดอาสาสมัครเยียวยาเพื่อความสมานฉันท์ (อยส.) และสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือของภาคีทุกภาคส่วนในการรณรงค์ สร้างความเข้าใจ และร่วมกันกำหนดบทบาทที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาของตนเอง โดยจัดให้มีเวทีรับฟังข้อมูล ปัญหา ความต้องการ การแก้ไขเยียวยาจากผู้ได้รับผลกระทบฯ และจัดตั้งอาสาสมัครเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนแนวทางหรือวิธีการป้องกันปัญหาความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยการประสานแกนนำกลุ่ม ผู้นำชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน ภาคประชาสังคมในพื้นที่ และคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเยียวยา พิณฟูฯ และป้องกันความรุนแรงเฉพาะกรณี รวมถึงลงพื้นที่พบผู้ได้รับผลกระทบฯ ในกรณีไม่ต้องการเปิดเผยหรือไม่ต้องการเข้าร่วมการประชุม และจัดทำข้อสรุป ข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบฯ ข้อเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงของแต่ละพื้นที่ และนำข้อสรุปของแต่ละพื้นที่ดังกล่าวมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำเป็นข้อสรุปพร้อมของทั้ง ๓ พื้นที่ พร้อมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลไกของภาคประชาชนเพื่อการเยียวยาและป้องกันปัญหาความรุนแรง เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ปัญหาของท้องถิ่นร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ ต่อไป และจัดประชุมเพื่อนำเสนอสรุปข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบฯ รวมทั้งข้อเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนิน

การอย่างเร่งด่วน โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลาง ผู้แทนกลุ่ม ผู้นำชุมชน ผู้ได้รับผลกระทบ และคณะกรรมการเพื่อดำเนินการเยียวยา พื้นฟู และป้องกันความรุนแรงเฉพาะกรณีเข้าร่วมประชุม รวมถึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำเสนอแนวทางหรือวิธีการป้องกันความรุนแรงให้กับอาสาสมัครและภาคีในพื้นที่นาร่อง ๓ จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดเลย

๙.๒ ผลการดำเนินโครงการฯ จังหวัดอุบลราชธานี

สภาพปัญหาของผู้ได้รับผลกระทบ

ผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ จังหวัดอุบลราชธานี มีทั้งผู้ที่เสียชีวิต บาดเจ็บ ถูกจับกุมและไม่ได้รับการอนุญาตให้ประกันตัว หรือผู้ที่ได้รับการประกันตัวแต่ต้องกักขังเงิน หรือเข้าหลักทรัพย์มาประกันตัว ส่งผลให้เกิดหนี้สิน นอกจากนี้ผู้ที่ถูกจับโดยส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งเป็นผู้หารายได้หลักให้แก่ครอบครัว เมื่อไม่ได้รับการประกันตัวเป็นเวลานาน จึงส่งผลให้ครอบครัวได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ โดยอาจกล่าวได้ว่ามีทั้งผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยตรงและผู้ได้รับผลกระทบฯ ทางอ้อม

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ได้รับผลกระทบ

ตารางที่ ๑ แสดงข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบฯ จังหวัดอุบลราชธานี

อำเภอ	ประเภทของการได้รับผลกระทบ				รวมทั้งสิ้น
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	ถูกจับกุม	ทรัพย์สินเสียหาย	
เมือง	-	๑	๘	-	๙
วารินชำราบ	-	๑๐	๙	-	๑๙
ตระการพืชผล	-	๑	๑	-	๒
โพธิ์ไทร	-	๑	-	-	๑
สว่างวีระวงศ์	-	๑	-	-	๑
ลำโรง	-	๑	-	-	๑
เขมราฐ	๑	-	-	-	๑
น้ำยืน	-	๑	๑	-	๒
เดชอุดม	๑	-	-	-	๑
ศรีเมืองใหม่	-	-	๑	-	๑
ดอนมดแดง	-	-	๑	-	๑
ตาลชุม	๑	-	-	-	๑
นาตาล	๑	-	-	-	๑
รวม	๔	๑๖	๒๑	-	๔๑

จากการรวบรวมข้อมูลพบผู้ได้รับผลกระทบฯ ใน ๑๓ อำเภอ แบ่งเป็น ผู้เสียชีวิต ๔ ราย เป็นชายและเสียชีวิตจากอาวุธปืนทั้งหมด โดยผู้เสียชีวิตทั้ง ๔ รายนี้ เป็นชาวอำเภอเขมราฐ อำเภอเดชอุดม อำเภอตาลสุม และอำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานีมีผู้ได้รับผลกระทบฯ ที่ได้รับบาดเจ็บค่อนข้างมากถึง ๑๖ ราย เป็นประชาชนในอำเภอเมือง อำเภอน้ำยืน อำเภอสำโรง อำเภอสว่างวีรวงศ์ อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอตระการพืชผลและอำเภวารินชำราบ โดยอำเภวารินชำราบเป็นอำเภอที่มีผู้ได้รับบาดเจ็บมากที่สุด จำนวน ๑๐ ราย ซึ่งผู้ได้รับบาดเจ็บประกอบด้วย ผู้เข้าร่วมการชุมนุมและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ มีผู้เข้าร่วมการชุมนุมที่ถูกจับกุม จำนวน ๒๑ ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้เข้าร่วมการชุมนุมที่ถูกจับกุมมาจากอำเภอเมือง และอำเภวารินชำราบ

กลไกการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ

กลไกการเยียวยาที่มีอยู่เดิมก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการฯ นั้น เป็นกลไกการเยียวยาตามปกติของหน่วยงานรัฐ ซึ่งได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ โดยเป็นการเยียวยาในระดับบุคคลและครอบครัว นอกจากนั้นเป็นการเยียวยาอย่างไม่เป็นทางการขององค์กรที่เป็นสถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยรูปแบบการเยียวยาจะมีลักษณะแตกต่างกันไป

ตารางที่ ๒ แสดงข้อมูลหน่วยงานหรือองค์กรที่ดำเนินการเยียวยาอย่างเป็นทางการแก่ผู้ได้รับผลกระทบฯ ในจังหวัดอุบลราชธานี ตามประเภทของการเยียวยา

หน่วยงาน	การเยียวยา
สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดอุบลราชธานี (พมจ.อุบลราชธานี)	เงินชดเชย - กรณีเสียชีวิตชดเชย รายละ ๔๐๐,๐๐๐ บาท - กรณีบาดเจ็บ ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของอาการบาดเจ็บ
โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์	ฟื้นฟูสภาพจิตใจเป็นรายบุคคล

ตารางที่ ๓ แสดงข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบฯ จังหวัดอุบลราชธานีที่ได้รับการเยียวยา

อำเภอ	ประเภทของการได้รับผลกระทบฯ					การเยียวยา
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	ถูกจับกุม	ทรัพย์สิน เสียหาย	ครอบครัว ผู้ต้องขัง	
เมือง	-	๑	๘	-	๑	• กรณีบาดเจ็บ ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม. • กรณีถูกจับกุม ได้รับการเยียวยา ฟ้นฟูจิตใจจาก โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ • กรณีครอบครัวผู้ต้องขัง ได้รับเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือ จาก พมจ.อุบลราชธานี จำนวน ๒,๐๐๐ บาท
วารินชำราบ	-	๑๐	๙	-	๕	• กรณีบาดเจ็บ ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม. ๓ คน - ได้รับการช่วยเหลือ จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม. ๗ คน • กรณีถูกจับกุม ได้รับการเยียวยา ฟ้นฟูจิตใจจาก โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ • กรณีครอบครัวผู้ต้องขัง - ได้รับเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือ จาก พมจ.อุบลราชธานี จำนวน ๒,๐๐๐ บาท ๓ ราย โดย ๒ ใน ๓ รายได้รับเงิน จากศูนย์เยียวยาฯ จำนวน ๕,๐๐๐ บาท - ได้รับการช่วยเหลือจาก ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาสิทธิ ผู้หญิง จำนวน ๕,๐๐๐ บาท ๑ ราย - ได้รับการช่วยเหลือ เบื้องต้นเรื่องนมสำหรับเด็ก และให้คำปรึกษากรณีถูก ไล่ที่ดิน จำนวน ๑ ราย

อำเภอ	ประเภทของการได้รับผลกระทบ					การเยียวยา
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	ถูกจับกุม	ทรัพย์สินเสียหาย	ครอบครัวผู้ต้องขัง	
ตระการพืชผล	-	๑	๑	-	๑	• กรณีบาดเจ็บ ได้รับความช่วยเหลือเป็นเงินจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม. • กรณีถูกจับกุม ได้รับการเยียวยา ฟ้นฟูจิตใจจากโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ • กรณีครอบครัวผู้ต้องขัง ได้รับเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือจาก พมจ.อุบลราชธานี จำนวน ๒,๐๐๐ บาท
โพธิ์ไทร	-	๑	-	-	-	• กรณีบาดเจ็บ ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม.
สว่างวีระวงศ์	-	๑	-	-	-	• กรณีบาดเจ็บ ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม.
สำโรง	-	๑	-	-	-	• กรณีบาดเจ็บ ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม.
เขมราฐ	๑	-	-	-	-	• กรณีเสียชีวิต ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม.
น้ำยืน	-	๑	๑	-	๑	• กรณีบาดเจ็บ ได้รับความช่วยเหลือจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม. • กรณีถูกจับกุม ได้รับการเยียวยา ฟ้นฟูจิตใจจากโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์

อำเภอ	ประเภทของการได้รับผลกระทบ					การเยียวยา
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	ถูกจับกุม	ทรัพย์สิน เสียหาย	ครอบครัว ผู้ต้องขัง	
						• กรณีครอบครัวผู้ต้องขัง ได้รับการช่วยเหลือจำนวน ๕,๐๐๐ บาท จากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาสิทธิผู้หญิง
เดชอุดม	๑	-	-	-	-	• กรณีเสียชีวิต ได้รับ ความช่วยเหลือ จำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม.
ศรีเมืองใหม่	-	-	๑	-	-	• กรณีถูกจับกุม ได้รับ การเยียวยา ฟ้นฟูจิตใจจาก โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์
ดอนมดแดง	-	-	๑	-	-	• กรณีถูกจับกุม ได้รับ การเยียวยา ฟ้นฟูจิตใจจาก โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์
ตาลชุม	๑	-	-	-	-	• กรณีเสียชีวิต ได้รับ ความช่วยเหลือ จำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท จาก กระทรวง พม.
นาตาล	๑	-	-	-	-	• กรณีเสียชีวิต ได้รับ ความช่วยเหลือ เป็นเงิน ๔๐๐,๐๐๐ บาท เป็นสิ่งของ ๕,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม.
ม่วงสามสิบ	-	-	-	-	๑	• กรณีครอบครัวผู้ต้องขัง ได้รับเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือ จาก พมจ.อุบลราชธานี จำนวน ๒,๐๐๐ บาท
รวมทั้งสิ้น	๔	๑๖	๒๑	-	๙	๕๐ ราย

จากการรวบรวมข้อมูล พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีผู้ได้รับผลกระทบฯ ที่ได้รับการเยียวยาทั้งสิ้นจำนวน ๕๐ ราย แบ่งเป็น

- กรณีครอบครัวผู้เสียชีวิต ๔ ราย ได้รับการเยียวยาจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเงินชดเชย รายละ ๔๐๐,๐๐๐ บาท

- กรณีของผู้บาดเจ็บซึ่งมีทั้งผู้ที่เข้าร่วมการชุมนุมและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับการเยียวยาทั้งหมดจำนวน ๑๖ ราย ซึ่งในการเยียวยาผู้ได้รับบาดเจ็บนั้นจะได้รับเงินชดเชยจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่จำนวนเงินชดเชยจะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอาการบาดเจ็บและระยะเวลาในการเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาล

- กรณีถูกจับกุม จะได้รับการเยียวยาทางสภาพจิตใจโดยมีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ เข้าไปให้การดูแล

- กรณีครอบครัวผู้ต้องขังที่ได้รับผลกระทบ ได้รับการเยียวยาทั้งหมดจำนวน ๙ ราย จากจำนวนผู้ถูกจับกุม จำนวน ๒๑ ราย (ไม่แน่ใจว่าข้อมูลเดิมเป็น ๑๑ ราย ถูกต้องหรือไม่) โดยผู้ได้รับการเยียวยาได้รับเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุบลราชธานี ๖ ราย รายละ ๒,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ ศูนย์เยียวยาฯ อิมพิเรียล ลาดพร้าวได้ช่วยเหลือเป็นเงิน จำนวน ๕,๐๐๐ บาท ๒ ราย และศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาสิทธิผู้หญิง ภายใต้โครงการนำร่องการเยียวยาสู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ ให้การช่วยเหลือจำนวน ๓ ราย ประกอบด้วย การช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบอาชีพจำนวน ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย การช่วยเหลือด้านการเงิน จำนวน ๕,๐๐๐ บาท ในระหว่างที่หัวหน้าครอบครัวถูกจับกุมและเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาล จำนวน ๑ ราย การช่วยเหลือนมสำหรับเด็กและให้คำปรึกษาเรื่องการดูแลที่ดิน จำนวน ๑ ราย

ความต้องการช่วยเหลือเยียวยาเพิ่มเติมหรือเร่งด่วน

จากการจัดเวทีระดมความคิดเห็น การลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับญาติและครอบครัวผู้เสียหายตลอดจนแกนนำชุมชนและอาสาสมัคร พบว่า ความต้องการช่วยเหลือเยียวยาเป็นกรณีเร่งด่วนโดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องผู้ต้องขังที่ถูกจับกุมต้องการได้รับการประกันตัว ในกรณีซึ่งศาลยกคำร้องไม่ให้ประกันตัว ซึ่งผู้ได้รับผลกระทบฯ และครอบครัวต้องการให้ คอป. ดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาให้ได้รับการประกันตัว และช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจแก่ครอบครัวของผู้ต้องขัง ซึ่งสามารถสรุปประเด็นความต้องการช่วยเหลือเยียวยาเพิ่มเติมหรือเร่งด่วนได้ ดังต่อไปนี้

- ต้องการได้รับประกันตัวในกรณีผู้ต้องขังซึ่งศาลยกคำร้องไม่ให้ประกันตัว
- ต้องการได้รับคำแนะนำหรือปรึกษาทางด้านกฎหมาย คดี เพื่อให้ญาติผู้ต้องขังจะได้มีข้อมูลที่ต้องการประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการด้านคดีขั้นต่อไป

- ต้องการได้รับความช่วยเหลือเรื่องหลักทรัพย์ในการยื่นประกันตัวเนื่องจากการประกันตัวต้องใช้หลักทรัพย์ค่อนข้างสูง ซึ่งครอบครัวไม่สามารถหาเงินหรือหลักทรัพย์ในจำนวนดังกล่าวได้

- ต้องการได้รับความช่วยเหลือเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัว เนื่องจากหัวหน้าครอบครัวถูกจับกุม ทำให้ครอบครัวรายได้มีไม่เพียงพอ

การจัดตั้งอาสาสมัครภายใต้โครงการการเยียวยา : สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ

การดำเนินการจัดตั้งอาสาสมัครเยียวยาเพื่อความสมานฉันท์ในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการดำเนินการบนหลักการ “สร้างความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือให้กับผู้ได้รับผลกระทบฯ มากที่สุด” ผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ ดังนั้นในการจัดตั้งต้องคัดเลือกบุคคลที่ผู้รับผลกระทบฯ ไว้วางใจ และเคยเป็นแกนนำชุมชนซึ่งมีบทบาทในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีความตั้งใจจริงที่จะช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ ตลอดจนเป็นผู้มีจิตอาสาที่ต้องการให้เกิดความปรองดองในสังคม

ขั้นตอนการดำเนินงานและการจัดตั้งอาสาสมัคร

อาสาสมัครที่ได้เข้าร่วมประชุมอย่างต่อเนื่องเพื่อทำความเข้าใจถึงปัญหาของผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ และญาติ ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยส่วนใหญ่มีความเข้าใจและเห็นใจในสิ่งที่เกิดขึ้น และมีความพร้อมในระดับหนึ่งที่จะเข้าไปช่วยเหลือเยียวยาในเบื้องต้น โดยบทบาทที่สำคัญที่อาสาสมัครได้ดำเนินการมีดังนี้

๑. ลงเยี่ยมเยียนครอบครัวของผู้ต้องขังซึ่งศาลยกคำร้องไม่ให้ประกันตัวเพื่อรับฟังปัญหาและความยากลำบากของผู้ได้รับผลกระทบฯ

๒. ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ญาติ ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบฯ

๓. ประสานงานกับผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ และญาติ ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบฯ เก็บรวบรวมข้อมูลผู้ที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือเยียวยาเพื่อส่งต่อศูนย์ประสานงานเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบฯ สำนักงานคอป.

๔. เยี่ยมเยียนผู้ต้องขังที่ป่วยและให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ญาติ ครอบครัวของผู้ต้องขัง

๕. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ

จำนวนอาสาสมัครในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ในการจัดตั้งอาสาสมัครเยียวยาเพื่อความสมานฉันท์ (อสย.) จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วมเป็น อสย. ทั้งสิ้นจำนวน ๑๙ คน โดยอาสาสมัครฯ ประกอบด้วยญาติ ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ แกนนำ นปช. และผู้นำชุมชนที่ได้รับการยอมรับ

ผลการดำเนินงานของ อสย. ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ภายหลังการจัดตั้ง อสย. ในจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๔ อสย. ได้ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนญาติ ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ เพื่อพบปะ พูดคุย ติดตามข้อมูลข่าวสารของผู้ได้รับผลกระทบฯ ซึ่งมีรายละเอียดผลการปฏิบัติงาน ดังนี้

ตารางที่ ๔ แสดงผลการดำเนินงานของ อสย. ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ภายหลังการลงพื้นที่ของ อสย. พบว่า ผู้ได้รับผลกระทบฯ และญาติ ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ

ผลการดำเนินงานของ อสย.	จำนวน
๑. เข้าเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบฯ และญาติ ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ เพื่อพูดคุย รับฟังปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้น	๑๑ ครอบครัว
๒. เก็บรวบรวมแบบฟอร์มการขอรับการเยียวยา	๑๑ คน
๓. ติดตามข้อมูล – ข่าวสารของผู้ได้รับผลกระทบฯ	๒๑ ครอบครัว
๔. แจกแผ่นพับประชาสัมพันธ์ศูนย์ประสานงานเยียวยาและฟื้นฟู ผู้ได้รับผลกระทบฯ	๑๕๐ ฉบับ

รู้สึกว่าได้ระบายปัญหา ความต้องการ มีผู้รับฟังความไม่สบายใจ แต่ในขณะเดียวกันคาดหวังว่า อยส. จะสามารถช่วยเหลือตนและครอบครัวได้ตามที่ต้องการ แต่ด้วยข้อจำกัดของ อยส. ในเรื่องงบประมาณจึงทำได้เพียงการประสานติดต่อหน่วยงานที่มีทรัพยากรและความพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือได้เท่านั้น

ปัญหาอุปสรรคในการจัดตั้งอาสาสมัครเยี่ยมเยียนฯ จังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้ได้รับผลกระทบฯ ใน ๑๓ อำเภอ การจัดตั้งอาสาสมัครเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบฯ จึงควรมีในทุกอำเภอที่มีผู้ได้รับผลกระทบฯ อย่างไรก็ตาม ผู้ดำเนินโครงการพบปัญหาอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

๑. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการสั้นเกินไป ทำให้การค้นหาแกนนำที่มีจิตอาสาทำได้เพียงในอำเภอเมืองและอำเภอใกล้เคียงเท่านั้น

๒. การพัฒนาทักษะของ อยส. จำเป็นต้องใช้เวลาและงบประมาณ ในขณะที่โครงการฯ มีข้อจำกัดทั้งงบประมาณและระยะเวลา ทำให้การเสริมสร้างศักยภาพและทักษะให้กับอาสาสมัครทำได้เพียงเบื้องต้นเท่านั้น

๓. แกนนำบางส่วนมีความวิตกกังวลต่อการทำหน้าที่อาสาสมัคร เนื่องจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นสร้างความรู้สึกโกรธและความไม่พอใจแก่ผู้ได้รับผลกระทบฯ และญาติ ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ อย่างมาก ส่งผลให้ต้องใช้เวลาในการพูดคุยกับแกนนำค่อนข้างมาก

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของอาสาสมัครเยี่ยมเยียนฯ จังหวัดอุบลราชธานี

๑. ผู้ได้รับผลกระทบฯ และญาติ ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ อยู่ในพื้นที่ห่างไกล อยส. ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอเมือง และอำเภวารินชำราบ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง

๒. ผู้ได้รับผลกระทบฯ บางรายยังหวาดระแวง ทำให้ อยส. เข้าถึงยาก ต้องใช้เวลานานในการสร้างความไว้วางใจ ส่งผลให้ อยส. บางคนเกิดความท้อถอย

ข้อเสนอแนะ แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดตั้งและการดำเนินงานของอาสาสมัครเยี่ยมเยียนฯ เพื่อความสมานฉันท์ จังหวัดอุบลราชธานี

กลไกการช่วยเหลือเยี่ยมเยียนฯ ที่ดำเนินการในพื้นที่ ในรูปแบบอาสาสมัครที่มาจากผู้นำชุมชนและญาติ ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ เป็นกลไกที่เกิดประโยชน์ต่อการเยี่ยมเยียน เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับประชาชนในครั้งนี้จะกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ และยากต่อการติดตามช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในการดำเนินการเยี่ยมเยียนฯ มีข้อจำกัดในการช่วยเหลือ ดังนั้น กลไกอาสาสมัครในพื้นที่จึงสามารถช่วยหนุนเสริมให้กระบวนการช่วยเหลือเยี่ยมเยียนฯ ครอบคลุมมากขึ้นอีกทั้งช่วยให้ได้รับข้อมูลปัญหา ความต้องการจากผู้ได้รับผลกระทบฯ และญาติ ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยตรง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินการด้านการค้นหาความจริงและการเยียวยาของ คอป. ต่อไป

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้กลไกอาสาสมัครที่จะจัดตั้งขึ้นในพื้นที่อื่นๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้นและอาสาสมัครสามารถดำเนินงานให้ความช่วยเหลือ เยี่ยมเยียนได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ควรมีการฝึกอบรมผู้ที่จะเข้ามาเป็น อยส. โดยเฉพาะการอบรมด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อให้ อยส. ได้นำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการช่วยเหลือ เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบฯ

๒. ควรมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานของ อยส. ในพื้นที่ โดยอาจเป็นงบประมาณจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงจังหวัด

๓. ควรมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อดำเนินงานร่วมกันกับ อยส. ในการช่วยเหลือเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบฯ

ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาและป้องกันความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

จากการจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการโดยมีผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยตรง ที่เข้าร่วม โดยให้ความเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา ดังนี้

๑. ผู้ต้องขังซึ่งศาลยกคำร้องไม่ให้ประกันตัว ทั้งในคดีความผิดต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ความผิดต่อเจ้าพนักงาน วางเพลิงเผาทรัพย์ ก่อให้เกิดเพลิงไหม้ ฯลฯ โดยไม่มี อาวุธสงคราม ควรได้รับสิทธิในการประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราว

๒. ควรจัดหาทนายความเพื่อให้คำแนะนำทางกฎหมาย คดีแก่ผู้ต้องหาและญาติ เพื่อจะได้มีข้อมูล ที่ถูกต้องประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการด้านคดีขั้นต่อไป

๓. ควรมีการจัดตั้งกองทุน หรือประสานหน่วยงานซึ่งมีกองทุนในการช่วยเหลือเรื่องการประกันตัวให้แก่ ผู้ต้องขัง

๔. ควรมีการชดเชยให้กับผู้ที่ทรัพย์สินเสียหาย

๕. ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาญาติ ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยกองทุนเยียวยาที่จะเกิดขึ้น ควรมีลักษณะเป็นกองทุนพิเศษที่มีความคล่องตัว ไม่อิงกับระเบียบของหน่วยงานภาครัฐ เพราะมีขั้นตอนและระเบียบ ที่เป็นข้อจำกัด

๖. ควรมีการจัดเวทีระดมความเห็นในการจัดตั้งกองทุนโดยให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนด ความชัดเจนของกองทุนดังกล่าว

๗. คอป. ควรดำเนินการเสนอเรื่องการจัดตั้งกองทุนดังกล่าวแก่รัฐบาลโดยเร็ว

๘.๓ ผลการดำเนินงานโครงการฯ จังหวัดศรีสะเกษ

สภาพปัญหาของผู้ได้รับผลกระทบฯ

จังหวัดศรีสะเกษมีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงในช่วงเดือนมิถุนายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ มีจำนวนถึง ๙ คน ปัญหาของผู้ได้รับผลกระทบฯ ในจังหวัดศรีสะเกษโดยส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านจิตใจ เนื่องจาก สูญเสียบุคคลในครอบครัวจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยสามารถสรุปปัญหาของผู้ได้รับผลกระทบฯ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ดังนี้

๑. ผู้เสียชีวิตเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือเป็นบุตรที่เป็นผู้หารายได้หลักให้แก่ครอบครัว เมื่อเสียชีวิตส่งผล ให้ครอบครัวประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ

๒. ผู้เสียชีวิตบางรายเสียชีวิตในช่วงเดือนธันวาคม ๒๕๕๒ ทำให้ไม่สามารถรับเงินเยียวยาได้ตามระเบียบ การเยียวยาที่กำหนดไว้ ครอบครัวของผู้เสียชีวิตจึงเกิดความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม

๓. ได้รับการช่วยเหลือจากพรรคการเมือง (พรรคเพื่อไทย) ไม่ทั่วถึง

๔. ครอบครัวของผู้เสียชีวิตบางรายไม่เข้าใจขั้นตอนการขอรับการเยียวยา ต้องใช้เวลานานจึงจะได้รับ เงินช่วยเหลือ

๕. ผู้ถูกจับกุมบางรายต้องกู้ยืมเงินนอกระบบหรือจำนองหลักทรัพย์ เพื่อนำมาใช้ในการยื่นขอประกันตัว ทำให้เกิดภาระหนี้สิน

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ได้รับผลกระทบ

ตารางที่ ๖ แสดงข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบ จังหวัดศรีสะเกษ

อำเภอ	ประเภทของการได้รับผลกระทบ				รวมทั้งสิ้น
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	ถูกจับกุม	ทรัพย์สินเสียหาย	
เมือง	๑	๑	-	-	๒
ราศีไศล	๓	-	๔	๑	๘
กันทรารมย์	๑	-	๒	-	๓
อุทุมพรพิสัย	๑	-	-	-	๑
ภูสิงห์	๒	-	-	-	๒
กันทรลักษ์	-	๑	-	-	๑
ยางชุมน้อย	-	๑	-	-	๑
รวม	๘	๓	๖	๑	๑๘

จากการรวบรวมข้อมูล พบผู้ได้รับผลกระทบ ใน ๗ อำเภอ จำนวน ๑๘ ราย แบ่งเป็น ผู้เสียชีวิต จำนวน ๘ ราย บาดเจ็บ ๓ ราย ถูกจับกุม ๖ ราย และทรัพย์สินเสียหาย ๑ ราย โดยผู้ได้รับผลกระทบเป็นชาวอำเภอ ราศีไศล มากที่สุด จำนวน ๘ ราย

กลไกการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ

กลไกการเยียวยาที่มีอยู่เดิมก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการฯ นั้น เป็นกลไกการเยียวยาที่มีลักษณะแตกต่างกันไป ทั้งนี้สามารถจำแนกหน่วยงาน องค์กรที่ดำเนินการเยียวยาอย่างเป็นทางการแก่ผู้ได้รับผลกระทบ ในพื้นที่ได้ ดังนี้

๑. สำนักพระราชวัง ช่วยเหลือเยียวยาเบื้องต้น โดยการมอบเงินช่วยเหลือครอบครัวผู้เสียชีวิต
๒. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดศรีสะเกษ
๓. พรรคการเมือง (พรรคเพื่อไทย) ช่วยเหลือโดยผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่

จำนวนผู้ได้รับผลกระทบ

ตารางที่ ๗ แสดงข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบ จังหวัดศรีสะเกษที่ได้รับการเยียวยา

อำเภอ	ประเภทของการได้รับผลกระทบ				การเยียวยา
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	ถูกจับกุม	ทรัพย์สินเสียหาย	
เมือง	๑	-	-	-	• กรณีเสียชีวิต ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม.
ราศีไศล	๒	-	-	-	• กรณีเสียชีวิต ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาทต่อราย จากกระทรวง พม.
กันทรารมย์	๑	-	-	-	• กรณีเสียชีวิต - ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม. - ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวงยุติธรรม - ได้รับความช่วยเหลือจากพรรคเพื่อไทย เป็นเงิน จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท - ได้รับความช่วยเหลือจากสำนักพระราชวัง จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท
อุทุมพรพิสัย	๑	-	-	-	• กรณีเสียชีวิต - ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม. - ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวงยุติธรรม
ภูสิงห์	๒	-	-	-	• กรณีเสียชีวิตรายที่ ๑ - ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม. - ได้รับความช่วยเหลือจากพรรคเพื่อไทย จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท และได้รับความช่วยเหลือจาก สส.ในพื้นที่ จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท - ได้รับความช่วยเหลือจากสำนักพระราชวัง จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท - ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๕,๐๐๐ บาท จาก ผวจ.ศรีสะเกษ

อำเภอ	ประเภทของการได้รับผลกระทบ				การเยียวยา
	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	ถูกจับกุม	ทรัพย์สินเสียหาย	
					- ได้รับเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือจาก พมจ.ศรีสะเกษ จำนวน ๒,๐๐๐ บาท กรณีเสียชีวิตรายที่ ๒ - ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม. - ได้รับเงินสงเคราะห์ จาก พมจ.ศรีสะเกษ จำนวน ๒,๐๐๐ บาท
กันทรลักษ์	-	๑	-	-	• กรณีบาดเจ็บ - ได้รับความช่วยเหลือเป็นเงิน จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม.
ยางชุมน้อย	-	๑	-	-	• กรณีบาดเจ็บ - ได้รับความช่วยเหลือ จำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท จากกระทรวง พม.
รวม	๗	๒	-	-	๙ ราย

จากการรวบรวมข้อมูล พบว่า จังหวัดศรีสะเกษมีผู้ได้รับผลกระทบ ที่ได้รับการเยียวยาแล้วทั้งสิ้น ๙ ราย กรณีครอบครัวผู้เสียชีวิต ๗ ราย ได้รับการเยียวยาเป็นเงินจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รายละ ๔๐๐,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ ครอบครัวผู้เสียชีวิตบางรายได้รับการเยียวยาเป็นเงินจาก กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม สำนักพระราชวัง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ กรณีผู้บาดเจ็บ จะได้รับเงินชดเชยแตกต่างกันไปแล้วแต่สภาพของการบาดเจ็บ

ความต้องการช่วยเหลือเยียวยาเพิ่มเติมหรือเร่งด่วน

จากการจัดเวทีระดมความคิดเห็น การลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับญาติและครอบครัวผู้เสียหายตลอดจนแกนนำชุมชนและอาสาสมัคร พบว่า ความต้องการช่วยเหลือเยียวยาเป็นกรณีเร่งด่วนของผู้ได้รับผลกระทบ ของ จังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่ เป็นความต้องการการเยียวยาทางด้านจิตใจและด้านเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบ นอกจากนี้ ยังมีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงฯ บางรายยังไม่เคยได้รับการช่วยเหลือ เยียวยาจากหน่วยงานใดเลย ทั้งนี้ สามารถสรุปประเด็นความต้องการช่วยเหลือเยียวยาเพิ่มเติมหรือเร่งด่วนได้ดังต่อไปนี้

๑. ผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงฯ บางรายยังไม่เคยได้รับการช่วยเหลือ เยียวยาจากหน่วยงานใดเลย

๒. ปัญหาเศรษฐกิจ เนื่องจากหัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นหลักให้แก่ครอบครัวถูกจับกุม ทำให้ครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอ

๓. ปัญหาเรื่องหลักทรัพย์ในการยื่นประกันตัว เนื่องจากการประกันตัวต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันสูงซึ่งครอบครัวไม่สามารถหาเงินหรือหลักทรัพย์ในจำนวนดังกล่าวได้

การจัดตั้งอาสาสมัครภายใต้โครงการ การเยี่ยมเยียนฯ จังหวัดศรีสะเกษ บทบาทอาสาสมัครจังหวัดศรีสะเกษ

อาสาสมัครเยี่ยมเยียนเพื่อความสมานฉันท์ (อสย.) จังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่เข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีความพร้อมในระดับหนึ่งที่จะเข้าไปช่วยเหลือ เยี่ยมเยียนเบื้องต้น โดยบทบาทที่สำคัญมีดังนี้

๑. เยี่ยมเยียนและรับฟังปัญหาของญาติ ครอบครัว ครอบครัวผู้ต้องขังที่ยังไม่ได้รับการประกันตัว
๒. เยี่ยมเยียนผู้ต้องขังที่ป่วยและให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ญาติ ครอบครัว ครอบครัวผู้ต้องขัง
๓. ประสานงานกับผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ และญาติ ครอบครัว ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบฯ ในอำเภอต่างๆ
๔. เก็บรวบรวมข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบฯ ที่ต้องการการเยี่ยมเยียน
๕. ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ญาติ ครอบครัว ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบฯ

จำนวนอาสาสมัครในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ในการจัดตั้งอาสาสมัครเยี่ยมเยียนเพื่อความสมานฉันท์ (อสย.) จังหวัดศรีสะเกษ มีผู้เข้าร่วมเป็น อสย.ทั้งสิ้นจำนวน ๑๙ คน โดย อสย. ประกอบด้วยแกนนำ นปช. และผู้นำชุมชน

ผลการดำเนินงานของ อสย. ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ภายหลังการจัดตั้ง อสย. จังหวัดศรีสะเกษ อสย. ได้ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนญาติ ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบฯ เพื่อพบปะ พูดคุย ติดตามข้อมูลข่าวสารของผู้ได้รับผลกระทบฯ ซึ่งมีรายละเอียดผลการปฏิบัติงาน ดังนี้

ตารางที่ ๙ แสดงผลการดำเนินงานของ อสย. ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการดำเนินงานของ อสย.	จำนวน
๑. เข้าเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบฯ และญาติ ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ เพื่อพูดคุย รับฟังปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้น	๑๗ ครอบครัว
๒. เก็บรวบรวมแบบฟอร์มการขอรับการเยี่ยมเยียนจากผู้ได้รับผลกระทบฯ และครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ	๑๙ คน
๓. ติดตามข้อมูล – ข่าวสารของผู้ได้รับผลกระทบฯ	๑๙ ครอบครัว
๔. แจกแผ่นพับประชาสัมพันธ์ศูนย์ประสานงานเยี่ยมเยียนและฟื้นฟู ผู้ได้รับผลกระทบฯ	๑๕๐ ฉบับ

จากการลงพื้นที่ปฏิบัติงานของ อสย. พบว่า ผู้ได้รับผลกระทบฯ และญาติ ครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ เกิดความรู้สึกที่ดี ได้รับความรู้สึกเมื่อได้พูดคุย แลกเปลี่ยนปัญหาที่ตนและครอบครัวกำลังเผชิญอยู่ ในส่วนของการให้ความช่วยเหลือของ อสย. นั้น ทำได้เพียงบางส่วนเช่นเดียวกับ อสย. ในจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากข้อจำกัดของงบประมาณ รวมทั้ง หน่วยงานที่ อสย. ได้ประสานขอความช่วยเหลือให้กับผู้ได้รับผลกระทบฯ สามารถให้ความช่วยเหลือได้เพียงบางส่วนเท่านั้น เพราะหน่วยงานไม่มีนโยบาย หรือไม่มีงบประมาณเพียงพอสำหรับให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ ทั้งหมด

ปัญหาอุปสรรคของทีมผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินจัดตั้งอาสาสมัครจังหวัดศรีสะเกษ

ปัญหาอุปสรรคสำคัญของการจัดตั้งอาสาสมัครในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีผู้เสียชีวิตมากที่สุดในเหตุการณ์ความรุนแรงช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ มีดังนี้

- แกนนำส่วนใหญ่เป็นแกนนำกลุ่มคนเสื้อแดงซึ่งมีความรู้สึกโกรธแค้น ไม่พอใจกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการทำงานบทบาทอาสาสมัครฯ เพราะยังมีความโน้มเอียงเรื่องของการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ในขณะที่โครงการฯ มีเวลาในการดำเนินงานเพียง ๖ เดือน ทำให้เกิดความยากลำบากในการค้นหาแกนนำที่มีจิตอาสาและการทำบทบาทของการช่วยเหลือเยียวยาค่อนข้างยาก

- การมีงบประมาณจำกัดทำให้การพบปะผู้ที่เป็นอาสาสมัครฯ ทำได้น้อย ดังนั้นการจะสร้างความเข้าใจถึงเป้าหมาย การช่วยเหลือเยียวยาทำได้เพียงเบื้องต้นเท่านั้น

- แกนนำชุมชนบางส่วนเกิดความไม่มั่นใจต่อการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร เพราะเกรงว่าจะเกิดความขัดแย้งกับกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทาง วิธีการของกลุ่มคนเสื้อแดง

ปัญหาอุปสรรคที่อาสาสมัครพบระหว่างการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

จากการที่อาสาสมัครได้ลงพื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษ และได้ดำเนินการทำงานในบทบาทอาสาสมัครเยียวยาเพื่อความสมานฉันท์ในช่วงเวลาหนึ่งของการดำเนินโครงการนำร่องฯ พบว่า ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานช่วยเหลือเยียวยา มีดังนี้

๑. ผู้เสียหายและญาติผู้เสียหายคาดหวังการช่วยเหลือ เยียวยา จากอาสาสมัครเกินกว่าที่อาสาสมัครจะสามารถดำเนินการได้ เช่น การช่วยเหลือด้านการเงิน อาชีพ และการช่วยเหลือกรณีที่ผู้เสียหายต้องกู้ยืมเงินเพื่อประกันตัว

๒. ข้อจำกัดในการเดินทางของอาสาสมัครฯ ในการลงพื้นที่เพราะครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบฯ อยู่ในอำเภอที่ห่างไกล

๓. ผู้เสียหายบางรายยังมีความหวาดระแวง ทำให้อาสาสมัครฯ เข้าถึงยาก ต้องใช้เวลานานกว่าที่จะสร้างความไว้วางใจได้ ทำให้อาสาสมัครบางคนเกิดความท้อถอยและไม่สามารถทำบทบาทอาสาสมัครได้อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาคือ

อย่างไรก็ตามกลไกในการช่วยเหลือเยียวยาที่ดำเนินการในพื้นที่ในรูปของอาสาสมัคร ที่มาจากแกนนำชุมชนและญาติของผู้เสียหาย ยังเป็นกลไกที่เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินการเยียวยา เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับประชาชนในครั้งนี้จะกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ และยากต่อการติดตามช่วยเหลือ ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ก็มีข้อจำกัดในการช่วยเหลือเยียวยา ดังนั้น การมีกลไกอาสาสมัครในพื้นที่จึงสามารถช่วยหนุนเสริมให้กระบวนการช่วยเหลือเยียวยาครอบคลุมมากขึ้น อีกทั้งช่วยให้ได้รับข้อมูล ปัญหา ความต้องการจากผู้เสียหาย และญาติของผู้เสียหายโดยตรง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินการด้านการค้นหาความจริงและการเยียวยาของ คอป. ต่อไป อย่างไรก็ตามเพื่อให้กลไกอาสาสมัครที่จะจัดตั้งขึ้นในพื้นที่อื่นๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม และอาสาสมัครสามารถดำเนินงาน ให้ความช่วยเหลือ เยียวยาได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ควรมีการฝึกอบรมผู้ที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครเยียวยาเพื่อความสมานฉันท์โดยเฉพาะการอบรมด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทำให้อาสาสมัครได้นำแนวคิดเรื่องความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไปใช้ในการช่วยเหลือ เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ

๒. ควรมีงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานของอาสาสมัครในพื้นที่ อาจเป็นงบประมาณที่ผ่านไปยังพัฒนาสังคมและความมั่นคงของจังหวัด

๓. ควรมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๔. อาสาสมัครที่ได้รับการฝึกทักษะแล้วและพร้อมปฏิบัติงานควรได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการเพื่อความสะดวกต่อการแนะนำและเข้าถึงผู้เสียหาย

ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาและป้องกันความรุนแรงฯ

จากการจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการที่มีผู้เกี่ยวข้องหลายส่วน รวมทั้งผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยตรงได้ร่วมระดมความเห็น มีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาและป้องกันความรุนแรง จังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

๑. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการช่วยเหลือเพื่อบรรเทาปัญหาดอกเบี้ยค่าเช่าหลักทรัพย์ที่ใช้ในการประกันตัว

๒. เพิ่มเงินชดเชยให้กับครอบครัวผู้เสียชีวิต

๓. จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือครอบครัวตามความจำเป็นโดยกองทุนที่จัดตั้งขึ้นควรเป็นกองทุนที่มีความคล่องตัว เป็นอิสระ ไม่อิงกับระเบียบของหน่วยงานภาครัฐเพราะมีขั้นตอน และระเบียบที่เป็นข้อจำกัด

๔. ควรทบทวนการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา ครอบครัวผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ทางการเมืองในกรณีการชุมนุมของกลุ่มประชาชนกลุ่มอื่นด้วย กรณีที่เสียชีวิตแต่ยังไม่เคยได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากหน่วยงานใด

๕. ควรมีการชดเชยให้กับผู้ที่ทรัพย์สินได้รับความเสียหายอย่างเหมาะสม

๙.๔ ผลการดำเนินงานโครงการฯ จังหวัดเลย

สาเหตุและสภาพปัญหาของผู้ได้รับผลกระทบฯ

สถานการณ์ความขัดแย้งของประชาชนในจังหวัดเลยเป็นกรณีที่เกิดขึ้นให้เห็นถึงรากเหง้าของปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ที่ภาครัฐยังไม่สามารถจัดการได้ ทำให้ความขัดแย้งยังคงดำรงอยู่ ดังนั้น เมื่อมีเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเลือกที่จะใช้เป็นวิธีการเสนอปัญหาความต้องการแม้ว่าในที่สุดปัญหาของพวกเขาไม่ได้รับการตอบสนองในเวทีของการชุมนุมก็ตาม โครงการนำร่องการเยียวยา : สู้สังคมที่มีสุขภาวะได้ดำเนินการหยิบยกปัญหาเพียงบางส่วนที่ประชาชนประสบอยู่มาจัดเวทีในการประชุม เพื่อรับฟังปัญหาความต้องการแต่ไม่สามารถดำเนินการได้ครบทุกปัญหา เนื่องจากข้อจำกัดในด้านเวลาและงบประมาณ อีกทั้งปัญหาต่างๆที่ประชาชนประสบอยู่มีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วนและประการสำคัญบทบาทอำนาจหน้าที่ของอนุกรรมการเยียวยาฯ ภายใต้คณะกรรมการตรวจสอบค้นหาความจริงฯ มีขอบเขตที่ชัดเจน กล่าวคือการ เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองในช่วงเดือน เมษายน - เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ เท่านั้น

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ได้รับผลกระทบ
ตารางที่ ๙ จำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบ (การปักแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูค้อ ภูกระแต ทับที่ทำกิน)

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบ (ครอบครัว)
ภูกระดึง	ตาดข้า	บ. น้อยสามัคคี ม.๒	๒๑
	ศรีฐาน	บ. วังยาง ม.๔	๓๐
		บ. อีเลิศ ม.๓	๑๖
หนองหิน	ปวนพุก	บ. สวนฮ้อม	๑๗
		บ. ผางาม ม.๑๐	๒๓
		บ. ผาหวาย	๓๖
รวม			๑๔๓

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นเป็นข้อมูลจำนวนครัวเรือนของประชาชนบางส่วนที่ได้รับผลกระทบ กรณีการปักเขตแนวรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูค้อ ภูกระแตใน ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบลตาดข้า ตำบลศรีฐานและปวนพุก มีทั้งสิ้น ๑๔๓ ครัวเรือน ซึ่งกระจายอยู่ใน ๖ หมู่บ้าน ใน ๒ อำเภอของจังหวัดเลย

กลไกการแก้ปัญหาในระดับต่างๆ

กลไกการดำเนินโครงการนำร่องในจังหวัดเลยมีความแตกต่างไปจากจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากการดำเนินการในจังหวัดเลยเป็นการไปรับฟังปัญหาและความต้องการในการแก้ไขปัญหาของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายรัฐ ดังนั้นแกนนำในพื้นที่จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาพร้อมกับภาคประชาสังคม

ความต้องการช่วยเหลือเยียวยาเพิ่มเติมหรือเร่งด่วน

เนื่องจากปัญหาของประชาชนในพื้นที่เริ่มที่จะมีแนวโน้มของความรุนแรงอีกทั้งการดำเนินการของคณะกรรมการเครือข่ายในการยื่นข้อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานแต่ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ ดังนั้นเมื่อมีองค์กร เช่น คอป. ขึ้นมาท่ามกลางสถานการณ์ที่ปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไขจึงทำให้ประชาชนและแกนนำต่างมีความคาดหวังในบทบาทของ คอป. ในการแก้ปัญหาซึ่งความต้องการเร่งด่วนมีดังนี้

๑. ขอให้ คอป. เข้ารับฟังปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชน และหน่วยงานภาครัฐและรับข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาที่ประชาชนได้เสนอให้หลายหน่วยงานแต่ไม่มีความคืบหน้าเนื่องจากไม่มีช่องทางอื่นในการร้องเรียน
๒. ขอให้ คอป. ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเวทีในการร่วมกันหาทางออก ในการแก้ปัญหาโดยนำร่องการแก้ปัญหาด้วยกรณีภูค้อ ภูกระแต

ขั้นตอนการดำเนินงานในการรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะทางการแก้ไขปัญหา ได้ดำเนินการเป็น ๓ ลักษณะ ดังนี้

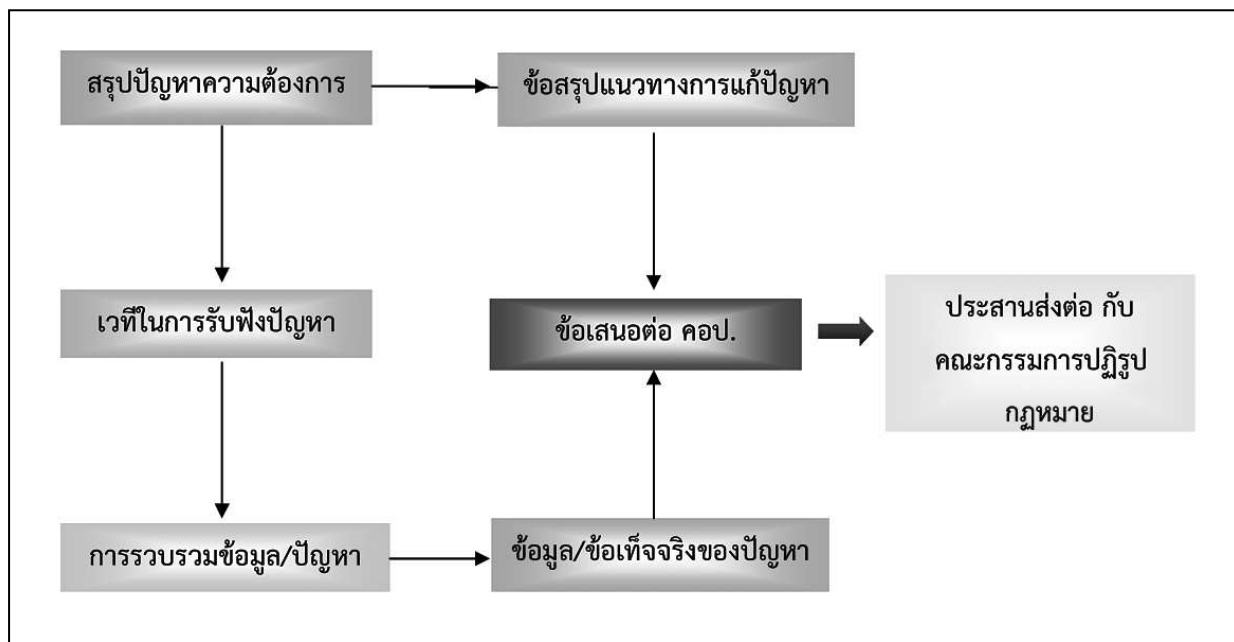
๑. การสอบถามข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ

ในขั้นตอนนี้ได้มีการดำเนินการพบปะแก่นำอย่างไม่เป็นทางการเพื่อสอบถามข้อมูล และสถานการณ์ต่างๆ ในพื้นที่ นอกจากพบแก่นำแล้ว ยังได้มีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานประชาสังคมจังหวัดเลย

๒. การจัดประชุมรับฟังปัญหา

ขั้นตอนการดำเนินการรับฟังปัญหาความขัดแย้งกรณีพิพาท การประกาศเขตแนวรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภูค้อ ภูกระแต เพื่อเป็นการคิดค้นรูปแบบการแก้ไขปัญหาอันจะนำไปสู่การป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในอนาคตได้ โดยมีรูปแบบแนวทางวิธีการ ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงานรับฟังปัญหา

การประสานองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ได้มีการเข้าพบกับคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและนำปัญหาและความต้องการของประชาชนที่ได้รับผลกระทบกรณีภูค้อ ภูกระแต หรือเพื่อนำไปสู่แนวทางความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาและได้ประสานงานกับแก่นำและผู้ประสานงานในพื้นที่ถึงความคืบหน้าในการประสานงาน

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานในจังหวัดเลย

ปัญหาสำคัญในการดำเนินโครงการในจังหวัดเลยคือการที่โครงการนำร่องฯ มีเวลาในการดำเนินงานค่อนข้างสั้น ทำให้ไม่สามารถจัดเวทีในการรับฟังปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งปัญหาของประชาชนในพื้นที่เป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างและเป็นปัญหาผลกระทบของนโยบายรัฐที่สะสมมาหลายรัฐบาล มีความซับซ้อน ทำให้การลงมือของโครงการนำร่องฯ ที่มีเวลาในการทำงานที่สั้นไม่สามารถที่ช่วยเหลือหรือดำเนินการใดๆ ได้เท่าที่ควร นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบก็มีความคาดหวังต่อการที่จะได้รับการแก้ไข

เนื่องจากได้ดำเนินการมาหลายช่องทางแล้ว แต่ปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไขทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เริ่มเกิดการเบื่อหน่ายและหมดหวังในการแก้ไขปัญหา ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าปัญหาของพวกเขาไม่ได้รับการเยียวยาแก้ไข เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างไม่เป็นธรรม

ปัญหาอุปสรรคที่แกนนำพบในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหา

การแก้ไขปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยมีแกนนำที่เป็นกลไกในระดับพื้นที่เป็นผู้ขับเคลื่อน ประสบกับปัญหาอุปสรรคค่อนข้างมาก เนื่องจากปัญหามีความซับซ้อนและเป็นปัญหาในระดับโครงสร้าง อีกทั้งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดเลยเป็นปัญหาในเชิงผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีประชาชนในพื้นที่เป็นผู้รับผลกระทบโดยตรง การขับเคลื่อนของแกนนำในพื้นที่มีปัญหาอุปสรรคสำคัญ ดังนี้

๑. ความยาวนานของการแก้ปัญหาทำให้กระทบต่อการประกอบอาชีพของแกนนำที่เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน

๒. เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเนื่องจากการชุมนุมและเผชิญหน้ากันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติงานและประชาชนในพื้นที่

๓. ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาในพื้นที่

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาและป้องกันความรุนแรง จังหวัดเลย

แนวทางการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรง

๑. ควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาและกฎหมายที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ

๒. องค์กรอิสระที่มีอำนาจหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบการทำงานของภาครัฐควรทำบทบาทอย่างเคร่งครัดเพื่อให้การทำงานของหน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใสและไม่เลือกปฏิบัติ

๓. คอป. ควรมีการค้นหารากเหง้าของปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้งไม่เพียงแต่เหตุการณ์ความรุนแรงในเดือนเมษายนและเดือนพฤษภาคมเท่านั้น

ข้อสรุปข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบฯ การจัดตั้งอาสาสมัครในพื้นที่ และข้อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาและป้องกันความรุนแรง

สรุปสาเหตุและสภาพปัญหาของผู้ได้รับผลกระทบฯ

จากการดำเนินการรับฟังความเห็นของผู้ได้รับผลกระทบฯ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในพื้นที่ ๓ จังหวัด นำร่อง พบว่า วิกฤตการณ์และความรุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจาก

๑. ความไม่เป็นธรรมทางสังคม เป็นผลให้ประชาชนได้รับผลกระทบทั้งที่เกิดจากนโยบายของรัฐที่ส่งผลให้ประชาชนเสียหาย การปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันของหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากหน่วยงานของรัฐที่ไม่มีการแก้ไข ปล่อยให้ปัญหาสะสมมาเป็นเวลานาน

๒. การดำเนินการต่างๆ ของภาครัฐขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบาย และโครงการต่างๆ ของภาครัฐโดยตรง ทำให้โครงการและนโยบายต่างๆ ของภาครัฐที่เกิดขึ้นไม่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนฐานรากได้อย่างจริงจัง

๓. ปัญหาและความขัดแย้งระหว่างประชาชนและหน่วยงานรัฐในพื้นที่ไม่ได้รับการแก้ไข ปล่อยให้ปัญหาต่างๆ สะสมมาเป็นเวลานานและปัญหาเหล่านั้นส่งผลกระทบกับประชาชนมากขึ้นเป็นลำดับและมีแนวโน้มที่จะเกิดความรุนแรง

สรุปข้อมูลเกี่ยวกับผู้ได้รับผลกระทบ

ตารางที่ ๑๐ สรุปสถิติข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบ จังหวัดอุบลราชธานีและศรีสะเกษ

จังหวัด	ลักษณะผลกระทบ			
	เสียชีวิต (ราย)	บาดเจ็บ (ราย)	ถูกจับกุม (ราย)	ทรัพย์สินเสียหาย (ราย)
อุบลราชธานี	๔	๑๖	๒๑	-
ศรีสะเกษ	๘	๓	๖	๑
รวม	๑๒	๑๙	๒๗	๑

ผู้ได้รับผลกระทบ จากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองเมื่อเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ ของ จังหวัดอุบลราชธานีและศรีสะเกษ มีผู้ได้รับผลกระทบทั้งสิ้น ๕๘ ราย ได้รับผลกระทบจากการถูกจับกุมดำเนินคดี สูงสุดจำนวน ๒๗ ราย ได้รับบาดเจ็บ ๑๙ ราย เสียชีวิต ๑๒ ราย และทรัพย์สินได้รับความเสียหายจำนวน ๑ ราย

สรุปสถิติข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบ ที่ได้รับการเยียวยาแล้ว

ตารางที่ ๑๑ สรุปสถิติข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบ ที่ได้รับการเยียวยาแล้ว

ประเภทผลกระทบ	จำนวน (คน)	ประเภทการเยียวยา - หน่วยงานที่ให้การเยียวยา
บาดเจ็บ	๑๘ (อุบลราชธานี ๑๖ ราย/ ศรีสะเกษ ๒ ราย)	ได้รับความช่วยเหลือเป็นเงิน จากกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผ่านสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์จังหวัด โดยจำนวนเงินที่ได้รับการเยียวยานั้น ขึ้นอยู่กับอาการบาดเจ็บและระยะเวลาที่เข้ารับ การรักษาตัวในโรงพยาบาล ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ - ๖๐,๐๐๐ บาท
เสียชีวิต	๑๑ (อุบลราชธานี ๔ ราย/ ศรีสะเกษ ๗ ราย)	- ได้รับความช่วยเหลือเป็นเงินชดเชยจากกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผ่านสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด รายละ ๔๐๐,๐๐๐ บาท - บางรายได้รับความช่วยเหลือเป็นเงิน จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท จากกรมคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เนื่องจากผู้เสียชีวิตไม่ได้ เข้าไปมีส่วนร่วมในการร่วมกระทำความผิด - บางรายได้รับความช่วยเหลือเป็นเงินจาก สำนักพระราชวัง จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท

ประเภทผลกระทบ	จำนวน (คน)	ประเภทการเยียวยา-หน่วยงานที่ให้การเยียวยา
		บางรายได้รับความช่วยเหลือจากพรรคเพื่อไทย เป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท และได้รับ จาก ส.ส. ในพื้นที่ จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท
ถูกจับกุม	๒๑ (อุบลราชธานี ทั้ง ๒๑ ราย)	- ได้รับการเยียวยา พ้นพหุจิตใจ จากเจ้าหน้าที่ รพ.พระศรีมหาโพธิ์ - ภายหลังศาลพิพากษาคัดสิน ผู้ต้องขัง ๒๑ ราย มีผลการตัดสิน ดังนี้ - ศาลยกฟ้อง จำนวน ๙ ราย - ศาลพิพากษาคัดสิน แต่ได้รับการประกันตัว จำนวน ๘ ราย - ศาลพิพากษาคัดสิน แต่ยังไม่ได้รับ การอนุญาตให้ประกันตัว จำนวน ๔ ราย
ครอบครัวผู้ต้องขัง ที่ประสบปัญหาเร่งด่วน	๙ (อุบลราชธานี ทั้ง ๙ ราย)	- ได้รับเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือจาก พมจ.อุบลราชธานี จำนวน ๒,๐๐๐ บาท - ได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์เยียวยาฯ อิมพิเรียล ลาดพร้าว จำนวน ๕,๐๐๐ บาท - ได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา สิทธิผู้หญิง เพื่อเป็นทุนเริ่มต้นในการประกอบอาชีพ จำนวน ๕,๐๐๐ บาท - ได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา สิทธิผู้หญิง เพื่อบรรเทาปัญหาด้านเศรษฐกิจ เฉพาะหน้า จำนวน ๕,๐๐๐ บาท
รวมทั้งสิ้น	๕๙	

ผู้ได้รับผลกระทบฯ จากการชุมนุมทางการเมืองในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ ของจังหวัด อุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ มีผู้เสียหายทางด้านร่างกายและทรัพย์สินและด้านจิตใจตามข้อมูลที่เป็นทางการจำนวน ๕๙ ราย โดยได้รับการเยียวยาที่แตกต่างกันไปแล้วแต่สภาพของความสูญเสียที่หน่วยงานรัฐ กำหนดไว้ตามระเบียบของแต่ละหน่วยงาน

สรุปความต้องการช่วยเหลือเยียวยาเพิ่มเติมหรือเร่งด่วน

จากการดำเนินงานของโครงการฯ ที่ใช้วิธีการจัดเวทีประชุมรับฟังปัญหาความต้องการ และจากข้อมูล ความต้องการการช่วยเหลือเยียวยาที่ผู้ได้รับผลกระทบฯ กรอกตามแบบฟอร์มศูนย์ประสานงานเยียวยาและฟื้นฟู ผู้ได้รับผลกระทบฯจากเหตุการณ์ความรุนแรง พบว่า ความต้องการการช่วยเหลือเยียวยาทั้ง ๒ พื้นที่ คือจังหวัด อุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ มีดังนี้

๑. ต้องการให้ คอป.ดำเนินการช่วยเหลือ การประกันตัวของผู้ต้องหาที่ศาลยังไม่อนุญาตให้ประกันตัวได้
๒. ขอให้เริ่มดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บให้เหมาะสม และขอให้เป็นการช่วยเหลือเยียวยาที่เป็นความยั่งยืน เช่น การจัดตั้งเป็นกองทุน เป็นต้น
๓. กรณีผู้ที่ยังหลบหนีการจับกุมขอให้มีการดำเนินการเจรจากับผู้เกี่ยวข้องให้ระงับหมายจับ
๔. ขอให้ดำเนินการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ถูกจับกุมที่ศาลยกฟ้อง
๕. ขอให้ คอป. เสนอต่อรัฐบาลให้จัดตั้งองค์กรที่มีหน้าที่ในการเยียวยาขึ้นมาโดยตรงให้เป็นอิสระ ไม่ต้องขึ้นกับหน่วยงานรัฐ

สรุปการจัดตั้งอาสาสมัครในพื้นที่ของผู้เชี่ยวชาญ

สถิติจำนวนอาสาสมัครในพื้นที่

การดำเนินงานในการจัดตั้งอาสาสมัครเยียวยาเพื่อความสมานฉันท์ (อยส.) ที่ได้ดำเนินการจัดตั้งทั้งหมดจำนวน ๓๘ คน แบ่งเป็นอาสาสมัครฯ จากจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๑๙ คน โดยผู้ที่มาเป็นอาสาสมัครฯ ดังกล่าว ประกอบด้วย ญาติของผู้ได้รับผลกระทบ จำนวน ๓ คน เป็นแกนนำชุมชน จำนวน ๑๕ คน และแกนนำคนเสื้อแดง ๑ คน และจากจังหวัดศรีสะเกษจำนวน ๑๙ คน ประกอบด้วย แกนนำกลุ่มคนเสื้อแดง จำนวน ๔ คน และแกนนำชุมชน จำนวน ๑๕ คน

ตารางที่ ๑๒ สรุปจำนวนอาสาสมัครเยียวยาเพื่อความสมานฉันท์ในพื้นที่

ที่มาของอยส.	จังหวัดอุบลราชธานี (คน)	จังหวัดศรีสะเกษ (คน)	รวม (คน)
แกนนำชุมชน	๑๕ คน	๑๕ คน	๓๐
ญาติผู้เสียหาย	๓ คน	-	๓
แกนนำเสื้อแดง	๑ คน	๔ คน	๕
รวมทั้งสิ้น	๑๙ คน	๑๙ คน	๓๘

อาสาสมัครเยียวยาเพื่อความสมานฉันท์ทั้ง ๒ จังหวัด จำนวน ๓๘ คน มาจากแกนนำชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือ แกนนำกลุ่มคนเสื้อแดง จำนวน ๕ คน และญาติผู้เสียหาย จำนวน ๓ คน

ผลการดำเนินการของอาสาสมัครในพื้นที่

ตารางที่ ๑๓ สรุปผลการดำเนินงานอาสาสมัครเยี่ยมเยียนเพื่อความสมานฉันท์

รายละเอียด	จำนวน
๑. เข้าเยี่ยมผู้เสียหายและครอบครัวเพื่อพูดคุย รับฟังปัญหา ผลกระทบ	๒๘ ครอบครัว
๒. เก็บรวบรวมแบบฟอร์มการขอรับการเยียวยาจากผู้เสียหาย และครอบครัว	๓๐ คน
๓. ติดตามข้อมูล - ข่าวสารของผู้ได้รับผลกระทบฯ	๔๐ ครอบครัว
๔. แจกแผ่นพับศูนย์ประสานงานเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบฯ จากเหตุการณ์ความรุนแรง	๓๐๐ ฉบับ

ปัญหาอุปสรรคของทีมผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการจัดตั้งอาสาสมัคร

การจัดตั้งอาสาสมัครเพื่อให้เป็นกลไกในระดับครอบครัวและชุมชน เพื่อทำหน้าที่ในการช่วยเหลือเยียวยา และติดตามผลของการช่วยเหลือเยียวยาในเบื้องต้น ตลอดจนการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ได้รับผลกระทบฯ และญาติ หรือบุคคลในครอบครัวเป็นบทบาทที่ต้องอาศัยทักษะและการเป็นผู้มีจิตอาสา การดำเนินโครงการที่มีระยะเวลาค่อนข้างสั้นเพียง ๖ เดือน

ดังนั้นทำให้การจัดตั้งอาสาสมัครเยี่ยมเยียนเพื่อความสมานฉันท์(อยส.)เพื่อเป็นกลไกในระดับพื้นที่ในการดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ จากเหตุการณ์ความรุนแรงในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ พบปัญหาอุปสรรคทั้ง ๒ พื้นที่ ดังนี้

๑. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการไม่เพียงพอต่อภารกิจที่ต้องกระทำ เพราะการจัดตั้งอาสาสมัครควรต้องมีเวลาในการค้นหาแกนนำที่จะพัฒนาเป็นอาสาสมัครและต้องมีเวลาเพียงพอต่อการเสริมสร้างทักษะในการเยียวยาและช่วยเหลือ

๒. งบประมาณในการดำเนินการสนับสนุนการทำงานของอาสาสมัครฯ มีจำกัดทำให้อาสาสมัครไม่สามารถดำเนินบทบาทในการช่วยเหลือเยียวยาได้อย่างเต็มที่

๓. อาสาสมัครบางคนยังขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและชัดเจนต่อกระบวนการเยียวยาที่ควรเข้มข้น ทำให้อาสาสมัครในส่วนนี้มีบทบาทน้อย

ปัญหาอุปสรรคที่อาสาสมัครพบระหว่างการดำเนินงาน

ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของอาสาสมัครเยี่ยมเยียนเพื่อความสมานฉันท์ (อยส.) หลังจากได้ปฏิบัติการในพื้นที่ มีดังนี้

๑. ขาดการยอมรับจากแกนนำของคนเสื้อแดงบางกลุ่ม อาจเกิดจากความหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจ โดยเฉพาะในช่วงแรกของการดำเนินโครงการฯ

๒. อาสาสมัครไม่สามารถเดินทางเข้าหาผู้ได้รับผลกระทบฯ ที่อยู่ห่างไกลได้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและเวลา ดังนั้นจึงทำได้เพียงการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์

๓. ผู้ได้รับผลกระทบและครอบครัวส่วนใหญ่คาดหวังว่าอาสาสมัครสามารถที่จะเป็นผู้ประสานงานให้ได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็ว ทำให้อาสาสมัครเกิดความกดดันในการทำงาน

๙.๕ สรุปข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ดำเนินการ

ผลจากการจัดเวทีสัมมนาพบผู้ได้รับผลกระทบ และครอบครัว ได้ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาความรุนแรง ดังนี้

๑. ควรมีการจัดตั้งกองทุนเยียวยา และฟื้นฟู ผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดปัญหาผู้ได้รับผลกระทบ และครอบครัว นำไปสู่การลดความขัดแย้งในสังคม ก่อให้เกิดการปรองดอง

๒. กองทุนที่ตั้งขึ้นควรเป็นกองทุนที่ดำเนินการโดยหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นมาพิเศษ ไม่ควรผ่านกลไกปกติของหน่วยงานภาครัฐ

๓. ควรให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการกองทุน

๔. ควรเร่งรัดเรื่องการประกันตัวผู้ที่ยังต้องขังในเรือนจำ และจำแนกกลุ่มผู้ต้องขังและจำเลยกลุ่มต่างๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการช่วยเหลือ

๕. ผู้ต้องขังที่ได้รับโทษไปแล้ว ควรเร่งดำเนินการเยียวยา ทั้งทางด้านจิตใจ และรายได้

๖. ควรประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือในด้านหลักทรัพย์ในการประกันตัว

๗. ควรทบทวนการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา ครอบครัวผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ทางการเมืองในกรณีการชุมนุมของกลุ่มประชาชนกลุ่มอื่นด้วย กรณีที่เสียชีวิตแต่ยังไม่เคยได้รับการช่วยเหลือ เยียวยาจากหน่วยงานใด

๘. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมควรเข้ามาดูแลและให้ความช่วยเหลือเรื่องหลักทรัพย์ในการประกันตัวในเบื้องต้น

จังหวัดอุบลราชธานี

๑. ผู้ต้องขังที่ยังไม่ได้รับประกันตัวทั้งในคดี พรก.ฉุกเฉิน ผิดต่อเจ้าพนักงาน วางเพลิงเผาทรัพย์ ทำให้เกิดเพลิงไหม้ ฯลฯ โดยไม่มีอาวุธสงคราม ควรได้รับสิทธิในการประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราว

๒. ควรมีการจัดให้มีทนายให้คำแนะนำแก่ผู้ต้องหา และญาติเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีข้อมูลที่ถูกต้องในการตัดสินใจ

๓. ควรมีการจัดตั้งกองทุน หรือประสานหน่วยงานที่มีกองทุนในการช่วยเหลือเรื่องการประกันตัว

๔. ควรมีการชดเชยให้กับผู้ที่ทรัพย์สินได้รับความเสียหาย

๕. จัดตั้งกองทุนพิเศษเพื่อการเยียวยาครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบ โดยกองทุนเยียวยาที่จะเกิดขึ้นควรเป็นลักษณะกองทุนพิเศษที่มีความคล่องตัวไม่อิงกับระเบียบของหน่วยงานภาครัฐเพราะมีขั้นตอนและระเบียบที่เป็นข้อจำกัด

๖. ขอให้มีการจัดเวทีในการระดมความเห็นเรื่องการจัดตั้งกองทุนโดยให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดความชัดเจนของกองทุน

๗. ขอให้ คอป. ดำเนินการเสนอเรื่องการจัดตั้งกองทุนแก่รัฐบาลโดยเร็ว

จังหวัดศรีสะเกษ

๑. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการช่วยเหลือ เพื่อบรรเทาปัญหาดอกเบี้ยค่าเช่าหลักทรัพย์ที่ใช้ในการประกันตัว
๒. เพิ่มเงินชดเชยให้กับครอบครัวผู้เสียชีวิต
๓. จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือครอบครัวตามความจำเป็นโดยกองทุนที่จัดตั้งขึ้นควรเป็นกองทุนที่มีความคล่องตัว เป็นอิสระ ไม่อิงกับระเบียบของหน่วยงานภาครัฐเพราะมีขั้นตอนและระเบียบที่เป็นข้อจำกัด
๔. ควรทบทวนการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา ครอบครัวผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ทางการเมืองในการชุมนุมของกลุ่มประชาชนกลุ่มอื่นด้วยกรณีนี้เสียชีวิตแต่ยังไม่เคยได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากหน่วยงานใด
๕. ควรมีการชดเชยให้กับผู้ที่ทรัพย์สินได้รับความเสียหาย

จังหวัดเลย

แนวทางการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรง

กรณีพื้นที่จังหวัดเลยที่ไม่มีผู้เสียชีวิตหรือบาดเจ็บ แต่ยังมีปัญหาเรื่องความขัดแย้งในการใช้ที่ดินระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐหากไม่มีการแก้ปัญหาอาจเกิดความรุนแรงได้ในอนาคตนั้น จากการจัดเวทีประชุมร่วมกับแกนนำและหน่วยงานในพื้นที่มีข้อเสนอเพื่อการแก้ปัญหาและป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงในอนาคต ดังนี้

๑. ควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาและกฎหมายที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ
๒. องค์การอิสระที่มีอำนาจหน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบ การทำงานของภาครัฐ ควรปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดเพื่อให้การทำงานของหน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใสและไม่เลือกปฏิบัติ
๓. คอป. ควรมีการค้นหารากเหง้าของปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้งไม่เพียงแต่เหตุการณ์ความรุนแรงในเดือน เมษายนและเดือนพฤษภาคม เท่านั้น

ตารางสรุปเนื้อหา

จังหวัด	สภาพปัญหาและสาเหตุ	การช่วยเหลือเยียวยาที่ได้รับก่อนลงพื้นที่ดำเนินโครงการ	ความต้องการให้ช่วยเหลือเยียวยาเพิ่มเติมหรือเร่งด่วน	ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและป้องกันความรุนแรง
อุบลราชธานี	เกิดจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ การชุมนุมทางการเมืองและถูกดำเนินคดี ทำให้ครอบครัวได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ	การเยียวยาตามปกติของหน่วยงานรัฐ จาก • สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ • โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ ช่วยเยียวยาด้านจิตใจแก่ผู้ต้องขัง	• การประกันตัวผู้ต้องขังที่ยังไม่ได้รับอนุญาตประกันตัว • ความต้องการในเรื่องการให้คำแนะนำปรึกษา เพื่อให้ญาติผู้ต้องขังได้รับข้อมูลถูกต้องในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินคดีขั้นต่อไป • ปัญหาเรื่องหลักทรัพย์ในการยื่นประกันตัวเนื่องจากการประกันตัวต้องใช้หลักทรัพย์	• ผู้ต้องขังที่ยังไม่ได้รับประกันตัวทั้งในคดีพรก.ฉุกเฉิน ผิดต่อเจ้าพนักงาน วางเพลิงเผาทรัพย์ ทำให้เกิดเพลิงไหม้ ฯลฯ โดยไม่มีอาวุธสงคราม ควรได้รับสิทธิในการประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราว • ควรมีการจัดให้มีทนายให้คำแนะนำแก่ผู้ต้องหาและญาติเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีข้อมูล

จังหวัด	สภาพปัญหาและสาเหตุ	การช่วยเหลือเยียวยาที่ได้รับก่อนลงพื้นที่ดำเนินโครงการ	ความต้องการให้ช่วยเหลือเยียวยาเพิ่มเติมหรือเร่งด่วน	ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและป้องกันความรุนแรง
			ค่อนข้างสูง ซึ่งครอบครัวไม่สามารถหาเงินหรือหลักทรัพย์ในจำนวนนั้นได้ • ปัญหาเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัวเนื่องจากหัวหน้าครอบครัวถูกจับกุมทำให้รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ	ที่ถูกต้องในการตัดสินใจ • ควรมีการจัดตั้งกองทุน หรือประสานหน่วยงานที่มีกองทุนในการช่วยเหลือเรื่องการประกันตัว • ควรมีการชดเชยให้กับผู้ที่ทรัพย์สินได้รับความเสียหาย • จัดตั้งกองทุนพิเศษเพื่อการเยียวยาครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยกองทุนเยียวยาที่จะเกิดขึ้นควรเป็นลักษณะกองทุนพิเศษที่มีความคล่องตัวไม่อิงกับระเบียบของหน่วยงานภาครัฐเพราะมีขั้นตอนและระเบียบที่เป็นข้อจำกัด • ขอให้มีการจัดเวทีในการระดมความเห็นเรื่องการจัดตั้งกองทุน โดยให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดความชัดเจนของกองทุน • ขอให้ คอป. ดำเนินการเสนอเรื่องการจัดตั้งกองทุนแก่รัฐบาลโดยเร็ว

จังหวัด	สภาพปัญหาและสาเหตุ	การช่วยเหลือเยียวยาที่ได้รับก่อนลงพื้นที่ดำเนินโครงการ	ความต้องการให้ช่วยเหลือเยียวยาเพิ่มเติมหรือเร่งด่วน	ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและป้องกันความรุนแรง
ศรีสะเกษ	สภาพปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการเข้าไปร่วมในเหตุการณ์ การชุมนุมทางการเมือง ทำให้ได้รับบาดเจ็บ และเสียชีวิต ส่งผลให้ครอบครัวได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสภาพจิตใจ เนื่องจากสูญเสียบุคคลในครอบครัวจากเหตุการณ์ ความรุนแรง	• สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดอุบลราชธานี • พรศการเมือง (พรรคเพื่อไทย) ช่วยเหลือโดยผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ • สำนักพระราชวังช่วยเหลือ เยียวยาเบื้องต้น โดยการมอบเงินช่วยเหลือ ครอบครัวผู้เสียชีวิต		• ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการช่วยเหลือเพื่อบรรเทาปัญหา ดอกเบี้ยค่าเช่าหลักทรัพย์ที่ใช้ในการประกันตัว • ประสานกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ให้เข้ามาดูแลและให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้น • เพิ่มเงินชดเชยให้กับครอบครัวผู้เสียชีวิต • จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือครอบครัวตามความจำเป็น โดยกองทุนที่จัดตั้งขึ้นควรเป็นกองทุนที่มีความคล่องตัว เป็นอิสระ ไม่อิงกับระเบียบของหน่วยงานภาครัฐเพราะมีขั้นตอนและระเบียบที่เป็นข้อจำกัด • ควรทบทวนการให้ความช่วยเหลือ เยียวยาครอบครัวผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ทางการเมือง ในกรณีการชุมนุมของกลุ่มประชาชนกลุ่มอื่น ด้วยกรณี que เสียชีวิต แต่ยังไม่เคยได้รับการช่วยเหลือ เยียวยาจากหน่วยงานใด • ควรมีการชดเชยให้กับผู้ที่ทรัพย์สินได้รับความเสียหาย

จังหวัด	สภาพปัญหาและสาเหตุ	การช่วยเหลือเยียวยาที่ได้รับก่อนลงพื้นที่ดำเนินโครงการ	ความต้องการให้ช่วยเหลือเยียวยาเพิ่มเติมหรือเร่งด่วน	ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและป้องกันความรุนแรง
เลย	เกิดจากผลกระทบจากนโยบายของรัฐ กรณีการปักแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทับที่ทำกิน การประกาศเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยไม่มีการทำประชาพิจารณ์ทำให้เกิดความขัดแย้งของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์จากผืนป่าได้รับผลกระทบเพราะไม่สามารถทำมาหากินในพื้นที่ป่าได้ ประชาชนที่เข้าไปบางรายก็ถูกจับดำเนินคดี	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	- ขอให้ คอป. เข้ารับฟังปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชน และหน่วยงานภาครัฐและรับข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาที่ประชาชนได้เสนอให้หลายหน่วยงานแต่ไม่มีความคืบหน้า เนื่องจากไม่มีช่องทางอื่นในการร้องเรียน - ขอให้ คอป. ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเวทีในการร่วมกันหาทางออกในการแก้ปัญหาโดยการแก้ปัญหาโดยนำร้องการแก้ปัญหาด้วยกรณี ฎคือ ฎกระแต	- ควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาและกฎหมายที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ - องค์กรอิสระที่มีอำนาจหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ควรปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด เพื่อให้การทำงานของหน่วยงานภาครัฐ มีความโปร่งใสและไม่เลือกปฏิบัติ - คอป. ควรมีการค้นหารากเหง้าของปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้งไม่เพียงแต่เหตุการณ์ความรุนแรงในเดือนเมษายนและเดือนพฤษภาคม เท่านั้น

๙.๖ สรุปผลการดำเนินโครงการและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการดำเนินโครงการ

จากหลักการสากลที่ว่าผู้ตกเป็นเหยื่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนย่อมมีสิทธิได้รับการเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพและมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชย จากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สินแก่ประชาชนและประเทศชาติอย่างมากมายมหาศาล ซึ่งต้องมีการค้นหาความจริงและดำเนินการเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบฯ อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ผู้ได้รับผลกระทบฯ ยังหมายรวมถึงญาติใกล้ชิดหรือผู้ที่อยู่ในอุปการะของบุคคลที่เป็นเหยื่อโดยตรง ซึ่งในกรณีนี้ โครงการการเยียวยา : สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ ได้ลงทำงานให้การช่วยเหลือเพื่อเยียวยาทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่ม เพื่อให้การเยียวยาครอบคลุมกับเหยื่อและผู้ใกล้ชิดภายใต้เวลาและทรัพยากรที่จำกัด โครงการฯ ได้ดำเนินการผ่านกลไกอาสาสมัครที่จัดตั้งขึ้น จากการดำเนินโครงการฯ พบบุคคลที่ได้รับความเสียหายอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ความรุนแรง ประกอบด้วย

- ความเสียหายด้านร่างกาย
- ความเสียหายด้านจิตใจ
- ความเสียหายทางเศรษฐกิจ

ในด้านของการเยียวยาเหยื่อที่ได้รับความเสียหาย ภายใต้ข้อจำกัดเรื่องเวลาและทรัพยากร จึงต้องคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงเหยื่อและผู้ใกล้ชิดโดยง่าย อีกทั้งการเยียวยาต้องไม่ยุ่งยากซับซ้อนและต้องคำนึงถึงความรวดเร็วและทันต่อความเสียหายและความเดือดร้อนของเหยื่อด้วย ประการสำคัญคือการสร้างเงื่อนไขและการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการ กำหนดรูปแบบวิธีการในการช่วยเหลือเยียวยาเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ อีกทั้งการประสานงานบูรณาการทั้งในเรื่องข้อมูลและการทำงานระหว่างแต่ละภาคส่วน รวมถึงระหว่างคณะอนุกรรมการในแต่ละชุดภายใต้ คอป. ก็เป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

จากผลการดำเนินงานของโครงการการเยียวยา : สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ ผู้ดำเนินโครงการได้ร่วมกับอาสาสมัครในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีข้อสรุปร่วมกัน ดังนี้

การเยียวยา

การดำเนินการเยียวยาและการชดเชยผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยอันดับแรกคงต้องมุ่งประเด็นไปที่ผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงโดยตรง แต่บุคคลอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบในทางอ้อมก็ควรได้รับการชดเชยอย่างเดียวกัน

การเยียวยาและการชดเชยแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบควรคำนึงถึงความชอบธรรมและสร้างสรรค์ตลอดจนครอบคลุมกับผู้เสียหายทุกภาคส่วน นอกจากนี้ การเยียวยาชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเหยื่อพึงพอใจได้ทั้งหมด แต่ความพยายามที่จะเยียวยาด้วยการจ่ายค่าสินไหมทดแทน และการทำให้ผู้ตกเป็นเหยื่อได้รับความพึงพอใจในระดับหนึ่ง โดยที่ผู้ตกเป็นเหยื่อเกิดความรู้สึกดีขึ้นในแง่ของการได้รับการยอมรับ

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการชดเชยความเสียหายที่ทำให้เหยื่อเกิดความพึงพอใจและครอบคลุมความเสียหายให้เป็นที่น่าพอใจนั้น อาจไม่เป็นรูปแบบที่ตายตัว อาจขึ้นอยู่กับแต่ละกรณี และหากความเสียหายนั้นไม่สามารถชดเชยให้กลับคืนได้เหมือนเดิมก็ต้องมีการชดเชยในรูปแบบอื่นๆ ให้ใกล้เคียงที่สุดเพื่อบรรเทาความเสียหายที่ประสบอยู่ ดังนั้นการเยียวยาควรดำเนินการดังนี้

๑. การเยียวยาในระดับบุคคล (เฉพาะราย)
๒. การเยียวยาในระดับกลุ่มหรือชุมชน
๓. การเยียวยา-ฟื้นฟูในเชิงสัญลักษณ์ เช่น การให้ประกันตัว การนิรโทษกรรม

๔. การปรับปรุงแก้ไขในเชิงนโยบาย-กฎหมาย

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

ในการดำเนินโครงการนำร่อง การเยียวยา : สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ เป็นการดำเนินงานในระยะเวลาอันสั้นและดำเนินการในสัดส่วนพื้นที่ที่น้อย เมื่อเทียบกับจำนวนประชาชนที่ได้รับผลกระทบที่กระจายอยู่เกือบทุกจังหวัดในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคอื่นๆ การดำเนินงานภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลา ทรัพยากร และไม่มีอำนาจในการดำเนินงาน เป็นเพียงการทำบทบาทของการช่วยเหลือ เยียวยาและจัดกระบวนการรับฟังปัญหาเท่านั้น ในระหว่างการดำเนินงานพบปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ ดังนี้

๑. งบประมาณในการดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาเฉพาะหน้าไม่เพียงพอกับจำนวนของเหยื่อที่ได้รับผลกระทบ ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือเหยื่อและครอบครัวที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบาก

๒. ความคาดหวังของเหยื่อที่ได้รับผลกระทบและครอบครัวที่มีต่อโครงการนำร่องฯ ต่ออนุกรรมการเยียวยาฯ ตลอดจนถึง คอป. มีมากขึ้นเป็นลำดับ เพราะกลไก (แกนนำ) ที่ นปช. เคยดำเนินการในช่วงของการชุมนุมไม่สามารถช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ ได้

๓. จำนวนผู้เสียหายที่กำลังหลบหนีและมีการออกหมายจับ และผู้เสียหายที่ต้องการการช่วยเหลือเยียวยา มีจำนวนมาก ซึ่งโครงการฯ ไม่สามารถดำเนินการช่วยเหลือได้ทั้งหมด ทำให้เกิดภาวะกดดันต่อผู้ทำงานในพื้นที่

๔. ความหวาดระแวงของผู้ได้รับผลกระทบฯ ทำให้ไม่กล้าให้ข้อมูลในช่วงแรก ต้องลงพื้นที่หลายครั้งเพื่อสร้างความไว้วางใจทำให้โครงการต้องมีค่าใช้จ่ายสูงกว่างบประมาณที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการเยียวยาและป้องกันความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กลไกภาคประชาชนหรือภาคอื่นๆ ในการดำเนินการเยียวยา

การดำเนินงานของภาครัฐและการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ

การดำเนินการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ จากเหตุการณ์ความรุนแรงในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ หน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาในเบื้องต้นแก่ครอบครัวของผู้เสียชีวิต ผู้บาดเจ็บเป็นหลัก แต่ผู้ได้รับผลกระทบฯ ด้านอื่น เช่น ผู้ที่ถูกจับกุมและยังไม่สามารถได้รับการประกันตัว ผู้ที่ต้องเดือดร้อนในเรื่องของหลักทรัพย์เพื่อนำมาประกัน โดยต้องกู้ - ยืม ผู้ที่ยังหลบหนีการจับกุม ตลอดจนผู้ที่ทรัพย์สินเสียหาย กลุ่มคนเหล่านี้มีอยู่อีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา ดังนั้น หากต้องการให้เกิดความปรองดอง ความสมานฉันท์เกิดขึ้นในสังคม รัฐควรต้องดำเนินการเยียวยาให้ครอบคลุมกับผู้เสียหายให้ครบทุกกลุ่ม โดยการเยียวยาที่ภาครัฐควรต้องดำเนินการในระยะต่อไปนั้น ควรกำหนดเป็น ๒ ระยะ

ระยะแรก (เป็นการเยียวยาเบื้องต้น)

การเยียวยาในระยะแรกนั้นควรดำเนินการเยียวยาเบื้องต้นแก่ผู้ได้รับผลกระทบฯ ที่บาดเจ็บ ครอบครัวของผู้เสียชีวิต ผู้ถูกคุมขัง ผู้หลบหนีและผู้ที่มีทรัพย์สินเสียหาย ที่ผ่านมารัฐได้เยียวยาเบื้องต้นไปแล้ว แก่ครอบครัวผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บ ดังนั้นการเยียวยาที่ควรดำเนินการต่อไปในเบื้องต้น ควรดำเนินการ ดังนี้

๑. กรณีเสียชีวิตควรเยียวยาย้อนไปถึงครอบครัวผู้เสียชีวิตก่อนเดือนเมษายน ๒๕๕๓ ด้วย โดยให้เท่ากันกับผู้เสียชีวิตรายอื่นๆ

๒. กรณีบาดเจ็บจนไม่สามารถทำงานได้ ควรพิจารณาชดเชยค่าเสียหายที่ครอบครัวของผู้บาดเจ็บขาดรายได้ตามที่ผู้บาดเจ็บเคยมีรายได้ก่อนประสบความรุนแรง

๓. ผู้ที่ถูกจับกุมควรได้รับการประกันตัวเพื่อให้สามารถออกมาต่อสู้คดีตามกระบวนการยุติธรรมและควรช่วยเหลือครอบครัวในด้านเศรษฐกิจในระหว่างที่ผู้เสียหายยังไม่ได้รับการประกันตัวด้วย

๔. ควรพิจารณาช่วยเหลือเรื่องสินทรัพย์ในการประกันตัว เนื่องจากผู้ได้รับผลกระทบฯ แต่ละรายที่ได้รับ

อนุญาตให้ประกันตัวต้องใช้หลักทรัพย์ที่ค่อนข้างสูง

การเยียวยาในระยะยาว

การที่จะทำให้เกิดความปรองดองขึ้นในชาตินั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือการทำให้ผู้สูญเสียได้รับการชดเชย และดูแลให้ใกล้เคียงกับสิ่งที่เขาสูญเสียไป อาจเป็นในรูปของเงินช่วยเหลือ สิ่งของ การดูแลให้มีชีวิตที่เป็นปกติสุข เท่ากับหรือใกล้เคียงกับบุคคลทั่วไปในสังคม ดังนั้นการเยียวยาในระยะยาวควรดำเนินการ ดังนี้

๑. ควรมีการจัดตั้งกองทุนที่ถาวรในการเยียวยา ช่วยเหลือผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ทั้งในด้านการช่วยเหลือครอบครัวผู้เสียชีวิต บาดเจ็บ และทรัพย์สินเสียหาย

๒. ควรมีการจัดตั้งกองทุนในการช่วยเหลือในด้านการประกันตัวผู้ที่ถูกจับในเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในทางการเมือง

๓. ควรมีการสนับสนุนการดำเนินการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายโดยกระบวนการของอาสามัครทางสังคมอย่างเป็นทางการ เพราะสามารถเข้าถึงผู้เสียหายที่อยู่ในพื้นที่ได้ครอบคลุมกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๔. ควรมีการดำเนินการเยียวยาในระดับกลุ่มหรือองค์กร ชุมชน ตลอดจนกลุ่มประชาชนในประเทศที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจโดยใช้ช่องทางสื่อที่สร้างสรรค์ และหลากหลายให้มากขึ้น

๕. ควรมีการนำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเสนอต่อสาธารณชนเพื่อให้เกิดความชัดเจนโดยต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการสื่อสารด้วย ต้องมีความชัดเจนและหลีกเลี่ยงการที่จะถูกนำข้อมูลนั้นๆ ไปขยายผลเพื่อหวังผลด้านใดด้านหนึ่งกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

หลักการในการดำเนินงานอาสามัครเยียวยาเพื่อความสมานฉันท์ (อยส.)

การส่งเสริมให้เกิดอาสามัครเยียวยาเพื่อความสมานฉันท์ในพื้นที่นำร่องซึ่งมีจำนวน ๓๗ คน เป็นผู้หญิง ๒๔ คน และเป็นผู้ชาย ๑๓ คน โดยการดำเนินการเยี่ยมวามีหลักการดำเนินงานที่แตกต่างจากการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ กล่าวคือ

๑. เป็นการช่วยเหลือเยียวยาในเบื้องต้น และค้นหาแนวทางวิธีการให้ผู้ได้รับผลกระทบฯ ช่วยเหลือและพึ่งตนเองได้ในระยะยาว เช่น การให้ข้อมูล คำแนะนำเพื่อให้ผู้เสียหายและครอบครัวสามารถตัดสินใจด้วยตนเองบนพื้นฐานของข้อมูลที่รอบด้าน การประสานให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามารับฟังปัญหาความต้องการจากผู้เสียหายโดยตรง เพื่อที่จะดำเนินการเยียวยาได้ตรงกับความต้องการ ตลอดจนการส่งเสริมให้ญาติผู้เสียหาย หรือผู้เสียหายเป็นอาสามัครเยียวยาด้วย

๒. เป็นการใช้ทุนทางสังคมของชุมชน หรือท้องถิ่นที่มีอยู่พัฒนาเป็นกลไกในการช่วยเหลือ เยียวยากันเอง โดยวิธีแบบไทย คือการช่วยเหลือเอื้ออาทรกันโดยไม่แบ่งฝ่าย เช่น การค้นหาแกนนำในชุมชนและในท้องถิ่นที่มีจิตอาสาเข้ามาเป็นอาสามัครเยียวยาและสนับสนุนให้มีบทบาทในการเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยไม่มีการแบ่งฝ่าย

๓. เป็นการช่วยเหลือเยียวยาที่ดำเนินการในหลายมิติในเวลาเดียวกัน ไม่ได้เน้นด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป จากรูปธรรมที่พบในพื้นที่นำร่องพบว่า ผู้ได้รับผลกระทบฯ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สิทธิ และเรื่องความไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะกรณีผู้ที่ถูกจับกุมและไม่สามารถประกันตัวได้ หรือผู้ได้รับผลกระทบฯ บางส่วนที่สามารถประกันตัวได้ก็ตั้งกู่ - ยืมเงินหรือหลักทรัพย์มาประกันตัว ก็นำไปสู่ปัญหาการเป็นหนี้สินอีก ดังนั้น ในเวทีของการพูดถึงการเยียวยาจึงได้มีการพูดถึงเรื่องของการแก้ปัญหาในลักษณะของการบูรณาการกับหน่วยงานในพื้นที่และระดมความเห็นในการแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ในรูปของกองทุนการเยียวยาที่มีความยั่งยืนและสามารถแก้ปัญหาได้ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น

๔. เป็นการทำงานในลักษณะการสร้างเครือข่าย เช่น เครือข่ายอาสาสมัครเฝ้าระวังฯ เครือข่ายของผู้ได้รับผลกระทบฯ ดังนั้น โครงการนำร่องจึงใช้วิธีการเชื่อมประสานกลุ่มคนทั้งที่เป็นผู้เสียหาย และผู้ที่มีจิตอาสาใน ๒ จังหวัด เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ปัญหาระหว่างผู้ได้รับผลกระทบฯ ด้วยกันเองและระหว่างผู้ได้รับผลกระทบฯ และแกนนำที่เป็นอาสาสมัครที่ไม่ได้เป็นผู้เสียหาย ทำให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ ปัญหา และข้อจำกัดได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ ทำให้เป็นการเปิดมุมมองในการมองปัญหาและเป็นการสร้างความสัมพันธ์กันมากขึ้น

๕. เป็นการช่วยเหลือเฝ้าระวังเหยื่อที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยการเข้าถึงผู้ได้รับผลกระทบฯ ที่เป็นรายบุคคลโดยการเยี่ยมเยียนโดยตรง และให้การช่วยเหลือทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย

๖. การดำเนินงานเน้นการติดต่อสื่อสารกับเหยื่อและครอบครัวของเหยื่อโดยตรง และสร้างความต่อเนื่องโดยสื่อสารผ่านทางอาสาสมัครในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจ และความไว้วางใจให้เกิดขึ้นระหว่างผู้ได้รับผลกระทบฯ และอาสาสมัครตลอดจนคณะทำงาน

๗. การดำเนินงานโดยใช้กระบวนการที่เข้าถึงเหยื่อที่ได้รับผลกระทบทั้งในรูปแบบรายบุคคลและรับฟังปัญหาอย่างเข้าใจ และคลี่คลายปัญหาเฉพาะหน้าร่วมกัน

๘. ประสานหน่วยงาน บุคคลในพื้นที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนเพื่อดำเนินการช่วยเหลือ แก่ปัญหาเฉพาะหน้าในส่วนที่เป็นปัญหาของญาติและครอบครัวของเหยื่อที่ได้รับผลกระทบ

ข้อเสนอแนะ

เหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศที่ผ่านมา นำมาซึ่งความสูญเสียอย่างไม่สามารถประเมินได้และยังส่งผลในด้านลบแก่ประชาชนที่มีต่อภาครัฐเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกคับแค้นใจและรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ดังนั้นการดำเนินงานในโครงการนำร่อง โครงการการเฝ้าระวังฯ : ส่งเสริมการพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ จึงยึดแนวทางการทำงานภายใต้หลักการ ปรัชญาแนวคิดของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) ในการปฏิบัติงานในพื้นที่นำร่องทั้ง ๓ แห่งดังนี้

๑. ให้ความช่วยเหลือ เฝ้าระวัง (Restoration) แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยมีกระบวนการเฝ้าระวังในระยะสั้น และดำเนินการสร้างความเข้าใจแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบและครอบครัวซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือและป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงในอนาคต

๒. ดำเนินการบทบาทเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเฝ้าระวังแก่ผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยเฉพาะการเฝ้าระวังเฉพาะกรณี

๓. การดำเนินการช่วยเหลือและฟื้นฟูเหยื่อ (Victim support) โดยการเข้าถึงเหยื่อและชุมชนโดยตรง โดยการจัดเวทีพบกับผู้นำชุมชนแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวทางการช่วยเหลือเฝ้าระวังที่เหมาะสม

๔. การดำเนินงานที่เน้นกระบวนการรับฟังเพื่อเปิดโอกาสให้เหยื่อได้มีการบอกเล่าเหตุการณ์ในมุมมองของตน ตลอดจนการระบายความรู้สึกต่างๆ ที่เหยื่อประสบอยู่ โดยการจัดเวทีสาธารณะและจัดการพูดคุยกลุ่มย่อยๆ ซึ่งเป็นการเฝ้าระวังด้านจิตใจด้วย

๕. ดำเนินการเพิ่มช่องทางในการสื่อสารให้มีหลายช่องทางในการเข้าถึงข้อมูล และแหล่งการช่วยเหลือ สนับสนุนให้เหยื่อได้เข้าถึงแหล่งความช่วยเหลือเพื่อเป็นการลดความรู้สึกกดดัน คับแค้นใจต่อสถานการณ์ที่เหยื่อประสบอยู่

๖. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งจากการรับฟังปัญหาความต้องการ และข้อเสนอแนะในการเฝ้าระวัง และป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงในอนาคตจากผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยตรงและครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ

ตลอดจนแกนนำชุมชน

๗. ดำเนินการเยียวยาควบคู่ไปกับการค้นหาความจริงอย่างบูรณาการโดยในกระบวนการเยียวยาที่สามารถที่จะตรวจสอบค้นหาความจริงได้ เช่น การร่วมมือกับอนุกรรมการตรวจสอบค้นหาความจริงจัดเวทีพบผู้เสียหายโดยมีทั้งการประชุม พูดคุยทั้งที่เปิดเผย และไม่เปิดเผยเพื่อสร้างความมั่นใจว่าข้อมูลจะไม่ถูกเปิดเผยและสร้างความมั่นใจถึงความปลอดภัยของผู้ได้รับผลกระทบ

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานต่อไป

๑. รัฐควรจัดตั้ง องค์การเฉพาะกิจ เพื่อทำหน้าที่ในการช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ไม่ควรให้การเยียวยาเป็นบทบาทของหน่วยงานรัฐเพียงฝ่ายเดียว เพราะนอกจากเกิดความล่าช้าในขั้นตอนการปฏิบัติแล้วยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงผู้ได้รับผลกระทบฯ ด้วย

๒. การดำเนินการเยียวยาควรดำเนินการทุกมิติทั้งด้านความยุติธรรม ด้านสังคม จิตใจ และเศรษฐกิจไปพร้อมๆ กัน

๓. ควรมีการบูรณาการการทำงานอย่างเป็นองค์รวมของอนุกรรมการแต่ละชุดภายในคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) จะสามารถทำให้การเยียวยาเกิดผลเป็นรูปธรรมที่มากขึ้น

๔. คอป.ซึ่งเป็นองค์กรอิสระควรมีความคล่องตัวในด้านงบประมาณ และกลไกการดำเนินงาน และจำนวนบุคลากรที่เพียงพอต่อการดำเนินงาน

๕. ควรให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อการส่งเสริมให้มีอาสาสมัครเยียวยาเพื่อเป็นกลไกหนุนเสริมการทำงานของ คอป. และหน่วยงานรัฐ

๖. ควรดำเนินการในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ให้ครอบคลุมเหยื่อที่ได้รับผลกระทบ เพื่อเปิดพื้นที่รับฟังปัญหา และข้อเสนอจะนำไปสู่การลดความขัดแย้ง และลดความรู้สึกคับแค้นของเหยื่อและประชาชน อันจะนำไปสู่การปรองดองได้ในอนาคต

ข้อสังเกต

๑. การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ นั้นในช่วงแรกมีองค์กรต่างๆ ได้ให้ความช่วยเหลือโดยการตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนเพื่อรับแจ้งผู้เสียหาย ผู้บาดเจ็บและผู้เสียชีวิตโดยส่วนใหญ่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรการกุศล โดยองค์กรต่างๆ เหล่านี้ดำเนินการให้คำปรึกษา และช่วยเหลือเยียวยาในเบื้องต้น แต่ขาดความต่อเนื่องทำได้เพียงการช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบฯ เฉพาะหน้าเท่านั้น ในขณะที่ผู้ถูกจับกุม และผู้ที่หลบหนีการจับกุมไม่สามารถได้รับการช่วยเหลือเยียวยาได้ทั้งที่กลุ่มคนเหล่านี้มีเป็นจำนวนมากที่ต้องการการช่วยเหลือเยียวยา

๒. งบประมาณในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ ในด้านร่างกาย จิตใจและเศรษฐกิจไม่เพียงพอ กับความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวของผู้ที่หัวหน้าครอบครัวถูกจับกุมและไม่ได้ รับการประกันตัวทำให้ครอบครัวได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เพราะงบประมาณของหน่วยงานรัฐใช้งบประมาณ ซึ่งเป็นปกติของหน่วยงานที่ต้องใช้ดำเนินการช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนในเรื่องอื่นๆ ด้วย ทำให้ไม่เพียงพอต่อการช่วยเหลือเยียวยาแก่เหยื่อที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงทางการเมือง

๓. ในช่วงแรกของการดำเนินโครงการผู้ได้รับผลกระทบฯ ยังมีความหวาดระแวงและไม่กล้าให้ข้อมูลกับ คณะทำงาน ต่อมาเมื่อได้ใช้วิธีการเข้าถึงผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยตรงอย่างต่อเนื่อง จึงได้รับความไว้วางใจ ความเชื่อถือ (Trust building) ดังนั้น การดำเนินการเยียวยาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความน่าเชื่อถือเป็นพื้นฐาน เพราะหน่วยงานภาครัฐหรือแม้แต่อนุกรรมการเยียวยาเองก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง

๔. ระบบการติดตามการให้ความช่วยเหลือเยียวยาของหน่วยงานระดับจังหวัดยังไม่ครอบคลุมผู้ที่ได้รับผลกระทบทุกส่วนการทำงานยังเป็นลักษณะที่ประชาชนต้องเดินเข้ามาหามากกว่าที่จะเป็นการเข้าไปหาประชาชน ทำให้ขาดข้อมูลในการทำงานและส่งผลให้ผู้ได้รับผลกระทบจำนวนมากที่ยังหวาดกลัวและไม่กล้าแสดงตัว ไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา

๕. ผู้ได้รับผลกระทบฯ และครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบฯ มีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทำให้ไม่ไว้วางใจหน่วยงานภาครัฐ แต่หลังจากการดำเนินงานในโครงการนำร่อง พบว่า ผู้เสียหายและญาติ ต่างให้ความไว้วางใจและให้ความร่วมมืออย่างดี

๖. เกิดการสื่อสารอย่างรวดเร็วในกลุ่มผู้เสียหายและญาติในการเข้าร่วมการรับฟังปัญหาและการเยียวยาและเกิดความต้องการในการขยายการดำเนินงานต่อไปในจังหวัดอื่นๆ ด้วยโดยเฉพาะจังหวัดที่มีผู้ถูกจับกุมและยังไม่ได้รับการประกันตัว

ภาพกิจกรรม จังหวัดอุบลราชธานี

๑. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการรับฟังข้อมูลปัญหาความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม

ประชุมร่วมกับแกนนำและผู้ได้รับผลกระทบ

พบองค์กรท้องถิ่นเพื่อรวบรวมข้อมูลและสร้างความร่วมมือ

๒. ร่วมกับอาสาสมัครเยี่ยมยาเพื่อความสมานฉันท์เยี่ยมบ้าน ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบ

๓. เยี่ยมผู้ต้องขังและครอบครัวที่เข้ารับการรักษาวัดที่โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์

จังหวัดศรีสะเกษ

๔. ประชุมร่วมผู้เสียหาย/ครอบครัว/องค์กรในท้องถิ่น

จังหวัดอุบลราชธานี - ศรีสะเกษ

๕. ประชุมร่วมแกนนำจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ

๖. ประชุมร่วมอาสาสมัครเฝ้าระวังเพื่อความมั่นคง ๒ จังหวัด (อุบลราชธานี - ศรีสะเกษ)

๗. ประชุมเชิงปฏิบัติการบทบาทอาสาสมัครเฝ้าระวังเพื่อความมั่นคง

๘. คณะอนุกรรมการตรวจสอบฯ และคณะอนุกรรมการเฝ้าระวังฯ พบครอบครัวและญาติผู้ได้รับผลกระทบ จากจังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษ

จังหวัดเลย

๙. เตรียมการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการรับฟังข้อมูลปัญหาความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบ
ทั้งทางตรงและทางอ้อม

๑๐. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการรับฟังปัญหา ผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม
โดยมีแกนนำชาวบ้านและองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่เข้าร่วมประชุม

บทที่

รายงานโครงการติดตามผลการเยียวยา พี่นฟู
ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง

๑๐

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

รายงานโครงการติดตามผลการเยียวยา พ้นฟู ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง

๑๐.๑ ข้อมูลเบื้องต้น

ภายหลังจากที่คณะอนุกรรมการเยียวยา พ้นฟูฯ ได้ดำเนินการทบทวนทฤษฎีและแนวคิดทางการดำเนินการ โดยหลักๆ ได้ทำการศึกษาถึงความหมายและแนวคิดของการเยียวยา หลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาตรการทางกฎหมายที่ประเทศที่มีประสบการณ์นำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการเยียวยาของตนเอง รวมถึงแนวคิดว่าด้วยเรื่องปฏิกิริยาทางจิตใจหลังเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน และได้นำหลักการที่ได้มาวางแผนการดำเนินงานทางปฏิบัติ ทั้งการช่วยเหลือและฟื้นฟูเหยื่อ (Victim Support) โดยการเข้าถึงเหยื่อและชุมชนที่เป็นเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยตรง หรือที่เกี่ยวข้อง โดยความช่วยเหลือทางกฎหมาย สังคม จิตวิทยา รักษาพยาบาล และเสนอแนะมาตรการชดเชยเยียวยาเหยื่อ (reparations) การใช้หลัก “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (Restorative Justice) ที่ให้ความสำคัญในเรื่องการเยียวยาเหยื่อ/ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง และเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดเหยื่อ/ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้กระทำผิด เหยื่อ/ผู้เสียหาย ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและการจัดเวทีสาธารณะสำหรับเหยื่อ (Victim Hearing) เพื่อเปิดโอกาสให้เหยื่อได้บอกเล่าเหตุการณ์ในมุมมองของตน ตลอดจนระบายออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความคับแค้นใจ ฯลฯ (airing of grievances) ซึ่งเป็นกระบวนการเยียวยาในเชิงจิตวิทยา (healing process) ไปในตัว

ในการนี้ทางคณะอนุกรรมการเยียวยา พ้นฟูฯ จึงได้ดำเนินการจัดทำโครงการติดตามผลการเยียวยา พ้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมือง เพื่อเยี่ยมเยียนติดตามการเยียวยา พ้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ เพื่อประเมินสุขภาวะทางจิตใจและเพื่อพัฒนากลไกในการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา พ้นฟู โดยนอกเหนือจากการเยียวยา พ้นฟูแล้ว ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนากลไกการป้องกันเหตุการณ์รุนแรงทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

ข้อมูลจากศูนย์ประสานงานเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง ระหว่างเดือน เมษายน – พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้มีการเข้าให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบไปแล้ว ๑,๗๖๕ ราย เป็นเงินทั้งสิ้น ๑๐๐,๗๔๓,๒๐๙ บาท และก่อสร้างเสริมสุขภาพ กลุ่มงานสุขภาพจิต สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ได้ให้การเยียวยาจิตใจ บุคคล ครอบครัวและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ครอบครัวผู้เสียชีวิต ๒๕ ครอบครัว ประชาชนผู้ได้รับบาดเจ็บ/พิการ ๑๐๘ คน ชุมชนในพื้นที่ภัยพิบัติ ๑๐ เขต ได้แก่ ปทุมวัน วัฒนา สาทร บางรัก คลองเตย ราชวัตร ดินแดง ดุสิต บางซื่อ และพญาไท ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพและชุมชนนอกพื้นที่ภัยพิบัติ ๔๐ เขต นอกจากนี้รายงานขององค์กรเอกชน ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาสิทธิผู้หญิงได้ลงพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมืองในรูปของโครงการการเยียวยา: สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ เพื่อรับทราบข้อมูล ปัญหา ความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งสร้างกลไกร่วมของภาคประชาชนและภาคีอื่น

ในการนี้ทางคณะอนุกรรมการเยียวยา พ้นฟูฯ ได้เข้าทำการติดตามผลการเยียวยา พ้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมืองชุมชน ๕ แห่ง จำนวน ๑๐๖ ราย ได้แก่

ชุมชนเคหะบ่อนไก่ ๒๐ ราย, ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ ๒ ราย, ชุมชนซอยพระเจน ๔๐ ราย, ชุมชนซอยกุหลาบแดง ๑๒ ราย, ชุมชนซอยโปลี ๙ ราย ผ่านทางการจัดกิจกรรมใน ๔ รูปแบบ คือ

๑. การจัดประชุมภาคีเครือข่าย เพื่อชี้แจงให้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนรับทราบถึงความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ รูปแบบของกิจกรรม ผลที่คาดว่าจะได้รับ รวมทั้งคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบที่ควรจะได้รับ การประเมินภาวะความเครียดเป็นรายบุคคลและเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มประคับประคอง (Support Group)

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย

๑) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาสิทธิสตรี ซึ่งเป็นเครือข่ายภาคเอกชนที่ได้มีการจัดทำโครงการการเยียวยา : สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะซึ่งได้ข้อมูลประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการที่ได้ลงพื้นที่และข้อมูลที่ได้นี้ทางโครงการฯ ได้นำเสนอให้ทางศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี ช่วยดำเนินการตรวจสอบให้

๒) สำนักงานเขตปทุมวัน เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดูแล ช่วยเหลือประชาชนที่อยู่ในชุมชนเป้าหมายทั้ง ๕ ชุมชน ซึ่งในช่วงเหตุการณ์ชุมนุม เจ้าหน้าที่ของเขตปทุมวันได้มีการรับเรื่องร้องเรียน และลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ กรณีที่บ้านเรือนเสียหาย ถูกไฟไหม้

๓) ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี เป็นหน่วยงานมีหน้าที่ดูแล และให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนที่อยู่ในชุมชนเป้าหมายทั้ง ๕ ชุมชน ซึ่งได้ให้การช่วยเหลือด้านการแพทย์ สาธารณสุข และการเยียวยาจิตใจ โดยศูนย์บริการสาธารณสุขฯ จะมีผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนในชุมชนนั้น ให้เข้าการอบรมเรื่องสุขภาพอนามัย การป้องกันโรคจากศูนย์บริการสาธารณสุขฯ เพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปช่วยดูแลประชาชนในชุมชน รวมทั้งสื่อสารข้อมูลจากหน่วยงานราชการให้ประชาชนรับทราบ และจัดกิจกรรมอื่นๆ ตามความเหมาะสม

๔) กองสร้างเสริมสุขภาพ กลุ่มงานสุขภาพจิต สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และระยะเวลาปฏิบัติการให้แก่เจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุขทางด้านสุขภาพจิต

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑) ติดต่อประสานงานกับภาคีเครือข่ายทั้งหมด

๒) จัดประชุมภาคีเครือข่ายทั้งหมด โดยในการประชุมได้มีการแจ้งวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการให้ความช่วยเหลือที่ได้ดำเนินการมาแล้ว

๓) คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ควรจะได้รับ การสัมภาษณ์และประเมินความเครียดเป็นรายบุคคลและเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มประคับประคอง (Support Group) โดยคัดเลือกจากรายชื่อประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการลงพื้นที่ของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาสิทธิผู้หญิง

๔) สรุปแผนการดำเนินงานซึ่งกำหนด วัน เวลา สถานที่ ที่จะลงไปเก็บข้อมูล

๒. การประเมินสุขภาวะจิตเป็นรายบุคคล เพื่อทราบระดับและสาเหตุความเครียดของประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อที่จะสามารถให้คำปรึกษา แนะนำ และเยียวยาได้อย่างถูกต้อง

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ใน ๕ ชุมชน จำนวนทั้งสิ้น ๑๐๖ ราย ดังนี้

- ชุมชนเคหะบ่อนไก่ ๒๐ ราย
- ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ ๒๕ ราย
- ชุมชนซอยพระเจน ๔๐ ราย
- ชุมชนซอยกุหลาบแดง ๑๒ ราย

- ชุมชนซอยโปโล ๙ ราย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑) คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยส่งรายชื่อประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากข้อมูลรายงานโครงการเยียวยา : สู่การพัฒนาเพื่อสังคมกับสุขภาวะ ให้กับเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี เพื่อช่วยประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อคัดกรองประชาชนตามรายชื่อที่ได้รับ และสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการ

๒) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลและประเมินความเครียด โดยมีคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเยียวยา พ้นฟูและป้องกันความรุนแรงเฉพาะกรณี เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลรามาริบัติ เจ้าหน้าที่สถาบันราชานุกูล และเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี ลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามแผนการดำเนินงาน วันละ ๕-๖ คน โดยมีผู้นำชุมชนหรืออาสาสมัครศูนย์บริการสาธารณสุข ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลและการใช้สถานที่ ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่

- แบบประเมินข้อมูลส่วนบุคคลการติดตามเยียวยา พ้นฟู/ช่วยเหลือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมือง

- แบบประเมินและวิเคราะห์ความเครียดด้วยตนเอง ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

๓. การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและเยียวยาจิตใจเป็นกรณีพิเศษ เพื่อช่วยเหลือเยียวยาจิตใจเป็นกรณีพิเศษให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง และยังไม่มีหน่วยงานใดให้การช่วยเหลือระยะยาว

กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในชุมชนเป้าหมาย ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง และยังไม่มีหน่วยงานใดให้การช่วยเหลือระยะยาว จำนวน ๒ ราย ได้แก่ นายฐานุทัศน์ อัศวสิริมันคง ซึ่งป่วยเป็นอัมพาตท่อนล่าง ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องจากบริเวณสันหลังถูกกระสุนปืนในเหตุการณ์ความไม่สงบ และนางนารี แสนประเสริฐศรี ซึ่งยังมีปัญหาสุขภาพจิต เนื่องจากสูญเสียบุตรชายที่เป็นอาสาสมัครมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง จากการถูกยิงขณะเข้าไปช่วยเหลือผู้บาดเจ็บในเหตุการณ์ความไม่สงบ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑) ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี เพื่อขอความสมัครใจจากผู้ได้รับผลกระทบ

๒) นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการเข้าเยี่ยมเยียน

๓) ลงพื้นที่เยี่ยมเยียน ณ สถานที่ประกอบอาชีพ และที่พักอาศัย รวมทั้งให้คำแนะนำ/คำปรึกษาและเยียวยาจิตใจเบื้องต้น

๔) สรุปผลการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและเยียวยาจิตใจเป็นกรณีพิเศษ พร้อมข้อเสนอแนะและแนวทางการช่วยเหลือในระยะต่อไป

๔. การจัดกลุ่มระดับประคอง (Support Group) เพื่อมุ่งให้กำลังใจและประคับประคองอารมณ์และความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มให้ตระหนักในคุณค่าแห่งตน และพร้อมที่จะเผชิญและแก้ไขปัญหา โดยการจัดกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้สึกรวมกัน (Universality) ได้เรียนรู้จากผู้อื่นที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกับตนเองว่ามีความรู้สึกนึกคิด มีอารมณ์อย่างไร

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ในชุมชนเป้าหมาย ๕ ชุมชน จำนวนทั้งสิ้น ๙๑ คน ได้แก่

- ชุมชนเคหะบ่อนไก่ ๒๔ คน
- ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ ๑๙ คน
- ชุมชนซอยพระเจน ๒๑ คน

- ชุมชนซอยกุหลาบแดง ๑๗ คน
- ชุมชนซอยโปล ๑๐ คน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑) จัดประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุ่มพินี และผู้นำ/ผู้แทน/อาสาสมัครสาธารณสุขของชุมชนทั้ง ๕ ชุมชน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการทำงาน รวมทั้งพิจารณาคัดเลือกประชาชนที่มีความเหมาะสมและสมัครใจเข้าร่วมกลุ่ม กลุ่มละ ๑๐-๑๕ คน และกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการจัดกิจกรรม กลุ่มละ ๑ ครั้ง

๒) กระบวนการทำกลุ่ม (Group Process)

๒.๑) ผู้นำกลุ่มทำความเข้าใจกับสมาชิกกลุ่มถึงเป้าหมายของโครงการว่า คณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเยียวยา พื้นฟู และป้องกันความรุนแรงเฉพาะกรณี มาพบปะสมาชิกกลุ่ม เพื่อรับทราบข้อมูลจากผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบฯ และจะเสนอข้อมูลดังกล่าวให้ คอป. และรัฐบาลพิจารณาต่อไป เพื่อให้ประชาชนมีความสามัคคีและปรองดองกัน

๒.๒) ผู้นำกลุ่มละลายพฤติกรรมในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เครียด และมีสัมพันธภาพที่ดี ไว้วางใจกัน ถึงแม้จะอยู่ในชุมชนเดียวกันแต่ก็อาจจะมองต่างมุมในเรื่องการเมือง โดยผู้นำกลุ่มจะเน้นเรื่องความเป็นหนึ่งเดียวกันที่ทุกคนต้องการ คือ อยากเห็นประเทศชาติมีความสงบและปรองดอง

๒.๓) เมื่อบรรยากาศเริ่มดีขึ้น สมาชิกรู้สึกปลอดภัยมากขึ้น เต็มใจจะมีปฏิสัมพันธ์พร้อมที่จะเปิดเผยตนเอง และสำรวจปัญหาที่ตนเองต้องการแก้ไขแบบตรงไปตรงมาต่อกัน ผู้นำกลุ่มจึงเปิดโอกาสให้สมาชิกมีการรับฟังและแลกเปลี่ยนความรู้สึก ความคิดเห็นอย่างจริงใจโดยไม่หลีกเลี่ยงความรู้สึกขัดแย้ง

๒.๔) ผู้นำกลุ่มให้สมาชิกช่วยกันรวบรวมประสบการณ์ว่า เรียนรู้อะไรบ้างจากการเข้ากลุ่ม และสรุปแนวทางที่รัฐบาลควรจะทำให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้คนในประเทศจะมีความปรองดอง ก่อนยุติการทำกลุ่ม

๑๐.๒ ผลการดำเนินงานโครงการ

จากการดำเนินโครงการติดตามเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในชุมชนบ่อนไก่ และชุมชนซอยพระเจน โดยการจัดกิจกรรม ๔ รูปแบบ ใน ๕ ชุมชน มีผลการดำเนินงานดังนี้

๑) การจัดประชุมภาคีเครือข่าย จากการจัดประชุมภาคีเครือข่าย สรุปผลการดำเนินงานดังนี้

ปัญหาและความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบ

- จากการลงพื้นที่ของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาสิทธิสตรีและข้อมูลจากศูนย์บริการสาธารณสุขฯ พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของผู้ได้รับผลกระทบคือ ปัญหาเศรษฐกิจและชุมชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ได้แก่ ชุมชนเคหะบ่อนไก่ ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ และชุมชนซอยพระเจน

- จากการเข้ามาสำรวจข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบของหลายหน่วยงาน พบว่า ผู้ได้รับผลกระทบมีความคาดหวังมาก ในเรื่องเงินชดเชยหรือแนวทางการช่วยเหลือเยียวยาที่เป็นรูปธรรมชัดเจน แต่ส่วนใหญ่หน่วยงานมักจะให้ผู้ได้รับผลกระทบลงทะเบียนเพื่อขอรับการชดเชย แต่ไม่มีความคืบหน้า

- กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ผู้ที่ขาดรายได้ในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบ และต้องการเงินทดแทน แต่รัฐบาลยังไม่มีแนวทางในการชดเชย/เยียวยาที่ชัดเจน

การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบที่ผ่านมาใน ๕ ชุมชน และข้อเสนอแนะในการเยียวยา

- ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุ่มพินีร่วมกับกลุ่มงานสุขภาพจิต กองสร้างเสริมสุขภาพและสถาบันกัลยาณราชนครินทร์ ได้มีการลงพื้นที่ตั้งแต่วันแรกที่สามารเข้าพื้นที่ได้ โดยได้เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบและมี

การติดตามผลมาจนถึงปัจจุบัน

- สำนักงานเขตปทุมวันได้ให้เงินชดเชยผู้ได้รับผลกระทบกรณีบ้านพักอาศัยถูกเพลิงไหม้และทรัพย์สินเสียหาย รายละเอียด ๑๐,๐๐๐ บาท และรัฐบาลให้เงินชดเชยอีกรายละเอียด ๕๐,๐๐๐ บาท
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาสิทธิสตรีได้มีข้อเสนอต่อคณะกรรมการเยียวยา พินฟู และป้องกันความรุนแรงให้มีการประสานกับภาคธุรกิจและเอกชนเพื่อจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบในกรณีประสบปัญหาเศรษฐกิจ ขาดรายได้ในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบ ซึ่ง คอป. ควรมีข้อเสนอต่อรัฐบาลในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบในกรณีนี้

การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายและการกำหนดแผนการดำเนินงาน

- ที่ประชุมขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุ่มพินช่วยประสานงานกับแกนนำ/ผู้นำชุมชน คัดเลือกประชาชนตามความเหมาะสมและสมัครใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ และขอความร่วมมืออาสาสมัครสาธารณสุขช่วยคัดกรองกลุ่มเป้าหมายและร่วมลงพื้นที่ในแต่ละชุมชน
- ที่ประชุมสรุปกำหนดการลงพื้นที่ประเมินสุขภาวะจิตทั้ง ๕ ชุมชน โดยจะลงพื้นที่ระหว่างเวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น. ในเดือนสิงหาคม ๒๕๕๔ มีเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ประมาณ ๘ คนต่อชุมชน และจะมีการจัดกลุ่มประคับประคอง (Support Group) ครั้งละ ๑๕ – ๒๐ คน ในเดือน กันยายน ๒๕๕๔

๒) การประเมินสุขภาวะจิตเป็นรายบุคคล

จากการประเมินสุขภาวะจิตด้วยตนเองทั้ง ๕ ชุมชน จำนวนทั้งสิ้น ๑๐๖ ราย พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความเครียดปกติ จำนวน ๕๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๘๙ มีความเครียดสูงกว่าปกติเล็กน้อย จำนวน ๑๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๙๒ มีความเครียดระดับปานกลาง จำนวน ๑๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒๖ มีความเครียดมาก จำนวน ๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๗.๕๕ และไม่แน่ใจ/ไม่เข้าใจคำถาม ๑๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๘

ตาราง ๑ แสดงผลการประเมินสุขภาวะจิตของกลุ่มเป้าหมายทั้ง ๕ ชุมชน

ระดับ ความเครียด	ชุมชน					
	เคหะบ่อนไก่	พัฒนาบ่อนไก่	ซอยพระเจน	ซอยกุหลาบแดง	ซอยโปโล	รวม
ไม่แน่ใจคำถาม (๐ - ๕ คะแนน)	-	-	๑๐ (๒๕.๐๐)	๑ (๘.๓๓)	-	๑๑ (๑๐.๓๘)
ปกติ / ไม่เครียด (๖ - ๑๗ คะแนน)	๑๓ (๖๕.๐๐)	๑๑ (๔๔.๐๐)	๒๐ (๕๐.๐๐)	๖ (๕๐.๐๐)	๕ (๕๕.๕๖)	๕๕ (๕๑.๘๙)
เครียดสูงกว่า ปกติเล็กน้อย (๑๘ - ๒๕ คะแนน)	๕ (๒๕.๐๐)	๙ (๓๖.๐๐)	๓ (๗.๕๐)	๑ (๘.๓๓)	๑ (๑๑.๑๑)	๑๙ (๑๗.๙๒)
เครียดปานกลาง (๒๖ - ๒๙ คะแนน)	๑ (๕.๐๐)	๒ (๘.๐๐)	๔ (๑๐.๐๐)	๓ (๒๕.๐๐)	๓ (๓๓.๓๓)	๑๓ (๑๒.๒๖)
เครียดมาก (๓๐ คะแนน)	๑ (๕.๐๐)	๓ (๑๒.๐๐)	๓ (๗.๕๐)	๑ (๘.๓๓)	-	๘ (๗.๕๕)
รวม	๒๐ (๑๐๐.๐๐)	๒๕ (๑๐๐.๐๐)	๔๐ (๑๐๐.๐๐)	๑๒ (๑๐๐.๐๐)	๙ (๑๐๐.๐๐)	๑๐๖ (๑๐๐.๐๐)

๐ ชุมชนเคหะบ่อนไก่

การประเมินสุขภาวะจิต

จากการประเมินสุขภาวะจิตเป็นรายบุคคลของกลุ่มเป้าหมายชุมชนเคหะบ่อนไก่จำนวนทั้งสิ้น ๒๐ ราย พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีสุขภาพจิตเป็นปกติไม่เครียด จำนวน ๑๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๖๕ มีความเครียดสูงกว่าปกติเล็กน้อย จำนวน ๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๕ มีความเครียดปานกลางและเครียดมากอย่างละ ๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕ ตามลำดับ

ลักษณะปัญหาที่ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต

- ปัญหาเศรษฐกิจ เนื่องจากทรัพย์สินเสียหายและถูกตัดน้ำตัดไฟ ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ และสูญเสียรายได้ เป็นหนี้สินนอกระบบ อีกทั้งเมื่อขอรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ก็ได้รับการช่วยเหลือไม่เท่าเทียมกัน บางส่วนก็ยังไม่ได้รับการตอบรับใดๆ

- ปัญหาความรุนแรง ทำให้ฝังใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รู้สึกเครียดเมื่อเห็นสีแดง นอกจากนี้ยังมีความรู้สึกตกใจ กลัว โกรธที่ทำให้เกิดความเดือดร้อน บางรายหลังเกิดเหตุการณ์แล้ว ๑ ปี ยังไม่ยอมพบหรือพูดคุยกับใคร

- ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว ทั้งการเสียชีวิตและพิการ เช่น การสูญเสียบุตรชาย และหัวหน้าครอบครัวเป็นอัมพาตท่อนล่าง ทำให้เกิดความทุกข์ โศกเศร้า เครียด ท้อแท้ใจ สิ้นหวังที่ไม่มีใครมาดูแลหรือช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง

- ปัญหาสุขภาพกาย เช่น สูดดมเขม่าควันไฟจากการเผาขยะ ถูกตัดน้ำตัดไฟ ทำให้เกิดอุบัติเหตุลื่นในห้องน้ำ หน้าอกกระแทกโถส้วม ส่งผลให้มีอาการเจ็บหน้าอกเป็นเดือน พลัดตกเตียง ทำให้เลือดคั่งในสมอง

ต้องผ่าตัดและมีปัญหาทางจิตเวช เป็นต้น

วิธีการจัดการปัญหาสุขภาพจิตของกลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มเป้าหมายมีวิธีการจัดการกับปัญหาแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของจิตใจของแต่ละคน ส่วนใหญ่มีการปรึกษากับสมาชิกในครอบครัวหรือชุมชน สามารถช่วยเหลือตนเองได้ พยายามแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการประกอบอาชีพ หนี้สิน หรือจิตใจ บางส่วนจัดการกับปัญหาด้วยการการสวดมนต์ พยายามคิดในแง่บวก บางส่วนครอบครัวให้การสนับสนุน มีความพึงพอใจกับสิ่งที่ได้รับการช่วยเหลือจากภาคส่วนต่างๆ และต้องการให้ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบที่เดือดร้อนมากกว่า

- ในรายที่สูญเสียบุตรชาย ถึงแม้จะมีความโศกเศร้า แต่ได้พยายามทำใจและใช้ชีวิตอยู่ปกติ สามารถประกอบอาชีพได้ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน หรือคนในชุมชน ส่วนรายที่หัวหน้าครอบครัวต้องกลายเป็นคนพิการ อัมพาตท่อนล่าง ครอบครัวได้พยายามปรับตัวและปรับระดับประกอบชีวิตให้อยู่ได้ตามสภาวะที่เกิดขึ้น ไม่สิ้นหวัง

- ผู้เก็บข้อมูลได้ให้คำแนะนำการผ่อนคลายความเครียดด้วยตนเอง ให้กำลังใจ ชื่นชม และกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของตนเองที่สามารถยืนหยัดอยู่ได้ ไม่เป็นภาระแก่สังคม และทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง

ความต้องการเยียวยา

- ต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องเศรษฐกิจ จากการที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ ต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องเงินทุนประกอบอาชีพ เรื่องหนี้สินที่มีดอกเบี้ยสูง และการช่วยเหลือควรเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติว่าเป็นสีใด

- ต้องการให้ช่วยเหลือฟื้นฟูจิตใจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกรณีสูญเสียบุตรชาย และหัวหน้าครอบครัวพิการ เพราะยังคงมีความหวาดระแวงและความเครียดอยู่

๐ ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่

การประเมินสุขภาวะจิต

จากการประเมินสุขภาวะจิตเป็นรายบุคคลของกลุ่มเป้าหมายชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ จำนวนทั้งสิ้น ๒๕ ราย พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีภาวะสุขภาพจิตเป็นปกติ/ไม่เครียด จำนวน ๑๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๔๔ เครียดกว่าปกติเล็กน้อย จำนวน ๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๖ มีความเครียดมาก จำนวน ๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๒ และเครียดปานกลาง จำนวน ๒ ราย คิดเป็นร้อยละ ๘ ตามลำดับ

ลักษณะปัญหาที่ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต

- ปัญหาด้านเศรษฐกิจ บางรายไม่สามารถประกอบอาชีพหรือไม่สามารถออกไปทำงานได้ตามปกติ ในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ ทำให้สูญเสียรายได้ ขาดทุนประกอบอาชีพ และเป็นหนี้จนกระชั้นชิดมีดอกเบี้ยสูง อีกทั้งยังมีภาระต้องรับผิดชอบสมาชิกในครอบครัว เช่น ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตร ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสามีที่ป่วยเป็นอัมพาตช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เป็นต้น ทำให้เกิดความเครียดและกังวล

- ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ได้แก่ บ้านเสียหายจากเหตุการณ์ไม่ได้ความช่วยเหลือต้องช่วยเหลือตนเอง ที่อยู่อาศัยไม่มีบ้านเลขที่ บ้านถูกเวนคืน ต้องการที่อยู่ถาวร เป็นต้น

- ปัญหาด้านจิตใจ บางรายยังคงหวาดระแวงไม่ไว้วางใจ กลัวเหตุการณ์เกิดขึ้นอีก ยังมีภาพ (Flash Back) กลับมาในความทรงจำเป็นครั้งคราว หรือบางรายอยู่คนเดียวป่วยเป็นโรคเรื้อรัง คิดมาก เพราะสูญเสียบุตร หรือบางรายมีปัญหาครอบครัวถูกสามีทอดทิ้ง คิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า ทำให้ไม่มีกำลังใจ

- ปัญหาการช่วยเหลือของภาคส่วนต่างๆ ยังไม่ทั่วถึง ทั้งด้านการเงินและสิ่งของทำให้เกิดความรู้สึกไม่เท่าเทียมกัน ต้องการให้ช่วยเหลืออย่างจริงจัง

วิธีการจัดการปัญหาสุขภาพจิตของกลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มเป้าหมายได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาระหว่างคนในชุมชน หลังจากได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน ส่วนใหญ่ไม่คาดหวังให้ผู้อื่นมาช่วยเหลือ พยายามทำจิตใจให้เป็นปกติเพราะคิดถึงลูกและครอบครัว ไม่ท้อถอย ไม่คิดว่าเป็นปัญหาสามารถช่วยตนเองได้ แต่มีบางส่วนที่คิดว่าเงินและที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งในกรณีนี้ยังรอความช่วยเหลือจากรัฐ

- ผู้เก็บข้อมูลได้พูดคุยสอบถาม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ระบายความรู้สึกที่อยู่ในใจ และผลกระทบที่เกิดขึ้น ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รู้สึกผ่อนคลายลงบ้าง แต่พบว่ายังมีบางรายที่เครียด คิดมากเรื่องปัญหาครอบครัว ผู้เก็บข้อมูลจึงให้การบำบัดโดยวิธี Brief Therapy และให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ ชมเชยในความเข้มแข็งและอดทนของกลุ่มเป้าหมาย

ความต้องการเยียวยา

- ต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องการเงิน เนื่องจากไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ทำให้ขาดรายได้ และมีหนี้สินนอกระบบ

- ต้องการให้ฟื้นฟู เยียวยาจิตใจ เพราะบางรายยังมีความหวาดระแวงอยู่

- ต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัย เนื่องจากบ้านเรือนเสียหายต้องการเงินซ่อมแซม

o ชุมชนชอยพระเจด

การประเมินสุขภาวะจิต

จากการประเมินสุขภาวะจิตเป็นรายบุคคลของกลุ่มเป้าหมายชุมชนชอยพระเจด จำนวนทั้งสิ้น ๔๐ ราย พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีสุขภาวะจิตเป็นปกติ/ไม่เครียด จำนวน ๒๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕๐ ไม่เข้าใจในคำถาม/ไม่แน่ใจ จำนวน ๑๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๕ มีความเครียดปานกลาง ๔ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๐ มีความเครียดสูงกว่าปกติเล็กน้อย จำนวน ๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๗.๕ และ มีความเครียดมาก จำนวน ๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๗.๕ ตามลำดับ

ลักษณะของปัญหาที่ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต

- ปัญหาเศรษฐกิจ ที่เป็นปัญหาเรื้อรังจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง เนื่องจากชุมชนอยู่ในละแวกของเหตุการณ์ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และค้าขาย ต้องหยุดการประกอบอาชีพหรือไม่สามารถเดินทางไปทำงานได้ประมาณ ๒ สัปดาห์ ถึง ๒ เดือน ทำให้รายได้ที่เคยได้รับขาดหายไป ประกอบกับทรัพย์สินอุปกรณ์การประกอบอาชีพเสียหาย และถูกตัดน้ำตัดไฟมากกว่าสัปดาห์ แต่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ

- ปัญหาหนี้สินนอกระบบ เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างหรือค้าขายซึ่งเป็นรายได้รายวัน มีรายได้น้อย ไม่มีทุนสำรอง เมื่อเกิดเหตุการณ์ทำให้ไม่ได้ประกอบอาชีพและไม่มีรายได้ บางรายต้องออกจากงาน ถูกเลิกจ้าง ทำให้ว่างงาน เมื่อไม่มีรายได้จึงต้องกู้เงินนอกระบบซึ่งมีดอกเบี้ยสูง มาใช้จ่ายหรือเป็นทุนประกอบอาชีพ ทำให้เกิดความเครียด คิดมาก บางรายเคยคิดฆ่าตัวตาย

- ปัญหาครอบครัวแตกแยก และมีภาระเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว รายได้ไม่พอเพียง คิดมาก และรู้สึกกว่าตนเองไม่มีคุณค่า

- ปัญหาด้านจิตใจ กลุ่มเป้าหมายบางรายยังมีความรู้สึกโกรธ หวาดกลัว เหตุการณ์รุนแรง ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ยังคงอยู่ในจิตใจของกลุ่มเป้าหมาย บางรายทำให้เกิดความเครียด แม้ว่าเหตุการณ์นั้นจะผ่านไปแล้วก็ตาม

- ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย คือ ที่อยู่อาศัยเสียหายและยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ

วิธีการจัดการปัญหาสุขภาพจิตของกลุ่มเป้าหมาย

- ที่ผ่านมา ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี ได้เปิดอบรมให้ความรู้กับกรรมการชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุข รวมทั้งร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการให้ข้อมูลข่าวสารและเฝ้าระวังสุขภาพจิตให้กับประชาชน เพื่อเฝ้าระวังจิตใจและลดความขัดแย้ง แต่ก็มีประชาชนบางส่วนที่ยังไม่ได้รับการเฝ้าระวัง

- การเก็บข้อมูลและการประเมินความเครียดด้วยตนเองของกลุ่มเป้าหมายการเปิดโอกาสให้ได้พูดคุยเล่าถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากเหตุการณ์ความรุนแรง ได้ระบายปมปัญหาและการจัดการกับปัญหาด้วยตนเองจากการรับฟังกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ส่วนใหญ่จะปรึกษากับสมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน หรืออาสาสมัครสาธารณสุข และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในบางรายรู้สึกไม่เต็มใจแล้ว ไม่มีหนี้สิน กลับเข้าสู่สภาวะปกติ คือ ช่วยตนเองได้ ไม่คิดมาก ไม่กังวลเรื่องรายได้ เพราะคิดว่ามีคนที่ได้รับผลกระทบมากกว่า คนที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขก็ดูแลตนเองได้ มีบางรายที่ยังกังวลเรื่องหนี้สินนอกระบบ เรื่องค้าขายที่ยังไม่สามารถจัดการได้เอง และมีบางรายที่เครียด เคยคิดฆ่าตัวตาย คิดมากเรื่องเงินที่กู้ยืมมา ทั้งนี้ในรายที่มีความคิดทำร้ายตนเอง ผู้เก็บข้อมูลได้ให้การบำบัดโดยใช้วิธีการ Brief Therapy หลังจากให้การบำบัดแล้ว ผู้ได้รับผลกระทบไม่มีความคิดฆ่าตัวตาย อย่างไรก็ตาม ผู้เก็บข้อมูลได้ส่งต่อให้กับเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี เพื่อช่วยเหลือเฝ้าระวังในระยะยาวต่อไป

ความต้องการเฝ้าระวัง

- ต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องเงินจากการที่สูญเสียรายได้ไม่สามารถประกอบอาชีพและมีหนี้สินนอกระบบ

- ต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ความรุนแรง

- ต้องการให้เฝ้าระวังฟื้นฟูสุขภาพจิตที่เกิดจากปัญหาครอบครัว ปัญหาการเงินและความรู้สึกที่ยังคงอยู่ในจิตใจเรื่องความรุนแรง

๐ ชุมชนซอยกุหลาบแดง

การประเมินสุขภาพจิต

จากการประเมินสุขภาพจิตรายบุคคลของกลุ่มเป้าหมายชุมชนซอยกุหลาบแดง จำนวนทั้งสิ้น ๑๒ ราย พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีสุขภาพจิตเป็นปกติไม่เครียด จำนวน ๖ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕๐ มีความเครียดปานกลาง จำนวน ๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๕ มีความเครียดสูงกว่าปกติเล็กน้อย เครียดมาก ๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๘.๓๓ และไม่แน่ใจคำถาม ๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๘.๓๓ ตามลำดับ

ลักษณะปัญหาที่ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต

- ปัญหาด้านจิตใจ กลุ่มเป้าหมายบางรายยังรู้สึกหวาดกลัวเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ถึงแม้จะได้รับการช่วยเหลือ พุดคุย แต่ก็ยังไม่รู้สึกดีขึ้น

- ปัญหาเศรษฐกิจ และภาระหนี้สิน เนื่องจากยังไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ และบางส่วนได้รับความช่วยเหลือแต่น้อยกว่าที่สูญเสียไป ต้องการเงินชดเชยรายได้ที่ขาดหายไป ต้องการทุนประกอบอาชีพ และทุนช่วยเหลือครอบครัว

- ปัญหาการช่วยเหลือเฝ้าระวังมีความล่าช้า ส่วนใหญ่ได้ไปลงทะเบียนที่สำนักงานเขตปทุมวันและหน่วยยุติธรรมเคลื่อนที่ เพื่อขอรับความช่วยเหลือแต่ยังไม่ได้รับการตอบรับใดๆ ทำให้คิดมาก ต้องการให้ช่วยเหลืออย่างยุติธรรมและไม่ล่าช้า

วิธีการจัดการปัญหาสุขภาพจิตของกลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มเป้าหมายส่วนมากสามารถจัดการกับปัญหาสุขภาพได้ด้วยตนเอง โดยยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น มีการปรึกษาพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัว รวมกลุ่มพูดคุยกันเองหรือจัดกลุ่มผู้สูงอายุพบปะที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี

- ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือด้านจิตใจ ผู้เก็บข้อมูลจะให้ความสนใจชมเชยในสิ่งที่แต่ละรายสามารถจัดการกับปัญหานั้นได้ และเปิดโอกาสให้ระบาย เล่าเรื่องที่เป็นปมปัญหา/ปัญหาที่ค้างคาใจ/ปัญหาที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ ซึ่งสามารถลดความทุกข์ของกลุ่มเป้าหมายได้ระดับหนึ่ง

ความต้องการเยียวยา

- ต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องเงินชดเชย ส่วนใหญ่ต้องการได้รับเงินชดเชยรายได้ที่ขาดหาย และทุนประกอบอาชีพ

- ต้องการได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานเขตปทุมวันและภาคส่วนอื่นๆ อย่างยุติธรรมและรวดเร็ว

๐ ชุมชนซอยโปโล

การประเมินสุขภาวะจิต

จากการประเมินสุขภาวะจิตเป็นรายบุคคลของกลุ่มเป้าหมายชุมชนซอยโปโลจำนวนทั้งสิ้น ๙ ราย พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีสุขภาวะจิตปกติไม่เครียด จำนวน ๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๕๖ มีความเครียดปานกลาง จำนวน ๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ และมีความเครียดสูงกว่าปกติเล็กน้อย จำนวน ๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ ตามลำดับ

ลักษณะปัญหาที่ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต

- ปัญหาเศรษฐกิจ คือ ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ ทรัพย์สินเสียหาย ขาดรายได้ และไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด ๆ

- ปัญหาด้านสุขภาพจิตที่เกิดจากภาวะวิกฤต เช่น หวาดกลัวต่อเหตุการณ์ กังวลและกลัวเกิดเหตุการณ์ซ้ำอีก การสูญเสีย ความเครียด เป็นต้น

วิธีการจัดการปัญหาสุขภาพจิตของกลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ได้เยียวยาช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และชุมชนมาระดับหนึ่งแล้ว และก่อนดำเนินโครงการ กลุ่มเป้าหมายมีวิธีการในการจัดการปัญหาสุขภาพจิตของตนเอง เช่น การสร้างความเข้มแข็งด้วยคนในชุมชน ให้มีการปรับตัวต่อการเผชิญเหตุการณ์ และการใช้หลักศาสนา เนื่องจากส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม

- ผู้เก็บข้อมูลจัดการปัญหาสุขภาพจิตในรูปแบบของการดูแลจิตใจอย่างต่อเนื่องในระยะยาวคือ ปัญหาความเครียดที่ส่งผลต่อระบบอื่น เช่น การนอน การรับประทานยา เป็นต้น และได้ประเมินการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม รวมทั้งสนับสนุนและเสริมแรงทางบวก เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ มองโลกทางบวก มีความภาคภูมิใจในตนเอง และเห็นคุณค่าในตนเอง

ความต้องการเยียวยา

- ต้องการให้ช่วยเหลือเรื่องเงินจากการที่สูญเสียรายได้ ทรัพย์สินเสียหาย

- ต้องการให้เยียวยาและฟื้นฟูจิตใจโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและเด็ก

๓) การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและเยียวยาจิตใจเป็นกรณีพิเศษ

จากการลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยียนและเยียวยาจิตใจผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมืองอย่างรุนแรงเป็นกรณีพิเศษ ๒ ราย สรุปได้ดังนี้

๑. นายฐานุทัศน์ อัศวสิริมันคง

นายฐานุทัศน์ อัศวสิริมันคง มีอายุ ๕๔ ปี พักอาศัยอยู่ห้องเลขที่ ๑๔/๙๔ แพลต ข ๒ ชั้น ๘ ชุมชนเคหะบ่อนไก่ ซ.ปลูกจิต ถ.พระราม ๔ แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ประกอบอาชีพค้าขายขนมและของว่างส่งตามร้านค้าโดยใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะ มีรายได้เดือนละประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท สมรสแล้ว ซึ่งภรรยาชื่อนางวารานิช อัศวสิริมันคง ประกอบอาชีพค้าขายและแม่บ้าน มีรายได้เดือนละประมาณ ๘,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท นายฐานุทัศน์มีบุตร จำนวน ๒ คน คือ ๑) นายนนธ์รัฐ อัศวสิริมันคง อายุ ๑๙ ปี ปัจจุบันศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๒ คณะวิทยาการจัดการ สาขาโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา และ ๒) นางสาวพัชัญสิตา อัศวสิริมันคง อายุ ๑๕ ปี ปัจจุบันศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนสายปัญญา

ปัญหาและความต้องการช่วยเหลือเยียวยา

- ปัญหาสุขภาพ เนื่องจากนายฐานุทัศน์ ได้รับบาดเจ็บจากการถูกระสุนปืน (ลูกหลง) ยังเข้าบริเวณหลัง ในเหตุการณ์ความไม่สงบเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓ และได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลเมสสิกร์ ปัจจุบันนายฐานุทัศน์ ได้กลายเป็นคนพิการ เนื่องจากเป็นอัมพาตท่อนล่าง ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ภรรยาต้องคอยดูแลตลอดเวลา แต่สามารถลุกนั่งได้ พูดคุยรู้เรื่อง ซึ่งศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี ได้ให้การช่วยเหลือรักษาพยาบาล เช่น ดูแลการใส่สายสวนปัสสาวะ เพราะไม่สามารถควบคุมการขับถ่ายได้ รวมทั้งการเจาะเลือดตามคำสั่งของแพทย์

- ปัญหาเศรษฐกิจ เนื่องจากนายฐานุทัศน์ เป็นหัวหน้าครอบครัว เดิมครอบครัวจะมีรายได้ประมาณ ๓๐,๐๐๐ - ๔๐,๐๐๐ บาท ต่อเดือน แต่ปัจจุบันนายฐานุทัศน์ ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ส่วนภรรยา เดิมมีอาชีพค้าขาย แต่ปัจจุบันต้องหยุดค้าขาย เพราะต้องคอยดูแลนายฐานุทัศน์ซึ่งครอบครัวมีภาระค่าใช้จ่ายในเรื่องการศึกษาของบุตรทั้ง ๒ คน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลส่วนเกินจากสิทธิของบัตรทอง เช่น ค่ารถพยาบาลรับ-ส่ง ค่าอุปกรณ์ทางการแพทย์หรือยาพิเศษที่เบิกไม่ได้ เป็นต้น

- ปัญหาสุขภาพจิตของนายฐานุทัศน์และครอบครัว ถึงแม้ว่านายฐานุทัศน์ สามารถยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ก็ตาม แต่ส่วนลึกของจิตใจยังมีปัญหาสุขภาพจิตอยู่ คือ เครียด วิตกกังวล กับสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นความเจ็บป่วย ความพิการที่เป็นภาระแก่ครอบครัว เรื่องการเงิน และเรื่องการศึกษาของบุตรทั้ง ๒ คน ส่วนภรรยาและบุตรทั้ง ๒ คน ยินดีและเต็มใจที่จะดูแลอย่างดี แต่ก็มีอาการเครียดเรื่องการเงินและค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว รวมทั้งมีความวิตกกังวลกลัวว่านายฐานุทัศน์จะเสียชีวิต

วิธีดำเนินการเยียวยาจิตใจ

- ผู้สัมภาษณ์ได้ให้นายฐานุทัศน์และภรรยา พูดคุยระบายความคับข้องใจ หรือปัญหาต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียด โดยพยายามไม่ให้เกิดบาดแผลภายในจิตใจ ทำให้รู้สึกผ่อนคลายไม่ต้องเก็บกดตามลำพัง และรู้สึกว่ามีบุคคลอื่นที่ได้รับความทุกข์ของเขา และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ

- ผู้สัมภาษณ์ได้ค้นหาศักยภาพของครอบครัวและพบว่าครอบครัวนี้มีทรัพยากรที่ดี คือ ความเข้มแข็งที่ช่วยให้ครอบครัวผ่านพ้นวิกฤตการณ์ไปได้ในระดับหนึ่ง ผู้สัมภาษณ์จึงให้ทั้งคู่ได้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง โดยชี้ให้เห็นถึงจุดดี/จุดแข็งศักยภาพความสามารถและเกิดความภาคภูมิใจว่าทั้งคู่พยายามช่วยเหลือตนเองโดยไม่ต้องการเป็นภาระให้แก่ผู้อื่น สามารถทำใจและยอมรับสภาพที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รวมทั้งให้การชื่นชมและให้กำลังใจเพื่อให้มีพลังชีวิตที่แข็งแกร่งหรือเสริมแรง (Empowerment) ที่จะดำเนินชีวิตได้โดย

อาศัยศักยภาพของตนเอง

ข้อเสนอแนะหรือแนวทางการช่วยเหลือเยียวยาในระยะต่อไป

- การที่เป็นผู้ถูกระงับโดยที่ไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงจนต้องกลายเป็นผู้พิการที่มีชีวิตอยู่อย่างเจ็บปวดและต้องเป็นภาระแก่ครอบครัว แม้ความพิการสามารถฟื้นฟูได้แต่ก็ไม่สามารถกลับสู่สภาพเดิมยากที่คนจะยอมรับได้ จำเป็นต้องมีหน่วยงานเข้ามาดูแลทั้งสภาพร่างกายและสุขภาพจิตให้แก่ราษฎรผู้ตกทุกข์ได้ยาก รวมทั้งมีการสนับสนุนด้านการเงินเพื่อให้ราษฎรผู้ตกทุกข์ได้ยากและครอบครัวสามารถอยู่ได้ในระดับที่ไม่ทุกข์ยากมากเกินไป และไม่รู้สึกรำคาญทางรัฐบาลท้องถิ่น

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม ฯลฯ ควรเข้ามาช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องหรือในระยะยาว เช่น การดูแลและฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจ สิทธิที่มีพึงได้ อุปกรณ์ด้านการแพทย์ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงพยาบาล หรือสนับสนุนทุนการศึกษาแก่บุตรทั้ง ๒ คน

- ปัญหาของผู้ได้รับผลกระทบในกรณีศึกษา นี้ ทาง คอป. ชุดใหญ่ ควรนำไปพิจารณาเพื่อส่งต่อให้รัฐบาลรับทราบ แม้จะเป็นกรณีศึกษา ๑ - ๒ รายก็ตาม แต่เป็นผลกระทบที่สังคมควรได้รับทราบ เพื่อให้ผู้บริหารได้ตระหนักว่าความขัดแย้งในสังคมการเมืองส่งผลกระทบวงกว้างทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ

๒. นางนารี แสนประเสริฐศรี

นางนารี แสนประเสริฐศรี อายุ ๕๑ ปี ที่อยู่ เลขที่ ๘/๙ แพลตการเคหะบ่อนไก่ ก ๒ ประกอบอาชีพค้าขายหมูสด มีรายได้วันละ ๓๐๐ - ๕๐๐ บาทสามีคือ นายสุรชัย แสนประเสริฐศรี อายุ ๕๖ ปี ประกอบอาชีพขับจักรยานยนต์รับจ้าง มีบุตร ๔ คน อายุ ๒๑ - ๓๒ ปี บุตรชายที่เสียชีวิตคือ นายมานะ แสนประเสริฐศรี เป็นบุตรคนสุดท้อง อายุ ๒๑ ปี มีอาชีพขับรถแท็กซี่รับจ้าง มีรายได้ไม่แน่นอนและขณะนี้รถที่นายมานะเคยใช้ประกอบอาชีพถูกยึดเนื่องจากไม่มีเงินผ่อนค่างวด

ปัญหาและความต้องการช่วยเหลือเยียวยา

- ปัญหาด้านจิตใจ นางนารี มีความโศกเศร้า เนื่องจากสูญเสียบุตรชายคือ นายมานะ ซึ่งเป็นอาสาสมัครมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง รหัส ทองหล่อ ๐๑๕ โดยถูกยิงด้วยปืนสไนเปอร์ทะลุหมวกกันน็อกเข้าบริเวณท้ายทอย ขณะเข้าไปช่วยเหลือผู้บาดเจ็บจากการปฏิบัติการกระชับพื้นที่ของทหารในขอยงามดูพลีแยกบ่อนไก่ เมื่อค่ำวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ตลอดระยะเวลากว่า ๑ ปีที่ผ่านมา นางนารี แสนประเสริฐศรี ยังคงคิดถึงเหตุการณ์และบุตรชายที่จากไป ทำให้ชีวิตไม่มีความสุข โดยมีความคิดวนเวียนอยู่เป็นระยะๆ (Flash Back) หรือเป็นภาพที่เข้ามาในจิตใจเมื่อครอบครัวอยู่พร้อมหน้ากัน

- นอกจากนี้นางนารียังต้องการให้ความจริงปรากฏ ต้องการความยุติธรรมให้นำผู้กระทำผิดมารับโทษ แม้จะต้องรอเป็นระยะเวลานาน ๑๐ - ๒๐ ปี ก็ตาม แม่นารีจะได้รับเงินชดเชยมาแล้ว เป็นจำนวน ๖๑๐,๐๐๐ บาทแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถทดแทนชีวิตของบุตรชายที่จากไปได้

วิธีดำเนินการเยียวยาจิตใจ

- การบรรเทาหรือเยียวยาจิตใจในสิ่งที่เป็นปัญหา ความคับข้องใจ หรือความทุกข์ที่ยังไม่สามารถปลดปล่อยได้ คือ การรับฟังเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้ได้รับผลกระทบประสบมา แต่ต้องระมัดระวังบาดแผลภายในจิตใจ แม้จะไม่สามารถช่วยเหลืออะไรได้มากก็ตาม แต่จะเป็นการช่วยผ่อนคลายความเจ็บปวดหรือความทุกข์ได้ในระดับหนึ่ง อย่างน้อยให้ผู้ได้รับผลกระทบได้รู้สึกว่ามีบุคคลอื่นที่ได้มีส่วนร่วมรับฟังรับทราบความเจ็บปวด

- ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้นางนารีได้พิจารณาถึงผลกระทบของความโศกเศร้าว่าจะเกิดอะไรขึ้น และส่งผลต่อตนเองหรือครอบครัวอย่างไร พร้อมกับให้ยอมรับว่าเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วไม่สามารถแก้ไขได้ แต่สามารถแก้ไข

กับผลกระทบที่เกิดในปัจจุบันได้

- การให้พูดระบายความในใจเป็นการช่วยเยียวยาจิตใจเพียงเล็กน้อย แต่นางนารี มีความเข้มแข็งอยู่แล้ว สามารถดำรงชีวิตได้ตามปกติ ประกอบอาชีพค้าขายได้ มีสังคมกับเพื่อนในชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์จึงชี้ให้นางนารีเห็นถึงคุณค่าของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจ และเป็นการเสริมพลัง (Empowerment) ให้เดินหน้าต่อไปได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังชื่นชมและกำลังใจนางนารีที่ไม่ท้อถอย สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เป็นภาระแก่บุคคลอื่น

ข้อเสนอแนะหรือแนวทางการช่วยเหลือเยียวยาในระยะต่อไป

- ด้านสุขภาพจิต แม้ว่านางนารีจะเข้มแข็งเป็นปกติ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่ส่วนลึกภายในจิตใจ ยังคงเศร้าหมองที่ได้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไป ดังนั้น หน่วยงานด้านสุขภาพจิต (นอกเหนือจากศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุ่มพิน) ควรเข้ามาดูแลและประเมินความเครียดเป็นระยะๆ เพื่อเฝ้าระวังการทำร้ายตนเอง เพราะยังไม่สามารถปลดปล่อยความเจ็บปวดลงไปได้ และจำเป็นต้องใช้เวลาเป็นเครื่องเยียวยา

- กรณีที่นายมานะเสียชีวิตในขณะที่เข้าไปช่วยเหลือผู้ได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือ คอป.เข้าไปพูดคุย ให้ข้อมูล หรือทำความเข้าใจเรื่องที่เกิดขึ้นกับนางนารี เพื่อให้นางนารีมีความรู้สึกที่ รัฐบาลไม่ทอดทิ้งและพยายามที่จะค้นหาความจริง ให้ความยุติธรรมแก่ครอบครัวของนางนารี

๔) การจัดกลุ่มระดับประคอง (Support Group)

๐ ชุมชนซอยโปโลและชุมชนพัฒนาบ่อนไก่

ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

- ปัญหาด้านจิตใจจากความรุนแรง กลุ่มเป้าหมายไม่อยากให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีก ส่วนใหญ่รู้สึกหวาดกลัว ตกใจ จิตใจห่อเหี่ยว นอนไม่หลับ ฝังใจ แค้นใจ โกรธ และเกลียดทหาร เสียใจที่คนไทยไม่รักกัน คับแค้นใจจากการถูกตัดน้ำตัดไฟ ทำให้พักอาศัยอยู่ที่บ้านไม่ได้

- ปัญหาความขัดแย้งจากมุมมองด้านการเมืองที่แตกต่างกัน ทั้งในตัวบุคคล (ที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน) และต่างชุมชน

- ปัญหาเศรษฐกิจ เนื่องจากไม่สามารถออกไปค้าขายหรือประกอบอาชีพได้ ทำให้ขาดรายได้ อาหารการกินขาดแคลน และเป็นหนี้รื้อระบบ

- ปัญหาขาดการประสานงานกับผู้นำในชุมชน ซึ่งชุมชนจะทราบความเป็นอยู่และปัญหาของลูกบ้านเป็นอย่างดี แต่ผู้นำชุมชนไม่เคยเข้ามาสอบถาม

- ปัญหาการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่ไม่ทั่วถึงและไม่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเงิน สิ่งของ และการเยียวยาจิตใจ ประชาชนที่ทราบเรื่องหรือออกจากบ้านได้ หรือเป็นผู้ชุมนุมก็จะได้รับการช่วยเหลือ สำหรับสำนักงานเขตปทุมวัน ควรให้การช่วยเหลืออย่างทั่วถึงมิใช่เฉพาะบ้านที่ถูกไฟไหม้เท่านั้น เนื่องจากมีบ้านหลายหลังที่ไม่ถูกไฟไหม้แต่ได้รับความเสียหายเช่นกัน

วิธีการจัดการปัญหาของชุมชน

ในระยะแรก ชุมชนได้จัดการปัญหาตนเอง คือ ผู้นำชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน/ประชาชนร่วมมือกันแก้ไขปัญหา และประชาชนก็ช่วยเหลือตนเอง โดยมีสติ พึ่งตนเอง ไม่หวังพึ่งรัฐบาล นอกจากนี้ยังมีการให้ข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการช่วยเหลือเยียวยาซึ่งกันและกัน และนำความรู้ที่เคยปฏิบัติแล้วได้ผลมาแล้วให้สมาชิกในกลุ่มฟัง เพื่อนำไปแก้ปัญหาลงไป หรือช่วยสร้างความเข้าใจให้เพื่อนสมาชิกทราบ

การเยียวยาของผู้นำกลุ่มและผลการจัด Support Group

ระยะแรกสมาชิกทั้งสองชุมชน ยังไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพราะมีมุมมองที่ต่างกัน ผู้นำกลุ่มจึงได้พยายามผ่อนคลายความรู้สึกที่ตึงเครียด โดยให้สมาชิกในกลุ่มหลับตา หายใจลึกๆ และคิดว่ากำลังอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น เช่น ชายทะเล ได้ยินเสียงคลื่นเบาๆ ลมเย็นสบาย เพื่อให้รู้สึกผ่อนคลายและสดชื่น หลังจากนั้นให้สมาชิกทุกคนแนะนำตนเอง และมีการพูดคุยกันเล็กน้อยให้เกิดความไว้วางใจว่าทุกคนเป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน มีอะไรที่เป็นปัญหา หรือความคับข้องใจ ให้เล่าสู่กันฟัง รวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดีต่อกัน

เมื่อสมาชิกในกลุ่มมีความไว้วางใจกันแล้ว ผู้นำทีมและทีมงานจะรับฟังและเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ระบายความรู้สึก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในกรณีที่ต้องจำเป็นต้องให้การดูแลต่อไปก็ส่งต่อศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี เพื่อติดตามหรือเยี่ยมบ้าน ก่อนยุติการทำกลุ่ม ผู้นำกลุ่มได้ให้สมาชิกในกลุ่มได้บอกความรู้สึกจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่มีความรู้สึกสบายใจขึ้น มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเยียวยาและการช่วยเหลือมากขึ้น เข้าใจในความรู้สึกของทุกคนที่มีความแตกต่างกัน เข้าใจปัญหา ต้องการให้ทุกคนมีความรัก ความสามัคคี พูดคุยกันได้ และต้องการให้ความปรองดองกลับมา

๐ ชุมชนซอยกุหลาบแดง

ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

- ปัญหาด้านจิตใจ กลุ่มเป้าหมายมีความหวาดกลัวและยังมีความระแวงอยู่บ้าง รู้สึกเจ็บปวด น้อยใจ หดหู่ เศร้าใจ เสียใจที่ต้องสูญเสียสมาชิกในครอบครัวระหว่างเกิดความร้อนแรงมีความคับแค้นใจที่ถูกตัดน้ำและไฟ ทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องแยกกันอยู่ ต้องไปอาศัยบ้านญาติพี่น้อง อีกทั้งระหว่างที่เกิดเหตุการณ์ต้องอพยพผู้สูงอายุและเด็ก จำนวน ๔๐ คน ไปอยู่รวมกันที่บ้านของสมาชิกในชุมชน และต้องจัดคนคอยดูแลช่วยเหลือทั้งเรื่องจิตใจและอาหารการกิน

- ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่สูญเสียรายได้จากการไม่สามารถประกอบอาชีพได้ และไม่ได้รับการชดเชย

- ปัญหาการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐไม่ทั่วถึงและไม่ได้รับการตอบรับ โดยหลังจากเหตุการณ์มีหน่วยงานกาชาดเข้ามาช่วยเหลือเป็นหน่วยแรก แต่ได้รับสิ่งของไม่ทั่วถึง หลังจากนั้นชุมชนได้รวบรวมรายชื่อผู้ได้รับผลกระทบส่งไปให้สำนักงานเขตปทุมวัน และกระทรวงยุติธรรมได้มารับเรื่องแต่ก็ไม่ได้รับการตอบรับใดๆ

วิธีการจัดการปัญหาของชุมชน

เมื่อเกิดความไม่สงบและมีความรุนแรงอยู่ในละแวกชุมชน ผู้นำชุมชนได้รวบรวมผู้สูงอายุและเด็กจำนวน ๔๐ คน อพยพมาอยู่รวมกันที่บ้านของสมาชิก และดูแลความปลอดภัย รวมทั้งจัดเวรยามคอยเฝ้าระวังและดูแลเรื่องไฟฟ้า น้ำประปา รวมทั้งเตรียมทำใส่ตะเกียงจากเศษผ้า

สมาชิกส่วนใหญ่ของชุมชนนี้ที่เข้ามาทำกลุ่มจะใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหา คือ นั่งสมาธิ สวดมนต์ ทำจิตใจให้สงบให้มีสติอยู่เสมอ และพยายามที่จะปล่อยวางปัญหาที่เกิดขึ้น พึ่งตนเองเป็นหลัก ทำให้เกิดความสบายใจ และนำหลักปฏิบัตินี้ไปช่วยเหลือเพื่อนในชุมชนด้วยกัน

ความเข้มแข็งของชุมชน คือ มีสวัสดิการให้การช่วยเหลือแก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการเกิด การเจ็บป่วย การตาย ด้วยการตั้งกองทุนสะสม/ออมเงิน วันละ ๑ บาท ไว้ช่วยเหลือกันทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีน้ำใจกับคนภายนอกที่มาให้ความช่วยเหลือ/แจกสิ่งของ ด้วยการบริการน้ำดื่ม คือเป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ในเวลาเดียวกัน

การเยียวยาของผู้นำกลุ่มและผลการจัด Support Group

การเยียวยาของผู้นำกลุ่มเริ่มจากการสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง รู้สึกผ่อนคลาย ให้นำตนเองและเปิดโอกาสให้พูดคุยกัน หรือระบายความคับข้องใจ/ปัญหาที่ยังอยู่ในจิตใจ แลกเปลี่ยนความรู้สึก ความคิดเห็น ผลกระทบที่ตนเองได้รับ รวมทั้งประสบการณ์ในการช่วยเหลือตนเอง

สำหรับสมาชิกกลุ่มที่มีบาดแผลในใจอยู่ เช่น สูญเสียสามีที่ป่วยเป็นโรคไตระหว่างที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรง โดยสามีซึ่งมีอาการหนักและพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลฉุกเฉินต้องย้ายไปพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลอื่นที่พอจะรับได้ และใช้เวลาานกว่าจะสามารถรักษาต่อได้ หลังจากย้ายโรงพยาบาลได้เพียง ๑ วัน ก็เสียชีวิต ทีมงานได้ให้การบำบัดด้วยวิธีการ Brief Therapy โดยการเปลี่ยนความหดหู่ใจ คับข้องใจ ให้รู้สึกปลอดภัย ไม่ติดขัด ส่งพลังดีไปสู่พลังที่อ่อนแอ ใช้การบำบัดด้วยระบบลมหายใจ หลังจากได้รับการเยียวยาแล้วจึงรู้สึกทำใจได้ ปลอดภัย ปลอดภัย ความรู้สึกที่เป็นปัญหา/ผลกระทบที่ค้างคาใจ หดหู่ ได้เปลี่ยนเป็นพลัง สามารถอยู่ได้ทั้งวันนี้และพรุ่งนี้ (Energy flow)

จากการเข้ากลุ่มทำให้สมาชิกได้เสนอความคิดเห็น ได้รับฟัง รับรู้ปัญหา และความรู้สึกของสมาชิกในชุมชน ทำให้เข้าใจคนในชุมชนเดียวกัน และรู้สึกสบายใจ นอกจากนี้สมาชิกยังเข้าใจกระบวนการทำงานของสำนักงานเขตปทุมวันมากขึ้น ซึ่งทางเขตมีงบประมาณจำกัดสามารถให้ความช่วยเหลือได้เฉพาะบ้านที่ไฟไหม้เท่านั้น ท้ายสุดความรู้สึกและความคิดของสมาชิกในกลุ่มได้เปลี่ยนไปเกิดความรัก ความเข้าใจและทำให้มีความสามัคคีกัน

ชุมชนซอยพระเจน

ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

- ปัญหาความขัดแย้งจากมุมมองด้านการเมืองที่แตกต่างกัน และการทำงานในชุมชนระหว่างผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี
- ปัญหาการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐไม่ทั่วถึงและไม่ได้รับการตอบรับ ระหว่างที่เกิดเหตุการณ์และหลังเหตุการณ์ ประชาชนชุมชนซอยพระเจนรู้สึกน้อยใจ เสียใจที่ถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการเหลียวแลหรือการช่วยเหลือจากสำนักงานเขตปทุมวัน และหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งเป็นชุมชนที่ได้รับผลกระทบมากกว่าชุมชนอื่น เพราะอยู่ในบริเวณที่ทหารดำเนินการ ทำให้บ้านเรือนของประชาชนในชุมชนถูกกระสุนปืนหล่นใส่บ้าน ใส่หลังคาได้รับความเสียหายมาก ทางชุมชนต้องช่วยเหลือตนเอง โดยการจัดเวรยามดูแลกันเองภายในชุมชนและออกไปขอความช่วยเหลือ
- ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากประชาชนที่อยู่ในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายทั้งในพื้นที่เหตุการณ์และภายนอกบริเวณสวนลุมพินี ในช่วงเกิดเหตุการณ์ ทรัพย์สินเสียหายไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ทำให้ขาดรายได้เป็นหนี้ในระบบ ซึ่งชุมชนได้ขอรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คอป. แต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือเป็นรูปธรรม

- ปัญหาด้านจิตใจ รู้สึกเสียใจ เศร้าใจ หวาดกลัวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้รับการปฏิบัติและคำพูดที่ไม่สุภาพจากเจ้าหน้าที่ทหาร

- ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย เนื่องจากเป็นที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความกังวลมากในเรื่องการเวนคืนที่ดิน กลัวไม่ได้รับความเป็นธรรม บ้านเรือนที่เสียหายต้องซ่อมแซมกันเอง

วิธีการจัดการกับปัญหาของชุมชน

- ชุมชนได้เตรียมความพร้อมตั้งแต่เหตุการณ์ยังไม่รุนแรงมาก โดยคณะกรรมการชุมชนและแกนนำได้มีการประสานงานกับอาสาสมัคร ชมรมผู้สูงอายุ รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ มีการจัดเวรยามดูแลหัวจ่ายน้ำประปาไฟฟ้า ส่วนกลุ่มผู้หญิงมีการขอความช่วยเหลือจากสื่อมวลชนและนอกชุมชนในเรื่องอาหารการกิน ถูยั้งชีพ เพราะ

ไม่มีภาคส่วนใดเข้ามาให้ความช่วยเหลือในชุมชน เนื่องจากส่วนใหญ่คิดว่าเป็นชุมชนของเสื้อแดง หลังเกิดเหตุการณ์ ได้มีการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้น เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านที่เดือดร้อน ไม่มีเงินหรือไปเบิกธนาคารไม่ได้ และต้องการให้รัฐบาลชุดนี้ช่วยดำเนินการเรื่องกองทุนสวัสดิการต่อไป

- ชุมชนยอมรับว่ามีความแตกแยกและขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนกับอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งผู้นำชุมชนได้ขอความร่วมมือให้เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี ช่วยประสานงานและแจ้งข่าวสาร การทำกิจกรรมต่างๆ ด้านสาธารณสุขหรือสุขภาพอนามัยต่างๆ เพื่อความเป็นหนึ่งเดียวกันภายในชุมชนไม่แบ่งแยกกัน ซึ่งเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินีได้รับปากที่จะดำเนินการตามคำร้องขอของผู้นำชุมชน นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนได้มีการแนะนำให้เพื่อนๆ ในชุมชนเดียวกันช่วยกำจัดขยะที่อยู่ในใจ และเอาน้ำแต่สิ่งดีๆ กลับเข้ามาใหม่

- การขอความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือภาคเอกชน ผู้นำกลุ่มได้เข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อแจ้งข่าวสารความเสียหายหรือผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบให้สังคมได้รับทราบ และหาแนวทางการช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นเงินทุนประกอบอาชีพ พื้นที่ที่จะประกอบอาชีพ หรือการช่วยเหลือเยียวยาจิตใจ

การเยียวยาของผู้นำกลุ่มและผลการจัด Support Group

- ผู้นำกลุ่มได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำกลุ่ม และได้ให้สมาชิกในกลุ่มผ่อนคลายจิตใจหรือทำให้สงบ เกิดความไว้วางใจ พร้อมทั้งจะพูดคุยให้ข้อมูลที่ เป็นปัญหาที่อยู่ในใจหรือความคับข้องใจ ไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน เมื่อสมาชิกกลุ่มรู้สึกผ่อนคลาย เกิดความไว้วางใจกันแล้ว ผู้นำกลุ่มได้ถามคำถาม ให้ระบายความรู้สึก รับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้กำลังใจ

- จากการให้สมาชิกในกลุ่มได้พูดคุย ระบายความทุกข์ ความคับข้องใจต่างๆ ทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกดีๆ ส่วนใหญ่รู้สึกดีใจมากที่ได้ร่วมรับฟังความคิดเห็นของแต่ละคน มีความรู้สึกว่ามีเพื่อนที่มีหัวอกเดียวกัน ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว รู้สึกโล่งใจที่ได้ระบาย ได้รู้ถึงระบบการทำงานของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ และได้รับรู้ปัญหาความเดือดร้อนของคนในชุมชน ต้องการให้ทุกคนลดทิฐิและสามัคคีกัน ต้องการให้มีหน่วยงานเฉพาะกิจที่เยียวยา/รักษาจิตใจให้ผู้ได้รับผลกระทบในหลายๆ ฝ่ายและต้องการให้มีการทำประชาพิจารณ์ว่าไม่ควรนำสีสำคัญของชาติเข้าไปเกี่ยวข้องกับ ความขัดแย้ง

๐ ชุมชนเคหะบ่อนไก่

ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

- ผู้เข้าทำกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาส่วนตัวของผู้สูงอายุเอง เช่น ปัญหาสุขภาพเรื้อรัง เดิมป่วยอยู่แล้ว เมื่อได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ โรคจึงมีอาการกำเริบขึ้น

- ควันไฟจากการเผาขยะหรือไฟไหม้ทำให้คนในชุมชนได้รับผลกระทบมาก เช่น มารดาของสมาชิกคนหนึ่งมีปัญหาสุขภาพเรื้อรัง (เป็นอัมพฤกษ์และดวงตามองไม่ค่อยเห็น) เมื่อมีควันไฟมากทำให้เกิดความกลัว พลัดตกเตียงหัวฟาดพื้น ทำให้เลือดคั่งในสมอง และมีความหวาดกลัว ต้องใช้ยารักษาอาการทางจิตเวช ส่งผลให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เนื่องจากเบิกตามสิทธิได้บางส่วน

- ปัญหาด้านจิตใจ ที่สมาชิกได้เห็นความรุนแรงและการเผาห้างร้าน ทำให้รู้สึกห่อเหี่ยว และหวาดกลัว ปัญหาการนอนไม่หลับ ซึมเศร้า หวาดกลัว กังวลใจ

- เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้คนในชุมชนค้าขายไม่ได้เป็นเวลา ๒ - ๓ เดือน อีกทั้งต้องอพยพย้ายไปพักอาศัยกับญาติ เนื่องจากถูกตัดน้ำไฟ ควันไฟรบกวน ทำให้มีความเป็นอยู่อย่างลำบาก

- การรับรู้ข่าวสารและการช่วยเหลือจากภาคส่วนต่างๆ ไม่ทั่วถึง เนื่องจากคนในชุมชนมีเป็นจำนวนมาก

วิธีการจัดการกับปัญหาของชุมชน

- สมาชิกที่ทำงานได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาของตนเอง ทำให้สมาชิกได้รับทราบวิธีการจัดการกับปัญหานั้นๆ เช่น เห็นความรุนแรง รู้สึกห่อเหี่ยว เศร้าใจ ให้ใช้วิธีการปล่อยวาง ยอมรับ สวดมนต์ อ่านหนังสือธรรมะ หนีจากเหตุการณ์ ใจเย็น อดทนและทำใจให้เข้มแข็ง

- ในชุมชนมีอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนที่คอยเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ทางด้านสุขภาพอนามัย และเรื่องอื่นๆ ให้คนในชุมชนรับทราบ แต่เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่กว่าชุมชนอื่น ทำให้การสื่อสาร การให้การสนับสนุนและช่วยเหลือไม่ครอบคลุมทั้งหมด แต่จะพยายามดำเนินการให้กว้างขวางกว่านี้ รวมทั้งการเยี่ยมเยียนสมาชิกและครอบครัวให้มากขึ้น

การเยียวยาของผู้นำกลุ่มและผลของการจัด Support Group

- ผู้นำกลุ่มได้ละลายพฤติกรรม สสำรวจความเครียด ให้สมาชิกแนะนำตนเองและระบายความรู้สึกที่เป็นปัญหาจากผลกระทบ รวมทั้งวิธีการแก้ไขของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม และสนับสนุนให้กำลังใจ ให้สมาชิกเห็นคุณค่าของตนเองที่สามารถพึ่งพาตนเองและเป็นที่พึ่งแก่คนอื่นได้นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องที่เป็นปัญหา เช่น ปัญหาค่าใช้จ่าย ค่ายารักษาอาการทางจิตเวชที่จำเป็นต้องได้รับของสมาชิกในกลุ่ม

- จากการทำกลุ่มทำให้เห็นทั้งความพร้อมเพรียง และความขัดแย้งของสมาชิก อย่างไรก็ตาม สมาชิกได้แสดงออกถึงความคิดเห็น และการแก้ไขปัญหา ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้จากสมาชิกคนอื่น ได้เห็นถึงความอดทนที่จะนำไปสู่ความกล้า ความเข้มแข็ง สามารถจัดความกลัว สมาชิกสบายใจที่ได้เข้ากลุ่ม รู้สึกผ่อนคลายด้วยตนเอง มีความรู้สึกดีใจที่ได้มาให้กำลังใจแก่สมาชิกในกลุ่ม

๑๐.๓ วิเคราะห์ผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการจัดประชุมภาคีเครือข่าย

จากการประชุมร่วมกับภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานในพื้นที่ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ๕ หน่วยงาน ได้แก่ ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินี สำนักงานเขตปทุมวัน กองสร้างเสริมสุขภาพ กลุ่มงานสุขภาพจิต สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาสิทธิสตรี และอาสาสมัครชุมชน ในวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ เพื่อชี้แจงให้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนรับทราบถึงความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ รูปแบบของกิจกรรม ผลที่คาดว่าจะได้รับ รวมทั้งคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบที่ควรจะได้รับ การประเมินภาวะความเครียดเป็นรายบุคคลและเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มระดับประจักษ์ (Support Group)

ผลการประชุมภาคีเครือข่าย ทำให้ได้ทราบปัญหาและความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ของผู้ได้รับผลกระทบคือ ปัญหาเศรษฐกิจ และชุมชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ได้แก่ ชุมชนเคหะบ่อนไก่ ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ และชุมชนซอยพระเจน ทั้งนี้ผู้ได้รับผลกระทบมีความคาดหวังมาก ในเรื่องเงินชดเชยหรือแนวทางการช่วยเหลือเยียวยาที่เป็นรูปธรรมชัดเจน แต่รัฐบาลยังไม่มีแนวทางในการชดเชยและเยียวยาที่ชัดเจนแต่อย่างใด สำหรับการช่วยเหลือเยียวยาที่ผ่านมาศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ ลุมพินีได้ร่วมกับกลุ่มงานสุขภาพจิต กองสร้างเสริมสุขภาพและสถาบันกัลยาณราชนครินทร์ ลงพื้นที่เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบและติดตามผลมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้สำนักงานเขตปทุมวันได้ให้เงินชดเชยผู้ได้รับผลกระทบกรณีบ้านพักอาศัยถูกเพลิงไหม้และทรัพย์สินเสียหาย รายละเอียด ๑๐,๐๐๐ บาท และรัฐบาลให้เงินชดเชยอีกรายละ ๕๐,๐๐๐ บาท

จากการประชุมครั้งนี้ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาสิทธิสตรีได้มีข้อเสนอให้มีการประสานกับภาครัฐและเอกชนเพื่อจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบในกรณีประสบปัญหาเศรษฐกิจ ขาดรายได้ในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบ และที่ประชุมได้สรุปกำหนดการลงพื้นที่ประเมินสุขภาพจิตทั้ง ๕ ชุมชน ในเดือนสิงหาคม ๒๕๕๔

และการจัดกลุ่มระดับประคอง (Support Group) ในเดือนกันยายน ๒๕๕๔

สรุปผลการประเมินสุขภาวะจิตเป็นรายบุคคล

การลงพื้นที่ประเมินสุขภาวะจิตเป็นรายบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบระดับและสาเหตุความเครียดของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ใน ๕ ชุมชน โดยใช้แบบประเมินข้อมูลส่วนบุคคล การติดตามเยี่ยมยา พ้นฟู/ช่วยเหลือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมือง และแบบประเมินและวิเคราะห์ความเครียดด้วยตนเอง ของกรมสุขภาพจิต เป็นเครื่องมือในการประเมินสุขภาวะจิต เพื่อที่จะสามารถให้คำปรึกษา แนะนำ และเยียวยาได้อย่างถูกต้อง ผลการประเมินสุขภาวะจิต ทั้ง ๕ ชุมชน จำนวน ๑๐๖ ราย พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความเครียดอยู่ในระดับปกติ จำนวน ๕๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๘๘ มีความเครียดสูงกว่าปกติเล็กน้อย จำนวน ๑๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๙๒ มีความเครียดระดับปานกลาง จำนวน ๑๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒๖ มีระดับความเครียดมาก จำนวน ๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๗.๕๕ และไม่แน่ใจคำถามหรือไม่เข้าใจคำถาม จำนวน ๑๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๘ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับการประเมินสุขภาวะจิตเป็นรายบุคคล พบว่า ลักษณะปัญหาที่ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตมากที่สุด คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป และเป็นพนักงานบริษัท/ห้างร้าน แต่ช่วงเหตุการณ์ความรุนแรงไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ ทำให้ขาดรายได้และเป็นหนี้ระบบ สำหรับปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพจิตที่ยังคงมีความหวาดกลัวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีความโกรธที่ทำให้เกิดความเดือดร้อน เสียใจที่ต้องสูญเสียสมาชิกในครอบครัว หรือหัวหน้าครอบครัวต้องพิการทุพพลภาพ ปัญหาด้านสุขภาพกายจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่ทำให้เกิดควันไฟ ส่งผลกระทบต่อโรคเรื้อรังที่เป็นอยู่ ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยที่ได้รับความเสียหายจากควันไฟ และกระสุนปืน และปัญหาความไม่เท่าเทียมและความไม่ยุติธรรมในการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ

สำหรับวิธีการจัดการปัญหาสุขภาพจิตของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า การจัดการปัญหาสุขภาพจิตจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเข้มแข็งของจิตใจ ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้วิธีการปรึกษาสมาชิกในครอบครัว และผู้นำชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุข หรือร่วมกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหา โดยมีการสนับสนุนให้กำลังใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังมีการใช้หลักศาสนา หลักธรรมะ และพลังเข้มแข็งของชุมชนเข้ามาช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ซึ่งผู้ได้รับผลกระทบบางรายสามารถจัดการกับปัญหาได้ด้วยตนเอง สามารถยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ และต้องการให้ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนกว่า

อย่างไรก็ตาม ประชาชนกลุ่มเป้าหมายยังมีความต้องการให้ช่วยเหลือเยียวยาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจการเงิน ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการให้ชดเชยรายได้ที่สูญเสียไป ช่วยเหลือทุนประกอบอาชีพ หรือจัดหาสถานที่ประกอบอาชีพ และต้องการให้มีกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ นอกจากนี้ยังต้องการให้เยียวยาฟื้นฟูจิตใจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้ที่พิการทุพพลภาพและสูญเสียสมาชิกในครอบครัว สำหรับความต้องการด้านอื่นๆ ได้แก่ ต้องการให้ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยและทรัพย์สินที่เสียหาย ต้องการให้สนับสนุนค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากสิทธิที่ได้รับตามหลักประกันสุขภาพ และต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือเยียวยาอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

สรุปผลการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและเยียวยาจิตใจเป็นกรณีพิเศษ

การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและเยียวยาจิตใจเป็นกรณีพิเศษมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเยียวยาจิตใจเป็นกรณีพิเศษให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง และยังไม่มียุทธศาสตร์ใดให้การช่วยเหลือในระยะยาว จำนวน ๒ ราย ได้แก่ นายฐานุทัตน์ อัครสิริมันคง ซึ่งป่วยเป็นอัมพาตท่อนล่าง เนื่องจากบริเวณสันหลังถูกกระสุนปืนในเหตุการณ์ความไม่สงบ ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และนางนารี แสนประเสริฐศรี ซึ่งมีปัญหาสุขภาพจิตเนื่องจากสูญเสียบุตรชายที่เป็นอาสาสมัครมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง จากการถูกยิงขณะเข้าไปช่วยเหลือผู้บาดเจ็บในเหตุการณ์

ความไม่สงบ

จากการลงพื้นที่ พบว่า กรณีนายฐานุทัศน์ อัศวสิริมันคง ยังมีปัญหาในเรื่องสุขภาพกายซึ่งมีความจำเป็น ต้องอยู่ในความดูแลของแพทย์ พร้อมด้วยการช่วยเหลืออุปกรณ์การแพทย์และยาพิเศษที่นอกเหนือจากสิทธิประกัน สุขภาพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาล นอกจากปัญหาสุขภาพกายแล้ว นายฐานุทัศน์ ยังมีปัญหาสุขภาพจิตและปัญหาเศรษฐกิจ โดยมีความเครียดและวิตกกังวลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเอง และไม่สามารถ ทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวได้อีกต่อไป อีกทั้งยังมีความกังวลเป็นห่วงบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ ภรรยาต้องหยุดงานเพื่อ มาดูแล และรายได้ไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายต่างๆ ในครอบครัว ซึ่งวิธีการเยียวยาจิตใจ คณะทำงานที่ลงพื้นที่ได้ให้ นายฐานุทัศน์ และภรรยาพูดคุยเพื่อระบายความเครียด ความคับข้องใจ และปัญหาต่างๆ เพื่อให้รู้สึกผ่อนคลาย รวมทั้งให้ค้นหาศักยภาพของครอบครัว ซึ่งสมาชิกครอบครัวของนายฐานุทัศน์มีความรักความเข้าใจและความเข้มแข็ง ชี้ให้เห็นถึงจุดดี/จุดเด่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าของตนเองชื่นชมให้กำลังใจ เพื่อให้มีพลังชีวิตที่เข้มแข็ง (Empowerment) ในการดำเนินชีวิตต่อไป

สำหรับกรณีนางนารี แสนประเสริฐศรี มีปัญหาด้านสุขภาพจิตจากการสูญเสียบุตรชาย ที่แม้เวลาจะ ผ่านมาปีกว่าแล้วแต่ยังคงเป็นบาดแผลที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจ ทำให้เกิดความโศกเศร้าเป็นระยะ ซึ่งนางนารีต้องการ ความยุติธรรม และต้องการให้รัฐตรวจสอบความจริงเกี่ยวกับการเสียชีวิตของบุตรชายและนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ ทั้งนี้คณะทำงานได้เยียวยาจิตใจนางนารี ด้วยการให้นางนารี เล่าเหตุการณ์และระบายความในใจเพื่อบรรเทา ความเจ็บปวด และแนะนำให้พิจารณาถึงผลกระทบของปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว ทำใจยอมรับ ความเป็นจริงในเหตุการณ์ที่ผ่านมาซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ รวมทั้งชื่นชมจุดเด่นของนางนารีที่สามารถยืนหยัดและ ประคับประคองครอบครัวได้อย่างเข้มแข็ง

อย่างไรก็ตาม คณะอนุกรรมการเยียวยา พ้นฟูฯ เห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วยเหลือ เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบในเรื่องต่างๆ เช่น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ/กองทุนคนพิการ กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรช่วยเหลือในเรื่องความเป็นอยู่ ทุนประกอบอาชีพและทุนการศึกษาของบุตร กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ควรเข้ามาดูแลเรื่องสิทธิของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจาก เหตุการณ์ และกระทรวงสาธารณสุข ควรดูแลเรื่องการรักษาพยาบาลและเยียวยาจิตใจ นอกเหนือจากการดูแล ของศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ และโรงพยาบาลสมเด็จฯ นอกจากนี้ คอป. ควรนำเสนอให้ทางรัฐบาลรับทราบ เจตนารมณ์ของญาติผู้เสียชีวิตที่ต้องการทราบความจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและต้องการให้นำผู้กระทำผิด มาลงโทษ

สรุปผลการจัดกลุ่มประคับประคอง (Support Group)

การจัดกลุ่มประคับประคอง (Support Group) มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งให้กำลังใจและประคับประคอง อารมณ์และความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มให้ตระหนักในคุณค่าของตนเอง พร้อมทั้งจะเผชิญและแก้ไขปัญหา โดยการจัดกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน ให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม (Universality) และเรียนรู้ จากผู้อื่นที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกับตนเองว่ามีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร โดยกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มประชาชน ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ทั้ง ๕ ชุมชน จำนวนทั้งสิ้น ๙๑ คน

ในส่วนของขั้นตอนกระบวนการทำกลุ่ม (Group Process) จะเริ่มจากผู้นำกลุ่มทำความเข้าใจกับ สมาชิกถึงเป้าหมายของโครงการที่ต้องการให้ประชาชนมีความสามัคคีและปรองดองกัน จากนั้นผู้นำกลุ่มจะสร้าง บรรยากาศให้สมาชิกรู้สึกผ่อนคลาย มีความไว้วางใจที่จะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้สึก และเล่าปัญหาหรือ ความคับข้องใจร่วมกัน ซึ่งในขั้นตอนนี้สรุปได้ว่าปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้ง ๕ ชุมชน ได้แก่

- ปัญหาด้านสุขภาพจิต ที่ผู้ได้รับผลกระทบทั้ง ๕ ชุมชน ยังมีความรู้สึกหวาดกลัวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งบางรายยังคงฝังลึกอยู่ในจิตใจ บางรายมีความรู้สึกคับแค้นใจกับความสูญเสียต่างๆ และความแตกแยกที่เกิดขึ้น และบางรายมีความวิตกกังวลกับปัญหาสุขภาพกายอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยเฉพาะชุมชนเคหะบ่อนไก่ที่สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทั้งนี้ส่วนใหญ่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ กรมสุขภาพจิต และโรงพยาบาลเข้ามาดูแลและให้คำปรึกษาแนะนำ

- ปัญหาด้านเศรษฐกิจจากการสูญเสียรายได้ ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ และมีหนี้สินนอกระบบ รวมทั้งปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยที่ได้รับความเสียหาย และการเวนคืนที่ดิน โดยเฉพาะชุมชนซอยพระเจดีย์ที่บ้านเรือนได้รับความเสียหายมาก เนื่องจากอยู่ในบริเวณที่เจ้าหน้าที่ทหารเข้ามาดำเนินการ และพื้นที่ชุมชนเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งทั้งสองปัญหาดังกล่าว ผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ต้องการให้ชดเชยรายได้และทรัพย์สินที่สูญเสียไปต้องการให้ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยและต้องการให้เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เข้ามาให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเวนคืนที่ดิน

- ปัญหาการไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างทั่วถึงหรือเท่าเทียมกัน และหน่วยงานภาครัฐไม่มีความชัดเจนในการช่วยเหลือเยียวยาซึ่งผู้ได้รับผลกระทบต้องการให้หน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน

- ปัญหาความแตกต่างและความขัดแย้งในเรื่องทัศนคติทางการเมืองทั้งในระดับบุคคล ชุมชน ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุข โดยเฉพาะชุมชนซอยโปลี ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ และชุมชนซอยพระเจดีย์ ซึ่งในการแก้ไขปัญหานี้ ผู้นำชุมชนซอยพระเจดีย์ได้ประสานให้ศูนย์บริการสาธารณสุข ๑๖ แจกข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในชุมชนทราบอย่างทั่วถึง และอบรมให้ประชาชนและผู้นำชุมชนได้รับทราบข้อมูลที่เป็ประโยชน์และถูกต้องเพื่อลดความขัดแย้ง

สำหรับวิธีการจัดการปัญหาต่างๆ ของชุมชน ทุกชุมชนมีวิธีการจัดการปัญหาตนเอง โดยสมาชิกทั้งประชาชน อาสาสมัครสาธารณสุข และผู้นำชุมชน ได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหา มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจัดเวรยามดูแลกัน โดยชุมชนที่มีความเข้มแข็งมาก คือ ชุมชนซอยกุหลาบแดง ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรง ผู้นำชุมชนได้อพยพผู้สูงอายุและเด็กมาอยู่รวมกัน มีการจัดเวรยามดูแลเฝ้าระวังความปลอดภัย สมาชิกนำหลักธรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหา และมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่มีปัญหาทางการเงิน สำหรับซอยพระเจดีย์ แม้จะมีปัญหาความขัดแย้งในมุมมองทางการเมือง แต่ชุมชนก็มีความเข้มแข็งมากในการแก้ไขปัญหาเช่นเดียวกัน โดยมีการเตรียมความพร้อมก่อนที่เหตุการณ์จะรุนแรง คณะกรรมการชุมชนและแกนนำ มีการประสานกับอาสาสมัครและจัดเวรยามรับผิดชอบดูแลในพื้นที่ และหลังเกิดเหตุการณ์ชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิก

หลังจากสมาชิกได้เล่าปัญหา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันแล้ว สมาชิกได้มีความรู้สึกที่ดีและเข้าใจกันมากขึ้น ในรายที่มีปัญหาฝังลึกในจิตใจ ผู้นำกลุ่มได้ให้การบำบัดด้วยวิธีการ Brief Therapy เพื่อให้จิตใจปลอดโปร่ง เปลี่ยนจากความรู้สึกหดหู่เป็นพลังที่เข้มแข็ง หลังจากนั้น ผู้นำกลุ่มให้สมาชิกช่วยกันรวบรวมประสบการณ์ว่า เรียนรู้อะไรบ้างจากการเข้ากลุ่ม และสรุปแนวทางที่รัฐบาลควรจะให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้คนในประเทศมีความปรองดอง ก่อนยุติการทำกลุ่ม

ผลการเข้าร่วมกลุ่มประทับใจพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่รู้สึกดีที่ได้เข้าร่วมกลุ่ม เพราะไม่เคยทำกิจกรรมลักษณะนี้ รู้สึกสบายใจที่ได้พูดคุยระบายความทุกข์ความคับข้องใจ และได้ร่วมรับฟังปัญหา ความคิดเห็น และประสบการณ์ของคนอื่น ทำให้ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว เห็นใจกันมากขึ้น แม้จะมีทัศนคติทางการเมืองที่ต่างกัน นอกจากนี้สมาชิกยังเข้าใจกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น ท้ายสุดความคิดและความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่มได้เปลี่ยนไป เกิดความรัก ความเข้าใจและสามัคคีกัน และมีความรู้สึกตรงกันคือต้องการให้ความสามัคคีและ

ความปรองดองกลับมา

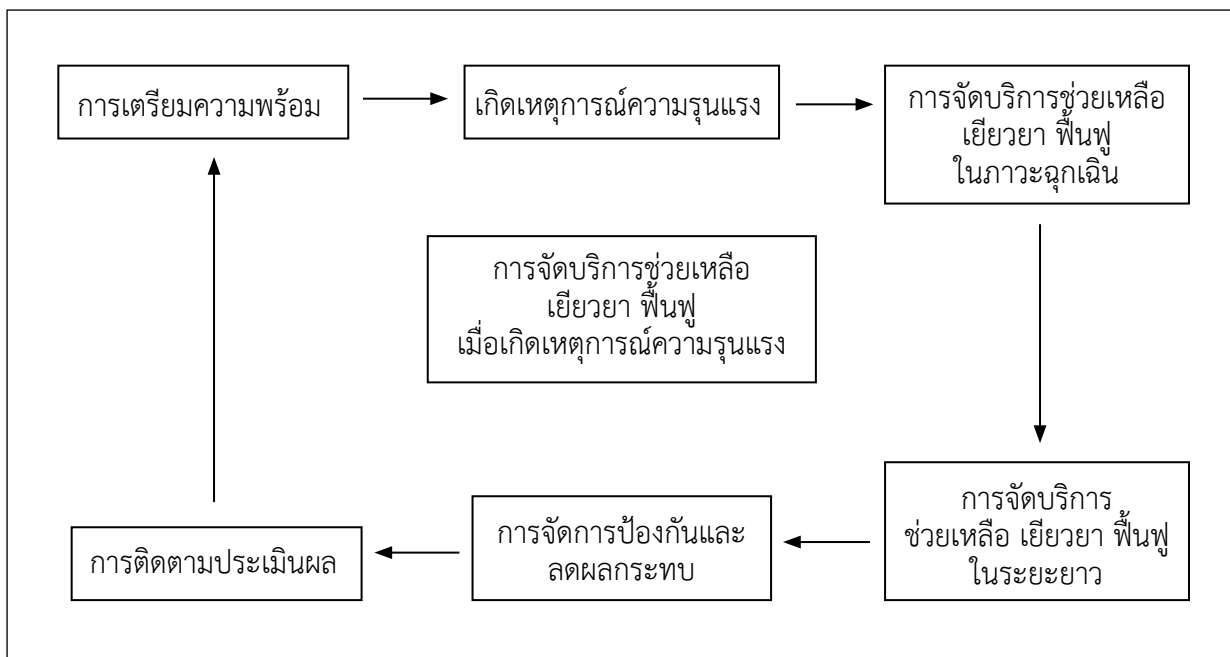
สรุปสภาพปัญหาอุปสรรคในการขอรับบริการและความต้องการช่วยเหลือเยียวยา

- ๑) การให้ความช่วยเหลือ เยียวยา พื้นฟูไม่มีระบบ ไม่เป็นเอกภาพ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ต่างฝ่ายต่างเข้าไปให้ความช่วยเหลือโดยไม่มีข้อมูลที่ถูกต้องและเกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน
- ๒) ไม่มีการประสานงานกับหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์หรือผู้นำชุมชนในพื้นที่นั้นๆ
- ๓) ไม่มีหน่วยงานใดเป็นหลักในการรับผิดชอบโดยตรง
- ๔) การให้ความช่วยเหลือ เยียวยา เป็นการดำเนินการเฉพาะหน้า และไม่มี การติดตามผลทำให้ไม่รู้ว่า การช่วยเหลือดังกล่าวมีผลอย่างไร และสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหาหรือไม่ เกิดการสูญเปล่าและการให้ความช่วยเหลือยังไม่ทั่วถึง เพราะมีการแบ่งแยกสี เกิดความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจกลุ่มที่มีความเห็นต่างกัน
- ๕) การให้ความช่วยเหลือยังไม่ครอบคลุมทุกมิติ ส่วนมากยังขาดการดูแลเยียวยาจิตใจ และการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและสังคม
- ๖) ผู้ได้รับผลกระทบบางส่วน ไม่สามารถเข้าถึงหน่วยงานที่ให้บริการหรือช่วยเหลือได้ เพราะขาดข้อมูล หน่วยงานภาครัฐไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง
- ๗) การกำหนดระยะเวลาของการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบที่ไม่ทราบข้อมูล ข่าวสาร ขาดโอกาสที่จะได้รับการเยียวยา ทำให้ปัญหายังคงค้างคาอยู่
- ๘) หน่วยงานบางหน่วยงานที่ได้ลงมาสอบถามข้อมูลหรือรับข้อร้องเรียนของผู้ได้รับผลกระทบ ไม่มีการแจ้งผล ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบรอคอยด้วยความกังวล เกิดทัศนคติทางลบต่อหน่วยงานของรัฐ
- ๙) การให้ความช่วยเหลือยังไม่ได้คำนึงถึงสิทธิที่พึงได้รับจากรัฐ รวมทั้งความยุติธรรมและความเสมอภาค

สรุปรูปแบบในการพัฒนากลไกในการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา พื้นฟู

การให้ความช่วยเหลือ เยียวยา พื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมือง ที่ผ่านมา ข้อมูลที่ได้รับทราบจะเห็นได้ว่าการให้ความช่วยเหลือยังไม่เป็นระบบ และไม่เป็นเอกภาพ ไม่มีหน่วยงานหลักรับผิดชอบโดยตรง หน่วยงานต่างยื่นมือเข้าไปให้ความช่วยเหลือโดยไม่ได้คำนึงถึงข้อมูล ปัญหาความต้องการ ทั้งรูปวัตถุ สิ่งของ เงินทอง และจิตใจ ไม่มีการประสานงานในระดับพื้นที่ หรือแม้แต่หน่วยงานที่ได้เข้าไปให้การช่วยเหลือที่ต่างคนต่างทำ และไม่มี การติดตาม ประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานในการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา พื้นฟู เป็นไปอย่างมีระบบและมีเอกภาพ จึงควรกำหนดรูปแบบขั้นตอนในการพัฒนากลไกในการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา พื้นฟู ตามการจัดบริการสังคมให้กับผู้ประสบภัยพิบัติร้ายแรง ดังนี้

ภาพ ๑ รูปแบบขั้นตอนในการพัฒนากลไกในการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา ฟ้นฟู ตามการจัดบริการสังคมให้กับผู้ประสบภัยพิบัติร้ายแรง

๑) การเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับการจัดการบริการช่วยเหลือ เยียวยา ฟ้นฟู เมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรง (Preparedness) ภาควิชาที่เกี่ยวข้องควรมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการจัดการบริการช่วยเหลือ เยียวยา ฟ้นฟูเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรง ดังนี้

- อำนาจการและจัดระบบบริการโดยแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน จัดโครงสร้างเพื่อกำหนดทีมงานและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ
- ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- จัดทำฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรท้องถิ่น ให้เป็นระบบ
- ระดมความร่วมมือและดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านสังคม ด้านสาธารณสุข ฯลฯ
- อำนาจการให้มีการซักซ้อม

๒) การจัดการบริการช่วยเหลือ เยียวยา ฟ้นฟู ในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Response) การจัดการบริการช่วยเหลือ เยียวยา ฟ้นฟู ในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Response) เป็นการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบในระยะแรกของเหตุการณ์ความรุนแรง โดยเฉพาะช่วง ๒๔ ชั่วโมงแรก ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้การให้ความช่วยเหลือ เยียวยาในระยะฉุกเฉิน มีหลายรูปแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับประเมินสถานการณ์และการตอบสนองในพื้นที่ อาทิเช่น การช่วยเหลือเบื้องต้นในที่เกิดเหตุ ในรูปของปัจจัยพื้นฐานทั้งเงินและสิ่งของ การค้นหาผู้รอดชีวิต การคัดแยกผู้บาดเจ็บตามอาการ การนำผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาลอย่างถูกวิธีเพื่อลดการสูญเสียชีวิตและลดภาวะความเสี่ยงที่จะพิการ รวมทั้งการสนับสนุนญาติเพื่อลดภาวะตึงเครียดจากความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองอย่างทันท่วงที และการรับฟังปัญหาและความต้องการช่วยเหลือเฉพาะหน้า เป็นต้น

๓) การจัดการบริการช่วยเหลือ เยียวยา ฟ้นฟูในระยะยาว (Rehabilitation and Reconstruction) เป็นงานที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบได้รับการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น และให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติต่างๆ เข้าสู่สภาพปกติ โดยสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคลและสร้างความมั่นคง

ให้กับชุมชนและสังคม ซึ่งวิธีการดำเนินงาน ได้แก่ การเยี่ยมสำรวจผู้ที่ได้รับผลกระทบในชุมชนต่างๆ เกี่ยวกับปัญหา ความเดือดร้อน ความสูญเสียที่ประสบอยู่ และความต้องการช่วยเหลือสนับสนุนทั้งด้านร่างกาย สังคมและจิตใจ การประเมินสภาพปัญหาและความต้องการการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและจัดกลุ่มปัญหา การให้คำปรึกษา แบบต่อเนื่องให้ผู้ได้รับผลกระทบสามารถเข้าถึงบริการตามสิทธิที่พึงได้รับ การจัดระบบการบริหารจัดการ ด้านทรัพยากรให้ชุมชน การเสริมพลังในชุมชน การทำความเข้าใจกับชุมชนให้เข้าใจสถานการณ์ที่เป็นจริง การสร้าง อาสาสมัครและพัฒนาความเข้มแข็ง การค้นหาแกนนำมาร่วมให้บริการในชุมชน การฟื้นฟูอาชีพ/ฝึกอาชีพ การลด ความวิตกกังวลโดยให้การสนับสนุนทางจิตใจและให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ เป็นต้น

๔) การจัดการป้องกันและลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation) การจัดการป้องกันและลด ผลกระทบ (Prevention and Mitigation) เป็นการจัดระบบเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดจากเหตุการณ์ ความรุนแรง ทั้งสถานการณ์ของปัญหา รูปแบบของเหตุการณ์ ระดับความรุนแรง ผลกระทบ ประเมินความสูญเสีย ด้านชีวิต ครอบครัว เศรษฐกิจ จิตใจ ชุมชน สิ่งแวดล้อม และทรัพยากร ประเมินประเด็นปัญหาที่อาจถือว่าเป็น ความเสี่ยง เช่น การขาดปัจจัยจำเป็นขั้นพื้นฐาน การมีความทรงจำที่เจ็บปวดหรือปัญหาทางจิตใจของผู้ที่ได้รับ ผลกระทบ ปัญหาเศรษฐกิจ ไม่มีงานทำ มีหนี้สินนอกระบบ การเกิดความพิการทุพพลภาพจากเหตุการณ์ความรุนแรง ปัญหาด้านกฎหมาย พร้อมทั้งคาดคะเนแนวโน้มและสาเหตุของปัญหาเพื่อหามาตรการป้องกัน รวมทั้งการสร้าง เครือข่ายทางสังคมให้เกิดขึ้นในชุมชน และเสริมสร้างความสามารถของชุมชนเพื่อจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้น

๕) การติดตามประเมินผล (Follow – up) เป็นการสรุปข้อมูลของผู้ที่ได้รับผลกระทบเพื่อนำมา วิเคราะห์ประเมินผลกระทบบวการให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและสาธารณสุข ดำเนินการโดย ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานในพื้นที่นั้นๆ การจัดประชุมผู้เกี่ยวข้อง การเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์เพื่อ รับฟังข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบและครอบครัว เกี่ยวกับการได้รับความช่วยเหลือเยียวยา การส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพของบุคคลหรือชุมชน และการจัดบริการที่ตรงกับความต้องการของชุมชน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป หน่วยงานทุกภาคส่วนควรร่วมมือกันดำเนินงานตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑) การรวบรวมข้อมูล โดยการติดต่อประสานงานกับเจ้าของพื้นที่อาจเป็นหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ ในพื้นที่ที่เกิดสถานการณ์ความรุนแรงหรือผู้นำชุมชน เพื่อขอรับทราบข้อมูล เช่น ปัญหา ผลกระทบ ความต้องการ ช่วยเหลือ เยียวยา

๒) การประเมินสถานการณ์ โดยประเมินจากข้อมูลที่ได้จากการประสานเจ้าของพื้นที่หรือผู้นำชุมชน ว่าสถานการณ์ขณะนั้นเป็นอย่างไรร้ายแรงมากน้อยเพียงใด เช่น สภาพบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ประชาชนได้รับผลกระทบ อย่างไร และมีความต้องการให้ช่วยเหลือด้านใด โดยมีการจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหา ค้นหาความยากง่าย และความเป็นไปได้ในการแก้ไขสาเหตุของปัญหา

๓) การวางแผนให้ความช่วยเหลือทั้งในระยะวิกฤต/เฉพาะหน้าและระยะยาว โดยวางแผนว่าจะให้ ความช่วยเหลืออย่างไร หน่วยงานไหนควรเข้าไปรับผิดชอบก่อน ตลอดจนจัดหาทรัพยากรทางสังคมที่เหมาะสม กับปัญหาและความต้องการ และการส่งต่อหน่วยงานอื่นๆ (refer)

๔) การดำเนินงาน หลังจากที่ได้มีการประเมินสถานการณ์จากข้อมูลที่ได้รับรวมทั้งมีการวางแผน ร่วมกันแล้ว หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายหน้าที่หรือรับผิดชอบในแต่ละด้านสามารถลงมือปฏิบัติงานได้ทันที ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความเร่งด่วนของปัญหาหรือของผลกระทบ

๕) การติดตามผลการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือ ต้องมีการติดตามผลการดำเนินงานว่าตรงกับ วัตถุประสงค์ หรือบรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้หรือไม่ สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับผลงานเพียงใด รวมทั้งมี ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานอย่างไร

๖) การสกัดองค์ความรู้ในการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา พ้นพหุจิตใจ จากการดำเนินงานที่ปฏิบัติ ล่วงไปแล้ว

๗) รูปแบบการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ ครอบคลุม ชัดเจน มีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบและ อ้างอิงได้

ทั้งนี้ รูปแบบกลไกในการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา พ้นพหุ ดังกล่าว สามารถสรุปกรอบการดำเนินงานและผลลัพธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ตามตาราง ๒ ดังนี้

ตาราง ๒ แสดงหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาร่วมรับผิดชอบ รวมทั้ง กระบวนการดำเนินงานและ ผลลัพธ์

Input หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	Process กระบวนการดำเนินงาน	Output ผลลัพธ์
• กรุงเทพมหานคร • กระทรวงสาธารณสุข • กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ • กระทรวงยุติธรรม • กระทรวงแรงงาน • คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน • สภานายความ • องค์การเอกชน • ภาคประชาสังคม - ฯลฯ	• จัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง • วางแผนดำเนินการ • แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ • ประสานงาน • ดำเนินงาน • ติดตามผลการดำเนินงาน • ประเมินผลการดำเนินงาน	• ได้ข้อมูลตามความเป็นจริง • ได้รับการช่วยเหลือดูแล เยียวยา พ้นพหุจิตใจ ทั้งในระยะวิกฤตและระยะยาว • มีระบบการให้ความช่วยเหลือ ครอบคลุมทุกมิติ (กฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม จิตใจ) • การช่วยเหลือตรงกับสภาพ ปัญหาและเกิดการแก้ไขปัญหายั่งยืน • เกิดความสงบสุขในสังคมหรือเกิดความปรองดองสามัคคีในสังคมไทย • ป้องกันความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต • ได้รูปแบบการช่วยเหลือเยียวยา พ้นพหุ ที่สามารถถอดเป็นบทเรียนได้

๑๐.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสุขภาวะจิต

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสุขภาวะจิตและรวบรวมข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบ

No.....

แบบประเมินข้อมูลส่วนบุคคล
การติดตามการเยียวยา ฟันฟู/ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ
จากเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมือง

วันที่.....

ชุมชน ☐ บ่อนไก่ ☐ พระเจน

ข้อมูลส่วนบุคคล

ชื่อ (นาย/นาง/นางสาว)..... นามสกุล.....

อายุ.....ปี การศึกษา.....

สถานภาพ ☐ โสด ☐ หม้าย ☐ แต่งงาน
☐ แยกกันอยู่ ☐ อื่น ๆ.....

อาชีพ ☐ รับจ้าง ☐ ค้าขาย ☐ อื่นๆ.....

รายได้.....

ที่อยู่.....

สาเหตุที่ทำให้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมือง

- ☐ ร่วมอยู่ในเหตุการณ์การชุมนุม (ระบุ วัน เดือน).....
- ☐ ที่อยู่อาศัย / ที่ประกอบอาชีพอยู่ในละแวกที่มีการชุมนุม
- ☐ ได้รับบาดเจ็บโดยบังเอิญ ไม่สามารถไปทำงานได้หรือประกอบอาชีพได้ตามปกติ
- ☐ ไม่ได้ร่วมเหตุการณ์ แต่สมาชิกในครอบครัวออกไปร่วมชุมนุม เช่น บุตร / สามี ฯลฯ
- ☐ อื่น ๆ.....

การเยียวยา ฟันฟู / การช่วยเหลือ

- ☐ ไม่เคยได้รับการเยียวยาฟันฟู / ช่วยเหลือ
- ☐ เคยได้รับการเยียวยาฟันฟู / ช่วยเหลืออย่างไร.....
.....
- ☐ อื่นๆ .....

ผลกระทบ / ปัญหาที่เกิดขึ้น

๑. ด้านสุขภาพร่างกาย (บาดเจ็บจากเหตุการณ์ หรือ พิกการ)

- ☐ ยังไม่ได้รับการเยียวยาฟื้นฟู
- ☐ ได้รับการเยียวยาฟื้นฟูแล้วอย่างไร.....
- .....
- ☐ อื่นๆ.....

๒. ด้านสุขภาพจิต (เครียด ซึมเศร้า หวาดกลัว โกรธ)

- ☐ ยังไม่ได้รับการเยียวยาฟื้นฟู
- ☐ ได้รับการเยียวยาฟื้นฟูแล้วอย่างไร.....
- .....
- ☐ อื่นๆ.....

๓. ด้านเศรษฐกิจ (การประกอบอาชีพ / รายได้ที่ขาดหาย / หนี้สินนอกระบบ)

- ☐ ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ ☐ ได้รับการช่วยเหลือเหมาะสมกับปัญหา
- ☐ ได้รับการช่วยเหลือไม่ตรงกับปัญหา.....
- .....
- ☐ อื่นๆ.....

๔. ด้านที่อยู่อาศัย

- ☐ ไม่ได้รับผลกระทบ ☐ ได้รับการช่วยเหลือไม่ตรงกับปัญหา
- .....
- ☐ ได้รับการช่วยเหลือเหมาะสม ☐ อื่นๆ
- .....

๕. ผลกระทบ / ปัญหาด้านอื่นๆ

.....

.....

๖. ความต้องการให้ช่วยเหลือ

- ☐ ไม่ต้องการ เพราะ
- .....
- ☐ ต้องการให้ช่วยเหลือ เรื่อง
- .....

แบบประเมินและวิเคราะห์ความเครียดด้วยตนเอง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ในระยะเวลา ๒ เดือนที่ผ่านมา ท่านมีอาการ พฤติกรรมหรือความรู้สึกต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด
โปรดขีดเครื่องหมาย ลงในช่องแสดงระดับอาการที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน ตามความเป็นจริงมากที่สุด

อาการ พฤติกรรม หรือ ความรู้สึก	ระดับอาการ			
	๐	๑	๒	๓
	ไม่เคยเลย	เป็นครั้งคราว	เป็นบ่อย	เป็นประจำ
๑. นอนไม่หลับเพราะคิดมากหรือกังวลใจ				
๒. รู้สึกหงุดหงิด รำคาญใจ				
๓. ทำอะไรไม่ได้เลย เพราะประสาทตึงเครียด				
๔. มีความวุ่นวายใจ				
๕. ไม่อยากพบปะผู้คน				
๖. ปวดหัวข้างเดียว หรือปวดบริเวณขมับทั้ง ๒ ข้าง				
๗. รู้สึกไม่มีความสุขและเศร้าหมอง				
๘. รู้สึกหมดหวังในชีวิต				
๙. รู้สึกว่าชีวิตตนเองไม่มีคุณค่า				
๑๐. กระวนกระวายอยู่ตลอดเวลา				
๑๑. รู้สึกว่าตนเองไม่มีสมาธิ				
๑๒. รู้สึกเพลียไม่มีแรงที่จะทำอะไร				
๑๓. รู้สึกเหนื่อยไม่อยากทำอะไร				
๑๔. มีอาการหัวใจเต้นแรง				
๑๕. เสียงสั่น ปากสั่น หรือมือสั่นเวลาไม่พอใจ				
๑๖. รู้สึกกลัวผิดพลาดในการทำสิ่งต่างๆ				
๑๗. ปวด หรือเกร็งกล้ามเนื้อ บริเวณท้ายทอย หลัง หรือ ไหล่				
๑๘. ตื่นเต้นง่ายกับเหตุการณ์ที่ไม่คุ้นเคย				
๑๙. มึนงงหรือเวียนศีรษะ				
๒๐. ความสุขทางเพศลดลง				
รวม				

รวม.....คะแนน

ผู้ประเมิน.....

วัน/เดือน/ปีที่ประเมิน.....

หมายเหตุ	๐-๕	คะแนน แสดงว่า ผู้ตอบไม่จริงจัง ไม่ใส่ใจคำถาม
	๖-๑๗	คะแนน แสดงว่า ปกติ/ไม่เครียด
	๑๘-๒๕	คะแนน แสดงว่า เครียดสูงกว่าปกติเล็กน้อย
	๒๖-๒๙	คะแนน แสดงว่า เครียดปานกลาง
	๓๐	คะแนน แสดงว่า เครียดมาก

ผลการประเมินและวิเคราะห์ความเครียด

ระดับคะแนน ๐-๕

ท่านมีความเครียดอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ความเครียดในระดับต่ำมากเช่นนี้ อาจมีความหมายว่า

- ท่านตอบไม่ตรงตามความเป็นจริง หรือ
- ท่านอาจเข้าใจคำถามคลาดเคลื่อนไป
- ท่านอาจเป็นคนที่ขาดแรงจูงใจ มีความเฉื่อยชา
- ชีวิตประจำวันซ้ำซากจำเจ น่าเบื่อ ปราศจากความตื่นเต้น

ระดับคะแนน ๖-๑๗

ท่านมีความเครียดอยู่ในเกณฑ์ปกติ สามารถจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รู้สึกพึงพอใจเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก

ความเครียดในระดับนี้ถือว่ามีความประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นแรงจูงใจที่นำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้

ระดับคะแนน ๑๘-๒๕

ท่านมีความเครียดอยู่ในระดับสูงกว่าปกติเล็กน้อย ซึ่งถือว่าเป็นความเครียดที่พบได้ในชีวิตประจำวัน อาจไม่รู้ตัวว่ามีความเครียดหรืออาจรู้สึกได้จากการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรมบ้างเล็กน้อย แต่ไม่ชัดเจนและยังพอทนได้อาจต้องใช้เวลาในการปรับตัวแต่ในที่สุดท่านก็สามารถจัดการกับความเครียดได้ และความเครียดระดับนี้ไม่เป็นผลเสียต่อการดำเนินชีวิต

ในกรณีนี้ ท่านสามารถผ่อนคลายความเครียดด้วยการหากิจกรรมที่เพิ่มพลัง เช่น การออกกำลังกาย เล่นกีฬา ทำสิ่งที่สนุกสนานเพลิดเพลิน เช่น ดูหนัง ฟังเพลง อ่านหนังสือ หรือทำงานอดิเรกต่างๆ หากท่านต้องการป้องกันไม่ให้เกิดความเครียดมากขึ้นในอนาคต ท่านอาจพักผ่อนคลายความเครียดตามวิธีในหัวข้อต่อไป แต่ในขณะเดียวกัน อย่าลืมพูดคุยกับผู้ที่ไว้วางใจพิจารณาและลงมือแก้ไขปัญหาลำดับความสำคัญอย่างรอบคอบและมีสติ

ระดับคะแนน ๒๖-๒๙

ท่านมีความเครียดอยู่ในระดับสูงกว่าปกติปานกลาง ขณะนี้ท่านเริ่มมีความตึงเครียดในระดับค่อนข้างสูง และได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมากจากปัญหาทางอารมณ์ที่เกิดจากปัญหาความขัดแย้ง และวิกฤตการณ์ในชีวิต เป็นสัญญาณเตือนขั้นต้นว่าท่านกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤตและความขัดแย้ง ซึ่งท่านจัดการแก้ไขด้วยความลำบาก ลักษณะดังกล่าวจะเพิ่มความรุนแรง ซึ่งมีผลกระทบต่อการทำงานจำเป็นต้องหาวิธีแก้ไขข้อขัดแย้งต่างๆ ให้ลดน้อยลงหรือหมดไปด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง

สิ่งแรกที่ต้องรับจัดการคือ ท่านต้องมีวิธีคลายเครียดที่ดีและสม่ำเสมอทุกวัน วันละ ๑-๒ ครั้งๆ ละ ๑๐ นาที โดยนั่งในท่าที่สบาย หายใจลึกๆ ให้หน้าท้องขยาย หายใจออกช้าๆ นับ ๑-๑๐ ไปด้วย ท่านจะใช้วิธีนั่งสมาธิหรือสวดมนต์ก็ได้

ท่านควรแก้ไขปัญหาให้ดีขึ้นโดยค้นหาสาเหตุของปัญหาที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง หาวิธีแก้ไขปัญหาหลายๆ วิธี พร้อมทั้งพิจารณาผลดี ผลเสียของแต่ละวิธี เลือกวิธีที่เหมาะสมกับภาวะของตนเองมากที่สุด ทั้งนี้ต้องไม่สร้างปัญหาให้เพิ่มขึ้น หรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน วางแผนแก้ไขปัญหาลำดับขั้นตอน และลงมือแก้ปัญหา

หากท่านไม่สามารถจัดการคลี่คลาย หรือแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ ควรปรึกษากับผู้ให้การปรึกษา ปัญหาสุขภาพจิตตามหน่วยงานต่างๆ

ระดับคะแนน ๓๐-๖๐

ท่านมีความเครียดอยู่ในระดับสูงกว่าปกติมากกำลังตกอยู่ในภาวะตึงเครียดหรือกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ในชีวิตอย่างรุนแรง เช่น การเจ็บป่วยที่รุนแรง เรื้อรัง ความพิการ การสูญเสีย ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจซึ่งส่งผลต่อสุขภาพกาย และสุขภาพจิตอย่างชัดเจน ทำให้ชีวิตไม่มีความสุข ความคิดฟุ้งซ่าน ตัดสินใจผิดพลาด ขาดความยับยั้งชั่งใจ อาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย บางครั้งอาจมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง เช่น เอะอะโวยวาย ขว้างปาข้าวของ

ความเครียดในระดับนี้ถือว่ามีความรุนแรงมาก หากปล่อยไว้โดยไม่ดำเนินการแก้ไขอย่างเหมาะสมและถูกวิธี อาจนำไปสู่ความเจ็บป่วยทางจิตที่รุนแรง ซึ่งส่งผลเสียต่อตนเองและบุคคลใกล้ชิดต่อไปได้ ในระดับนี้ท่านต้องไปปรึกษาหรือใช้บริการปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตทางโทรศัพท์ ซึ่งอาจจะช่วยให้ท่านมองเห็นปัญหาและแนวทางแก้ไขที่ชัดเจนและเหมาะสมต่อไป

เกณฑ์การให้คะแนน รวมคะแนนไม่เกิน ๖๐ คะแนน โดย จำนวนคำถาม ๒๐ ข้อ ตอบว่า

ไม่เคยเลย = ๐ คะแนน

เป็นครั้งคราว = ๑ คะแนน

เป็นบ่อยๆ = ๒ คะแนน

เป็นประจำ = ๓ คะแนน

รวมคะแนน

๐-๕ คะแนน แสดงว่า ผู้ตอบไม่จริงจัง ไม่แน่ใจคำถาม

๖-๑๗ คะแนน แสดงว่า ปกติ/ไม่เครียด

๑๘-๒๕ คะแนน แสดงว่า เครียดสูงกว่าปกติเล็กน้อย

๒๖-๒๙ คะแนน แสดงว่า เครียดปานกลาง

๓๐ คะแนน แสดงว่า เครียดมาก

การรับบริการคลายเครียด

- ระดับความเครียด ๑๘-๒๕ สูงกว่าปกติเล็กน้อย ท่านสามารถผ่อนคลายเครียดด้วยตนเองตามคำแนะนำ

- ระดับความเครียด ๒๖-๒๙ สูงกว่าปกติปานกลางและระดับความเครียดมากกว่า ๓๐ ขึ้นไป ท่านสามารถใช้บริการ Hotline และคลินิกคลายเครียดได้จากสถานบริการทั่วประเทศ

ภาพกิจกรรมการดำเนินโครงการ

ภาพการประเมินสภาวะจิตใจในชุมชน

(การทำ Brief Therapy)

ภาพการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและเฝ้าดูยาจิตใจกรณีพิเศษ ๒ ราย

ภานายฐานุทัศน์ อัครสิริมันคง ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบจากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง ถูกกระสุนปืนยิงเข้าที่บริเวณหลัง วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓ กลายเป็นผู้พิการ

นางนารี แสนประเสริฐศรี ผู้สูญเสียบุตรชาย นายมานะ แสนประเสริฐศรี (อาสาสมัครมูลนิธิ
ปอเต็กตึ๊ง ผู้เสียชีวิตขณะออกไปช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓

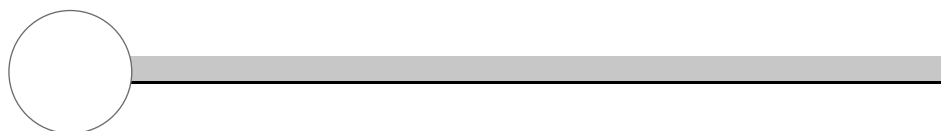
ภาพการจัดกลุ่มระดับประคอง (Support Group)

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

บทที่

รายงานการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์
การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง

๑๑

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

รายงานการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง

จากภารกิจของคณะอนุกรรมการเยียวยา พ้นฟูและป้องกันความรุนแรง ที่มีเป้าหมายหลักในการดำเนินการเยียวยาและฟื้นฟูบุคคล สังคม องค์กรและสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ตามแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และความยุติธรรมทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองและป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีกในอนาคตอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการดำเนินงานผ่านหลักการเยียวยาหลักๆ ในเรื่องของการช่วยเหลือและฟื้นฟูเหยื่อ (victim support) โดยการเข้าถึงเหยื่อและชุมชนที่เป็นเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยตรง หรือที่เกี่ยวข้อง โดยความช่วยเหลือทางกฎหมาย สังคม จิตวิทยา รักษาพยาบาล และเสนอแนะมาตรการชดเชยเยียวยาเหยื่อ (reparations) การใช้หลัก “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (restorative justice) ที่ให้ความสำคัญในเรื่องการเยียวยาเหยื่อ/ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง และเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิด เหยื่อ/ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้กระทำผิดเหยื่อ/ผู้เสียหาย ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและการจัดเวทีสาธารณะสำหรับเหยื่อ (victim hearing) เพื่อเปิดโอกาสให้เหยื่อได้บอกเล่าเหตุการณ์ในมุมมองของตน ตลอดจนระบายออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความคับแค้นใจ ฯลฯ (airing of grievances) ซึ่งเป็นกระบวนการเยียวยาในเชิงจิตวิทยา (healing process) ไปในตัว

คณะอนุกรรมการเยียวยา พ้นฟูฯ จึงได้ดำเนินการทบทวนและเปรียบเทียบมาตรฐานการทางกฎหมาย ที่เกี่ยวกับการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยาของประเทศไทย และมาตรฐานการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยาในต่างประเทศ

ในการนี้ ทางคณะอนุกรรมการเยียวยา พ้นฟูฯ จึงเห็นควรให้มีโครงการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยดำเนินการจัดเวทีแสดงความคิดเห็นเพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนของพหุภาคี ให้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา กำหนดความต้องการ ตลอดจนแนวทางอื่นๆ ซึ่งจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเป็นการป้องกันปัญหาความรุนแรงอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต อันจะนำไปสู่ความสมานฉันท์และความปรองดองของสังคมต่อไป

การเยี่ยวนั้นถือเป็นจุดที่ยากลำบากจุดหนึ่งในเรื่องของการทำความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เนื่องจากมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ อาทิ ขอบเขตผู้รับการเยียวยา ลักษณะการเยียวยา ระยะเวลาในการเยียวยา ผลของการดำเนินคดีในระบบปกติ ทั้งนี้การเยียวยาเสมือนงานในการบริหารความพึงพอใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งระดับความพึงพอใจของทุกคนย่อมมีความแตกต่างกันเป็นเรื่องปกติ ดังนั้นการเยียวยาจึงมีความจำเป็นต้องอาศัยหลักเกณฑ์ทางวิชาการที่เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและในระดับสากล ในการนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้ากรณีใกล้เคียงที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้ในการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงสำหรับเหตุการณ์ในช่วงที่ผ่านมา ทั้งนี้จะเป็นการแยกพิจารณาข้อจำกัดและหลักเกณฑ์ของประเทศไทยรวมถึงข้อจำกัดและหลักเกณฑ์ที่นานาชาติใช้ในการข้ามผ่านเหตุการณ์รุนแรงต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้น

๑๑.๑ มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับกำหนดแนวทาง และหลักเกณฑ์การเยียวยาของประเทศไทย

เมื่อมีความขัดแย้งกันทางด้านนโยบายทางการเมือง การชุมนุมถือเป็นแนวทางหนึ่งที่มีการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายทางการเมืองของรัฐ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดสิทธิการชุมนุมไว้ในมาตรา ๖๓ อย่างไรก็ตามเมื่อการชุมนุมดังกล่าวละเมิดหลักเกณฑ์แห่งกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดโดยฝ่ายรัฐบาลหรือละเมิดโดยฝ่ายผู้ชุมนุมแล้ว ย่อมอาจก่อให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองขึ้น ไม่ว่าจะเป็นชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน เสรีภาพของประชาชนผู้เสียหาย และตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญาได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ รวมถึงการรับรองสิทธิของผู้ชุมนุมทางการเมืองที่ได้รับความเสียหายทั้งในด้านชีวิต ร่างกาย และจิตใจอันเนื่องมาจากการชุมนุมทางการเมืองอีกด้วย ซึ่งในกรณีนี้ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายรองรับสิทธิการเยียวยาความเสียหายของผู้ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองไว้โดยตรงคงอาศัยแต่เพียงมติคณะรัฐมนตรีและอาศัยบทบัญญัติโดยเทียบเคียงจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี อีกทั้งยังมีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่มีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่ประสบภัยจากรถยนต์เนื่องจากผู้ประสบภัยไม่ได้รับความคุ้มครองความเสียหายอันเกิดจากภัยของรถยนต์ และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่ได้บัญญัติคุ้มครองผู้ใช้แรงงานที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการใช้แรงงานนั้นๆ ซึ่งการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์หรือผู้ใช้แรงงานจะเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายเป็นการเฉพาะแต่ไม่ได้มีการรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากความเสียหายอันเนื่องมาจากการชุมนุมทางการเมืองโดยตรงที่มีลักษณะแตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาโดยทั่วไป

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษที่ไม่ติดขัดอยู่กับสิทธิที่มีอยู่ตามกรอบของกฎหมายและแนวปฏิบัติของหน่วยงานและองค์กรที่ดำเนินการในกรณีปกติ ทั้งนี้เพื่อให้การเยียวยา มีผลในการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงในอนาคตและสร้างความปรองดองในชาติ โดยหลักพิจารณาและข้อจำกัด ดังนี้

ตารางที่ ๑ ตารางเปรียบเทียบความหมายและลักษณะของผู้เสียหาย

ลักษณะของ ผู้เสียหาย	ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนฯ	กรณีความรุนแรง ทางการเมือง
(๑) ผู้เสียหาย โดยตรง	(๑) มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น (๒) บุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้น (๓) บุคคลนั้นต้องเสียหายโดยนิตินัย	(๑) มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น (๒) บุคคลนั้นได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น (๓) บุคคลนั้นต้องเสียหายโดยนิตินัย	(๑) มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นแต่มีลักษณะของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำจำนวนมากและการพิสูจน์เจตนาของผู้กระทำก็เป็นไปโดยยากด้วย (๒) บุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นแต่ยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ได้รับความเสียหายเป็นการเฉพาะ ดังเช่นคดีความผิดอาญาทั่วไป (๓) บุคคลนั้นต้องเสียหายโดยนิตินัยแต่เป็นการยากที่จะพิสูจน์ถึงเจตนาในการร่วมกระทำความผิดเนื่องจากมีผู้กระทำและผู้ถูกกระทำเป็นจำนวนมาก
(๒) ผู้เสียหาย โดยอ้อม	-	-	ญาติและบุคคลอื่นๆ ที่ใกล้ชิดกับเหยื่อที่ต้องทนทุกข์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ วัตถุ หรือ ศีลธรรม
(๓) ผู้เสียหาย แบบกลุ่ม	-	-	ชุมชนที่อาศัยอยู่ภายในบริเวณที่เกิดเหตุที่มีรูปแบบการดำเนินกิจการและผลประโยชน์ร่วมกัน

จากตารางการเปรียบเทียบความหมายและลักษณะของผู้เสียหาย สำหรับประเทศไทยนั้นจะครอบคลุมบุคคลที่ได้รับความเสียหายทั้ง ๓ กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ (เช่น ทหาร เจ้าพนักงานตำรวจ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง) ผู้เข้าร่วมชุมนุมทุกฝ่าย และประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงว่าผู้ได้รับความเสียหายเป็นคนสัญชาติใดและเข้าเมืองมาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เนื่องจากเจตนารมณ์ของแนวคิดในการจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยานี้เป็นไปเพื่อการสงเคราะห์ (ex gratia) เป็นหลัก

ความเสียหายในกรณีความรุนแรงทางการเมือง

ประเด็นเรื่องความเสียหายมีความสำคัญมากในแง่ของสิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายและวิธีการในการชดเชยความเสียหาย เนื่องจากการไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายโดยตรงต่อลักษณะเหตุการณ์ทางการเมืองซึ่งจะมีผลกระทบในวงกว้างและไม่เฉพาะเจาะจงกับผู้ใด แม้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ จะมีได้กำหนดค่านิยามของคำว่า “ความเสียหาย” ไว้ แต่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติไว้ว่า หมายถึง ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกายหรืออนามัยอันเกิดจากรถ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของผู้เสียหายดังที่กล่าวข้างต้น แต่เนื่องจากลักษณะความเสียหายในคดีการชุมนุมทางการเมืองแตกต่างจากคดีอาญาโดยทั่วไป ซึ่งลักษณะของความเสียหายมีดังนี้

ความเสียหายอันส่งผลเชิงกายภาพ ภาวะจิตใจและเศรษฐกิจ

เริ่มจากความเสียหายในเชิงกายภาพ ได้แก่ ผลกระทบทางสภาพร่างกายที่ทำให้ผู้ตกเป็นเหยื่อได้รับอันตรายอย่างแสนสาหัสหรือเป็นการเจ็บปวดชั่วคราว แต่อาจส่งผลทำให้บุคลิกภาพเปลี่ยนไปจากเดิม ทั้งยังจะต้องเป็นภาระแก่คนอื่นที่จะต้องเลี้ยงดูอีก มีค่ารักษาพยาบาลต่อเนื่องและเป็นจำนวนมาก รวมถึงความเสียหายในเชิงจิตใจที่เป็นผลกระทบตามมา ทำให้ผู้เสียหายมีพฤติกรรมและการคบค้าสมาคมเปลี่ยนแปลงไป จนส่งผลต่อบุคลิกภาพ การเข้ากลุ่ม การประกอบวิชาชีพ รวมถึงความเสียหายในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ผู้เสียหายบางรายจำเป็นต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เป็นอยู่เป็นวิถีชีวิตใหม่ เปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ ความสูญเสียเช่นนี้เป็นสิ่งประเมินค่าเป็นเงินมิได้ แต่เป็นความมั่นคงทางจิตใจของคนที่เกี่ยวข้อง

การเยียวยาความเสียหายในกรณีความรุนแรงทางการเมือง

ทีมผู้จัดทำได้ทำการศึกษาถึงรายละเอียดและมีข้อเสนอให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการเยียวยาความเสียหายโดยจำแนกออกเป็น

๑. การเยียวยาในลักษณะที่ไม่เป็นตัวเงิน ๔ มาตรการหลักดังนี้

๑) มาตรการการทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม

มีเป้าหมายเพื่อหวนคืนหรือทำให้การกระทำที่ก่อให้เกิดการละเมิดเป็นโมฆะไป^๑ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นการเยียวยาในเชิงสังคมและเศรษฐกิจมากกว่าเนื่องจากยังอยู่ในวิสัยที่สามารถทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้โดยมาตรการนี้สามารถจำแนกได้ดังนี้

- สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาใหม่
- การฟื้นฟูสิทธิตามกฎหมาย
- การฟื้นฟูเสรีภาพโดยการทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือการรับรองความเป็นพลเมือง
- การฟื้นฟูเสรีภาพโดยการกลับคืนสู่ถิ่นพำนักอาศัยของตนเอง
- การกลับคืนสู่การจ้างงาน
- การคืนทรัพย์สิน

๒) มาตรการการฟื้นฟู

มาตรการการฟื้นฟู มักจะถูกพิจารณาภายใต้กรอบของการชดเชยความเสียหาย และมีส่วนที่เหลื่อมซ้อนกันอยู่ระหว่างข้อค้นพบที่ว่า

^๑ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและการชดเชยความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและกว้างขวาง, อ้างถึงแล้ว, หน้า ๑๑๗

เจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการมาตรการฟื้นฟูกับรัฐจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนภายใต้มาตรการฟื้นฟู โดยส่วนใหญ่แล้วมักมีเพียงคำสั่งให้รัฐจ่ายค่าสินไหมทดแทนสำหรับค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟู^๒ ซึ่งเมื่อพิจารณากฎหมายของไทย มีบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๒ ที่ว่า^๓ เด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓๓ ที่ว่า^๔ ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้รับแจ้งจากบุคคลหรือพบเห็นเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามวิธีการที่เหมาะสม นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕ ที่ว่า^๕ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือได้รับแจ้งแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในเคสสถานหรือสถานที่ที่เกิดเหตุเพื่อสอบถามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับแจ้ง รวมทั้งให้มีอำนาจจัดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ และขอรับคำปรึกษาและแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ในกรณีที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดี ให้จัดให้ผู้นั้นร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อีกทั้งยังมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๓ ที่ว่า^๖ ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์อย่างเหมาะสมในทุกๆ ด้าน

๓) มาตรการการทำให้พอใจ

มาตรการนี้จัดเป็นรูปแบบของการชดใช้ความเสียหายที่ไม่ได้เป็นตัวเงินสำหรับความเสียหายทางจิตใจหรือความเสียหายต่อศักดิ์ศรีหรือชื่อเสียง^๗ ไม่ว่าจะเป็น (๑) รูปแบบของการทำให้พอใจโดยคำวินิจฉัยของฝ่ายตุลาการว่าเหยื่อเหล่านั้นถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (๒) การขอโทษ การประกาศต่อสาธารณะ และการยอมรับความรับผิดชอบ ก็ถือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้เกิดความพอใจ โดยการขอโทษ รวมถึงการยอมรับต่อสาธารณะถึงข้อเท็จจริง และการยอมรับความรับผิดชอบ และ (๓) ในรูปแบบของการรำลึกสาธารณะซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในกรณีการละเมิดสิทธิของกลุ่มหรือคนจำนวนมากหรือบางกรณีไม่สามารถระบุเหยื่อในเชิงปัจเจกบุคคลได้ หรือในกรณีการละเมิดที่เกิดขึ้นมานานแล้วในอดีต การรำลึกนี้มีคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ และเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการชดใช้ความเสียหายกับคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นอนาคต^๘ เมื่อพิจารณามาตรการทางกฎหมายของไทยคงมีเพียงพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นใหม่พิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ ที่บัญญัติรูปแบบความพึงพอใจโดยกำหนดให้คำวินิจฉัยของฝ่ายตุลาการไว้ในมาตรา ๑๓ ที่ว่า^๙ ด้วยเรื่องของการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด

^๒ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและการชดใช้ความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและกว้างขวาง, อ้างถึงแล้ว, หน้า ๑๔๗

^๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๒

^๔ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓๓ (๗)

^๕ พระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕

^๖ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๓

^๗ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและการชดใช้ความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและกว้างขวาง, อ้างถึงแล้ว, หน้า ๑๔๘-๑๔๙

^๘ เพิ่งอ้างถึง, หน้า ๑๔๙-๑๕๒

^๙ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๑๓

๔) มาตรการการประกันว่าจะไม่มีการกระทำผิดซ้ำอีก

การประกันว่าจะไม่มีการกระทำผิดซ้ำอีกถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการชดใช้ความเสียหาย^{๑๐} โดยเป็นการป้องกันมิให้เกิดการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนซ้ำอีก สามารถทำได้ในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น (ก) หน้าที่ที่จะต้องออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการละเมิดยิ่งขึ้นอีก (ข) การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ ทางกฎหมาย สื่อ และเจ้าหน้าที่อื่นๆ (ค) การอบรมสิทธิมนุษยชน และ (ง) การที่พลเรือนควบคุมกองกำลังทหารและฝ่ายความมั่นคง

ตารางที่ ๒ ตารางเปรียบเทียบการเยียวยาในลักษณะที่ไม่เป็นตัวเงิน

	รัฐธรรมนูญ	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	พระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖	พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒	พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖	พระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐	พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑
๑. มาตรการการทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม			✓				
๑.๑ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาใหม่			✓				
๑.๒ การฟื้นฟูสิทธิตามกฎหมาย		✓					
๑.๓ การฟื้นฟูเสรีภาพ							
๑.๔ การทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือการรับรองความเป็นพลเมือง							

^{๑๐} สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและการชดใช้ความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและกว้างขวาง, อ้างถึงแล้ว, หน้า ๑๐๐

	รัฐธรรมนูญ	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	พระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖	พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒	พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖	พระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐	พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑
๑.๕ การกลับคืนสู่ถิ่นพำนักอาศัยของตนเอง				√			
๑.๖ การกลับคืนสู่การจ้างงาน		√					
๑.๗ การคืนทรัพย์สิน							
๒. มาตรการการฟื้นฟู					√	√	√
๓. มาตรการการทำให้พอใจ			√				
๔. มาตรการการประกันว่าจะไม่มีการกระทำความผิดซ้ำอีก	√						

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงทางการเมืองกรณีไม่เป็นตัวเงิน

กรณีการเยียวยาที่ไม่เป็นตัวเงิน ผู้จัดทำเห็นควรกำหนดให้มีหลักเกณฑ์การเยียวยาสำหรับผู้ได้รับความเสียหายจากความรุนแรงทางการเมืองไว้เป็นการเฉพาะ ได้แก่ มาตรการการทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาใหม่ การฟื้นฟูสิทธิตามกฎหมาย การฟื้นฟูเสรีภาพ การกลับคืนสู่การจ้างงาน การคืนทรัพย์สิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาและบรรเทาความเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิมเท่าที่เป็นไปได้มากที่สุด โดยเฉพาะการให้การฟื้นฟูสิทธิในทางกฎหมาย นอกจากนั้นแล้วยังเห็นควรกำหนดให้มีการรับการฟื้นฟูทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม ดังจะเห็นได้จากมาตรการการฟื้นฟู มาตรการการทำให้พอใจ และมาตรการการประกันว่าจะไม่มีการกระทำความผิดซ้ำซึ่งทำให้เกิดความรับรองและคุ้มครองสิทธิได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุม

๒. การเยียวยาในลักษณะที่เป็นตัวเงิน

๑) ค่าสินไหมทดแทนต่อร่างกายและจิตใจ

ลักษณะของค่าสินไหมทดแทนอันประกอบไปด้วยการชดเชยความเสียหายที่เป็นตัวเงิน และกำหนดเป็นความเสียหายที่ “ประเมินได้ทางเศรษฐกิจ” ไม่ได้หมายถึงความเสียหายต่อวัตถุสิ่งของหรือทรัพย์สินทางเศรษฐกิจเท่านั้น ในทางตรงข้ามหน้าที่หลักประการหนึ่งของค่าสินไหมทดแทนก็คือ การเยียวยาต่อความเสียหายทางร่างกายและจิตใจของบุคคล ในกรณีที่ไม่สามารถกลับคืนสู่สภาพเดิม การเยียวยาดังกล่าวสามารถประเมินทางเศรษฐกิจได้ง่ายๆ เมื่อนำไปสู่ค่าใช้จ่ายทางการแพทย์หรือการรักษาทางจิตใจ ยาและอื่นๆ โดยวัดบนฐานของ “ความเท่าเทียม” ซึ่งเป็นวิธีการที่เป็นที่ยอมรับในการประเมินความเสียหายในกฎหมาย วิธีนี้เป็นเพียงวิธีเดียวในการประเมินความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความเจ็บป่วย ความทรมาน ความโกรธ และความกังวลใจ และสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชื่อเสียงและศักดิ์ศรีของบุคคลด้วย^{๑๑}

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายของไทยพบว่า ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มิได้กำหนดคานียามของคำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” ไว้โดยตรง แต่ได้กำหนด “ค่าตอบแทน” ไว้ให้หมายถึง เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นและได้มีกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยครอบคลุมไปไว้ว่าในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ให้คณะกรรมการคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิดและสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับรวมถึงโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย^{๑๒} และยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังนี้ (๑) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท (๒) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท ... และค่าตอบแทนตาม (๑) และ (๒) ให้รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกินหกร้อยบาท^{๑๓} และในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้ (๑) ค่าตอบแทน ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท (๒) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท^{๑๔}

^{๑๑} เพิ่งอ้างถึง, หน้า ๑๓๘

^{๑๒} กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๒. ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ให้คณะกรรมการคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิดและสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

^{๑๓} กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๓. ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายดังนี้ (๑) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท (๒) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท (๓) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ ให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกินสองร้อยบาท เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ (๔) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท และค่าตอบแทนตาม (๑) และ (๒) ให้รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกินหกร้อยบาท

^{๑๔} กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๔. ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้ (๑) ค่าตอบแทน ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท (๒) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท (๓) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท (๔) ค่าเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ก็ได้บัญญัติ“ค่าเสียหายเบื้องต้น” ไว้โดยกล่าวถึงค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ค่าปลงศพ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดการศพ รวมทั้งค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอย่างอื่นเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบภัยในเบื้องต้น^{๑๕} โดยมีจำนวนเงิน ดังนี้ กรณีบาดเจ็บ จะได้รับการชดใช้เป็นค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลตามที่จ่ายจริง แต่มีวงเงินจำกัด, กรณีเสียชีวิต จะได้รับการชดใช้เป็นค่าปลงศพ และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการจัดการศพ, กรณีเสียชีวิตภายหลังการรักษาพยาบาล จะได้รับการชดใช้เป็นค่ารักษาพยาบาลตามที่จ่ายจริงและค่าปลงศพ

สำหรับพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ก็ยังได้บัญญัติ “ประโยชน์ทดแทน” ไว้ว่า ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ได้แก่^{๑๖} (๑) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค (๒) ค่าบำบัดทางการแพทย์ (๓) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล (๔) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์ (๕) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย (๖) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น รวมถึงค่าทดแทนจากการขาดรายได้ และประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ ได้แก่^{๑๗} (๑) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค (๒) ค่าบำบัดทางการแพทย์ (๓) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์ (๔) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล (๕) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ทุพพลภาพ (๖) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจ และอาชีพ (๗) ... ส่วนประโยชน์ทดแทนในกรณีตายได้แก่^{๑๘} (๑) เงินค่าทำศพ (๒) เงินสงเคราะห์ ...

นอกจากนี้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ใช้หลักเกณฑ์การช่วยเหลือเดียวกันกับหลักเกณฑ์การช่วยเหลือเหตุการณ์ความไม่สงบ เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑ และวันที่ ๘-๑๔ เมษายน ๒๕๕๒ เพื่อเป็นการเยียวยาและช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้กับผู้ที่ได้รับบาดเจ็บและผู้เสียหาย โดยแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ

^{๑๕} พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ “ความเสียหายเบื้องต้น หมายความว่า ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลค่าปลงศพ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดการศพ รวมทั้งค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอย่างอื่นเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบภัยในเบื้องต้น ทั้งนี้ ตามรายการและจำนวนเงินที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๒๐ วรรคสอง”

^{๑๖} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๖๓ ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ได้แก่ (๑) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค (๒) ค่าบำบัดทางการแพทย์ (๓) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล (๔) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์ (๕) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย (๖) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ผู้ประกันตนที่ต้องหยุดงานเพื่อการรักษาพยาบาลตามคำสั่งของแพทย์ที่ได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖๔ ด้วย

^{๑๗} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๗๐ ประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ ได้แก่ (๑) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค (๒) ค่าบำบัดทางการแพทย์ (๓) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์ (๔) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล (๕) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ทุพพลภาพ (๖) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจและอาชีพ (๗) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น

มาตรา ๗๑ ในกรณีที่ผู้ประกันตนทุพพลภาพอันมิใช่เนื่องจากการทำงานให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ในอัตราร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา ๕๗ ตลอดชีวิต

^{๑๘} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๗๓ “ในกรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตายโดยมิใช่ประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ถ้าภายในระยะเวลาหกเดือนก่อนถึงแก่ความตายผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือน ให้จ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีตายดังนี้ (๑) เงินค่าทำศพตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง... (๒) เงินสงเคราะห์กรณีผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ให้จ่ายแก่บุคคลซึ่งผู้ประกันตนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์นั้น แต่ถ้าผู้ประกันตนมิได้มีหนังสือระบุไว้ก็ให้นำมาเฉลี่ยจ่ายให้แก่สามีภริยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนในจำนวนที่เท่ากัน...”

มาตรา ๗๓ ทวิ ในกรณีที่ผู้ประกันตนที่ทุพพลภาพตามมาตรา ๗๑ ถึงแก่ความตาย ให้นำความในมาตรา ๗๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้นำเงินทดแทนการขาดรายได้ที่ผู้ประกันตนได้รับในเดือนสุดท้ายก่อนถึงแก่ความตายมาเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ

คือ^{๑๙} ๑. การช่วยเหลือเร่งด่วน ได้แก่ กรณีเสียชีวิต กรณีทุพพลภาพ ไม่สามารถประกอบกิจการงานประจำตามปกติ ได้ กรณีบาดเจ็บสาหัส นอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลเกิน ๒๐ วัน กรณีบาดเจ็บนอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลไม่เกิน ๒๐ วัน และบาดเจ็บเล็กน้อย ไม่ต้องนอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล ๒. การช่วยเหลือต่อเนื่องกรณีทุพพลภาพและทายาทผู้เสียชีวิต ได้แก่ ผู้เสียหายที่ทุพพลภาพต้องเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพตามระดับความพิการ นอกจากนี้ บุตรผู้ได้รับความเสียหายที่เสียชีวิตหรือทุพพลภาพ จะได้รับเงินยังชีพรายเดือนจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ชายแดนภาคใต้พบว่า ได้ให้ความช่วยเหลือโดยแบ่งออกเป็น ๒ กรณี ได้แก่^{๒๐} กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ทหาร ตำรวจ ข้าราชการพลเรือนพนักงานรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว กำนัน/सारวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครรักษาดินแดน แพทย์ประจำตำบล นักการเมืองท้องถิ่น) หากเสียชีวิต จังหวัดโดย สปน. ให้ความช่วยเหลือรายละเอียด ๕๐๐,๐๐๐ บาท พม. ให้ความช่วยเหลือ โดยให้เงินยังชีพรายเดือน โดยจำแนกออกเป็นเด็กก่อนวัยเรียน ๑,๕๐๐ บาท อนุบาล ๑,๐๐๐ บาท ประถม (ปอเนาะ) ๑,๐๐๐ บาท กศน. ๑,๕๐๐ บาท มัธยม ๑,๕๐๐ บาท ปวช. ๑,๕๐๐ บาท ปวส. ๒,๕๐๐ บาท อุดมศึกษา ๒,๕๐๐ บาท และเงินครอบครัวอุปถัมภ์เกิน ๓ คนขึ้นไป เหม่าจ่าย ๕,๐๐๐ บาท ต่อเดือน (ติดตามดาเสียชีวิตทั้งคู่) หน่วยงาน ศธ. ให้ทุนการศึกษา สำหรับสถาบันปอเนาะ เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท อนุบาล ๖,๐๐๐ บาท ประถม ๖,๐๐๐ บาท กศน. ๕,๐๐๐ บาท มัธยม ๑๐,๐๐๐ บาท ปวช. ๑๐,๐๐๐ บาท ปวส. ๒๐,๐๐๐ บาท อุดมศึกษา ๒๐,๐๐๐ บาท หน่วยงาน ปก. ให้เงินค่าจัดการศพ แก่หัวหน้าครอบครัว ๕๐,๐๐๐ บาท และสมาชิกในครอบครัว ๒๕,๐๐๐ บาท และหน่วยงานท้องถิ่น ให้เงิน ๒๐,๐๐๐ บาท ต่อครอบครัว นอกจากนี้หน่วยงานต้นสังกัดยังได้มีการให้ความช่วยเหลือดังนี้ หน่วยงานทหาร ได้แก่ เงินค่าทดแทนชดเชยกรณีเสียชีวิต ค่าจัดการศพ เงินช่วยเหลือครอบครัวผู้เสียชีวิต เงินช่วยเหลือทหารผ่านศึก โครงการประกันชีวิต (นายทหาร ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท/นายสิบ ๕๐๐,๐๐๐ บาท/ พลทหาร/ อส.ทพ. ๓๐๐,๐๐๐ บาท และเงิน บ.ท.ช. (เงินพิเศษสู้รบ) และหน่วยงานตำรวจ เงินฌาปนกิจ เงินสวัสดิการสงเคราะห์ เงินช่วยเหลือสมาคมแม่บ้านตำรวจ มูลนิธิสายใจไทย เงินช่วยพิเศษ ๓ เดือน เงินบำเหน็จตกทอด เงินบำนาญพิเศษ เงิน บ.ท.ช.

สำหรับหน่วยงานข้าราชการพลเรือน ได้แก่ เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ เงินช่วยพิเศษ ๓ เดือน เงินบำนาญตกทอด เงินบำนาญพิเศษ เงินมูลนิธิสายใจไทย (เฉพาะข้าราชการครู) และสำหรับกรณีบาดเจ็บ จังหวัดโดย สปน. ให้ความช่วยเหลือสำหรับ ๕๐,๐๐๐ บาท ทุพพลภาพ ๕๐๐,๐๐๐ บาท บาดเจ็บ ๓๐,๐๐๐ บาท บาดเจ็บเล็กน้อย ๑๐,๐๐๐ บาท เงินสงเคราะห์ครอบครัว ๓,๐๐๐ บาท พม. ให้ความช่วยเหลือ เงินค่ายังชีพรายเดือน ได้แก่ เด็กก่อนวัยเรียน ๑,๕๐๐ บาท อนุบาล ๑,๐๐๐ บาท ประถม ๑,๐๐๐ บาท กศน. ๑,๕๐๐ บาท มัธยม ๑,๕๐๐ บาท ปวช. ๑,๕๐๐ บาท ปวส. ๒,๕๐๐ บาท อุดมศึกษา ๒,๕๐๐ บาท เงินฟื้นฟูสมรรถภาพ ๒๐๐,๐๐๐ บาท และเงินยังชีพผู้พิการ ๑,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาท (ตามระดับความพิการ) หน่วยงาน ศธ. ให้ความช่วยเหลือทุนการศึกษา สถาบันปอเนาะ ๕,๐๐๐ บาท อนุบาล ๖,๐๐๐ บาท กศน. ๕,๐๐๐ บาท มัธยม ๑๐,๐๐๐ บาท ปวช. ๑๐,๐๐๐ บาท ปวส. ๒๐,๐๐๐ บาท และอุดมศึกษา ๒๐,๐๐๐ บาท และหน่วยงาน ปก. ให้ความช่วยเหลือทุพพลภาพ ๑๐,๐๐๐ บาท บาดเจ็บสาหัส ๓,๐๐๐ บาท บาดเจ็บเล็กน้อย ๒,๐๐๐ บาท (ทุกประเภทจะได้รับเงินปลอบขวัญ

^{๑๙} กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, หลักเกณฑ์การเยียวยาและช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้กับผู้ที่ได้รับบาดเจ็บและผู้เสียหายจากเหตุการณ์ความรุนแรง

^{๒๐} การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, คณะอนุกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์และอำนาจการให้ความช่วยเหลือเยียวยาสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, กลุ่มงานช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ, สำนักประสานนโยบายสังคมจิตวิทยา (สสค.), หน้า ๙-๑๒

๒,๐๐๐ บาท) หน่วยงานท้องถิ่นให้เงินช่วย ๒๐,๐๐๐ บาทต่อครอบครัว หน่วยงานกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ให้คำปรึกษาพยาบาล ๓๐,๐๐๐ บาท และค่าขาดผลประโยชน์ทำมาหากินวันละไม่เกินอัตราค่าแรงขั้นต่ำของพื้นที่นั้น ตามระยะเวลาการรักษาพยาบาล และหน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ หน่วยงานทหาร ให้เงินค่าทดแทนกรณีบาดเจ็บ เงินช่วยเหลือครอบครัวผู้บาดเจ็บ เงินองค์กรทหารผ่านศึก เงิน บ.ท.ช. (เงินพิเศษสู้รบ) หน่วยงานตำรวจ ให้เงินสวัสดิการสงเคราะห์ เงินช่วยเหลือสมาคมแม่บ้านตำรวจ มูลนิธิสายใจไทย เงิน บ.ท.ช. หน่วยงานข้าราชการพลเรือนให้เงินมูลนิธิสายใจไทย (เฉพาะข้าราชการครู) นอกจากนี้แล้วยังได้กำหนดให้ความช่วยเหลือกับประชาชนที่ช่วยเหลืองานราชการและผู้นำศาสนา ประชาชนทั่วไปและข้าราชการบำนาญ โดยใช้หลักการเดียวกับที่กล่าวข้างต้น

๒) ค่าสินไหมทดแทนในเชิงเศรษฐกิจและสังคม

ค่าสินไหมทดแทนในเชิงเศรษฐกิจและสังคมจะจ่ายสำหรับสิ่งที่เรียกว่าความเสียหายทางวัตถุ สามารถจัดหมวดหมู่ได้เป็น

๒.๑ การสูญเสียทรัพย์สินและอสังหาริมทรัพย์

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายของไทยพบว่า ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มีได้กำหนดคำนิยามของคำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” ไว้โดยตรงแต่ได้กำหนด “ค่าตอบแทน” ไว้ให้หมายถึง เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น^{๒๑} และได้มีกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดครอบคลุมทั่วไปไว้ว่า ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ให้คณะกรรมการคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย^{๒๒} และยังได้กำหนดหลักเกณฑ์วงเงินให้คณะกรรมการจ่ายตามเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท^{๒๓} และในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ก็ได้บัญญัติ “ค่าเสียหายเบื้องต้น” รวมแล้วจะได้รับค่าเสียหายเบื้องต้นไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท

จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓ อนุมัติกรอบวงเงินงบประมาณจากงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น จำนวน ๒๕๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือผู้ประกอบการรายย่อยและประชาชนที่ทรัพย์สินได้รับความเสียหายโดยตรงอันเนื่องมาจากเหตุการณ์

^{๒๑} พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๓ “ค่าตอบแทน” ไว้ให้หมายถึง เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

^{๒๒} กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๒. ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ให้คณะกรรมการคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

^{๒๓} กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๔. ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้ (๑) ค่าตอบแทนให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท (๒) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท (๓) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท (๔) ค่าเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

ความไม่สงบจากการชุมนุมทางการเมือง นอกเหนือไปจากการให้ความช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ของกรุงเทพมหานคร โดยให้คณะกรรมการช่วยเหลือผู้ประกอบการรายย่อยและประชาชนที่ทรัพย์สินได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ความไม่สงบฯ รับไปพิจารณาต่อไป และตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยการสงเคราะห์ผู้ประสบสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๓๗ เบื้องต้นได้มีการจ่ายเงินทุนประกอบอาชีพ ครอบครัวละไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท^{๒๔}

๒.๒ การสูญเสียรายได้

ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มิได้กำหนดค่านายมของคำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” ไว้โดยตรงแต่ได้กำหนด “ค่าตอบแทน” ไว้ให้หมายถึง เงินทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น^{๒๕} และได้มีกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดกรอบทั่วไปไว้โดยมีการกำหนดค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ ให้จ่ายในอัตราร้อยละไม่เกินสองร้อยบาท เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ

สำหรับพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ก็ยังได้บัญญัติ “ประโยชน์ทดแทน” ไว้ว่า ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ได้แก่^{๒๖} (๑)...(๖) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น รวมถึงค่าทดแทนจากการขาดรายได้ และประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ ได้แก่^{๒๗} (๑)...(๗) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น รวมถึงค่าทดแทนจากการขาดรายได้ ส่วนประโยชน์ทดแทนในกรณีตายได้แก่^{๒๘} (๑)...(๒) เงินสงเคราะห์ รวมถึงค่าทดแทนจากการขาดรายได้ก่อนเสียชีวิต

^{๒๔} คณะกรรมการช่วยเหลือผู้ประกอบการและลูกจ้างที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุม, สรุปรายการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ จากการชุมนุม, หน้า ๑-๒

^{๒๕} พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๓ “ค่าตอบแทน” ไว้ให้หมายถึง เงินทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

^{๒๖} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๖๓ ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ได้แก่ (๑) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค (๒) ค่าบำบัดทางการแพทย์ (๓) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล (๔) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์ (๕) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย (๖) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ผู้ประกันตนที่ต้องหยุดงานเพื่อการรักษาพยาบาลตามคำสั่งของแพทย์ที่ได้รับเงิน ทดแทนการขาดรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖๔ ด้วย

^{๒๗} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๗๐ ประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ ได้แก่ (๑) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค (๒) ค่าบำบัดทางการแพทย์ (๓) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์ (๔) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล (๕) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ทุพพลภาพ (๖) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจและอาชีพ (๗) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น

มาตรา ๗๑ ในกรณีที่ผู้ประกันตนทุพพลภาพอันมิใช่เนื่องจากการทำงานให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ในอัตราร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา ๕๗ ตลอดชีวิต

^{๒๘} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๗๓ “ในกรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตายโดยมิใช่ประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ถ้าภายในระยะเวลาหกเดือนก่อนถึงแก่ความตายผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือน ให้จ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีตาย ดังนี้ (๑) เงินค่าทำศพตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง... (๒) เงินสงเคราะห์กรณีผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ให้จ่ายแก่บุคคลซึ่งผู้ประกันตนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์นั้น แต่ถ้าผู้ประกันตนมิได้มีหนังสือระบุไว้ก็ให้นำมาเฉลี่ยจ่ายให้แก่สามีภริยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนในจำนวนที่เท่ากัน...”

มาตรา ๗๓ ทวิ ในกรณีที่ผู้ประกันตนที่ทุพพลภาพตามมาตรา ๗๑ ถึงแก่ความตาย ให้นำความในมาตรา ๗๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้นำเงินทดแทนการขาดรายได้ที่ผู้ประกันตนได้รับในเดือนสุดท้ายก่อนถึงแก่ความตายมาเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ

๒.๓ ความเสียหายทางวัตถุอื่นๆ รวมถึงค่าใช้จ่ายทางกฎหมาย

ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๕ มิได้กำหนดค่านิยามของคำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” ไว้โดยตรงแต่ได้กำหนด “ค่าตอบแทน” ไว้ให้หมายถึง เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น^{๒๙} และได้มีกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดกรอบทั่วไปไว้ว่า ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ให้คณะกรรมการคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย^{๓๐} และยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังนี้ (๑)...(๔) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท^{๓๑} และในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้ (๑)...(๓) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท (๔) ค่าเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท^{๓๒}

นอกจากนี้ยังมีหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการสำรวจจำนวนเด็กก่อนวัยเรียน นักเรียน นักศึกษา ที่ประสบเหตุจนเป็นผลให้บาดเจ็บสาหัส หรือทุพพลภาพ รวมทั้งเด็กกำพร้าหรือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบเนื่องจากบิดา มารดา หรือผู้อุปการะเสียชีวิต บาดเจ็บสาหัส ทุพพลภาพในระยะยาว โดยให้ความช่วยเหลือเป็นทุนการศึกษารายปีต่อเนื่องโดยจ่ายเป็นรายปี เด็กเล็กก่อนวัยเรียน/การศึกษานอกโรงเรียน ๕,๐๐๐ บาท/คน/ปี, อนุบาล/ประถมศึกษา ๖,๐๐๐ บาท/คน/ปี, มัธยมศึกษา ๑๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี, อุดมศึกษา ๒๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี”

^{๒๙} พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๓ “ค่าตอบแทน” ไว้ให้หมายถึง เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

^{๓๐} กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๒. ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ให้คณะกรรมการคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

^{๓๑} กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๓. ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายดังนี้ (๑) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท (๒) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท (๓) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามปกติ ให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกินสองร้อยบาท เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามปกติ (๔) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท และค่าตอบแทนตาม (๑) และ (๒) ให้รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกินหกร้อยบาท

^{๓๒} กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๔. ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้ (๑) ค่าตอบแทน ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท (๒) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท (๓) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท (๔) ค่าเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

ตามหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาฯ ดังนี้ “ให้เงินฟื้นฟูสมรรถภาพสำหรับผู้บาดเจ็บสาหัส หรือทุพพลภาพ ๒๐๐,๐๐๐ บาท/คน และจ่ายเงินยังชีพรายเดือนให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน นักเรียน นักศึกษา ที่บิดา มารดา หรือ ผู้อุปการะเสียชีวิต บาดเจ็บสาหัส และทุพพลภาพ หรือเด็กก่อนวัยเรียน นักเรียน นักศึกษาที่ประสบเหตุจนเป็น ผลให้บาดเจ็บสาหัส หรือทุพพลภาพจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือตามศักยภาพของเด็ก ทั้งนี้ อายุไม่เกิน ๒๕ ปีบริบูรณ์ (ระดับอนุบาล/ประถมศึกษา เดือนละ ๑,๐๐๐ บาท/คน ระดับเด็กเล็กก่อนวัยเรียน/การศึกษานอก โรงเรียน/มัธยมศึกษา เดือนละ ๑,๕๐๐ บาท/คน ระดับอุดมศึกษา/ปวส. เดือนละ ๒,๕๐๐ บาท/คน)”

๒.๔ การสูญเสียโอกาส รวมถึงการจ้างงานและการศึกษา

เมื่อพิจารณามาตรการกฎหมายของไทย มิได้มีการบัญญัติถึงค่าสูญเสียโอกาสไว้โดยตรงแต่เมื่อพิจารณา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มิได้ กำหนดคำนิยามของคำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” ไว้โดยตรงแต่ได้กำหนด “ค่าตอบแทน” ไว้ให้หมายถึง เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความ ผิดอาญาของผู้อื่น^{๓๓} และได้มีกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดกรอบทั่วไปไว้ว่า ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ให้คณะกรรมการคำนึงถึง พฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาส ที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย^{๓๔} ก็พออนุโลมหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้มาเทียบเคียงได้ ในฐานะเป็นค่าเสียหายโดยทั่วไปดังนี้ (๑)...(๔) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงิน ตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท^{๓๕} และในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ ความตาย ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้ (๑)...(๔) ค่าเสียหายอื่น นอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท^{๓๖}

^{๓๓} พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๓ “ค่าตอบแทน” ไว้ให้หมายถึง เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

^{๓๔} กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๒. ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ให้คณะกรรมการคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพ ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

^{๓๕} กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๓. ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายดังนี้ (๑) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่น บาท (๒) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท (๓) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามปกติ ให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกินสองร้อยบาท เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ ตามปกติ (๔) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท และค่าตอบแทนตาม (๑) และ (๒) ให้รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกินหกร้อยบาท

^{๓๖} กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๔. ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้ (๑) ค่าตอบแทน ให้จ่าย เป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท (๒) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท (๓) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่าย เป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท (๔) ค่าเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

ตารางที่ ๓ ตารางเปรียบเทียบการเยียวยาในลักษณะที่เป็นตัวเงิน

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสบภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราชบัญญัติ ประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์ การเยียวยา และช่วยเหลือ บรรเทา ความเดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ ความช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
๑. ค่าสินไหม ทดแทนใน เชิงร่างกายและ จิตใจ	ก. กรณี ได้รับบาดเจ็บ ๑) ค่าใช้จ่าย ที่จำเป็นใน การรักษา พยาบาล ให้จ่าย เท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสาม หมื่นบาท ๒) ค่าฟื้นฟู สมรรถภาพ ทางร่างกายและ จิตใจ ให้จ่าย เท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน สองหมื่นบาท และค่าตอบแทน ตาม (๑) และ (๒) ให้รวมถึง ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ ค่าห้องและ ค่าอาหารใน อัตรารวันละ ไม่เกิน หกร้อยบาท ข. กรณีเสียชีวิต ๑) ค่าตอบแทน ให้จ่ายเป็นเงิน จำนวนตั้งแต่ สามหมื่นบาท	ก. กรณี ได้รับบาดเจ็บ จะได้รับการชดใช้ เป็นค่ารักษา พยาบาล และ ค่าใช้จ่าย อันจำเป็น เกี่ยวกับ การรักษา พยาบาล ตามที่ จ่ายจริง แต่ไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ บาท ข. กรณีเสียชีวิต จะได้รับการชดใช้ เป็นค่าปลงศพ และค่าใช้จ่าย อันจำเป็น เกี่ยวกับการศพ จำนวน ๓๕,๐๐๐ บาท (เฉพาะกรณีผู้ คุ้มครองตั้งแต่ ๑ เมษายน ๒๕๔๖ เป็นต้นมา)	ก. กรณีประสบ อันตรายหรือ เจ็บป่วย ได้แก่ (๑) ค่าตรวจ วินิจฉัยโรค (๒) ค่าบำบัด ทางการแพทย์ (๓) ค่ากินอยู่ และรักษา พยาบาลใน สถานพยาบาล (๔) ค่ายาและ ค่าเวชภัณฑ์ (๕) ค่ารถ พยาบาลหรือ ค่าพาหนะ รับส่งผู้ป่วย (๖) ค่าบริการ อื่นที่จำเป็น รวมถึงค่าทดแทน จากการขาด รายได้ ข. กรณี ทุพพลภาพ ได้แก่ (๑) ค่าตรวจ วินิจฉัยโรค (๒) ค่าบำบัด ทางการแพทย์	ก. กรณี การช่วยเหลือ เร่งด่วน ได้แก่ - เสียชีวิต ได้รับ เงินช่วยเหลือ รายละ ๔๐๐,๐๐๐ บาท - ทุพพลภาพ ไม่ สามารถประกอบ กิจการงานประจำ ตามปกติได้ ได้รับ เงินช่วยเหลือ รายละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท - บาดเจ็บสาหัส นอนพักรักษาตัว ที่โรงพยาบาล เกิน ๒๐ วัน ได้รับ เงินช่วยเหลือ รายละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท - บาดเจ็บนอนพัก รักษาตัวที่ โรงพยาบาล ไม่เกิน ๒๐ วัน ได้รับเงินช่วยเหลือ รายละ ๖๐,๐๐๐ บาท - บาดเจ็บเล็กน้อย ไม่ต้องนอนพัก	ได้มีการจำแนก ช่วยเหลือบุคคล แต่ละประเภท ดังนี้ ก. กรณี เจ้าหน้าที่ของรัฐ - เสียชีวิต ได้รับ เงินช่วยเหลือ ๕๗๐,๐๐๐ บาท - พิการ ๗๖๓,๐๐๐ บาท - บาดเจ็บสาหัส ๓๐๖,๐๐๐ บาท - บาดเจ็บ ๖๕,๐๐๐ บาท - บาดเจ็บเล็กน้อย ๑๕,๐๐๐ บาท ข. กรณี ประชาชน ช่วยเหลือ ราชการ-ผู้นำ ศาสนา - เสียชีวิต ๓๗๖,๐๐๐ บาท - พิการ ๓๔๓,๐๐๐ บาท - บาดเจ็บสาหัส ๓๐๖,๐๐๐ บาท - บาดเจ็บ ๖๕,๐๐๐ บาท

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสพภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราช บัญญัติประกัน สังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์ การเยียวยา และช่วยเหลือ บรรเทา ความเดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ ความช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
	แต่ไม่เกิน หนึ่งแสนบาท ๒) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็น เงินจำนวน สองหมื่นบาท		(๓) ค่ายาและ ค่าเวชภัณฑ์ (๔) ค่ากินอยู่ และรักษา พยาบาลใน สถานพยาบาล (๕) ค่ารถ พยาบาลหรือ ค่าพาหนะรับส่ง ผู้ทุพพลภาพ (๖) ค่าฟื้นฟู สมรรถภาพทาง ร่างกาย จิตใจ และอาชีพ (๗) ... ค.กรณี เสียชีวิต ได้แก่ (๑) เงินค่าทำศพ (๒) เงิน สงเคราะห์ ...	รักษาตัวที่ โรงพยาบาล ได้รับ เงินช่วยเหลือ รายละ ๒๐,๐๐๐ บาท ข. กรณี การช่วยเหลือ ต่อเนื่อง • ทุพพลภาพ และทายาท ผู้เสียชีวิต ได้แก่ ผู้เสียหาย ที่ทุพพลภาพ ต้องเข้ารับ การฟื้นฟู สมรรถภาพ จะได้รับเงินฟื้นฟู สมรรถภาพ ๒๐๐,๐๐๐ บาท และเงินช่วยเหลือ ผู้พิการ รายเดือนๆ ละ ๑,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาท ตามระดับ ความพิการ นอกจากนี้ บุตร ผู้เสียชีวิตหรือ ทุพพลภาพ จะได้รับเงินยังชีพ รายเดือนจนจบ การศึกษาระดับ ปริญญาตรี	• บาดเจ็บเล็กน้อย ๑๕,๐๐๐ บาท ค. ประชาชน ทั่วไป-ราชการ บำนาญ • เสียชีวิต ๒๗๖,๐๐๐ บาท • พิการ ๓๔๓,๐๐๐ บาท • บาดเจ็บสาหัส ๓๐๖,๐๐๐ บาท • บาดเจ็บ ๖๕,๐๐๐ บาท • บาดเจ็บเล็กน้อย ๑๕,๐๐๐ บาท (ทุกประเภทหาก เสียชีวิต, พิการ, สาหัส จะได้รับ เงินช่วยรายเดือน เป็นเงินยังชีพ รายเดือน, ทุนการศึกษา, เงินยังชีพผู้พิการ ๑,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาท (ตามระดับ ความพิการ) และ เงินครอบครัว อุปถัมภ์ ๕,๐๐๐ บาท (บิดามารดา เสียชีวิตทั้งคู่)

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสพภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราชบัญญัติ ประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์ การเยียวยา และช่วยเหลือ บรรเทา ความเดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ ความช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
๒. ค่าสินไหม ทดแทนใน เชิงเศรษฐกิจ และสังคม ๒.๑ การสูญเสีย ทรัพย์สินและ อสังหาริมทรัพย์	ให้คณะกรรมการ คำนึงถึง พฤติการณ์และ ความร้ายแรง ของการกระทำ ความผิด และ สภาพความเสีย หายที่ผู้เสียหาย ได้รับ รวมถึง โอกาสที่ผู้เสียหาย จะได้รับ การบรรเทา ความเสียหาย โดยทางอื่นด้วย และยังได้กำหนด หลักเกณฑ์ดังนี้ (๑)...(๔) ค่าตอบแทน ความเสียหายอื่น นอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงิน ตามจำนวนที่ คณะกรรมการ เห็นสมควร แต่ไม่เกิน สามหมื่นบาท และในกรณีที่ ผู้เสียหายใน คดีอาญาถึงแก่ ความตาย ให้ คณะกรรมการ	ค่าเสียหาย เบื้องต้นไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท		กรณีฉุกเฉิน หรือจำเป็น จำนวน ๒๕๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อเป็น ค่าใช้จ่ายใน การช่วยเหลือ ผู้ประกอบการ รายย่อยและ ประชาชนที่ ทรัพย์สินได้รับความเสียหาย โดยตรงอันเนื่อง มาจาก เหตุการณ์ ความไม่สงบ จากการชุมนุม ทางการเมืองที่ เกิดขึ้นระหว่าง เดือนเมษายน- พฤษภาคม ๒๕๕๓ กรณีร้านค้า หรือทรัพย์สิน ถูกเพลิงไหม้ ถูกโจรกรรม ถูกทำลาย เป็นจำนวนเงิน รายละเอียด ๕๐,๐๐๐ บาท เป็นกรณีพิเศษ นอกเหนือไปจาก	

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสพภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราชบัญญัติ ประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์ การเยียวยา และช่วยเหลือ บรรเทา ความเดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ ความช่วยเหลือ ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
	พิจารณาจ่าย ค่าตอบแทน ให้แก่ผู้เสียหาย นั้น ดังต่อไปนี้ (๑)...(๔) ค่าเสียหายอื่น นอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงิน ตามจำนวนที่ คณะกรรมการ เห็นสมควร แต่ไม่เกิน สามหมื่นบาท			การให้ ความช่วยเหลือ ตามหลักเกณฑ์ ของ กรุงเทพมหานคร โดยให้ คณะกรรมการ ช่วยเหลือ ผู้ประกอบการ รายย่อยและ ประชาชน ที่ทรัพย์สินได้รับ ความเสียหาย จากเหตุการณ์ ความไม่สงบฯ รับไปพิจารณา ต่อไป และตาม ระเบียบ กรุงเทพมหานคร ว่าด้วย การสงเคราะห์ ผู้ประสบ สาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้กำหนด หลักเกณฑ์ การให้ ความช่วยเหลือ โดยในเบื้องต้น กรุงเทพมหานคร จะได้จ่ายเงินทุน ประกอบอาชีพ	

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสพภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราชบัญญัติ ประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์ การเยียวยา และช่วยเหลือ บรรเทา ความเดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ ความช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
๒.๒ การสูญเสีย รายได้	ให้คณะกรรมการ คำนึงถึงพฤติการณ์ และความร้ายแรง ของการกระทำ ความผิด และ สภาพ ความเสียหายที่ ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาสที่ ผู้เสียหายจะได้รับ การบรรเทา ความเสียหาย โดยทางอื่นด้วย และยังได้กำหนด หลักเกณฑ์ดังนี้ (๑)...(๓) ค่าขาด ประโยชน์ทำมา หาได้ในระหว่าง ที่ไม่สามารถ ประกอบการ งานได้ตามปกติ ให้จ่ายในอัตรา วันละไม่เกินสอง ร้อยบาท เป็น ระยะเวลาไม่เกิน หนึ่งปีนับแต่ วันที่ไม่สามารถ ประกอบการ งานได้ตามปกติ		ประโยชน์ ทดแทนในกรณี ประสบอันตราย หรือเจ็บป่วย ได้แก่ (๑)...(๖) ค่าบริการอื่น ที่จำเป็น รวมถึง ค่าทดแทนจาก การขาดรายได้ และประโยชน์ ทดแทนในกรณี ทุพพลภาพ ได้แก่ (๑)...(๗) ค่าบริการอื่นที่ จำเป็น รวมถึง ค่าทดแทนจาก การขาดรายได้ ส่วนประโยชน์ ทดแทนในกรณี ตายได้แก่ (๑)...(๒) เงิน สงเคราะห์ รวมถึงค่า ทดแทนจาก การขาดรายได้ ก่อนเสียชีวิต	ครอบครัวละ ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท	

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสบภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราชบัญญัติ ประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์ การเยียวยา และช่วยเหลือ บรรเทา ความเดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ ความช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
๒.๓ ความเสียหาย ทางวัตถุอื่นๆ รวมถึงค่าใช้จ่าย ทางกฎหมาย	ในการพิจารณา จ่ายค่าตอบแทน ผู้เสียหาย ในคดีอาญา ให้ คณะกรรมการ คำนึงถึง พฤติการณ์และ ความร้ายแรง ของการกระทำ ความผิด และ สภาพ ความเสียหาย ที่ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาสที่ ผู้เสียหายจะได้รับ การบรรเทา ความเสียหาย โดยทางอื่นด้วย และยังได้กำหนด หลักเกณฑ์ดังนี้ (๑)...(๔) ค่าตอบแทน ความเสียหายอื่น			ก. เด็กก่อน วัยเรียน นักเรียน นักศึกษา ที่ประสบเหตุจน เป็นผลให้บาดเจ็บ สาหัส หรือ ทุพพลภาพ รวมทั้ง เด็กกำพร้า หรือเด็กที่ได้รับ ผลกระทบจาก เหตุการณ์ ความไม่สงบ เนื่องจากบิดา มารดา หรือ ผู้อุปการะ เสียชีวิต บาดเจ็บ สาหัส ทุพพลภาพ ในระยะยาว โดย ให้ความช่วยเหลือ เป็นทุนการศึกษา รายปี ต่อเนื่อง โดยจ่ายเป็นรายปี เด็กเล็กก่อน วัยเรียน/ การศึกษานอก โรงเรียน ๕,๐๐๐ บาท/คน/ปี, อนุบาล/ประถม ศึกษา ๖,๐๐๐ บาท/คน/ปี, มัธยมศึกษา ๑๐,๐๐๐ บาท/ คน/ปี,	

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสบภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราชบัญญัติ ประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์ การเยียวยา และช่วยเหลือ บรรเทา ความเดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ ความช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
				อุดมศึกษา ๒๐,๐๐๐ บาท/ คน/ปี” ตาม หลักเกณฑ์การให้ ความช่วยเหลือ เยียวยา ดังนี้ “ให้เงินฟื้นฟู สมรรถภาพ สำหรับผู้บาดเจ็บ สาหัส หรือ ทุพพลภาพ ๒๐๐,๐๐๐ บาท/คน และ จ่ายเงินยังชีพ รายเดือนให้แก่ เด็กก่อนวัยเรียน นักเรียน นักศึกษา ที่บิดา มารดา หรือ ผู้อุปการะเสีย ชีวิต บาดเจ็บ สาหัส และ ทุพพลภาพ หรือ เด็กก่อน วัยเรียน นักเรียน นักศึกษา ที่ประสบเหตุ จนเป็นผลให้ บาดเจ็บสาหัส หรือทุพพลภาพ จนจบการศึกษา ระดับปริญญาตรี	

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสพภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราชบัญญัติ ประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์ การเยียวยา และช่วยเหลือ บรรเทา ความเดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ ความช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
				หรือตาม ศักยภาพของ เด็ก ทั้งนี้ อายุ ไม่เกิน ๒๕ ปี บริบูรณ์ (ระดับ อนุบาล/ประถม ศึกษา เดือนละ ๑,๐๐๐ บาท/คน ระดับเด็กเล็ก ก่อนวัยเรียน/ การศึกษา นอกโรงเรียน/ มัธยมศึกษา เดือนละ ๑,๕๐๐ บาท/คน ระดับ อุดมศึกษา/ ปวส. เดือนละ ๒,๕๐๐ บาท/คน ข. ให้ความ ช่วยเหลือแก่ ครอบครัวที่ อุปการะ (กรณี เด็กที่พึ่งพิงและ มารดาเสียชีวิต จากเหตุการณ์ ความไม่สงบ) แบบครอบครัว อุปถัมภ์ โดยให้ การช่วยเหลือ เป็นเงินอุดหนุน รายเดือนใน อัตรา ๒,๐๐๐	

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสพภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราชบัญญัติ ประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์ การเยียวยา และช่วยเหลือ บรรเทา ความเดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ ความช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
๒.๔ การสูญเสีย โอกาส รวมถึง การจ้างงานและ การศึกษา	ให้คณะกรรมการ คำนึงถึง พฤติการณ์และ ความร้ายแรง ของการกระทำ ความผิด และ สภาพ ความเสียหาย ที่ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาสที่ ผู้เสียหายจะได้ รับการบรรเทา ความเสียหาย โดยทางอื่นด้วย ก็พอจะนำ หลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ มาเทียบเคียงได้ ในฐานะเป็น ค่าเสียหาย โดยทั่วไปดังนี้ (๑)...(๔) ค่าตอบแทน ความเสียหายอื่น นอกจาก (๑) (๒)			บาท/คน กรณี อุปการะเกิน ๒ คน ขึ้นไป ให้อุดหนุนใน ลักษณะเหมาจ่าย ๕,๐๐๐ บาท/ เดือน	

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสพภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราชบัญญัติ ประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์ การเยียวยา และช่วยเหลือ บรรเทา ความเดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ ความช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
	และ (๓) ให้จ่าย เป็นเงินตาม จำนวนที่ คณะกรรมการ เห็นสมควร แต่ไม่เกิน สามหมื่นบาท และในกรณี ที่ผู้เสียหายใน คดีอาญา ถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการ พิจารณาจ่าย ค่าตอบแทน ให้แก่ ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้ (๑)... (๔) ค่าเสียหายอื่น นอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงิน ตามจำนวนที่ คณะกรรมการ เห็นสมควร แต่ไม่เกิน สามหมื่นบาท				

๓) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงทางการเมืองกรณีเป็นตัวเงิน

จากลักษณะและการกำหนดหลักเกณฑ์การเยียวยาที่เป็นตัวเงินที่ได้กำหนดไว้ในมาตรการกฎหมายไทยและหลักเกณฑ์การเยียวยาของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รวมถึงการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบภาคใต้พบว่า มีลักษณะสอดคล้องกันและมีลักษณะการเยียวยาที่ครอบคลุมทั้งในเชิงขั้นตอนและระยะเวลาการบำบัดเยียวยา และในเชิงการเยียวยาตัวบุคคลทั้งในทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งทำให้เกิดการเยียวยาที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

แต่สำหรับมาตรการการเยียวยาสำหรับเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองดังที่ได้กล่าวไว้นั้น จำเป็นที่จะต้องพิจารณาทั้งในส่วนที่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง และผลกระทบที่เกิดขึ้นสำหรับเหตุการณ์ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและเยียวยาบรรเทาความเสียหายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเหมาะสมสำหรับสถานการณ์ของประเทศในปัจจุบันควบคู่ไปกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการการเยียวยาตามกฎหมายไทยและหลักเกณฑ์การเยียวยาของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รวมถึงการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบภาคใต้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบจำนวนเงินช่วยเหลือเยียวยาที่มีอยู่ในกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันกับจำนวนเงินที่มีการจ่ายเพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายในเหตุการณ์ความไม่สงบทางภาคใต้ของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) และจำนวนเงินช่วยเหลือของศูนย์ช่วยเหลือเยียวยา กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ จ่ายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายที่ผ่านมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่แล้ว จำนวนเงินช่วยเหลือประเภทต่างๆ ที่จ่ายให้แก่ผู้เสียหายโดย ศอบต. นั้น มีจำนวนเงินมากที่สุด

การนำจำนวนเงินที่มีการจ่ายในแต่ละประเภทของความเสียหายที่เคยจ่ายให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองและในภาคใต้มาเป็นหลักในการกำหนดจำนวนเงินที่จะจ่ายเพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากความวุ่นวายทางการเมืองที่ผ่านมา นั้น น่าจะเป็นจำนวนที่เหมาะสมมากกว่าจำนวนเงินตามที่กฎหมายหลายฉบับกำหนดไว้ เนื่องจากการจ่ายเงินให้แก่ผู้เสียหายในกรณีต่างๆ ตามกฎหมายนั้นมีวัตถุประสงค์และที่มาที่ไปที่แตกต่างกันจากเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองที่ผ่านมา

๔) องค์กรและวิธีการเยียวยาที่เป็นตัวเงิน

นอกจากการกำหนดลักษณะและหลักเกณฑ์การเยียวยาที่เป็นตัวเงินดังกล่าวแล้ว องค์กรและวิธีการเยียวยาที่เป็นตัวเงินก็ถือเป็นสิ่งสำคัญในเชิงปฏิบัติ เนื่องจากการกำหนดให้มีองค์กรและวิธีการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพมีส่วนจำเป็นต่อการเข้าถึงซึ่งการเยียวยาเพื่อก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพและความยุติธรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาตามมาตรการกฎหมายของไทยพบว่า ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กำหนดองค์กรการเยียวยาไว้ที่เรียกว่า คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย^{๓๗} โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ พิจารณาคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนการออกกฎหมายกระทรวง ระเบียบ และประกาศต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้และในการปฏิบัติหน้าที่นี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานเป็นผู้ปฏิบัติแทนได้^{๓๘} และได้มีสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายที่เป็นหน่วยงานย่อยเป็นผู้ดำเนินงานปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้

^{๓๗} พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๗

^{๓๘} พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๘

รับคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งทำความเข้าใจถึงความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่นหรือบุคคลใดๆ เพื่อขอทราบข้อเท็จจริงหรือความเห็นเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย เก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายและ กระทำกิจการตามที่รัฐมนตรี คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย^{๓๔}

สำหรับวิธีการเยียวยาตามพระราชบัญญัติได้กำหนดวิธีการไว้ดังนี้^{๔๐} คือ (๑) จะต้องเป็นผู้ที่ถูกระทำให้ได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกาย หรือจิตใจ เช่น ถูกทำร้ายร่างกายหรือฆ่า เพื่อชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ หรือถูกข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น (๒) ผู้ที่ถูกระทำต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น หมายถึง ไม่ใช่คู่กรณี คือ ไม่ใช่ผู้ที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิดนั้น หรือไม่ได้เป็นผู้สมัครใจเข้าร่วมในการกระทำความผิดนั้น (๓) การกระทำความผิดนั้นต้องเป็นความผิดทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในท้ายพระราชบัญญัตินี้ ดังนี้

- ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราหญิงอื่นซึ่งมิใช่ภริยาตน ความผิดฐานกระทำชำเราเด็กหญิงอายุไม่เกิน ๑๕ ปี ความผิดฐานกระทำอนาจารผู้อื่น ความผิดฐานเป็นธุระจัดหาล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารของผู้อื่นหรือของตนเอง ความผิดฐานค้าวัตถุลามก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๖-๒๗๘

- ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ความผิดฐานกระทำโดยประมาท ความผิดฐานกระทำทารุณบุคคลซึ่งต้องพึ่งตนในการดำรงชีพ หรือการอื่นใดให้ฆ่าตนเอง ความผิดฐานช่วยหรือยุยงส่งเสริมเด็กอายุไม่เกิน ๑๖ ปีให้ฆ่าตนเอง ความผิดฐานเข้าร่วมชุมนุมต่อสู้จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘-๒๙๔

- ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส ความผิดฐานเข้าร่วมชุมนุมต่อสู้จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ความผิดฐานกระทำโดยประมาทจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙๕-๓๐๐

- ความผิดฐานทำให้แท้งลูกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๑-๓๐๕ ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๖-๓๐๘

สำหรับวิธีการยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ และการอุทธรณ์ ได้กำหนดไว้ดังนี้ กล่าวคือ

ก.วิธีการยื่นคำขอให้ผู้เสียหายหรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ณ สำนักงาน ตามแบบที่สำนักงาน กำหนดภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด

ข. การพิจารณาคำขอ หลักเกณฑ์ให้เป็นไปตามระเบียบตามที่คณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหายเป็นผู้กำหนดโดยความเห็นชอบจากรัฐมนตรี^๑ ทั้งนี้มีระเบียบปฏิบัติดังต่อไปนี้ โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานย่อยเข้ามาดำเนินการในเชิงปฏิบัติเพื่อให้การปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาเกิดประสิทธิภาพ ได้แก่ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือที่เรียกว่า “สชง.” โดยได้มีแนวทางปฏิบัติตามขั้นตอนโดยแบ่งเป็น ๔ ขั้นตอน และกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานในกระบวนการ

๓๘ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๕

๔๐ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๗

๔๑ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๒๔

พิจารณาวินิจฉัยฯ ภายใน ๑๐๘ วัน ดังนี้^{๔๒}

ขั้นตอนที่ ๑ การรับคำขอ ตรวจสอบหลักฐาน / บันทึกถ้อยคำของผู้ยื่นและออกใบรับคำขอ กำหนดระยะเวลาปฏิบัติงาน ๑ ชั่วโมง

ขั้นตอนที่ ๒ การแสวงหาข้อเท็จจริง / พยานหลักฐาน และเสนอความเห็น กำหนดระยะเวลาปฏิบัติงานภายใน ๑๒ วัน

ขั้นตอนที่ ๓ การประชุมคณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทน กำหนดระยะเวลาปฏิบัติงาน ๖๐ วัน แบ่งเป็น ๒ ช่วง

ขั้นตอนที่ ๔ จัดทำคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ และแจ้งคำวินิจฉัย กำหนดระยะเวลา ๓๕ วัน

ค. การอุทธรณ์ ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด ส่วนการยื่นอุทธรณ์ดังกล่าว ผู้อุทธรณ์จะยื่นต่อสำนักงานหรือศาลจังหวัดที่ผู้ยื่นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเพื่อส่งให้แก่ศาลอุทธรณ์ก็ได้ และให้ถือว่าเป็นการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แล้ว ในการวินิจฉัยอุทธรณ์ดังกล่าว ศาลอุทธรณ์มีอำนาจไต่สวนหลักฐานเพิ่มเติมโดยสืบพยานเอง หรืออาจแต่งตั้งให้ศาลชั้นต้นตามที่เห็นสมควรทำแทนก็ได้^{๔๓}

นอกจากนี้มาตรการกฎหมายไทยที่ได้กำหนดองค์กรและวิธีการเยียวยา ยังมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดองค์กรการเยียวยาไว้ที่เรียกว่า คณะกรรมการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์^{๔๔} คณะกรรมการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่^{๔๕} ให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานกลางของรายการและจำนวนเงินค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลที่บริษัทหรือกองทุนต้องจ่ายให้แก่ผู้ประสบภัย พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นและหรือเงินอื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือเกี่ยวกับรายการและจำนวนเงินค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลตามที่นายทะเบียนขอความเห็นหรือตามที่ผู้ประสบภัยร้องขอ ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมายและได้มีบริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ที่เป็นหน่วยงานย่อยเป็นผู้ดำเนินงานปฏิบัติงานให้บริการเกี่ยวกับการรับคำร้องขอและการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือเงินต่างๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ และดำเนินกิจการตามที่บริษัทหรือสำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจะได้มอบหมาย ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยเฉพาะการประกันภัยรถตามพระราชบัญญัตินี้ ตามที่ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ดำเนินกิจการอื่นตามที่กำหนดในหนังสือปริศนหส์สนธิ^{๔๖}

ส่วนวิธีการยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ และการอุทธรณ์ ได้กำหนดไว้ดังนี้ กล่าวคือ

ก. วิธีการยื่นคำขอ^{๔๗} ให้ผู้ประสบภัยต้องร้องขอภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ที่มีความเสียหายเกิดขึ้นต่อบริษัทหรือสำนักงานกองทุนทดแทน

^{๔๒} กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, http://www.rlpd.moj.go.th/rlpd๑๒/index.php?option=com_content&task=view&id=๗๘&Itemid=๙๕

^{๔๓} พระราชบัญญัติคำตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๒๕

^{๔๔} พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๖

^{๔๕} พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๖ ทวิ

^{๔๖} พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๐ ทวิ

^{๔๗} พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๗

ข. การพิจารณาคำขอ^{๔๘} ให้บริษัทหรือสำนักงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้ประสบภัยให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำร้องขอ ทั้งนี้ โดยไม่ต้องรอกการพิสูจน์ความรับผิดชอบ

อีกทั้งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ยังได้กำหนดองค์กรไว้ที่เรียกว่า “คณะกรรมการประกันสังคม” ประกอบด้วยปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข และผู้แทนสำนักงานประกันสังคมเป็นกรรมการ กับผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายลูกจ้างฝ่ายละห้าคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และเลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ^{๔๙} ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการในการประกันสังคมตามพระราชบัญญัตินี้ พิจารณาให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีในการตราพระราชกฤษฎีกาการออกกฎกระทรวง และระเบียบต่างๆ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ วางระเบียบโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินของกองทุน วางระเบียบโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการจัดหาผลประโยชน์ของกองทุน พิจารณางบดุลและรายงานการรับจ่ายเงินของกองทุนและรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานในส่วนที่เกี่ยวกับการประกันสังคมตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่คณะกรรมการอื่นหรือสำนักงานปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น^{๕๐}

ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้มี “คณะกรรมการแพทย์” ประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการอื่น มีจำนวนรวมกันไม่เกินสิบหกคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งและผู้แทนสำนักงานเป็นกรรมการและเลขานุการ^{๕๑} ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการดำเนินงานในการให้บริการทางการแพทย์ กำหนดหลักเกณฑ์และอัตราสำหรับประโยชน์ทดแทนในการรับบริการทางการแพทย์ของผู้ประกันตน เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการออกกฎกระทรวง ให้คำปรึกษาและแนะนำในทางการแพทย์แก่คณะกรรมการคณะกรรมการอุทธรณ์ และสำนักงานปฏิบัติการอื่นตามที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการแพทย์ หรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการมอบหมาย^{๕๒} และกำหนดให้มีการจัดตั้ง “สำนักงานประกันสังคม” ขึ้นในกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการคณะกรรมการอื่น และคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ เก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประกันสังคม จัดทำทะเบียนนายจ้างและผู้ประกันตนซึ่งต้องส่งเงินสมทบเข้ากองทุน ปฏิบัติการตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน กระทำกิจการอย่างอื่นตามที่รัฐมนตรี คณะกรรมการคณะกรรมการอื่นหรือคณะกรรมการมอบหมาย^{๕๓} และกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนหนึ่งขึ้นในสำนักงานประกันสังคม ที่เรียกว่า “กองทุนประกันสังคม เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายให้ผู้ประกันตนได้รับประโยชน์ทดแทนและเป็นค่าใช้จ่าย^{๕๔} ซึ่งประกอบด้วยเงินสมทบจากรัฐบาล นายจ้าง และผู้ประกันตน เงินเพิ่ม ผลประโยชน์ของกองทุน เงินค่าธรรมเนียมเงินที่ได้รับจากการบริจาคหรือเงินอุดหนุน เงินที่ตกเป็นของกองทุน เงินอุดหนุนหรือเงินอุดหนุนราชการที่รัฐบาล

^{๔๘} พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๕

^{๔๙} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๘

^{๕๐} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๙

^{๕๑} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๑๔

^{๕๒} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๑๕

^{๕๓} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๑๙

^{๕๔} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๒๑

จ่ายเงินค่าปรับที่ได้จากการเปรียบเทียบรายได้อื่น^{๕๕}

ส่วนวิธีการยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ และการอุทธรณ์ ได้กำหนดไว้ดังนี้ กล่าวคือ

ก. วิธีการยื่นคำขอ^{๕๖} ผู้ประกันตนหรือบุคคลอื่นใดเห็นว่าตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีใด และประสงค์จะขอรับประโยชน์ทดแทนนั้น ให้ยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทนต่อสำนักงานตามระเบียบที่เลขาธิการ กำหนด ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่มีสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทนนั้น ประโยชน์ทดแทนตามวรรคหนึ่งที่เป็นตัวเงิน ถ้าผู้ประกันตนหรือบุคคลซึ่งมีสิทธิไม่มารับภายในสองปีนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากสำนักงาน ให้เงินนั้นตกเป็นของ กองทุน

ข. การพิจารณาคำขอ^{๕๗} ให้เลขาธิการ หรือผู้ซึ่งเลขาธิการมอบหมายพิจารณาสั่งการโดยเร็ว

ค. การอุทธรณ์ ให้มีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อคณะกรรมการอุทธรณ์ได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าว^{๕๘} เมื่อคณะกรรมการอุทธรณ์พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์แล้วให้แจ้งคำวินิจฉัยนั้นเป็น หนังสือให้ผู้อุทธรณ์ทราบ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการอุทธรณ์นั้น ถ้าผู้อุทธรณ์ไม่พอใจให้มีสิทธินำคดีไปสู่ ศาลแรงงานภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย แต่ถ้าไม่นำคดีไปสู่ศาลแรงงาน ภายในกำหนดระยะเวลา ดังกล่าว ให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการอุทธรณ์เป็นที่สุด^{๕๙}

อีกทั้งจากสถานการณ์ภาคใต้ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบภาคใต้ ซึ่งในหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้กำหนดองค์กร ไว้ว่ากำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ไม่สงบในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ (กยต.)^{๖๐} ซึ่งประกอบด้วยรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องหรือผู้แทน ร่วมเป็นกรรมการ และปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณากำหนด นโยบายและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้รัฐบาลตกลงใจในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นระบบ ทั้งหลักเกณฑ์ความช่วยเหลือตามระเบียบ ของทางราชการปัจจุบันที่มีอยู่ และหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติม เพื่อให้ครอบคลุมการช่วยเหลือเยียวยา ที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วนทุกด้าน ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๖๐/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๔๘ และกำหนดให้มีแหล่งเงินทุนมาจากโครงการเพื่อการสาธารณประโยชน์จากรายได้โดยการออกสลากพิเศษ และ แหล่งเงินสำหรับเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ แรงงานต่างด้าว เจ้าของพืชไร่ ผู้เดินทางไป ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เป็นการครั้งคราว ผู้ประกอบการในพื้นที่ และการเยียวยากรณีพิเศษอื่นๆ นั้น ให้ใช้จ่าย ลักษณะเป็นโครงการพิเศษจำเป็นเร่งด่วนของรัฐบาล โดยให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีขอรับการสนับสนุน งบประมาณจากงบประมาณรายจ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น โดยประสานและ

^{๕๕} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๒๒

^{๕๖} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๕๖

^{๕๗} เพิ่งอ้างถึง

^{๕๘} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๘๕

^{๕๙} พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๘๗

^{๖๐} การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, คณะอนุกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์และ อำนวยการการให้ความช่วยเหลือเยียวยาสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, กลุ่มงานช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ, สำนักประสานนโยบายสังคมจิตวิทยา (สสค.), หน้า ๓

ขอทำความตกลงกับสำนักงานประมาณตามความจำเป็นต่อไป^{๖๑} และยังกำหนดให้มีศูนย์อำนวยความสะดวกการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาฯ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๘ แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ โดยมีอำนาจอนุมัติการเบิกจ่ายงบประมาณให้ความช่วยเหลือดังกล่าวจากงบประมาณรายจ่าย งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น โดยประสานและขอทำความตกลงกับสำนักงานประมาณ สำหรับการช่วยเหลือกรณีพิเศษอื่นๆ นอกเหนือตามหลักเกณฑ์ฯ และการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของ กยต. ให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากงบประมาณรายจ่าย งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น โดยประสานและขอทำความตกลงกับสำนักงานประมาณตามความจำเป็นต่อไป^{๖๒} และกำหนดให้ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ ให้มีการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีกองทุนประกอบด้วยเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้เพื่อใช้จ่ายในกิจการของกองทุน รวมทั้งดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือผู้ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ^{๖๓}

ส่วนวิธีการยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ และการอุทธรณ์ ได้กำหนดไว้ดังนี้ กล่าวคือ

ก. วิธีการยื่นคำขอ^{๖๔} ยื่นเอกสารขอรับการช่วยเหลือเยียวยา ณ ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฯ ระดับอำเภอ ซึ่งตั้งอยู่ ณ ที่ว่าการอำเภอในพื้นที่เกิดเหตุซึ่งมีศูนย์เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ ประจำอำเภอ ทั้ง ๓๗ อำเภอ ซึ่งเป็นจุดบริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) เพียงจุดเดียว จากนั้นเอกสารของท่านจะถูกส่งไปยังหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ

ข. การพิจารณาคำขอ^{๖๕} จำแนกออกเป็น ๒ กรณีได้แก่ กรณีร่างกาย ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้คือ เจ้าหน้าที่ตรวจเอกสารของท่าน พร้อมทั้งตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อประกอบการพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากความไม่สงบฯ หรือไม่ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาไม่เกิน ๗ วัน หากตรวจสอบแล้วคณะกรรมการ ๓ ฝ่าย รับรองว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดจากความไม่สงบฯ จะได้รับการช่วยเหลือทันที ๑๐๐% ระหว่างที่เจ้าหน้าที่ตรวจสอบเหตุการณ์ หากผลรับรองเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ยังไม่สามารถสรุปผลได้ ท่านจะได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้น ๒๕% จากวงเงินการช่วยเหลือ เช่น ประชาชนทั่วไปเสียชีวิต จะได้รับเงินช่วยเหลือ ๑๒,๕๐๐ บาท หากผลการรับรองเหตุการณ์จาก ๓ ฝ่าย รับรองว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกิดจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฯ ระดับอำเภอ จะส่งเอกสารหลักฐานและข้อมูล มาศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฯ ระดับจังหวัด ซึ่งท่านจะได้รับเงินเพิ่มเติมอีก ๗๕% จากวงเงินที่เหลือ โดยใช้ระยะเวลาไม่เกิน ๗ วัน จากนั้นศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฯ ระดับจังหวัด จะส่งเอกสารหลักฐาน ข้อมูลของท่านไปยังหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

^{๖๑} เพิ่งอ้างถึง

^{๖๒} การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, อ้างถึงแล้ว, หน้า ๔

^{๖๓} การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, อ้างถึงแล้ว, หน้า ๕

^{๖๔} การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, อ้างถึงแล้ว, หน้า ๑๕

^{๖๕} การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, อ้างถึงแล้ว, หน้า ๑๔-๑๕

จังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด สำนักงานยุติธรรมจังหวัด (ผู้แทนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ) ท้องถิ่นจังหวัด และกรณีทรัพย์สิน เจ้าหน้าที่ตรวจสอบเอกสารของท่าน พร้อมทั้งตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อประกอบการพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากความไม่สงบฯ หรือไม่ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาไม่เกิน ๗ วัน หากผลการรับรองเหตุการณ์จาก ๓ ฝ่าย รับรองว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกิดจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฯ ระดับอำเภอ จะรวบรวมเอกสารของท่าน เพื่อที่จะประเมินราคาทรัพย์สินที่เสียหาย พร้อมกับประชุมประเมินทรัพย์สินเสียหาย เมื่อศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฯ ระดับอำเภอสรุปผลการประเมินความเสียหายเบื้องต้น รายงานศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาฯ ระดับจังหวัด โดยจังหวัดจะตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุการณ์อีกครั้ง พร้อมนำข้อมูลเบื้องต้นจากอำเภอ จัดประชุมประเมินความเสียหาย หากเป็นเหตุการณ์ที่เกิดจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ จังหวัดจะจ่าย ๑๐๐% กรณีดำเนินการแล้วเสร็จภายใน ๒ สัปดาห์ หากไม่แล้วเสร็จภายใน ๒ สัปดาห์ สามารถขยายเวลาออกไปอีก ๒ สัปดาห์ ระหว่างการขยายเวลา จังหวัดจะจ่ายเงินไปก่อน ๒๕% จากวงเงินที่ประเมินไว้ในเบื้องต้น และเมื่อประเมินเสร็จเรียบร้อยแล้วจะจ่ายเพิ่มอีก ๗๕% ของวงเงินที่เหลือ โดยจะใช้เวลาประมาณ ๑ เดือน หรือ ๔ สัปดาห์

ตารางที่ ๔ ตารางเปรียบเทียบองค์กรและวิธีการเยียวยา

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสบภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราช บัญญัติประกัน สังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์การ เยียวยาและ ช่วยเหลือ บรรเทาความ เดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ความ ช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
๑. องค์กร เยียวยา	คณะกรรมการ พิจารณา ค่าตอบแทนฯ และสำนักงาน ช่วยเหลือ ทางการเงิน	คณะกรรมการ คุ้มครอง ผู้ประสบภัย จากรถยนต์ และบริษัทกลาง คุ้มครอง ผู้ประสบภัย จากรถยนต์ และสำนักงาน กองทุนทดแทน ผู้ประสบภัย และยังได้มีการ การจัดตั้งกองทุน ผู้ประสบภัย	คณะกรรมการ ประกันสังคม และคณะ กรรมการแพทย์ และสำนักงาน ประกันสังคม และยังได้มีการ จัดตั้งกองทุน ประกันสังคม		คณะกรรมการ นโยบายและ อำนวยการ เยียวยาผู้ได้รับ ผลกระทบ สืบเนื่องจาก สถานการณ์ ไม่สงบในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ (กยต.) และศูนย์ อำนวยการ บริหารจังหวัด ชายแดนภาคใต้ และการจัดตั้ง กองทุนสนับสนุน การให้ความ

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสบภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราช บัญญัติประกัน สังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์การ เยียวยาและ ช่วยเหลือ บรรเทาความ เดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ความ ช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
					ช่วยเหลือผู้ได้รับ ผลกระทบ สืบเนื่องจาก สถานการณ์ ความไม่สงบใน จังหวัดชายแดน ภาคใต้ โดย กำหนดให้มี แหล่งเงินทุนจาก โครงการเพื่อ การสาธารณะ ประโยชน์และให้ มีคณะกรรมการ บริหารกองทุน อีกทั้งยังกำหนด ให้มี แต่งตั้ง คณะกรรมการ จำนวน ๘ คณะ ย่อย
๒. วิธีการเยียวยา ๒.๑ หลักเกณฑ์ ๒.๒ วิธีการยื่น คำขอ	เป็นผู้ได้รับ ความเสียหาย แก่กายหรือจิตใจ ตามประเภท ความผิดที่กฎหมาย กำหนดเท่านั้น ยื่นต่อ คณะกรรมการ ณ สำนักงาน ตามแบบที่ สำนักงาน กำหนดภายใน	เป็นผู้ประสบภัย จากรถยนต์ ให้ผู้ประสบภัย ต้องร้องขอ ภายในหนึ่งร้อย แปดสิบวันนับ แต่วันที่มีความ	ลูกจ้างซึ่งมีอายุ ไม่ต่ำกว่าสิบห้า ปีบริบูรณ์และไม่ เกินหกสิบปี บริบูรณ์เป็นผู้ ประกันตน ให้ยื่นคำขอรับ ประโยชน์ ทดแทนต่อ สำนักงานตาม ระเบียบที่		ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบใน จังหวัดชายแดน ภาคใต้ ยื่นเอกสารขอรับ การช่วยเหลือ เยียวยา ณ ศูนย์ ช่วยเหลือ เยียวยาฯ ระดับ

	พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทน ผู้เสียหายและ ค่าทดแทนฯ	พระราชบัญญัติ คุ้มครอง ผู้ประสบภัยจาก รถยนต์ พ.ศ. ๒๕๓๕	พระราช บัญญัติประกัน สังคม พ.ศ. ๒๕๓๓	หลักเกณฑ์การ เยียวยาและ ช่วยเหลือ บรรเทาความ เดือดร้อน (กระทรวง การพัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์)	หลักเกณฑ์ การให้ความ ช่วยเหลือ เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ ความไม่สงบ ภาคใต้
๒.๓ การพิจารณา คำขอ	หนังสือแนบแฟ้มที่ ผู้เสียหายได้รู้ถึง การกระทำผิด แบ่งเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอน การตรวจสอบ หลักฐาน/บันทึก ถ้อยคำของผู้ยื่น คำขอและออก ใบรับคำขอ การแสวงหา ข้อเท็จจริง/ พยานหลักฐาน/ การประชุม คณะกรรมการ พิจารณา ค่าตอบแทน และการจัดทำ คำวินิจฉัย และ ยังได้กำหนด เวลาใน การปฏิบัติงาน ในกระบวนการ พิจารณาวินิจฉัยฯ	เสียหายเกิดขึ้น ต่อบริษัทหรือ สำนักงาน กองทุนทดแทน ให้บริษัทหรือ สำนักงาน กองทุนทดแทน ผู้ประสบภัย จ่ายค่าเสียหาย เบื้องต้นให้แก่ ผู้ประสบภัย ให้เสร็จสิ้น ภายในเจ็ดวัน นับแต่ วันที่ได้รับ คำร้องขอ ทั้งนี้ โดยไม่ต้องรอ การพิสูจน์ ความรับผิด	เลขาธิการ กำหนด ภายใน หนึ่งปีนับแต่วันที่ มีสิทธิขอรับ ประโยชน์ ทดแทนนั้น ให้เลขาธิการ หรือผู้ซึ่ง เลขาธิการ มอบหมาย พิจารณาสั่งการ โดยเร็วให้มีสิทธิ อุทธรณ์เป็น หนังสือต่อ คณะกรรมการ อุทธรณ์ได้ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับ แจ้งคำสั่ง ดังกล่าว		อำเภอ ซึ่งตั้งอยู่ ณ ที่ว่าการ อำเภอในพื้นที่ เกิดเหตุ จำแนกออกเป็น ๒ กรณี ได้แก่ กรณีร่างกาย และกรณีทรัพย์สิน สิน โดยทั้งสอง กำหนด ระยะเวลา การพิจารณา ไม่เกิน ๗ วัน
๒.๔ การอุทธรณ์	ภายใน ๑๐๘ วัน ต่อศาลอุทธรณ์ ภายในสามสิบ วันนับแต่วันที่ได รับแจ้งคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของ ศาลอุทธรณ์ ให้เป็นที่สุด				

ข้อเสนอแนะต่อองค์กรและวิธีการเยียวยาสำหรับผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงทางการเมือง

จากตารางการเปรียบเทียบองค์กรและวิธีการเยียวยาดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดในการจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยา นี้ เป็นการที่รัฐจ่ายเงินให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายเพื่อช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม จึงเป็นการจ่ายแบบให้เปล่า (ex gratia) และไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความผิดของใคร (no-fault liability) การจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความขัดแย้งของคนในสังคมในกรณีนี้

นอกจากจะเป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายโดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นกลุ่มหรือฝ่ายใดที่ขัดแย้งกันแล้ว ยังเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับแนวคิดความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) ที่มุ่งเน้นการปรองดองและให้อภัยเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขสันติมากกว่าการพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษอีกด้วย

ในต่างประเทศ เมื่อการความวุ่นวายในบ้านเมืองและการเปลี่ยนโอนอำนาจหรือแนวคิดในการบริหารประเทศ (Transitional justice) จนมีความจำเป็นต้องเยียวยาให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความวุ่นวายนั้น มักจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงอันเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยให้มีอำนาจในการพิจารณาแนวทางการเยียวยา (remedy) ด้วย

ในกรณีเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดจากการชุมนุมและสลายการชุมนุมในไทยตั้งแต่วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ เป็นต้นมานั้น แม้เหตุการณ์ความวุ่นวายจะยุติลงแล้ว แต่ความคลุมเครือและความขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคมยังคงมีให้เห็นอยู่เพราะยังไม่ปรากฏชัดเจนว่าข้อเท็จจริงและการกล่าวอ้างต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันนั้นเป็นความจริงหรือไม่ เพียงใด การช่วยเหลือเยียวยาโดยไม่คำนึงว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด จึงจำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากคนในสังคมและผู้ได้รับผลกระทบว่าการดำเนินการดังกล่าว เป็นการช่วยเหลือของรัฐที่มีความเป็นกลาง

การจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานขึ้นมาโดยเฉพาะให้มีหน้าที่ในการพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ได้รับความเสียหายในรูปของคณะกรรมการหรือศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาที่มีองค์ประกอบของกรรมการที่มีความหลากหลาย (เช่น มีตัวแทนของฝ่ายปกครอง ทหาร ตำรวจ องค์กรเอกชน หน่วยงาน เป็นต้น) จะเป็นการแสดงจุดยืนที่ชัดเจนของรัฐบ่งชี้ว่ามีความจริงใจในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบมากกว่าการให้หน่วยงานใดของรัฐเป็นผู้พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ได้รับความเสียหายดังกล่าว

รูปแบบของคณะกรรมการหรือศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาดังกล่าวคล้ายกับการจัดตั้งศูนย์เยียวยาช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และคณะกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์และอำนวยความสะดวกการให้ความช่วยเหลือเยียวยาสืบเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

สำหรับวิธีการเยียวยา เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ได้รับความเสียหายในการยื่นเรื่องขอรับเงินช่วยเหลือเยียวยา ควรกำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหาย ทายาทหรือครอบครัวอุปถัมภ์อาจมอบอำนาจให้บุคคลใดมาดำเนินการยื่นเรื่อง ให้ถ้อยคำ ส่งมอบเอกสาร หรือรับเงินช่วยเหลือเยียวยาแทนได้ตามแนวทางที่กำหนด

สถานที่หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรับเรื่องการขอรับเงินช่วยเหลือเยียวยานั้น นอกจากคณะกรรมการหรือศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาแล้ว ควรกำหนดให้สำนักงานเขตหรือที่ว่าการอำเภอ (แล้วแต่กรณี) ในท้องที่ที่เกิดความเสียหาย หรือที่ผู้ได้รับความเสียหาย ทายาทหรือครอบครัวอุปถัมภ์มีภูมิลำเนาเป็นศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาประจำเขต/อำเภอ มีอำนาจหน้าที่รับเรื่องดังกล่าวแทนคณะกรรมการได้ รวมทั้งให้มีอำนาจพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาเบื้องต้นได้ด้วย ทั้งนี้การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาประจำเขต/อำเภอควรกำหนดให้มีองค์ประกอบที่หลากหลายทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ

นอกจากนี้ ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาประจำเขต/อำเภอควรทำหน้าที่กลั่นกรองเรื่อง พร้อมทั้งเสนอความเห็น

เกี่ยวกับจำนวนเงิน ประเภทและรูปแบบการช่วยเหลือเยียวยาโดยรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ส่งไปยังคณะกรรมการที่อยู่ส่วนกลางเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

ในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายไม่พอใจผลการพิจารณาเรื่องขอรับเงินช่วยเหลือเยียวยาของศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาประจำเขต/อำเภอ ก็อาจยื่นหนังสือคัดค้านต่อศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาประจำเขต/อำเภอ ที่พิจารณาเรื่องนั้น เพื่อให้ส่งเรื่องดังกล่าวพร้อมคำคัดค้านไปยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาต่อไป ทั้งนี้ การดำเนินการของคณะกรรมการและศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาประจำเขต/อำเภอ ควรมีกรอบระยะเวลาที่แน่นอนเพื่อให้การพิจารณาเกิดความล่าช้าเกินสมควร

บุคคลที่ประสงค์จะรับเงินช่วยเหลือเยียวยา อาจยื่นเรื่องเป็นหนังสือตามแนวทางที่กำหนดหรือจะเสนอเรื่องด้วยวาจาเพื่อให้คณะกรรมการหรือศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาประจำเขต/อำเภอจัดทำเป็นหนังสือก็ได้ โดยต้องเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น สำเนาบัตรข้าราชการหรือบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาใบรับรองแพทย์ สำเนาบันทึกรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี สำเนาใบเกิด ภาพถ่ายทรัพย์สินที่เสียหาย เป็นต้น

๑๑.๒ มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดแนวทาง และหลักเกณฑ์การเยียวยาในต่างประเทศ

ประเทศที่นำเรื่องความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมาใช้ หลายๆ ประเทศได้พัฒนามาตรการขึ้นเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละประเทศ ดังที่กล่าวไว้แต่ต้น จากการรวบรวมรายงานพบมาตรการสำคัญๆ ที่แต่ละประเทศนำมาใช้ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหาย

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๔ ประเทศนิวซีแลนด์ได้จัดตั้งระบบการชดเชยเยียวยาความเสียหายโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด (No-fault liability) เป็นระบบที่มุ่ง “ชดเชยความเสียหาย” ไม่ใช่มุ่งหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ^{๖๖} แต่ต้องยึดหลักการในเรื่องการให้ชุมชนร่วมกันแสดงความรับผิดชอบต่อการเยียวยาทางสังคม และการชดเชยเยียวยาความเสียหายต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงและมีระบบที่ยุติธรรม ทั้งนี้จะต้องมีบทบัญญัติเป็นกฎหมาย กำหนดเป็นจำนวนเงินขั้นสูงในการจ่ายค่าชดเชยเยียวยาไว้ด้วย การเยียวยาลักษณะดังกล่าวเป็นมุมมองทางด้านความปลอดภัยทางสังคม^{๖๗} เมื่อรัฐไม่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนในสังคมได้

สำหรับเป้าหมายของการเยียวยาและชดเชยความเสียหาย^{๖๘} นั้น เพื่อเป็นการระลึกถึงเหยื่อในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐที่เท่าเทียมกับพลเมืองอื่น โดยแสดงออกในรูปแบบการเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์ และเชื่อมโยงเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมภายใต้หลักนิติธรรม ทั้งนี้กระบวนการเยียวยาความเสียหายจะต้องมีการกำหนดรูปแบบมีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน และต้องมีเหตุผลเพียงพอที่จะทำให้ทุกภาคส่วนในสังคมยอมรับได้

แนวทางการเยียวยาความเสียหาย

จากรายงานพบว่ามี การแบ่งประเภทของการเยียวยาตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศดังต่อไปนี้

การเยียวยาเพื่อให้อำนาจกลับสู่สภาพเดิม (Restitution)

มีเป้าหมายเพื่อฟื้นฟูสร้างสิทธิของเหยื่อ ให้กลับมาในสถานการณ์ที่เป็นไปหากไม่ได้มีการละเมิดเกิดขึ้น

^{๖๖} R.Ian Mcewin. No-fault compensation systems. <http://encyclo.findlaw.com/๓๖๐๐book.pdf>.

^{๖๗} <http://www.saflii.org/za/other/zalc/dp/๙๗/๙๗-CHAPTER-๓.html>.

^{๖๘} Pablo de Greiff, Addressing the Past : Reparations for Gross Human Rights Abuses, อ้างมาจาก www.yale.edu/glc/justice/degreiff.pdf

ได้แก่ การส่งผู้เสียหายกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม การส่งมอบทรัพย์สินคืนแก่ผู้เสียหาย เป็นต้น

การเยียวยาโดยการชดเชยความเสียหาย (Compensation)

เป็นการชดเชยความเสียหายทางเศรษฐกิจหรือเป็นตัวเงินสำหรับความเสียหายทางวัตถุและไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ ความบาดเจ็บทางร่างกายหรือทางจิตใจ การสูญเสียโอกาส เป็นต้น

การฟื้นฟู (Rehabilitation)

เป็นการบำบัดและฟื้นฟูทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ได้รับความเสียหาย รวมไปถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายและการช่วยเหลือทางสังคมด้วย

การทำให้พอใจ และรับรองว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์ซ้ำอีก

เป็นรูปแบบการชดเชยความเสียหายที่ไม่ได้เป็นตัวเงินสำหรับความเสียหายทางจิตใจ หรือความเสียหายต่อศักดิ์ศรีหรือชื่อเสียง^{๖๙} ได้แก่ การขอโทษ การประกาศต่อสาธารณะ การยอมรับและรับผิดชอบ การรำลึกสาธารณะ เป็นต้น

สิ่งจำเป็นที่จะต้องพิจารณาในการจัดโปรแกรมการเยียวยา

ขอบเขต (Scope)

การจัดโปรแกรมการเยียวยาต้องมีการคำนึงถึงจำนวนกลุ่มผู้ได้รับประโยชน์ โดยจำนวนดังกล่าวจะใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดโปรแกรมการเยียวยา เช่น ประเทศชิลี จำนวน ๖,๐๐๐ คน ประเทศอาร์เจนตินา จำนวน ๑๓,๔๕๕ คน

ความสมบูรณ์ (Completeness)

การจัดโปรแกรมการเยียวยาจะต้องสามารถเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุมกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งการเยียวยาที่มีศักยภาพได้นั้นจะต้องเริ่มต้นจากการจัดประเภทของการละเมิดสิทธิเพื่อนำไปสู่การเยียวยาที่เหมาะสม ทั้งนี้มีข้อที่ต้องพิจารณาคือการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของพยานหลักฐานต้องไม่สูงจนเกินไป และการกำหนดโครงสร้างวิธีการในการร้องขอการเยียวยาต้องสามารถใช้กับคนจำนวนมากได้

ความครอบคลุม (Comprehensiveness)

การจัดโปรแกรมการเยียวยาจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของประเภทอาชญากรรมและวิธีการในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

ความซับซ้อน (Complexity)

การจัดโปรแกรมการเยียวยาจะต้องคำนึงถึงวิธีการในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งการเยียวยา มีวิธีการที่หลากหลายได้แก่

๑. การชดเชยที่เป็นตัวเงิน
๒. การขอโทษ
๓. การรายงานความจริงที่เกิดขึ้น
๔. การบริการดูแลสุขภาพ
๕. การให้การศึกษา

^{๖๙} International Commission of Jurists, สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและการชดเชยความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและกว้างขวาง, คู่มือนักปฏิบัติ, หน้า ๑๔๙.

๖. การให้เงินกู้ยืมเพื่อประกอบธุรกิจ

๗. การจ่ายเงินบำนาญ

การเชื่อมโยงกัน (Coherence)

โปรแกรมการเยียวยานั้นต้องมีความเชื่อมโยงกันนั้นสามารถพิจารณาได้ในสองมิติได้แก่ ระดับภายในและระดับภายนอก ความเชื่อมโยงกันระดับภายในการจัดโปรแกรมการเยียวยา คือ ความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมการเยียวยาที่มีความหลากหลาย ซึ่งประกอบไปด้วยการเยียวยาที่เป็นวัตถุและการเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์ รวมไปถึงถึงการเยียวยาในระดับบุคคลและการเยียวยาในระดับกลุ่มด้วย

ความเชื่อมโยงกันระดับภายนอกในการจัดโปรแกรมการเยียวยา คือ การมีกลไกในการสร้างคุณธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน ซึ่งแสดงออกในรูปแบบของการดำเนินกระบวนการยุติธรรม การรายงานข้อเท็จจริง และการปฏิรูปสถาบัน ในประเทศชิลี มีการกำหนดนโยบายทางการเมืองในการสร้างความโปร่งใส

จุดมุ่งหมายในท้ายที่สุด (Finality)

การจัดโปรแกรมการเยียวยานอกจากจะมีจุดมุ่งหมายในการเยียวยาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้นแล้ว ยังมีจุดมุ่งหมายอื่นๆ อีกได้แก่ การให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรม การที่รัฐบาลสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนในการสร้างระบบงานเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการเยียวยา และการออกกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเยียวยาด้วย

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Munificence)

การจัดโปรแกรมการเยียวยาต้องคำนึงถึงขนาดจำนวนเงินช่วยเหลือที่จะต้องได้สัดส่วนกับผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นรายบุคคล

๑๑.๓ บทวิเคราะห์แนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง

จากรายงานที่ทีมงานได้ทำการรวบรวมมา พบประเด็นสำคัญที่ควรเสนอแนะในรายงานดังนี้

๑. ควรมีการออกเป็น “ระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง” โดยมีระยะเวลาการบังคับใช้ที่สอดคล้องกัน เนื่องจากจะทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างทันท่วงที ยืดหยุ่น และสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้นๆ ได้ ซึ่งระเบียบปฏิบัติดังกล่าวประเทศกำลังพัฒนาที่มีประสบการณ์ อาทิ ประเทศชิลี แอฟริกาใต้ และอาร์เจนตินา ก็ได้มีการออกระเบียบดังกล่าว ในขณะที่ประเทศอเมริกาและเยอรมนีที่ถือเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ได้มีการพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมและสังคมอย่างเต็มรูปแบบ

๒. ควรกำหนดให้มี “คณะกรรมการช่วยเหลือเยียวยา” ขึ้น โดยประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐและภาคเอกชน ทำงานแบบประสานความร่วมมือซึ่งกันและกัน และควรให้มีหน่วยงานสาขา ได้แก่ ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาประจำเขตหรืออำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเจ้าหน้าที่ดูแลและประสานงานกับหน่วยงานกลางเพื่อให้สามารถเข้าถึงผู้เสียหายทุกกลุ่มได้ ทั้งนี้แม้ว่าประเทศไทยมีองค์กรการเยียวยาที่เรียกว่า คณะกรรมการพิจารณาคำตอบแทนผู้เสียหาย^{๗๐} ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนจากหลายภาคส่วน แต่การทำงานตามพระราชบัญญัติคำตอบแทนผู้เสียหาย^{๗๑} เป็นการเยียวยาความเสียหายทั่วไปที่ต้องมีการพิสูจน์ความผิดและต้องค้นหาตัวผู้กระทำ

^{๗๐} พระราชบัญญัติคำตอบแทนผู้เสียหายและคำทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๗

ความผิดเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมและขัดกับวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์การเยียวยาความเสียหายเฉพาะทางดังกล่าว กรณีนี้จากข้อมูลในต่างประเทศได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเยียวยาขึ้นมาเป็นการเฉพาะ เช่น มาตรการของประเทศชิลี^{๗๑} และแอฟริกาใต้^{๗๒}

๓. ควรให้มีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเยียวยาและคณะกรรมการกองทุนช่วยเหลือเยียวยา เพื่อทำหน้าที่บริหารกองทุนและหารายได้เพื่อนำมาใช้เป็นเงินเยียวยา โดยควรให้มีระบบการดำเนินการบริหารจัดการกองทุนอย่างเต็มรูปแบบและเป็นระบบ ประหยังบประมาณแผ่นดินและเป็นคณะกรรมการเฉพาะดูแลกำกับกับการกองทุนอีกชุดหนึ่ง โดยกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ส่วนกลางขององค์กรเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้เกิดเอกภาพการดำเนินการ

๔. ควรยึดหลักนิยามของการช่วยเหลือเยียวยา ที่รวมทั้งแบบเป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพการบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. ผู้ได้รับความเสียหายที่ยื่นคำขอรับเงินค่าทดแทนตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาก่อนแล้ว ควรสามารถยื่นคำขอการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงตามกฎหมายนี้ก็ได้ โดยให้หักส่วนความช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐในส่วนที่ได้รับไปก่อนหน้านี้ เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อน ทั้งนี้ไม่ควรเป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายจะใช้สิทธิฟ้องผู้กระทำละเมิดเป็นคดีแพ่ง

๖. ผู้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือเยียวยา ควรมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาในแต่ละประเภท ดังนี้

เงินช่วยเหลือกรณีถึงแก่ความตาย

แม้ว่าแต่ละประเทศอาจใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามควรกำหนดกรอบเพดานสูงสุดของเงินเยียวยาโดยกำหนดไว้ไม่เกินเงินเดือนของข้าราชการพลเรือน ตามแบบหลายๆ ประเทศที่เคยอยู่ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกัน โดยคำนวณเงินช่วยเหลือกรณีถึงแก่ความตายจากค่าแรงขั้นต่ำ (๓๐๐ บาท x ๓๐ วัน) x ๑๒ เดือน x ๓๐ ปี = ๓,๒๔๐,๐๐๐ บาท โดยชดเชยค่าเสียโอกาสให้กับทุกครอบครัวในอัตราเดียวกันเป็นเวลา ๓๐ ปี ประมาณว่า ผู้เสียชีวิตอายุเฉลี่ยที่ ๓๐ ปี จะมีโอกาสทำงานจนถึงอายุ ๖๐ ปี เกษียณอายุราชการ จึงเท่ากับขาดโอกาสทำงานไป ๓๐ ปี

เงินช่วยจัดการศพ

เสนอให้จ่ายตามพระราชบัญญัติประกันสังคมซึ่งกำหนดไว้ในจำนวนสูงที่สุดถึง ๔๐,๐๐๐ บาท จึงเห็นควรกำหนดในจำนวนดังกล่าว

เงินค่ารักษาพยาบาล

เสนอให้จ่ายไม่น้อยกว่าความเป็นจริง โดยอาศัยหลักฐานใบเสร็จค่ารักษาพยาบาลเพื่อมาเบิกจ่าย ทั้งนี้จะต้องหักจำนวนเงินที่ได้รับจากระบบหลักประกันสุขภาพอื่นๆ ก่อน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าการกำหนดให้จ่ายตามความเป็นจริง ทำให้ผู้ได้รับความเสียหายได้รับการเยียวยาอย่างครอบคลุมและเหมาะสม

เงินค่าขาดรายได้ระหว่างบาดเจ็บ

เสนอกำหนดเพดานไว้ให้จ่ายไม่เกินค่าแรงขั้นต่ำเพื่อให้เกิดความเท่าเทียม และเป็นการจ่ายแบบรายเดือนเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจ่ายเนื่องจากการขาดรายได้เป็นรายเดือนดังเช่นมาตรการของประเทศสหรัฐอเมริกา

^{๗๑} ๒ (a)-(c), Legal and Administrative Recommendations, Report of the Chilean National Commission on Truth and Reconciliation)

^{๗๒} Article ๒๖, ๒๗, Promotion of the National Unity and Reconciliation Act ๓๔ of ๑๙๙๕

เงินฟื้นฟูสมรรถภาพ

เห็นควรให้จ่ายไม่น้อยกว่าตามความเป็นจริง เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม โดยรวมไปถึงค่าอุปกรณ์อวัยวะเทียมที่ใช้เป็นปกติธุระและไม่เกินตามความจำเป็น

เงินค่าทดแทนทุพพลภาพ

เห็นควรกำหนดให้จ่ายตามความเป็นจริง แต่ควรกำหนดเพดานไว้ให้จ่ายไม่เกินค่าแรงขั้นต่ำเพื่อให้เกิดความเท่าเทียม และเป็นการจ่ายแบบรายเดือนเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจ่ายเนื่องจากการขาดรายได้เป็นรายเดือนและจนกว่าจะหายอาการทุพพลภาพดังเช่นมาตรการของประเทศสหรัฐอเมริกา

เงินทุนการศึกษา

เห็นควรให้จ่ายตามหลักเกณฑ์การเยียวยาและช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบภาคใต้ โดยกำหนดให้จ่ายเป็นภาคการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการจ่ายเพื่อเป็นทุนการศึกษา

เงินค่าขาดรายได้การะ

ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าตามหลักเกณฑ์การเยียวยาและช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบภาคใต้ ได้กำหนดไว้ในจำนวนสูงที่สุดไว้ จึงเห็นควรกำหนดในจำนวนดังกล่าวโดยมิถือเป็นการซ้ำซ้อนกับเงินทุนการศึกษาแม้ว่าจะมีจำนวนเดียวกันแต่วัตถุประสงค์การจ่ายแตกต่างกันและเงินจำนวนนี้กำหนดให้จ่ายเป็นรายเดือนตามวัตถุประสงค์ของการจ่ายเพื่อเป็นค่าขาดรายได้การะ

เงินชดเชยเสรีภาพ

ความเสียหายที่ไม่สามารถประกอบกรณียกิจตามปกติได้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานได้กำหนดไว้ในจำนวนค่าแรงขั้นต่ำเป็นจำนวน ๓๐๐ บาท และความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับความผิดในคดีอาญาที่ได้ถูกกักขัง หน่วงเหนี่ยวหรือการกระทำอื่นๆ ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนฯ เป็นจำนวน ๒๐๐ บาท รวมเป็นจำนวน ๕๐๐ บาทจึงเห็นควรกำหนดในจำนวนดังกล่าว

เงินชดเชยทรัพย์สิน

เห็นควรให้จ่ายตามความเป็นจริง โดยรวมทั้งอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ซึ่งจะต้องนำหลักฐานภาพถ่ายความเสียหายและเอกสารแสดงความเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองมาแสดงยืนยัน และเพื่อประโยชน์ในการประเมินความเสียหายต่อไป ทั้งนี้การจ่ายเงินชดเชยทรัพย์สินนั้น ผู้เสียหายจะต้องไปขอรับเงินชดเชยความเสียหายต่อบริษัทประกันภัยเสียก่อนจึงจะมาขอรับเงินเยียวยาจากรัฐได้ในส่วนที่ยังขาดอยู่

วิธีการยื่นคำขอเยียวยา

ควรกำหนดให้มีเอกสารที่สำคัญได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับตัวบุคคล เอกสารยืนยันเหตุการณ์ แต่ไม่จำเป็นต้องมีหนังสือรับรองหรือยืนยันเหตุการณ์จากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเนื่องจากในความเป็นจริงแล้วไม่มีเจ้าหน้าที่ทราบเหตุการณ์หรือพฤติการณ์ที่แท้จริงได้คงเป็นเพียงข้อสันนิษฐาน ดังเช่น ประเทศชิลี แอฟริกาใต้และสหรัฐอเมริกา และในกรณีการยื่นสิทธิเห็นควรให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอเยียวยาทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นเพื่อความสะดวก และการเข้าถึงซึ่งการเยียวยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถเสนอเรื่องทั้งที่เป็นหนังสือหรือวาจาก็ได้ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว

การพิจารณาจ่ายเงินเยียวยา

เห็นควรให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้สอดคล้องทั้งในส่วนองค์กรการดำเนินงานและวิธีการดำเนินงาน

โดยในด้านขององค์การดำเนินงาน เมื่อได้รับเรื่องแล้วหากเป็นส่วนกลางสามารถดำเนินการพิจารณาได้ทันที แต่หากเป็นส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องให้ศูนย์ช่วยเหลือส่งเรื่องดังกล่าวมาพิจารณา ดังนั้นจึงควรกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ทันและเกิดประสิทธิภาพ และการกำหนดระยะเวลาดังกล่าวจะต้องให้สอดคล้องกับการตรวจสอบหลักฐานทั้งในส่วนพยานบุคคล พยานเอกสารและพยานวัตถุต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลาและความเหมาะสมแก่การดำเนินการ ตลอดจนถึงการให้อำนาจดำเนินการแก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้การดำเนินการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สำหรับกรณีการแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายควรกำหนดระยะเวลาการแจ้งสิทธิให้รวดเร็วและเหมาะสมภายในกำหนด ๑๕ วันนับแต่วันที่มีความเห็นซึ่งหากผู้เสียหายได้รับการอนุมัติ ให้คณะกรรมการฯ มีหน้าที่จ่ายเงินเพื่อความสะดวกรวดเร็วและเกิดความโปร่งใส และในกรณีไม่ได้รับการอนุมัติ จึงควรให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการเป็นที่สุด ผู้เสียหายไม่มีสิทธิอุทธรณ์ได้

๗. รูปแบบการดำเนินการเยียวยา

การดำเนินการเยียวยา อาจกระทำได้หลายแนวทางทั้งที่เป็นการช่วยเหลือเยียวยาแบบฉุกเฉิน การเยียวยาเบื้องต้น หรือการเยียวยาเต็มรูปแบบ แต่ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการเยียวยาในรูปแบบใดๆ จำเป็นต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเยียวยาที่เป็นการเยียวยาโดยการสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายโดยพิจารณาจากค่าความเสียหายเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากมาตรการของต่างประเทศ ดังเช่น มาตรการของประเทศเยอรมนีที่กำหนดให้มีมาตรการฉุกเฉิน (ได้แก่ การส่งกลับถิ่นที่อยู่เดิม), มาตรการระยะสั้น (ได้แก่ การจ่ายเงินก้อนหรือเงินค่าสินไหมทดแทนหรือเงินปฏิกรรม) และมาตรการระยะยาว (ได้แก่ การจ่ายเบี้ยรายปี)^{๗๓} และมาตรการของประเทศชิลีที่กำหนดให้มีมาตรการระยะสั้น (ได้แก่ การจ่ายเงินก้อนหรือเงินค่าสินไหมทดแทน) และระยะยาว (ได้แก่ การจ่ายเงินรายเดือน)^{๗๔} มาตรการของประเทศแอฟริกาใต้ ที่กำหนดให้มีมาตรการเยียวยาฉุกเฉิน (ได้แก่ การจ่ายเงินก้อนเป็นจำนวนไม่เกิน R5,๗๐๕) , และมาตรการระยะยาว (ได้แก่ การจ่ายเงินเป็นรายปี)^{๗๕}

นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกายังกำหนดให้มีมาตรการเยียวยาฉุกเฉิน (ได้แก่ การให้ประโยชน์ล่วงหน้าสำหรับผู้แทนบุคคล จำนวน \$๕,๐๐๐ และสำหรับผู้อ้างขอรับสิทธิ จำนวน \$๒๕,๐๐๐), มาตรการระยะสั้น (ได้แก่ การจ่ายเงินก้อน) และมาตรการระยะยาว (ได้แก่ การจ่ายเงินในกรณีทุพพลภาพอย่างต่อเนื่อง)^{๗๖} และประเทศอาร์เจนตินา ได้กำหนดให้มีมาตรการระยะยาว ได้แก่ การจ่ายเงินชดเชยต่อเดือน^{๗๗} ทั้งนี้การกำหนดมาตรการสำหรับการดำเนินการดังกล่าวย่อมมีผลทำให้เกิดความเป็นธรรมและความเหมาะสมแก่ผู้ได้รับความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาจากความเสียหายเป็นหลัก หากว่าความเสียหายที่ต้องได้รับการเยียวยาอย่างฉุกเฉิน โดยเฉพาะในด้านชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ย่อมจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเยียวยาในเบื้องต้นอาจเป็นจำนวนเงินก้อนที่กำหนดค่าตายตัว หรือหากเป็นกรณีทุพพลภาพ ย่อมต้องให้ได้รับการรักษาเยียวยาอย่างต่อเนื่องในรูปแบบของมาตรการการเยียวยาระยะยาว เป็นต้น

^{๗๓} (Article ๑๖, ๒๙, ๑๔๑ Federal Compensation Law)

^{๗๔} (Article ๑๗-๒๗ Law ๑๙.๑๒๓, Establishes the National Corporation for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated)

^{๗๕} (Article ๕๔-๗๔ Truth and Reconciliation Commission of South Africa Report)

^{๗๖} (Article ๑๐๔.๒๒, ๑๐๔.๔๑ Code of Federal)

^{๗๗} (Article ๖ National Decree of Necessity and Urgency on Benefits for Detainees under the Control of the National Executive Branch During The State of Siege)

คณะผู้วิจัยจึงเห็นควรกำหนดรูปแบบการดำเนินการเยียวยาดังต่อไปนี้ โดยรูปแบบของการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายที่เป็นตัวเงินนั้น ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงความช่วยเหลือของผู้ได้รับความเสียหาย ความเดือดร้อนและความรวดเร็วในการเยียวยาอย่างทันทั่วทั้งที่ ความสะดวก รวดเร็ว และตรงกับความต้องการของผู้เดือดร้อนเป็นหัวใจสำคัญ จึงควรกำหนดรูปแบบการให้ความช่วยเหลือให้สอดคล้องกับประเภทของความเสียหายและเงินช่วยเหลือเยียวยา กล่าวคือ

๗.๑ ความช่วยเหลือเบื้องต้น

การขอรับความช่วยเหลือที่เป็นจำนวนเงินนั้น จำเป็นต้องมีหลักฐานเพื่อแสดงตัวตนและความเสียหายที่ได้รับ การจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบ จึงอาจต้องมีขั้นตอนและใช้เวลาในการพิจารณานาน ทำให้ผู้ได้รับความเสียหายไม่ได้รับการเยียวยาภายในระยะเวลาที่เหมาะสม นอกจากนี้มีบางกรณีที่ยื่นเรื่องและขั้นตอนกระบวนการพิจารณาอาจยาวนานหรือยุ่งยากเมื่อเทียบกับความเสียหายเพียงเล็กน้อยที่เกิดขึ้นกับผู้ได้รับความเสียหาย

การพิจารณาการจ่ายเงินช่วยเหลือ จึงควรกำหนดให้มีวิธีการจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาในเบื้องต้นเป็นเงินจำนวนไม่เกินร้อยละ ๒๕ ของเงินช่วยเหลือในแต่ละประเภทโดยอาจให้หน่วยงานที่รับเรื่องมีอำนาจพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นไปพลางก่อนได้เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ได้รับความเสียหายเช่นเดียวกันกับการดำเนินงานของ คอบต.

๗.๒ การช่วยเหลือทางการเงินระยะสั้น

เป็นการให้พิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาที่เป็นเงินจำนวนเดียวตามประเภทของเงินช่วยเหลือ ได้แก่ เงินช่วยเหลือกรณีถึงแก่ความตาย เงินค่ารักษาพยาบาล เงินค่าขาดรายได้ เงินฟื้นฟูสมรรถภาพ เงินช่วยจัดการศพ เงินชดเชยเสรีภาพและเงินชดเชยทรัพย์สิน

๗.๓ การช่วยเหลือทางการเงินระยะยาว

เป็นการให้พิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาอย่างต่อเนื่องเป็นรายเดือน หรือรายปี ตลอดชีวิตของผู้ได้รับความเสียหาย จนกว่าทายาทจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ หรือจนกว่าทายาทผู้ตายจะสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ได้แก่ เงินค่าขาดรายได้การะ เงินช่วยเหลือผู้พิการ เงินทุนการศึกษา เพื่อเป็นการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องและให้การช่วยเหลือเยียวยาสอดคล้องกับความเสียหายที่แท้จริง รวมทั้งครอบคลุมการบรรเทาผลร้ายไปยังผู้ได้รับผลกระทบคนอื่นนอกจากผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงด้วย

๘. มาตรการเยียวยาอื่นๆ

รัฐมีหน้าที่ในการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในรูปแบบ “การช่วยเหลือเยียวยาที่มีจำนวนเงิน” เพื่อฟื้นฟูศักดิ์ศรีของผู้ได้รับความเสียหายและการเยียวยาชุมชน โดยกำหนดให้มีมาตรการในกรณีดังต่อไปนี้

คณะผู้วิจัยเห็นควรกำหนดให้มีทั้งมาตรการเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์และมาตรการเยียวยาทางชุมชน โดยกำหนดให้มีมาตรการเยียวยาทางชุมชนขึ้นก่อน เพื่อเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายอย่างเหมาะสมและทั่วถึง และต่อมาเมื่อมีการดำเนินนโยบายปรองดองเป็นผลสำเร็จ จึงเห็นควรใช้มาตรการในเชิงสัญลักษณ์ต่อไป

๘.๑ มาตรการเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์

ได้แก่ มาตรการที่รัฐดำเนินการเยียวยาเพื่อฟื้นฟูศักดิ์ศรีของผู้ได้รับความเสียหาย ประกอบด้วย

(๑) การแทรกแซงตัวบุคคล เช่น การรับรองการตาย, การประกาศการตาย, การสร้างหลุมฝังศพ, การลบประวัติอาชญากรรม เป็นต้น

(๒) การแทรกแซงชุมชน เช่น การตั้งชื่อถนนหรือสิ่งอำนวยความสะดวก, การสร้างอนุสาวรีย์

หรือ อนุสรณ์สถาน เป็นต้น

(๓) การแทรกแซงระดับประเทศ เช่น การตั้งข้อสั่งอำนวยการความสะดวก, อนุสาวรีย์, การกำหนดวันรำลึก เป็นต้น

คณะผู้วิจัยเห็นควรกำหนดให้มีมาตรการเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์ขึ้นภายหลังจากการดำเนินการมาตรการชุมชนและมีการรับรองเป็นผลสำเร็จแล้ว เพื่อให้ผู้ได้รับความเสียหายได้รับการเยียวยาโดยเฉพาะสภาพทางจิตใจดังเช่นมาตรการของประเทศแอฟริกาใต้

๘.๒ มาตรการเยียวยาทางชุมชน

ได้แก่ มาตรการที่รัฐดำเนินการเยียวยาเพื่อให้ชุมชนได้รับการบำบัดรักษาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย

(๑) การเยียวยาทางการแพทย์และทางสาธารณสุข เช่น การบำบัดทางร่างกายและทางจิตใจ รวมถึงสุขอนามัยด้านอื่นๆ เป็นต้น

(๒) การเยียวยาทางกฎหมาย เช่น การให้คำปรึกษาทางกฎหมาย, การดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

(๓) การเยียวยาทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การยกเว้นหรือลดภาษี การบริการทางการศึกษา, ที่อยู่อาศัย และการปฏิรูปสถาบันทางสังคม เป็นต้น

คณะผู้วิจัยเห็นควรกำหนดให้มีมาตรการเยียวยาทางชุมชนขึ้นก่อนเพื่อเยียวยาความเสียหายที่ได้รับให้ทันทั่วถึงและเหมาะสม โดยการเยียวยาทางการแพทย์จะต้องมีบุคลากรและเครื่องมือที่เหมาะสม, การเยียวยาทางกฎหมายไม่จำเป็นต้องตั้งศูนย์กฎหมายเนื่องจากการพิสูจน์ความผิด แต่ให้มีผู้แนะนำการใช้สิทธิ สำหรับทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเห็นควรให้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมและสังคม โดยใช้วิธีปรับแต่ละกระบวนการแก้ไขที่ต้นเหตุ ป้องกันมิให้เกิดปัญหาขึ้นซ้ำอีกดังเช่นมาตรการของประเทศชิลีและสหรัฐอเมริกา

การเยียวยา ประเทศไทย	อ้อม ได้แก่ สามี ภริยา, ผู้แทน โดยชอบธรรมหรือ ผู้อนุบาลเฉพาะ แต่ในกรณีผิดซึ่งได้ กระทำต่อผู้เยาว์หรือ ผู้ไร้ความสามารถ, ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน เฉพาะความผิดอาญา ที่ผู้เสียหายถูกทำให้ ตายหรือได้รับ บาดเจ็บ, ผู้จัดการ หรือผู้แทนอื่นๆ ของ นิติบุคคล รวมถึง ผู้แทนเฉพาะคดี	(๒) ผู้เสียหาย โดยอ้อม ได้แก่ สามีภริยา, ผู้แทน โดยชอบธรรมหรือ ผู้อนุบาลเฉพาะแต่ใน ความผิดซึ่งได้กระทำ ต่อผู้เยาว์หรือ ผู้ไร้ความสามารถ, ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน เฉพาะความผิดอาญา ที่ผู้เสียหายถูกทำให้ ตายหรือได้รับ บาดเจ็บ, ผู้จัดการ หรือผู้แทนอื่นๆ ของ นิติบุคคล รวมถึง ผู้แทนเฉพาะคดี	โดยธรรมชาติของผู้ประสบภัยและ ผู้ถึงแก่ความตาย		ผู้ก่อความรุนแรง ทางการเมืองตั้งแต่ วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ เป็นต้นไป (ง) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิด ความเสียหายแก่ชีวิต บาดเจ็บ ทรมาน (เฉพาะทรมาน ซึ่งได้ทำประกันภัย) (จ) มีการรับรอง เหตุการณ์ความรุนแรง จาก ๓ ฝ่าย ระดับอำเภอ (ตำรวจ, ทหาร, ปกครอง) (๒) ผู้เสียหายโดย อ้อม ได้แก่ ทายาท โดยธรรมชาติของผู้เสียหาย และได้ถึงความตาย	ภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ สงขลา ๔ อำเภอ (สะบ้าย้อย, จะนะ, เทพา, นาทวี) (ง) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความเสียหาย แก่ ชีวิต บาดเจ็บ ทรมาน (เฉพาะ ทรมานซึ่งได้ทำ ประกันภัย) (จ) มีการรับรอง เหตุการณ์ความรุนแรง จาก ๓ ฝ่ายระดับอำเภอ (ตำรวจ, ทหาร, ปกครอง) (๒) ผู้เสียหายโดยอ้อม ได้แก่ ทายาทโดยธรรม ของผู้เสียหายและได้ ถึงความตาย
วิธีการยื่น คำขอเยียวยา (ยื่นที่ได้)		ยื่นต่อคณะกรรมการ ณ สำนักงาน ตามแบบ ที่สำนักงานกำหนด โดยยื่นต่อเจ้าหน้าที่ สำนักงาน	ให้ยื่นต่อบริษัท ผู้รับประกัน	ให้ยื่นคำขอรับประโยชน์ ทดแทนต่อสำนักงาน ตามระเบียบที่ เลขาธิการกำหนด	ยื่นเอกสารขอรับ การช่วยเหลือเยียวยา ณ ศูนย์ช่วยเหลือ เยียวยา ระดับอำเภอ ซึ่งตั้งอยู่ ซึ่งตั้งอยู่ ณ ที่ว่าการ อำเภอในพื้นที่เกิดเหตุ	ยื่นเอกสารขอรับ การช่วยเหลือเยียวยา ณ ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยา ระดับอำเภอ ซึ่งตั้งอยู่ ณ ที่ว่าการอำเภอ ในพื้นที่เกิดเหตุ

การเยียวยาประเทศไทย			เมื่อเกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยจากกรณีความเสียหายได้แก่ ชีวิต ร่างกายอนามัยอันเกิดจากกรณี	เมื่อเกิดความเสียหายแก่ลูกจ้างผู้ประกันตนอันเนื่องมาจากการทำงาน	เมื่อเกิดความเสียหายแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐประชาชนหรือผู้นำศาสนาจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ เป็นต้นไป	เมื่อเกิดความเสียหายแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐประชาชนหรือผู้นำศาสนาจากเหตุการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑ และวันที่ ๘-๑๔ เมษายน ๒๕๕๒
หลักเกณฑ์การยื่นคำขอเยียวยา (ขอเยียวยาได้ในกรณีใดบ้าง)	เมื่อความเสียหายเกิดจากการกระทำผิดอาญาและผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความผิดนั้น					
หลักฐานที่ใช้ประกอบการยื่นคำขอเยียวยา	๑) กรณีผู้เสียหายได้แก่ บัตรประจำตัวประชาชนหรือข้าราชการ, สูติบัตร, ใบเปลี่ยนชื่อนามสกุล, บันทึกประจำวันของพนักงานสอบสวน ๒) กรณีทายาทได้แก่ บัตรประจำตัวประชาชน, สำเนาทะเบียนบ้าน, ทะเบียนสมรส, ใบมรณบัตร, สำเนาคำพิพากษาเกี่ยวกับ		๑) ความเสียหายต่อร่างกาย ได้แก่ ใบเสร็จรับเงินหรือหลักฐานการแจ้งหนี้ของสถานพยาบาล, สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวและใบรับรองแพทย์ ๒) ความเสียหายต่อชีวิต ได้แก่ สำเนาใบมรณบัตร, สำเนาบันทึกประจำวันของพนักงานสอบสวน	แบบคำขอรับประโยชน์ทดแทนกองทุนประกันสังคม (สปส ๒-๐๑) แบบคำขอรับประโยชน์ทดแทนกรณี ทัศนกรรมการกองทุนประกันสังคม (สปส ๒-๐๑/๗) แบบคำขอรับประโยชน์ทดแทนกรณี ทัศนกรรมการกองทุนประกันสังคม (สปส ๒-๐๑/๗) แบบคำขอรับประโยชน์ทดแทนกรณี ทัศนกรรมการกองทุนประกันสังคม (สปส ๒-๐๑/๗) แบบคำขอรับค่าบำบัดทดแทน กอ.ท.	กรณีเสียชีวิต ใบมรณบัตร, สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน, สำเนาทะเบียนบ้าน, สำเนาบันทึกประจำวัน, หนังสือรับรองเหตุการณ์ (สำหรับกรณีบุตรหรือการศึกษาศูนย์สุขภาพ) ๒) กรณีบาดเจ็บ ใบรับรองแพทย์, สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน,	๑) กรณีเสียชีวิต ใบมรณบัตร, สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน, สำเนาทะเบียนบ้าน, สำเนาบันทึกประจำวัน, หนังสือรับรองเหตุการณ์ (สำหรับกรณีบุตรหรือการศึกษาศูนย์สุขภาพ) ๒) กรณีบาดเจ็บ ใบรับรองแพทย์, สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน,

การเยียวยา ประเทศไทย				ประกันสังคม (สปส ๒-๑๘) และ แบบคำขอรับ ค่าอวัยวะเทียม / อุปกรณ์ในการบำบัด โรค สำหรับ ผู้ประกันตน/ สถานพยาบาล (สปส ๒-๐๙)	สำเนาทะเบียนบ้าน, สำเนาบันทึกประจำวัน, หนังสือรับรอง เหตุการณ์ (สำหรับกรณี บุตร ให้มีใบรับรอง การศึกษาและสมุดบัญชี ธนาคาร) ๓) กรณีทรัพย์สินหาย สำเนาบัตรประจำตัว ประชาชน, สำเนาทะเบียนบ้าน, สำเนาบันทึกประจำวัน, หนังสือรับรอง เหตุการณ์, สำเนาหลักฐาน ครอบครองทรัพย์สิน, ภาพถ่ายทรัพย์สิน ที่สูญหาย	สำเนาทะเบียนบ้าน, สำเนาบันทึกประจำวัน, หนังสือรับรอง เหตุการณ์ (สำหรับกรณี บุตร ให้มีใบรับรอง การศึกษาและสมุดบัญชี ธนาคาร) ๓) กรณีทรัพย์สินหาย สำเนาบัตรประจำตัว ประชาชน, สำเนาทะเบียนบ้าน, สำเนาบันทึกประจำวัน, หนังสือรับรอง เหตุการณ์, สำเนาหลักฐาน ครอบครองทรัพย์สิน, ภาพถ่ายทรัพย์สิน ที่สูญหาย
				การจัดจัดการทรัพย์สิน (ถ้ามี) ๓) กรณีผู้แทนโดย ชอบธรรมหรือ ผู้อนุบาล ได้แก่ บัตร ประจำตัวประชาชน, เอกสารเกี่ยวกับ อำนาจปกครอง, สำเนาคำพิพากษา ในกรณีเป็น ผู้ไร้ความสามารถ ๔) กรณีผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภรรยา ได้แก่ บัตรประจำตัว ประชาชน, ทะเบียน สมรส, ทะเบียนบ้าน, สำเนาเอกสาร การรับรองบุตร (ถ้ามี), เอกสารแสดง เหตุจำเป็นที่ทำให้ ผู้มีสิทธิยื่นคำขอ ไม่สามารถมายื่น ด้วยตนเองได้		

การเยียวยา ประเทศไทย							
กำหนดเวลา ในการยื่น คำขอเยียวยา	ภายในหนึ่งปีนับแต่ วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึง การกระทำที่ความผิด	ให้ผู้ประสพภัยต้อง ร้องขอภายในหนึ่ง ร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่มีความ เสียหายเกิดขึ้นต่อ บริษัทหรือสำนักงาน กองทุนทดแทน	ภายในหนึ่งปีนับแต่ วันที่มีสิทธิขอรับ ประโยชน์ทดแทนนั้น	.....	.....		
รูปแบบการ เยียวยา	มาตรการระยะสั้น ในรูปค่าสินไหม ทดแทน	(๑) มาตรการฉุกเฉิน ในรูปค่าเสียหาย เบื้องต้น (๒) มาตรการระยะ สั้นในรูปค่าเสียหาย ที่แท้จริง	(๑) มาตรการระยะ สั้นในรูปค่าสินไหม ทดแทนกรณีทั่วไป (๒) มาตรการระยะ ยาวในรูปค่าสินไหม ทดแทนกรณี สงครามหรือ ทุพพลภาพ เป็นต้น	(๑) มาตรการเบื้องต้น ในรูปการให้ ความช่วยเหลือเร่งด่วน (๒) มาตรการระยะ สั้นและระยะยาวใน รูปการให้ ความช่วยเหลือ ทุพพลภาพ แบบต่อเนื่อง	(๑) มาตรการเบื้องต้น ในรูปจำนวนเงินฉุกเฉิน (๒) มาตรการระยะสั้น ในรูปจำนวนเงินที่ จ่ายไปจริง (๓) มาตรการระยะยาว ในรูปจำนวนเงินที่คาด ว่าจะต้องจ่ายในกรณี ทุพพลภาพหรือ ค่าบำบัดฟื้นฟูระยะยาว		
วิธีการรับเงิน เยียวยา	คณะกรรมการ สำนักงาน โดยเจ้าหน้าที่ สำนักงานเป็นผู้จ่าย	จ่ายเป็นเงินสดหรือ เป็นเช็คที่มีได้ลงวันที่ ล่วงหน้า ภายใน เจ็ดวันนับแต่วันที่ ได้รับคำร้องขอโดย ไม่ต้องรอการพิสูจน์	สำนักงานประกัน สังคมโดยเจ้าหน้าที่ สำนักงานเป็นผู้จ่าย	ศูนย์เยียวยาผู้ได้รับ ผลกระทบประจำ อำเภอ ณ ที่ว่าการ อำเภอ จุดที่เกิดเหตุ	ศูนย์เยียวยาผู้ได้รับ ผลกระทบประจำอำเภอ ณ ที่ว่าการอำเภอ จุดที่เกิดเหตุ		

การเยียวยา ประเทศไทย			ความผิด แก่ ผู้ประสพภัย สถานพยาบาล ที่ยื่นคำร้องแทน					
การยื่นอุทธรณ์ การพิจารณา การเยียวยา		ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง คำวินิจฉัย คำวินิจฉัย ของศาลอุทธรณ์ ให้เป็นที่สุด	กรณีบริษัทฯ ไม่จ่าย หรือจ่ายเงินไม่ครบ จำนวนให้แจ้งต่อ สำนักงานกองทุน ทดแทนผู้ประสพภัย กรมการประกันภัย	ให้มีสิทธิอุทธรณ์ เป็นหนังสือต่อ คณะกรรมการ อุทธรณ์ได้ภายใน สามสิบวันนับแต่ วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ดังกล่าว	.....	.....		
จำนวนเงิน								
เสียชีวิต		ให้จ่ายเป็นเงิน จำนวนตั้งแต่ สามหมื่นบาท แต่ไม่เกิน หนึ่งแสนบาท	จะได้รับการชดใช้ เป็นค่าปลงศพ และ ค่าใช้จ่ายอื่นจำเป็น เกี่ยวกับการจัดการ ศพ จำนวน ๓๕,๐๐๐ บาท (เฉพาะค่าธรรมเนียม คุ้มครองตั้งแต่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เป็นต้นมา)	เงินสงเคราะห์ โดยคำนวณจาก ๑) ก่อนตาย จ่ายเงิน สมทบตั้งแต่สามสิบ หกเดือนขึ้นไปแต่ไม่ ถึงสิบปี = ๕๐% ของ ค่าจ้างรายเดือน x ๓ ๒) ก่อนตาย จ่ายเงิน สมทบตั้งแต่สิบปีขึ้นไป = ๕๐% ของค่า จ้างรายเดือน x ๑๐	ได้รับเงินช่วยเหลือ รายละเอียด ๔๐๐,๐๐๐ บาท	กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากเสียชีวิต ได้รับเงิน ช่วยเหลือ ๕๗๐,๐๐๐ บาท กรณีประชาชน ช่วยเหลือราชการ, ผู้นำศาสนาที่เสียชีวิต ๓๗๖,๐๐๐ บาท กรณีประชาชนทั่วไป, ราชการบำนาญ หากเสียชีวิต ๒๗๖,๐๐๐ บาท		

การเยียวยาประเทศไทย							
ค่าปลงศพ	ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท	.....		๔๐,๐๐๐ บาท	.....		.....
ทุพพลภาพ				ได้แก่ (๑) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค (๒) ค่าบำบัดทางการแพทย์ (๓) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์ (๔) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล (๕) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ทุพพลภาพ (๖) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจ และอาชีพ (๗)...ค. ทั้งนี้เป็นไปตามที่คณะกรรมการแพทย์เป็นผู้กำหนด	๑) การช่วยเหลือฉุกเฉิน ได้รับเงินช่วยเหลือรายละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท ๒) การช่วยเหลือต่อเนื่อง ได้แก่ ผู้เสียหายที่ทุพพลภาพต้องเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ จะได้รับเงินฟื้นฟูสมรรถภาพ ๒๐๐,๐๐๐ บาท และเงินช่วยเหลือผู้พิการรายเดือนๆ ละ ๑,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาท ตามระดับความพิการ	กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐ พิการ ๗๖๓,๐๐๐ บาท กรณีประชาชน ช่วยเหลือราชการ, ผู้นำศาสนา พิการ ๓๔๓,๐๐๐บาท กรณีประชาชนทั่วไป, ราชการบำนาญ พิการ ๓๔๓,๐๐๐บาท	กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐ บาดเจ็บสาหัส ๓๐๖,๐๐๐ บาท บาดเจ็บ ๖๕,๐๐๐ บาท
ร่างกายได้รับบาดเจ็บ	๑) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน	จะได้รับการชดเชยเป็นค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายอื่นจำเป็นเกี่ยวกับ	ได้แก่ (๑) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค (๒) ค่าบำบัดทางการแพทย์		กรณีบาดเจ็บสาหัส นอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลเกิน ๒๐ วัน ได้รับเงิน		

การเยียวยา ประเทศไทย		สามหมื่นบาท ๒) ค่าฟื้นฟู สมรรถภาพทาง ร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ บาท	การรักษาพยาบาล ตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ บาท	(๓) ค่ากักขังและ รักษาพยาบาลใน สถานพยาบาล (๔) ค่ายาและ ค่าเวชภัณฑ์ (๕) ค่ารักษาพยาบาล หรือค่าพาหนะรับส่ง ผู้ป่วย (๖) ค่าบริการอื่นที่ จำเป็น รวมถึงค่า ทดแทนจากการขาด รายได้ ทั้งนี้เป็นไป ตามที่คณะกรรมการ แพทย์เป็นผู้กำหนด	ช่วยเหลือรายละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท กรณีบาดเจ็บนอนพัก รักษาตัวที่โรงพยาบาล ไม่เกิน ๒๐ วัน ได้รับ เงินช่วยเหลือรายละ ๖๐,๐๐๐ บาท และบาดเจ็บเล็กน้อย ไม่ต้องนอนพัก รักษาตัวที่โรงพยาบาล ได้รับเงินช่วยเหลือ รายละ ๒๐,๐๐๐ บาท	บาดเจ็บเล็กน้อย ๑๕,๐๐๐ บาท กรณีประชาชน ช่วยเหลือราชการ, ผู้นำ ศาสนา บาดเจ็บสาหัส ๓๐๖,๐๐๐ บาท บาดเจ็บ ๖๕,๐๐๐ บาท บาดเจ็บเล็กน้อย ๑๕,๐๐๐ บาท กรณีประชาชนทั่วไป, ราชการบำนาญ บาดเจ็บสาหัส ๓๐๖,๐๐๐ บาท บาดเจ็บ ๖๕,๐๐๐ บาท บาดเจ็บเล็กน้อย ๑๕,๐๐๐ บาท	
จิตใจ							
ค่าขาดรายได้		ให้คณะกรรมการ คำนึงถึงพฤติการณ์ และความร้ายแรง ของการกระทำ ความผิด และสภาพ ความเสียหาย ที่ผู้เสียหายได้รับ		๑) กรณีได้รับบาดเจ็บ วันละ ๒๐๐ บาท ปีละไม่เกิน ยี่สิบวัน ๒) กรณีพหุภาพ อัตราเดือนละ ๕๐๐-๑,๐๐๐ บาท			

การเยียวยา ประเทศไทย						
ไม่เป็น จำนวนเงิน						
การเยียวยา อื่นๆ	.....	.....	.....	.....	.....	(๑) มาตรการเยียวยา ทางการแพทย์และ สาธารณสุข เช่น การบำบัดรักษาทาง ร่างกายและจิตใจ (๒) มาตรการเยียวยา ทางกฎหมาย เช่น การจัดตั้งศูนย์ให้ บริการทางกฎหมาย (๓) มาตรการเยียวยา ทางเศรษฐกิจและ สังคม เช่น การให้ การศึกษา, การยกเว้น ภาษี, การให้ที่อยู่อาศัย ชั่วคราว

รายงานการกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยา

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
เหตุการณ์	การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ค.ศ. ๑๙๕๒	การละเมิดสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๗๖	การละเมิดสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘	วินาศกรรม ค.ศ. ๒๐๐๑	เหตุการณ์ความรุนแรง ค.ศ. ๑๙๗๔
กฎหมายที่ใช้บังคับ	1. Federal Compensation Law 2. Luxembourg Agreement	1. Law 19.123, Establishes the National Corporation for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated 2. Legal and Administrative Recommendations, Report of the Chilean National Commission on Truth and Reconciliation	1. Promotion of National Unity and Reconciliation Act 34 of 1995. (excepts) 2. Regulation 1660 Promotion of National Unity and Reconciliation Act, 1995 Act 34/95) 3. Truth and Reconciliation Commission of South Africa Report	1. Federal Compensation Law 2. Air Transportation Safety and System Stabilization Act 3. Code of Federal , title 28	1.Law 23.466 Pensions for Relatives of Disappeared persons 2. National Decree 403/95 Decree Regulating The Law On Absence Due to Forced Disappearance 3. Law 24.411 Absence due to Forced Disappearance 4. National Decree of Necessity and Urgency on Benefits for Detainees under the Control of the National Executive Branch During The State of Siege

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
ผู้มีสิทธิยื่นคำขอเยียวยา	๑. ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน ๒. ผู้เสียหายโดยอ้อม ได้แก่ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายที่ถึงแก่ ความตายก่อนได้รับเงิน ช่วยเหลือเยียวยาให้ ทายาทของบุคคลนั้นมี สิทธิได้รับเงินช่วยเหลือ เยียวยาแทนผู้ตายด้วย และหากทายาทนั้น ยังเป็นผู้เยาว์ ให้บุคคลที่รับอุปถัมภ์เสี่ยงดูทายาทของผู้ได้รับความเสียหาย ที่ถึงแก่ความตายนั้น (Article 1,13,14 Federal Compensation Law)	๑. ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทรัพย์สิน ๒. ผู้เสียหายโดยอ้อม ได้แก่ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายที่ถึงแก่ ความตายก่อนได้รับเงิน ช่วยเหลือเยียวยา ให้ทายาทของบุคคลนั้นมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือ เยียวยาแทนผู้ตายด้วย และหากทายาทนั้น ยังเป็นผู้เยาว์ ให้บุคคลที่รับอุปถัมภ์เสี่ยงดูทายาทของผู้ได้รับความเสียหาย ที่ถึงแก่ความตายนั้น (Article 20, Law 19.123, Establishes the National Corporation for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated)	๑. ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทรัพย์สิน ๒. ผู้เสียหายโดยอ้อม ได้แก่ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายที่ถึงแก่ ความตายก่อนได้รับเงิน ช่วยเหลือเยียวยา ให้ทายาทของบุคคลนั้นมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือ เยียวยาแทนผู้ตายด้วย และหากทายาทนั้น ยังเป็นผู้เยาว์ ให้บุคคลที่รับอุปถัมภ์เสี่ยงดูทายาทของผู้ได้รับความเสียหาย ที่ถึงแก่ความตายนั้น (xix) “victims”, Promotion of National Unity and Reconciliation Act 34 of 1995. (excepts)	๑. ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทรัพย์สิน ๒. ผู้เสียหายโดยอ้อม ได้แก่ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายที่ถึงแก่ ความตายก่อนได้รับเงิน ช่วยเหลือเยียวยา ให้ทายาทของบุคคลนั้นมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือ เยียวยาแทนผู้ตายด้วย และหากทายาทนั้น ยังเป็นผู้เยาว์ ให้บุคคลที่รับอุปถัมภ์เสี่ยงดูทายาทของผู้ได้รับความเสียหาย ที่ถึงแก่ความตายนั้น (Section 1 Federal Compensation Law Air Transportation)	๑. ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทรัพย์สิน ๒. ผู้เสียหายโดยอ้อม ได้แก่ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายที่ถึงแก่ ความตายก่อนได้รับเงิน ช่วยเหลือเยียวยาให้ ทายาทของบุคคลนั้นมี สิทธิได้รับเงินช่วยเหลือ เยียวยาแทนผู้ตายด้วย และหากทายาทนั้น ยังเป็นผู้เยาว์ ให้บุคคลที่รับอุปถัมภ์เสี่ยงดูทายาทของผู้ได้รับความเสียหาย ที่ถึงแก่ความตายนั้น (Article 2 Law 23.466 Pensions for Relatives of Disappeared persons)

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
วิธีการยื่นคำขอเยียวยา (ยื่นที่ได้)	กำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิยื่นเอกสารหลักฐานต่อเจ้าหน้าที่เยียวยา (Article 189 Federal Compensation Law)	กำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิยื่นเอกสารหลักฐานต่อคณะกรรมการการเยียวยา (2 (a)-(c), Legal and Administrative Recommendations, Report of the Chilean National Commission on Truth and Reconciliation)	กำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิยื่นเอกสารหลักฐานต่อคณะกรรมการการเยียวยา (Article 26, 27, Promotion of the National Unity and Reconciliation Act 34 of 1995)	กำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิยื่นเอกสารหลักฐานต่อสำนักงานเลขาธิการสิทธิมนุษยชนโดยสังกัดรัฐมนตรีความมั่นคง (Article 1-11, National Decree 403/9 Decree Regulating The Law On Absence Due to Forced Disappearance)	กำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิยื่นเอกสารหลักฐานต่อสำนักงานเลขาธิการสิทธิมนุษยชนโดยสังกัดรัฐมนตรีความมั่นคง (Article 1-11, National Decree 403/9 Decree Regulating The Law On Absence Due to Forced Disappearance)
หลักเกณฑ์การยื่นคำขอเยียวยาได้ (ขอเยียวยาได้ในกรณีใดบ้าง)	๑. ต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากกรณีเจตนาฆ่าหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้ถูกฆ่า ๒. เป็นการกระทำเกี่ยวกับการต่อสู้ในระบอบเผด็จการ ๓. เป็นการถูกมาตรการกีดกันโดยกฎหมายว่าผิดแปลกไปจากกลุ่ม (Article 3 Federal Compensation Law)	๑. ต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยได้รับความเสียหายทางชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพและทรัพย์สิน ๒. ต้องเป็นทายาทหรือผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงในข้อ ๑. (2 (a)-(c), Legal and Administrative Recommendations, Report of the Chilean National Commission	๑. ต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยได้รับความเสียหายทางชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพและทรัพย์สิน ๒. ต้องเป็นทายาทหรือผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงในข้อ ๑. (Article 26, 27, Promotion of the National Unity and Reconciliation Act 34 of 1995)	๑. ต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยได้รับความเสียหายทางชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพและทรัพย์สิน ๒. ต้องเป็นทายาทหรือผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงในข้อ ๑. (Article 405, Air Transportation Safety and System Stabilization Act)	๑. ต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยได้รับความเสียหายทางชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพและทรัพย์สิน ๒. ต้องเป็นทายาทหรือผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงในข้อ ๑. (Article 1-11, National Decree 403/95 Decree Regulating The Law On Absence Due to Forced

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
		on Truth and Reconciliation)			Disappearance)
หลักฐานที่ใช้ประกอบการยื่นคำขอเยียวยา	๑. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือทางเศรษฐกิจ ๒. คำรับรองข้อเท็จจริงที่ได้กล่าวอ้าง ๓. แจกแจงหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ๔. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเภทและจำนวนที่กล่าวอ้าง ๕. คำรับรองอื่นๆ (ถ้ามี) ตามที่คำร้องได้อ้างไว้ ๖. คำรับรองที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินหรือการเยียวยาที่มาจากกองทุน ๗. คำรับรองที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเยียวยาอื่นๆ (Article 190 Federal Compensation Law)	๑. แบบฟอร์มคำขอเยียวยาความเสียหาย ๒. คำสั่งศาลที่ประกาศบุคคลสูญหาย ๓. ข้อมูลสุดท้ายที่ระบุถึงการมีชีวิตอยู่ ๔. เอกสารความเป็นเจ้าของทรัพย์สินครั้ง สุดท้าย (2 (a)-(c), Legal and Administrative Recommendations, Report of the Chilean National Commission on Truth and Reconciliation)	๑. แบบฟอร์มคำขอเยียวยาความเสียหาย ๒. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอันตรายทางร่างกาย ๓. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทางด้านเศรษฐกิจและไม่ใช้ทางเศรษฐกิจ ๔. คำวินิจฉัยของมูลประกอบที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้น (Article 405, Air Transportation Safety and System Stabilization Act)	๑. แบบฟอร์มคำขอเยียวยาความเสียหาย ๒. สำเนาคำสั่งศาลที่ประกาศบุคคลสูญหาย ๓. คำรับรองของสำนักงานเลขาธิการสิทธิมนุษยชนและสิทธิทางสังคมภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีความมั่นคง (Article 1-11, National Decree 403/95 Decree Regulating The Law On Absence Due to Forced Disappearance)	๓๐ วัน ภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่ง (Article 4 bis : Law 24.823
กำหนดเวลาในการยื่นคำขอเยียวยา	ก่อน ๑ ต.ค.๑๙๕๗ (Article 189 Federal Compensation Law)	๖ เดือนนับแต่วันที่คณะกรรมการเยียวยาได้ประกาศ	....	๒ ปี นับจากระเบียบใช้บังคับ (Article 405, Air Transportation Safety	

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
		(Article 22 : Law 19.123, Establishes the National Corporation for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated)		and System Stabilization Act)	Forced Appearance of Persons)
รูปแบบการเยียวยา	มาตรการเยียวยาฉุกเฉิน (ได้แก่ การส่งกลับถิ่นที่อยู่เดิม), มาตรการระยะสั้น (ได้แก่การจ่ายเงินก่อนหรือเงินค่าสินไหมทดแทนหรือเงินปฏิกรรมา)และมาตรการระยะยาว (ได้แก่การจ่ายเบี้ยรายปี) (Article 16, 29, 141 Federal Compensation Law)	มาตรการระยะสั้น (ได้แก่การจ่ายเงินก่อนหรือเงินค่าสินไหมทดแทน) และระยะยาว (ได้แก่การจ่ายเงินรายเดือน) (Article 17-27 Law 19.123, Establishes the National Corporation for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated)	มาตรการเยียวยาฉุกเฉิน (ได้แก่ การจ่ายเงินก่อน R5, เป็นจำนวนไม่เกิน ๗๐๕), และมาตรการระยะยาว (ได้แก่ การจ่ายเงินเป็นรายปี) (Article 54-74 Truth and Reconciliation Commission of South Africa Report)	มาตรการเยียวยาฉุกเฉิน (ได้แก่การให้ประโยชน์ล่วงหน้า สำหรับผู้แทน บุคคล จำนวน ๕๕,๐๐๐ และสำหรับผู้อ้างข้อรับสิทธิ จำนวน ๖๒๕,๐๐๐), มาตรการระยะสั้น (ได้แก่การจ่ายเงินก่อน) และมาตรการระยะยาว (ได้แก่การจ่ายเงินในกรณีพิพลาภาพอย่างต่อเนื่อง) (Article 104.22, 104.41 Code of Federal)	มาตรการระยะยาว ได้แก่ การจ่ายเงินชดเชยต่อเดือน (Article 1 National Decree of Necessity and Urgency on Benefits for Detainees under the Control of the National Executive Branch During The State of Siege)

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
วิธีการรับเงิน เยียวยา	รัฐบาลกลางเป็นผู้มอบ ให้โดยมาจากกองทุน (Article 10 Federal Compensation Law)	คณะรัฐมนตรีฝ่าย ความมั่นคงเป็นผู้มอบ ให้ (Article 25, Law 19.123, Establishes the National Corporation for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated)	ผู้บริหารกองทุนเป็น ผู้มอบให้ โดยวิธีการ โอนทางบัญชีหรือเช็ค (Article 6 Regulation 1660 Promotion of National Unity and Reconciliation Act, 1995 Act 34/95)	ไม่น้อยกว่า ๑๒ วัน ภายหลังจากที่ผู้ควบคุม พิเศษได้คำวินิจฉัย, ผู้ควบคุมพิเศษเป็นผู้มอบ ให้ (Article 104.51: Code of Federal, title 28)	คณะรัฐมนตรีฝ่าย ความมั่นคงเป็นผู้มอบให้ (Article 1-11, National Decree 403/95 Decree Regulating The Law On Absence Due to Forced Disappearance)
การยื่นอุทธรณ์ การพิจารณา การเยียวยา	....	....	....	....	๑๐ วัน นับแต่วันได้รับแจ้ง ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาล อุทธรณ์แห่งชาติ (Article 6 : Law 24.411 Absence due to Forced Disappearance)
Per capita GDP	....	\$๕,๑๗๙	\$๓,๖๕๐	\$๓๕,๘๔๐	\$๗,๔๘๗

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
เสียชีวิต	๒๐๐ ดอยช์มาร์ก ต่อเดือน (เบียร์รายปี) แต่ต้องไม่เก็บเงินบำนาญ อุบัติเหตุที่จ่ายให้ข้าราชการพลเรือน	\$๑๐๐,๐๐๐ (เท่า)	กรณีในเมือง สูงสุดไม่เกิน \$๒๒,๔๖๔ ต่อปี กรณีชนบท สูงสุดไม่เกิน \$๒๓,๐๒๓ ต่อปี (เป็นระยะเวลา ๖ ปี)	กรณีไม่มีคู่สมรสหรือทายาท \$๓๐๐,๐๐๐ กรณีมีคู่สมรสหรือทายาท \$๕๐๐,๐๐๐ (เท่า)	๑/๓ ของเงินบำนาญ ต่อเดือน
ค่าปลงศพ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	จ่ายตามจริง	ไม่มี
ทุพพลภาพ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	จ่ายตามจริง	ไม่มี
ร่างกายได้รับบาดเจ็บและค่ารักษาพยาบาล	๑๐๐-๒๕๐ ดอยช์มาร์ก ต่อเดือน (เบียร์รายปี) โดยพิจารณาจากรายได้	กำหนดเป็นค่ารักษาพยาบาลเป็นรายเดือน ไม่เกิน \$๑๔๐,๐๐๐	กรณีในเมือง สูงสุดไม่เกิน \$ ๒๒,๔๖๔ ต่อปี กรณีชนบท สูงสุดไม่เกิน \$ ๒๓,๐๒๓ ต่อปี (เป็นระยะเวลา ๖ ปี)	จ่ายตามจริง	๑/๓ ของเงินบำนาญ ต่อเดือน
จิตใจ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
ทรัพย์สิน	ราคาทรัพย์สิน (วันที่ถูกทำลาย)	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
สูญเสียการครอบครอง	ไม่เกิน ๕,๐๐๐ ดอยช์มาร์ก	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
ขาดรายได้	เงินชดเชย ไม่เกิน ๖๐๐ ดอยช์มาร์ก ต่อเดือน	ไม่มี	ไม่มี	จ่ายตามจริง	ไม่มี

ประเทศ	เยอรมนี	ชิลี	แอฟริกาใต้	สหรัฐอเมริกา	อาร์เจนตินา
การเยียวยาอื่นๆ	การเยียวยาโดยได้รับเงินกู้ไม่มีดอกเบี้ยหรือดอกเบี้ยต่ำ (Article 69 Federal Compensation Law)	การเยียวยาทางชุมชน ได้แก่ ทางกายภาพ, การศึกษา, การดูแลสุขภาพ, และการชดเชย (Article 28-34: 19.123, Establishes the National Corporation for Reparation and Reconciliation and Grants other Benefits to Persons as Indicated)	การเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวบุคคล (เช่น การรับรองการตาย, จัดหลุมฝังศพ, การปลงศพ, ชุมชน (เช่น การกำหนดชื่อถนนและสิ่งอำนวยความสะดวก, การสร้างความสามัคคี), ระดับประเทศ (เช่น การตั้งชื่อสิ่งอำนวยความสะดวก, ความสะดวกสาธารณะ, วันทีระลึก) (Article 78-93: Truth and Reconciliation Commission of South Africa Report) มาตรการเยียวยาชุมชน ได้แก่ การบริการสุขภาพ, การบริการทางการแพทย์, การศึกษา, ที่อยู่อาศัย, การปฏิรูปสถาบันทางสังคม	การเยียวยาทางชุมชน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย, อาหาร, เสื้อผ้า, การจัดตั้งมูลนิธิ, การลดภาษี (Article 104.47 (b) Code of Federal	การเยียวยาโดยการยกเว้นภาษี (Article 1 Law 23.466 Pensions for Relatives of Disappeared persons)

บทที่

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน
คณะกรรมการเยียวยา ฟันฟูและป้องกันความรุนแรง

๑๒

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานคณะกรรมการ เยียวยา ฟ้นฟูและป้องกันความรุนแรง

จากการแต่งตั้งคณะกรรมการเยียวยา ฟ้นฟู และป้องกันความรุนแรง ตามคำสั่งของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ ที่ ๔/๒๕๕๓, ๕/๒๕๕๓ และ ๑๔/๒๕๕๔ โดยมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งประสานหน่วยงานของรัฐ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำสังคมและผู้เกี่ยวข้องมาให้ข้อเท็จจริงหรือเสนอข้อคิดเห็นต่างๆ

๒. กำหนดแนวทางการเยียวยาและฟ้นฟูตามแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และความยุติธรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสมานฉันท์ รวมทั้งวางมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นในอนาคต

๓. ดำเนินการหรือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ เพื่อสนับสนุนการเยียวยาและฟ้นฟู รวมทั้งลดความขัดแย้งในสังคมและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๔. จัดให้มีช่องทางการสื่อสารต่อสาธารณชนเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบทั้งบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันต่างๆ มีโอกาสร่วมพูดคุย แสดงความรู้สึก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบปัญหา และหาทางเยียวยาและป้องกันให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๕. รายงานความคืบหน้าการเยียวยาและฟ้นฟู รวมทั้งเสนอแนะทั้งในเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งให้คณะกรรมการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติพิจารณาต่อไป

๖. แต่งตั้งบุคคลหรือคณะทำงาน หรือจัดจ้างบุคคลหรือองค์กรเพื่อดำเนินการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ทั้งนี้ทางคณะกรรมการฯ ได้ดำเนินงานตามหลักการช่วยเหลือและฟ้นฟูเหยื่อ (Victim Support) การเข้าถึงเหยื่อและชุมชนที่เป็นเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยตรงหรือที่เกี่ยวข้อง โดยความช่วยเหลือทางกฎหมาย สังคม จิตวิทยา รักษาพยาบาล และเสนอแนะมาตรการชดเชยเยียวยาเหยื่อ (reparations) การใช้หลัก “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (Restorative Justice) ให้มีความสำคัญในเรื่องการเยียวยาเหยื่อ ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง และเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิด เหยื่อ/ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้กระทำผิด เหยื่อ ผู้เสียหาย ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและการจัดเวทีสาธารณะสำหรับเหยื่อ (Victim Hearing) เปิดโอกาสให้เหยื่อได้บอกเล่าเหตุการณ์ในมุมมองของตน ตลอดจนระบายออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความคับแค้นใจ ฯลฯ (airing of grievances) ซึ่งเป็นกระบวนการเยียวยาในเชิงจิตวิทยา (healing process) ไปในตัว โดยคณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

๑. ได้ดำเนินการ รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งประสานหน่วยงานของรัฐ ทำการสรุปข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบ และได้รับการเยียวยาอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งนำเสนอต่อสาธารณะ ผ่านการสัมภาษณ์ออกสื่อ

๒. การช่วยเหลือและฟื้นฟูเหยื่อ (Victim Support) – การเข้าถึงเหยื่อ และชุมชนที่เป็นเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยตรงหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย สังคม จิตวิทยา การรักษาพยาบาล และเสนอแนะมาตรการชดเชยเยียวยาเหยื่อ (reparations) ซึ่งมีกิจกรรม ดังนี้

๒.๑ เข้าพบผู้บริหารของกรมสุขภาพจิต เพื่อรับทราบผลการดำเนินการเยียวยา และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ

๒.๒หารือกับผู้นำชุมชนที่มหาวิทยาลัยคริสเตียนฯ และเยี่ยมเยียนผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อหาแนวทางให้การช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และจะจัดทำแนวทางการเยียวยาในภาพรวมของสังคมต่อไป

๒.๓ จัดประชุมที่โรงพยาบาลรามาธิบดีโดยหารือกับบุคคลากรที่ดำเนินการเยียวยาในชุมชน ทำให้เข้าใจถึงปัญหาของฝ่ายผู้ให้บริการช่วยเหลือเยียวยา

๒.๔ เดินทางลงพื้นที่เยี่ยมเยียน ณ จ.ขอนแก่น โดยให้การเยียวยาในกลุ่มต่างๆ เช่น ญาติผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ ผู้บาดเจ็บ ผู้เข้าร่วมในเหตุการณ์ รวมทั้งผู้ต้องขังจากเหตุการณ์ไม่สงบ

๒.๕ จัดทำโครงการเยี่ยมเยียนทหาร ตำรวจ ที่ร่วมปฏิบัติการในเหตุการณ์ไม่สงบ เพื่อรับทราบปัญหา ผลกระทบที่ตามมา เพื่อนำสู่การมีแนวทางการศึกษาเพื่อการป้องกันปัญหาต่อไปของประเทศ

๓. ดำเนินการหรือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมสุขภาพจิต กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย องค์กรพัฒนาเอกชน จัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้เพื่อสนับสนุนการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งลดความขัดแย้งในสังคมและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๔. สื่อสารต่อสาธารณชนเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบทั้งบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันต่างๆ มีโอกาสมาร่วมพูดคุย แสดงความรู้สึก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบปัญหาและหาทางเยียวยาและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก โดยการจัดเวทีเสวนา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๕๐ ครั้ง และการจัดเวทีเสวนาในส่วนภูมิภาค จำนวน ๔ ครั้ง

๕. ส่งเสริมให้มีการใช้แนวทางและมาตรการความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ระหว่างคู่กรณีในเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยตรง และ/หรือเหตุการณ์ในห้วงเวลาที่เกี่ยวข้องที่เป็นสาเหตุของปัญหาความขัดแย้ง โดยให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและเยียวยาเหยื่อ เพื่อลดความรู้สึกเป็นปรปักษ์ต่อกัน โดยได้ดำเนินการ ไปพบปะกลุ่มบุคคลต่างๆ เพื่อรับฟังและวางแนวทางยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ระหว่างคู่กรณีในเหตุการณ์ความรุนแรง ณ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดลำพูน

๖. จัดเวทีสาธารณะสำหรับเหยื่อ (Victim Hearings) การจัดเวทีสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้เหยื่อได้บอกเล่าเหตุการณ์ในมุมมองของตน ตลอดจนระบายออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความเจ็บปวด และความรู้สึกคับแค้นใจ ฯลฯ (airing of grievances) ซึ่งถือเป็นกระบวนการเยียวยาในเชิงจิตวิทยา (healing process) ไปในตัว

๗. ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการเยียวยาผู้ถูกกระทบจากเหตุการณ์ไม่สงบขึ้น ที่สำนักงาน คอป.

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามกิจกรรมดังกล่าว ทางคณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู ได้พบอุปสรรคทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติงาน ซึ่งได้มีการเก็บรวบรวมเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสัมมนาและปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป ดังนี้

๑๒.๑ อุปสรรคจากการทำงานในภาพรวมของคณะกรรมการเยียวยา พินฟูและป้องกัน ความรุนแรง

๑. การที่คณะกรรมการฯ ไม่มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน เนื่องจาก คอป. ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี ในลักษณะของการแต่งตั้งเฉพาะตัวของประธานกรรมการ ขั้นตอนการทำงานหลังจากนั้น ประธานฯ จะเป็นผู้คัดเลือก คณะกรรมการเอง ดังนั้น การเกิดขึ้นของ คอป. จึงเป็นเฉพาะคณะบุคคล ด้วยเหตุผลดังกล่าว ในการดำเนินงาน ระดับปฏิบัติงานหลังจากนั้นจึงอยู่ในลักษณะการดำเนินงานเฉพาะบุคคล ไม่มีหน่วยงานรองรับและไม่มีอำนาจสั่งการ ได้โดยตรง การทำงานเป็นลักษณะการขอความช่วยเหลือ ขอความสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานจึงมีอยู่อย่างจำกัด

๒. การขาดงบประมาณในการดำเนินงาน การใช้งบประมาณของกระทรวงยุติธรรมในรูปของงบดำเนินการ ซึ่งไม่ใช่งบที่แท้จริงในการฟื้นฟูและเยียวยาการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของคณะกรรมการฯ จึงมีข้อจำกัดภายใต้ งบประมาณที่ได้รับ การดำเนินงานจึงออกมาในรูปของการนำเสนอภาคทฤษฎี การรวบรวมข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบฯ การเชื่อมประสานการทำงานให้กับหน่วยงานภาครัฐที่มีงบประมาณในการเยียวยาโดยตรง การติดตามผลการเยียวยา ของทุกภาคส่วนและการนำเสนอผลการทำงานเพื่อให้สังคมรับทราบ อย่างไรก็ตามจากการปฏิบัติงานในพื้นที่จริง พบว่า ภาคสังคมหรือผู้ได้รับผลกระทบคาดหวังว่าคณะกรรมการฯ จะสามารถแก้ปัญหาในเรื่องของการเยียวยา ได้เบ็ดเสร็จ เหมือนกับในหลายๆ ประเทศที่มีการตั้งองค์กรขึ้นมาดูแลเรื่องนี้โดยตรง

๓. การที่ผู้ร่วมงานต้องแบ่งเวลาจากการทำงานประจำมาทำงานในโครงการ ผู้ร่วมงานเกือบทั้งหมดตั้งแต่ ระดับคณะกรรมการฯ ถึงระดับปฏิบัติงานในแต่ละโครงการล้วนเป็นผู้ที่มีงานประจำทำให้ไม่สามารถทุ่มเททำงาน เยียวยาได้อย่างเต็มที่ ภายใต้สถานการณ์การทำงานแบบกึ่งสมัครใจทำให้การทำงานมีข้อจำกัดในหลายๆ ด้านและ ไม่สามารถผลักดันกระบวนการเยียวยาไปได้ลึกถึงระดับปัจเจกบุคคลอันเป็นความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบ

๔. การไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในบางกรณี สืบเนื่องจากปัญหาในข้อ ๑ และข้อ ๒ ประกอบกับการทำงานของคณะกรรมการฯ เป็นการทำงานในระหว่างที่เหตุการณ์ของความแตกต่าง ทางความคิดยังคงดำรงอยู่ ทำให้การทำงานในลักษณะการขอความร่วมมือไม่สามารถที่จะได้ผลอย่างเต็มที่ หน่วยงาน บางส่วนไม่สามารถให้ข้อมูลกับทางคณะกรรมการฯ ได้โดยตรงหรือต้องมีขั้นตอนการพิจารณาข้อมูลจากหน่วยงาน ของตนเองก่อน หรือบางส่วนยังมีความคิด ความกังวลในเรื่องของการแบ่งสี และเกรงว่าข้อมูลที่ให้มาอาจถูก นำไปสนับสนุนความถูกต้องของอีกฝ่าย ทำให้การติดต่อเข้าพื้นที่และการขอข้อมูลในหลายกรณีได้รับการอนุญาต ในช่วงท้ายๆ ของการทำงาน

๕. การอยู่ในฐานะกลไกสำคัญที่ต้องนำพาสังคมสู่ความปรองดองแต่ไม่มีอำนาจตามกฎหมาย คณะกรรมการฯ แต่งตั้งขึ้นมาจาก คอป. แต่เนื่องจากการดำเนินงานของ คอป. เองเป็นไปในลักษณะการขอ ความร่วมมือเพราะ คอป. ไม่มีอำนาจเรียกบุคคลหรือหน่วยงานใดมาให้ข้อมูล เป็นเหตุให้ในบางกรณีการขอรับ ความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนมีอุปสรรค ทำให้ไม่ได้ข้อมูลสำคัญที่มากเพียงพอ

๖. การดำเนินงานของคณะกรรมการเยียวยา พินฟูและป้องกันความรุนแรงเป็นการดำเนินงาน ในช่วงที่สถานการณ์ความขัดแย้งทางความคิดยังคงดำรงอยู่ จากปัญหาความขัดแย้งทางความคิดที่ยังคงดำรงอยู่ ทำให้การดำเนินงานของคณะกรรมการฯ ไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากอาจถูกอคติจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม หรืออาจถูกนำไปใช้เป็นประเด็นโจมตีกันทางการเมือง ดังนั้น ในการดำเนินงานคณะกรรมการฯ จึงต้องพิจารณา ว่าจะกระทำหรือไม่กระทำกิจกรรมใดๆ ที่อาจถูกดึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งได้ ทำให้การทำงานใน หลายกรณีเป็นไปด้วยความลำบาก ในขณะที่ประเทศอื่นๆ ส่วนใหญ่มีมาตรการเยียวยาเกิดขึ้นภายหลังจาก สถานการณ์ความรุนแรงและความแตกแยกบรรเทาเบาบางลงแล้ว

๗. การขาดองค์ความรู้และทีมงานผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องของการฟื้นฟูเยียวยาทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ สืบเนื่องจากปัญหาในข้อ ๑-๓ กระบวนการเยียวยาเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ ผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานสนับสนุนค่อนข้างมาก การมีข้อจำกัดในเรื่องของอำนาจหน้าที่ งบประมาณ บุคลากรทำให้การขอความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีข้อจำกัด สิ่งทีละทำงานทำได้ทีละสุดจึงเป็นเพียงการประสานเพื่อขอความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบเท่านั้น

๘. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาอยู่กระจ่ายตามต้นสังกัด การที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาโดยตรงอยู่กระจ่ายตามกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ทำให้ขาดการประสานงานอย่างเป็นระบบในขั้นตอนการปฏิบัติการหลายครั้งที่คณะอนุกรรมการฯ รับทราบปัญหาจากผู้ได้รับผลกระทบ และส่งไปขอรับความช่วยเหลือแต่ได้รับการปฏิเสธว่าไม่ใช่หน้าที่ของหน่วยนั้น ให้ประสานไปยังหน่วยงานอื่น ซึ่งจากเหตุดังกล่าวทำให้การดำเนินการเยียวยาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

๙. การที่หน่วยงานเยียวยาที่จัดตั้งขึ้นปิดตัวลงก่อนที่ผู้ได้รับผลกระทบจะได้รับการเยียวยาอย่างครอบคลุม แม้ว่าจะมีหลายๆ หน่วยงานช่วยกันเยียวยา แต่บางหน่วยงานได้ยุติการดำเนินการดังกล่าวไปก่อน โดยมีผู้ที่ได้รับผลกระทบจำนวนมากที่ไม่ทราบว่าจะไปติดต่อที่ไหนและจะเรียกร้องสิทธิที่ควรจะได้อย่างไร ซึ่งจากการลงพื้นที่พบว่าผู้มีผู้ได้รับผลกระทบที่ประสบปัญหาดังกล่าวอยู่เป็นจำนวนมาก

๑๒.๒ อุปสรรคจากการทำงานระดับพื้นที่ในโครงการต่างๆ ของคณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง

นอกเหนือจากอุปสรรคในภาพรวมของคณะอนุกรรมการฯ ที่กล่าวมาข้างต้น อุปสรรคในการทำงานระดับพื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในรายละเอียดของโครงการที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือและฟื้นฟูเหยื่อ (Victim Support) การเข้าถึงเหยื่อ และชุมชนที่เป็นเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยตรง หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย สังคม จิตวิทยา การรักษาพยาบาล และเสนอแนะมาตรการชดเชยเยียวยาเหยื่อ (reparations) และการจัดเวทีสาธารณะสำหรับเหยื่อ (Victim Hearings) การจัดเวทีสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้เหยื่อได้บอกเล่าเหตุการณ์ในมุมมองของตน ตลอดจนระบายออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความเจ็บปวด และความรู้สึกคับแค้นใจ ฯลฯ (airing of grievances) ซึ่งถือเป็นกระบวนการเยียวยาในเชิงจิตวิทยา (healing process) ไปในตัว ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นหลักๆ ได้ดังนี้

ปัญหาด้านการเข้าถึงเหยื่อผู้ได้รับผลกระทบ

โครงการทุกโครงการของคณะอนุกรรมการฯ ได้ออกแบบให้มีการเข้าถึงเหยื่อหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติบางครั้งผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถเข้าถึงผู้ได้รับผลกระทบฯ ได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา ซึ่งถือเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ผู้ปฏิบัติงานระดับพื้นที่ต้องเผชิญ โดยมีสาเหตุแตกต่างกันไป ตัวอย่างเช่น ผู้ปฏิบัติงานในโครงการเยียวยา:สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดเลย โดยเฉพาะอาสาสมัครเยียวยา (อสย.) มีภารกิจลงเยี่ยมเยียนครอบครัวของผู้ต้องขังเพื่อรับฟังปัญหาและความยากลำบากของผู้ได้รับผลกระทบฯ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ญาติ ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบฯ รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเยียวยาเพื่อส่งต่อศูนย์ประสานงานเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบฯ และคณะอนุกรรมการฯ เนื่องจากผู้ได้รับผลกระทบฯ และญาติ ครอบครัวอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ขณะที่ อสย. ส่วนใหญ่อยู่ในเมือง หรือไม่สามารถติดต่อผู้ได้รับผลกระทบฯ บางรายได้ เนื่องจากผู้ได้รับผลกระทบฯ กล่าวว่าเจ้าหน้าที่รัฐจะมาจับกุม เป็นต้น

ปัญหาด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานในระดับโครงการ

จากลักษณะโครงการที่ออกแบบให้ผู้ปฏิบัติงานต้องเข้าพบผู้ได้รับผลกระทบ แต่เนื่องจากสถานการณ์ความขัดแย้งทางความคิดยังคงดำรงอยู่ ภายใต้การขาดซึ่งข้อมูลหรือความสับสนของข้อมูลทำให้ผู้ได้รับผลกระทบรวมถึงประชาชนในพื้นที่ที่มีความหวาดระแวง วิตกกังวล กลัวการทำร้าย ทำให้ในการลงพื้นที่ เกิดการข่มขู่และเผชิญหน้ากันระหว่างเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานและประชาชนในพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและสภาวะจิตใจของเจ้าหน้าที่ ตัวอย่างเช่น การลงพื้นที่ของผู้ปฏิบัติงานในโครงการ : เยียวยา...สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดเลย การลงพื้นที่ของผู้ปฏิบัติงานในโครงการติดตามการเยียวยาฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมือง ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ ชุมชนเคหะบ่อนไก่ ชุมชนซอยพระเจน ชุมชนซอยกุหลาบแดงและชุมชนซอยโปโล

ปัญหาด้านการไม่ได้รับการยอมรับจากเหยื่อและผู้เกี่ยวข้อง

จากสถานการณ์ความขัดแย้งทางความคิดยังคงดำรงอยู่ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น นอกเหนือจากประเด็นเรื่องความปลอดภัยแล้ว ยังมีประเด็นการไม่ได้รับการยอมรับจากเหยื่อและผู้เกี่ยวข้องเนื่องจากไม่แน่ใจว่าผู้ปฏิบัติงานเก็บข้อมูลหรือสอบถามหรือกิจกรรมอื่นๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เป็นคู่ขัดแย้งของตนเองหรือไม่ ทำให้หลายพื้นที่ต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจกับผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นเวลานานก่อนเริ่มกิจกรรมของโครงการ ตัวอย่างเช่น การลงพื้นที่ของผู้ปฏิบัติงานในโครงการติดตามการเยียวยา ฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมือง ชุมชนพัฒนาบ่อนไก่ ชุมชนเคหะบ่อนไก่ ชุมชนซอยพระเจน ชุมชนซอยกุหลาบแดงและชุมชนซอยโปโล และส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานบางส่วนเกิดความท้อถอยและไม่สามารถทำบทบาทอาสาสมัครได้อย่างเต็มที่

ปัญหาด้านความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงาน

เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีผู้ได้รับผลกระทบ รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลาย ผู้ได้รับผลกระทบ รวมถึงประชาชนในพื้นที่มีความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานในการที่จะได้รับการแก้ปัญหา เนื่องจากผู้ได้รับผลกระทบได้มีการดำเนินการมาหลายช่องทางแล้ว แต่ปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข ทำให้เริ่มเกิดความเบื่อหน่ายและหมดหวังในการแก้ไขปัญหาและรู้สึกว่าปัญหาของพวกเขาไม่ได้รับการเยียวยาแก้ไข เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม และเรียกร้องจากผู้ปฏิบัติงานเกินขอบเขตที่สามารถจะดำเนินการได้ เช่น การช่วยเหลือด้านการเงิน อาชีพ และการช่วยเหลือกรณีให้ผู้เสียหายต้องกู้ยืมเงินเพื่อประกันตัวหรือการคาดหวังว่าจะได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่รู้สึกกดดัน ท้อถอยและส่งผลต่อการดำเนินงานโดยเหตุการณ์ลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นในทุกโครงการ

ปัญหาด้านเวลาในการดำเนินโครงการ

จากข้อจำกัดในเรื่องการเข้าถึงเหยื่อ ความปลอดภัยในการทำงาน การสร้างความเข้าใจและการสร้างการยอมรับในผู้ปฏิบัติงานรวมถึงการจัดการกับความคาดหวังที่สูงของผู้ได้รับผลกระทบ โครงการแต่ละโครงการต้องใช้เวลา งบประมาณหรือกำลังคนมากกว่าที่ได้กำหนดไว้และด้วยเงื่อนไขของระยะเวลาทำให้ส่งผลกระทบต่อการทำงานในแต่ละโครงการ ปัญหาหลักณะดังกล่าวเกิดขึ้นกับโครงการที่เน้นการเข้าถึงผู้ได้รับผลกระทบเป็นรายบุคคล เช่น การลงพื้นที่ของผู้ปฏิบัติงานในโครงการเยียวยา...สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดเลย ในขั้นตอนการจัดตั้งอาสาสมัครเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ซึ่งควรมีอาสาสมัครเยียวยาทุกจังหวัดและทุกอำเภอที่มีผู้ได้รับผลกระทบ แต่การเสาะหาและพัฒนาทักษะในการเป็นอาสาสมัครเยียวยาต้องใช้เวลาและงบประมาณมากกว่าที่ได้รับ ในทางปฏิบัติจึงทำได้เพียงการอบรมเบื้องต้นเท่านั้น ทำให้อาสาสมัครมีข้อจำกัดในการทำงานเป็นอย่างมาก หรือการดำเนินการโครงการนำร่องฯ ที่จังหวัดเลย

มีเวลาในการดำเนินงานค่อนข้างสั้นทำให้ไม่สามารถจัดเวทีในการรับฟังปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งปัญหาของประชาชนในพื้นที่เป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างและเป็นปัญหาที่เกิดจากนโยบายรัฐที่สะสมมาหลายรัฐบาล มีความซับซ้อนทำให้การลงพื้นที่ซึ่งมีเวลาในการทำงานที่สั้นไม่เพียงพอ

ปัญหาด้านบุคลากรปฏิบัติงานในโครงการ

เนื่องจากสถานการณ์ความขัดแย้งทางความคิดยังคงดำรงอยู่ภายใต้การขาดซึ่งข้อมูลหรือความสับสนของข้อมูล ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบฯ รวมถึงประชาชนในพื้นที่ที่มีความหวาดระแวง วิตกกังวล กลัวถูกทำร้าย เหตุการณ์ลักษณะดังกล่าวส่งผลต่อการสรรหาบุคลากรเข้าร่วมโครงการ เช่น อาสาสมัครเหี่ยวยา (อสย.) ในโครงการเหี่ยวยา....สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดเลยทำได้ยาก เนื่องจากแกนนำในพื้นที่บางส่วนยังมีความรู้สึกโกรธและความไม่พอใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ประชาชนรู้สึกเสี่ยงต่อการทำงานบทบาทอาสาสมัคร

ปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการ

จากปัญหาของการขาดงบประมาณที่เพียงพอส่งผลต่อการดำเนินงานในระดับพื้นที่หลายกรณีที่คุณปฏิบัติงานจำเป็นต้องหาเงินเพื่อจัดกิจกรรมในโครงการเป็นการเฉพาะหน้า หรือควรจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลหรือเหี่ยวยาให้ได้มากกว่านี้ แต่ต้องทำภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมทั้งบางกรณีที่คุณได้รับผลกระทบฯ หวาดระแวงไม่กล้าให้ข้อมูล ซึ่งต้องลงพื้นที่ซ้ำหลายครั้งเพื่อสร้างความไว้วางใจ ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าที่ได้ตั้งงบประมาณไว้

บทที่

บทสรุปและข้อเสนอจากการดำเนินงาน
คณะกรรมการเยียวยา ฟันฟู และป้องกันความรุนแรง

๑๓

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

บทสรุปและข้อเสนอจากการดำเนินงาน คณะกรรมการเยียวยา ฟันฟู และป้องกันความรุนแรง

บทสรุป

ตามที่ได้มีเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงในประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ อันนำมาซึ่งความสูญเสียและความเสียหายอย่างประมาณค่ามิได้สู่สังคมไทย และประเทศไทย รวมทั้งส่งผลกระทบในทางลบต่อทุกภาคส่วนของสังคม โดยยังมีประเด็นข้อสงสัยที่ยังไม่สามารถ ค้นหาและทำความเข้าใจให้ปรากฏเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ให้เป็นที่ยอมรับของผู้คนในสังคมไทยและนานาชาติได้ จึงต้องมีการตรวจสอบและค้นหาความจริงและข้อเท็จจริงที่เป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งและเหตุการณ์ ความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงในการชุมนุมทางการเมือง การละเมิดสิทธิมนุษยชน การสูญเสียชีวิต การบาดเจ็บ ทางร่างกายและจิตใจ ความเสียหายของทรัพย์สิน และความเสียหายในรูปแบบอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา ให้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ถึงสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งที่สั่งสมจนทำให้เกิดความแตกแยกในสังคม โดยมีเป้าหมาย ที่จะให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและการเยียวยาในระยะสั้น และป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงและความเสียหาย ซ้ำอีกในอนาคต ทั้งนี้ ต้องมุ่งเน้นการใช้มาตรการเชิงสมานฉันท์ รวมถึงความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และความยุติธรรม ทางสังคม การฟันฟู เยียวยาเหยื่อและผู้เสียหาย เพื่อสมานบาดแผลทางสังคมและเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติ ถ้อยทีถ้อยอาศัยและยอมรับความแตกต่างทางความคิดเพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองในประเทศไทย ระยะยาวต่อไป

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๖) และ (๘) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ เรียกว่า “ระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓”

กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง เพื่อการปรองดองแห่งชาติ” เรียกโดยย่อว่า “คอป.” เพื่อทำการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดอง แห่งชาติ โดยให้คณะกรรมการดำเนินการตามกรอบการดำเนินงานใน ๔ มิติหลักดังนี้

(๑) การตรวจสอบและค้นหาความจริง (Truth seeking) ซึ่งได้แก่ การตรวจสอบและค้นหาความจริง และข้อเท็จจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นในห้วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ รวมตลอด ถึงประเด็นที่เป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งและเหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

(๒) การเยียวยา ฟันฟู และป้องกันความรุนแรง ประกอบด้วยการฟันฟูและการเยียวยา (Restoration) ซึ่งได้แก่ การฟันฟูและเยียวยาสังคมไทย องค์กร สถาบันและบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice) และความยุติธรรมทางสังคม (Social justice) เพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองของประเทศไทยในระยะยาวต่อไป และการป้องกันความขัดแย้ง (Conflict prevention) ซึ่งได้แก่ ความจำเป็นที่จะต้องทำให้เกิดความเข้าใจและการเยียวยาในระยะสั้นในบรรดาผู้ที่ได้รับ

ผลกระทบฯ จากความรุนแรงกลุ่มต่างๆ เพื่อการป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีก

(๓) การศึกษาวิจัยรากเหง้าปัญหาของความขัดแย้ง ดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อทำให้เกิดความกระจ่างกับรากเหง้าของปัญหาทั้งในทางกฎหมาย การเมือง และประวัติศาสตร์ที่ส่งผลให้เกิดความแตกแยกและความรุนแรงในสังคมในช่วงที่ผ่านมา

(๔) การสร้างความปรองดองและป้องกันมิให้ความรุนแรงเกิดขึ้นอีก

ทั้งนี้ ภายหลัง คอป. ได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการฯ เพื่อรับผิดชอบภารกิจการดำเนินการตามแนวทางที่ได้รับไว้ รวมทั้งทำการวิจัยและจัดทำรายงาน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ จำนวน ๔ คณะ ดังนี้

๑. คณะอนุกรรมการตรวจสอบและค้นหาความจริง (Truth-Seeking Sub-Committee) มีภารกิจ การตรวจสอบความจริง (Investigation) การบันทึกคำให้การ (Statement-taking) จัดทำฐานข้อมูลและ วิเคราะห์ (Database & Analysis) รวมถึงการคุ้มครองพยาน (Witness Protection)

๒. คณะอนุกรรมการฟื้นฟูและเยียวยา (Restoration Sub-Committee) มีภารกิจ การช่วยเหลือ และฟื้นฟูเหยื่อ (Victim Support) การส่งเสริมให้มีการใช้แนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) และการจัดเวทีสาธารณะสำหรับเหยื่อ (Victim Hearings)

๓. คณะอนุกรรมการป้องกันความขัดแย้ง (Conflict Prevention Sub-Committee) มีภารกิจ การทำความเข้าใจกับสาธารณชน (Public Outreach) การส่งเสริมการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Access to Justice) การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนศึกษา (Human Rights Education) การจัดเวทีสาธารณะตามหัวข้อหลัก (Thematic Hearings) การพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning Capabilities)

๔. คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์ (Strategy Sub-Committee) มีภารกิจในการกำหนดยุทธศาสตร์ คอป. (Strategy) การวิจัยประเด็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้ง (Truth Research) การจัดทำรายงาน คอป. (Reporting) และการเผยแพร่รายงานคอป. (Public Dissemination)

สำหรับอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรง ตามคำสั่งคณะกรรมการ อีสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติที่ ๔/๒๕๕๓, ๕/๒๕๕๓ และ ๑๔/๒๕๕๔ มีดังต่อไปนี้

๑. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งประสานหน่วยงานของรัฐ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำสังคม และผู้เกี่ยวข้องมาให้อธิบายหรือเสนอข้อคิดเห็นต่างๆ

๒. กำหนดแนวทางการเยียวยาและฟื้นฟูตามแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และความยุติธรรม ทางสังคมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสมานฉันท์ รวมทั้งวางมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมและป้องกันมิให้เกิด เหตุความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นในอนาคต

๓. ดำเนินการหรือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแนวทาง ที่กำหนดไว้เพื่อสนับสนุนการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งลดความขัดแย้งในสังคมและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรง ขึ้นอีก

๔. จัดให้มีช่องทางการสื่อสารต่อสาธารณชนเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบทั้งบุคคล สังคม องค์กร และ สถาบันต่างๆ มีโอกาสร่วมพูดคุย แสดงความรู้สึก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบปัญหา หาทางเยียวยา และป้องกันให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๕. รายงานความคืบหน้าการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งเสนอแนะทั้งในเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งให้คณะกรรมการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติพิจารณาต่อไป

๖. แต่งตั้งบุคคลหรือคณะทำงาน หรือจัดจ้างบุคคลหรือองค์กรเพื่อดำเนินการตามที่คณะอนุกรรมการฯ มอบหมาย

ต่อมาภายหลังเพื่อให้การดำเนินงานด้านการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรง เป็นรูปธรรมทั่วถึง สามารถสนับสนุน และประสานการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐและเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คอป. จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรงเฉพาะกรณี โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งประสานหน่วยงานของรัฐ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำทางสังคม และผู้เกี่ยวข้องมาให้ข้อเท็จจริงหรือเสนอข้อคิดเห็นต่างๆ

๒. ดำเนินการหรือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้เพื่อสนับสนุนการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งลดความขัดแย้งในสังคมและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๓. สื่อสารต่อสาธารณชนเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบทั้งบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันต่างๆ มีโอกาสมาร่วมพูดคุย แสดงความรู้สึก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบปัญหาและหาทางเยียวยาและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๔. รายงานผลการดำเนินงานการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งเสนอแนะทั้งในเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งให้คณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรงพิจารณาต่อไป

๕. ดำเนินการอื่นตามที่ คอป. หรือคณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรงมอบหมาย

ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟูและป้องกันความรุนแรงได้ดำเนินการทบทวนทฤษฎีและแนวคิดการดำเนินการฯ โดยหลักๆ ได้ทำการศึกษาถึงความหมายและแนวคิดของการเยียวยา หลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาตรการทางกฎหมายของประเทศซึ่งมีประสิทธิผลความรุนแรงนำมาประยุกต์ใช้ รวมถึงแนวคิดว่าด้วยเรื่องปฏิกิริยาทางจิตใจหลังเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการฯ ในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยมีรายละเอียดดังนี้

นิยาม ความหมายของการชดเชย (Reparation)

ความหมายของการชดเชยได้เปลี่ยนแปลงไปตามการตีความในหลักยุติธรรมของแต่ละยุคสมัย แต่มีความเข้าใจในวงกว้าง คือ ค่าตอบแทนและมาตรการชดเชยอื่นๆ ที่จัดให้แก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในการถูกล่วงละเมิดสิทธิจากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสิทธิของเหยื่อผู้ที่ได้รับบาดเจ็บภายใต้การดูแลของสหประชาชาติ

ด้วยกลไกของกระบวนการยุติธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การชดเชยจึงมีรูปแบบเฉพาะที่ไม่ซ้ำรอยกัน โดยปรับตามสถานที่และสถานการณ์ของผู้ที่เป็นเหยื่อในเหตุการณ์ความรุนแรง อีกทั้งการชดเชยในปัจจุบันไม่ได้มีความหมายเฉพาะการมีค่าตอบแทนและมาตรการชดเชยทางด้านอื่นๆ เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเสมือนสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้สาธารณชนรับรู้ถึง “คำขอโทษ” ต่อเหตุการณ์ที่ผ่านมา และยังสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของรัฐและสังคมในการตอบสนองต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ การทำให้การชดเชยเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

นอกจากเรื่องค่าตอบแทนและมาตรการชดเชยด้านอื่นๆ แล้ว ยังจำเป็นต้องมีการแสวงหาความจริง มีการปฏิรูปสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ เพื่อให้สังคมมีความมั่นใจว่ามาตรการการชดเชยไม่ได้เป็นเพียงสัญญาที่ว่างเปล่าหรือความพยายามปิดปากผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้เสียหายเท่านั้น

ความสำคัญของการชดเชย

การศึกษาถึงความสำคัญของการชดเชย ยี่สิบปีเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ปฏิบัติงานได้กำหนดมาตรการ และแผนการปฏิบัติงานได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ จากการศึกษาพบข้อสรุปความสำคัญของการชดเชยในประเด็นหลักๆ ดังนี้

• การชดเชย ยี่สิบปี ถือเป็นกลไกที่สำคัญของหลักความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน

การช่วยเหลือ ชดเชย ยี่สิบปีเป็นการให้ความสำคัญโดยตรงและอย่างเปิดเผยต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้เสียหายและมุ่งชดเชยต่อสิทธิที่ถูกละเมิด มุ่งแก้ไขความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้น และมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีของบุคคล ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า การชดเชยยี่สิบปีที่สมฤทธิ์ผลควรมุ่งยืนยันสถานภาพของผู้เสียหายในฐานะผู้ทรงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยา นอกจากนี้ ควรทำหน้าที่เป็นกลไกที่นำไปสู่สภาพการยอมรับต่อการละเมิดที่เกิดขึ้นรวมถึงความรับผิดชอบของรัฐที่มีต่อความเสียหายและพันธกิจของสังคมที่จะหาทางแก้ปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ พบว่า เหตุการณ์ที่ผู้เสียหายเห็นการยอมรับของสังคมต่อการละเมิดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสูงสุดของการเยียวยา อย่างไรก็ดี เรื่องนี้มักถูกละเลยและเป็นสิ่งที่ขาดหายไปเสมอ

• การชดเชย ยี่สิบปี มีบทบาทที่สำคัญต่อยุทธศาสตร์การฟื้นฟู

จากการศึกษา พบว่า การช่วยเหลือ ชดเชย ยี่สิบปีมีความสัมพันธ์กับมาตรการฟื้นฟูเยียวยาอื่นๆ ทั้งในเชิงแนวคิดและการปฏิบัติ ทั้งนี้ ในหลายกรณีแม้ว่าจะมีการตอบสนองสิทธิทางเศรษฐกิจ-สังคมขั้นพื้นฐานให้กับผู้เสียหายไปแล้ว แต่ก็มีคามจำเป็นที่จะต้องฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน สิทธิพลเรือนรวมถึงสิทธิทางการเมืองให้กลับคืนมา โดยในทางปฏิบัติอาจต้องมีการปฏิรูปสถาบันต่าง ๆ หรือมีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นมาเพื่อกำกับดูแลและบังคับใช้ตามสิทธิเหล่านี้ ด้วยปัจจัยแวดล้อมเหล่านี้ทำให้กลไกการเยียวยาจำเป็นต้องสอดคล้องและเสริมกับกลไกหรือมาตรการอื่นๆ เป็นอย่างดีจึงจะทำให้การทำงานสมฤทธิ์ผล

ลักษณะและประเภทของการชดเชย

แนวคิดทางกฎหมายของการชดเชยมีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาอยู่ ๒ องค์ประกอบด้วยกัน คือ สิทธิของเหยื่อผู้ได้รับผลกระทบฯ และหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ได้รับผลกระทบฯ ทั้งนี้ สหประชาชาติได้ให้หลักการพื้นฐานและแนวทางเกี่ยวกับสิทธิในการเยียวยาและชดเชยสำหรับกฎหมายสากลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นต้น และกฎหมายระหว่างประเทศต่อการละเมิดมนุษยธรรมขั้นร้ายแรง โดยสามารถอธิบายการชดเชยได้ ๕ รูปแบบ ได้แก่

๑. การชดเชยความเสียหาย (Restitution) โดยกำหนดมาตรการการฟื้นฟูเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงให้กลับคืนสู่สภาวะปกติ ทั้งในด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพของบุคคล ชีวิตครอบครัว สิทธิการเป็นพลเมือง การคืนสู่ถิ่นฐานบ้านเกิดที่อยู่อาศัย สิทธิการจ้างงาน และการคืนทรัพย์สิน

๒. ค่าตอบแทนความเสียหาย (Compensation) การจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นให้จ่ายตามความเหมาะสม ตามสัดส่วนและสถานการณ์การละเมิดแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ความเสียหายดังกล่าวรวมถึงการบาดเจ็บทางร่างกายหรือทางจิตใจ การสูญเสียโอกาส ความเสียหายต่อทรัพย์สิน และการสูญเสียรายได้ ค่าใช้จ่ายทางกฎหมาย ค่าบริการทางการแพทย์ ค่าเยียวยาจิตใจ และค่าบริการทางสังคม

๓. การฟื้นฟู (Rehabilitation) เป็นการบำบัดและฟื้นฟูทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ได้รับความเสียหาย รวมไปถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายและการช่วยเหลือทางสังคมด้วย

๔. การสร้างความพึงพอใจ (Satisfaction) กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการล่วงละเมิดอื่นๆ การแสวงหาความจริง การค้นหาผู้สูญหาย การกู้และฝังซากศพที่หลงเหลือ การพิจารณาคดีและการลงโทษ การขอโทษประชาชน การสร้างอนุสรณ์สถานและอนุสาวรีย์

๕. การให้หลักประกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำรอย (Guarantees of Non-Recurrence) โดยการปฏิรูปเพื่อสร้างความมั่นใจว่าสามารถป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนในอนาคตได้ รวมถึงการควบคุมทหารและกองกำลังรักษาความปลอดภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรตุลาการให้เป็นอิสระ การคุ้มครองข้าราชการพลเรือนและผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งหมายรวมถึงมาตรฐานสิทธิมนุษยชนทั้งหมด และการจัดตั้งกลไกเพื่อป้องกันตรวจสอบความขัดแย้งและแก้ไขความขัดแย้งทางสังคม

ทั้งนี้ จากรายงานการศึกษาในหลายประเทศ พบว่า การชดเชย เยียวยาที่สัมฤทธิ์ผลที่ตั้นจะมียอดประกอบของรูปแบบที่กล่าวข้างต้นอย่างครบถ้วนและสอดคล้องกันเป็นอย่างดี กล่าวลงในรายละเอียด คือ มาตรการดังกล่าวจะครอบคลุมตั้งแต่มาตรการที่ให้ประโยชน์ในเชิงวัตถุไปจนถึงมาตรการในเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งมาตรการในเชิงสัญลักษณ์ได้แก่ การแถลงการณ์เพื่อขอโทษ การตั้งชื่อถนนให้เป็นเกียรติกับผู้เสียหาย การค้นหาซากศพของบุคคลอันเป็นที่รัก การจัดทำที่ฝังศพให้สมเกียรติ การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูและศูนย์ชุมชน การให้เงินกู้ยืม หรือการให้ทุนสนับสนุนโดยตรงต่อชุมชนตามโครงการเยียวยา มาตรการเหล่านี้อยู่ในรูปแบบของการฟื้นฟู การสร้างความพึงพอใจ และการให้หลักประกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำรอย

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

คำว่า **restorative justice (กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์)** เป็นคำที่สหประชาชาติกำหนดให้ใช้สำหรับกิจกรรมและโครงการในลักษณะนี้ โดยกำหนดความหมายว่า หมายถึง การอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิมอันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม

ในทัศนะของ Susan Sharpe (๑๙๙๘) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นแนวความคิดที่มีรากฐานแตกต่างจากการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเชิงแก้แค้นทดแทน โดยมุ่งให้ความสำคัญกับสิ่งซึ่งจำเป็นต้องได้รับการเยียวยา (สำหรับเหยื่ออาชญากรรม) สิ่งซึ่งควรแก้ไขปรับปรุง (สำหรับผู้กระทำผิด) และสิ่งซึ่งควรเรียนรู้เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นในสังคม (สำหรับชุมชน) แนวคิดนี้ทำให้ “เหยื่ออาชญากรรม” เป็นศูนย์กลางของกระบวนการ กล่าวคือเหยื่ออาชญากรรมเป็นผู้กำหนดว่าอันตรายที่ตนได้รับคืออะไรและการชดเชยเยียวยาที่เหมาะสมสำหรับตนจะมีขนาดเท่าใด ขณะที่ “ชุมชน” สามารถเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการเรียกร้องความรับผิดชอบจากผู้กระทำผิดให้การสนับสนุนเหยื่ออาชญากรรม และประกันโอกาสในการแก้ไขฟื้นฟูตนเองของผู้กระทำผิด

นอกจากนี้ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้สะท้อนความเชื่อที่ว่า “ความยุติธรรม” เป็นสิ่งที่เข้าถึงได้และบรรลุถึงได้มากที่สุดหากสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่ว่า

๑. มีการเห็นพ้องต้องกันเกิดขึ้นระหว่าง “เหยื่ออาชญากรรม-ผู้กระทำผิด-ชุมชน” ในเวทีที่จัดให้ทุกฝ่ายได้แสดงการมีส่วนร่วมกันต่อ “อาชญากรรม” ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

๒. สิ่งที่แตกต่างกัน สะท้อนใจได้รับการเยียวยา

๓. ได้บรรลุถึงการแสดงความรับผิดชอบและสำนึกผิดต่อการกระทำผิดที่เกิดขึ้น

๔. โยง ยึด ผูกพันสิ่งที่แตกแยกให้กลับคืนสมานฉันท์กันอีกครั้งและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

ในการป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในครั้งต่อไป

John Braithwaite (๑๙๔๘: ๓๒๓-๓๔๔) อธิบายว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หมายถึง การบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมอาชญากรรมให้กลับสู่สภาพดีดังเดิม ทำให้เหยื่ออาชญากรรมเป็นศูนย์กลางของกระบวนการยุติธรรม ขณะเดียวกันก็บูรณาการผู้กระทำผิดและสังคมเข้าด้วยกันโดยสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นประการแรก คือ การบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม ซึ่งหมายถึง การที่เหยื่ออาชญากรรมได้รับการชดเชยทดแทนมูลค่าของทรัพย์สินที่เสียหายรวมทั้งความเสียหายส่วนบุคคลอื่นๆ (ดูตารางที่ ๑) ซึ่งโดยรวมแล้วหมายถึง การเยียวยาสมานฉันท์ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยให้กลับคืนมาอีกครั้ง ได้แก่ ความรู้สึกของเหยื่ออาชญากรรมที่ถูกโจรกรรมบ้านเรือนทรัพย์สินจะต้องทุกข์ ทรมานเมื่อความเป็นส่วนตัวถูกล่วงละเมิดและรู้สึกไม่ปลอดภัย

ตารางที่ ๑ แสดงความหมายของการบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม

การบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม หมายถึง

- การบรรเทาความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่สูญหายไป
- การบรรเทาความเสียหายด้วยการเยียวยาอาการบาดเจ็บ
- การบรรเทาความเสียหายด้วยการทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย
- การบรรเทาความเสียหายแก่เกียรติยศศักดิ์ศรี
- การบรรเทาความเสียหายด้วยการทำให้เกิดความรู้สึกมีพลังอำนาจกลับคืนมา
- การบรรเทาความเสียหายด้วยวิธีการแบบประชาธิปไตยที่รอบคอบ (deliberative democracy)
- การบรรเทาความเสียหายด้วยการทำให้เกิดความรู้สึกว่าได้บรรลุถึงความยุติธรรมแล้ว
- การบรรเทาความเสียหายด้วยแรงส่งเสริมสนับสนุนจากสังคม

Braithwaite อธิบายต่อไปว่า เหยื่ออาชญากรรมจะมีความรู้สึกสูญเสียอำนาจ ครั้งแรกก็เสียอำนาจให้กับผู้กระทำผิด และต่อมาก็เสียอำนาจให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรม เหยื่ออาชญากรรมต้องพยายามอดกลั้นความรู้สึกต่ำต้อยเหล่านี้ไว้ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงเป็นการยังให้เกิดความยุติธรรมที่รอบคอบ (deliberative justice) เป็นวิธีการที่ผู้คนใช้ความสุ่มนุ่มนวลที่เหนือกว่าจัดการกับผลที่เกิดตามมาจากอาชญากรรม และป้องกันตนเองจากอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในภายภาคหน้า

อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของผู้ศึกษามองว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์(restorative justice) มีลักษณะที่เป็นทั้งปรัชญาแนวคิดและกระบวนการปฏิบัติต่อความขัดแย้ง พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และอาชญากรรมด้วย ซึ่งมีหลักการ คือ การคำนึงถึงเหยื่ออาชญากรรมและชุมชนผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นศูนย์กลาง โดยกระบวนการเชิงสมานฉันท์จะสร้างความตระหนักต่อความขัดแย้งหรือความเสียหาย เยียวยาความเสียหายทั้งทางร่างกาย ทรัพย์สิน และความสัมพันธ์ รวมทั้งสร้างแผนความรับผิดชอบหรือข้อตกลงเชิงป้องกันที่เป็นไปได้อันนำไปสู่ผลลัพธ์แห่งความสมานฉันท์ของสังคม ใช้เป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้หลายระดับ รวมทั้งระดับที่มี

การดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นขั้นที่มีระดับความขัดแย้งสูงสุดในสังคม

ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาคณะอนุกรรมการฯ ได้มีกิจกรรมการดำเนินงานตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ และได้รวบรวมเป็นข้อเสนอต่อรัฐบาลและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเยียวยา พ้นฟูทั้งในปัจจุบันและอนาคตตามรายละเอียดดังนี้

๑๓.๑ ข้อเสนอแนะคณะกรรมการเยียวยา พ้นฟูและป้องกันความรุนแรง

สำหรับแนวทางการเยียวยา พ้นฟูและป้องกันความรุนแรงที่ผ่านมา คณะอนุกรรมการฯ เห็นว่า รัฐบาลได้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนและส่งเสริมการเยียวยาและพ้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงมาแล้วระดับหนึ่ง ซึ่งการเยียวยาและพ้นฟูดังกล่าวเป็นแนวทางที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยลดความขัดแย้งและเป็นหนทางอันจะนำไปสู่การปรองดองในสังคมได้ในที่สุด อย่างไรก็ตาม คณะอนุกรรมการฯ ได้ดำเนินโครงการติดตามผลและความคืบหน้าการเยียวยา พ้นฟู รวมทั้งได้มีโอกาสรับฟังความเห็น และข้อเสนอแนะจากกลุ่มบุคคล สังคม องค์กร หน่วยงานต่างๆ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีความเห็นในเบื้องต้นว่า “รัฐ” ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลชุดใดก็ตาม มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในด้านการเยียวยาและพ้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การเยียวยาและพ้นฟูดังกล่าวได้ดำเนินการเป็นไปอย่างทั่วถึง เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ รวมถึงการกำหนดมาตรการต่างๆ ที่จำเป็น ในการป้องกันความรุนแรงไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำ

๑. ควรมีการเยียวยา และพ้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความหวังในชีวิตให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ และครอบครัว อันจะนำไปสู่การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ลดความขัดแย้งในสังคม และก่อให้เกิดการปรองดองในอนาคต

๒. ควรมีการจัดตั้ง “องค์กรเฉพาะกิจ” เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ อย่างเป็นระบบ ทัวถึง และต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกรณีครอบครัวของผู้เสียชีวิตหรือผู้ทุพพลภาพที่ยังคงประสบปัญหาอยู่เนื่องจากหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ ไม่มีนโยบายในการให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง

๓. ควรประมาณการความสูญเสียในทางเศรษฐกิจและโอกาสของผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ ตั้งแต่การประเมินความสูญเสีย ความทุกข์ทรมาน และความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความรุนแรง การสูญเสียทางด้านอัตลักษณ์ การประกอบอาชีพ ที่อยู่อาศัย หน้าที่การงาน โอกาสและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้น

๔. ควรขยายขอบเขตการเยียวยาและพ้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ ในระดับพื้นที่ ชุมชน รวมทั้งสังคมในภาพรวมด้วย โดยเฉพาะแหล่งที่อยู่อาศัยและย่านการค้าที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมและเหตุการณ์ความรุนแรง

๕. ควรให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และการได้รับการให้อภัย หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ทั้งในการแสดงออกและในเชิงสัญลักษณ์จากฝ่ายที่รับผิดชอบในเหตุการณ์ รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการรำลึกต่อความสูญเสียของผู้ที่ได้รับผลกระทบ

๖. ควรดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังในคดีความผิดต่อ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งจากการเยี่ยมเยียนของคณะอนุกรรมการฯ พบว่า มีผู้ถูกคุมขังที่มีปัญหาสุขภาพจิตโดยความเครียดอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก จำนวน ๑๖ คน และบางรายมีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตาย

๗. ควรเร่งรัดเรื่องการประกันสิทธิผู้ร่วมชุมนุมและผู้เกี่ยวข้องที่ยังต้องขังในเรือนจำทั่วประเทศ ตรวจสอบซ้ำเพื่อจำแนกกลุ่มผู้ต้องขังและจำเลยกลุ่มต่างๆ ตลอดจนอัตราโทษที่ได้รับไปแล้ว โดยควรเร่งดำเนินการเยียวยา กลุ่มผู้เสียหายที่ตกสำรวจ หรือที่ยังไม่ได้รับการเยียวยา

๘. ควรมีการบูรณาการและประสานความร่วมมือระหว่างองค์กร หน่วยงาน และภาคส่วนต่างๆ เพื่อจัดตั้งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการกรณีเกิดการพิพาททางการเมืองและความขัดแย้ง

นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะที่ได้สรุปจากทุกโครงการที่คณะอนุกรรมการฯ ดำเนินการ รวมถึงการทำงานวิจัยเชิงเอกสารถึงมาตรการในการเยียวยาฟื้นฟู ดังต่อไปนี้

๑๓.๒ ข้อเสนอต่อมาตรการเยียวยา ฟื้นฟู

๑. เสนอให้ออกเป็น “ระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง” โดยกำหนดระยะเวลาการบังคับใช้ให้สอดคล้องกับมาตรการเยียวยาที่กำหนดขึ้น ซึ่งจะสอดคล้องกับสถานการณ์ในประเทศไทย เช่นเดียวกับประเทศชิลี แอฟริกาใต้ และอาเจนตินา ซึ่งถือเป็นประเทศกำลังพัฒนาเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ระเบียบปฏิบัติดังกล่าวจะทำให้การเยียวยา ฟื้นฟูทำได้รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบฯ ทุกกลุ่ม

๒. เสนอให้มีการตั้งองค์กรเฉพาะกิจ เช่น “คณะกรรมการช่วยเหลือเยียวยา” ดังเช่นมาตรการของประเทศชิลี แอฟริกาใต้ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ได้รับความเสียหายเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ การมีคณะกรรมการช่วยเหลือเยียวยาจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงานรัฐ ซึ่งมีการกระจายอยู่ในแต่ละกระทรวง ตลอดจนลดความสับสนของผู้ได้รับผลกระทบทุกกลุ่มในการติดต่อ ประสานงาน และขอรับความช่วยเหลือ

ทั้งนี้ เสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยงานระดับสาขา ได้แก่ ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาประจำเขตหรืออำเภอ ในการทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานระหว่างผู้ได้รับผลกระทบฯ ทุกกลุ่มในพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์ฯ กับคณะกรรมการช่วยเหลือเยียวยาในส่วนกลาง

๓. เสนอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนช่วยเหลือเยียวยาซึ่งรวมถึงการประกันตัว ทำหน้าที่หารายได้ และบริหารกองทุนเพื่อใช้ในการเยียวยา ฟื้นฟูตามมาตรการที่ได้กำหนดขึ้น ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการฯ พิจารณาว่า กองทุนดังกล่าวจะช่วยลดปัญหาทางด้านงบประมาณของภาครัฐได้บางส่วนและยังสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบฯ ได้ดียิ่งขึ้น

๔. เสนอให้ภาครัฐมีการจัดตั้งเครือข่ายในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับความสะดวกและได้รับความปลอดภัยเพียงพอในการเข้าถึงพื้นที่เป้าหมายที่มีผู้ได้รับผลกระทบฯ รวมถึงมีการบูรณาการของบุคลากรในพื้นที่ เนื่องจากการเยียวยาได้ดำเนินการในช่วงที่สถานการณ์ความแตกแยกทางความคิดยังดำเนินอยู่ โดยเสนอให้มีการฝึกอบรมอาสาสมัครเยียวยาเพื่อความสมานฉันท์ (อยส.) ซึ่งกำหนดให้มีบทบาทหน้าที่ในการประสานงานกับผู้ได้รับผลกระทบฯ ในพื้นที่และศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาประจำเขต/อำเภอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงการเยียวยา ฟื้นฟู โดย อยส. ควรเป็นแกนนำหรือบุคคลในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงผู้ได้รับผลกระทบฯ นอกจากนี้ เสนอให้มีการจัดกิจกรรมในพื้นที่ทั้งในลักษณะการจัดล่วงหน้าและการจัดระหว่างการเยียวยา อาทิ การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและชี้แจงข้อเท็จจริง เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทราบข้อมูลที่ถูกต้องและจำเป็น จนเกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ สมควรใจที่จะให้ข้อมูลกับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

๕. เสนอให้มีการจัดประเภทผู้ได้รับผลกระทบฯ จากเหตุการณ์ความรุนแรงออกเป็นกลุ่ม อาทิ กลุ่มผู้เสียชีวิต กลุ่มผู้ได้รับบาดเจ็บในระดับต่างๆ ญาติผู้เสียชีวิต ญาติผู้ได้รับบาดเจ็บ กลุ่มผู้ถูกคุมขัง ญาติผู้ถูกคุมขัง ผู้คุมขัง ที่ขาดทนาย ผู้คุมขังที่ขาดเงินประกันและกลุ่มอื่นที่ได้รับผลกระทบใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ เพื่อให้การเข้าถึง และการช่วยเหลือเยียวยาไม่ละเลยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไป อีกทั้งยังสามารถจัดมาตรการเยียวยา พื้นที่ที่สอดคล้องกับ ระดับความเสียหายที่ผู้ได้รับผลกระทบฯ จากเหตุการณ์ความรุนแรง

๖. เสนอให้มีมาตรการช่วยเหลือเยียวยาที่เป็นตัวเงินและที่ไม่เป็นตัวเงิน โดยให้ครอบคลุมการชดใช้ ความเสียหาย (Restitution) โดยกำหนดมาตรการการฟื้นฟูเหยื่อจากเหตุการณ์ความรุนแรงให้กลับคืนสู่สภาวะปกติ ก่อนเกิดเหตุการณ์ การจ่ายค่าตอบแทนความเสียหาย (Compensation) ตามสัดส่วนและสถานการณ์การละเมิด แล้วแต่กรณี การฟื้นฟู (Rehabilitation) ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ได้รับความเสียหาย รวมไปถึง ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการช่วยเหลือทางสังคม การสร้างความพึงพอใจ (Satisfaction) ได้แก่ กำหนด มาตรการต่างๆ เพื่อยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการล่วงละเมิดอื่นๆ รวมถึงการแสวงหาความจริง การพิจารณา คดี การลงโทษ การขอโทษประชาชน การสร้างอนุสรณ์สถานหรืออนุสาวรีย์ตามความเหมาะสม รวมถึงการให้ หลักประกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำรอย (Guarantees of Non-Recurrence) โดยการปฏิรูปเพื่อสร้างความมั่นใจ ว่าสามารถป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนในอนาคตได้ ทั้งนี้ มาตรการทั้งหมดให้พิจารณาลำดับก่อนหลัง ตามความสำคัญและความเร่งด่วน เช่น ผู้ที่ถูกจับกุมควรได้รับการประกันตัวก่อนและควรช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ แก่ครอบครัวในระหว่างที่ผู้เสียหายยังไม่ได้รับการประกันตัวด้วย

สำหรับการช่วยเหลือเยียวยาที่เป็นตัวเงินให้ครอบคลุมดังต่อไปนี้

๑. เงินช่วยเหลือกรณีถึงแก่ความตาย

กรณีผู้เสียหายได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิตรวมไปถึงกรณีเป็นบุคคลสูญหายและศาลได้มีคำสั่งให้เป็น บุคคลสาบสูญ เสนอให้จ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาเป็นจำนวน ๓,๒๔๐,๐๐๐ บาท โดยตัวเลขดังกล่าวได้มีการเปรียบ เทียบกับต่างประเทศและเสนอให้คำนวณจากค่าแรงขั้นต่ำ (๓๐๐ บาท x ๓๐ วัน) x ๑๒ เดือน x ๓๐ ปี = ๓,๒๔๐,๐๐๐ บาท โดยชดเชยค่าเสียโอกาสให้กับทุกครอบครัวในอัตราเดียวกันเป็นเวลา ๓๐ ปี โดยคำนวณจาก หลักการว่า ผู้เสียชีวิตมีอายุเฉลี่ย ๓๐ ปี จะมีโอกาสทำงานจนถึงอายุ ๖๐ ปี จึงเท่ากับขาดโอกาสทำงานไป ๓๐ ปี

๒. เงินช่วยจัดการศพ

กรณีผู้เสียหายได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต เสนอให้จ่ายตามพระราชบัญญัติประกันสังคมซึ่งได้กำหนด ไว้ในจำนวนสูงสุดที่ ๔๐,๐๐๐ บาท

๓. เงินค่ารักษาพยาบาล

กรณีผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ร่างกายโดยได้รับบาดเจ็บเสนอให้จ่ายตามความเป็นจริง

๔. เงินค่าขาดรายได้ระหว่างบาดเจ็บ

กรณีผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ร่างกายโดยได้รับบาดเจ็บที่มีผลทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถประกอบ อาชีพได้ เสนอให้จ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาจำนวนตามจริง แต่ไม่เกินค่าแรงขั้นต่ำโดยกำหนดให้จ่ายเป็นรายเดือน

๕. เงินฟื้นฟูสมรรถภาพ

กรณีผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจเสนอให้จ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาจำนวนตาม ความเป็นจริง

๖. เงินค่าทดแทนทุพพลภาพ

กรณีผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ร่างกายโดยสูญเสียอวัยวะที่สำคัญ จนทำให้ไม่สามารถใช้ชีวิตเป็นปกติชั่วคราวหรือตลอดไป เสนอให้จ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาจำนวนตามจริง แต่ไม่เกินค่าแรงขั้นต่ำโดยกำหนดให้จ่ายเป็นรายเดือนจนกว่าจะหายอาการทุพพลภาพ

๗. เงินทุนการศึกษา

กรณีผู้เสียหายได้รับความเสียหายทางด้านสังคม โดยมีทนายหรือผู้ที่ต้องพึ่งผู้เสียหายดังกล่าวที่กำลังศึกษา เสนอให้รับเงินช่วยเหลือ ในกรณีดังนี้

ชั้นอนุบาล/ชั้นประถมศึกษา จำนวน ๖,๐๐๐ บาท/คน/ปี

การศึกษานอกโรงเรียน จำนวน ๕,๐๐๐ บาท/คน/ปี

ปวช./ชั้นมัธยมศึกษา จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี

ปวส./ชั้นอุดมศึกษา จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี

โดยกำหนดจ่ายเป็นภาคการศึกษา

๘. เงินค่าขาดรายได้การอุปการะ

กรณีผู้เสียหายได้รับความเสียหายทางด้านสังคม โดยมีทนายหรือผู้ที่ต้องพึ่งผู้เสียหายดังกล่าวจำเป็นต้องใช้เพื่อยังชีพในกรณีที่ขาดรายได้การอุปการะ ในกรณีดังนี้

ชั้นอนุบาล/ชั้นประถมศึกษา จำนวน ๖,๐๐๐ บาท/คน/ปี

การศึกษานอกโรงเรียน จำนวน ๕,๐๐๐ บาท/คน/ปี

ปวช./ชั้นมัธยมศึกษา จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี

ปวส./ชั้นอุดมศึกษา จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี

ซึ่งกำหนดจ่ายเป็นรายเดือน โดยไม่ถือเป็นการซ้ำซ้อนกับเงินทุนการศึกษา

๙. เงินชดเชยเสรีภาพ

กรณีผู้เสียหายได้รับความเสียหายทางด้านเสรีภาพ โดยถูกกักขัง หน่วงเหนี่ยว หรือกระทำด้วยประการใดให้ปราศจากเสรีภาพในร่างกาย เห็นควรให้จ่ายเป็นจำนวน ๕๐๐ บาทต่อวัน มีฐานคิดจากจำนวนค่าแรงขั้นต่ำจำนวน ๓๐๐ บาท และค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนฯ จากการกักขัง หน่วงเหนี่ยว จำนวน ๒๐๐ บาท

๑๐. เงินชดเชยทรัพย์สิน

กรณีผู้เสียหายได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งหามิทรัพย์สินหรือสิ่งหามิทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของผู้เสียหาย เสนอให้จ่ายตามความเป็นจริง

๑๑. เงินชดเชยค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ผู้ถูกกระทบต้องรับภาระอันเนื่องมาจากเหตุการณ์

กรณีที่ผู้เสียหายมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ต้องรับภาระเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ และไม่ได้อยู่ในเงินชดเชยข้างต้น เสนอให้จ่ายตามจริงหรือเข้าดำเนินการช่วยเหลือ เช่น สิ้นทรัพย์สินในการประกันตัว ค่าทนายสำหรับการปรึกษาทางกฎหมายและการว่าความ ค่าใช้จ่ายในด้านการบริการอื่นๆ

๗. เสนอให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอเยียวยาความเสียหาย ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สินและเสรีภาพจากเหตุการณ์ความรุนแรง ทั้งนี้ เฉพาะกรณีไม่เข้าหลักเกณฑ์การได้รับเงินค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน

ในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายที่ถึงแก่ความตายก่อนได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาหรือได้รับบาดเจ็บจนไม่สามารถดำเนินการเองได้ เสนอให้สามิภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน บุตรบุญธรรมและผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้ได้รับความเสียหายดังกล่าว มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาแทนผู้เสียหายด้วย สอดคล้องกับมาตรการต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศเยอรมนี ชิลี อาร์เจนตินา แอฟริกาใต้และสหรัฐอเมริกา

๘. เสนอให้มีการกรอกแบบฟอร์มยื่นคำขอเยียวยาโดยให้มีเอกสารที่สำคัญ ได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น บัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนบ้าน และเอกสารยืนยันเหตุการณ์ เช่น ใบมรณบัตร รายงานการตรวจชันสูตรพลิกศพและบาดแผลของแพทย์ หรือภาพถ่ายทรัพย์สินที่เสียหาย แต่มีจำเป็นต้องมีหนังสือรับรองหรือยืนยันเหตุการณ์จากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตามมาตรฐานของประเทศชิลี แอฟริกาใต้และสหรัฐอเมริกา

ทั้งนี้เสนอให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอเยียวยาได้ทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น หรือแต่งตั้งตัวแทนดำเนินการแทนตามหลักกฎหมายทั่วไปได้ โดยเสนอให้กำหนดระยะเวลาไว้ที่ ๙๐ วัน นับแต่วันออกกระเปียบ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและการเข้าถึงซึ่งการเยียวยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๙. เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาช่วยเหลือเยียवादำเนินการพิจารณาแบบฟอร์มคำขอและเอกสารที่เกี่ยวข้องเมื่อได้รับยื่นคำขอแล้ว ภายในระยะเวลา ๓๐ วัน นับแต่วันรับคำขอ โดยเสนอให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจเรียกบุคคลหรือพยานที่เกี่ยวข้องมาสอบสวนเพิ่มเติมได้ หลังจากนั้น เสนอให้มีการพิจารณากำหนดมาตรการช่วยเหลือ โดยหากเป็นส่วนกลางเสนอให้ดำเนินการพิจารณาได้ทันที แต่หากเป็นส่วนท้องถิ่นเสนอให้ศูนย์ช่วยเหลือส่งเรื่องมาพิจารณาที่ส่วนกลาง โดยการกำหนดระยะเวลาดังกล่าวจะต้องให้สอดคล้องกับการตรวจสอบพยานหลักฐานในทุกประเภท

ทั้งนี้ เมื่อคณะกรรมการฯ ดำเนินการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้จัดทำความเห็นและแจ้งไปยังผู้ยื่นคำขอเยียวยาความเสียหายภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันมีความเห็น โดยในกรณีมีความเห็นอนุมัติ เสนอให้แจ้งให้ผู้มีสิทธิได้รับการเยียวยาได้รับเงินด้วยตนเองหรือโอนเงินเข้าบัญชีของผู้มีสิทธิดังกล่าว ทั้งนี้ การจัดทำแผนการจ่ายเงินกับผู้เสียหายทั้งส่วนกลางและศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาประจำเขต

ในกรณีไม่ได้รับการอนุมัติ ให้ถือคำวินิจฉัยของคณะกรรมการฯ พิจารณาเป็นที่สุด ผู้เสียหายไม่มีสิทธิอุทธรณ์ได้ ดังเช่นมาตรการของประเทศเยอรมนี ชิลี แอฟริกาใต้และสหรัฐอเมริกา

๑๐. เสนอให้มีการนำหลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) มากำหนดรูปแบบหรือกิจกรรมในการเยียวยา ฟ้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยเป้าหมายที่สำคัญของกิจกรรมควรเน้นการฟื้นฟูแก่ผู้เสียหายและชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อมากกว่าการให้คุณค่าในเรื่องการลงโทษผู้กระทำผิดและควรเป็นกระบวนการที่ทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ผู้กระทำผิด ผู้เสียหายและชุมชน ทั้งนี้ ในส่วนของรูปแบบหรือกิจกรรมนั้น เสนอให้สามารถปรับประยุกต์ได้ตามพื้นที่เป้าหมายที่มีผู้ได้รับผลกระทบเนื่องจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่

ในข้อเสนอนี้ รัฐควรมุ่งเน้นการเจรจากับคู่ขัดแย้งด้วยความสันติ และหันมาหาแนวทางที่สร้างประโยชน์ร่วมกันระหว่างคนในสังคม รัฐบาล และคู่ขัดแย้ง อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายได้อย่างปกติสุข อาทิเช่น การปล่อยตัวชั่วคราวนักโทษการเมืองและการพยายามช่วยเหลือผู้ที่ถูกคุมขังทั้งทางตรงและทางอ้อม

ขณะที่คู่ขัดแย้งที่ตรงข้ามกับรัฐบาลควรมุ่งสร้างความเข้าใจอันดีกับแนวร่วมและไม่ควรสร้างความเป็นศัตรูระหว่างรัฐบาลและประชาชน ในขณะเดียวกัน หากมีการชุมนุมเรียกร้องก็ควรดำเนินการด้วยความสงบ สันติ และปราศจากอาวุธ และไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนในสังคมด้วย

๑๑. เสนอให้มีมาตรการเยียวยาที่ไม่ใช้ตัวเงิน โดยเป็นมาตรการเยียวยาระดับชุมชนและมาตรการเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์ โดยเสนอให้ใช้มาตรการเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์ ภายหลังจากที่มาตรการเยียวยาในรูปตัวเงิน และมาตรการเยียวยาในระดับชุมชนที่ไม่ใช้ตัวเงินได้ดำเนินการแล้ว เพื่อฟื้นฟูศักดิ์ศรีของผู้ได้รับความเสียหาย

รายละเอียดการจัดทำมาตรการเยียวยาระดับชุมชนควรครอบคลุมเรื่องหลักๆ คือ (๑) การเยียวยาทางการแพทย์และทางสาธารณสุข เช่น การบำบัดทางร่างกายและทางจิตใจ รวมถึงสุขอนามัยด้านอื่นๆ เป็นต้น (๒) การเยียวยาทางกฎหมาย เช่น การให้คำปรึกษาทางกฎหมาย, การดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น (๓) การเยียวยาทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การยกเว้นหรือลดภาษี การบริการทางการศึกษา, ที่อยู่อาศัย และการปฏิรูปสถาบันทางสังคม เป็นต้น รวมถึง (๔) การฟื้นฟูสมรรถภาพภายหลังการเยียวยา ได้แก่ การติดตามดูแล ฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจภายหลังผ่านการเยียวยาแล้ว โดยควรจัดให้มีระบบการให้บริการติดตามดูแลที่เหมาะสมทั้งด้านการแพทย์ กฎหมาย รวมถึงการบริการสังคมด้านอื่นๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสม แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ ในแต่ละราย และควรมีการติดตามอย่างต่อเนื่องไม่ใช่เฉพาะแค่เพียงหนึ่งปีหรือสองปีเท่านั้น แต่ควรจะมีการติดตามดูแลไปจนกว่าจะสามารถเยียวยาและฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสียหายได้ในระดับที่เหมาะสมจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามปกติ

รายละเอียดการจัดทำมาตรการเยียวยาในเชิงสัญลักษณ์ ควรครอบคลุมเรื่องหลักๆ คือ (๑) การแทรกแซงตัวบุคคล เช่น การรับรองการตาย, การประกาศการตาย, การสร้างหลุมฝังศพ, การลบประวัติอาชญากรรม เป็นต้น (๒) การแทรกแซงชุมชน เช่น การตั้งชื่อถนนหรือสิ่งอำนวยความสะดวก, การสร้างอนุสาวรีย์หรืออนุสรณ์สถาน เป็นต้น (๓) การแทรกแซงระดับประเทศ เช่น การตั้งชื่อสิ่งอำนวยความสะดวก, อนุสาวรีย์, การกำหนดวันรำลึก เป็นต้น

๑๓.๓ ข้อเสนอแนะต่อมาตรการป้องกันความรุนแรง

ในส่วนของมาตรการป้องกันความรุนแรงไม่ให้เกิดซ้ำ เป็นการรวบรวมข้อเสนอจากการดำเนินการประชุมเสวนาในพื้นที่ที่มีผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดผ่านทางโครงการต่างๆ ของคณะอนุกรรมการฯ อาทิ การเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็น การดำเนินงานเวทีประชาคมระดมความเห็นเพื่อเยียวยาผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ โครงการการเยียวยา: สู่การพัฒนาเพื่อสังคมที่มีสุขภาวะ และโครงการเยียวยาชุมชนที่ได้รับผลกระทบในกรุงเทพมหานคร เนื้อหาในภาพรวมแยกเป็น ๒ ประเด็น ประเด็นแรกเป็นประเด็นสาเหตุและการป้องกันสาเหตุที่นำมาสู่ความขัดแย้งในสังคมไทย และประเด็นที่สองเป็นข้อเสนอที่มีต่อกลไกในการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในลักษณะเดิมๆ ขึ้นมาอีก รายละเอียดมีดังนี้

สาเหตุและแนวทางการแก้ไขสาเหตุที่นำมาสู่ความขัดแย้งในสังคมไทย

๑. ความแตกต่างในเรื่องของการกระจายและการเข้าถึงทรัพยากรทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย การพัฒนาทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดการกระจายความเป็นเจ้าของในทรัพยากรที่ไม่ทัดเทียมกัน หรือที่เรียกว่า Resource Inequality Distribution โดยพบว่า มีกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มเป็นเจ้าของทรัพยากร ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในระดับท้องถิ่นกลับไม่มีสิทธิในการถือครองทรัพยากรหรือใช้ทรัพยากรได้อย่างเต็มที่ ซึ่งระบบดังกล่าวถูกเชื่อมโยงเข้ากับนายทุน นักการเมือง กลุ่มผู้มีอิทธิพลและข้าราชการ ซึ่งที่ผ่านมาปัญหาดังกล่าวไม่ได้ถูกแก้ไข โดยรัฐบาลไม่สามารถลดช่องว่างดังกล่าวได้ ทำให้การเอารัดเอาเปรียบกัน การแบ่งแยกระหว่างคนจน คนรวย คนเมือง คนชนบท ซึ่งในท้ายที่สุด คือ การแบ่งแยกและความไม่เท่าเทียมกันในรูปแบบต่างๆ ในสังคม อันนำไปสู่ปรากฏการณ์ “สองมาตรฐาน” ซึ่งส่งผลให้เกิด

การเรียกร้องและการต่อสู้เพื่อให้เกิดกระแสการปรับเปลี่ยนระบบที่ไม่เป็นธรรมในสังคม

๒. การใช้ระบบอุปถัมภ์ทำให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกในสังคม ระบบอุปถัมภ์ส่งผลเสียกับสังคมหลายประการ อาทิ นักการเมืองได้รับการเลือกตั้งมาด้วยวิธีการซื้อเสียงและให้ประโยชน์กับคนในชุมชนในลักษณะเป็นระบบอุปถัมภ์ เช่น พาไปเที่ยว ให้เงินหรือให้ข้าวของเครื่องใช้เพื่อหวังคะแนนเสียง ทำให้เกิดวัฒนธรรมที่ประชาชนต้องพึ่งพานักการเมืองโดยที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้ประชาชนอ่อนแอและตกเป็นเครื่องมือของนักการเมือง

๓. การที่นักการเมืองอาศัยช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างอำนาจ โดยการดึงชาวบ้านหรือแกนนำชุมชนเข้าไปเป็นพวก เป็นฐานเสียง จนเกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เกิดความแตกแยกทางความคิดในชุมชน ท้องถิ่นจนถึงระดับครอบครัว นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมไม่ยอมรับในกฎกติกา ไม่มีจิตสำนึกและจิตวิญญาณในการเป็นนักการเมืองที่ดี นำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงทั้งในแง่ความคิดและพฤติกรรมในสังคม

๔. ขาดกระบวนการตรวจสอบ ถ่วงดุลการดำเนินงานต่างๆ ของภาครัฐโดยประชาชน ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่างๆ ของภาครัฐ ทำให้นโยบายต่างๆ ของรัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน นำไปสู่ข้อเรียกร้องต่างๆ เพื่อสร้างนโยบายที่เกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประชาชนที่เป็นฐานรากของประเทศ

๕. การที่กระบวนการยุติธรรมยังมีความไม่เป็นธรรมและไม่สามารถเป็นที่พึ่งได้ในภาวะวิกฤต ทั้งนี้เพราะในสังคมไทยยังพบว่า มีคนบางกลุ่มอยู่นอกกฎหมาย หรือกระทำผิดและไม่ได้รับการลงโทษหรือถูกละเว้นการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่รัฐ อีกทั้งคนจน คนด้อยโอกาสมักถูกกฎหมายเอารัดเอาเปรียบไม่ได้รับความเป็นธรรม เกิดสองมาตรฐานหรือหลายมาตรฐานในสังคมไทย

๖. การเข้าใจผิดหรือเข้าใจไม่ตรงกันในการตีความประชาธิปไตย สิทธิ เสรีภาพและความเท่าเทียมทางสังคม ทั้งนี้เพราะบทเรียนที่ผ่านมาปรากฏให้เห็นว่า บุคคลบางกลุ่ม บางพวกมุ่งเน้นการใช้คำว่า “สิทธิและเสรีภาพ” เกินขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

๗. การที่สื่อมวลชนมีการนำเสนอข่าวเพียงแค่มุมเดียว สื่อไม่ทำหน้าที่ในการสร้างปัญญาและนำเสนอข้อเท็จจริงให้กับประชาชน อีกทั้งยังขาดจิตวิญญาณของการทำหน้าที่สื่อสารมวลชน ในขณะเดียวกัน สื่อมวลชนถูกควบคุมด้วยกลไกทางการเมืองและระบบทุนทำให้ไม่สามารถหลุดกรอบในการนำเสนอข่าวที่ตรงไปตรงมาได้ อีกทั้งเรายังพบว่า สื่อในปัจจุบันมักจะทำให้สังคมเลือ่อก้าง การนำเสนอข่าวในลักษณะของการบิดเบือนข้อเท็จจริงสร้างความแตกแยก และใช้ข้อมูลข่าวสารในทางที่ผิด เพื่อปลุกระดมคนให้มีการชุมนุมและเรียกร้องในสิ่งที่ป็นปัญหาของตนเองอันนำไปสู่การตอ่รอนทางการเมืองของนักการเมือง โดยใช้ปัญหาของประชาชนเป็นข้อเรียกร้องให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง

แนวทางการแก้ไขสาเหตุที่นำมาสู่ความขัดแย้ง

๑. ลดช่องว่างของการกระจาย การเข้าถึงทรัพยากรของคนในสังคมทั้งคนจนและคนรวย ภาครัฐควรมุ่งเน้นนโยบายที่ส่งเสริมให้เกิดการลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยควรเริ่มด้วยการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประชาชนโดยเฉพาะชาวบ้าน อาทิเช่น ปัญหาปากท้อง ข้าวของราคาแพง การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ประกอบอาชีพ เงินออม ราคาพืชผลการเกษตร ซึ่งเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำต่ำสูงของเมืองและชนบท คนจนและคนรวย อันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกัน ความเสมอภาค และการพัฒนาประชาธิปไตยในระยะยาว

๒. ลดความเข้มข้นของระบบอุปถัมภ์และเพิ่มจิตสำนึกของพลเมือง ทุกภาคส่วนควรที่จะหามาตรการเพื่อลดความเข้มข้นของระบบอุปถัมภ์และจิตสำนึกของการพึ่งพิงและแทนที่ด้วยจิตสำนึกของพลเมืองและหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องรับผิดชอบต่อส่วนรวม หรือมุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกสาธารณะต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม

๓. ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และกระบวนการบริหารงานระบบราชการ ควรมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และกระบวนการบริหารงานของภาครัฐและระบบราชการ โดยต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจัง มุ่งเน้นการพัฒนาที่ฐานรากและมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สังคม ให้สามารถยืนหยัดและพึ่งพิง พึ่งพาตนเองได้ ท่ามกลางสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง

๔. สร้างจิตสำนึกความหวงแหนท้องถิ่น ภาคประชาชนควรมีการสร้างจิตสำนึกและความหวงแหนในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าห่วงใยนักการเมืองที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์นอกจากนั้นต้องสร้างกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกร่วมให้เกิดแก่คนในชุมชนและท้องถิ่น อีกทั้งควรมุ่งหามาตรการ และแนวทางในการสร้างการยอมรับในความแตกต่างหลากหลายและการอยู่ร่วมกันโดยปราศจากความรุนแรง

๕. สร้างนโยบายที่สอดคล้องกับการแก้ปัญหาการเหง้าของประเทศ นักการเมือง พรรคการเมือง และรัฐบาลควรเร่งปรับเปลี่ยนนโยบายที่มุ่งเน้นการสร้างคะแนนและประชานิยม โดยควรหันกลับมาทำความเข้าใจปัญหาที่เป็นรากเหง้าของปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ และมุ่งสร้างนโยบายที่ตอบสนองประชาชนอย่างเป็นธรรม และทั่วถึงโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

๖. พัฒนาระบบการศึกษา การรับรู้ และความเข้าใจต่อระบบประชาธิปไตย รัฐบาลควรพัฒนาระบบการศึกษา การรับรู้และความเข้าใจต่อระบบประชาธิปไตยให้ตรงกัน เพราะที่ผ่านมาประชาชนชาวไทย นักการเมือง นักกฎหมายรู้จักประชาธิปไตยแค่เพียงเปลือกไม่เข้าถึงแก่น ระบบการศึกษาเรียนรู้หลักการประชาธิปไตยเพียงผิวเผินเท่านั้น สิ่งที่ขาดหาย คือ คุณธรรมและจริยธรรมแบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ ยังพบว่าสิ่งที่ขาดหาย คือ การเปิดใจยอมรับ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมที่หลากหลายซึ่งเป็นแก่นแท้ของประชาธิปไตย

๗. พัฒนาระบบการยุติธรรมเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน รัฐควรจะต้องมีการพัฒนากระบวนการยุติธรรม หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และการเรียนการสอนในวิชากฎหมาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงแก่นของกฎหมายและเพื่อคุ้มครองปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนมากกว่าหาผลประโยชน์จากประชาชน

๘. ปฏิรูปการทำงานของสื่อมวลชน มุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยโดยนำเสนอแต่ประเด็นข้อเท็จจริง และนำเสนอประเด็นที่ไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งใหม่ อีกทั้งสื่อควรที่จะปรับบทบาทของตนเองเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่รับผิดชอบต่อสังคม และจะต้องนำเสนอประเด็นที่สร้างความปลอดภัยในสังคม อีกทั้งยุติบทบาทที่เอนเอียง เลือクข้าง หรือนำเสนอเหตุการณ์ความรุนแรงที่เป็นการตอกย้ำความรู้สึกคับแค้น หรือความรู้สึกแตกแยกให้กับสังคม

ข้อเสนอเกี่ยวกับกลไกการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้นอีก

๑) การสร้างบรรยากาศการพูดคุยกันเพื่อเป็นการขับเคลื่อนการอยู่ร่วมกันในอนาคต

กระบวนการพูดคุยเป็นการเตรียมการที่สำคัญมากในการสร้างบรรยากาศแห่งการยอมรับความเห็นที่แตกต่างของสมาชิกในสังคม และสร้างทัศนคติว่า ความแตกต่างเป็นเรื่องธรรมชาติ แต่ความแตกต่างต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งความไม่ขัดแย้งและการเคารพสิทธิของความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางความคิด ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ ความเชื่อ ค่านิยม โดยอาศัยการรับฟังและเข้าใจผู้อื่น ภายใต้กระบวนการคิด การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ในทางปฏิบัติสามารถจัดกิจกรรมได้ในหลายรูปแบบ เช่น การสร้างศักยภาพและกิจกรรมชุมชน: เครื่องมือในการป้องกัน บรรเทาปัญหาความขัดแย้ง โดยชุมชนมีกระบวนการจัดการและสร้างความสัมพันธ์ความร่วมมือของคนในชุมชนผ่านกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน อาทิ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมทางศาสนา เทศกาล

กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๒) การสร้างความเท่าเทียมในสังคม

การสร้างความเท่าเทียมในสังคมถือเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งอีกหนึ่งประการ ไม่ว่าจะเป็นความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ความเท่าเทียมทางสังคม หรือความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากการจัดเวทีประชาคมระดับความเห็นเพื่อเฝ้าระวังผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์สู่การปรองดองแห่งชาติ พบว่าประเด็นที่มักถูกหยิบยกขึ้นมามากที่สุด คือ ประเด็นความไม่เท่าเทียมในสังคม ซึ่งหากจะมีการป้องกันความขัดแย้งในอนาคต ปัจจัยดังกล่าวถือว่าเป็นปัจจัยที่ควรนำมาวิเคราะห์และหาทางแก้ไข เพื่อลดทอนความรุนแรงของปัญหา หรือขจัดความไม่เท่าเทียมเหล่านั้นให้หมดสิ้นไป ซึ่งหนึ่งในแนวทางการแก้ไขที่ง่ายแต่สร้างประโยชน์ได้มาก คือ การสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน การบริหารกิจการบ้านเมือง ร่วมหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม เป็นต้น

๓) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) กับการสร้างความปรองดองและการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เป็นกระบวนการยุติธรรมที่มีเป้าหมายในการฟื้นฟูความเสียหายด้านความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เกิดจากการกระทำผิด ทั้งนี้ ผู้เสียหายยังมีโอกาสบอกเล่าหรือสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึกอันเกิดจากความเสียหายที่ตนได้รับ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทั้งในทางร่างกาย จิตใจ เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำ ซึ่งการรับผิดชอบอาจอยู่ในลักษณะของการชดเชย เยียวยา หรือการขอโทษอันเกิดจากการสำนึกผิดแก่ผู้เสียหายหรือผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงดังกล่าว โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การสร้างความรัก การให้อภัย และการสร้างความไว้วางใจต่อกัน อันจะเป็นหนทางหนึ่งในการนำไปสู่การปรองดองในสังคมต่อไป

โดยหลักการเบื้องต้นในการนำความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาเป็นกลไกในการสร้างความปรองดองและการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตได้นั้น จะต้องเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแนวคิดและวิธีคิดที่มีต่ออาชญากรรม อาชญากร และผู้เสียหาย จากเดิมที่มองว่าผู้กระทำผิด ผู้ใช้ความรุนแรงเป็นอาชญากร และเป็นผู้ก่อการร้าย เป็นการกระทำที่ต่อต้านรัฐ และเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐ รัฐต้องเข้ามาดำเนินการ ผู้เสียหายไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการ แต่ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้จะปรับฐานคติเดิม และมองว่าอาชญากรรมเป็นการทำลายสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงมุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยจะต้องมีการให้ผู้เสียหายที่ดี ผู้ได้รับผลกระทบในทางบวกที่ดี ทหาร ตำรวจ รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่ดีได้มีโอกาสบอกกล่าวความรู้สึกและความเสียหาย ตลอดจนผลกระทบที่ได้รับจากการกระทำผิดที่เกิดขึ้น เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แล้ว คู่กรณีควรต้องรู้สึกกว่าปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ยุติลงแล้ว อย่างไรก็ตาม การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาปรับใช้จะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยหลักการยอมรับ และแก้ไข ฟื้นฟูเขาให้กลับสู่ชุมชนด้วยการปรับพฤติกรรมให้เป็นผู้ที่เคารพต่อกฎหมาย ซึ่งในส่วนนี้มีความแตกต่างไปจากกระบวนการทัศนในการแก้แค้นทดแทน (Retributive Justice) กล่าวคือ ในขณะที่มาตรการเพื่อการแก้แค้นทดแทนให้ความสำคัญกับการลงโทษ แต่กระบวนการความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้ความสำคัญกับความพร้อมรับผิด (Accountability) การปรองดอง (Healing) และการยุติข้อขัดแย้ง (Closure) โดยจะต้องให้ความสำคัญต่อผู้เสียหาย ผู้ได้รับผลกระทบดังนี้

๑. รัฐจะต้องให้ความสนใจในการฟื้นฟูแก่ผู้เสียหายและชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อมากกว่าการให้คุณค่าในเรื่องการลงโทษผู้กระทำความผิด

๒. รัฐจะต้องยกระดับความสำคัญของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น ทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมและการให้บริการแก่ผู้เสียหาย

๓. รัฐจะต้องมีการเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิด หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้ความรุนแรงแสดงความรับผิดชอบโดยตรงต่อบุคคล และหรือชุมชนที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำของเขา

๔. รัฐจะต้องกระตุ้นและสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการแสดงความรับผิดชอบต่อผู้กระทำความผิดและให้การช่วยเหลือสนับสนุนในการตอบสนองความต้องการของผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด

๕. รัฐจะต้องให้ความสำคัญกับการที่ผู้กระทำความผิดแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำ และการเยียวยาการบรรเทาผลร้ายจากการกระทำผิดมากกว่าการลงโทษ

กล่าวโดยสรุป ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือ กระบวนการที่คู่ขัดแย้ง (ผู้กระทำความผิด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด และเหยื่อจากการใช้ความรุนแรง) จะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยดูว่าจะทำอย่างไรกับผลที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมและการดำเนินการต่อไปในอนาคต เป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกมากกว่าการลงโทษเพื่อให้เกิดความทุกข์ทรมาน

เป้าหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือ การสร้างความปรองดองในสังคม โดยให้ผู้เสียหายได้รับความพึงพอใจ และผู้กระทำความผิดได้สำนึกในผลร้ายที่เกิดจากการกระทำของตน และแสดงความรับผิดชอบโดยการบรรเทาผลร้ายจากการกระทำผิดนั้น ส่วนวิธีการในการสร้างความปรองดองโดยการนำผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการนั้นมีหลายวิธี ซึ่งสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพสังคม วัฒนธรรม

สำหรับกรณีความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองจนนำไปสู่การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินต่างๆ นั้น จากรายงานพบว่า รัฐและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมควรนำรูปแบบการระงับข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim – Offender Mediation) ผู้ใช้ความรุนแรง และผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน มาเป็นกลไกในการสร้างความปรองดอง กล่าวคือ “การระงับข้อพิพาท” (Mediation) ในความหมายของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีความแตกต่างจาก “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” (Mediation) ในกระบวนการยุติธรรมอาญา เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรมอาญา เป็นการตกลงกันเพื่อหาทางประนีประนอมยอมความ (Compromise) ของคู่ความ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมีบทบาทในการดำเนินการหาทางในการบรรเทาความรุนแรงของการลงโทษ และไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายหรือผู้เสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม แต่การระงับข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นกระบวนการที่ให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมาพบกันในพื้นที่ที่ปลอดภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้แสดงความรับผิดชอบ (Accountability) โดยการช่วยเหลือและชดเชยความเสียหายจากอาชญากรรมต่อผู้เสียหาย และการชดเชยนี้ไม่จำเป็นต้องตีค่าเป็นจำนวนเงินเสมอไป โดยอาจจะต้องมีคนกลาง (Mediator) เป็นผู้ช่วยในกระบวนการระงับข้อพิพาท

กระบวนการระงับข้อพิพาทเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้พูดหรือแสดงให้ผู้กระทำความผิดรู้ว่าผลจากการกระทำของเขาก่อให้เกิดผลร้ายอะไร/ต่อใครบ้าง ได้ถามผู้กระทำความผิดได้ตามความต้องการ ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดหรือวางแผนเพื่อให้ผู้กระทำความผิดชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น และเป็นโอกาสของผู้กระทำความผิดในการแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาโดยตรง ตระหนักถึงผลร้ายที่เกิดจากการกระทำของเขา และมีส่วนร่วมในการวางแผนในการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น

การระงับข้อพิพาททำให้ผู้เสียหายมีบทบาทหลัก (Active Role) ในกระบวนการยุติธรรมโดยที่จะต้องได้รับข้อมูล สามารถถามทุกคำถามที่อยากรู้จากผู้กระทำผิดเอง สามารถแสดงความกังวล/ความห่วงใยต่อผลร้ายที่กระทบต่อชีวิตของเขา มีการเจรจาตกลง (Negotiate) กับผู้กระทำผิดและร่วมกันวางแผนในการชดเชย แก้ไขผลร้ายที่เกิดจากเหตุการณ์ความรุนแรง

ในรูปแบบนี้เอง ผู้กระทำผิดมีโอกาสที่จะขอโทษผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำผิดของเขาด้วยตนเอง ทำให้ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดได้รู้จักและเข้าใจในตัวตนจริงๆ ไม่ใช่เป็นการรู้จักจากภาพประทับที่ถูกสร้างขึ้น หรือ Stereotype อย่างไรก็ดี การระงับข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นไม่ได้ทำเพื่อหาข้อสรุปว่าผู้กระทำผิดกระทำผิดจริงหรือไม่ และจะบรรเทาความรุนแรงของการลงโทษอย่างไร แต่เริ่มด้วยการยอมรับกันทุกฝ่ายว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้นและทำความเข้าใจให้ตรงกันในเรื่องการตกเป็นผู้เสียหาย ผลร้ายและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิด การระงับข้อพิพาทจึงทำด้วยการสนทนากันซึ่งเน้นที่ความปรองดอง (Healing) ความพร้อมรับผิด (Accountability) ของผู้กระทำ

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า รัฐควรนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มามุ่งแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งและความรุนแรงในทางการเมืองเมื่อเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ๒๕๕๓ โดยต้องมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมและในชุมชน รวมถึงเพื่อลดปัญหาคความรุนแรงซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยกระบวนการที่ตนดังกล่าวนี้เป็นการเปลี่ยนมุมมองหรือสร้างมุมมองใหม่ในการแก้ไขปัญหาค โดยเล็งว่าความขัดแย้งหรือการกระทำผิดในสังคมเป็นการละเมิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มิใช่การละเมิดกฎหมายหรือบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นก็มิใช่ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับรัฐ แต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้กระทำผิดเอง ผู้เสียหาย ผู้เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย ชุมชนและสังคม รัฐไม่ควรเข้ามาเป็นผู้ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาคให้กับผู้เสียหายและผู้กระทำผิด ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาคที่แท้จริงนั้นควรอยู่ที่ผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย รวมทั้งชุมชน และสังคมซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกันมาโดยตลอด อีกทั้งทุกฝ่ายควรตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาคที่สนองตอบต่อความต้องการของทุกฝ่ายด้วย

๔) การสร้างฐานความคิดของคความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) และการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างหลากหลาย

การสร้างฐานความคิดของคความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านเป็นการสร้างหรือหาแนวทางเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมที่พึงปรารถนา สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสันติ ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นแนวทางในการดำเนินงานของคคอป. และคณะอนุกรรมการฯ ก็ได้นำมาปรับใช้ในการจัดเวทีรับฟังความเห็น และประชาสัมพันธ์ถึงกระบวนการสร้างความปรองดองว่าจะอยู่บน “หลักคความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน” (Transitional Justice) เพื่อให้หลักคความยุติธรรมมีความสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสม

๕) การปฏิรูปสถาบันที่มีความรับผิดชอบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน

การปฏิรูปสถาบันเป็นกระบวนการที่เน้นการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีความรับผิดชอบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาคสื่อสารมวลชน หน่วยงานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น การปรับปรุงหรือปฏิรูปดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อป้องกันความรุนแรง หรือความไม่พอใจอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ข้างต้น ซึ่งอาจทำให้เกิดการสะสมและปะทุขึ้นเป็นความขัดแย้งในสังคมในอนาคตได้

นอกจากสถาบันต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงแล้ว นักการเมืองและผู้มีอิทธิพลในสังคมก็มีส่วนสำคัญต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ นักการเมืองบางกลุ่มยังใช้อำนาจครอบงำความคิดประชาชน รวมถึงการใช้ระบบอุปถัมภ์มาเป็นเครื่องมือในการสร้างฐานอำนาจให้ตนเองจนกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่นๆ

๖) การปฏิรูปสื่อให้สื่อมีจิตวิญญาณในการนำเสนอข่าวที่ให้อำนาจแก่ประชาชน

สื่อต้องให้ความรู้และต้องทำให้ความจริงเกิดขึ้นในสังคม ดังนั้น สื่อควรปรับบทบาทของตนเองเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่รับผิดชอบต่อสังคม และจะต้องนำเสนอภาพที่สามารถสร้างความปรองดองได้ภายในสังคม อีกทั้งยังปรับบทบาทที่เอนเอียง เลือクข้าง หรือนำเสนอเหตุการณ์ความรุนแรงที่เป็นการตอกย้ำความรู้สึกคับแค้น หรือความรู้สึกแปลกแยกให้กับสังคม โดยจะต้องพิจารณาว่าถ้านำเสนอออกไปแล้วส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไร หรือนัยหนึ่ง สื่อเองจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและต่อวิชาชีพของตนเองด้วย

๗) การสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิด

การสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดจะต้องจัดทำโดยการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นหรือการสร้างประชาธิปไตยในชุมชน และเปิดเวทีให้มีการแสดงออกทางความคิดของประชาชนเกิดขึ้นทุกพื้นที่ ตั้งแต่ท้องถิ่นตั้งแต่ระดับชาติ โดยจะต้องมุ่งให้ท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างพื้นที่ให้ประชาชนได้เรียนรู้ในเรื่องของการเมืองที่ใกล้ตัว เนื่องจากท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน ถ้าทุกท้องถิ่นสามารถเปิดเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น จะทำให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขรวมทั้งเป็นการสร้างสังคมที่มีความปรองดองสมานฉันท์ขึ้น นอกจากนี้ จะต้องให้ความรู้กับประชาชน หากประชาชนมีความรู้ที่ถูกต้องแล้ว จะเลือกนักการเมืองที่มีคุณภาพ และมีจริยธรรม ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติเดินหน้าต่อไปได้

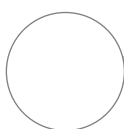
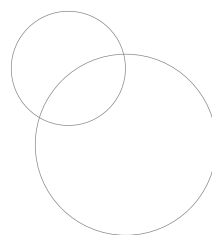
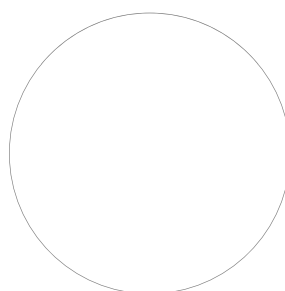
๘) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือมิใช่เพียงการป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้เพียงเท่านั้น หากแต่การสร้างชุมชนที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือดูแลผู้กระทำความเสียหายก็เป็นกลไกหนึ่งในการสร้างบรรยากาศให้การปรองดองให้เกิดในชุมชนได้ ซึ่งถือเป็นรากฐานที่สำคัญในการขยายแนวคิดแห่งความปรองดองไปในทุกพื้นที่ของสังคมไทย

๙) การสร้างมาตรการและกฎหมายที่จะเป็นกรอบกำหนดทิศทางการป้องกันความรุนแรง

ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องของประชาชน ควรมีการสร้างมาตรการและกฎหมายที่จะเป็นกรอบกำหนดทิศทางการป้องกันความรุนแรง โดยมีการถอดบทเรียนจากการเหตุการณ์ครั้งนี้เพื่อนำไปพัฒนาหรือเป็นแบบเรียนสำหรับสร้างเป็นบทเรียนและจิตสำนึกให้กับประชาชนในชาติ

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

ภาคผนวก

W. H. 1000000

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

“เลขานุการ” หมายความว่า เลขานุการคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

ข้อ ๔ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ” เรียกโดยย่อว่า “คอป.” เพื่อทำการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ โดยให้คณะกรรมการดำเนินการตามแนวทาง ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบและค้นหาความจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ รวมตลอดถึงประเด็นที่เป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งและเหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

(๒) เยียวยาและฟื้นฟูบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ตามแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และความยุติธรรมทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองในประเทศต่อไป

(๓) วางมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมไทย และป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีกในอนาคต

ข้อ ๕ คณะกรรมการ ประกอบด้วย

(๑) ประธานกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง

(๒) กรรมการจำนวนไม่เกินแปดคนซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้งจากบุคคลที่มีผลงานหรือเคยปฏิบัติงานที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์อันเป็นที่ประจักษ์ เกี่ยวกับการตรวจสอบและค้นหาความจริง การเยียวยาฟื้นฟู การลดความขัดแย้ง หรือการป้องกันความรุนแรง และความสูญเสีย โดยให้คำนึงถึงความหลากหลายของสาขาวิชาและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งเลขานุการหนึ่งคน และผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกินสองคน

ข้อ ๖ ประธานกรรมการและกรรมการ มีวาระการดำรงตำแหน่งเท่ากับระยะเวลาการใช้อำนาจบริหารนี้

ในกรณีที่ประธานกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งประธานกรรมการใหม่

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการใหม่

ข้อ ๗ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๕) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ ๘ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ ๙ ในการดำเนินการตามข้อ ๔ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) จัดทำรายงานความคืบหน้าของการทำงานทุกรอบหกเดือน รวมทั้งรายงานสรุปผลและข้อเสนอแนะเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ เสนอต่อคณะกรรมการและสาธารณชน
- (๒) จัดให้มีการศึกษาวิจัย ทำความกระจ่างกับรากเหง้าของปัญหา ทั้งในทางกฎหมาย การเมือง และประวัติศาสตร์ที่ส่งผลให้เกิดความแตกแยกและความรุนแรง
- (๓) จัดให้มีเวทีสาธารณะ การประชุม เพื่อรับฟังข้อมูลและความเห็น เสนอผลการตรวจสอบและศึกษา และให้การศึกษาแก่สังคมเป็นระยะ ๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสาธารณชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการ

(๔) เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ เพื่อคุ้มครองบุคคลผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งเยียวยาและชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น

(๕) เชิญผู้แทนหน่วยงานของรัฐและผู้เกี่ยวข้อง มารับแจ้งข้อเท็จจริงหรือให้จัดส่งเอกสาร วัตถุ หรือข้อมูลมาเพื่อประกอบการพิจารณา

(๖) แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน มอบหมายหรือจ้างองค์กร คณะบุคคล หรือบุคคลให้ดำเนินการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ข้อ ๑๐ การประชุมของคณะกรรมการหรือคณะทำงาน ให้นำความในข้อ ๘ มาใช้ บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๑ ให้มีสำนักงานเป็นหน่วยงานภายในสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ให้เลขานุการเป็นผู้บังคับบัญชาเจ้าหน้าที่และลูกจ้างของสำนักงาน และรับผิดชอบในการ ปฏิบัติงานของสำนักงานขึ้นตรงต่อประธานกรรมการ

ข้อ ๑๒ ให้สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบในงานธุรการ งานวิชาการ งานการประชุม งานประชาสัมพันธ์ และงาน เลขานุการของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน

(๒) ติดตามสถานการณ์ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานของ คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน

(๓) ประสานงานกับบุคคล องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(๔) ปฏิบัติงานหรือดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ข้อ ๑๓ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน นายกรัฐมนตรี อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงานราชการ หรือลูกจ้างของส่วนราชการไปช่วยปฏิบัติงานที่สำนักงาน กิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ

ข้อ ๑๔ ให้หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ และสนับสนุน การดำเนินงานของคณะกรรมการและสำนักงานให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ข้อ ๑๕ ให้สำนักงานประมาณจัดสรรงบประมาณที่พอเพียงและเหมาะสม เพื่อดำเนินการ ให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ข้อ ๑๖ คำตอบแทนของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน ให้เป็นไป ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ข้อ ๑๗ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับมีกำหนดระยะเวลาสองปี นับแต่วันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ

ข้อ ๑๘ ให้ประธานคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง เพื่อการปรองดอง
แห่งชาติ ที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๓ เป็นประธาน
กรรมการตามระเบียบนี้

ข้อ ๑๙ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

นายกรัฐมนตรี

คำสั่งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
ที่ ๑ /๒๕๕๓
เรื่อง แต่งตั้งกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๔ กำหนดให้ประธานกรรมการแต่งตั้งกรรมการจำนวนไม่เกินแปดคนจากบุคคลที่มีผลงานหรือเคยปฏิบัติงานที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์อันเป็นที่ประจักษ์ เกี่ยวกับการตรวจสอบและค้นหาความจริง การเยียวยาฟื้นฟู การลดความขัดแย้ง หรือการป้องกันความรุนแรง และความสูญเสีย โดยให้คำนึงถึงความหลากหลายของสาขาวิชา และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง นั้น

เพื่อให้การดำเนินการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงแต่งตั้งกรรมการคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

๑. นายกิตติพงษ์	กิตยารักษ์	กรรมการ
๒. รองศาสตราจารย์จุฑารัตน์	เอื้ออำนวย	กรรมการ
๓. รองศาสตราจารย์เดชา	สังขวรรณ	กรรมการ
๔. นายมานิจ	สุขสมจิตร	กรรมการ
๕. ศาสตราจารย์ นายแพทย์ธรรณชัย	คงสนธิ์	กรรมการ
๖. นายสมชาย	หอมลออ	กรรมการ
๗. นายสรรพสิทธิ์	คุมพ์ประพันธ์	กรรมการ
๘. รองศาสตราจารย์สุรศักดิ์	ลิขสิทธิ์วัฒนกุล	กรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

(ศาสตราจารย์คณิต ณ นคร)

ประธานกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

คำสั่งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
ที่ ๒ /๒๕๕๓

เรื่อง แต่งตั้งเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการอิสระ
ตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการ
ปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๔ วรรคสอง กำหนดให้ประธานกรรมการแต่งตั้งเลขานุการหนึ่ง
คน และผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกินสองคน นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อ
การปรองดองแห่งชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงแต่งตั้งเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ
คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

๑. นายวิศิษฐ์	วิศิษฐ์สรอรรถ	เลขานุการ
๒. นายวิทยา	สุริยะวงศ์	ผู้ช่วยเลขานุการ
๓. นายพิริยุตม์	วรรณพฤษ	ผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

(ศาสตราจารย์คณิต ณ นคร)

ประธานกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

๑. ศาสตราจารย์คณิต	ณ นคร	ประธานกรรมการ
๒. นายกิตติพงษ์	กิตยารักษ์	กรรมการ
๓. รองศาสตราจารย์จุฑารัตน์	เอื้ออำนวย	กรรมการ
๔. รองศาสตราจารย์เดชา	สังวรรณ	กรรมการ
๕. นายมานิจ	สุขสมจิตร	กรรมการ
๖. ศาสตราจารย์ นายแพทย์รณชัย	คงสกันธ์	กรรมการ
๗. นายสมชาย	หอมลออ	กรรมการ
๘. นายสรรพลสิทธิ์	คุมพ์ประพันธ์	กรรมการ
๙. รองศาสตราจารย์สุรศักดิ์	ลิขสิทธิ์วัฒนกุล	กรรมการ
๑๐. นายวิศิษฐ์	วิศิษฐ์สรอรรถ	เลขานุการ
๑๑. นายวิทยา	สุริยะวงศ์	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๒. นายพิริยุตม์	วรรณพฤกษ์	ผู้ช่วยเลขานุการ

คำสั่งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

ที่ ๕ /๒๕๕๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเยียวยา พิณฟู และป้องกันความรุนแรง

ตามที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) โดยให้ คอป. ดำเนินการเยียวยาและฟื้นฟูบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ตามแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และความยุติธรรมทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองในประเทศต่อไป ตลอดจนวางมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมไทย และป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีกในอนาคต นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งการป้องกันมิให้เกิดความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีกในอนาคตดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีผลที่เป็นรูปธรรม อาศัยอำนาจตามข้อ ๙ (๖) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ คอป. จึงแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการเยียวยา พิณฟู และป้องกันความรุนแรง โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

๑. ศาสตราจารย์ นายแพทย์รณชัย	คงสกันธ	ประธานอนุกรรมการ
๒. รองศาสตราจารย์เดชา	สังขวรรณ	รองประธานอนุกรรมการ
๓. นายกิตติพงษ์	กิตยารักษ์	อนุกรรมการ
๔. รองศาสตราจารย์จุฑารัตน์	เอื้ออำนวย	อนุกรรมการ
๕. นายแพทย์ไตรยฤทธิ์	เทมทิวส์	อนุกรรมการ
๖. นางเมทินี	พงษ์เวช	อนุกรรมการ
๗. นายวิทยา	สุริยะวงศ์	อนุกรรมการ
๘. นายสรรพลสิทธิ์	คุมพ์ประพันธ์	อนุกรรมการ
๙. นางอมรรัตน์	วงศ์วิวัติ	อนุกรรมการ
๑๐. ผู้แทนกรมสุขภาพจิต		อนุกรรมการ
๑๑. ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์		อนุกรรมการ

/๑๒.นาย...

๑๒. นายสมณ	พรหมรส	อนุกรรมการ และเลขานุการ
๑๓. นายชาติรี	จันทร์เพ็ญ	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔. นายวงศ์เทพ	อรรถไกรสวัสดิ์	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งประสานหน่วยงานของรัฐ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำทางสังคมและผู้เกี่ยวข้องมาให้ข้อเท็จจริงหรือเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ

๒. กำหนดแนวทางการเยียวยาและฟื้นฟูตามแนวทางการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และความยุติธรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสมานฉันท์ รวมทั้งวางมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงและความสูญเสียขึ้นอีกในอนาคต

๓. ดำเนินการหรือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ เพื่อสนับสนุนการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งลดความขัดแย้งในสังคมและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

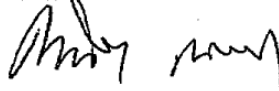
๔. จัดให้มีช่องทางสื่อสารต่อสาธารณชนเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบทั้งบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันต่าง ๆ มีโอกาสสามารถพูดคุย แสดงความรู้สึก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบปัญหาและหาทางเยียวยาและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๕. รายงานความคืบหน้าการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งเสนอแนะทั้งในเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งให้คณะกรรมการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พิจารณาต่อไป

๖. แต่งตั้งบุคคลหรือคณะทำงาน หรือจัดจ้างบุคคลหรือองค์กรเพื่อให้ดำเนินการตามที่คณะอนุกรรมการมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

(ศาสตราจารย์คณิต ณ นคร)

ประธานกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

คำสั่งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
ที่ ๕ / ๒๕๕๓

เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการเพิ่มเติม
ในคณะกรรมการเยียวยา ฟ้นฟู และป้องกันความรุนแรง

ตามที่คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ ได้มีมติในการประชุม ครั้งที่ ๓/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๓ เห็นชอบให้มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการเยียวยา ฟ้นฟู และป้องกันความรุนแรง นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานเยียวยา ฟ้นฟู และการป้องกันความรุนแรง มีความครอบคลุม และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงอาศัยอำนาจตามข้อ ๙ (๖) แห่งระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ แต่งตั้งนายพิริยุตม์ วรรณพฤษ เป็นอนุกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการเยียวยา ฟ้นฟู และป้องกันความรุนแรง

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓

(ศาสตราจารย์คณิต ณ นคร)

ประธานกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

คำสั่งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

ที่ ๙/๒๕๕๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรงเฉพาะกรณี

ตามที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) โดยให้คณะกรรมการฯ ดำเนินการเยียวยาและฟื้นฟูบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ตามแนวทางความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และความยุติธรรมทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความปรองดองในประเทศ และการวางมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมไทยและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรง และความสูญเสียขึ้นในอนาคต และคณะกรรมการฯ ได้มีคำสั่ง ที่ ๔/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๓ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง ไปแล้ว นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานด้านการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงในห้วงเดือนเมษายน – พฤษภาคม ๒๕๕๓ เป็นรูปธรรม ทัวถึง สามารถสนับสนุน และประสานการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐและเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามข้อ ๙ (๖) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ คณะกรรมการฯ จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรงเฉพาะกรณี โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

๑. ศาสตราจารย์นายแพทย์รณชัย คงสกนธ์	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายแพทย์ไตรยฤทธิ์ เตมทิวังศ์	รองประธานอนุกรรมการ
๓. นางทัศนีย์ ตันทิวังศ์	อนุกรรมการ
๔. นางนพเก้า ลิมปศิริ	อนุกรรมการ
๕. นางพรศิริ พฤกษชาติ	อนุกรรมการ

/อ. นางพวงทอง ...

๖. นางพวงทอง	เครื่องมือจักร	อนุกรรมการ
๗. นายพิสิฐ	พุลพัฒน์	อนุกรรมการ
๘. นางสาวเพ็ญใจ	ทองพวง	อนุกรรมการ
๙. แพทย์หญิงมธุรดา	สุวรรณโพธิ์	อนุกรรมการ
๑๐. ดร.สดีใส	คุ้มทรัพย์อนันต์	อนุกรรมการ
๑๑. นายอวยชัย	โรจนนิรัตน์กิจ	อนุกรรมการ
๑๒. พันโทนายแพทย์อิสรา	รักษกุล	อนุกรรมการ
๑๓. นางอุไร	บุรณพิเชษฐ	อนุกรรมการ
๑๔. นายอุดมการ	วโรตม์ลิขิตดี	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๕. นางสาวศุภกานดา	สุขศรีวงศ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖. นางสาวสุพิชฌาย์	ญาณวรลธิ์เดช	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งประสานหน่วยงานของรัฐ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำทางสังคมและผู้เกี่ยวข้องมาให้ข้อเท็จจริงหรือเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ

๒. ดำเนินการหรือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้เพื่อสนับสนุนการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งลดความขัดแย้งในสังคมและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๓. สื่อสารต่อสาธารณชนเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบทั้งบุคคล สังคม องค์กร และสถาบันต่าง ๆ มีโอกาสร่วมพูดคุย แสดงความรู้สึก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับทราบปัญหาและหาทางเยียวยาและป้องกันมิให้เกิดเหตุความรุนแรงขึ้นอีก

๔. รายงานผลการดำเนินงานการเยียวยาและฟื้นฟู รวมทั้งเสนอแนะทั้งในเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อลดความขัดแย้งให้คณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรงพิจารณาต่อไป

๕. ดำเนินการอื่นตามที่คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ หรือคณะอนุกรรมการเยียวยา ฟื้นฟู และป้องกันความรุนแรง มอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓

(ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร)

ประธานกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ

รายนามผู้ร่วมจัดทำรายงาน

ศาสตราจารย์นายแพทย์รณชัย คงสกนธ์
รองศาสตราจารย์เดชา สังขวรรณ
นางพวงทอง เครือมังกร
นางทัศนีย์ ตันทวีวงศ์
ดร.สดใส คุ่มทรัพย์อนันต์
ดร.นิมิต รัตนะรัต
แพทย์หญิงมธุรดา สุวรรณโพธิ์
นายแพทย์บุรินทร์ สุรอรุณสัมฤทธิ์
นางสาวเพ็ญใจ ทองพวง
นางสาวอภิญญา ศรีชะเกศ
นายรัชกร พุ่มเกิด
นายจเร ทั้งโต

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

ประธาน คอป.และคณะกรรมการฯ ได้จัดกิจกรรมลงพื้นที่เพื่อเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองและหารือแนวทางการสร้างความปรองดองและเยียวยา พื้นที่ผู้ได้รับผลกระทบ เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ณ โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ จังหวัดขอนแก่น

ประธาน คอป. และคณะกรรมการฯ เข้าพบรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี และรองผู้อำนวยการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อหารือแนวทางการสร้างความปรองดอง และป้องกันความรุนแรงในสังคม ณ ศาลากลางชั่วคราวจังหวัดอุบลราชธานี

ประธาน คอป. และคณะกรรมการฯ ได้เข้าร่วมเวทีเสวนารับฟังความคิดเห็นเพื่อทางออก
แนวทางสร้างความสมานฉันท์ ร่วมกับนักวิชาการของจังหวัดอุบลราชธานี
ณ โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี

ประธาน คอป. และคณะกรรมการฯ ได้ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์
ความรุนแรงทางการเมืองที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน ในวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๔
และได้มีการประชุมเพื่อหารือแนวทางการเยียวยา ณ โรงพยาบาลสวนปรุง

ประธาน คอป. และคณะกรรมการฯ รับฟังผลการดำเนินการเยียวยา พี่นุ
ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองของโรงพยาบาลลำพูน

ประธาน คอป. และคณะกรรมการฯ ได้ลงพื้นที่เยี่ยมเยียน
ผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่ภาคเหนือ ณ จังหวัดลำปาง

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ
และค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
Truth for Reconciliation Commission of Thailand

